

Imleabhar 1 Ráiteas Scríofa

Dréachtphlean Forbartha Chontae na Gaillimhe

2022~2028

Comhairle Chontae na Gaillimhe
Galway County Council

Clár na nÁbhar

Caibidil 1 Réamhrá	13
1.1 Réamhrá	13
1.2 Comhthéacs Reachtaíochta	15
1.2.1 Cuspóirí Éigeantacha	15
1.2.2 An Creat Náisiúnta Pleanála	16
1.2.3 An Straitéis Réigiúnach Spásúil agus Eacnamaíochta (an SRSE)	17
1.2.4 Treoirínte ón Aire	17
1.2.5 Measúnacht Straitéiseach Timpeallachta (MST)	18
1.2.6 Scagadh le haghaidh Measúnacht Chuí (SMC)	18
1.2.7 Measúnú Straitéiseach Riosca i gCás Tuilte (MSRT)	18
1.2.8 Oifig an Rialálaí Pleanála (ORP)	18
1.3 Struchtúr an Phlean	18
1.4 Gníomhú ar son na hAeráide	22
1.5 Spriocanna Inbhuanaithe na Náisiún Aontaithe	22
1.6 Ráiteas ón Aire	23
1.7 Cur i bhFeidhm agus Monatóireacht	26
Caibidil 2, An Croístraitéis, an Straitéis Lonnaíochta agus an Straitéis Tithíochta	27
2.1 Réamhrá	27
2.2 Cuspóir na Croístraitéise	27
2.2.1 Ceanglais Reachtúla don Croístraitéis	27
2.3 An Croístraitéis a Cheapadh	28
2.3.1 Tionscadal Éireann 2040: An Creat Náisiúnta Pleanála (an CNP)	28
2.3.2 Treochtaí Daonra	29
2.3.3 Dáileadh Daonra	29
2.3.4 An Treochlár um Chur i bhFeidhm don Chreat Náisiúnta Pleanála	30
2.3.5 An Straitéis Réigiúnach Spásúil agus Eacnamaíochta (an SRSE)	30
2.3.6 Cásanna Daonra ag Leibhéal Lonnaíochta/Contae	32
2.3.7 Meánlín Teaghlaigh	34
2.3.8 Cohórt na Líonta Teaghlaigh	34
2.3.9 Croístraitéis na Gaillimhe	35
2.3.10 Léargas Ginearálta ar an gCur Chuige i leith na Croístraitéise	36
2.3.11 Príomhphrionsabail	36
2.3.12 Léarscáil na Croístraitéise agus Tábla na Croístraitéise	38
2.3.14 Cuspóirí Beartais na Croístraitéise	41

2.3.15	Monatóireacht agus Bainistíocht	42
2.4	Ordlathas Lonnaíochta	42
2.4.1	Cuspóir	42
2.4.2	Comhthéacs an Ordlathais Lonnaíochta	42
2.4.3	Ordlathas Lonnaíochta	43
2.4.4	Borradh Lonnaíochta Amach Anseo.....	45
2.4.5	An PSCU.....	46
2.4.6	Príomhbhailte.....	47
2.4.7	Limistéar Acmhainne Straitéisí	47
2.4.8	Bailte Féinchothaithe	47
2.4.9	Bailte Beagfháis.....	47
2.4.10	Sráidbhailte Beagfháis.....	48
2.4.11	An Tuath.....	48
2.4.12	Saintréitheacht Tuaithe.....	48
2.4.13	Saintréitheacht Lonnaíochta	49
2.5	An Straitéis Tithíochta.....	53
2.5.1	Comhthéacs	53
2.5.2	An Creat Náisiúnta Pleanála.....	53
2.6	Riachtanais Shonracha Tithíochta.....	54
2.6.1	Tithe Inacmhainne	54
2.6.2	Easpa Dídine.....	54
2.6.3	Cóiríocht don Lucht Siúil	54
2.6.4	Tithíocht do Dhaoine Breacaosta, Daoine faoi Mhíchumas agus/nó Mhíchumas Foghlama54	
2.7	Foráil Chuid V.....	55
Caibidil 3 Comhfhorbairt Áite, Athghiniúint agus Maireachtáil Uirbeach		57
3.1	Réamhrá.....	57
3.2	Aidhmeanna Straitéiseacha	58
3.3	Comhthéacs Straitéiseach.....	58
3.3.1	An Creat Náisiúnta Pleanála.....	58
3.3.2	An Straitéis Réigiúnach Spásúil agus Eacnamaíochta	59
3.4	Athrú Aeráide.....	59
3.5	Cad is Comhfhorbairt Áite ann?.....	59
3.5.1	Tairbhí na Comhfhorbairt Áite do Bhailte agus Sráidbhailte Chontae na Gaillimhe	60
3.5.2	Comhthéacs: an Áit a Thuiscint.....	60
3.5.3	Rochtain agus Gluaiseacht	61

3.5.4	Uileghabhálacht	61
3.5.5	Sláinte agus Folláine.....	61
3.5.6	Nádúr agus Sainiúlacht.....	62
3.5.7	Beogacht	62
3.5.8	Caighdeán Dearaidh.....	62
3.6	Borradh Dlúth agus Athghiniúint	64
3.6.1	Láithreáin Fholmha	65
3.6.2	Láithreáin Thréigthe.....	65
3.6.3	Dlús agus Saintréitheacht	66
3.6.4	Airdí Foirgneamh.....	66
3.6.5	Lár Bailte agus Sráidbhailte.....	66
3.6.6	An Ríocht Phoiblí agus Athghiniúint.....	67
3.6.7	Láithreáin Inlíonta agus Athfhorbraíochta i Lár Baile	67
3.6.8	Láithreáin Deiseanna.....	67
3.6.9	Cistiú.....	67
3.7	Maireachtáil Uirbeach.....	69
3.7.1	Láithreáin Inlíonta	69
3.7.2	Leagan Amach agus Dearadh	69
3.7.3	Saghsanna Tithíochta/Meascán Dearaidh	70
3.7.4	Spás Oscailte Poiblí agus Príobháideach.....	70
3.7.5	Síneadh ar Theach Cónaithe	71
3.7.6	Áit Chónaithe a Fhoroinnt.....	71
Caibidil 4	Maireachtáil agus Forbairt Tuaithe	72
4.1	Réamhrá.....	72
4.2	Aidhmeanna Straitéiseacha	72
4.3	Comhthéacs Straitéiseach.....	73
4.3.1	An Creat Náisiúnta Pleanála.....	73
4.3.2	An Straitéis Réigiúnach Spásúil agus Eacnamaíochta	73
4.4	Athrú Aeráide.....	74
4.5	Próifíl Phobal Tuaithe.....	74
4.5.1	Pobail Tuaithe Chónaithe a Neartú.....	75
4.5.2	Acmhainn Forbartha Cónaithe i Lonnaíochtaí Leibhéal 7-Sráidbhailte agus Tuath le Seirbhísí/gan Seirbhísí.....	75
4.5.2.1	Sráidbhailte le Seirbhísí.....	75
4.5.2.2	Sráidbhailte gan Seirbhísí.....	75
4.5.2.3	An Tuath Fhairsing	75

4.6	Straitéis Tithíochta Tuaithe faoin Tuath Fhairsing.....	76
4.6.1	Ceantair Thuaithe faoi Bhrú Láidir Uirbeach – an Ceantar Uirbeach agus SIPCG.....	77
4.6.2	Ceantair Thuaithe atá Lag ó thaobh Struchtúir de (Lastoir agus Laistiar de SIPCG)	78
4.6.3	An Straitéis Forbartha Tithíochta Tuaithe 2022-2028	79
4.7	Forbairt Tuaithe	86
4.8	Talmhaíocht	87
4.9	Éagsúlú Talmhaíochta	88
4.10	Gairneoireacht	89
4.11	Foraoiseacht.....	90
4.12	An Tionscal Eachaí.....	91
4.13	Forbairtí Tráchtála i gCeantair Thuaithe	91
4.14	Eastóscadh Mianraí agus Cairéil	92
Caibidil 5: Forbairt Gheilleagrach, Forbairt Fiontar agus Miondíola.....		94
5.1	Réamhrá.....	94
5.2	Aidhmeanna Straitéiseacha	94
5.3	Comhthéacs Straitéiseach.....	95
5.3.1	Creat Náisiúnta Pleanála	95
5.3.2	Straitéis Réigiúnach Spásúil agus Gheilleagrach	96
5.3.3	Plean Áitiúil Geilleagrach agus Pobail Chomhairle Contae na Gaillimhe 2016-2022.....	96
5.4	Athrú Aeráide.....	96
5.5	Próifíl Gheilleagrach Chontae na Gaillimhe	97
5.5.1	Réamhaisnéis Post - Cóimheas Post an Chontae	98
5.5.2	Próifíl Gheilleagrach agus Cóimheas Post Lonnaíochtaí	99
5.5.3	Buntáistí agus Poitéinseal Geilleagrach laistigh de Chontae na Gaillimhe	101
5.5.4	Plean Straitéiseach Mhórcheantar Uirbeach na Gaillimhe	103
5.5.5	Príomhbhailte Bhéal Átha na Sluaighe agus Thuama	103
5.5.6	Áit lena mbaineann poitéinseal straitéiseach – Baile Átha an Rí.....	104
5.5.7	Talamh Fostaíochta Criosaithe.....	104
5.6	Straitéis Gheilleagrach	104
5.7	Ainmiúcháin Fostaíochta Spásúla i gContae na Gaillimhe	105
5.7.1	Conair Gheilleagrach Straitéiseach	105
5.7.2	Conair Gheilleagrach an Atlantaigh	105
5.7.3	(Iarláithreán Aerfort na Gaillimhe) Gaillimh Páirc Nuálaíochta Gnó agus Teicneolaíochta 106	
5.7.4	Eastát Tionscail na Páirce Móire	107
5.8	Earnálacha, Braislí agus Deiseanna Fostaíochta	109

5.8.1	Eolaíocht na Beatha	109
5.8.2	Infheistíocht Dhíreach Eachtrach.....	110
5.8.3	Teicneolaíocht Talmhaíochta agus Agraibhia	110
5.8.4	Gastranamaíocht.....	111
5.8.5	Cianobair	111
5.9	Miondíol	113
5.9.1	Ordlathas/Straitéis Mhiondíola.....	113
5.10	Príomhcheantair Siopadóireachta	114
5.10.1	Folúntas.....	115
5.10.2	Siopaí agus Seirbhísí Áitiúla.....	115
5.10.3	Úsáidí Tráthnóna agus Déanacha.....	115
5.10.4	Stáisiúin Bhreosla	116
5.10.5	Straitéis Iarláithreán Aerfort na Gaillimhe.....	118
Caibidil 6 Iompar agus Gluaiseacht.....		129
6.1	Réamhrá	129
6.2	Aidhmeanna Straitéiseacha.....	129
6.3	Comhthéacs Straitéiseach	129
6.3.1	Creat Náisiúnta Pleanála	130
6.3.2	Straitéis Réigiúnach Spásúil agus Gheilleagrach (RSES)	130
6.3.3	Straitéis Iompair agus Pleanála Chontae na Gaillimhe agus Straitéis Iompair na Gaillimhe¹³¹	
6.4	Athrú Aeráide	133
6.5	Iompar	133
6.5.1	Pleanáil Chomhtháite Talamhúsáide agus Iompair.....	133
6.5.2	Iompar Inbhuanaithe.....	134
6.5.2.1	Siúl agus Rothaíocht	134
6.5.2.2	Glasbhealaí agus Gormbhealaí	135
6.5.2.3	Feithiclí Leictreacha.....	136
6.5.2.4	Iompar Poiblí	136
6.5.3	Bóithre.....	138
6.5.3.1	Bóithre Náisiúnta.....	141
6.5.3.2	Bóithre Neamhnáisiúnta.....	142
6.5.4	Aeriompar	144
6.5.5	Cuanta, Calafóirt, Céanna agus Fánáin	144
Caibidil 7 Infreastruchtúr, Fóntais & Cosaint na Timpeallachta.....		146
7.1	Réamhrá.....	146

7.2	Aidhmeanna Straitéiseacha	146
7.3	Comhthéacs Straitéiseach.....	146
7.3.1	Creat Náisiúnta Pleanála	147
7.3.2	Straitéis Réigiúnach Spásúil agus Gheilleagrach	147
7.4	Athrú Aeráide.....	147
7.5	Uisce agus Fuíolluisce.....	148
7.5.1	Plean Infheistíochta Uisce Éireann.....	148
7.5.3	Scéim Cosanta Cháilíocht an Uisce agus Uisce Dromchla	150
7.5.4	Caomhnú an tSoláthair Uisce.....	152
7.5.5	Fuíolluisce.....	153
7.5.6	Cineálacha Córas Fuíolluisce i gContae na Gaillimhe	154
7.5.7	Scéimeanna Fuíolluisce Phoiblí i gContae na Gaillimhe.....	155
7.5.8	Staidéar Draenála Mhórcheantar Uirbeach na Gaillimhe.....	155
7.5.9	Córais Draenála Uisce Dromhcla agus Stoirme/Inbhuanaithe.....	155
7.5.10	Bainistiú Sloda	156
7.6	Bainistíocht Dramhaíola	160
7.7	Leictreachas	162
7.8	Teicneolaíocht Faisnéise agus Cumarsáide.....	164
7.8.1	Leathanbhanda	164
7.8.2	Teileachumarsáid	164
7.9	Cosaint na Timpeallachta.....	166
7.9.1	Cáilíocht an Aeir	166
7.9.2	Truailliú ó Thorann.....	167
7.9.3	Truailliú ó Sholas	168
7.9.4	Cáilíocht na hIthreach	168
7.9.5	Móρθhionóiscí agus Láithreáin Seveso	169
Caibidil 8 Turasóireacht agus Tírdhreach.....		172
8.1	Réamhrá.....	172
8.2	Aidhmeanna Straitéiseacha	172
8.3	Comhthéacs Straitéiseach.....	173
8.3.1	Creat Náisiúnta Pleanála	173
8.3.2	Straitéis Réigiúnach Spásúil agus Gheilleagrach	173
8.4	Athrú Aeráide.....	174
8.5	Turasóireacht i gContae na Gaillimhe	174
8.6	Straitéis Turasóireachta Chontae na Gaillimhe.....	175
8.7	Ceantair Plean Forbartha Eispéireas Cuairteoirí.....	175

8.8	Infreastruchtúr Turasóireachta.....	177
8.8.1	Faisnéis agus Léiriúchán do Chuartheoirí.....	177
8.8.2	Cóiríocht.....	177
8.9	Gníomhaíochtaí Turasóireachta Allamuigh	178
8.9.1	Glasbhealaí / Gormbhealaí	178
8.9.2	Turasóireacht Chósta agus Mhuirí	179
8.9.3	Turasóireacht Lochanna agus Uiscebhealaí.....	180
8.10	Turasóireacht Chultúir	181
8.10.1	Turasóireacht Oidhreachta	181
8.10.2	Bia agus Ceird.....	182
8.10.3	Imeachtaí agus Féilte	182
8.10.4	Spéartha Dorcha	183
8.11	Eispéiris Bhreise Turasóireachta	183
8.12	Brandaí Turasóireachta Fháilte Éireann.....	183
8.12.1	Bealach an Atlantaigh Fhiáin.....	184
8.12.2	Croílár Ceilte na hÉireann	184
8.12.3	Bailte Cinn Scríbe	184
8.13	Tírdhreach.....	185
8.13.1	Nádúr an Tírdhreacha	185
8.13.2	Íogaireacht an Tírdhreacha	187
8.13.3	Radhairc agus Bealaí Radharcacha Cosanta.....	189
Caibidil 9	Bainistíocht Mhuirí agus Chósta	191
9.1	Réamhrá.....	191
9.2	Aidhmeanna Straitéiseacha	191
9.3	Comhthéacs Straitéiseach.....	192
9.3.1	An Creat Náisiúnta Pleanála.....	192
9.3.2	Straitéis Réigiúnach Spásúlachta agus Eacnamaíochta.....	193
9.4	An tAthrú Aeráide	193
9.5	An Creat Náisiúnta um Pleanáil Mhuirí (CNPM)	193
9.6	Forbairt Mhuirí agus Chósta	194
9.7	Geilleagar Muirí agus Cósta	195
9.8	Loingseoireacht agus Iompar Muirí	195
9.9	Dobharshaothrú agus Iascach.....	196
9.10	Sliogéisc.....	197
9.11	Turasóireacht Mhuirí agus Chósta	198
9.12	Fuinneamh Inathnuaite Muirí.....	198

9.13	Oidhreacht Mhuirí agus Chósta	199
9.14	Taighde agus Nuálaíocht Mhuirí	200
9.15	Dúshláin Mhuirí agus Chósta	200
Caibidil 10 Oidhreacht Nádurtha, Bithéagsúlacht agus Infreastruchtúr Glas/Gorm		202
10.1	Réamhrá.....	202
10.2	Aidhmeanna Straitéiseacha	203
10.3	Comhthéacs Straitéiseach.....	203
10.3.1	An Creat Náisiúnta Pleanála.....	204
10.3.2	Straitéis Réigiúnach Spásúlachta agus Eacnamaíochta.....	204
10.4	Gníomhú ar son na hAeráide	205
10.5	Oidhreacht Éireann 2030	205
10.6	Oidhreacht Nádurtha agus Bithéagsúlacht.....	206
10.6.1	Comhthéacs	206
10.6.2	Oidhreacht agus Reachtaíocht Náisiúnta.....	207
10.6.3	Láithreáin Ainmnithe	207
10.6.4	Limistéir Chaomhantais Speisialta Féideartha.....	208
10.6.5	Limistéir faoi Chosaint Speisialta	208
10.6.6	Limistéir Oidhreachta Nádurtha	208
10.6.7	Treoracha Eorpacha, Natura 2000 agus Measúnachtaí Timpeallachta	208
10.6.8	Tearmann Dúlra Reachtúil	208
10.6.9	Tearmann Éan	208
10.6.10	Speicis Chosanta Plandaí agus Ainmhithe.....	208
10.6.11	Láithreáin Eorpacha agus Measúnacht Chúil.....	209
10.6.12	Measúnacht Tionchair Timpeallachta.....	209
10.6.13	Measúnacht Tionchair Éiceolaíochta	209
10.6.14	Bithéagsúlacht taobh amuigh de Láithreáin Chosanta/Láithreáin Neamhainmnithe	209
10.6.15	Líonraí Éiceolaíochta	210
10.6.16	Ialtóga agus Solas.....	210
10.7	Acmhainní Uisce.....	212
10.8	Bogaigh, Turlaigh, Uiscebhealaí	213
10.9	Tailte Portaigh	214
10.10	Speicis Ionracha	215
10.11	Pailneoirí	216
10.12	Crainn, Tailte Coille, Fálta Sceach agus Claíochá Cloiche.....	217
10.13	An Gheolaíocht, Eascracha.....	218
10.13.1	Láithreáin Seandálaíochta.....	218

10.13.2	Eascracha	219
10.14	Lochanna Intíre, Uiscebhealaí	219
10.15	An Bonneagar Glas agus Gorm	220
10.16	An Líonra Gormbhealaí, Glasbhealaí agus Bealaí Portaigh	222
10.17	Ceartha Slí Poiblí	223
10.18	Geopháirceanna Domhanda de chuid UNESCO agus Láithreáin Oidhreachta Domhanda 224	
10.19	Láithreán Oidhreachta Domhanda.....	224
Caibidil 11 An Fhorbairt Phobail agus an Bonneagar Sóisialta		226
11.1	Réamheolas.....	226
11.2	Aidhmeanna Straitéiseacha	226
11.3	Comhthéacs Straitéiseach.....	227
11.3.1	Creat Náisiúnta Pleanála	228
11.3.2	An Straitéis Spáis agus Eacnamaíochta Réigiúnach	228
11.4	An tAthrú Aeráide	229
11.5	An tIonchuimsiú Sóisialta agus an Fhorbairt Phobail.....	229
11.5.1	Grúpaí Deonacha agus Pobail	230
11.6	Áiseanna Sóisialta agus Pobail	231
11.7	Áiseanna Pobail Ilúsáidte	231
11.8	Áiseanna Cúraim Leanaí.....	232
11.9	An tOideachas	233
11.10	An Cúram sláinte.....	235
11.11	Ag Pleanáil don Aosú.....	236
11.12	An Óige agus Leanaí	237
11.13	Daoine faoi Mhíchumas agus an Dearadh Uilíoch	237
11.14	Spóirt, Áineas agus Taitneamhacht.....	238
11.15	Seirbhísí Eigeandála	240
11.16	Seirbhísí Áitiúla Traidisiúnta.....	241
11.17	Moil Chomhoibrithe/Chianoibre.....	241
11.18	An Coireacht a Chosc	242
11.19	Ionaid Adhartha agus Reiligi / Créamatóiriamáí	242
Caibidil 12 An Oidhreacht Ailtireachta, Seandálaíochta agus Cultúrtha.....		244
12.1	Réamheolas.....	244
12.2	Aidhmeanna Straitéiseacha	245
12.3	Comhthéacs Straitéiseach.....	246
12.3.1	An Creat Náisiúnta Pleanála.....	247

12.3.2	An Straitéis Spáis agus Eacnamaíochta Réigiúnach	247
12.4	An tAthrú Aeráide	247
12.5	Comhthéacs na hOidhreachta Ailtireachta	248
12.5.1	Struchtúir Atá Faoi Chosaint	248
12.5.2	Fardal Náisiúnta na hOidhreachta Ailtireachta (NIAH) Suirbhéireacht ar Chontae na Gaillimhe 249	
12.5.3	Limistéir Chaomhantais Ailtireachta	249
12.5.4	An Ailtireacht Dhúchasach	250
12.5.5	An Chomhfhorbairt Áite	250
12.5.6	An Éifeachtacht Fuinnimh agus Struchtúir Tógtha i Slí Thraidisiúnta	251
12.5.7	Tírdhreacha Sain-Dearta	251
12.5.8	An Oidhreacht Tionscail, Talmhaíochta agus Cósta	251
12.6	An Oidhreacht Seandálaíochta	254
12.6.1	Cosaint do Shéadchomharthaí	255
12.6.2	Taifead ar Shéadchomharthaí agus Láithreáin	255
12.6.3	Séadchomharthaí Náisiúnta	255
12.6.4	An tSeandálaíocht Fo-Uisce	255
12.6.5	Líonra Bhailte Stairiúla/Bhailte Múrtha na hÉireann (IWTN)	256
12.6.6	Criosanna den Acmhainneacht Seandálaíochta	256
12.6.7	Seandálaíocht ón Ré Mheánaoiseach	256
12.6.8	Seandálaíocht ó Ré na Tionsclaíochta agus ón Ré Iar-mheánaoiseach	256
12.6.9	Láithreacha Catha agus Léigir	257
12.6.10	Reiligí	257
12.6.11	An tSeandálaíocht agus an Fhorbairt	257
12.6.12	An Fheasacht atá ar an tSeandálaíocht a Mhéadú	258
12.7	Oidhreacht Chultúrtha	259
12.7.1	Suíomhanna agus Tionscnaíochtaí Stairiúla	260
12.7.2	Logainmneacha	260
12.7.3	An Ghaeltacht agus Oidhreacht Chultúrtha	260
12.7.4	Oidhreacht Chultúrtha Doláimhsithe	261
12.7.5	Cartlanna an Chontae agus Leabharlanna Brainse	261
12.8	Cruthaíocht agus na Ealaíona	262
Caibidil 13	Gaeltacht na Gaillimhe agus na Oileáin	266
13.1	Réamhrá	266
13.2	Aidhmeanna Straitéiseacha	266
13.3	Comhthéacs Straitéiseacha	267

13.3.1	Creat Náisiúnta um Phleanáil	267
13.3.2	Straitéis Spásúil Réigiúnach agus Eacnamaíoch	267
13.4	Athrú Aeráide	268
13.5	An Ghaeltacht.....	268
13.5.1	Ceantar A: Iorras Aithneach/Camas/Ros Muc	269
13.5.2	Ceantar B: Dúiche Sheoigheach	269
13.5.3	Ceantar C: Ceantar na nOileán/An Cromptán.....	270
13.5.4	Ceantar D: Cois Fharráige;.....	271
13.5.6	Ceantar F: Imeall na Cathrach	273
13.6	An Ghaeltacht a Chaomhnú agus a Chur chun Cinn sa Phróiseas Pleanála	273
13.7	Oileáin	275
13.7.1	Inis Bó Finne	275
13.8	Forbairt Eacnamaíoch na Gaeltachta agus Oileán.....	276
13.9	Cultúr agus Turasóireacht sa Ghaeltacht agus Oileáin	277
Caibidil 14	Athrú Aeráide, Fuinneamh agus Acmhainn Inathnuaite	279
14.1	Réamhrá	279
14.2	Aidhmeanna Straitéiseacha	279
14.3	Comhthéacs Straitéiseacha	280
14.3.1	Creat Polasaithe Náisiúnta	280
14.3.2	Straitéis Spásúil Réigiúnach agus Eacnamaíoch.....	281
14.3.3	Dréacht ar Phlean Náisiúnta Fuinnimh agus Aeráide (NECP) 2021 - 2030	281
14.3.4	Plean Gníomhartha 2019 ar son na hAeráide 2019 chun Déileáil le Cliseadh Aeráide....	281
14.3.5	Straitéis Oiriúnaithe don Athrú Aeráide Chontae na Gaillimhe 2019 - 2024.....	282
14.4	Oiriúnú agus Maolú ar an Athrú Aeráide.....	282
14.5	Gníomhaíocht ar son na hAeráide a Chomhtháthú sa Phlean.....	284
14.6	Tuile.....	288
14.6.1	Clár CFRAM.....	288
14.6.2	Breathnóireachtaí Phleain Forbartha an Chontae agus Riosca Tuilte.....	289
14.6.3	Limistéir Tuile agus an Cur Chuige Seichimh	289
14.7	Fuinneamh agus Acmhainn Inathnuaite.....	293
14.7.1	Forléargas ar Chúrsaí Fuinnimh na hÉireann.....	293
14.7.2	Straitéis Fuinnimh.....	294
14.7.3	Gréasán Leictreachais agus Gáis.....	295
Caibidil 15	Caighdeán Bainistíochta Forbartha	299
15.1	Réamhrá–Aidhmeanna	299
15.1.1	Pleanáil Cuí agus Forbairt Inbhuanaithe	299

15.1.2	Caighdeáin Bainistíochta Forbartha	300
15.2	Comhfhorbairt áite, Athchóiriú agus Saol Uirbeach	300
15.2. 1	Réamhrá	300
15.2.2	Infheidhme do Gach Forbairt	300
15.2.3	Treoirlínte do Thithíocht i mBailte agus Sráidbhailte	304
15.2.4	Forbairt Tithíochta Eile (Tuaithe agus Uirbeach)	309
15.3	Saol agus Forbairt Tuaithe	310
15.3.1	Tithíocht Tuaithe	311
15.3.2	Talmhaíocht	313
15.3.3	Foraoiseacht	314
15.3.4	Fiontar Tuaithe	314
15.3.5	Forbairt Eastóscach	315
15.4	Fiontar Eacnamaíoch agus Miondíol	317
15.5	Iompar agus Gluaiseacht	320
15.5.1	Comhtháthú Úsáid Talún agus Iompar	320
15.5.2	Treoirlínte maidir le Bóithre & Páirceáil	321
15.6	Bonneagar, Fónais agus Cosaint an Chomhshaoil	332
15.6.1	Uisce agus Fuíolluisce	332
15.6.2	Bainistíocht Dramhaíola	333
15.6.3	Leictreachas agus Teicneolaíocht Faisnéise agus Cumarsáide	334
15.7	Turasóireacht agus Tírdhreach	336
15.7.1	Forbairtí a Bhaineann le Turasóireacht	336
15.7.2	Íogaireacht Tírdhreacha	337
15.8	Bainistíocht Mhara agus Chósta	338
15.9	Oidhreacht Nádúrtha, Bithéagsúlacht agus Bonneagar Glas	339
15.10	Forbairt Phobail agus Bonneagar Sóisialta	340
15.11	Ailtireacht, Seandálaíocht agus Cultúr	343
15.12	Athrú Aeráide, Fuinneamh agus Fuinneamh In-athnuaite	345
15.12.1	Athrú Aeráide	345
15.13.2	Draenáil Uisce Dromchla agus Tuilte	347
15.13.3	Tograí Fuinnimh In-athnuaite	351

Caibidil 1 Réamhrá

“Contae a chruthú a chur chun cinn atá mealltach le cónaí agus le hoibriú ann agus le cuairt a thabhairt air agus a chur ar chumas gnólachtaí bheith faoi rath i dtimpeallacht a chuireann réimse roghanna tithíochta, réimse daingean agus éagsúil deiseanna fostaíochta, teacht ar bhonneagar ardchaighdeán agus ar shaoráidí pobail ar fáil i dtimpeallacht inbhuanaithe ardchaighdeán do chách”.

1.1 Réamhrá

Leagtar amach i bPlean Forbartha Chontae na Gaillimhe 2022-2028 réimse cuspóirí beartais a bheartaítear chomh maith leis an insint don fhorbairt a thacaíonn leo a fhad le 2028. I gcomhréir le beartas náisiúnta, lorgaíonn an plan forbairt a dhéanamh ar bhealach inbhuanaithe agus atá íogair ó thaobh comhshaoil de. Cuireann sé an clár athraithe aeráide chun cinn agus leagtar amach ann na tosaíochtaí tithíochta agus geilleagracha don tréimhse ábhartha.

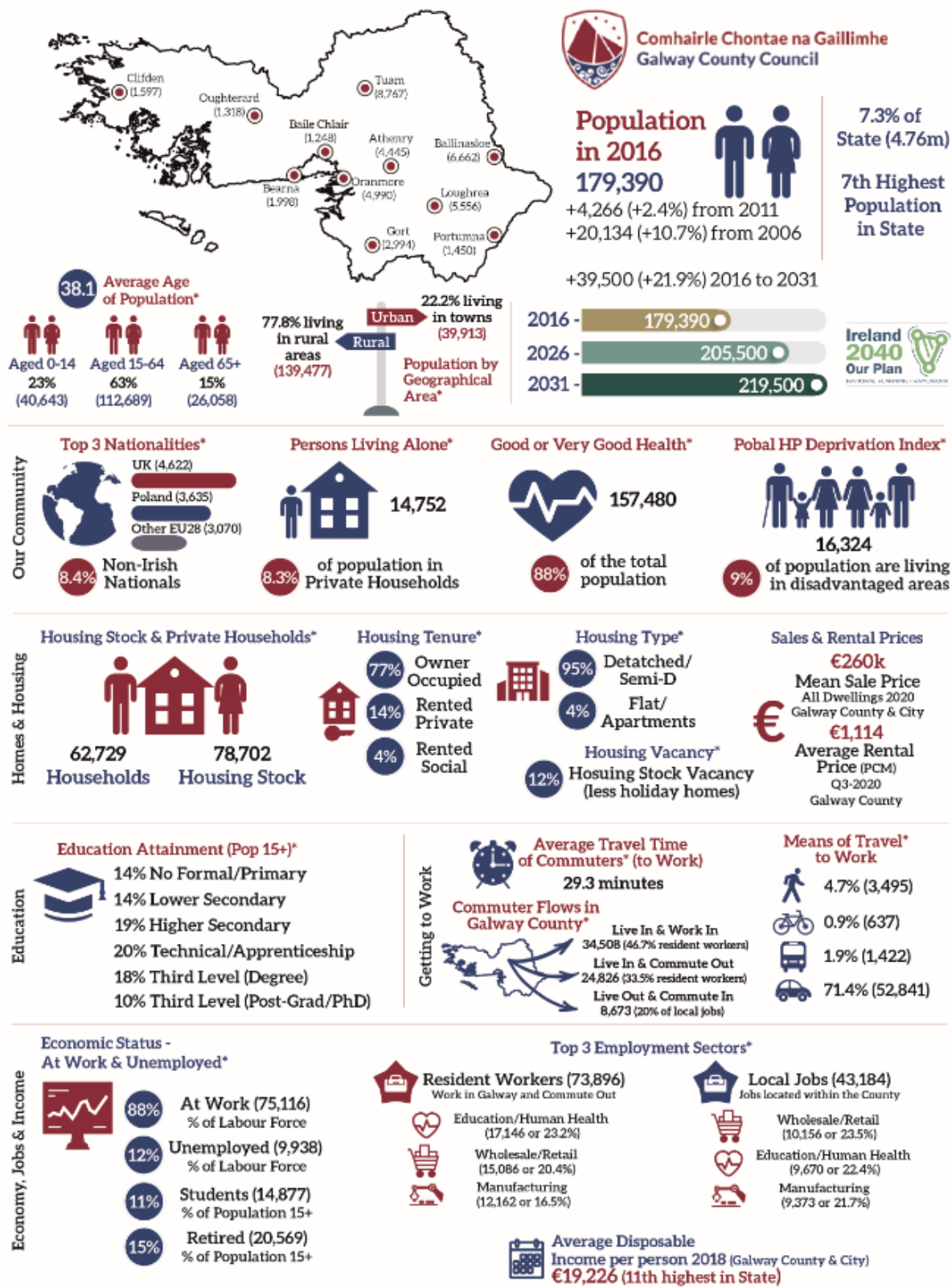
Chuir an Phríomh-Oifig Straidrimh (an POS) daonra nach mór 180,000 duine i gcuntas i gContae na Gaillimhe in 2016. Ó thaobh tíreolaíochta de, is í Gaillimh an dara contae is mó in Éirinn. Déanann an contae teorainn le Maigh Eo ó thuaidh, leis an gClár ó dheas agus le Ros Comáin agus le hUíbh Fhailí in oirthear an chontae agus le Tiobraid Árann in oirdheisceart an chontae. I measc na dteorainneacha nádúrtha eile, tá Cuan na Gaillimhe san iarthar, anuas ar an tSionainn agus Loch Deirgeirt san oirthear agus san oirdheisceart, faoi seach. Tírdhreach éagsúil agus nádúrtha is mó atá i gceist le tírdhreach an chontae ina bhfuil gnéithe cosúil le réigiún sléibhtiúil Chonamara laistiar d’Abhainn na Gaillimhe, tailte torthúla talmhaíochta in oirthear an chontae agus limistéar aolchloiche níos ilchineálaí i ndeisceart an chontae. Nuair a chuirtear na tréithe topagrafacha seo san áireamh, cruthaíonn siad an suíomh ar leith agus fíor-ilchineálach tírdhreacha ina bhfuil Gaillimh suite.

Tá gréasán suntasach lonnaithe ar scálaí éagsúla sa chontae agus is ann atá an daonra Gaeltachta is mó in Éirinn, arb ionann é agus thart ar 49.7% de dhaonra na Gaeltachta go náisiúnta, faoi mar a chuir an POS i dtaifead in 2016.

Tá an contae mar chuid den Réigiún Thiar Thuaidh anois i dteannta seacht gcontae eile: Maigh Eo, Ros Comáin, Liatroim, Sligeach, Dún na nGall, Muineachán, an Cabhán agus Cathair na Gaillimhe. Sainithnítear sa Straitéis Réigiúnach Spásúil agus Eacnamaíochta (an SRSE) limistéar nua uirbeach ina bhfuil Cathair iomlán na Gaillimhe agus lonnaithe Bhaile Chláir, Bhearna agus Órán Mór. Ainmnítear Béal Átha na Sluaighe agus Tuaim mar Phríomhbhailte agus sainithnítear Baile Átha an Rí mar limistéar ag a bhfuil Acmhainn Straitéiseach.

Freastalaíonn gréasán mótarbhealaí ar Ghaillimh anois in oirthear an chontae (an M6 agus an M17/M18) agus cuireann seirbhís iarnróid ó Ghaillimh go Baile Átha Cliath/Luimneach bealach inbhuanaithe taistil ar fáil.

Léirítear i bhFíor 1 lastall príomhshonraí déimeagrafacha a bhaineann le Daonáireamh 2016. Déantar tagairt sna sonraí don daonra foriomlán, an áit a gcónaíonn agus a n-oibríonn daoine agus don áit a bhfuil teaghlaigh ag cur fúthu.

* Data sourced from CSO Census 2016

Fíor 1: Léargas Ginearálta ar Chontae na Gaillimhe

1.2 Comhthéacs Reachtaíochta

Ullmhaíodh Plean Forbartha Chontae na Gaillimhe 2022-2028 i gcomhréir le forálacha an Achta um Pleanáil agus Forbairt, 2000 (arna leasú). Is iomaí athrú a bhaineann le pleanáil a tháinig in Éirinn ó glacadh le Plean Forbartha Chontae na Gaillimhe 2015-2021 reatha. Glacadh le beartas nua Náisiúnta agus Réigiúnach ó 2018 ina leagtar amach clár soiléir borrrtha i gcomhréir le forbairt inbhuanaithe sna blianta amach romhainn. Is é an creat náisiúnta uileghabhálach atá i bhfeidhm anois an Creat Náisiúnta Pleanála agus déanann trí Straitéis Spásúlachta agus Gheilleagracha Réigiúnacha (SSGR) soláthar don Chreat Náisiúnta Pleanála (an CNP) a chur i bhfeidhm agus a sholáthar. Tá an contae anois mar chuid den Réigiún Thiar Thuaidh agus tá Plean Straitéiseach Cheantar Uirbeach na Gaillimhe san áireamh anois san SRSE anois. Rinneadh breithniú sa Dréachtphlean seo ar an gcreat beartais seo agus leagadh é seo amach i gcomhréir leis.

1.2.1 Cuspóirí Éigeantacha

Liostaítear in Alt 10(2) den Acht na cuspóirí éigeantacha a rinneadh a chorprú isteach sa Phlean, sa chás gurb iomchuí. Áirítear leo seo:

- Talamh a chriosú do chuspóirí ar leith;
- Bonneagar a sholáthar, nó soláthar bonneagair a éascú, iompar; saoráidí fuinnimh agus cumarsáide, soláthairtí uisce, seirbhísí fuíolluisce, saoráidí aisghabhála agus diúscairthe dramhaíola agus aon saoráidí nó seirbhísí coimhdeacha san áireamh;
- Caomhnú agus cosaint an chomhshaoil, go háirithe oidhreacht seandálaíochta agus nádúrtha agus caomhnú agus cosaint láithreán Eorpach; Bainistíocht a dhéanamh ar ghnéithe den tírdhreach cosúil le teorainneacha páirce traidisiúnta, atá tábhachtach ar mhaithe le comhtháthú éiceolaíochta ghréasán Natura 2000;
- Comhlíonadh caighdeáin agus cuspóirí comhshaoil a chur chun cinn a bunaíodh do dhobharlaigh uiscí dromchla agus screamhuisce;
- Pleanáil agus forbairt inbhuanaithe an cheantair a chomhtháthú le riachtanais shóisialta, phobail agus chultúrtha an cheantair agus a dhaoir;
- Nádúr an tírdhreacha a chaomhnú, radhairc agus concláistí áiteanna agus gnéithe áilleachta nádúrtha nó is díol spéise a chaomhnú san áireamh;
- Struchtúir, nó codanna de struchtúir a chosaint, a meastar atá ina ndíol spéise ar leith ailtireachta, stairiúil, seandálaíochta, ealaíonta, cultúrtha, eolaíochta, sóisialta nó teicniúil;
- Nádúr limistéir chaomhantais ailtireachta a chaomhnú;
- Limistéir a fhorbairt agus a athnuachan, a sainathníodh agus aird ar an gcroístraitéis, a dteastaíonn athghiniúint uathu chun cosc a chur ar éifeachtaí díobhálacha ar choncláistí reatha sna limistéir siúd, ach go háirithe mar thoradh ar an mbail dhíobhálach nó an drochbhail atá ar aon talamh, meath nó meathlú uirbeach, iompar frithshóisialta nó ganntanas tithe ináitrithe nó talún atá oiriúnach d'úsáid nó do mheascán d'úsáid cónaithe nó d'úsáidí eile;

- Cóiríocht a sholáthar do thaistealaithe agus limistéir ar leith a úsáid don chuspóir sin;
- Conláistí agus conláistí áineasa a chaomhnú, a fheabhsú agus cur leo;
- Bunaíochtaí a rialú faoi fhorálacha na Treorach maidir le Timpistí Móra;
- Seirbhísí a sholáthar, nó soláthar seirbhísí a éascú, don phobal, ach go háirithe, scoileanna, naíolanna agus saoráidí oideachais agus cúraim leanaí eile san áireamh;
- Oidhreacht theangeolaíoch agus chultúrtha na Gaeltachta a chosaint nuair atá Gaeltacht i limistéar an Phlean.
- Straitéisí lonnaithe agus iompair inbhuanaithe a chur chun cinn i gceantair uirbeacha agus thuaithe, bearta a chur chun cinn san áireamh chun an t-éileamh ar fhuinneamh a laghdú, astaíochtaí gás ceaptha teasa antrapaigineacha a laghdú agus dul i ngleic leis an ngá atá le hoiriúnú d'athrú aeráide, agus aird ar leith ar láthair, leagan amach agus dearadh forbartha nua;
- Cearta slí poiblí a chaomhnú a thugann bealach go dtí trá mhara, sliabh, bruach locha nó bruach abhann, nó go dtí áit eile a ngabhann áilleacht nádúrtha léi nó a úsáidtear le haghaidh áineasa; agus
- Creat a sholáthar chun tírdhreacha a shainnigh, a mheasúnú, a chosaint, a bhainistiú agus a phleanáil.

1.2.2 An Creat Náisiúnta Pleanála

Tagann an Creat Náisiúnta Pleanála (an CNP) in ionad na Straitéise Spáis Náisiúnta (an SSN). Tugtar cuntas san CNP ar an straitéis borrrtha náisiúnta d'Éirinn a fhad le 2040, tráth a cheaptar go mbeidh daonra breise 1 milliún duine in Éirinn. Tá ceanglais reachtúla sa Chreat anois agus forbraíodh é timpeall ar dheich dToradh Straitéiseacha Náisiúnta (TSNanna) anuas ar théacs tacaíochta agus sraith Cuspóirí Beartais Náisiúnta (CBNanna). Tá ar an dréachtphlean na TSNanna agus na CBNanna a chomhlíonadh. Spreagann an CNP borradh dlúth teacht ar bhailte agus ar shráidbhailte, nascacht mhaith agus geilleagar láidir agus tá na freagrachtaí maidir le hathrú aeráide ina cheartlár. Glacann an CNP le príomhról chun athrú aeráide a mhaolú de réir a chéile trí chleachtais mhaithe phleanála spásúlachta agus tríd an aistriú chuig sochaí ísealcharbóin atá seasmhach ó thaobh na haeráide.

Tá ceangal idir an Plean Forbartha Náisiúnta (an PFN) agus an CNP. Cruthaíonn an dá phlean Tionscadal Éireann 2040 i dteannta a chéile. Cuireann an PFN leis an CNP, ina bhfuil díriú níos mó ar infheistíocht i mbonneagar agus ar sholáthar seirbhíse ar fud na hÉireann. Tá plean infheistíochta i mbonneagar agus i seirbhísí ann a bhaineann le tionscadail an phlean a sholáthar.

Fíor 2: Torthaí Straitéiseacha Náisiúnta

1.2.3 An Straitéis Réigiúnach Spásúil agus Eacnamaíochta (an SRSE)

Is é príomhchuspóir na Straitéise Réigiúnaí Spásúla agus Eacnamaíochta (an SRSE) tacú leis an CNP agus leis na huailmhianta níos fairsinge atá i dTionscadal Éireann 2040 a chur i bhfeidhm. Tacaíonn an SRSE freisin le beartais agus cuspóirí geilleagracha an Rialtais trí chreat mionsonraithe pleanála straitéisí agus geilleagrach a sholáthar ar mhaithe leis an Réigiún Thiar Thuaidh a fhorbairt. Mar gheall gur cuid den Réigiún Thiar Thuaidh í Gaillimh, caithfidh an plean forálacha an SRSE a shásamh. Cuirtear creat ar fáil san SRSE chun an réigiún a fhorbairt a fhad le 2032. Díríonn sé ar thithíocht, cruthú post, bonneagar agus saoráidí pobail a sholáthar agus a chinntiú go bhfuil an réigiún mealltach i gcónaí d’infheistíocht.

Tá an Plean Straitéiseach Ceantair Uirbhí (an PSCU) cuimsithe san SRSE. Aithnítear go dtiocfaidh borradh suntasach ar cheantar an PSCU laistigh de thréimhse an phlean. Caithfidh an borradh seo teacht air ar bhealach pleanáilte agus comhordaithe ina ndéantar dóthain bonneagair agus seirbhísí a sholáthar do limistéir chónaithe agus fostaíochta, cosúil le teacht ar iompar poiblí agus ar réimse maith saoráidí pobail.

1.2.4 Treoirínte ón Aire

Ullmhaíodh an Dréachtphlean i ndiaidh breithniú iomlán a dhéanamh ar agus i gcomhréir iomlán le hAlt 28 den Acht um Pleanáil agus Forbairt, 2000 (arna leasú). Tugadh faoi Ráiteas Comhlíontachta freisin ina leith seo. Anuas air sin, tugadh faoi shraith measúnuithe comhshaoil agus déantar tagairt thíos dóibh.

1.2.5 Measúnacht Straitéiseach Timpeallachta (MST)

Cinntíonn an MST a sholáthar go ndéantar meastóireacht chórasach ar na tionchair fhéideartha comhshaoil a imreoidh plean nó clár a chur i bhfeidhm, sula nglactar leis an gcinneadh atá á dhéanamh. Tá gá leis an gcéim seo faoin Treoir maidir le MST ón AE a dhaingnigh Éire faoi na Rialacháin um Pleanáil agus Forbairt (Measúnacht Straitéiseach Timpeallachta), 2004 (I.R. Uimh. 436 de 2004), arna leasú.

Bhí baint lárnach ag próiseas an MST leis an Dréachtphlean Forbartha Contae seo a ullmhú agus tá Tuarascáil Chomhshaoil ghaolmhar an MST iarcheangailte leis sin.

1.2.6 Scagadh le haghaidh Measúnacht Chuí (SMC)

Déanann SMC a sholáthar soláthar do ghnáthóga agus speicis lena mbaineann tábhacht Eorpach a chosaint. Baineadh seo amach trí líonra láithreán an AE a bhunú ar a dtugtar láithreáin Eorpacha Líonra Natura 2000. Díritear sa mheasúnú SMC ar impleachtaí plean nó tionscadail ar láithreáin Eorpacha. Leagtar amach torthaí an SMC laistigh den Tuarascáil Tionchair Natura SMC atá iarcheangailte leis an dréachtphlean seo. Leagtar amach ann iarmhairtí dóchúla an dréachtphlean ar iomláine na Láithreán Eorpach.

Cuimsíodh gach ceann de mholtaí an SMC isteach sa dréachtphlean agus tugann an chonclúid atá ag teacht chun cinn le fios nach ndéanfaidh an plean difear d'iomláine na láithreán Eorpach, leo féin nó i gcomhar le pleananna nó tionscadail eile.

1.2.7 Measúnú Straitéiseach Riosca i gCás Tuilte (MSRT)

Is éard a bhaineann le Measúnú Straitéiseach Riosca i gCás Tuilte measúnú a dhéanamh ar riosca i gcás tuilte agus áirítear leis réimse léarscáileanna ar a thaispeántar teorainneacha le haghaidh criosanna táscacha riosca i gcás tuilte. Déantar breithniú sa phróiseas ar réimse tosca a bhaineann leis an gcleachtadh seo a dhéanamh, lena n-áirítear eolas áitiúil, láithreáin a shiúl agus táscairí i leith riosca i gcás tuilte. Teastaíonn MSRT faoi 'An Córas Pleanála agus Bainistíocht Riosca i gCás Tuilte: Treoirlínte d'Údaráis Phleanála' (an Roinn Comhshaoil agus Oifig na nOibreacha Poiblí, 2009) agus i gCiorclán PL2/2014 gaolmhar na Roinne Comhshaoil, Pobail agus Rialtais Áitiúil. Rinneadh moltaí an MSRT atá iarcheangailte leis seo a chuimsiú isteach sa phlean.

1.2.8 Oifig an Rialálaí Pleanála (ORP)

Is é ról Oifig an Rialálaí Pleanála (ORP) maoirseacht a dhéanamh ar agus feabhas a chur ar an gcóras pleanála in Éirinn. Cinntíonn sé go gcuirtear beartas náisiúnta, réigiúnach agus pleanála áitiúla i bhfeidhm. Déanann sé monatóireacht ar fheidhmíocht an Údaráis Phleanála agus an Bhoird Phleanála. Déanann ORR meastóireacht agus measúnú neamhspleách freisin ar phleananna forbartha, straitéisí réigiúnacha agus éagsúlú dá réir. Cinntíonn seo go ndéantar soláthar sa phlean nó sa straitéis do phleanáil agus forbairt inbhuanaithe cheart. Tá cumhachtaí ag ORR Fógra a thabhairt don Aire ina moltar Treoir ón Aire a eisiúint. Is é ról an Aire go fóill, áfach, Treoir a eisiúint lena cheangal ar an Údarás Pleanála dul i ngleic le haon saincheist.

1.3 Struchtúr an Phlean

Tá dhá Imleabhar ann den Phlean Forbartha Contae, agus tá roinnt cáipéisí a dhéantar a iarcheangal leis an Dréachtphlean, an méid seo a leanas san áireamh:

- Imleabhar 1 Ráiteas Scríofa

- Imleabhar 2 Straitéis Lonnaíochta
- Aguisín 1 Straitéis Fuinnimh Inbhuanaithe Údaráis Áitiúil
- Aguisín 2 Straitéis Tithíochta agus Measúnú ar Riachtanas agus Éileamh Tithíochta
- Aguisín 3 Straitéis Iompair agus Pleanála Chontae na Gaillimhe
- Aguisín 4 Measúnacht ar Nádúr an Tírdhreacha
- Aguisín 5 Treoirínite maidir le Dearadh Tithíochta Tuaithe
- Aguisín 6 An Taifead ar Dhéanmhais Chosanta
- Aguisín 7 Limistéir Chaomhantais Ailtireachta
- Aguisín 8 Oidhreacht Gheolaíochta na hÉireann
- Aguisín 9 Tuarascálacha Comhshaoil

Tá 15 chaibidil a liostaítear thíos sa Ráiteas Scríofa. Tá fíis, aidhmeanna straitéiseacha agus cuspóirí beartais i gCaibidlí 1-14. Leagtar amach na Caighdeáin Bhainistíochta Forbartha i gCaibidil 15.

Teideal na Caibidle	Achoimre ar an gCaibidil
<i>Réamhrá</i>	Tugtar léargas ginearálta sa chaibidil seo ar an gcontae agus ar an bpróiseas reachtúil a bhaineann leis an bplean forbartha a dhéanamh. Pléadh freisin na príomhcheanglais reachtaíochta agus treorach ar gá don phlean cloí leo.
<i>An Chroístraitéis, Straitéis Lonnaíochta agus Straitéis Tithíochta</i>	Leagtar amach sa Chroístraitéis an clár borrrha sa chontae i rith thréimhse an phlean. Cuireann an leibhéal tuartha borrrha a leagtar amach sa CNP agus san SRSE eolas ar fáil dó seo. Tugtar cuntas san Ordthas Lonnaíochta ar ról agus ar fheidhm na lonnaíochtaí a sainaitníodh i gcomhréir agus ar aon dul leis an SRSE. Cuireann an próiseas seo eolas ar fáil don Straitéis Tithíochta agus díritear ar thithíocht a sholáthar, líon teaghlaigh agus ar shaghsanna tithíochta a dtiocfaidh an borradh a thuartar orthu.
<i>Comhfhorbairt Áite, Athghiniúint agus Maireachtáil Uirbeach</i>	Tugtar cuntas sa chaibidil seo ar an bpróiseas comhfhorbairt áite agus conas is féidir leis na bailte agus na sráidbhailte é seo a bhaint amach agus áiteanna a sholáthar a mheallann daoine cónaí iontu. Dírionn athghiniúint ar na ceanglais éagsúla reachtaíochta ar gá tabhairt fúthu agus tacaíonn maireachtáil uirbeach le pobail inbhuanaithe a fhorbairt a éascaíonn na cúinsí athraitheacha faoina maireann daoine.
<i>Maireachtáil agus Forbairt Tuaithe</i>	Leagtar amach sa chaibidil seo na tosaíochtaí forbartha don cheantar tuaithe, sráidbhailte agus an tuath fhairsing san áireamh. Dírítear ann freisin ar fhorbairt tuaithe, lena n-áirítear talmhaíocht, forbairt talmhaíochta agus éagsúlú feirme.

<p>An Geilleagar, Fiontraíocht agus Miondíol</p>	<p>Dírítear sa chaibidil seo ar phoist a chruthú ar fud an chontae. Tugtar sonraí ann faoi phróifil phost an chontae agus leagtar amach ann conas is féidir leis an bplean tacú le rath a bheith ar phoist i gcónaí agus le forbairt leanúnach fiontraíochta. Leagtar amach i mír mhiondíola na caibidle tosaíochtaí forbartha do na príomhshráideanna siopadóireachta sna bailte agus na sráidbhailte. Pléitear sa chaibidil freisin nósanna athraitheacha oibre agus riachtanais athraitheacha an daonra i dtaobh iad a chomhcheangal le bailte agus sráidbhailte.</p>
<p>Iompar agus Gluaiseacht</p>	<p>I gcomhréir leis an gclár náisiúnta, leagtar béim ar leith sa chaibidil seo ar mhodhanna iompair inbhuanaithe, sa chás gur féidir, agus aithnítear i gcomhthráth go leanfar le tús áite a thabhairt d'iompar príobháideach sna háiteanna níos iargúlta den chontae. Tá Staidéar Pleanála Iompair Chontae na Gaillimhe iarcheangailte leis an bplean agus leagtar amach ann na tosaíochtaí iompair agus gluaiseachta don chontae i rith thréimhse an phlean.</p>
<p>Bonneagar, Fóntais agus Cosaint an Chomhshaoil</p>	<p>Aithnítear sa chaibidil an tábhacht a bhaineann le borradh inbhuanaithe a bhaint amach. Aithnítear an ról atá ag príomhbhonneagar chun an borradh seo a sholáthar. Cuimsítear ann soláthar uisce agus cóireáil fuíolluisce a sholáthar chomh maith leis an tábhacht a bhaineann le bonneagar leathanbhanda chun cabhrú le maireachtáil na linne seo. Aithnítear freisin an tábhacht a bhaineann le cosaint an chomhshaoil agus gur gá do phleanáil a chinntiú go leantar le hardchaighdeán de cháilíocht agus d'áineas comhshaoil a bhaint amach.</p>
<p>Turasóireacht agus an Tírdhreach</p>	<p>Saináithnítear sa chaibidil seo na príomhnithe turasóireachta a dtugtar tús áite dóibh a bhaineann leis an gcontae. Tugadh cuntas in aidhmeanna agus in ábhar tacaíochta na caibidle ar fhorbairt leanúnach an tionscail turasóireachta agus cuireann na cuspóirí beartais a thacaíonn leo ar chumas iarratasóirí ionchasacha cur le huaimhianta an tionscail turasóireachta. Aithnítear tábhacht an tírdhreacha agus a nádúr athraitheach sa chaibidil seo. Aithnítear freisin gur gné bheo agus athraitheach é an tírdhreach sa chontae, áit nach mór cothromaíocht a bhaint amach idir athrú agus caomhnú.</p>
<p>Bainistíocht Mhuirí agus Cósta</p>	<p>Cuirtear treoir ar fáil sa chaibidil seo maidir leis an réimse deiseanna éagsúla atá ar fáil san earnáil mhuirí, cosúil le táirgeadh bia agus fuinneamh in-athnuaite a ghiniúint amach ón gcladach. Luadh freisin an tionchar a imríonn tuile cósta agus creimeadh cósta.</p>

<p><i>Oidhreacht Nádúrtha, Bithéagsúlacht agus Bonneagar Glas</i></p>	<p>Aithnítear an tábhacht a bhaineann le hoidhreacht nádúrtha agus bithéagsúlacht sa chontae agus cuireadh réimse cuspoirí cuí beartais le chéile lena chinntiú go leanann an contae a bheith faoi rath agus go n-aithnítear tábhacht na sócmhainní seo i gcomhthráth. Aithnítear líonraí bonneagair ghlais (BG) a sholáthar ar fud an chontae agus na mbealaí BG níos fairsinge réigiúnacha agus náisiúnta atá taobh leo mar phríomhchonláiste inbhuanaithe ar féidir le cónaitheoirí agus cuairteoirí sa chontae araon úsáid a bhaint astu.</p>
<p><i>Forbairt Pobail agus Bonneagar Sóisialta</i></p>	<p>Leagtar amach sa chaibidil seo na tosaíochtaí forbartha i dtaobh pobail inbhuanaithe ionchuimsitheacha a sholáthar ina bhfuil réimse fairsing saoráidí pobail agus bonneagar sóisialta, cosúil le teacht ar chonláistí sóisialta, oideachais agus eile a fhreastalaíonn ar réimse úsáideoirí.</p>
<p><i>Ailtireacht, Seandálaíocht agus Cultúr</i></p>	<p>Déantar caomhnú oidhreacht ailtireachta, seandálaíochta agus chultúrtha na príomhshócmhainne a chur chun cinn sa chaibidil seo ar mhaithe leis an gcontae agus éascaítear ann freisin forbairt inbhuanaithe ag láithreacha oiriúnacha ar fud an chontae.</p>
<p><i>An Ghaeltacht agus na hOileáin</i></p>	<p>Aithnítear sa chaibidil seo go dtugtar tús áite sa phlean do thábhacht agus caomhnú na Gaeltachta, na Gaeilge, traidisiún agus nósanna na Gaeltachta agus na bpobal oileáin. Leagtar cur chuige amach sa chaibidil i leith forbairt agus tacaíocht leanúnach a sholáthar do na pobail Ghaeltachta agus Oileáin i rith thréimhse an phlean.</p>
<p><i>Athrú Aeráide, Fuinneamh agus Acmhainní In-Athnuaite</i></p>	<p>Léirítear sa chaibidil seo na torthaí a leagtar amach i Straitéis Fuinnimh Inbhuanaithe an Údaráis Áitiúil atá iarcheangailte leis an bplean seo. Luaitear agus tacaítear leis, faoi mar is gá, na foinsí éagsúla fuinnimh agus an bonneagar agus na coinníollacha a thacaíonn leis a theastaíonn chun a soláthar a bhaint amach. Cloítear sa chaibidil seo leis na freagrachtaí náisiúnta as athrú aeráide, de réir an Phlean um Ghníomhú ar son na hAeráide.</p>
<p><i>Caighdeáin Bhainistíochta Forbartha</i></p>	<p>Cuirtear treoir mhionsonraithe ar fáil sa chaibidil seo a chabhraíonn le huaimhianta riachtanais na gcuspoirí beartais a bhaint amach a chuimsítear laistigh den phlean. Leagtar amach ann na paraiméadair forbartha a bhfuil breithniú le déanamh ag iarratasóirí ionchasacha orthu, nach mór cloí leo i rith thréimhse an phlean.</p>

1.4 Gníomhú ar son na hAeráide

Ar ámharaí an tsaoil, oireann an ghaoth a shéideann sa chontae d'fhuinneamh in-athnuaite a ghiniúint agus cuireann seo lenár spriocanna laghdaithe carbóin a bhaint amach. I gcomhréir leis an bPlean um Ghníomhú ar son na hAeráide, ghlac an Chomhairle le Straitéis Oiriúnaithe d'Athrú Aeráide ina léirítear an tiomantas arís eile don chlár um ghníomhú ar son na haeráide. Tugadh cuntas ar fhreagrachtaí as gníomhú ar son na haeráide do gach uile chaibidil sa phlean. Ar an ábhar sin, caithfidh gach earnáil cloí leis na freagrachtaí a bhaineann le hathrú aeráide ar bhealach ilghnéitheach agus rinneadh cuspóirí beartais an phlean forbartha a dhéanamh aeráid-díonach lena chinntiú go gcuirtear go dóthanach leis an gclár um ghníomhú ar son na haeráide.

1.5 Spriocanna Inbhuanaithe na Náisiún Aontaithe

Rinne Comhthionól Ginearálta na NA 17 Sprioc Forbartha Inbhuanaithe a chur le chéile agus a leagan amach in 2015. Leagann iad seo an bonn faoi threochlár a bhfuil de chuspóir aige forbairt níos inbhuanaithe a bhaint amach do chách. Déanfaidh an Plean Forbartha Contae dícheall rannchuidiú, a mhéid agus is indéanta, i dtreo 17 Sprioc Forbartha Inbhuanaithe¹ Chlár Oibre 2030 na Náisiún Aontaithe don Fhorbairt Inbhuanaithe, a tháinig i bhfeidhm in 2016 a bhaint amach. Ullmhaíodh agus glacadh leis an CNP agus an SRSE ina dhiaidh sin ar aon dul leis na SFIanna, ina ndéantar inbhuanaitheacht a shuíomh i gceartlár na pleanála fadtéarmaí sa CNP agus ina lorgaítear sa CNP a chinntiú go bhfreastalaíonn na cinntí a dhéanaimid inniu ar ár riachtanais féin gan baint de chumas na glúine amach anseo freastal ar a riachtanais, mar shampla. Cuireadh na cuspóirí beartais a chuimsítear laistigh den phlean le chéile go dtagann siad le soláthar na SFIanna.

¹An méid seo a leanas ina measc:

- Sprioc 3: Saol sláintiúil a chinntiú agus folláine a chur chun cinn do chách ar gach aois
- Sprioc 6: A chinntiú go mbíonn uisce agus sláintíocht ar fáil agus go ndéantar bainistíocht inbhuanaithe orthu do chách
- Sprioc 7: Teacht a chinntiú ar fhuinneamh inacmhainne, iontaofa, inbhuanaithe agus nua-aimseartha do chách
- Sprioc 8: Borradh geilleagrach marthanach, ionchuimsitheach agus inbhuanaithe, fostaíocht iomlán agus tháirgiúil agus obair fhóna do chách a chur chun cinn
- Sprioc 9: Bonneagar athléimneach a thógáil, tionsclaíocht ionchuimsitheach agus inbhuanaithe a chur chun cinn, agus nuálaíocht a chothú
- Sprioc 11: Cathracha agus lonnaíochtaí daonna a dhéanamh ionchuimsitheach, sábháilte, athléimneach agus inbhuanaithe
- Sprioc 12: Patrúin inbhuanaithe ídithe agus táirgthe a chinntiú
- Sprioc 13: Dul i mbun gníomh práinneach chun athrú aeráide agus a thionchair a chomhrac
- Sprioc 14: Na haigéin, farraigí agus acmhainní muirí a chaomhnú agus a úsáid go hinbhuanaithe le haghaidh forbairt inbhuanaithe
- Sprioc 15: Úsáid inbhuanaithe a bhaint as éiceachórais talún a chosaint, a athneartú agus a chur chun cinn, bainistíocht inbhuanaithe a dhéanamh ar fhoraois, fairsingiú fásaigh a chomhrac, agus stop a chur le díghrádú talún agus é a aisiompú agus stop a chur le caillteanas bithéagsúlachta

Sustainable Development Goals

Fíor 3: Spriocanna Forbartha Inbhuanaithe

1.6 Ráiteas ón Aire

Soláthraítear an ráiteas seo i gcomhréir le forálacha an Achta um Pleanáil agus Forbairt, 2000 (arna leasú) leis an méid seo a leanas a dheimhniú:

- Conas a chuir an t-údarás pleanála beartais agus cuspóirí an Aire i bhfeidhm faoi mar a leagtar amach iad sna treoirlínte nuair a breithniú á dhéanamh ar a gcur i bhfeidhm ar an limistéar nó ar an gcuid den limistéar den Phlean Forbartha, nó
- Más infheidhme, go raibh an t-údarás pleanála faoin tuairim, nach féidir, mar gheall ar chineál agus saintréithe an limistéir nó ar chuid den limistéar den phlean forbartha, beartais agus cuspóirí áirithe an Aire a chur i bhfeidhm a chuimsítear sna treoirlínte nuair a dhéantar breithniú ar chur i bhfeidhm na mbeartas siúd sa limistéar nó sa chuid den phlean forbartha agus cuirfidh an t-údarás pleanála cúiseanna ar fáil a bhí leis an tuairim sin a bheith aige/aici agus leis an bhfáth nár cuireadh beartais agus cuspóirí an Aire i bhfeidhm ar an mbealach sin.

Léirítear sa tábla seo a leanas conas a chuirtear Treoirlínte Pleanála infheidhme ón Aire, a eisíodh faoi Alt 28 den Acht, i bhfeidhm i bPlean Forbartha Chontae na Gaillimhe 2022-2028.

Treoirlínte Alt 28	Plean Forbartha Chontae na Gaillimhe 2022-2028
Scagadh le haghaidh Measúnacht Chúí ar Phleananna agus Tionscadail in Éirinn – Treoir d’Údaráis Pleanála (2009)	Tugadh aird nuair a bhí an Plean á ullmhú ar an gcáipéis treorach seo. Ullmhaíodh Tuarascáil Tionchair Natura agus gabhann seo leis an bPlean.
Treoirlínte maidir le Measúnacht Straitéiseach Timpeallachta (MST) (2004)	Tugadh aird nuair a bhí an Plean á ullmhú ar na Treoirlínte seo. Cuireadh tús le Measúnacht Straitéiseach Timpeallachta nuair a bhí Tuarascáil

	Chomhshaoil an MST a ghabhann leis an bplean seo á hullmhú.
Oidhreacht Ailtireachta – Treoirlínte d’Údaráis Phleanála (2004), arna nuashonrú (2011)	Ullmhaíodh Caibidil 12, <i>Ailtireacht, Seandálaíocht agus Cultúr</i> , i gcomhréir leis na Treoirlínte.
Treoirlínte Pleanála Réigiúnaí a Chur i bhFeidhm – Treoirlínte maidir le Dea-Chleachtas (2010)	Leagtar amach i gCaibidil 2, <i>An Chroístraitéis, an Straitéis Lonnaíochta, agus an Straitéis Tithíochta</i> , na cuspóirí beartais lena chinntiú go bhfuil riachtanais Chroístraitéis an Phlean comhsheasmhach le beartas náisiúnta agus réigiúnach (an Creat Náisiúnta Pleanála 2018, Straitéis Réigiúnach Spásúil agus Eacnamaíochta don Réigiún Thiar Thuaidh) faoi mar a theastaíonn i gcáipéis treorach 2010 (a thagraíonn don iarstraitéis náisiúnta agus réigiúnach).
Saoráidí Cúraim Leanáí: Treoirlínte d’Údaráis Phleanála (2001), arna nuashonrú ag Litir Chiorcláin PL3/2016 (2016)	Pléitear i gCaibidil 11, <i>Forbairt Pobail agus Bonneagar Sóisialta</i> , le saoráidí pobail a sholáthar ar fud an chontae i gcomhréir leis na Treoirlínte agus Ciorclán PL3/2016.
Treoirlínte Bainistíochta Forbartha (2007)	Ullmhaíodh Caibidil 15, <i>Caighdeáin Bhainistíochta Forbartha</i> , agus aird ar na Treoirlínte maidir le Bainistíocht Forbartha.
Plean Forbartha – Treoirlínte d’Údaráis Phleanála (2007)	Chuir Plean Forbartha – Treoirlínte d’Údaráis Phleanála eolas ar fáil d’ullmhú an Phlean Forbartha seo.
Nóta Treorach maidir le Croístraitéisí (2010)	Tugadh faoi Chaibidil 2, <i>An Chroístraitéis, an Straitéis Lonnaíochta agus an Straitéis Tithíochta</i> , i gcomhréir leis na treoirlínte seo.
Cairéil agus Gníomhaíochtaí Coimhdeacha (2004)	Rinneadh ról agus tionchar cairéal a bhreithniú agus a chuimsiú isteach sa phlean forbartha i gcomhréir leis na Treoirlínte.
Scoileanna agus an Córas Pleanála a Sholáthar (2008)	Caibidil 11 <i>Forbairt Pobail agus Bonneagar Sóisialta</i>
Na Treoirlínte Pleanála Miondíola (2012)	Tagraítear i gCaibidil 5, <i>An Geilleagar, Fiontraíocht agus Miondíol</i> do na Treoirlínte agus tá na cuspóirí beartais ann a bhaineann le miondíol.
Na Treoirlínte maidir le Tithíocht Inbhuanaithe Tuaithe (2005)	Leagtar amach i gCaibidil 4, <i>Maireachtáil agus Forbairt Tuaithe</i> , na cuspóirí beartais tithíochta tuaithe don chontae. Cuimsítear sna cuspóirí beartais seo moltaí na dTreoirlínte.
Forbairt Cónaithe Inbhuanaithe i gCeantair Uirbeacha (2009)	Rinneadh breithniú ar na Treoirlínte seo i gcomhthéacs Chaibidil 15, <i>Caighdeáin Bhainistíochta Forbartha</i> agus i gCaibidil 3, <i>Comhforbairt Áite, Athghiniúint agus</i>

	<i>Maireachtáil Uirbeach</i> , agus i gCaibidil 4, <i>Maireachtáil agus Forbairt Tuaithe</i> , lena spreagadh dearadh agus dlús ardchaighdeán a sholáthar i limistéir lonnaíochta an chontae i gcomhréir leis na Treoirlínte.
An Córas Pleanála agus Bainistíocht Riosca i gCás Tuilte – Treoirlínte d’Údaráis Phleanála (2009)	Tugadh faoi MSRT don chontae agus aird ar na Treoirlínte. Gabhann cáipéis an MSRT leis an bplean agus sainaithnítear ann na limistéir atá i mbaol tuile. Cuireadh cuspóirí beartais maidir le riosca i gcás tuilte san áireamh sa phlean freisin.
Treoirlínte maidir le Pleanáil Spásúlachta agus Bóithre Náisiúnta (2012)	Cuimsítear i gCaibidil 6, <i>Iompar agus Gluaiseacht</i> , cuspóir beartais ar leith a dhéanann príomhbhóithre agus bóithre den dara grád náisiúnta a fhuascailt, lasmuigh de luasteorainneacha uirbeacha i gcomhréir leis na Treoirlínte seo.
Lámhleabhar Dearaidh do Bhóithre agus Sráideanna Uirbeacha (2013), arna nuashonrú in 2019	Pléitear i gCaibidil 6, <i>Iompar agus Gluaiseacht</i> , agus i gCaibidil 15, <i>Caighdeán Bhainistíochta Forbartha</i> , na Treoirlínte seo ina leagtar amach bearta dearaidh phraiticiúil a sholáthar le patrúin taistil níos inbhuanaithe a spreagadh i gceantair uirbeacha agus le dea-chleachtas a spreagadh nuair a bhíonn líonraí sráide agus sráideanna aonair á ndearadh.
Forbairt Uirbeach agus Airde Foirgneamh – Treoirlínte d’Údaráis Phleanála (2018)	Pléitear i gCaibidil 3, <i>Comhforbairt Áite, Athghiniúint agus Maireachtáil Uirbeach</i> , an t-earra seo i gcomhréir leis na treoirlínte.
Treoirlínte maidir le Fuinneamh Gaoithe a Fhorbairt (2006 agus dréacht-treoirlínte in 2019)	Cuireadh Caibidil 14, <i>Athrú Aeráide, Fuinneamh agus Acmhainní In-Athnuaite</i> agus Straitéis Fuinnimh Inbhuanaithe an Údaráis Áitiúil le chéile agus aird ar na Treoirlínte maidir le Fuinneamh Gaoithe.
Scéimeanna Rannchuidithe Forbartha – Treoirlínte d’Údaráis Phleanála (2013)	Rinneadh breithniú ar na treoirlínte nuair a bhí an plean á dhéanamh. Aithnítear go gcabhraíonn na treoirlínte le húdaráis phleanála cothromaíocht a bhaint amach idir costas na seirbhísí a chuirtear ar fáil agus an gá atá le tacú le gníomhaíocht agus athnuachan gheilleagrach tríd an scéim rannchuidithe forbartha.
Straitéis Tírdhreacha Náisiúnta d’Éirinn 2015-2025	Tugtar aird i gCaibidil 8, <i>Turasóireacht agus Tírdhreach</i> agus sa Mheasúnacht ar Nádúr an Tírdhreacha ar an Straitéis Tírdhreacha Náisiúnta d’Éirinn 2015-2025, ina n-aithnítear an tábhacht a bhaineann leis an tírdhreach a chosaint agus lena idirnasacht le bithéagsúlacht agus athrú aeráide.

Caighdeán Dearaidh Tithíochta Uirbí Inbhuanaithe d'Árasáin Nua (2015, arna nuashonrú in 2018)	Rinneadh breithniú ar na treoirlínte seo agus cloíodh leo.
Tithíocht Ardchaighdeán do Phobail Inbhuanaithe – Treoirlínte maidir le Dearadh (2007)	Rinneadh breithniú ar na treoirlínte seo agus cloíodh leo i rith phróiseas déanta an phlean.
Caomhnú Crann – Treoirlínte d'Údarás Phleanála	Rinneadh breithniú ar na treoirlínte seo agus cloíodh leo i rith phróiseas déanta an phlean.
Aeróga Teileachumarsáide agus Struchtúir Thacaíochta – Treoirlínte d'Údarás Phleanála	Aithnítear i gCaibidil 7, <i>Bonneagar, Fóntais agus Cosaint an Chomhshaoil</i> , an tábhacht a bhaineann le príomhbhonneagar cumarsáide i gcomhréir leis na Treoirlínte seo.
Treoirlínte Eatramhacha d'Údarás Phleanála maidir le Pleananna Reachtúla, Fuinneamh In-Athnuaite agus Athrú Aeráide (2017)	Ullmhaíodh an plean i gcomhréir leis na Treoirlínte seo.

1.7 Cur i bhFeidhm agus Monatóireacht

Déanfar monatóireacht ar an bPlean lena chinntiú go bhfuil na cuspóirí beartais atá i bhfeidhm éifeachtach agus daingean. Caithfear iad a athrú nó a leasú más dealraitheach níos déanaí go bhfuil athrú tagtha ar chúinsí. Ba cheart go leanfadh an próiseas monatóireachta le monatóireacht leanúnach a dhéanamh ar fheidhmíocht na gculpóirí beartais agus aon saincheistanna a shainithint nuair a bhíonn amhlaidh á dhéanamh, agus dul i mbun gnímh, faoi mar is gá. Déanfaidh cuid den chleachtadh monatóireachta measúnú ar cibé acu an bhfuil nó nach bhfuil an plean comhlíontach agus comhsheasmhach go fóill i dtaobh beartas náisiúnta agus réigiúnach. Nuair a thagann athrú ar na cuspóirí beartais náisiúnta agus réigiúnacha seo, deimhneoidh monatóireacht cibé acu ar cheart nó ná cheart an plean a éagsúlú chun comhsheasmhacht a choimeád.

Leagtar an fhoráil a bhaineann le monatóireacht a dhéanamh ar an bplean laistigh d'Alt 15 den Acht um Pleanáil agus Forbairt, 2000 (arna leasú). Ceanglaítear gur gá don Phríomhfheidhmeannach tuarascáil a ullmhú do na baill Thofa laistigh de dhá bhliain i ndiaidh go ndearnadh an plean ina sonraítear an dul chun cinn a baineadh amach nuair a bhíonn na cuspóirí beartais sa phlean á soláthar. Is féidir leis an Údarás Pleanála dul i mbun na mbeart riachtanach chun cuspóirí beartais an phlean a bhaint amach.

Moltar sna Treoirlínte maidir le Plean Forbartha d'Údarás Phleanála (an Roinn Comhshaoil, Oidhreachta agus Rialtais Áitiúil, 2007) go n-ullmhaítear tuarascáil bhliantúil mhonatóireachta agus mheastóireachta. Cabróidh an tuarascáil seo le haon saincheistanna a thabhairt chun solais a bhaineann leis an bplean a chur i bhfeidhm agus cuirfidh sé eolas ar fáil don athbhreithniú 2 bhliain a cheanglaítear faoi Alt 15. Cuirtear eolas ar fáil sa Tuarascáil Bhliantúil Mhonatóireachta agus Mheastóireachta don athbhreithniú éigeantach freisin ar an bplean reatha agus ar cheann nua a ullmhú, faoi mar a cheanglaítear in Alt 11 den Acht.

Caibidil 2, An Chroístraitéis, an Straitéis Lonnaíochta agus an Straitéis Tithíochta

“Contae cothrom uirbeach agus tuaithe a chur chun cinn a chinntíonn go mbunaítear borradh amach anseo ar phrionsabail na forbartha inbhuanaithe, timpeallacht mhaireachtála agus oibre ardchaighdeáin a sholáthar a fhreastalaíonn ar riachtanais na gcónaitheoirí go léir”

2.1 Réamhrá

Rinne an Creat Náisiúnta Pleanála (an CNP), an Treochlár um Chur i bhFeidhm don CNP, an Straitéis Réigiúnach Spásúil agus Eacnamaíochta (an SRSE) don Réigiún Thiar Thuaidh, agus Treoirlínte Alt 28 ón Aire an Chroístraitéis, an Straitéis Lonnaíochta agus an Straitéis Tithíochta a ullmhú agus eolas a chur ar fáil dó. Ceanglaítear san Acht um Pleanáil agus Forbairt, 2000 (arna leasú) go gcuirtear Croístraitéis fhianaisebhunaithe san áireamh i ngach plean forbartha. Is é a phríomhchuspóir a chinntiú go ndéanann údarais áitiúla méid cuí talún a shainiú agus a chur ar leataobh sna láithreacha cearta chun spriocanna daonra agus tithíochta a bhaint amach. Baintear seo amach trí straitéis chainníochtúil idir meántéarmach agus fadtéarmach a léiriú d’fhorbairt spásúlachta limistéar an údarais phleanála, atá ar aon dul leis na cuspóirí beartais náisiúnta agus réigiúnacha faoi mar a dtugtar cuntas orthu sa Chreat Náisiúnta Pleanála (an CNP) agus sa Straitéis Réigiúnach Spásúil agus Eacnamaíochta (an SRSE) don Réigiún Thiar Thuaidh. Tá Ordalthas Lonnaíochta don Chontae sa Chroístraitéis a dhéanann spriocanna daonra réigiúnaigh forordaithe a thrasú a leagadh amach ar leibhéal contae le haghaidh lonnaíochta agus ceantair tuaithe a shainiú laistigh den ordalthas lonnaíochta. Sainiúitear sa Chroístraitéis candam, láthair agus céimniú na forbartha i gContae na Gaillimhe ar feadh thréimhse an phlean ina léirítear na spriocanna daonra a rinneadh a shainiú go náisiúnta agus go réigiúnach agus an t-ordalthas lonnaíochta agus aird á tabhairt ar an bhfáil atá ar sheirbhísí reatha, infheistíocht phleanáilte, forbairt sheicheamhach agus riachtanais chomhshaoil.

2.2 Cuspóir na Croístraitéise

Is é cuspóir na Croístraitéise straitéis idir meántéarmach agus fadtéarmach a chur in iúl ar mhaithe le forbairt spásúlachta an chontae agus lena léiriú, agus amhlaidh á dhéanamh, go bhfuil an Plean Forbartha agus a chuspóirí beartais ar aon dul leis na cuspóirí beartais forbartha náisiúnta agus réigiúnacha a leagtar amach sa CNP, an SRSE, agus leis na riachtanais bheartais shonracha phleanála i dTreoirlínte Alt 28.

Trí Chroístraitéis a ullmhú mar chuid den Plean Forbartha Contae, bunaítear straitéis thrédhearcach fhianaisebhunaithe ar mhaithe le forbairt spásúlachta inbhuanaithe an chontae. Sainiúitear ann candam, láthair agus céimniú na forbartha i gcaitheamh thréimhse an Phlean atá ceangailte siar leis an sprioc dhaonra, i bhfoirm ordalthas lonnaíochta.

2.2.1 Ceanglais Reachtúla don Chroístraitéis

Ceanglaítear san Acht um Pleanáil agus Forbairt go ndéanann an Chroístraitéis an méid seo a leanas:

- Eolas ábhartha a sholáthar lena thaispeáint go bhfuil an Plean Forbartha agus an Straitéis Tithíochta comhsheasmhach leis an Straitéis Spáis Náisiúnta agus na Treoirlínte maidir le Pleanáil Réigiúnach;
- Aon bheartais de chuid an Aire a chur san áireamh maidir le spriocanna daonra;

- Na riachtanais a chainníochtú chun tailte a chriosú d'úsáid cónaithe agus/nó meascán d'úsáidí cónaithe agus d'úsáidí eile agus na haonaid tithíochta a chainníochtú atá le cur san áireamh sa limistéar;
- A léiriú conas a thagann na tograí criosaithe le beartas náisiúnta agus go dtitfidh forbairt amach ar bhonn céimnithe;
- A léiriú gur thug an tÚdarás Pleanála aird ar aon treoirlínite ón Aire a bhaineann le miondíol nuair a dhéantar cuspóirí beartais a leagan amach a bhaineann le forbairt miondíola sa phlean;
- Ordlathas lonnaíochta a leagan amach;
- Léarscáil den Chroístraitéis de shaghas léaráideach/léaráid amhairc a chur san áireamh, ina léirítear an t-eolas thuas;
- Tábla den Chroístraitéis a chur san áireamh, ina dtugtar achoimre ar na príomhstaitisticí sa Chroístraitéis i dtaca le dáileadh daonra agus tithíochta amach anseo agus a ailíniú leis na Treoirlínite maidir le Pleanáil Réigiúnach.

2.3 An Chroístraitéis a Cheapadh

2.3.1 Tionscadal Éireann 2040: An Creat Náisiúnta Pleanála (an CNP)

Tá Pleananna Forbartha laistigh d'ordlathas de phleananna Spásúlachta Náisiúnta agus Réigiúnacha agus is é an CNP atá ar bharr an ordlathais seo. Plean straitéiseach ardleibhéil é an CNP ina sainithnítear borradh agus forbairt na tíre amach anseo go dtí 2040. Seo a leanas príomhfhís an CNP:

- Straitéis nua atá dírithe ar réigiún a fhorbairt chun borradh a bhainistiú;
- É seo a cheangal le plean infheistíochta nua 10 mbliana, Tionscadal Éireann 2040 agus an Plean Forbartha Náisiúnta 2018-2027;
- Tacú le pleanáil ar leibhéal áitiúil atá dírithe níos mó ar an gcomhshaol agus an phleanáil sin a neartú.

Sainithnítear sa CNP sraith spriocanna a léirítear mar Thorthaí Straitéiseacha Náisiúnta (TSNanna), a bhuntacaíonn le fíís uileghabhálach don Tír.

Ar cheann de bhunphrionsabail Straitéis an CNP is ea cothromaíocht a bhaint amach athuir sa bhorradh atá ag teacht ar an Tír, agus tháinig an borradh seo go díreireach ar an Réigiún Thoir agus Lár Tíre riamh anall. Cuireann sé ar chumas chodanna uile na Tíre, bíodh áiteanna uirbeacha nó tuaithe i gceist leo, glacadh le borradh agus ról Bhaile Átha Cliath á aithint i gcomhthráth mar an áit is mó a chuireann dlús le geilleagar na tíre. Dírithear sa CNP ar 50% den bhorradh náisiúnta foriomlán idir cúig chathair: Baile Átha Cliath, Corcaigh, Luimneach, Gaillimh agus Port Láirge. Déantar tagairt freisin sa CNP do phlean straitéiseach spásúlachta ceantair uirbigh a fhorbairt agus a chur i bhfeidhm do Chathair na Gaillimhe agus a purláin, lonnaíochtaí Bhaile Chláir, Bhearna agus Órán Mór san áireamh. Gné thábhachtach den straitéis borrrtha, a bhfuil dlúthbhaint aige leis an CNP, is ea borradh dlúth agus inbhuanaithe a bhaint amach laistigh de na réigiúin. Sainithnítear forbairt dhlúth mar phríomhghné

den CNP a dtugtar tús áite dó agus díríonn sé ar “tailte athfhorbraíochta” a forbraíodh roimhe seo a athúsáid agus ar láithreáin inlíonta agus foirgnimh a fhorbairt. Chuige sin, iarrtar sa CNP go mbíonn ar a laghad 30% de na tithe nua a sholáthrófar i lonnaíochtaí ina bhfuil daonra breis agus 1500 duine suite laistigh den lorg reatha tógtha.

Mar chuid den phróiseas athbhreithnithe, rinneadh scrúdú iomlán ar na bailte seo agus saináithnítear in Imleabhar 2 candam tailte sa Phlean Uirbeach (Baile Chláir, Bearna agus Órán Mór) mar Lár Baile/Limistéar Cónaithe Inlíonta. Tabharfar faoi seo freisin maidir leis na Príomhbhailte, Bailte a bhfuil Acmhainn Straitéiseach acu agus Bailte Féinchothaithe de réir mar a dhéanfar athbhreithniú orthu go ceann bliana.

2.3.2 Treochtaí Daonra

Cuireadh daonra 4,761,865 duine in Aibreán 2016 i gcuntas i nDaonáireamh 2016, arb ionann sin agus méadú 3.8% ar Dhaonáireamh 2011. Ba é daonáireamh Chontae na Gaillimhe in 2016 179,390 duine, arbh ionann sin agus méadú ar dhaonáireamh 2011, cé gur tháinig an méadú sin ar an daonáireamh ar ráta ní ba mhoille ná mar a tháinig ar na leibhéil a tugadh faoi deara sna hidirthréimhsí daonáirimh.

Bliain	1991	1996	2002	2006	2011	2016
Daonra	129,511	131,613	143,245	159,256	175,124	179,390
Athrú Iarbhír	-	2,102	11,632	16,011	15,868	4,266
% Athrú	-	1.6	8.8	11.2	10.0	2.4

Tábla 2.1: Daonra agus a Threochtaí Athraitheacha ó 1996 go 2016

Faoi mar is féidir a scrúdú thuas, tá borradh réidh ag teacht ar dhaonra an chontae ó 1991. Bhain na rátaí fáis méadú measartha amach nuair a chuirtear na blianta 1996 agus 2016 i gcomparáid lena chéile, ach is féidir luaineacht shuntasach a thabhairt faoi deara i rith na tréimhse sin. Faoi mar a léirítear thuas, tháinig méadú mór ar an ráta fáis i rith na tréimhse 1996-2002 ó 1.6% go 8.8% agus lean méadú ní ba mheasartha é sin aníos go dtí 11.2% in 2006, chomh maith le laghdú beag anuas go dtí 10% in 2011. Lean laghdú anuas go dtí 2.4% é seo in 2016, tráth inar tháinig borradh beag ar an daonra.

2.3.3 Dáileadh Daonra

Tá daonra an chontae scaipthe ar fud gréasán lonnaíochtaí uirbeacha agus tuaithe agus na tuaithe fairsinge. Ar leibhéal an chontae agus bunaithe ar pharaiméadair an POS, bhí cónaí ar 39,913 duine (22.2%), ar an iomlán, i lonnaíochtaí uirbeacha in 2016. Bhí 139,477 duine (77.8%) ag cónaí i mbailte agus sráidbhailte beaga, anuas ar fhuilleach tuaithe an Chontae. Tugtar le fios i dtorthaí dhaonáireamh 2011 go bhfuil dáileadh 22.6% agus 77.4% idir an daonra uirbeach agus tuaithe, faoi seach. I ndiaidh anailís a dhéanamh, tháinig meath ní ba mhó ar an daonra in Iarthar na Gaillimhe, agus ba in Oirthear na Gaillimhe agus timpeall ar ionaid mhóra oibre ba mhó a bhí an daonra ag dul i méid, cosúil le Cathair na Gaillimhe agus Tuaim agus feadh an M17 agus an M6. Baineadh ráta foriomlán borrrtha amach i mbailte Bhaile Átha an Rí, an Ghoirt agus Bhaile Locha Riach a bhí ní b'airde ná an meánbhorradh sa chontae idir 2011 agus 2016, agus tháinig méadú 11.49% ar an daonra aníos ó 11,656 duine in 2011 go 12,995 duine in 2016. Bhí an ráta fáis ab airde sna lonnaíochtaí a shaináithnítear mar an gCeantar Uirbeach ina dhiaidh sin, agus tháinig borradh 4.33% ar an daonra aníos ó 7,894 duine in 2011 go 8,236 duine in 2016.

Saintréitheacht Lonnaíochta	Lonnaíocht	Daonra de réir an POS in 2011	Daonra de réir an POS 2016	Ráta Borrtha 2011-2016 (%)
Ceantar Uirbeach	Baile Chláir	1,217	1,248	2.55
	Bearna	1,878	1,998	6.39
	Órán Mór	4,799	4,990	3.98
Príomhbhailte	Béal Átha na Sluaighe	6,659	6,662	0.05
	Tuaim	8,242	8,767	6.37
Acmhainn Straitéiseach	Baile Átha an Rí	3,950	4,445	12.53
Bailte Féinchothaithe	An Gort	2,644	2,994	13.24
	Baile Locha Riach	5,062	5,556	9.76
Bailte Beagfháis	An Clochán	2,056	1,597	-22.32
	Maigh Cuilinn	1,559	1,704	9.30
	Uachtar Ard	1,333	1,318	-1.13
	Port Omna	1,530	1,450	-5.23
	Áth Cinn	889	973	9.45
Sráidbhailte Beagfháis	An Cheathrú Rua	814	786	-3.44
	An Spidéal	250	237	-5.20
	Béal Átha Ghártha	660	687	4.09
	Dún Mór	577	600	3.99
	Gleann na Madadh	500	480	-4.00
	Cinn Mhara	620	730	17.74
	Maigh Locha	503	518	2.98
Lonnaíochtaí Tuaithe agus Ceantar Tuaithe		129,382	131,650	2.91

Tábla 2.2: Borrhadh ar an Daonra i gContae na Gaillimhe 2011-2016

2.3.4 An Treochlár um Chur i bhFeidhm don Chreat Náisiúnta Pleanála

Tugtar chun solais sa Treochlár um Chur i bhFeidhm don Chreat Náisiúnta Pleanála díriú an Rialtais ar ailíniú a bhaint amach idir pleanáil agus cleachtas náisiúnta, réigiúnach agus áitiúil. Cuirtear tuartha idirthréimhseach ar an daonra ar fáil sa treochlár seo ar scála Contae chun eolas a chur ar fáil do Phleananna Forbartha don tréimhse ó 2026 go 2031. Cuirtear na daonraí idirthréimhseacha le haghaidh Chathair agus Chontae na Gaillimhe ar fáil sa tábla thíos:

Réigiún agus Contaetha	2016	2026	2031
An Lár-Iarthar			
Gaillimh	258,000	300,000-308,500	322,000-334,500

Tábla 2.3: An Treochlár um Chur i bhFeidhm don Chreat Náisiúnta Pleanála

2.3.5 An Straitéis Réigiúnach Spásúil agus Eacnamaíochta (an SRSE)

Cuirtear creat forbartha ardleibhéil ar fáil san SRSE don Réigiún Thuaidh agus Thiar (an RTT) a thacaíonn leis an CNP a chur i bhfeidhm agus le beartais agus cuspóirí ábhartha geilleagracha an

Rialtais. Cuirtear straitéis 12 bhliain ar fáil ann chun athrú claochlaitheach a sholáthar a theastaíonn chun cuspóirí agus fíis an Tionóil a bhaint amach.

Cuirtear straitéis dhaingean ar fáil san SRSE chun an borradh a sholáthar a bhfuil súil leis, a chuireann le príomhshócmhainní agus príomhdhíseanna straitéiseacha an réigiúin seo agus dul i ngleic leis na dúshláin atá amach romhainn. Cuirtear Cuspóirí Forbartha Réigiúnaí ar fáil ann freisin a threoraíonn freagairtí beartais lena chinntiú go bhfreastalaítear ar riachtanais daoine - cosúil le teacht ar thithíocht, poist, éascaíocht taistil agus folláine fhoriomlán - a fhad le 2040 agus ina dhiaidh sin.

Baineann uailmhian uileghabhálach na straitéise le réigiún atá *“Bríomhar, Nasctha, Nádúrtha, Cliste agus ina Áit Iontach le Cónaí ann, á daingniú le straitéis lonnaíochta láidir lena ndírítear ar ‘Dhaoine’ agus ar ‘Áiteanna’.* Is éard atá i gceist leis go mbeidh sé ina chreat beo, a dtacófar leis de réir mar a bheidh riachtanach le pleananna gníomhaíochta mionsonraithe, tograí infheistíochta agus comhpháirtíochtaí soláthair.”

Tugtar an méid seo a leanas faoi deara ina leith seo:

- *DAOINE AGUS ÁITEANNA - Leanfar leis an dlúthfhás lena chinntiú go bhfásfar lonnaíochtaí uirbeacha agus tuaithe níos dlúithe ar bhealach inbhuanaithe, agus poist, tithe, seirbhísí agus taitneamhachtaí ag tacú leo, seachas sraoilleáil leanúnach agus fás neamhphleanáilte, neamhgheilleagrach.*
- *UAILLMHIAN BHRÍOMHAR - Creideann an Tionól gur fearr mar a bhaintear fás geilleagrach láidir amach, lena gcruthaítear poist bhua inbhuanaithe, trí gheilleagar iomaíoch táirgiúil a thógáil. Ag díriú na mbeartas ar scála, ar infheistiú sa nascacht agus inár ndaoine agus muid ag leanúint le cur chuige ísealcharbóin go dian chun ár ndífreáil a bhreisiú.*
- *UAILLMHIAN NÁDÚRTHA - Sonraíodh go bhfuil gníomhartha níos straitéisí riachtanach chun an réigiún a ullmhú don mhéid atá le teacht agus tarraingítear aird leis sin ar an ngá le comhfhís fhadtéarmach a chruthú do thodhchaí an tsoláthair fuinnimh chomh maith lenár gcumas le fuinneamh in-athnuaite a úsáid. Chun aghaidh a thabhairt ar ár riachtanais fuinnimh, leagtar béim inár Straitéis ar an ngá le comhordú, smaointeoireacht nua, infheistíocht agus scileanna chun athrú a chur i ngníomh. I ngach rud, caithfear ár n-acmhainní nádúrtha, ár dtírdhreach agus ár n-oidhreach (idir nádúrtha, shóisialta agus chultúrtha) a chur san áireamh.*
- *UAILLMHIAN NASCTHA - Imríonn an inrochtaineacht agus an tsoghluaisteacht laistigh den réigiún éifeacht dhíreach ar iomaíochas geilleagrach an réigiúin. Imríonn siad éifeacht ar a tharraingtí is a bhíonn an réigiún mar thimpeallacht fhabhrach bheo agus chun cuairt a thabhairt air. Tacóidh an Straitéis le tuilleadh infheistíochta i mbearta iompair inbhuanaithe. Lena chois sin, chun ár bhFíis don réigiún a chomhlíonadh, caithfimid ár líonra digiteach a láidriú agus teicneolaíochtaí nua a chumasú le hoibriú trí chinntiú go mbeidh beartais agus córais i bhfeidhm ar féidir leo cabhrú le daoine trasdul chuig saol ina mbeidh i bhfad níos mó naisc dhigiteacha.*
- *UAILLMHIAN IONCHUIMSITHEACH - Tá ‘inchónaitheacht’ an réigiúin ar cheann de na bunsraitheanna agus na moltaí is láidre atá ag teacht chun cinn mar rud a gcaithfidh an réigiún seo cur leis. Tá an Réigiún ag dréim le bheith ar cheann de na háiteanna is inchónaithe san Eoraip le tiomantas don fhás inbhuanaithe ionchuimsitheach.*

- *UAILLMHIAN MAIDIR LE BONNEAGAR - Baineann tábhacht bhunúsach le bonneagar gilleagrach, ar nós fuinnimh, uisce agus dramhuisce, a sholáthar agus a chothabháil, chun dlúthfhás a sholáthar chomh maith le réigiún nasctha, bríomhar, ionchuimsitheach, athléimneach agus cliste.*

I dtaobh déimeagrafaice don réigiún, tá daonra an Réigiúin Thuaidh agus Thiar scaipthe go míchothrom agus bhí leibhéal ní b'isle d'uirbiú ann riamh anall i gcomparáid le réigiúin eile. Sainaitnítear Gaillimh, áfach, mar an gcathair is tapúla atá ag fás in Éirinn le 50 bliain anuas. In 2016, ba é an daonra iomlán a bhí ag cónaí laistigh den réigiún 847,442. Is ionann an figiúr seo agus thart ar 17.8% de dhaonra iomlán na hÉireann. Leagtar sprioc ráta borrrtha 50%-55% go dtí 2040 amach sa Chreat Náisiúnta Pleanála do Gaillimh.

Tuairtar san SRSE go dtiocfaidh borradh 27,500 duine go dtí 2026 ar Cheantar Uirbeach na Gaillimhe agus go dtiocfadh borradh breise 14,500 duine air go dtí 2031 agus go mbeidh 23,000 duine ina gcónaí sa chathair agus sna bruachbhailte in 2026 agus 12,000 duine breise in 2031. Mar gheall go bhfuil lonnaíochtaí Bhaile Chláir, Bhearna agus Órán Mór i bpurláin an chontae, leithdháiltear daonra 4,500 duine ar an gcuid seo den chontae faoi 2026.

	Lonnaíocht	Daonra 2016	% méadú go dtí 2040 (íosta)	Beartaithe 2026 Ardú (íosta)	Beartaithe 2030 Ardú (íosta)	Sprioc Idirthréimhseach Dhaonra
Ceantar Uirbeach	Cathair na Gaillimhe	79,900	42,200	23,000	12,000	115,000

Tábla 2.4: An Straitéis Réigiúnach Spásúil agus Eacnamaíochta

2.3.6 Cásanna Daonra ar Leibhéal Lonnaíochta/Contae

Imscrúdaíodh roinnt cásanna tuartha daonra do Chontae na Gaillimhe a fhad le 2031, idir cásanna “neamh-idirghabhála” agus “idirghabhála beartais”. Cé gurb ionann modhanna neamh-idirghabhála agus modhanna fianaisebhunaithe réamh-mheastacháin a bhraitheann ar threochtaí déimeagrafacha an Stáit nó an Chontae, lorgaíonn an modh idirghabhála beartais leis an mbeartas pleanála náisiúnta agus réigiúnach a éascú chun patrún cothrom dlúth borrrtha a bhaint amach. Tugtar achoimre ar na torthaí don tréimhse ó 2022 go 2028 arb é sin tréimhse an Phlean, i dTábla 2.4.

Cás	Daonra 2022	Daonra 2028
Neamh-Idirghabháil-A	190,100-193,269	202,936-206,154
Neamh-Idirghabháil-B	207,329	212,415
Idirghabháil Beartais (Ríomhanna na Gaillimhe-Ríomhanna na Cathrach)	195,855	212,432
Idirghabháil Beartais (Sprioc Leathbhealach an CNP)	192,356	205,900

Idirghabháil Beartais (Ardspríoc an CNP)	195,056	211,100
Figiúirí an ITES (Spríoc Mheánach an ITES agus Spríoc Bhonnlíne an ITES)	187,831	198,750

Tábla 2.5: Torthaí ar Réamh-Mheastacháin an Daonra i gCásanna Éagsúla

Dá réir, fiosraíodh dhá leagan den chás neamh-idirghabhála. Braitheann an chéad leagan ar fhiigiúirí réamh-mheastacháin an Stáit a sholáthair StatBank an POS, ina gcuirtear ráta fáis an Stáit i bhfeidhm ar an gContae ó 2016 ar aghaidh. Baineann an dara leagan úsáid as an Modh Comhpháirte Cohóirt (an MCC), ar a dtugtar an mhodheolaíocht is fearr san aicme chun réamh-mheastachán déimeagrafach a dhéanamh. Déanann an MCC réamh-mheastachán ar an daonra trí aoisghrúpaí agus gnéas trí úsáid a bhaint as rátaí marthanais, glanimirce, agus rátaí breithe i gcaitheamh thréimhse an Phlean.

Braitheann an cás idirghabhála beartais, ar an taobh eile den phingin, ar spriocanna daonra an CNP/an SRSE, agus baintear úsáid as na figiúirí seo mar na hathraithigh sheasta chun an leibhéal riachtanach athraithe sa bhliain laistigh den Chontae a idirshuíomh. Fiosraíodh athraithigh éagsúla faoin gcás seo: (1) an ríomh a dhéanamh don Chathair agus do Ghaillimh trí úsáid a bhaint as ardspríocanna daonra an CNP agus an SRSE i gcaitheamh thréimhse an Phlean agus daonra an Chontae a réamh-mheas tríd an gCathair a dhealú ón bhfigiúr foriomlán, (2) an spríoc dhaonra leathbhealach sa CNP a úsáid agus na ríomhanna a dhéanamh, (3) an ardspríoc dhaonra sa CNP a úsáid agus na ríomhanna a dhéanamh. Roghnaíodh an tríú leagan den chás idirghabhála beartais ar mhaithe leis an Measúnú ar Riachtanas agus Éileamh Tithíochta (an MRÉT) agus an Chroístraitéis.

I ndiaidh gur foilsíodh obair thaighde an ITES “Éileamh Tithíochta Struchtúrach ar Leibhéal Contae” (Structural Housing Demand at County Level) an 14 Nollaig 2010, tar éis gur fhoilsigh an RTRÁO “Spríoc-Mhodheolaíocht Soláthair Tithíochta do Phleanáil Forbartha” (Housing Supply Target Methodology for Development Planning) i mí na Nollag 2020, agus tar éis gur foilsíodh an Litir ón Aire ina gcuirtear in iúl gurb iad na foilseacháin seo an cur chuige is cothroime le dáta i dtreo réamh-mheastacháin ar éileamh, bhí an tríú rogha ar fáil don réamh-mheastachán ar an daonra. Úsáideadh figiúirí Bonnlíne an ITES sa CNP agus an ITES sa rogha seo chun cás coigeartaithe réamh-mheastacháin ar an daonra a ríomh don Chontae. Faoi mar a léirítear sa tábla thuas, áfach, cé go léirítear níos mó comhsheasmhachta sna cásanna neamh-idirghabhála agus idirghabhála beartais, go háirithe sa tréimhse fhada a fhaide le 2028, is éagsúil go mór torthaí an ITES agus ní chuireann seo na treochtaí leanúnacha déimeagrafacha atá sa Chontae go hiomlán san áireamh. Ar an ábhar sin, meastar gurb é an idirghabháil beartais a bhraitheann ar an ardspríoc dhaonra sa CNP an cás is fearr. Leagtar spriocphatrún amach sa CNP do Ghaillimh go dtí 2026 agus idir 300,000 agus 308,500 duine a bheidh sa daonra réamh-mheasta. Leagtar spriocanna daonra amach freisin do Chathair na Gaillimhe san SRSE. De réir Leagan 5 den Phlean Forbartha 2017-2023, is í an spríoc don chathair daonra 102,900 duine a bhaint amach faoi 2026, is ionann sin agus méadú 23,000 duine aníos ón daonra 79,900 duine a bhí sa Chathair agus sna Bruachbhailte i nDaonáireamh 2016. Is í an spríoc níos fadtéarmaí go dtí 2031 go dtiocfaidh borradh breise idir 12,000 to 114,900 duine ar an daonra sa chathair. Nuair a chuirtear 308,500 san áireamh mar an daonra a bhfuil súil lena bhaint amach i nGaillimh, seo a leanas a bheidh i gceist leis an réamh-mheastachán ar an daonra i gContae Gaillimh:

Lonnaíocht	Daonáireamh 2016	Spríoc Dhaonra 2026 an CNP/an SRSE	Spríoc Dhaonra 2031 an CNP/an SRSE
An Chathair agus Bruachbhailte	80,000	23,000	12,000
Contae na Gaillimhe	180,000	25,500	14,000

lamlán	260,000	48,500	26,000
--------	---------	--------	--------

Tábla 2.6: Réamh-Mheastacháin ar an Daonra i nGaillimh

Sa chás idirghabhála beartais seo, úsáidtear na spriocanna daonra thuas mar na hathraithigh sheasta agus forbraíodh idirshuíomh den leibhéal riachtanach athraithe sa bhliain ansin ón mbliain bhonnlíne 2016 go dtí na spriocbhlianta 2026 agus 2031 sa CNP/an SRSE; agus chuir seo figiúirí bliantúilaithe i dtoll a chéile i gcaitheamh na tréimhse ó 2022 go 2028, arb é sin saolré an Phlean Forbartha.

Bliain	Daonra lamlán i gContae na Gaillimhe	Daonra Bliantúil Méadú i rith na bliana	Méadú Bliantúil ar an Daonra 2022-2028	Daonra lamlán Méadú 2022-2028	Méadú lamlán ar an Daonra 2016-2028
2006	159,256	68.70%			
2011	175,124	69.90%			
2016	179,390	69.50%			
2017	182,001	1.46%	2,611		
2018	184,612	1.46%	2,611		
2019	187,223	1.46%	2,611		
2020	189,834	1.46%	2,611		
2021	192,445	1.46%	2,611		
2022	195,056	1.46%	2,611		
2023	197,667	1.46%	2,611		
2024	202,278	1.46%	2,611		
2025	2028,889	1.46%	2,611		
2026	205,500	1.46%	2,611		
2027	208,300	1.36%	2,800		
2028	211,100	1.36%	2,800	18,655	31,810

Tábla 2.7: Borrath Réamh-Mheasta ar an Daonra i gCaitheamh Thréimhse an Phlean bunaithe ar Spriocanna an CNP/an SRSE 2026 agus 2031

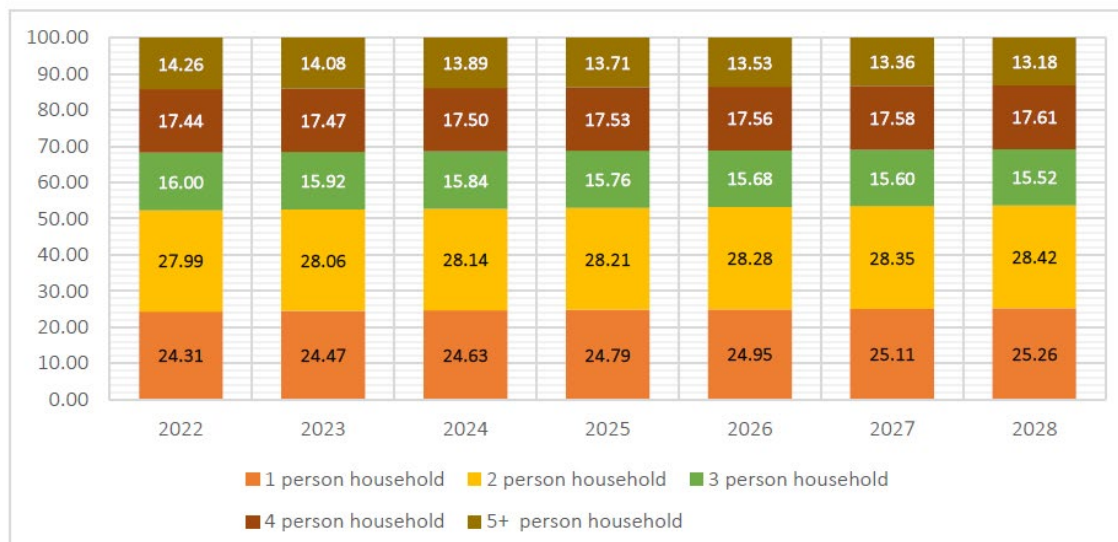
2.3.7 Meánlíon Teaghlaigh

Tugann sonraí dhaonáireamh 2016 le fios go bhfuil cóimheas 2.8 i nGaillimh idir daonra agus líon teaghlaigh agus tá seo beagán níos airde ná meánchóimheas 2.7 an Stáit. Luaitear sa CNP, áfach, go meastar go dtiocfaidh íslíú ar an meánchóimheas stáit seo anuas go dtí thart ar 2.5 faoi 2040, agus aithnítear freisin gur gnách go mbíonn líonta teaghlaigh i gceantair uirbeacha níos lú ná mar a bhíonn i mbruachbhailte nó in áiteanna tuaithe an chontae. Faoi mar a dtugtar cuntas air sa Straitéis Tithíochta (Aguisín 2), tugadh faoi anailís ar threochtaí stairiúla líon teaghlaigh sa chontae leis an laghdú fianaisebhunaithe céimnithe a tháinig ar mheánlíon teaghlaigh a dheimhniú, ar sainaitníodh gurb ionann é agus 2.5 do thréimhse an phlean. Tríd an líon teaghlaigh ábhartha a chur i bhfeidhm ar na méaduithe réamh-mheasta ar an daonra, is féidir na líonta riachtanacha teaghlaigh a fhaide le 2028 agus ina dhiaidh sin a thuar.

2.3.8 Cohórt na Líonta Teaghlaigh

Faoi mar a dtugtar cuntas air i Mír 6.6 den CNP, is ionann comhdhéanamh agus réamh-mheastacháin ar theaghlaigh agus ionchur fianaise eolasach ar féidir leo cabhrú le cur leis an méid atá ar eolas againn faoi mhargadh éilimh an chontae amach anseo. Chabhródh anailís ar threochtaí stairiúla chohórt na

líonta teaghlaigh in aghaidh an teaghlaigh leis na patrúin athraithe a shainithint agus é sin a chur i bhfeidhm ar na teaghlaigh thuartha leis an athrú a d'fhéadfadh teacht ar chomhdhéanamh teaghlach i rith thréimhse an phlean a mheas. Léirítear treocht san anailís seo i dtreo teaghlaigh de mhéid níos lú, anuas go dtí teaghlaigh duine nó bheirte san áireamh. Tá éileamh comhfhreagrach ann go fóill laistigh de limistéar an chontae ar theaghlaigh mhóra, áfach.

Tábla 2.8: Cohórt na Líonta Teaghlaigh

2.3.9 Croístraitéis na Gaillimhe

Chuir príomhghnéithe straitéis borrrtha an SRSE i gcomhar le hógairacht chomhshaoil an chontae eolas ar fáil do chroístraitéis na Gaillimhe. Tá sé bunaithe ar a lonnaitheacht uirbeacha láidre a neartú, agus tacaíocht agus cosaint a sholáthar don daonra sna ceantair thuaithe i gcomhthráth, agus cuireann seo acmhainní luachmhara nádúrtha, bithéagsúlacht, cáilíocht chomhshaoil agus gnéithe tírdhreacha ar fáil freisin. Freastalófar go príomha ar bhorradh ar an daonra agus ar bhorradh geilleagrach go príomha sa Phlean Straitéiseach Ceantair Uirbigh (an PSCU), Príomhbhailte, Bailte a bhfuil Acmhainní Straitéiseacha acu agus Bailte Féinchothaithe agus aithneofar an acmhainn atá ag na bailte agus na sráidbhailte níos lú dul i mbun forbartha ar ráta inbhuanaithe.

Is féidir an achoimre seo a leanas a thabhairt ar an díriú ar an gcroístraitéis le haghaidh Chontae na Gaillimhe:

- Tús áite a thabhairt do spriocbhorradh ar an daonra agus geilleagrach sa PSCU, Príomhbhailte, Bailte a bhfuil Acmhainní Straitéiseacha acu agus Bailte Féinchothaithe agus a mborradh leanúnach inbhuanaithe a chothú;
- Tairbhe a bhaint as láthair na lonnaitheacht laistigh den PSCU, chun ceangail agus sinéirgí idir Cathair na Gaillimhe agus limistéar níos fairsinge an PSCU a chur chun cinn;
- Tacú le Príomhbhailte, Bailte a bhfuil Acmhainní Straitéiseacha acu arb áiteanna tábhachtacha iad ina gcuirtear leibhéil phost agus seirbhísí chun cinn agus ar fáil don daonra a chónaíonn iontu agus do na ceantair mórthimpeall;
- Tacú le Bailte Féinchothaithe a dteastaíonn borradh cuimsithe uathu, ag díriú ar infheistíocht, seirbhísí agus bonneagar agus rogha inmharthana eile ar thithíocht aonair faoin tuath á cur ar fáil i gcomhthráth;
- Tacú leis na Bailte Beagfháis agus na Sráidbhailte Beagfháis mar limistéir le haghaidh seirbhísí áitiúla agus ina bhfuil acmhainn chónaithe agus fostaíochta;

- Cur le tailte athghiniúna uirbí agus le láithreáin athfhorbraíochta a fhorbairt chun lonnaíochtaí a athbheochan;
- Bainistíocht a dhéanamh ar bhorradh ginte uirbeach i gCeantair Thuaithe atá faoi thionchar uirbeach, trína chinntiú go mbunaítear tithe aonair faoin tuath fhairsing ar chroíbhreithniú a dhéanamh ar riachtanas follasach geilleagrach nó sóisialta chun cónaí sa cheantar tuaithe anuas ar threoirlínte reachtúla agus pleananna a chomhlíonadh agus aird ar inmharthanacht sráidbhailte agus bhailte a chinntiú;
- Tá na tailte go léir a sainaitníodh le haghaidh forbartha i gcomhréir leis “an Cur Chuige Srathach i leith Críosú Úsáid Talún” faoi mar a leagtar amach sa CNP.

Tugtar sonraí breise faoin Straitéis Lonnaíochta do bhorradh amach anseo sa chontae i mír 2.4 den chaibidil seo.

2.3.10 Léargas Ginearálta ar an gCur Chuige i leith na Croístraitéise

Ullmhaíodh an Chroístraitéis agus aird ar na paraiméadair seo a leanas agus ar Straitéis Tithíochta agus an MRÉT. Meastar gur chuir an méid seo a leanas eolas ar fáil do thábla na Croístraitéise lastall ina dtugtar cuntas ar an gcur chuige a ghlac an Chomhairle:

- Leithdháileadh an bhorrtha ar an daonra ar na lonnaíochtaí de réir cur chuige srathach inbhuanaithe bunaithe ar an ordlathas lonnaíochta a leagtar amach san SRSE (2019), mar gheall ar sheirbhísí bonneagracha, éileamh, soláthar a rinneadh roimhe seo agus borradh féideartha, tiocfaidh borradh ar na lonnaíochtaí ar ráta cuí agus ar leibhéal níos féinchothaithí, agus laghdóidh seo an gá, dá bharr, a bheidh le comaitéireacht a dhéanamh;
- Dáileadh go leor saghsanna talamhúsáide laistigh de theorainneacha lonnaíochta, meascán d’úsáidí san áireamh i lár lonnaíochtaí a éascóidh éileamh laghdaithe ar thaisteal agus úsáid mhéadaithe a bhaint freisin as modhanna iompair inbhuanaithe;
- Ceadaítear roinnt úsáidí éagsúla talún nó táthar sásta machnamh a dhéanamh orthu sa chriosú talamhúsáide laistigh de na lonnaíochtaí seo. Ceadaíonn seo úsáidí éagsúla atá i ngar dá chéile a chomhcheangal, agus laghdaíonn seo an gá, dá bharr, a bhíonn le taisteal a dhéanamh, ar an gcéad dul síos, agus spreagann sé siúl agus rothaíocht, ar an dara dul síos;
- Léirítear na lonnaíochtaí is géarchúisí, is é sin, an PSCU, Príomhbhailte, Bailte a bhfuil Acmhainní Straitéiseacha acu agus Bailte Féinchothaithe agus bailte agus sráidbhailte eile agus an timpeallacht reatha thógtha i gcur chuige an dlúis;
- Thug candam, láthair agus dáileadh forbartha nua aird ar acmhainn an bhonneagair sheirbhíse fuíolluisce reatha agus phleanáilte;
- Sainaitníodh borradh ar an daonra laistigh d’ionaid láidre fostaíochta agus seirbhíse ar gach mhéid, agus tacaíonn borradh leanúnach ar fhostaíocht leis;
- Cuireadh breithnithe comhshaoil san áireamh nuair a bhí an Chroístraitéis á hullmhú.

2.3.11 Príomhphrionsabail

Rinneadh suíomh gach baile san ordlathas lonnaíochta a cheangal go soiléir leis na leithdháiltí cainníochtúla daonra agus le dáileadh an bhorrtha ar an daonra agus ar theaghlaigh amach anseo. Tá seo i gcomhréir leis “an Cur Chuige Srathach i leith Críosú Úsáid Talún” faoi mar a leagtar amach sa CNP.

- **Borradh Dlúth**

I gcomhréir le prionsabail an bhorrtha dhlúith, tá ar a laghad 30% den tithíocht laistigh de lonnaíochtaí le bheith laistigh de limistéar reatha tógtha an loirg i gcomhar le forbairt sheicheamhach lonnaíochtaí. Tá tosca teoranta i gceist, e.g. foirmiú stairiúil go leor de na príomhbhailte i gContae na Gaillimhe, impleachtaí tuile, rochtain neamhleor, gabháiltais theoranta agus scoilte talún agus an gá atá le forbairt

miondíola a éascú sna láithreacha seo i gcomhréir leis an tástáil sheicheamhach faoi na Treoirlínte Pleanála Miondíola d'Údarás Phleanála (an RCPRÁ, 2012). Tugtar le fios in anailís a rinneadh ar acmhainn fhéideartha lár baile/limistéar cónaithe inlíonta go bhféadfaí thart ar 1,820 aonad a sholáthar ar na tailte seo.

- **Athrú Aeráide agus Íogaireacht Comhshaoil**

Tá ról níos mó i gcónaí le glacadh ag Athrú Aeráide maidir leis an mbealach a dhéantar an contae a phleanáil amach anseo. Tá ról ríthábhachtach le glacadh ag an bplean lena chinntiú go dtagann forbairt ar na pobail agus aird ar líonraí bonneagair inbhuanaithe a fhorbraíonn athléimneacht d'athrú aeráide. Déantar breithniú ar; leochaileacht screamhuisce agus uisce dromchla agus ar aon riachtanais tionchar féideartha comhshaoil (MST, HAD, Creat-Treoir Uisce an AE, Pleananna Bainistíochta Abhantraí agus Bainistíocht Riosca i gcás Tuilte san áireamh); fáil ar sheirbhísí agus bonneagar; acmhainn forbartha geilleagraí agus sóisialta na lonnaíochta; an tástáil seicheamhach; leochaileacht screamhuisce agus uisce dromchla; stair phleanála agus fáil ar an margadh agus rogha an mhargaidh. Ullmhaíodh Measúnacht Straitéiseach Timpeallachta agus Scagadh le haghaidh Measúnacht Chúil i gcomhthráth leis an gCroístraitéis. Tugtar aird sa Chroístraitéis ar an dá mheasúnú agus rinneadh aon athruithe/mholtaí a chuimsiú sa straitéis.

- **Forbairt Miondíola**

Tá ceanglas reachtúil ar an gCroístraitéis freisin eolas a chuimsiú lena thaispeáint gur thug an tÚdarás Pleanála aird ar na Treoirlínte Pleanála Miondíola nuair a bhí cuspóirí beartais á leagan amach d'fhorbairt miondíola agus go mbunaítear meastacháin ar fhorbairt riachtanach miondíola amach anseo ar na spriocanna daonra sonracha agus go gcuirtear na spriocanna sin san áireamh. Chun dul i ngleic leis an riachtanas seo, beartaíonn Comhairle Chontae na Gaillimhe Straitéis Miondíola a ullmhú i gcomhar le/i gcomhairle le Comhairle Cathrach na Gaillimhe faoi mar a leagtar amach in *Caibidil 5 An Geilleagar, Fiontraíocht agus Miondíol* den phlean seo. Tabharfar aird sa Straitéis Miondíola seo ar na riachtanais thuas. Leagtar amach i gCaibidil 5 den phlean an t-ordlathas miondíola don Chontae agus cuirtear ar fáil ann roinnt cuspóirí beartais eile maidir le bainistíocht miondíola, a leagtar amach laistigh de chreat na *dTreoirlínte Pleanála Miondíola d'Údarás Phleanála 2012*. Tá an t-ordlathas miondíola ar aon dul le hOrdlathas Lonnaíochta a ainmniú agus leis an réamh-mheastacháin ar an daonra laistigh den Chroístraitéis, leis an PSCU, Príomhailte, Limistéar a bhfuil Acmhainn Straitéiseach acu, Bailte Féinchothaithe, mar na rudaí ar a ndíreofar go príomha orthu i gcás forbairtí miondíola nua. Spreagfar freisin forbairt miondíola nua atá ar an scála cuí i suíomhanna atá suite go lárnach laistigh de 'Bailte Beagfháis agus Sráidbhailte Beagfháis'.

- **Forbairt Gheilleagrach agus Úsáidí Eile Talún**

Chuir úsáidí talún cosúil le húsáidí fostaíochta/tionscail agus roghanna iompair eolas ar fáil freisin don Chroístraitéis agus don Ordlathas Lonnaíochta i dtaobh cabhrú leis an ról agus na hacmhainní a shainnighint atá ag lonnaíochtaí aonair le haghaidh forbartha agus freisin lena dheimhniú cár cheart na leithdháiltí daonra faoin gCroístraitéis a shuíomh. Aithnítear limistéir a dtugtar tús áite dóibh sa Straitéis Spásúil agus sa Chroístraitéis, ar aon dul leis an SRSE, maidir le gníomhaíocht gheilleagrach don Chontae, cosúil leis na soláthairtí do Chonair Gheilleagrach Straitéiseach i limistéar thoir an Chontae, ról ceantar uirbeach chun buacacht gheilleagrach a chothú, an tábhacht a bhaineann le hinfheistíocht dhíreach eachtrach a mhealladh, an earnáil bhia agus cheardaíochta, turasóireacht, fuinneamh in-athnuaite agus an geilleagar cliste, agus sonraítear iad seo go léir i gCaibidil 5 den Phlean.

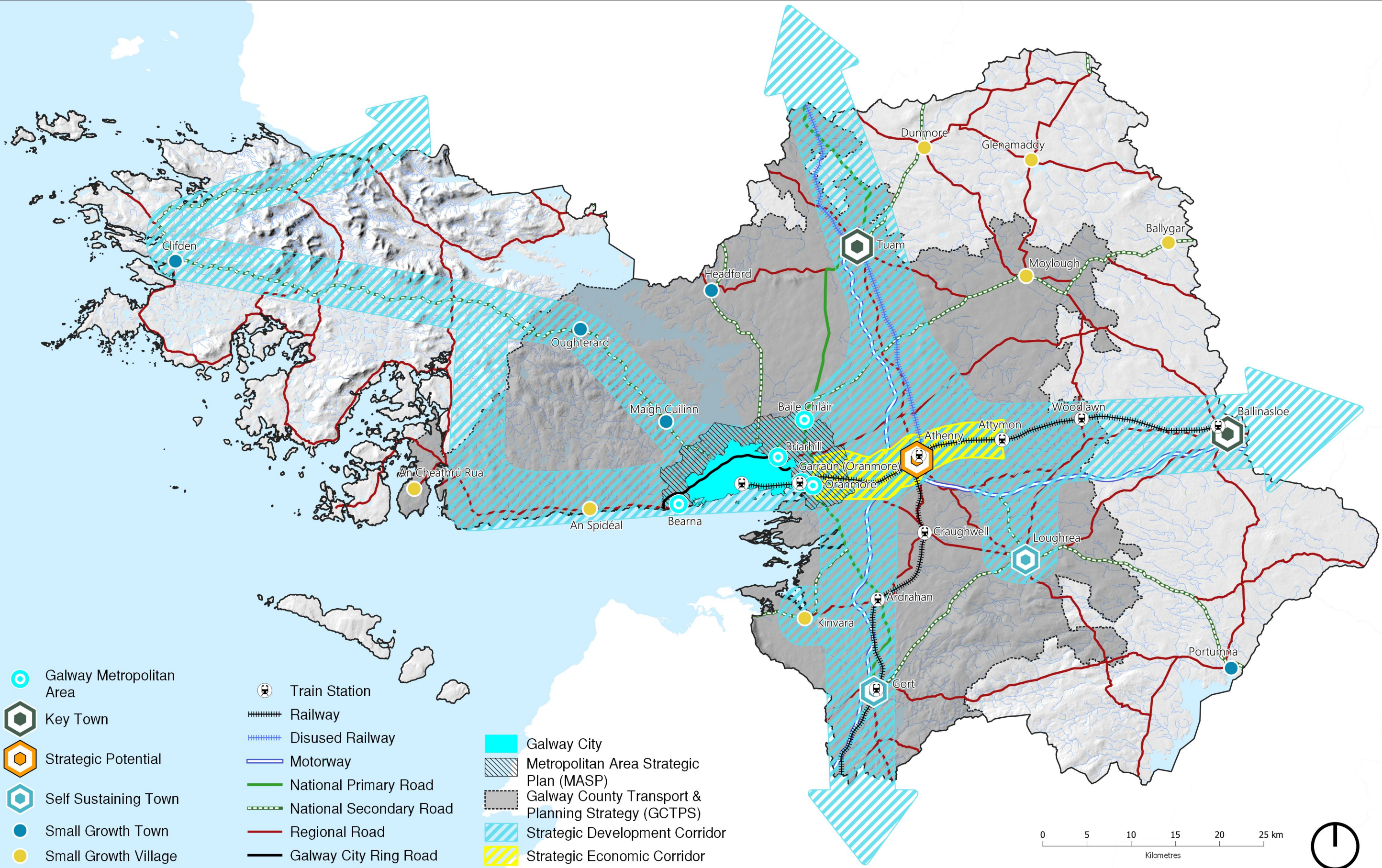
- **Cur Chuige Srathach i leith Forbartha**

Leagtar amach sa CNP modheolaíocht chaighdeánaithe nua a théann i ngleic leis an difreáil idir talamh chríosaithe atá ar fáil le haghaidh forbartha agus talamh chríosaithe óna dteastaíonn go ndéantar infheistíocht shuntasach bhreise i seirbhísí do bhonneagar d'fhorbairt nuair is féidir leo ceangal a

dhéanamh le seirbhísí forbartha reatha, i.e. rochtain ar bhóthar agus ar chosán, soilsiú poiblí, draenáil séaraigh bhréin, draenáil uisce dromchla agus soláthar uisce san áireamh, dá bhfuil acmhainn ar fáil agus ar féidir leo freastal ar fhorbairt nua, ar an ábhar sin. I gcomhréir leis seo, ullmhaíodh an Plean i gcomhréir le Cuspóir Beartais Náisiúnta 72a a cheanglaíonn ar údaráis phleanála cur chuige srathach caighdeánaithe a chur i bhfeidhm chun difreáil a dhéanamh idir i) talamh chríosaithe ar a bhfreastalaíonn seirbhísí agus ii) talamh chríosaithe ar féidir le seirbhísí freastal air laistigh de shaolré an phlean. Mar thoradh ar an measúnú seo, díriodh ar bhorradh i mbailte agus sráidbhailte laistigh den chontae a bhfuil acmhainn fuíolluisce agus uisce ar fáil dóibh.

2.3.12 Léarscáil na Croístraitéise agus Tábla na Croístraitéise

Léiriú léaráideach í Léarscáil na Croístraitéise (Léarscáil 2.1) den Straitéis pleanála spásúlachta do Chontae na Gaillimhe. Leagtar amach i dtábla 4.2 sa Chroístraitéis ar leathanach 39 na réamh-mheastacháin ar an daonra agus an leithdháileadh teaghlach do gach lonnaíocht agus don tuath a fhaide le 2028. Léirítear sna Pleananna Lonnaíochta na figiúirí seo in Imleabhar 2 agus tugtar le fios iontu candam na forbartha amach anseo do thréimhse an phlean.

- Galway Metropolitan Area
- Key Town
- Strategic Potential
- Self Sustaining Town
- Small Growth Town
- Small Growth Village

- Train Station
- Railway
- Disused Railway
- Motorway
- National Primary Road
- National Secondary Road
- Regional Road
- Galway City Ring Road

- Galway City
- Metropolitan Area Strategic Plan (MASP)
- Galway County Transport & Planning Strategy (GCTPS)
- Strategic Development Corridor
- Strategic Economic Corridor

Map 2.1 Core Strategy

OpenStreetMap Contributors (CC BY-SA 2.0) / EPA, & OSI (CC BY 4.0) / EU-DEM

Saintréitheacht Lonnaíochta	Lonnaíocht	Daonra de réir an POS 2016	An Chroístraitéis 2022-2028 Leithdháileadh Daonra	Aonaid Tithíochta	Dlús	Riachtanas Talamh Tithíochta	A mhéid le 30% d'Aonaid Chónaithe sa Lorg Tógtha
Contae	Gaillimh	179,390	18,655	7,353		274	1,820
Ceantar Uirbeach	Baile Chláir	1,248	975	390	30	13.00	117.00
	Bearna	1,998	750	300	30	10.00	90.00
	Órán Mór	4,990	1,540	680	30	22.67	204.00
	Cnoc Mhaoil Drise**	0	977	391	30	13.03	0
	An Garrán**	0	1258	503	35	14.38	0
Iomlán		8,236	5,500	2,200		71	392
Príomhbhailte	Béal Átha na Sluaighe	6,662	1,999	799	30	26.65	239.38
	Tuaim	8,767	2,630	1,052	30	35.07	315.61
Iomlán		15,429	4,629	1,851		62	555
Acmhainn Straitéiseach	Baile Átha an Rí	4,445	1,350	540	20	27.00	162.00
Iomlán		4,445	1,350	540	20	27.00	162.00
Bailte Féinchothaithe	An Gort	2,994	800	320	20	16.00	96.00
	Baile Locha Riach	5,556	1,400	560	20	28.00	168.00
Iomlán		8,550	2,200	880		44	264
Bailte Beagfháis	An Clochán	1,597	470	195	16	12.19	58.50
	Maigh Cuilinn	1,704	350	140	16	8.75	42.00
	Uachtar Ard	1,318	350	140	16	8.75	42.00
	Port Omna	1,450	300	120	16	7.50	36.00
	Áth Cinn	973	290	116	16	7.25	34.80
Iomlán		7,042	1,760	595		37	215.70
Sráidbhailte Beagfháis	An Cheathrú Rua	786	150	60	11	5.45	18.00
	An Spidéal	237	55	22	11	2.00	6.60
	Béal Átha Ghártha	687	175	70	11	6.36	21.00
	Dún Mór	600	120	48	11	4.36	14.40
	Gleann na Madadh	480	130	52	11	4.73	15.60
	Cinn Mhara	730	200	80	11	7.27	24.00
	Maigh Locha	518	125	50	11	4.55	15.00
		4,038	955	382		35	115

Iomláin de réir Bailte agus Sráidbhailte		47,740	16,394	6,564			
Lonnaíochtaí Tuaithe agus Ceantair Thuaithe		131,650	2,261	904			

Tábla 2.9 Tábla na Croístraitéise

** Creatphleananna Uirbeacha arna n-ullmhú do Chnoc Mhaoil Drise agus an Garrán agus cuimsítear iad seo in Imleabhar 2 de Phlean Forbartha Chontae na Gaillimhe 2022-2028.

2.3.14 Cuspóirí Beartais na Croístraitéise

Cinnteach Comhairle Chontae na Gaillimhe go gcuireann cur chuige faoi stiúir plean eolas ar fáil d'fhorbairt spásúlachta na Gaillimhe amach anseo, a dhéanann forbairt a ghineann forbairt cónaithe agus fostaíochta a thabhairt go láithreacha i gcomhréir le beartas náisiúnta agus réigiúnach agus le hacmhainn iompair comhshaoil, ar féidir leis tacú le hinfheistíocht i mbonneagar agus seirbhísí poiblí agus atá íogair do nádúr fisiciúil na timpeallachta tógtha agus nádúrtha. Tá an cur chuige seo le sonrú go smior i roinnt Cuspóirí Beartais den Chroístraitéis, faoi mar a shonraítear thíos:

Cuspóirí Beartais Uileghabhálacha na Croístraitéise

CS 1 Cur i bhFeidhm

Cur i bhfeidhm na Croístraitéise agus an Ordlathais Lonnaíochta a bhaint amach a mhéid agus is indéanta, trí bhorradh inbhuanaithe a thabhairt i dtreo na lonnaíochta ainmnithe.

CS 2 Borrhadh Dlúth

Borrhadh dlúth a bhaint amach trí thithe nua a sholáthar i gceantair uirbeacha laistigh de lorg reatha tógtha lonnaíochtaí, trí láithreáin inlíonta, athfhorbraíochta agus athghiniúna a fhorbairt agus tús áite a thabhairt do thalamh a mbaintear tearcúsáid as seachas do láithreáin úrnua.

CS 3 Borrhadh ar an Daonra

Tacú le agus bainistiú a dhéanamh ar fhorbairt féinchothaitheach inbhuanaithe na lonnaíochtaí uile ar bhealach pleanáilte, agus borradh ag teacht ar an daonra agus forbairt ag teacht ar bhonneagar geilleagrach, fisiciúil agus sóisialta.

CS 4 Tionscnaimh

Bearta a chur chun cinn chun folúntas agus an tearcúsáid a laghdú a bhaintear as soláthar foirgneamh reatha agus tacú le tionscnaimh a chuireann athúsáid, athchóiriú agus iarfheistiú foirgneamh reatha chun cinn laistigh d'ionaid uirbeacha agus sprioclonnaíochtaí sa Chontae.

CS 5 An Daonra laistigh de Shraitheanna

Cuspóir beartais na Comhairle é tacú leis na réamh-mheastacháin ar an daonra laistigh de shraitheanna éagsúla na Croístraitéise a sholáthar. Nuair nach bhfuil dul chun cinn á dhéanamh ag lonnaíochtaí aonair i dtreo a leithdháilte daonra a bhaint amach ag an bpointe leathbhealach i saolré an phlean, is féidir an leithdháileadh daonra a athdháileadh laistigh den tsraith aonair a fhad agus a sholáthraítear dóthain seirbhísí don limistéar agus a dhéantar pleanáil cheart agus forbairt inbhuanaithe dó.

2.3.15 Monatóireacht agus Bainistíocht

I ndiaidh gur glacadh le spriocanna ar leith daonra don chontae agus do gach lonnaíocht/saintréitheacht gach lonnaíochta, is gá monatóireacht a dhéanamh ar mhéid na forbartha cónaithe lena chinntiú go dtiteann forbairt amach ar bhealach comhtháiteach, réasúnach agus fianaisebhunaithe.

Cuspóirí Beartais Monatóireacht agus Bainistíocht

MM 1 Monatóireacht agus Bainistíocht

Déanfaidh an Chomhairle, i gcomhar leis an Tionól Réigiúnach agus foinsí eile, mar is cuí, an clár monatóireachta a chur i bhfeidhm faoi mar a leagtar amach é i dTuarascáil Chomhshaoil agus Ráiteas an MST. Cuirfear san áireamh leis seo Tuarascálacha Monatóireachta MST aonair:

1. A ghabhfaidh leis an tuarascáil a cheanglaítear ar an mbainisteoir faoi alt 15(2) den Acht, eolas san áireamh maidir le dul chun cinn ar, agus na torthaí a bhíonn ar, monatóireacht a dhéanamh ar éifeachtaí suntasacha comhshaoil chur i bhfeidhm an Phlean Forbartha
2. Maidir leis na héifeachtaí suntasacha comhshaoil a bhaineann leis an bPlean a chur i bhfeidhm, sula gcuirfear tús leis an athbhreithniú ar an gcéad Phlean eile.

2.4 Ordlathas Lonnaíochta

Forbraíodh Ordlathas Lonnaíochta an phlean seo chun feidhm agus ról gach cinn de na lonnaíochtaí a shainaithnítear a chur san áireamh i gcomhréir agus i ndlúthchomhar leis an ordlathas lonnaíochta a shainaithnítear san SRSE.

2.4.1 Cuspóir

Léiriú spásúil é Ordlathas Lonnaíochta ar dháileadh inbhuanaithe daonra, ordlathas lonnaíochta agus ról lonnaíochta. Cuirtear treoir straitéiseach ar fáil ann maidir leis an mbainistíocht chúil a dhéanamh ar bhorradh, infheistíocht agus acmhainní i gcomhréir leis an gCroístraitéis ar bhealach atá seasmhach ó thaobh na haeráide. I ndiaidh gur sainaithníodh borradh tuartha ar an daonra do Chontae na Gaillimhe laistigh de shaolré an Phlean seo agus i ndiaidh gur sainaithníodh sraitheanna ábhartha an ordlathais lonnaíochta, leithdháileadh talamh tithíochta chun áiteanna cónaithe nua a sholáthar chun freastal ar dhaonra atá ag dul i méid ar bhealach inbhuanaithe. I dtaobh na lonnaíochtaí, is féidir an talamh seo a fheiceáil ar na Léarscáileanna Criosaithe Úsáid Talún in Imleabhar 2 den phlean seo, agus i bPleananna Ceantair Áitiúil.

2.4.2 Comhthéacs an Ordlathais Lonnaíochta

Déanann an Phríomh-Oifig Staidrimh an POS) sainmhíniú ar ‘tuaithe’ mar limistéir lasmuigh de lonnaíochtaí ina bhfuil daonra 1,500 duine nó níos mó. Áirítear leis seo lonnaíochtaí níos lú ina bhfuil níos lú ná 1,500 duine agus áit chónaithe aonair faoin tuath. De réir shainmhíniú an POS, lonnaíocht

‘uirbeach’ é lonnaíocht ina bhfuil breis agus 1,500 duine. Tugadh an sainmhíniú seo anonn isteach sa CNP. Catagóirítear an t-ordlathas lonnaíochta leis na paraiméadair seo, ach déantar lonnaíochtaí a bhfuil an fheidhm chéanna acu a ghrúpáil le chéile freisin.

2.4.3 Ordlathas Lonnaíochta

Ceanglas den Acht um Pleanáil agus Forbairt, (2000) (arna leasú) iad comhsheasmhacht agus ailíniú idir pleananna Náisiúnta, Réigiúnacha agus Áitiúla. Tá an creat borrrtha a bheartaítear do Ghaillimh á threorú, ar an ábhar sin, ag an SRSE. Sainaitnítear san SRSE cur chuige daingean fianaisebhunaithe chun ordlathas lonnaíochta a bhaint ina sainaitnítear láithreacha ina bhféadfadh borradh teacht ar an daonra agus ar fhostaíocht agus ina sainaitnítear a chomhionann de bhonneagar agus d’infheistíocht i seirbhísí chun riachtanais bhorrtha amach anseo a shásamh agus chun freastal orthu. Baineann seo le Gaillimh ar na bealaí seo a leanas:

Lonnaíocht	Catagóir Lonnaíochta	Cur Síos	Lonnaíocht
1	An Plean Straitéiseach Ceantair Uirbigh	Sainaitníodh an PSCU chun freastal ar mhais chriticiúil sa bhorradh a thiocfaidh ar an daonra laistigh den limistéar a chinnteoidh beogacht agus mealltacht Chathair na Gaillimhe agus na mbailte agus na sráidbhailte máguaird	Baile Chláir Bearna Órán Mór An Garrán Cnoc Mhaoil Drise
2	Príomhbhailte	Bailte arb ionaid fostaíochta atá straitéiseach ó thaobh cúrsaí réigiúnacha de ar scála suntasach ar féidir leo gníomhú mar bhailte réigiúnacha a chuireann agus a thacaíonn leis na limistéir is géarchúisí laistigh den ordlathas lonnaíochta (PSCU na Gaillimhe).	Tuaim Béal Átha na Sluaighe
3	Acmhainn Straitéiseach	Ionad seirbhíse mór atá gníomhach ó thaobh an gheilleagair de a chuireann	Baile Átha an Rí

Lonnaíocht	Catagóir Lonnaíochta	Cur Síos	Lonnaíocht
		fostaíocht ar fáil do na ceantair máguaird	
4	Bailte Féinchothaithe	Bailte Féinchothaithe ina bhfuil ardleibhéal de bhorradh ag teacht ar an daonra agus bonn teoranta fostaíochta a bhraitheann ar cheantair eile chun fostaíocht agus/nó seirbhísí a chur ar fáil agus a dteastaíonn spriocinfheistíocht “athdheise” uathu go n-éireoidh siad níos cothaithe.	An Gort Baile Locha Riach
5	Bailte Beagfháis	Bailte Beagfháis a bhfuil acmhainn áitiúil seirbhíse agus fostaíochta acu. Is gá dóibh athghiniúint agus athbheochan bailte a chur chun cinn agus tacú le deiseanna fiontraíochta agus fostaíochta áitiúla lena n-inmharthanacht chinntiú mar ionaid seirbhíse do cheantair thuithe máguaird	An Clochán Maigh Cuilinn Uachtar Ard Port Omna Áth Cinn
6	Sráidbhailte Beagfháis	Sráidbhailte beagfháis a bhfuil acmhainn áitiúil seirbhíse agus fostaíochta acu.	An Cheathrú Rua An Spidéal Béal Átha Ghártha Dún Mór Gleann na Madadh Cinn Mhara Maigh Locha

Lonnaíocht	Catagóir Lonnaíochta	Cur Síos	Lonnaíocht
7	Lonnaíochtaí Tuaithe agus an Tuath	Sráidbhailte tuaithe agus an réigiún tuaithe níos fairsinge. Cuimsítear in ‘tuaithe’ sráidbhailte agus an tuath níos fairsinge. B’fhéidir nach bhfuil iompar poiblí nó ceangail réigiúnacha mhaithe ann agus b’fhéidir go mbraitear go mór ar ghluaisteáin. Déanann an tuath fhairsing soláthar do gheilleagair thuaithe agus do phobail tuaithe, bunaithe ar thalmhaíocht, foraoiseacht, turasóireacht agus fiontraíocht tuaithe.	Creachmhaoil, Cora Finne, Droichead an Chláirín, Ard Raithin, Cill Cholgáin, an Tulaigh/Baile na hAbhann, Cor an Dola, Móta, Cill Chonaill, an Cnoc Breac, Baile Mhic an Bhaird, an Carn Mór, Leacach, an Turlach Mór, Mainistir Chnoc Muaidhe, Cluain Bú, Eanach Dhúin, Áth Eascrach, Áth Tíomáin, Muine Mheá, Dún an Uchta, Beannchar, Eachroim, an Chealtrach, Cluain Fearta, Cill Tormóir, Mionlach, an Baile Mór, Fothannach, Cill Odhráin, Gallach, Droichead Bhéal an Átha Móir, Goirtín, Ceapaigh an tSeagail, Baile Liam, Cill Choirín, Bearna Dhearg, Béal Chláir, Cill Bheanáin, an Driseachán, an Droichead Nua, Béal Átha Mó, Baile an Mhuilinn, Cill Chonla, Cathair Loistreáin, Ceathrú na Lathaí, Saighleáin, an Leathbhaile, Sonnach, Caisle, Cill tSuibhne, Glinsce, Béal Átha Glúinín, an Láithreach Mór, an Ghráig, Cill Íomair, an Bhuaille Mheánach, an Eiscir, an Cheathrú Bhán, Cill Tullaigh, Doire Uí Dhónaill Beag, Baile an Doirín, Cill Chríost, Baile na Coille, Maigh Ghlas, Tobar Pheadair, Cillín a Díoma, an Droim, Cill Chon Iarainn, an Lábán, Tíne, Cill Rícill, an Mhainistir, an Ballán, an Corrbhaile, an Cuas, an Caisleán Nua, Cúil Lú, Seaneaglais, na Forbacha, an Cnoc, na Minna, Ros an Mhíl, Ros Cathail, Tulaigh Mhic Aodháin, Leitir Móir, Cill Chiaráin, Cill Rónáin, Cloch na Rón, Carna, an Tulaigh/Rinn Mhaoile, Glinsce, Leitir Mealláin, Béal an Daingin, Crois na Tulaí, Ros Muc, an Fhairche, an Lónán, an Cloigeann, Leitir Fraic, Casla, Corr na Móna, Baile Conaola, Sraith Salach, an Cladach Dubh, an Mám, an Teach Dóite, an Aird Mhóir, Mearaí, Cill Bheaganta, Cloch an Uabhair, Camas.

*Creatphleananna Uirbeacha arna n-ullmhú do Chnoc Mhaoil Drise agus an Garrán agus cuimsítear iad seo in Imleabhar 2 de Phlean Forbartha Chontae na Gaillimhe 2022-2028.

Tábla 2.9: Orlathas Lonnaíochta

2.4.4 Borradh Lonnaíochta Amach Anseo

Ar aon dul le torthaí straitéiseacha an CNP agus le cúig uailmhian bhorrtha an SRSE, tá sé bunriachtanach go léirítear sna cuir chuige seo an cur chuige spásúil i leith Contae na Gaillimhe a fhorbairt go hinbhuanaithe. Déanfar forbairt amach anseo a stiúradh ar an mbealach seo a leanas:

- Borradh, agus díriú ar lár an bhaile/limistéar cónaithe inlíonta ar leibhéal 1,2,3 agus 4, nuair is infheidhme, agus ar limistéar cónaithe inlíonta ar thailte criosaithe cónaithe ar gach leibhéal;

- Láithreáin Deiseanna a chur chun cinn ar leibhéal 5 agus 6 faoi mar a dtugtar cuntas air in Imleabhar 2 an phlean;
- Tacú le hainmniú an PSCU agus shocraíochtaí Bhaile Chláir, Bhearna agus Órán Mór;
- Tacú le coincheap na gCreatphleananna Uirbeacha do Chnoc Mhaoil Drise agus don Gharrán;
- Príomhbhailte ainmnithe Bhéal Átha na Sluaighe agus Thuama a fhorbairt ar scála agus ar chaighdeán dóthanach chun borradh, infheistíocht agus rath réigiúnach a chur chun cinn, agus beidh borradh ar leibhéal inbhuanaithe le teacht ina dhiaidh sin ar na Bailte a bhfuil Acmhainn Straitéiseach acu, na Bailte Féinchothaithe agus na Bailte agus Sráidbhailte Beagfháis;
- Sráidbhailte a neartú ar leibhéal 7 mar mhalaire ar thithíocht tuaithe faoin tuath fhairsing;
- Úsáid níos fearr a bhaint as talamh agus foirgnimh a mbaintear tearcúsáid astu, foirgnimh fholmha, thréigthe agus thearcáitithe san áireamh;
- Tacú le haistriú chuig sochaí ísealcharbóin agus é a éascú agus a chur chun cinn;
- Lár bailte agus sráidbhailte a neartú chun a lánchumas a bhaint amach;
- Borradh ar an daonra, fostaíocht, pobal agus tithíocht a ailíniú ar bhealach cothrom;

Is éard a bheidh i gceist leis an dúshlán is suntasaí comhfhobartha áite atá roimh an gcontae forbairt amach anseo a phleanáil agus a sholáthar ar bhealach a aistríonn níos mó i dtreo féinchothú, seachas i dtreo gníomhaíocht atá faoi thionchar gníomhaíocht comaitéireachta, a cheadaíonn, ar an ábhar sin, dá bhailte, sráidbhailte agus gnéithe tuaithe feidhmiú de réir a láidreachtaí, fad a aistrítear, thar aon ní eile, ó shamhail forbartha atá faoi stiúir sraoilleála.

Lorgaíonn an tOdlathas Lonnaíochta creatlach uirbeach an chontae a threisiú, agus leagtar béim ann ar mhais chriticiúil a fhorbairt sa PSCU, na Príomhbhailte, Bailte a bhfuil Acmhainn Straitéiseach acu, na Bailte Fáis Féinchothaithe agus na Bailte Féinchothaithe. Díritear ar bhorradh comhdhlúite na lonnaíochtaí a bhaint amach, agus comhréir an-ard de thithíocht ann i loirg reatha thógtha i ngach lonnaíocht, lár bailte a neartú go mbainfear a lánchumas amach trí úsáid a bhaint as talamh agus foirgnimh a mbaintear tearcúsáid astu agus na lonnaíochtaí a fhorbairt ar bhealach seicheamhach. Ullmhaíodh dhá Creatphlean Uirbeacha do Chnoc Mhaoil Drise agus an Garrán agus cuimsítear iad in Imleabhar 2 den Phlean. Tá an CPU don Gharrán dírithe timpeall ar an stáisiún traenach ag Órán Mór. Tá baint lárnach ag CPU Chnoc Mhaoil Drise i láithreáin an Údaráis Forbartha Tionscail (an ÚFT)/Fostaíochta ag an bPáirc Mhór agus ceanglófar é le conair reatha iompair phoiblí.

2.4.5 An PSCU

Síneann Ceantar Uirbeach na Gaillimhe, ábhar an PSCU, ó Bhearna san iarthar, Cathair agus bruachbhailte na Gaillimhe agus leanann sé soir go Baile Chláir agus Órán Mór. Tá limistéir bhorrtha phleanáilte sa Cheantar Uirbeach thoir ag na hArdáin, an Garrán agus Cnoc Mhaoil Drise. Sainnithnítear an Garrán agus Cnoc Mhaoil Drise mar phríomhlimistéir bhorrtha straitéisigh laistigh de Chontae na Gaillimhe a chuirfidh go mór le huailmhianta an CNP agus an SRSE a bhaint amach. D'ullmhaigh Comhairle Chontae na Gaillimhe Creatphleananna Uirbeacha don Garrán agus do Chnoc Mhaoil Drise agus cuimsítear iad in Imleabhar 2 den Phlean seo. Is é ról an Cheantair Uirbigh freastal ar an mborradh a thiocfaidh ar an daonra laistigh den limistéar a chinnteoidh beogacht agus mealltacht Chathair na Gaillimhe agus lonnaíochtaí na mbailte agus na sráidbhailte máguaird. Neartóidh Ceantar Uirbeach daingean, ina bhfuil bonneagar fisiciúil ardchaighdeán agus comhtháite agus saoráidí pobail, ról an réigiúin Thuaidh agus Thiar agus cabhróidh sé leis dul san iomaíocht ar leibhéal náisiúnta.

2.4.6 Príomhbhailte

Tá borradh ar a laghad 30% le teacht ar dhaonra na bPríomhbhailte, i gcoibhneas le Daonáireamh 2016 (i.e., Béal Átha na Sluaighe agus Tuaim). Is é ceann de na Príomhthosaíochtaí Amach Anseo maidir le Béal Átha na Sluaighe: *“Ag fíorú chumas an bhaile mar ‘Bhaile Contae’, ag cinntiú cothromaíochta ó thaobh na forbartha i gcroílár bhaile Bhéal Átha na Sluaighe agus socruithe a dhéanamh i gcomhair an dlúthfháis agus na forbartha láithreán athfhorbraíochta, ag athbheochan Shráid Dunlo, Chearnóg an Mhargaidh, Shráid an Chumainn agus na Príomhshráide, agus folúntais a laghdú agus tacú le beocht agus bríomhaireacht na bpríomhshráideanna/na dtaobhshráideanna siopadóireachta seo agus lár an bhaile.”*

Tá na Príomhthosaíochtaí Amach Anseo do Thuaim beagán éagsúil, mar gheall gurb é an rud is mó a ndírítear air don bhaile Tuaim a chur chun cinn mar cheann scríbe don ghnó, ach beidh na tosaíochtaí seo a leanas i gceist, áfach: *“Chun Tuaim a fhorbairt mar an fócas d’fhorbairt amach anseo i dTuaisceart na Gaillimhe agus an bonneagar agus seirbhísí a sholáthar do na bailte/sráidbhailte beaga agus tailte tuaithe máguaird”, chomh maith le “Leas a bhaint as dlúthfhoirm uirbeach lár bhaile Thuama trí nascacht níos mó a spreagadh d’fhorbairt nua lena gcuirtear siúl agus rotháíocht chun cinn, agus na modhanna taistil sin a spreagadh, ag cinntiú go mbeidh prionsabail an iompair inbhuanaithe chomh maith le bearta dearthóireachta praiticiúla ina gcuid lárnach d’fhorbairt chomharsanachtaí nua.”*

2.4.7 Limistéar Acmhainne Straitéisí

Saináithnítear Baile Átha an Rí mar Limistéar Acmhainne Straitéisí. Tá rochtain gan stró ar líne iarnróid na Gaillimhe-Bhaile Átha Cliath agus ar líne iarnróid na Gaillimhe-Luimnigh ann i mBaile Átha Cliath. Tá teacht sa bhaile faoi láthair ar bhonneagar leathanbhanda agus ar sheirbhísí gaolmhara bonneagair. Is féidir le forbairt bhreise teacht ar Bhaile Átha an Rí agus is féidir fiontair a lonnú ann, e.g. an Chonair Gheilleagrach ó Órán Mór go Baile Átha an Rí. Caithfear conairí geilleagracha, go háirithe conairí fostaíochta cosúil le Conair Straitéiseach Órán Mór-Bhaile Átha an Rí a fhorbairt/a chur chun cinn agus ba cheart seirbhísí a chur ar fáil iontu de réir ardchaighdeáin idirnáisiúnta chun Infheistíocht Dhíreach Eachtrach agus tionscail/gnólachtaí dúchasacha breise a mhealladh, a chuirfidh leis an láthair agus an bonneagar reatha straitéiseach. Cuirfear an chonair seo chun cinn go hinbhuanaithe mar ionad le haghaidh fiontair mhóra náisiúnta agus idirnáisiúnta ar bhealach a ndéanfar sainiú breise air i mbeartais pleanála áitiúla.

2.4.8 Bailte Féinchothaithe

Saináithníodh an Gort agus Baile Locha Riach mar Bhailte Féinchothaithe ina bhfuil ardleibhéal de bhorradh ag teacht ar an daonra, ach tá bonn teoranta fostaíochta ann, áfach, a bhraitheann ar cheantair eile chun fostaíocht agus/nó seirbhísí a chur ar fáil agus teastaíonn spriocinfheistíocht “athdheise” uathu go n-éireoidh siad níos cothaithí. Is é an straitéis borrrtha don Ghort agus do Bhaile Locha Riach chun a n-ainmniú mar Bhailte Féinchothaithe a chomhdhlúthú agus leanúint ag tacú le fairsingiú a mboinn fostaíochta. Anuas air sin, éascófar forbairt cónaithe a thacóidh le borradh inbhuanaithe na mbailte.

2.4.9 Bailte Beagfháis

Tá feidhm thábhachtach ag na bailte a liostaítear sa chatagóir seo chun tacú le ceantair áitiúla a fhorbairt. Déanfar an fhorbairt cónaithe a chionroinnt i leith bhorradh inbhuanaithe na mbailte. Díreofar sa straitéis borrrtha ar an mborradh inbhuanaithe áitiúil a fhreastalaíonn ar riachtanais an daonra áitiúil agus na cúlchríche níos fairsinge. Tacófar, sa chás gur cuí, le forbairt gheilleagrach agus a bhaineann le fostaíocht a neartódh an bonn fostaíochta áitiúil agus a laghdódh an brath ar

chomaitéireacht. Cuirtear Ráiteas Scríofa agus Léarscáileanna gaolmhara Críosaithe Úsáid Talún ar fáil in Imleabhar 2 den phlean seo.

2.4.10 Sráidbhailte Beagfháis

Tá feidhm thábhachtach ag na sráidbhailte a liostaítear sa chatagóir seo chun tacú le ceantair áitiúla a fhorbairt. Déanfar an fhorbairt cónaithe a chionroinnt i leith bhorradh inbhuanaithe na sráidbhailte. Díreofar sa straitéis borrrtha ar an mborradh inbhuanaithe áitiúil a fhreastalaíonn ar riachtanais an daonra áitiúil agus na cúlchríche tuaithe níos fairsinge. Cuirtear Ráiteas Scríofa agus Léarscáileanna gaolmhara Críosaithe Úsáid Talún ar fáil in Imleabhar 2 den phlean seo.

2.4.11 An Tuath

Leanfar ag tacú leis an daonra tuaithe trí na sráidbhailte agus trí chur chuige inbhuanaithe i leith an gheilleagair thuaithe a chothú, a mbaintear cothromaíocht amach ina leith in aghaidh chosaint fhreagrach an chomhshaoil. Cabhróidh tacaíocht do thithíocht agus d'athphobalú, faoi mar is gá, atá á tabhairt laistigh de bhailte agus de shráidbhailte chun gníomhú mar rogha eile inmharthana ar thithíocht aonuaire faoin tuath fhairsing agus cuirfidh sé le prionsabal an bhorrtha dhlúth. Forbrófar clár náisiúnta do 'tithe nua i mbailte agus sráidbhailte beaga' agus le húdaráis áitiúla, gníomhaireachtaí bonneagair phoiblí cosúil le hUisce Éireann, agus pobail áitiúla a chuireann láithreáin le seirbhísí ar fáil a bhfuil an bonneagar cuí acu a ghníomhaíonn mar rogha inmharthana ar thithe faoin tuath fhairsing. Tírdhreach beo agus ina gcónaí daoine atá sa tuath fhairsing agus leanfaidh sé amhlaidh agus díreofar ann ar riachtanais gheilleagar tuaithe agus phobal tuaithe, bunaithe ar thalmhaíocht, foraoiseacht, turasóireacht agus fiontraíocht tuaithe, agus seachnaíonn sé forbairt ribíneach agus fuiligh ó cheantair uirbeacha agus cosnóidh sé tréithe comhshaoil ag an am céanna.

Cinnteoídh an Chomhairle go dtiteann forbairt na tuaithe fairsinge amach ar bhealach a chomhoireann do phríomhshócmhainní geilleagracha, comhshaoil, bithéagsúlachta agus cultúrtha/oidhreacht a chosaint, cosúil leis an ngréasán bóithre, cáilíocht an uisce agus tírdhreacha tábhachtacha. I gcomhréir leis an SRSE, beidh sé riachtanach a léiriú go bhfuil 'riachtanas feidhmiúil geilleagrach nó sóisialta' ann maidir le riachtanas tithíochta i gceantair Thuaithe atá faoi thionchar uirbeach. Léirítear é seo i Straitéis Iompair agus Pleanála Chontae na Gaillimhe (SIPCG) ar an léarscáil den Chroístraitéis thuas agus tá anailís mhionsonraithe ar fáil i *gCaibidil 4 Maireachtáil agus Forbairt Tuaithe*.

2.4.12 Saintréitheacht Tuaithe

Faoi mar a iarrtar i dTreoir na Croístraitéise 2010, caithfear aicmiú ceantar éagsúil tuaithe i bhformáid léarscáile a chuimsiú sa Chroístraitéis i gcomhréir leis na Treoirlínte d'Údaráis Phleanála maidir le Tithíocht Inbhuanaithe Tuaithe 2005, a cuireadh san áireamh sa Léarscáil den Chroístraitéis. Toisc thábhachtach é an t-aicmiú seo freisin chun forbairt áiteanna cónaithe aonuaire tuaithe a éascú faoin tuath i gcomhréir le Cuspóir Beartais Náisiúnta 19 den SRSE, a dtugtar cuntas níos mó air i *gCaibidil 4 Maireachtáil agus Forbairt Tuaithe* agus a thugtar le fios i *Léarscáil 2.1 den Chroístraitéis*. Deimhníodh saintréitheacht cheantar tuaithe trí anailís a dhéanamh ar shonraí do gach Toghroinn in aghaidh réimse critéar, patrún comaitéireachta, iarratas pleanála ar thithíocht tuaithe le cúig bliana anuas, íogaireacht chomhshaoil agus athrú ar an daonra san áireamh. Ullmhaíodh Straitéis Iompair agus Pleanála Chontae na Gaillimhe (SIPCG) freisin a rinne anailís ar na paraiméadair a dtugtar cuntas orthu thuas. Meastar, go bunúsach, go gcuimsítear i limistéar an SIPCG a léirítear ar an Léarscáil den Chroístraitéis thuas mar na Limistéir atá faoi Thionchar Láidir Uirbeach.

Tá na hainmniúcháin tuaithe seo a leanas i gceist i gContae na Gaillimhe:

Limistéir faoi Thionchar Láidir Uirbeach (SIPCG)

Tá na saintréithe seo a leanas ag na limistéir seo:

- Gaireacht do na purláin timpeall ar Chathair na Gaillimhe agus do cheantair garchomaitéireachta bailte móra;
- Daonra atá ag dul i méid;
- Brú le haghaidh forbairt cónaithe mar gheall ar ghaireacht do thimpeallachtaí uirbeacha/chonairí iompair.

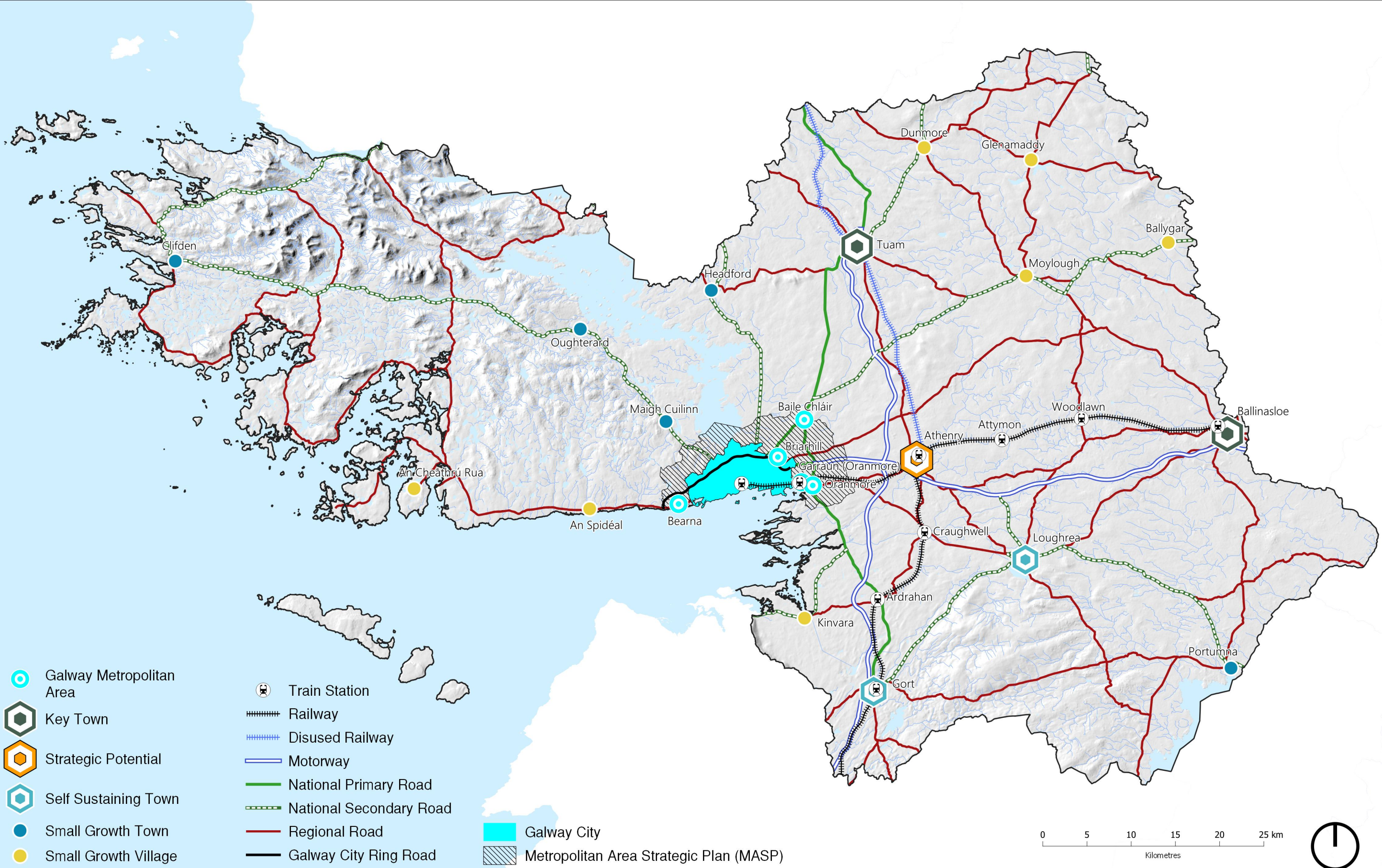
Ceantair atá Lag ó Thaobh Struchtúir de

Tá na saintréithe seo a leanas ag na limistéir seo:

- Méadú ar an daonra;
- Struchtúr geilleagrach níos laige bunaithe ar innéacsanna ioncaim, fostaíochta agus borrrha gheilleagraigh.

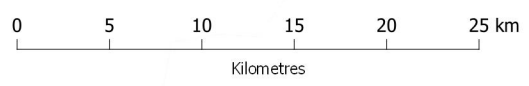
2.4.13 Saintréitheacht Lonnaíochta

Léirítear ar an léarscáil seo a leanas leibhéal 1-6 de na lonnaíochtaí de réir ordlathas lonnaíochta do Chontae na Gaillimhe.

Map 2.2 Settlement Hierarchy

OpenStreetMap Contributors (CC BY-SA 2.0) / EPA, & OSI (CC BY 4.0) / EU-DEM

Ordlathas Lonnaíochta Cuspóirí Beartais

SS1 An PSCU (Leibhéal 1)

Tacóidh Comhairle Chontae na Gaillimhe le ról tábhachtach an Phlean Straitéisigh Ceantair Uirbigh (an PSCU) atá dlúthcheangailte le Cathair na Gaillimhe, mar phríomhrud a chuireann borradh sóisialta agus geilleagrach chun cinn sa Chontae agus sa Réigiún Thiar níos fairsinge agus a thacóidh le borradh inbhuanaithe na lonnaíochtaí straitéiseacha, forbairt na gCreatphleananna Uirbeacha amach anseo ina measc sin a sainaithníodh le haghaidh Chnoc Mhaoil Drise agus an Gharráin agus lonnaíochtaí Bhaile Chláir, Bhearna agus Órán Mór, laistigh de Cheantar Uirbeach na Gaillimhe.

SS2 Príomhbhailte (Leibhéal 2)

Príomhbhailte Bhéal Átha na Sluaighe agus Thuama a aithint mar bhailte tábhachtacha a chuireann borradh chun cinn sa Chontae agus tacú lena bhforbairt inbhuanaithe ar aon dul leis an gCroístraitéis, chun a gcroílár tráchtála a chothú, a ndaonra a choimeád agus freastal ar dhaonra agus borradh tráchtála breise.

SS3 Acmhainn Straitéiseach (Leibhéal 3)

Tacú le Baile Átha an Rí a fhorbairt mar bhaile a bhfuil Acmhainn Straitéiseach aige, faoi mar a dtugtar cuntas air sa Chroístraitéis agus sa Straitéis Lonnaíochta chun lár láidir beoga uirbeach a chothú a dhéanfaidh an geilleagar áitiúil a chur chun cinn, éileamh ar thaisteal a laghdú agus a thacóidh le cúlchríoch mhór tuaithe, agus a chuirfidh ról comhlántach ar fáil, i gcomhthráth, do na Príomhbhailte agus don PSCU agus do na bailte agus na sráidbhailte níos lú sa Chontae.

SS4 Bailte Féinchothaithe (Leibhéal 4)

Tacú leis an nGort agus Baile Locha Riach a fhorbairt mar *Bhailte Féinchothaithe* faoi mar a dtugtar cuntas air sa Chroístraitéis agus san Ordlathas Lonnaíochta chun feabhas a chur ar roghanna fostaíochta, seirbhísí agus iompair inbhuanaithe áitiúla chun go ndéantar lonnaíochtaí níos feinchothaithe díobh.

SS5 Bailte Beagfháis (Leibhéal 5)

Éagsúlacht gheilleagrach na *mBailte Beagfháis* a chosaint agus a neartú, a chuirfidh ar a gcumas tabhairt faoi fheidhmeanna tábhachtacha miondíola, seirbhíse, conláiste, cónaithe agus pobail don daonra áitiúil agus do chúlchríocha tuaithe.

SS6 Sráidbhailte Beagfháis (Leibhéal 6)

Comhdhlúthú *Sráidbhailte Beagfháis* a chosaint chun roghanna fostaíochta, seirbhísí, tithíochta tuaithe agus iompair inbhuanaithe áitiúla a fheabhsú.

SS7 Sráidbhailte Beaga a Fhorbairt (Leibhéal 7)

I gcás lonnaíochtaí níos lú nach bhfuil aon phleananna ar leith ar fáil dóibh, déanfar breithniú ar fhorbairt ar bhunús a nascachta, a hacmhainne (acmhainn shóisialta, chultúrtha, gheilleagrach, bhonneagrach agus chomhshaoil san áireamh) agus má shásaíonn sé an Chroístraitéis agus an tOrdlathas Lonnaíochta, dearadh maith, gnóthú pobail agus planáil agus forbairt inbhuanaithe cheart.

SS8 Pobail Tuaithe a Fhorbairt

Aithneoidh Comhairle Chontae na Gaillimhe an ról tábhachtach atá ag pobail tuaithe maidir le forbairt inbhuanaithe a dhéanamh ar Chontae na Gaillimhe agus cinnteoidh sé go ndéantar

bainistíocht chúramach ar fhorbairt sna limistéir seo, agus an aird mar is cuí á tabhairt ar na cuspóirí beartais ábhartha a leagtar amach in áiteanna eile sa phlean.

2.5 An Straitéis Tithíochta

2.5.1 Comhthéacs

I gcomhréir leis an reachtaíocht phleanála, tugadh faoi Straitéis Tithíochta mhionsonraithe do Chontae na Gaillimhe ina sonraítear an daonra reatha agus amach anseo don Chontae i gcomhréir le planáil agus forbairt inbhuanaithe cheart. Tá Measúnú ar Riachtanas agus Éileamh Tithíochta (MRÉT) sa Straitéis seo i gcomhréir le Cuspóir Beartais Náisiúnta (CBN) 37 den CNP a chinntíonn go bhfuil an soláthar tithíochta dóthanach chun freastal ar riachtanais dhaonra reatha agus amach anseo Chontae na Gaillimhe. Caithfidh an MRÉT buntacú agus tacú leis an Straitéis Tithíochta agus le torthaí na straitéise sin. Saináithnítear sa MRÉT agus sa Straitéis Tithíochta aon saincheisteanna féideartha soláthair tithíochta is dóchúil a thiocfaidh aníos i rith shaolré an Phlean.

Tá coinne leis sa Straitéis go dtiocfaidh méadú aníos go dtí 82,846 faoi 2028 ar an líon teaghlach a dhéanfar a fhoirmiú agus is ionann seo agus líon 11,511 teaghlach i gcaitheamh thréimhse an Phlean. As an méadú iomlán ar theaghlaigh, ní cháileoidh 3,554 sealbhóir tí, ar an iomlán, do mhorgáiste i rith thréimhse an phlean. Ní shásóidh na 3,554 teaghlach seo na critéir inacmhainneachta freisin don mhargadh cíosa príobháideach agus meastar go dteastaíonn tithíocht shóisialta agus inacmhainne uathu, ar an ábhar sin. Tá dóthain talamh chriosaithe agus le seirbhísí ar fáil d'aonaid chónaithe chun freastal ar riachtanais na Straitéise Tithíochta. Úsáidfidh an Chomhairle réimse roghanna i rith thréimhse an Phlean chun freastal ar riachtanais éagsúla tithíochta dhaonra Chontae na Gaillimhe. Pléitear iad seo thíos.

2.5.2 An Creat Náisiúnta Pleanála

Seo a leanas na Tosaíochtaí agus na Prionsabail do Thithíocht Amach Anseo de réir an Chreata Náisiúnta Pleanála:

- Athléimneacht a fhorbairt inár stoc tithíochta trí an méid seo a leanas a dhéanamh: Athúsáid, éifeachtúlacht fuinnimh, inoiriúnaitheacht saolré, inrochtaineacht inbhuanaithe, agus imeascadh le pobail inbhuanaithe bheoga a chinntiú;
- Measúnú ar Riachtanas agus Éileamh Tithíochta (MRÉT) a fhorbairt;
- Dearadh agus comhfhorbairt áite a bhaineann sárchaighdeán amach go comhsheasmhach;
- Rogha láthair (laistigh de chomhthéacs na Croístraitéise), saghas, tionacht agus cóiríocht tithíochta a chur ar fáil;
- Tús áite a thabhairt do láthair thithíochta i lonnaíochtaí reatha agus i gcomhréir leis an gCroístraitéis mar bhealach chun caighdeán níos fearr beatha a uasmhéadú do dhaoine trí theacht ar sheirbhísí, a chinntiú go mbaintear úsáid níos éifeachtúla as talamh agus a cheadú comhcheangal níos fearr a dhéanamh leis an mbonneagar reatha;
- Scála agus cineál an tsoláthair thithíochta amach anseo a shaincheapadh i leith mhéid agus shaghas na lonnaíochta. Soláthar agus inacmhainneacht dhóthanach;
- A chinntiú go bhforbraítear meascán de shaghsanna agus de mhéideanna tithe a fhreastalóidh go réasúnta ar riachtanais na gcatagóirí éagsúla teaghlach.

Cuspóirí Beartais Straitéis Tithíochta

HS 1 Riachtanais Tithíochta

Is é cuspóir beartais na Comhairle riachtanais tithíochta dhaonra reatha agus amach anseo Chontae na Gaillimhe a éascú trí fhorbairt tithíochta a bhainistiú sa chontae i gcomhréir leis an Measúnú ar Riachtanas agus Éileamh Tithíochta, an Croístraitéis agus an tOrdalthas Lonnaíochta.

HS 2 Tithíocht Shóisialta agus Inacmhainne

Cuspóir beartais na Comhairle é áiteanna cónaithe folmha a fháil lena chinntiú go leantar le hiad a úsáid ar chuspóirí cónaithe amach anseo agus tithíocht a fhorbairt ar láithreáin inlíonta agus athfhorbraíochta laistigh de lár bailte agus sráidbhailte chun tithíocht shóisialta agus inacmhainne a sholáthar.

HS 3 Monatóireacht a dhéanamh ar an Straitéis Tithíochta

Cuspóir beartais na Comhairle é monatóireacht a dhéanamh ar éifeachtacht na Straitéise Tithíochta maidir le freastal ar riachtanais tithíochta a shainaithnítear agus na riachtanais sin a réiteach.

HS 4 Monatóireacht a dhéanamh ar an Measúnú ar Riachtanas agus Éileamh Tithíochta

Cuspóir beartais na Comhairle é tacú le monatóireacht agus athbhreithniú leanúnach ar an Measúnú ar Riachtanas agus Éileamh Tithíochta (an MRÉT) i gcomhréir le modheolaíocht an MRÉT a bheidh ag teacht aníos a eiseoidh an Rialtas Láir.

HS 5 Stoc Tithíochta Sóisialta

Cuspóir beartais na Comhairle é an stoc tithíochta sóisialta a mhéadú agus a bhainistiú go héifeachtach laistigh den chontae chun freastal ar riachtanais fhadtéarmacha tithíochta na dteaghlach siúd ar liosta tithíochta an údaráis áitiúil.

2.6 Riachtanais Shonracha Tithíochta

2.6.1 Tithe Inacmhainne

Caithfear leanúint le tithíocht inacmhainne a sholáthar i rith shaolré an Phlean. Cuirfear iad seo ar fáil go príomha i mbailte agus sráidbhailte atá gar go leor do sheirbhísí agus limistéir fostaíochta.

2.6.2 Easpa Dídine

Leanfar le hiarrachtaí chun dul i ngleic le ceist na heaspa dídine agus leo siúd a dteastaíonn cóiríocht ghéarchéime uathu a chur chun cinn i gcomhréir le treoir an Rialtais agus i gcomhar le grúpaí deonacha agus le gníomhaireachtaí eile.

2.6.3 Cóiríocht don Lucht Siúil

B'ionann an daonra den Lucht Siúil i gContae na Gaillimhe in 2016 agus 2647. Ba mhéadú é seo aníos ó fhigiúr 2,476 2011. Aithnítear nósanna agus traidisiúin Phobal an Lucht Siúil i gContae na Gaillimhe agus timpeall air agus tugtar aird ar riachtanais chultúr an Lucht Siúil. Leanfaidh an Chomhairle le bearta a chur i bhfeidhm, i gcomhréir leis an reachtaíocht náisiúnta agus an treoir i gcomhréir leis an Straitéis Tithíochta agus leis an gClár Cóiríochta don Lucht Siúil, chun cóiríocht a sholáthar do bhaill de Phobal an Lucht Siúil. Leanfar le riachtanais chóiríochta an Lucht Siúil a sholáthar a mhéid agus is réasúnta agus is praiticiúil trí úsáid a bhaint as saghsanna éagsúla tithe. Soláthrófar seo trí dhul i gcomhairle le Pobal an Lucht Siúil agus le roinnt gníomhaireachtaí reachtúla agus deonacha a bhaineann le riachtanais an Lucht Siúil.

2.6.4 Tithíocht do Dhaoine Breacaosta, Daoine faoi Mhíchumas agus/nó Mhíchumas Foghlama

Leanfar le haonaid chónaithe a sholáthar do riachtanais ar leith nó shainitheanta an daonra. Bunófar seo ar phrionsabal an dearaidh uilíoch agus ar inoiriúnaitheacht ar feadh an tsaoil. Lonnófar na haonaid chónaithe seo i láithreacha inbhuanaithe, ar an gcéad dul síos, lena chinntiú go mbíonn teacht

láithreach bonn ar sheirbhísí agus ar bhonneagar áitiúil agus go n-éascaítear níos mó ionchuimsiú sóisialta.

Leanfaidh an Chomhairle le tithíocht do dhaoine breacaosta a sholáthar i ngar do sheirbhísí áitiúla, cosúil le háiseanna pobail. Cuirfear aonaid chónaithe níos lú san áireamh dóibh siúd ar mian leo aistriú go tithíocht níos lú níos déanaí sa saol. Freastalófar ar sciath-thithíocht, tithe altranais agus áiseanna eile cónaithe i láithreacha oiriúnacha i rith shaolré an Phlean.

Cuspóirí Beartais Riachtanas Tithíochta Sonrach

SH 1 Tithíocht Inacmhainne

Soláthar tithíochta inacmhainne a chur chun cinn go príomha i láithreacha inbhuanaithe i mbailte agus sráidbhailte ar fud Chontae na Gaillimhe ar an gcéad dul síos i gcomhréir le pleanáil agus forbairt cheart inbhuanaithe.

SH 2 Tithíocht do Dhaoine gan Dídean

Soláthar cóiríochta oiriúnaí a éascú do dhaoine gan dídean agus dóibh siúd a dteastaíonn cóiríocht éigeandála uathu.

SH 3 Cóiríocht don Lucht Siúil

Tacú leis an gClár Cóiríochta don Lucht Siúil 2019-2024 do Chontae na Gaillimhe (nó aon cháipéis nuashonraithe/a chuirtear ina ionad) agus é a chur i bhfeidhm.

SH 4 Tithíocht Inoiriúnaithe

Tacú le forbairt tithíochta inbhuanaithe agus é a chur chun cinn do dhaoine breacaosta agus iad siúd atá faoi mhíchumas nó faoi mhíchumas foghlama, agus cuirfear coincheap na maireachtála neamhspleáiche chun cinn freisin.

2.7 Foráil Chuid V

Cuirtear tithíocht shóisialta agus inacmhainne ar fáil trí fhoráil ar a dtugtar Cuid V mar iarracht chun dul i ngleic le leithdeighilt tithíochta agus chun meascán maith de thionacht tithíochta a chur ar fáil in aon láthair. Sainítear in Alt 94 den Acht um Pleanáil agus Forbairt go gcuirfear céatadán nach mó ná 10% den talamh a rinneadh a chriosú le haghaidh áiteanna cónaithe nó ina bhfuil meascán úsáidí, úsáid cónaithe san áireamh, a choimeád chun tithíocht shóisialta agus inacmhainne a sholáthar. Baintear seo amach trí chomhaontú Chuid V.

Cuspóir Beartais Foráil Chuid V

PV1 Foráil Chuid V

Cuspóir beartais na Comhairle é cur i bhfeidhm Straitéis Tithíochta Chuid V a bhaint amach i gcomhréir le halt 95(1) den Acht um Pleanáil agus Forbairt, 2000 (arna leasú), ach go háirithe, trí 10% den talamh go léir a choimeád a criosaíodh d'úsáid cónaithe, agus don úsáid sin amháin, nó do mheascán d'úsáid cónaithe nó d'úsáidí eile, a chur ar fáil ar mhaithe le tithíocht shóisialta agus inacmhainne a sholáthar dá dtagraítear in alt 94(4)(c) den Acht um Pleanáil agus Forbairt, 2000 (arna leasú) agus soláthrófar sin i gcomhréir le halt 96 den Acht um Pleanáil agus Forbairt, 2000

(arna leasú) agus i gcomhréir le Cuid V den Treoir ón Aire nó le haon Treoir leasaithe a eiseofar amach anseo.

Caibidil 3 Comhfhorbairt Áite, Athghiniúint agus Maireachtáil Uirbeach

“Lonnaíochtaí uirbeacha agus tuaithe an chontae a fhorbairt mar láithreacha beoga, ceangailte agus le seirbhísí arb áiteanna mealltacha iad le cónaí agus le hoibriú iontu agus le cuairt a thabhairt orthu ar bhealach inbhuanaithe, bunaithe ar phrionsabail na comhfhobartha áite, an bhorrtha dhlúith, na ríochta poiblí ardchaighdeáin, áit a mbíonn forbairtí cónaithe ceangailte le seirbhísí agus le láithreacha fostaíochta”.

3.1 Réamhrá

Bhí feidhm thábhachtach riamh anall ag an ngréasán bailte agus sráidbhailte ar fud an chontae chun áit a sholáthar do dhaoine le cónaí ann agus le gnó a dhéanamh ann agus ina gcuirtear miondíol, fóillíocht, fáilteachas agus conláistí eile ar fáil. Ghlac gach baile agus sráidbhaile, ar an ábhar sin, le ról lárnach chun gníomhaíocht gheilleagrach a ghiniúint ar fud an Chontae. Catagóirítear na sagsanna lonnaíochta laistigh den chontae ina seacht leibhéal san OrdLathas Lonnaíochta, faoi mar a dtugtar cuntas air i *gCaibidil 2 An Chroístraitéis, an Straitéis Lonnaíochta agus an Straitéis Tithíochta* den phlean seo, i gcomhréir lena ról agus lena bhfeidhm mar a shainaithnítear sa Chroístraitéis. Tá ról agus sraith uathúil cúinsí ag gach lonnaíocht ar gá breithniú a dhéanamh orthu ó pheirspictíocht comhfhobartha áite agus athghiniúna. Baineann forálacha na caibidle seo le lonnaíochtaí a shainaithnítear amhail 1-6 i *gCaibidil 2*.

Cuirfidh bailte agus sráidbhailte barr feabhais ar a mealltacht agus cuirfidh siad feabhas ar a mbeogacht agus a mbeocht i measc daoine aonair agus gnólachtaí araon trí dhea-chomhfhorbairt áite agus athghiniúint. Cuirfear prionsabail na dea-chomhfhobartha áite i bhfeidhm laistigh den chontae chun pobail inbhuanaithe agus gníomhaíocht gheilleagrach a fhorbairt, faoi mar a dtugtar cuntas air i *gCaibidil 5 An Geilleagar, Fiontraíocht agus Miondíol*.

Spregfar forbairt tithíochta ardchaighdeáin a thagann le maireachtáil dhlúth agus le comhfhorbairt áite sna láithreacha cearta faoi mar a shainaithnítear laistigh den ordlathas lonnaíochta. Cuirfear an dlús cuí i bhfeidhm a thugann aird ar phrionsabail na maireachtála dlúithe agus na comhfhobartha áite. Meastar gur cheart a mheas go bhfuil nádúr agus cuma reatha gach baile agus sráidbhaile ar leith mar chuid d’aon fhorbairtí agus go dtiocfaidís le pleanáil agus forbairt inbhuanaithe cheart. Cuirfear tithíocht chun cinn i láithreacha inbhuanaithe inar cuireadh prionsabail mhaithe comhfhobartha áite i bhfeidhm agus ina bhfuil teacht ar bhonneagar agus seirbhísí oiriúnacha. Is forleathan do na tairbhí a chruthaíonn dea-chomhfhorbairt áite. Cinntíonn sé go mbíonn na bailte agus na sráidbhailte a chruthaítear ar fud an chontae mealltach agus go gcuirtear go leor seirbhísí ar fáil dóibh, go mbraitheann daoine sábháilte iontu agus gur láithreacha mealltacha iad do dhaoine le cónaí, le hoibriú agus le hinfheistiú iontu agus le cuairt a thabhairt orthu.

Pléitear maireachtáil tuaithe agus na sráidbhailte a thagann faoi chuimsiú na catagóire seo den ordlathas lonnaíochta i *gCaibidil 4 Maireachtáil agus Forbairt Tuaithe*, ach dhéanfaí na prionsabail a chuimsítear sa chaibidil seo a mheas maidir le comhfhorbairt áite, ach go háirithe. Ach ní mór a mheas, áfach, go dteastaíonn sainchur chuige ó limistéir éagsúla, ag brath ar a gcomhthéacs. Leagtar amach i *gCaibidil 5 An Geilleagar, Fiontraíocht agus Miondíol* na huailmhianta geilleagracha do na bailte agus na sráidbhailte. Tá súil leis go gcruthóidh prionsabail dea-chomhfhobartha áite tairbhe gheilleagrach do na láithreacha seo timpeall an chontae.

3.2 Aidhmeanna Straitéiseacha

Oibreoidh Comhairle Chontae na Gaillimhe leis na páirtithe leasmhara agus na gníomhaireachtaí cuí maidir le comhfhorbairt áite inár mbailte agus sráidbhailte agus déanfar breithniú freisin ar thithíocht ardchaighdeán agus ar athghiniúint sna láithreacha agus sna suíomhanna cuí. Beidh seo ar aon dul leis na haidhmeanna straitéiseacha seo a leanas:

- Maireachtáil i lár bailte agus shráidbhailte i dtimpeallacht ardchaighdeán ina bhfuil nascacht agus rochtain mhaith ar sheirbhísí áitiúla a chur chun cinn;
- Beogacht agus todhchaí lonnaíochtaí uirbeacha agus tuaithe a threisiú agus an ról a aithint a ghlacann siad i gcomhthéacs níos fairsinge sóisialta agus geilleagrach;
- Oibreacha feabhsúcháin, athghiniúint agus uasghráduithe bonneagair ríochta poiblí, faoi mar a mheastar is cuí, a éascú i lár bailte agus sráidbhailte;
- Tacú le forbairt inbhuanaithe shóisialta agus gheilleagrach lonnaíochtaí uirbeacha agus tuaithe agus é a chur chun cinn;
- A chinntiú go soláthraítear spás oscailte poiblí ar chaighdeán maith ar scálaí éagsúla a úsáidfidh áititheoirí agus cuairteoirí;
- Meascán saghsanna agus méideanna tithé a spreagadh, a chur ar chumas úinéirí tí a réadmhaoin a mhionathrú le maireachtáil nua-aimseartha a éascú de réir mar a thagann athrú ar a riachtanais.

3.3 Comhthéacs Straitéiseach

Ullmhaíodh an chaibidil seo i gcomhthéacs na bPleananna, na mBeartas agus na dTreoirínte Náisiúnta agus Réigiúnacha seo a leanas:

Tithe a Sholáthar, Pobail a Chothú, 2007
Tithíocht Ardchaighdeán do Phobail Inbhuanaithe (2007)
Caighdeán Dearaidh Tithíochta Uirbí Inbhuanaithe d'Árasáin Nua (2007)
Forbairt Cónaithe Inbhuanaithe i gCeantair Uirbeacha (2009)
Lámhleabhar Dearaidh Uirbigh - Treoir Dhea-Chleachtas (2009)
Beartas Ailtireachta an Rialtais (2009)
Public space lessons - Designing and Planning for Play, CABE Space (2008)
Ready, Steady, Play! – A National Play Policy, Comhairle na nÓg (2019)
Scagadh le haghaidh Measúnacht Chúil ar Phleananna agus Tionscadail – Treoir d'Údarás Pleanála (2009)
Forbairt Uirbeach agus Airde Foirgneamh – Treoirínte d'Údarás Phleanála (2018)

3.3.1 An Creat Náisiúnta Pleanála

Leagtar béim nach beag sa Chreat Náisiúnta Pleanála (an CNP) ar ról lonnaíochtaí uirbeacha agus tuaithe maidir le tithíocht agus poist ardchaighdeán a sholáthar. Tá ceangal dlúth idir é agus inbhuanaitheacht agus brath ar an ngluaisteán a laghdú. Bainfear an uailmhian seo amach trí shraith beart. Baineann na bearta seo le hathghiniúint, feabhsúcháin sa ríocht phoiblí, comhfhorbairt áite ar ardchaighdeán, dearadh ardchaighdeán agus bainistíocht talún ghníomhach. Déanann sé forbairt athfhorbraíochta agus inlíonta i lonnaíochtaí a chur chun cinn. Tá na paraiméadair seo dírithe ar chlár borrrtha dhlúith a leagtar amach mar Phríomhthoradh Straitéiseach Náisiúnta sa Chreat. Leagtar sprioc uailmhianach náisiúnta thithíochta 550,000 áit chónaithe a fhad le 2040 amach in CBN 32 den CNP. Tá ról tábhachtach le glacadh ag an gcontae ina leith seo.

Tá béim á leagan ar na bailte agus na sráidbhailte mar gheall gur féidir leo soláthar a dhéanamh d'fhoirm d'fhorbairt dhlúth atá inbhuanaithe do dhaonraí níos mó. Is féidir leo forbairt cónaithe agus

forbairt fostaíochta a sholáthar i ngar dá chéile agus éascaíonn seo soghluaisteacht inbhuanaithe. Is féidir freastal ar fhostaíocht agus ar cheantair chónaithe le saoráidí ar féidir leis an bpobal úsáid a bhaint astu, is féidir bonneagar, ar nós fuíolluisce agus soláthar uisce, a sholáthar chun freastal ar dhaonra comhdhlúite seachas daonra scaipthe.

3.3.2 An Straitéis Réigiúnach Spásúil agus Eacnamaíochta

Leagtar a chomhionann de bhéim sa Straitéis Réigiúnach Spásúil agus Eacnamaíochta (an SRSE) ar lonnaíochtaí uirbeacha agus tuaithe a athbheochan mar áiteanna mealltacha agus beoga le cónaí agus le hoibriú iontu agus ina bhfuil seirbhísí agus áiseanna ardchaighdeán, iompar poiblí comhtháite san áireamh. Ina theannta sin, cuireann soláthar tithíochta ar ardchaighdeán de mhéideanna agus de stíleanna éagsúla le dea-chomhfhorbairt áite agus le háit mhealltach a dhéanamh d'áit freisin.

Meastar go meallfaidh áiteanna mealltacha cuideachtaí agus fostóirí níos mó chuig lonnaíocht agus is tábhachtach, ar an ábhar sin, feabhas a chur ar chaighdeán ár ngréasáin lonnaíochtaí trí thithíocht, ríocht phoiblí, inrochtaineacht, seirbhísí, spásanna glasa agus athghiniúint ardchaighdeán, faoi mar is gá. Tugtar tacaíocht san SRSE le patrúin níos giorra comaitéireachta chuig limistéir fostaíochta agus cuireann siad le réigiún sláintiúil, mealltach agus atá neamhdhíobhálach don aeráid i gcomhréir le CBR 6.51.

Déantar tagairt d'athghiniúint bailte agus sráidbhailte san SRSE mar ghníomh a dtugtar tús áite mór dó don réigiún faoi mar a léirítear in CBR 3.4 a thacaíonn le hathghiniúint agus le hathnuachan. Bainfear seo amach trí dhóthain tithíochta agus post a sholáthar do na lonnaíochtaí a sholáthrófar go páirteach trí úsáid a bhaint as foirgnimh reatha, anuas ar fhorbairtí athfhorbraíochta agus inlíonta. Déantar tagairt in CBR 3.2 do thithíocht a sholáthar ar láithreáin athfhorbraíochta.

Díríodh ar réimse lonnaíochtaí le haghaidh borrrtha ar an daonra agus ar fhostaíocht i rith thréimhse an phlean a léirítear in CBR 3.13 ina n-iarrtar go dtacaítear le ról bailte beaga agus meánmhéide agus léiríonn seo ról tábhachtach i dtaobh soláthar seirbhíse agus fostaíochta.

3.4 Athrú Aeráide

Gné thábhachtach iad athghiniúint agus soláthar tithíochta uirbí maidir le comhfhorbairt áite rathúil agus teastaíonn uathu go leagtar béim láidir ar athrú aeráide agus ar aistriú chuig sochaí ísealcharbóin atá seasmhach ó thaobh na haeráide. Caithfidh lonnaíochtaí uirbeacha Chontae na Gaillimhe leanúint leis na dúshlán a shárú a chruthaíonn athrú aeráide. Glacann na limistéir seo le ról ríthábhachtach chun tithíocht agus seirbhísí a sholáthar do chónaitheoirí anois agus amach anseo. Tá roinnt de na limistéir uirbeacha agus tuaithe laistigh den chontae soghabhálach d'éifeachtaí an athraithe aeráide, ar nós tuile, mar gheall ar a ghaire atá siad d'uiscí cósta agus d'aibhneacha. Tá roinnt cuspóirí beartais ann a chuimsítear sa phlean seo a dhéanfaidh tionchar an athraithe aeráide a mhaolú, lena n-áirítear a chinntiú go leanann tuilemhánna ag feidhmiú amhlaidh nó go leanann siad de bheith ina spás oscailte. Iarrtar sa Phlean go ndéantar réitigh dhearaidh a chorprú atá inoiriúnaithe, ilfheidhmeach agus íogair agus a thacaíonn leis an aistriú chuig sochaí ísealcharbóin atá seasmhach ó thaobh na haeráide. Pléitear an tsaincheist thábhachtach seo i *gCaibidil 14 Athrú Aeráide, Fuinneamh agus Acmhainní In-Athnuaite athrú aeráide, fuinneamh agus in-athnuaite acmhainn* chomh maith leis an ról atá ag an gcontae maidir le maolú a dhéanamh in aghaidh athrú aeráide.

3.5 Cad is Comhfhorbairt Áite ann?

Cur chuige iomlánaíoch é comhfhorbairt áite i leith ár gcomhshaol comhroinnte a phleanáil, a dhearadh, a bhainistiú agus a úsáid chun feabhas a chur ar chaighdeán beatha daoine. Is féidir é seo a sholáthar laistigh den chóras pleanála trí idirghabháil áirithe a chur i bhfeidhm a dhéanann áit mealltach do dhaoine le hoibriú agus le hinfheistiú ann agus le cuairt a thabhairt air. Ní díreach

cleachtadh aeistéitiúil é, ach cleachtadh é a chuireann na saintréithe agus na deiseanna sóisialta, comhshaoil agus geilleagracha go léir san áireamh a bhaineann go sonrach leis an áit chun freagairt chomhtháite a mhúnlú. Is féidir dea-chomhfhorbairt áite a sholáthar trí réimse prionsabail oiriúnacha chomhfhobartha áite a chur i bhfeidhm a dtugtar cuntas orthu thíos. Is féidir feabhsúcháin ar an ríocht phoiblí, rochtain mhaith ar spás oscailte, dearadh ardchaighdeán agus rochtain mhaith ar réimse seirbhísí áitiúla a áireamh leo seo. Díríonn comhfhorbairt áite rathúil ar dhaoine agus an timpeallacht ina gcónaíonn siad agus cuirtear san áireamh ann na príomhthosca a eascraíonn as riachtanais daoine a thuiscint chun tionchar a imirt ar fhreagairtí a sholáthraíonn torthaí níos fearr dóibh anois agus amach anseo. Lorgóidh an Plean comhfhorbairt áite níos fearr a sholáthar do na bailte agus na sráidbhailte ar fud an chontae a fhad le 2028 agus ina dhiaidh sin. Ullmhaíodh limistéir Chreatphlean Uirbigh (CPU) sa Gharrán agus i gCnoc Mhaoil Drise atá dírithe ar phrionsabail na dea-chomhfhobartha áite. Mar shampla, i gcás an Gharráin, tá an CPU dírithe timpeall ar Stáisiún Traenach Órán Mór, ar conair iompair phoiblí inbhuanaithe é, agus forbraíodh naisc choisithe agus rothar go dtí an Pháirc Mhór in CPU Chnoc Mhaoil Drise mar an bpríomh-mhodh taistil chuig an láithreán fostaíochta sin. Leagtar amach i *gCaibidil 15 Caighdeán Bhainistíochta Forbartha* bearta breise a bhfuiltear le tabhairt fúthu chun dea-chomhfhorbairt áite a bhaint amach.

3.5.1 Tairbhí na Comhfhobartha Áite do Bhailte agus Sráidbhailte Chontae na Gaillimhe

Tá réimse fairsing tairbhí le baint as cleachtais dea-chomhfhobartha áite. Tháinig ról lonnaíochtaí chun cinn isteach in ionaid seirbhíse nach mór dóibh dul san iomaíocht go domhanda agus bheith mar áiteanna a mheallann daoine cónaí iontu agus a mheallann fostóirí lonnú iontu. Tá ceangal soiléir ann idir caighdeán dea-chomhfhobartha áite agus leibhéal d'infheistíocht fostaíochta, agus déantar plé breise air seo i *gCaibidil 5 An Geilleagar, Fiontraíocht agus Miondíol*.

Teastaíonn ó dhea-chomhfhorbairt áite go ndéantar monatóireacht dhlúth ar iompar daoine agus ar phatrúin athraithe trí dheiseanna a úsáid, nuair is gá, mar shampla, moil oibre agus oibriú as baile a thabhairt isteach, ar féidir leo cur leis na bailte agus sráidbhailte ó thaobh peirspictíocht gheilleagrach agus shóisialta. Eascraíonn gníomhaíochtaí méadaithe i rith an lae laistigh de na bailte agus sráidbhailte as an aistriú seo ar phatrúin oibre ó shocrú maireachtála de stíl dórtúir. Cuirfidh na cleachtais dea-chomhfhobartha áite a leagtar amach thíos le borradh dearfach agus le rath do na lonnaíochtaí.

3.5.2 Comhthéacs: an Áit a Thuiscint

Braitheann an rath a bhíonn ar thograí maidir leis na torthaí is mealltaí, is inbhuanaithe agus is athléimní a sholáthar go mór ar an tuiscint gurb é comhthéacs an pointe tosaigh le haghaidh dea-chomhfhorbairt áite agus dearadh uirbeach. Is éard atá i gceist le comhthéacs ná na saintréithe sóisialta, comhshaoil agus geilleagracha go léir a dhéanann an bhail atá ar an áit faoi láthair agus an spiorad agus an t-atmaisféar atá le braistint ann. Teastaíonn uaidh go dtuigeann iad siúd a thugann faoi thograí a phleanáil, a dhearadh nó a bhainistiú saintréithe a láithreáin agus go ndéanann siad breithniú ar an limistéar lasmuigh den teorainn líne deirge chun na príomhrudaí a shainaithint ar cheart dóibh tograí a mhúnlú agus a chinntiú go gcuireann siad go bríoch agus go dearfach leis an áit trí chéile. Baineann tábhachtach ar leith leis seo i dtaobh ionaid uirbeacha agus tuaithe a dteastaíonn athghiniúint uaidh, nuair is féidir leis an bhforbairt a bheartaítear tionchar dearfach a imirt ar an mbaile nó an sráidbhaile chun feabhas a chur ar chaighdeán áite. Tugtar cuntas ar na prionsabail ar cheart cloí leo lena chinntiú go mbaintear an comhthéacs seo amach i *gCaibidil 15 Caighdeán Bhainistíochta Forbartha*.

3.5.3 Rochtain agus Gluaiseacht

Bíonn impleachtaí i gceist le líonraí rochtana agus gluaiseachta a phleanáil agus a dhearadh i dtaobh thoradh fisiciúil na forbartha ar gach scála. An tionchar a imríonn sé ar thimpeallacht agus ar cháilíocht saol daoine. Tá dlúthnasc idir straitéis rochtana agus gluaiseachta inbhuanaithe agus láthair na saoráidí agus na seirbhísí a theastaíonn ó dhaoine. Is tábhachtach breithniú a dhéanamh air seo ó pheirspictíocht láithreán straitéiseach agus comharsanachta agus aonair nuair a bhíonn comhfhorbairt áite á déanamh.

Bainfidh bunriachtanas le bailte agus sráidbhailte ar gach scála a fhorbairt mar chomharsanachtaí dlútha insiúlta ina gcuirtear meascán éagsúil úsáidí chun an brú a laghdú ar bhonneagar reatha agus pleanáilte straitéiseach. Cuirfidh seo leis an aistriú chuig sochaí ísealcharbóin agus atá seasmhach ó thaobh na haeráide.

Ba cheart go mbeadh forbairt a bheartaítear suite ag, nó i ngar do, na seirbhísí a mbraithfidh daoine orthu chun tacú le maireachtáil inbhuanaithe. Ba cheart go gcinnteodh líonraí rochtana agus gluaiseachta a phleanáil agus a dhearadh ag láithreáin aonair go gcuireann sé modhanna iompair inbhuanaithe chun cinn mar an rogha is fearr. Baineann tábhacht ar leith leis seo maidir le forbairt atá lonnaithe ar imeall bailte agus sráidbhailte ar féidir leis a bheith ina cúis le comhréir mhór turas gearr trí ghluaisteán príobháideach. Ba cheart go n-áireofaí le bearta bealaí a chruthú atá mealltach do choisithe agus do rothaithe.

Príomhchuid de chomharsanacht rathúil insiúlta a chruthú is ea a chinntiú go gcuirtear ceangail ar fáil minic go leor lena chur ar chumas daoine gluaiseacht gan stró idir codanna éagsúla laistigh den lonnaíocht.

3.5.4 Uileghabhálacht

Cinnteadh comhfhorbairt áite go mbíonn bailte agus sráidbhailte ionchuimsitheach do gach duine. Áit chothrom é áit inbhuanaithe agus ba cheart go léireofar i bpleanáil agus i ndearadh maith conas a sainathnódh neamhionannas, conas a tugadh tús áite dóibh agus an idirghabháil a bheartaítear chun iad a réiteach.

Tá sé thar a bheith tábhachtach tús áite a thabhairt do neamhionannas socheacnamaíoch.

Ba cheart go mbeadh an rogha ag daoine a saol iomlán a chaitheamh in aon áit amháin. Tá seo tábhachtach chun pobail an-chothrom, an-chomhtháite agus feidhmeacha a chruthú. Tacaíonn sé le struchtúr idirghlúine teaghlach, treisíonn sé ceangail sa phobal agus inmharthanacht gheilleagrach áiteanna.

Ba cheart an bonneagar tacaíochta, foirgnimh phobail, spás oscailte, sráideanna agus cearnóga san áireamh, a phleanáil agus a dhearadh lena chur ar chumas daoine ar gach aois, gach cumas, atá faoi gach míchumas, agus daoine de gach grúpa cultúrtha, sóisialta agus geilleagrach teacht orthu agus iad a úsáid. Leagtar amach níos mó sonraí faoi áiseanna pobail a sholáthar i *gCaibidil 11 Forbairt Pobail agus Bonneagar Sóisialta*.

3.5.5 Sláinte agus Folláine

Is é an rud is mó a thugann an rath atá ar áit le fios ná sláinte agus folláine a dhaoine. Tá an fhianaise a nascann luach agus tábhacht ár dtimpeallachta comhroinnte agus lenár sláinte mheabhrach agus fhisiciúil ag dul i méid.

Cumasaíonn dea-chomhfhorbairt áite nuair a bhíonn bailte agus sráidbhailte á bpleanáil, á ndearadh agus á mbainistiú na spriocanna uile seo a bhaint amach i gcomhthráth trí na seirbhísí bunriachtanacha a sholáthar a bhaineann go dlúth le sláinte agus folláine. Áirítear sócmhainní leis seo ar nós páirceanna,

spás glas ar féidir úsáid a bhaint as agus spás glas teagmhasach, glasbhealaí, bealaí taistil agus áineasa ghníomhaigh.

3.5.6 Nádúr agus Sainiúlacht

Is éagsúil do nádúr sainiúil ár lonnaíochtaí uirbeacha agus tuaithe de réir mar ar tháinig borradh orthu agus mar a tháinig siad chun cinn le himeacht ama. Comhfhreagraíonn a bpatrún lonnaíochta do réimse tosca, tíreolaíocht fhisiciúil, a stair, feidhm, gníomhaíocht gheilleagrach agus an ceantar máguaird san áireamh. Léirítear é seo sa phatrún sráideanna, spásanna, san fhoirm thógtha agus i gceapacha a bhaineann go sainiúil le gach áit. Nuair a aithnítear é seo, treisítear nádúr agus sainiúlacht, cinntítear go dtagann na tograí le comhthéacs na háite agus gur fusa a bhaintear aidhm na nascachta amach.

Ba cheart go dtapódh forbairt atá dea-phleanáilte agus dea-dheartha an deis chun foirm uirbeach a dhearadh go ndéanfaidh sé ceangail amhairc le gnéithe sainiúla a choimeád, sa chás gur féidir, laistigh den lonnaíocht. Gné thábhachtach shainiúil d'aitheantas áiteanna freisin é an gaol atá idir lonnaíochtaí agus a dtírdhreach níos fairsinge.

Tá ábhair shainiúla, ina gcuimsítear dath, ton agus uigeacht chun aitheantas amhairc agus tadhlaigh a threisiú, ina ngnéithe sainiúla d'fhoirm thógtha agus de thírdhreach na mbailte agus na sráidbhailte. Spreagann an Chomhairle nuálaíocht sa tógáil chomh maith le réitigh dhearaidh chruthaithigh a bhaineann nuálaíocht amach agus a léiríonn meas, i gcomhthráth, ar na hábhair (ábhair chrua agus bhoga), na dathanna, na toin agus na huigeachtaí a bhfuil ceangal dearfach eatarthu agus aitheantas na háite.

3.5.7 Beogacht

Dírítear freagairt do chomhfhorbairt áite agus do dhearadh uirbeach i gcoincheap na comharsanachta insiúlta a chuirfidh beogacht chun cinn inár mbailte agus sráidbhailte. Nuair a leagtar béim ar dhaoine, déanfar áiteanna de na háiteanna seo ina ndéanfar cúrsaí sóisialta, cultúrtha agus geilleagracha a mhalartú a chothaíonn a meallacht d'infheistíocht. Tá an ábaltacht siúl chuig an réimse seirbhísí a chothaíonn caighdeán maith beatha i gcroílár choincheap na comharsanachta insiúlta. Déanfaidh na riachtanais ar leith agus an t-éileamh ar an margadh an meascán cuí úsáidí agus a láthair a mhúnlú chun tacú leis na haidhmeanna comhfhorbairt áite agus beogachta, ar an iomlán. Ba cheart go mbeadh sé d'aidhm ag comharsanachtaí dea-phleanáilte agus dea-dheartha forbairt ar dlús níos airde a sholáthar ar scála agus i láthair chuí, a dhéantar a chomhordú le meascán úsáidí, chun tacú le méadú ar dhaonra buan lár an bhaile agus an tsráidbhaile, agus chun dlús, beocht, agus inmharthanacht gheilleagrach a chothú. Cuirtear borradh dlúth chun cinn i láithreacha oiriúnacha sna lonnaíochtaí.

3.5.8 Caighdeán Dearaidh

Caithfidh áiteanna mealltacha agus inchónaithe caighdeáin mhaithe dearaidh a bhaint amach freisin. Cuirfidh caighdeán an dearaidh eolas ar fáil don dearcadh a chruthaítear i leith áite. Chun dearadh maith a bhaint amach, caithfear é a chur i bhfeidhm ar bhealach iomlánaíoch. Caithfidh sé baint le foirgnimh, sráideanna agus le spásanna poiblí chomh maith lenár dtithe agus ár n-ionaid oibre. Eascraíonn gníomhaíocht gheilleagrach mhéadaithe as bailte agus sráidbhailte dea-dheartha mar gheall go gcaitheann daoine am in áiteanna atá pléisiúrtha.

Cuirtear treoir maidir le dearadh ar fáil sa Lámhleabhar Dearaidh Uirbigh atá mar chuid de na *Treoirlínte maidir le Forbairt Cónaithe Inbhuanaithe i gCeantair Uirbeacha*. Leagtar amach sa Lámhleabhar 12 chritéar dearaidh ina sonraítear ár gcritéir maidir le dea-dhearadh do thrí phríomhlimistéar – Comharsanacht, Láithreán agus Áit Chónaithe. Déanann na trí limistéar a

chuireann eolas ar fáil do na 12 chritéar dearaidh eolas a chur ar fáil d'fhorbairt cónaithe, úsáide measctha agus tráchtála a dhearadh i mbaile nó i sráidbhaile.

Leagtar amach i *gCaibidil 15 Caighdeán Bhainistíochta Forbartha* na 12 chritéar dearaidh a dtagraítear dóibh thuas. Tá súil leis go gcuirfeadh an chaibidil seo agus caibidil 15 eolas ar fáil do dhearthóirí maidir lena gcur chuige i leith forbairtí nua agus úsáidí féideartha a dhearadh sna bailte agus sráidbhailte. Spreagtar freisin Ráitis Dearaidh a chur san áireamh mar bhealach chun breithniú a dhéanamh ar phrionsabail dea-chomhforbartha áite agus ar dhearadh ar chaighdeán maith le haghaidh scéimeanna cónaithe, tráchtála agus úsáide measctha.

Cuspóirí Beartais Comhforbairt Áite

PM 1 Comhforbairt Áite

Forbairt inbhuanaithe a dhéanamh ar thimpeallacht thógtha ardchaighdeán a chur chun cinn agus a éascú ina bhfuil mórtas ar leith áite ann ar shráideanna, i spásanna agus i gcomharsanachtaí mealltacha arb áiteanna inrochtana agus sábháilte iad do gach ball den phobal chun casadh lena chéile agus am sóisialta a chaitheamh lena chéile.

PM 2 Athghiniúint

Tús áite a thabhairt do thionscadail agus do thograí a mbaintear athnuachan agus athghiniúint shóisialta agus gheilleagrach araon amach laistigh de bhailte agus de shráidbhailte dá bharr. Déanfaidh an Chomhairle an éagsúlacht chistí atá ar fáil a ghairíl, an Ciste Gníomhachtaithe Tithíochta Bhonneagraigh Áitiúil (an CBÁSTG), Cistí um Athghiniúint agus Forbairt Tuaithe agus Uirbeach, Ciste Gníomhachtaithe Aeráide agus Ciste Teicneolaíochtaí Bunathraitheacha san áireamh, chun aghaidh a thabhairt ar an gcuspóir seo a bhaint amach.

PM 3 Pleananna Bainistíochta Láir Bhaile agus Shráidbhaile

Pleananna bainistíochta láir bhaile agus shráidbhaile a chur chun cinn ar fud an chontae a thagann le pleanáil agus forbairt inbhuanaithe cheart.

PM 4 Gluaiseacht Inbhuanaithe laistigh de Bhailte

Cuspóir beartais na Comhairle é aistriú córa iompair inár mbailte chuig roghanna iompair níos inbhuanaithe a spreagadh trí fhorbairt úsáide measctha a chumasaíonn maireachtáil agus oibriú áitiúil atá dea-cheangailte le bonneagar iompair inbhuanaithe, cosúil le siúl, rothaíocht, iompar bus phoiblí agus iarnróid.

PM 5 Iompar Inbhuanaithe

Roghanna iompair inbhuanaithe a chur chun cinn mar rogha ar an ngluaisteán príobháideach do dhaoine chun go dtagann siad ar sheirbhísí áitiúla a éascóidh an t-aistriú go sochaí ísealcharbóin atá seasmhach ó thaobh na haeráide.

PM 6 Sláinte agus Folláine

Forbairt áiteanna sláintiúla agus mealltacha a chur chun cinn tríd an méid seo a leanas a chinntiú:

(a) Déantar prionsabail dea-dhearaidh uirbigh a chomhtháthú isteach sa leagan amach a bhíonn ar fhorbairt nua agus an dearadh a dhéantar air.

(b) Tugtar tús áite i bhforbairt amach anseo gur gá do dhaoine bheith gníomhach go fisiciúil ina saol laethúil agus siúl agus rothaíocht a chur chun cinn nuair a bhíonn sráideanna agus spásanna poiblí á ndearadh.

- (c) Tá scoileanna agus ionaid oibre nua nasctha le gréasáin siúil agus rothaíochta.
- (d) Déantar breithniú nuair a bhíonn spás oscailte á sholáthar ar shaghsanna éagsúla d'úsáidí caitheamh aimsire agus áineasa atá nasca trí bhealaí slána sábháilte siúil agus rothaíochta.
- (e) Déantar forbairtí a phleanáil ar bhonn ilfheidhmeach ina gcuirtear seirbhísí éiceachórais, bearta athraithe aeráide, Bonneagar Glas agus príomhghnéithe tírdhreacha san áireamh nuair a dhéantar iad a dhearadh.

PM 7 Uileghabhálacht

Lena chinntiú go bhfuil ár lonnaíochtaí uirbeacha ionchuimsitheach agus fáilteach do gach duine ar gach aois gan aird ar a gcumas fisiciúil agus a chinntiú go mbíonn teacht acu ar na seirbhísí atá ar fáil sna bailte agus sráidbhailte ar fud an Chontae.

PM 8 Nádúr agus Aitheantas

A chinntiú go mbaintear an caighdeán dearaidh is fearr amach san fhorbairt nua go léir agus go bhfeabhsaíonn dearadh saintréithe ar leith agus gnéithe uathúla na mbailte agus na sráidbhailte ar fud an Chontae agus go léirítear meas orthu.

PM 9 Beogacht i mBailte agus Sráidbhailte

(a) Meascán cuí úsáidí agus dlúis a sholáthar i lonnaíochtaí atá freagrúil do riachtanais daoine agus don éileamh ar an margadh chun tacú le comharsanachtaí siúil inbhuanaithe, inmharthana agus faoi rath a sholáthar.

(b) A spreagadh úsáid níos mó a bhaint as limistéir talún cúil agus chun athfhorbairt láithreán a chur chun cinn i lár an bhaile nó an tsráidbhaile nuair a chuirfidh forbairt go dearfach le beogacht tráchtála agus chónaithe lonnaíocht an bhaile nó an tsráidbhaile.

PM 10 Caighdeán Dearaidh

A iarraidh go mbaineann foirgnimh nua sárchaighdeán ailtireachta amach, agus go bhfuil siad oiriúnach don úsáid nó don fheidhm a bheartaítear a bhaint astu, go bhfuil siad marthanach i dtaobh dearaidh agus tógála, go léiríonn siad meas ar an suíomh agus ar an timpeallacht agus go n-iarrtar go bhfuil an fhorbairt, ar an iomlán, ar chaighdeán ard, agus go bhfuil ríocht phoiblí ann ar a ndearnadh breithniú maith.

PM 11 Sonraí faoi Ábhair

Lena chinntiú go mbaineann an chuma atá ar fhoirgnimh, i dtaobh sonraí agus ábhar (uigeacht, dath, patrúin agus marthanacht), caighdeán ard agus cáilíocht sheasmhach amach agus go n-imríonn sé tionchar dearfach ar cháilíocht amhairc an cheantair.

3.6 Borradh Dlúth agus Athghiniúint

Leagtar Borradh Dlúth amach mar an gcéad CSN sa CNP. Lorgaíonn sé go dtiocfaidh borradh inbhuanaithe ar bhailte agus ar shráidbhailte mar bhealach chun luach a chur leo agus áiteanna níos mealltaí a chruthú inár féidir le daoine cónaí agus oibriú. Ní féidir borradh dlúth a sholáthar ach nuair a ghlactar le cur chuige cuíchóirithe agus comhordaithe i leith forbartha. Caithear an bonneagar cumasaithe, na seirbhísí agus na conláistí a thacaíonn leo a sholáthar i dteannta borradh dlúth inár mbailte agus sráidbhailte.

Leagtar béim athnuaithe ar athghiniúint óna dteastaíonn cur chuige réamhghníomhach chun dul i ngleic le héifeachtaí díobhálacha ar áineas. Is é an cuspóir atá ag athghiniúint feabhas a chur ar cháilíocht áite. Is féidir athghiniúint a sholáthar i gcomhthráth le dea-chomhforbairt áite agus dearadh ardchaighdeáin. Cuireadh réimse beart i bhfeidhm chun dul i ngleic le hathghiniúint inár mbailte agus

sráidbhailte. Áirítear leo seo cistiú anuas ar Chlár na Láithreán Folamh agus Tréigthe a bhfuil de chuspóir acu athghiniúint agus forbairt inbhuanaithe a spreagadh agus a sholáthar. Beidh breithniú le dhéanamh sna sráidbhailte tuaithe níos lú ar na huailmhianta i leith borradh dlúth agus athghiniúna laistigh de scála cú. Cuirtear treoir agus sonraí breise ar fáil i *gCaibidil 4 Maireachtáil agus Forbairt Tuaithe* a bhaineann leis na láithreacha seo.

3.6.1 Láithreáin Fholmha

Leagtar an fhoráil don Tobhach Láithreán Folamh (TLF) amach laistigh den Acht um Athghiniúint Uirbeach agus Tithíocht, 2015 a bhfuil de chuspóir aige forbairt láithreán folamh nó nach bhfuil úsáid á baint astu a dhreasú ar thalamh áirithe chónaithe agus athghiniúna i mbailte agus sráidbhailte. Ghlac an Chomhairle le straitéis bainistíochta talún gníomhaí ina leith seo agus leagtar treoir mhionsonraithe maidir le forbairt chuí amach sa chaibidil seo agus i *gCaibidil 15 Caighdeán Bhainistíochta Forbartha* chun forbairt a dhreasú i láithreacha cú. Is é cuspóir an Tobhaigh cabhrú le borradh dlúth agus athghiniúint tailte a mbaintear tearcúsáid astu a sholáthar, ar cheart go gcabhródh sin le freastal ar riachtanais thithíochta an chontae.

Soláthróidh an Chomhairle uailmhianta an TLF trí na láithreáin incháilithe a shainaitint atá le hiontráil ar Chlár na Láithreán Folamh i gcomhréir leis na critéir a leagtar amach san Acht.

Ar mhaithe le hAcht 2015, tá láithreán folamh sna cásanna seo a leanas:

- (a) I gcás talamh chónaithe, tá an láithreán i limistéar ina bhfuil gá le tithíocht, tá an láithreán oiriúnach do thithíocht a sholáthar agus tá an láithreán, nó tá formhór an láithreán, folamh nó níl úsáid á baint as.
- (b) I gcás talamh athghiniúna, tá an láithreán, nó tá formhór an láithreán, folamh nó níl úsáid á baint as agus imríonn an láithreán drochthionchair mar gheall go bhfuil sé folamh nó nach bhfuil úsáid á baint as, ar chonláistí reatha nó laghdaíonn sé an conláiste a chuireann bonneagar agus sa cheantar reatha poiblí ar fáil sa limistéar ina bhfuil an láithreán suite nó imríonn sé drochthionchair ar nádúr an limistéir.

Nuair a chuireann an Chomhairle an Tobhach Láithreán Folamh i bhfeidhm, tá uirthi láithreáin sa chontae a shainaitint atá folamh agus a thagann faoi chuimsiú an Achta um Athghiniúint Uirbeach agus Tithíocht, 2015 (arna leasú). Tá aon láithreáin a shainaitnítear le hiontráil ar Chlár Láithreán Folamh a bhfuil ar an gComhairle monatóireacht a dhéanamh air.

Cuireann torthaí an Mheasúnaithe ar Riachtanas agus Éileamh Tithíochta (an MRÉT) agus na Straitéise Tithíochta eolas ar fáil don chur chuige i leith an TLF, faoi mar a dtugtar cuntas air i *gCaibidil 2 An Chroistraitéis, an Straitéis Lonnaíochta agus an Straitéis Tithíochta* (féach Aguisín 2) ina sainaitnítear na limistéir sa chontae ina bhfuil éileamh ar thithíocht. Cáipéis a bheidh sa TLF a thiocfaidh chun cinn a nuashonrófar go leanúnach de réir mar a thagann athrú ar chúinsí.

3.6.2 Láithreáin Thréigthe

Ceanglaítear san Acht um Láithreáin Thréigthe, 1990 (arna leasú) ar úinéirí nó ar áititheoirí aon talún dul i mbun bearta réasúnta lena chinntiú nach ndéantar láithreán tréigthe den talamh agus d'aon struchtúr atá inti, nó nach leanann an talamh agus aon struchtúr atá inti de bheith ina láithreán tréigthe. Áirítear le láithreáin thréigthe foirgnimh nó talamh a bhaineann d'áineas, de nádúr nó de chuma na talún i gcomharsanacht na talún. Meastar go gcabhróidh an tAcht um Láithreáin Thréigthe a chur i bhfeidhm le háineas a chaomhnú inár mbailte agus sráidbhailte.

3.6.3 Dúlús agus Saintréitheacht

Príomhghné é Borradh Dúlúth den chlár borrrtha in Éirinn a fhaide le 2040. Is gá breithniú cúramach a dhéanamh air seo a bhaineann leis an leibhéal dlús cónaithe a chuirfear i bhfeidhm ar fud an Chontae i rith shaolré an Phlean. Tá dlús níos airde le cur ar fáil feadh conairí iompair inbhuanaithe cosúil le línte iarnróid. Déanann sé soláthar d'fhoirm níos inbhuanaithe d'fhorbairt ina gcuirtear rogha inmharthana ar an ngluaisteán príobháideach ar fáil do dhaoine. Tá codanna den Chontae, áfach, nach bhfuil naisc iompair phoiblí ardchaighdeáin iontu agus, ar an ábhar sin, beidh cothromaíocht le baint amach i dtaobh leibhéal cothrom agus réalaíoch dlúis a chur i bhfeidhm atá ar aon dul le nádúr an limistéir máguaird agus a fhreastalaíonn ar riachtanais a chónaitheoirí. Beartaítear go dtabharfar faoi Staidéar ar Shaintréitheacht Dúlús le straitéis a dheimhniú chun an leibhéal cuí dlúis a chur i bhfeidhm ar fud an chontae.

3.6.4 Airdí Foirgneamh

Cuirtear leibhéal níos mó forbartha ag a bhfuil airdí níos airde chun cinn i láithreacha inbhuanaithe, ar nós bailte a bhfuil bonneagar tacaíochta i bhfeidhm iontu. Is féidir leo a éascú go mbaintear úsáid níos éifeachtúla as talamh agus is féidir leo dlús i bhfad níos airde a bhaint amach. Patrún forbartha é seo atá níos inbhuanaithe ná sraoilleáil uirbeach agus is féidir le foirgnimh níos airde iompar, fostaíocht agus saghsanna eile forbartha a chumasú ar féidir leo an leibhéal inmhianaithe dlúis le haghaidh inbhuanaitheachta a bhaint amach.

Leagtar amach sna *Treoirlínte maidir le Forbairt Uirbeach agus Airdí Foirgneamh d'Údaráis Phleanála* an scóip chun breithniú a dhéanamh ar airdí ginearálta foirgneamh i láithreacha cuí. Chun go meastar gurb oiriúnach foirgneamh ard a shuíomh i láithreán, caithfidh sé na caighdeáin is airde de chomhforbairt áite agus de dhea-dhearadh a bhaint amach. Leagtar amach i *gCaibidil 15 Caighdeáin Bhainistíochta Forbartha* riachtanais bhreise le haghaidh tograí foirgneamh ard.

3.6.5 Lár Bailte agus Sráidbhailte

Tá athrú ó bhonn tagtha le blianta beaga anuas ar lár bailte agus sráidbhailte agus ar a gcuspóir. Tháinig athrú freisin ar ról an mhiondíola sna láithreacha seo mar gheall ar éagsúlacht i bpatrúin agus nósanna caiteachais tomhaltóirí, cosúil le miondíol ar líne. Cruthaíonn seo dúshlán do na lonnaitheoirí ar gá dul i ngleic leis an líon custaiméirí a bhuaileann isteach agus leis na rátaí folúntais atá ag dul i méid chun aghaidh a thabhairt air. Ba cheart seo a dhéanamh i gcomhar le cleachtais dea-chomhforbartha áite. Leis na dúshláin seo a chomhrac, tabharfar aird sa phlean ar an timpeallacht mhiondíola seo atá ag teacht chun cinn agus glacfar le straitéis ilghnéitheach a chuirfidh beocht sna bailte agus sráidbhailte arís agus a chuirfidh ar a gcumas bheith ina láithreacha beoga arís eile.

Cuireann an úsáid shealadach a bhaintear as spás do réimse fairsing áititheoirí agus úsáidí féideartha, cosúil le margaí cruthaitheacha, agus spásanna oibre deiseanna ar fáil chun úsáidí féideartha a fhiosrú agus chun beocht a chur i gceantar.

Faoi chúinsí áirithe nuair nach bhfuil ionchas inmharthana ar bith ann i dtaobh gníomhaíocht tráchtála i bhfoirgneamh folamh, déanfar breithniú ar úsáidí cónaithe ar leibhéal urlár na talún. Ní bheidh forbairt cónaithe cuí ach nuair a chloífeadh sé le pleanáil cheart agus le forbairt inbhuanaithe agus nuair a chuirfeadh sé go dearfach le lár an bhaile/an tsráidbhaile mar phointe fócais ina gcuirtear seirbhísí ar fáil don daonra áitiúil. Leagtar treoir agus sonraí breise amach a bhaineann le forbairt laistigh de na sráidbhailte tuaithe i *gCaibidil 4 Maireachtáil agus Forbairt Tuaithe*.

3.6.6 An Ríocht Phoiblí agus Athghiniúint

Caithfear ríocht phoiblí ardchaighdeán a sholáthar ar fud na mbailte agus na sráidbhailte. Baineann ríocht phoiblí leis na spásanna poiblí taobh amuigh, cearnóga, spásanna oscailte anuas ar chosáin agus sráideanna san áireamh. Imríonn ríocht phoiblí tionchar ar an dearcadh i leith áite agus spreagann sé daoine cónaí, oibriú agus infheistiú sna láithreacha seo.

Nuair a dhéantar an infheistíocht cheart sna lonnaíochtaí éagsúla ar fud an chontae, déanfar áiteanna fiontracha de na láithreacha seo ina bhfuil gníomhaíocht tráchtála faoi rath, a chuireann deiseanna ar fáil d'fhiontraithe agus gnólachtaí áitiúla go mbíonn siad ina gcuid lárnach den phobal agus go mbíonn láithreach infheicthe acu. Gné thábhachtach a bheidh sa bhonneagar seirbhísí agus fionntas atá ar fáil, an bhail atá air agus an acmhainn atá aige tacú le forbairt bhreise, i dtaobh tionchar a imirt ar na láithreacha a dtugtar tús áite dóibh chun infheistíocht a dhéanamh iontu. Baineann ríthábhacht le hidirlíon leathanbhanda a sholáthar chun tacú le daoine atá ag cónaí agus ag oibriú inár lonnaíochtaí. Ba cheart go mbeadh tograí i straitéisí do lár bailte agus sráidbhailte chun oibriú le straitéisí rialtais náisiúnta chun tacaíocht leathanbhanda agus bonneagair a thabhairt isteach.

3.6.7 Láithreacha Inlíonta agus Athfhorbraíochta i Lár Baile

Cuirtear deiseanna forbartha athfhorbraíochta ar fáil i roinnt lonnaíochtaí sa chontae a d'fhéadfadh uailmhianta na Comhforbartha Áite agus an Bhorrtha Dhlúith a sholáthar. Is minic go mbíonn siad feidhmiúil agus suite feadh conairí reatha iompair phoiblí agus chuirfeadh athfhorbairt a dhéanamh orthu feabhas ar chaighdeán na ríochta poiblí in áit. I gcomhréir leis an CNP agus an SRSE, tá súil leis go gcuirfead sciar substainteach d'fhorbairt ar fáil ar láithreacha athfhorbraíochta agus inlíonta.

3.6.8 Láithreacha Deiseanna

Sainníodh réimse láithreacha Deiseanna sna lonnaíochtaí ar fud an chontae agus cuimsítear iad in Imleabhar 2 den phlean seo. Roghnaíodh iad ar bhunús an mhéid a d'fhéadfaidís cur lena lár bailte agus sráidbhailte, faoi seach. Bheadh a n-athfhorbairt inbhuanaithe, bheidís an-ghar do sheirbhísí áitiúla agus do bhonneagar áitiúil a dtacaítear leis i mbeartas náisiúnta. Ina theannta sin, chuirfidís le huailmhianta na míre 'Comhforbairt Áite', mar ar tugadh cuntas air ní ba luaithe.

3.6.9 Cistiú

Bunaíodh dhá chiste faoi Thionscadal Éireann 2040 chun tacú le huailmhianta an CNP agus le hiad a sholáthar. Lorgaíonn na cistí tithe agus poist inbhuanaithe a chur chun cinn níos mó i lonnaíochtaí mealltacha agus beoga ar fud na hÉireann. Is féidir an ciste a úsáid chun dul i ngleic le limistéar a dteastaíonn athghiniúint uaidh. Féadtar oibreacha feabhsúcháin ar an ríocht phoiblí nó tograí a bhaineann le sochaí ísealcharbóin atá seasmach ó thaobh na haeráide a sholáthar a bheith i gceist leis freisin. Tá súil leis go ndéanfaidh cistiú i láithreacha éagsúla uirbeacha borradh agus infheistíocht a spreagadh.

Cuspóirí Beartais Borradh Dlíth agus Athghiniúint

CGR 1

Borradh Dlíth

A iarraidh go mbaineann an fhorbairt nua go léir úsáid éifeachtúil as talamh agus go dtacaíonn sé le cuspóirí beartais náisiúnta chun borradh dlúth a bhaint amach i mbailte agus sráidbhailte. Díspreagfar tailte a fhorbairt nach bhfuil aon naisc ann leis an lár baile nó sráidbhaile.

CGR 2 Athghiniúint

Athfhorbairt agus athnuachan limistéar i mbailte agus sráidbhailte óna dteastaíonn athghiniúint a chur chun cinn.

CGR 3 Clár na Láithreán Folamh

Cumhachtaí ar leith a úsáid, ar nós Chlár na Láithreán Folamh, faoi mar a fhoráiltear faoin Acht um Athghiniúint Uirbeach agus Tithíocht, 2015 chun dul i ngleic le tearcúsáid a bhaint as tailte i mbailte agus sráidbhailte. Scrúdóidh agus sainaithneoidh an Chomhairle láithreáin ar na tailte seo chun athghiniúint a éascú agus an soláthar tithíochta a mhéadú.

CGR 4 Láithreáin Thréigthe

Forálacha an Aichta um Láithreáin Thréigthe a chur i bhfeidhm agus láithreán tréigthe a spreagadh agus a éascú chun go mbainfear úsáid tháirgiúil astu arís agus go dtéitear i ngleic le buarthaí comhshaoil agus taitneamhachta amhairc.

CGR 5 Staidéar Saintréitheachta

Staidéar Saintréitheachta Dlúis a ullmhú, faoi mar a mheastar is cuí laistigh de shaolré an Phlean Forbartha, ag brath ar an méid acmhainní atá ar fáil.

CGR 6 Dlús

Soláthar forbartha ar dlús níos airde a chur chun cinn i ngar do chonairí iompair inbhuanaithe, ar nós stáisiúin traenach.

CGR 7 Airdí Foirgneamh

Cuspóir beartais na Comhairle é láithreacha cuí a shainaithint d'aird méadaithe foirgneamh a mheasfar atá cuí i gcomhréir le planáil agus forbairt inbhuanaithe cheart.

CGR 8 Lár Baile agus Sráidbhaile

Réimse úsáidí cuí a spreagadh agus tacú leo i lár bailte agus sráidbhailte a chabhróidh le foirgnimh fholmha agus talamh a mbaintear tearcúsáid astu a athghiniúint agus a athúsáid agus a dhéanfaidh lár na mbailte agus na sráidbhailte a athfhuinnmhiú, faoi réir ardchaighdeán forbartha a bhaint amach.

CGR 9 Ríocht Phoiblí Fheabhsaithe a Sholáthar

Soláthar a dhéanamh do ríocht poiblí agus spásanna poiblí ardchaighdeán i mbailte agus sráidbhailte trí dhearadh ardchaighdeán a chur chun cinn ina gcuimsítear patrúin chruthaitheacha úsáide agus aird ar aitheantais fhisiciúla, chultúrtha, agus shóisialta lonnaíochtaí aonair.

CGR 10 Straitéis na Ríochta Poiblí

Breithniú a dhéanamh ar Straitéis na Ríochta Poiblí a ullmhú do Chontae na Gaillimhe laistigh de shaolré an Phlean Forbartha, ag brath ar an méid acmhainní atá ar fáil.

CGR 11 Láithreáin Straitéiseacha

Cuspóir beartais na Comhairle é bunachar sonraí de láithreáin athfhorbraíochta agus inlíonta a bhunú chun gur féidir bainistíocht agus comhordú a dhéanamh ar thalamh athfhorbraíochta a athúsáid i measc páirtithe leasmhara iolracha mar chuid de phróiseas gníomhach bainistíochta talún.

CGR 12 Láithreáin Deiseanna

Cuspóir beartais na Comhairle é athfhorbairt Láithreáin Deiseanna a shainaithnítear in Imleabhar 2 den Phlean agus de Phleananna Ceantair Áitiúil a éascú, a chur chun cinn agus a spreagadh d'fhorbairt chuí a chuireann go dearfach le dea-chomhfhorbairt áite laistigh den lonnaíocht.

3.7 Maireachtáil Uirbeach

Pléitear sa mhír seo den chaibidil maireachtáil uirbeach agus cuirtear léargas ginearálta ar fáil ar fhorbairt cónaithe is dóchúil a thitfidh amach sna bailte agus sráidbhailte chun tacú le maireachtáil nua-aimseartha. Is soiléir go dteastaíonn nascacht mhaith le seirbhísí áitiúla i gceantair chónaithe; ach teastaíonn dea-leagan amach, nuachóiriú agus uasghráduithe eile ar réadmhaoin reatha chónaithe freisin, áfach, lena chinntiú go leanann limistéir a bheith mealltach d'áititheoirí féideartha, agus go bhfreastalaíonn siad ar a riachtanais reatha agus amach anseo. Gné thábhachtach de na bailte agus sráidbhailte seo iad na ceantair chónaithe seo ina bhforbraíonn pobail le himeacht ama.

3.7.1 Láithreáin Inlíonta

Tá láithreáin inlíonta lonnaithe i lonnaíochtaí laistigh de cheantair chónaithe agus táthar in ann líon teoranta aonad cónaithe a lonnú iontu. Faoi mar a dhéantar le forbairt athfhorbraíochta, tacaítear leis na láithreáin seo sa CNP nuair a chuirtear san áireamh gur gnách go mbíonn siad i ngar do sheirbhísí agus bonneagar reatha. Bealach níos inbhuanaithe forbartha iad, ar an ábhar sin. Ní cheadaítear forbairt inlíonta ach sa limistéar tógtha reatha.

Is féidir foroinnt láithreán laistigh de bhailte a cheadú freisin faoi chúinsí áirithe nuair nach n-imrítear drochthionchar ar nádúr limistéir nó d'áis chónaithe. Ní thacófar le foroinnt láithreán ach nuair atá sé ar aon dul le pleanáil agus forbairt inbhuanaithe cheart agus leis na caighdeáin íosta chuí.

Is féidir le láithreáin chúinne agus láithreáin talamh chúil i limistéir thógtha soláthar a dhéanamh freisin d'fhorbairt cónaithe nua. Is féidir leo cur go dearfach le limistéar a athghiniúint mar gheall gur féidir cuir chuige chomhaimseartha agus nuálacha dearaidh a úsáid. Sainaithníodh láithreáin éagsúla inlíonta i lonnaíochtaí áirithe agus i bPleananna Ceantair Áitiúil a d'fhéadfadh a bheith oiriúnach d'fhorbairt cónaithe aonair mar mhalairt ar thithíocht tuaithe aonair.

3.7.2 Leagan Amach agus Dearadh

Tacaíonn beartas agus treoir náisiúnta le borradh dlúth do chomharsanachtaí inbhuanaithe. Anuas ar úsáid talamh éifeachtúil, déantar timpeallacht ardchaighdeán mhaireachtála agus teacht maith a bheith ar bhonneagar a chur chun cinn agus léirítear é seo sa chaibidil seo. Caithfidh comharsanachtaí a bheith mealltach, sábháilte agus beoga do dhaoine go gcónóidh siad iontu.

Beidh togra forbartha amach anseo ag teastáil leis an méid seo a leanas a chinntiú:

- Cloítear le prionsabail na dea-chomhfhobartha áite faoi mar a leagtar amach sa chaibidil seo;
- Cé go mbeartaítear go n-úsáidtear limistéir a criosaíodh mar limistéir chónaithe go príomha le haghaidh forbairt tithíochta, is féidir breithniú a dhéanamh ar réimse úsáidí eile, go háirithe iad siúd a d'fhéadfadh pobail chónaithe nua a fhorbairt a chothú, e.g. naíolanna, scoileanna, tithe altranais nó tithe do dhaoine breacaosta, spás oscailte, caitheamh aimsire agus úsáidí áineasa;
- Caithfidh tograí forbartha *na Caighdeáin Bhainistíochta Forbartha* a chomhlíonadh a leagtar amach i gCaibidil 15;

- Caithfear aird a thabhairt i bhforbairtí a bheartaítear ar na cuspóirí beartais ábhartha a leagtar amach laistigh den phlean.

3.7.3 Saghsanna Tithíochta/Meascán Dearaidh

Faoi mar a dtugtar cuntas air i *gCaibidil 2, An Chroístraitéis, an Straitéis Lonnaíochta agus an Straitéis Tithíochta* den phlean, sainaithníodh gurbh é 2.5 duine an meánlíon teaghlaigh in aghaidh an aonaid chónaithe.

Imríonn réimse tosa tionchar ar an meascán saghsanna tithe sa Chontae, an méid seo a leanas ina measc:

- Torthaí an MRÉT agus na Straitéise Tithíochta
- An Chroístraitéis
- An Straitéis Lonnaíochta
- An stoc reatha tithíochta sa Chontae
- An rogha meascáin a rachaidh chun sochair an phobail i gcoitinne agus an daonra amach anseo
- Réimse saghsanna tithíochta agus tionachtaí a sholáthar chun freastal ar éileamh
- Éagsúlacht tithe a sholáthar a fhreastalaíonn ar dhaoine ar aoiseanna éagsúla a bhfuil céimeanna éagsúla soghluaisteachta acu.

Is féidir dea-chomhfhorbairt áite sna bailte agus na sráidbhailte ar fud an Chontae a sholáthar má chuirtear meascán maith de shaghsanna aonad ar fáil sna comharsanachtaí a mheallann áititheoirí. Tacófar le heastáit tithíochta neamhchríochnaithe a chríochnú lena tithíocht sna bailte agus sráidbhailte a chumasú.

3.7.4 Spás Oscailte Poiblí agus Príobháideach

Baineann ríthábhacht le spás oscailte dea-phleanáilte agus dea-bhreithnithe poiblí agus príobháideach chun timpeallacht chónaithe ardchaighdeán a sholáthar do chónaitheoirí agus cuairteoirí araon. Ba cheart go mbeadh meascán oiriúnach den dá shaghas i gceantair chónaithe. Príomhthréithe iad an méid spás oscailte, an áit a bhfuil sé suite agus na tairbhí a sholáthraíonn sé, ar cheart don fhorbairt go léir a bheartaítear a chinntiú go dtéitear i ngleic leo. Ba cheart go ndéanfadh tograí forbartha breithniú ar na riachtanais ar leith atá ag limistéar i dtaobh spás oscailte, ar na tosaíochtaí a bhfuiltear le dul i ngleic leo agus ar na gníomhartha a chuirfear i bhfeidhm mar chuid de thogra forbartha. Is éagsúil a bheidh spás oscailte a sholáthar idir páirceanna móra réigiúnacha agus páirceanna beaga atá i ngar do thithe daoine.

Aithnítear go bhféadfadh sé a bheith deacair nó dodhéanta gnéithe ar leith de na caighdeáin soláthair agus láithreach a bhaint amach mar gheall ar shaintréithe áite. Ceadáítear sa Phlean glacadh le cur chuige solúbtha agus spreagfaidh sé freagairtí cruthaitheacha chun na cuspóirí beartais maidir le spás oscailte a sholáthar trí straitéisí spáis oscailte ar a ndéantar dea-chomhordú a oibrítear ar scála agus i measc earnálacha i gcur chuige comhpháirtíochta comhoibrithí.

Caithfear soláthar spáis oscailte a phleanáil ar bhealach comhtháiteach. Ní leor an píosa iarmharach fuílligh de thalamh a fhágtar i ndiaidh láithreán a dheardh a sholáthar.

Leagtar amach na caighdeáin a bhaineann le spás oscailte príobháideach, leathphríobháideach agus comhchoiteann a sholáthar d'fhorbairt chónaithe i *gCaibidil 15 Caighdeáin Bhainistíochta Forbartha*.

3.7.5 Síneadh ar Theach Cónaithe

Spreagfar athruithe agus síntí ar thithe cónaithe atá ann faoi láthair laistigh den chontae, go ginearálta, chun feabhas a chur ar chaighdeán mhaireachtála áititheoirí mar gheall gur rogha níos inbhuanaithe é seo ná struchtúr nuathógtha. Ba cheart go dtabharfadh leagan amach, méid agus dearadh síntí aird ar an gcuma atá ar réadmhaoin atá ann faoi láthair sa cheantar agus ar an tionchar a d'imreodh aon síneadh ar chonláiste cónaithe. Ba cheart aon fhorbairt a sheachaint, ach go háirithe, a bhaineann de sholas na gréine, de sholas an lae, de phríobháideachas nó a chaitheann scáil ar réadmhaoin eile.

3.7.6 Áit Chónaithe a Fhorinnt

Is féidir le gníomhaíocht cónaithe atá ródhlúth bheith mar thoradh ar réadmhaoin chónaithe reatha a fhorinnt ina n-aonaid iolracha agus baineann seo d'áineas na comharsanachta. Go ginearálta, ní spreagfar áit chónaithe a fhorinnt ina n-aonaid chónaithe iolracha. Beidh eisceachtaí ann, áfach, i gcás aonaid chónaithe mhóra a bhfuil ceapach mhór acu agus a ndéanann bonneagar, iompar poiblí san áireamh, freastal maith orthu.

Cuspóirí Beartais Maireachtáil Uirbeach

UL 1 Láithreáin Inlíonta

Láithreáin inlíonta, chúinne agus talamh chúil a spreagadh i mbailte agus sráidbhailte reatha i gcomhréir le pleanáil agus forbairt inbhuanaithe cheart.

UL 2 Leagan Amach agus Dearadh

Prionsabail na dea-chomhghorbartha áite a chomhlíonadh nuair a bhíonn forbairtí cónaithe á soláthar laistigh de bhailte agus sráidbhailte an chontae.

UL 3 Meascán Tithíochta

Meascán saghsanna agus méideanna tithe a chur chun cinn a mheallann gach earnáil den phobal agus a chuireann le comharsanacht shláintiúil.

UL 4 Eastáit Tithíochta Neamhchríochnaithe

Chun dul i ngleic le soláthar tithíochta, sábháilteacht phoiblí agus le feabhsú na timpeallachta laistigh d'eastáit tithíochta neamhchríochnaithe, leanfaidh an Chomhairle ag oibriú le forbróirí agus le cónaitheoirí i bhforbairtí cónaithe príobháideacha, nuair is féidir.

UL 5 Spás Oscailte

Spás oscailte dea-phleanáilte agus ar a ndearnadh breithniú maith a sholáthar atá mór go leor agus i láithreacha a fhreagraíonn do riachtanais daoine faoi mar a saináithníodh, i gcomhréir le dea-chleachtas agus le scála agus feidhm an cheantair máguaird.

UL 6 Síntí ar Aonaid Chónaithe

Le síneadh ar thithe cónaithe atá ann faoi láthair a spreagadh a dheantar go híogair agus atá comhlíontach agus nach mbaineann de chaighdeán na timpeallachta máguaird, de chonláiste cónaithe nó de nádúr an cheantair máguaird.

Caibidil 4 Maireachtáil agus Forbairt Tuaithe

“Tacú le ról ceantar tuaithe chun bonn daonra cobhsaí a chothú trí ghréasán láidir sráidbhailte agus bailte beoga agus pobail tuaithe a neartú trí thacú le geilleagar tuaithe athléimneach agus talamh agus acmhainní a bhainistiú go hinbhuanaithe”.

4.1 Réamhrá

Aithníonn Comhairle Chontae na Gaillimhe an ról tábhachtach atá ag an gceantar tuaithe sa chontae ó pheirspictíocht tithíochta, gheilleagrach agus shóisialta. Tá éagsúlacht shaibhir áiseanna nádúrtha, bailte beoga, sráidbhailte mealltacha, ardtailte, tailte féaraigh fairsinge, purláin locha, aibhneacha intíre, sruthanna, oileáin agus imeallbhord scéimhiúil sa chontae.

Tá Gaillimh ar cheann de na contaetha is tuaithe in Éirinn, agus cónaíonn beagnach 78% den daonra sna ceantair thuaithe. Ar an ábhar sin, léireofar an ceantar tuaithe agus a thábhacht sna príomhchuspóirí beartais agus tiocfaidh sé leis an mbeartas náisiúnta. ‘Geilleagair agus Pobail Tuaithe Neartaithe’. Glacann ceantair thuaithe le príomhról i dtaobh an t-aitheantas a shainiú, an geilleagar agus an timpeallacht ardchaighdeáin a chur chun cinn agus beidh sé mar príomhchuid d’fhorbairt straitéiseach an chontae i rith thréimhse an phlean.

Faoi mar a dtugtar cuntas air i *gCaibidil 2, An Chroístraitéis, an Straitéis Lonnaíochta agus an Straitéis Tithíochta*, sainaithnítear san ordlathas lonnaíochta roinnt sráidbhailte agus an tuath ghinearálta. Is é cuspóir beartais na Comhairle é go n-éascófar riachtanais tithíochta tuaithe a mbíonn gá leo sa phobal tuaithe áiteanna san OrdLathas Lonnaíochta agus go ndéanfar áiteanna mealltacha le cónaí iontu de na sráidbhailte laistigh den chatagóir seo agus go gcuirtear blaiseadh de shaol na tuaithe ar fáil iontu ag an taca céanna. Tabharfar príomhthús áite sa phlean seo do chothromaíocht a bhaint amach idir pobail tuaithe inbhuanaithe a threisiú agus a neartú agus an tuath á cosaint i gcomhthráth ó róforbairt.

Nuair a chuirtear san áireamh go bhfuil athrú ag teacht ar chleachtais oibre agus go bhfuil níos mó cianoibriú á dhéanamh, tá deis ar fáil sráidbhailte tuaithe a sholáthar mar fhíor-rogha do dhaoine ar main leo cónaí i suíomh tuaithe. Beidh gá níos mó leis roghanna eile ar chónaí in ionaid mhóra uirbeacha a sholáthar, ach caithfear cothromaíocht a bhaint amach chun ceantair uirbeacha agus thuaithe a chothú. Meastar go gcuireann na bailte agus na sráidbhailte deis ar fáil anois do dhaoine ar mhaith leo cónaí i gceantar tuaithe, ach nach sásaíonn critéir an riachtanais tithíochta.

Tá réimse éagsúil úsáidí sa chontae, idir tionscail talmhaíochta, ghairneoireachta agus eachaí, ionaid táirgthe bia áitiúla, gnólachtaí agraibhia agus gníomhaíochtaí caitheamh aimsire agus turasóireacht talmhaíochta. Nuair a chuirtear iad seo i dteannta a chéile, cuireann siad deis ar fáil do chónaitheoirí agus do chuairteoirí taitneamh a bhaint as timpeallacht ardchaighdeáin le cónaí agus le hoibriú inti agus le tabhairt faoi chaitheamh aimsire inti.

4.2 Aidhmeanna Straitéiseacha

Cinntoidh Comhairle Chontae na Gaillimhe go gcuirtear forbairtí i gceantair thuaithe ar fáil i gcomhréir leis na haidhmeanna straitéiseacha seo a leanas:

- Mórtas ceantair a shaothrú i measc pobail tuaithe agus chun cabhrú le pobail tuaithe a n-acmhainní cultúrtha agus nádúrtha a chur chun cinn;
- Beogacht agus todhchaí sráidbhailte tuaithe agus na tuaithe fairsinge a threisiú agus na ról a aithint a ghlacann siad sa chomhthéacs níos fairsinge sóisialta agus geilleagrach;
- Forbairt shóisialta agus gheilleagrach áiteanna tuaithe an Chontae a spreagadh agus tacú leis;

- Tacú le geilleagair tuaithe áitiúla agus éagsúlú fiontar tuaithe áitiúla a éascú;
- Pobail tuaithe/chósta an Chontae, an fheirm theaghlaigh thraidisiúnta san áireamh, a chothú agus tacú leo amach anseo;
- Cabhrú le ‘cleachtais bhorrtha/bhainistíochta glaise’ a chothú (slándáil, cáilíocht agus éagsúlacht bhia san áireamh) i mbunmhodhanna táirgthe bia laistigh de na hearnálacha agraibhia, iascaigh agus foraoiseachta laistigh den Chontae;
- Tacú le forbairt inbhuanaithe shóisialta agus gheilleagrach lonnaíochtaí ceantar tuaithe agus é a chur chun cinn;
- Tréithe amhairc ceantar tuaithe a chosaint agus a fheabhsú tríd an bhforbairt ghaolmhar a dhearadh go híogair.

4.3 Comhthéacs Straitéiseach

Ullmhaíodh an chaibidil seo i gcomhthéacs na bPleananna, na mBeartas agus na dTreoirínte Náisiúnta agus Réigiúnacha seo a leanas:

An Creat Náisiúnta Pleanála – Tionscadal Éireann 2040
An Plean Forbartha Náisiúnta 2018-2027
An Straitéis Réigiúnach Spásúil agus Eacnamaíochta don Réigiún Thuaidh agus Thiar 2020-2032
An Plean um Ghníomhú ar son na hAeráide 2019
Na Treoirínte d’Údaráis Phleanála maidir le Tithíocht Inbhuanaithe Tuaithe 2005
Taisteal Níos Cliste – Todhchaí Iompair Inbhuanaithe – Beartas Nua Iompair d’Éirinn 2009-2020
Food Wise 2025
Food Harvest 2020
Ár nAcmhainn Tuaithe a Bhaint Amach: An Plean Gníomhaíochta um Fhorbairt Tuaithe
Todhchaí Cheantair Thuaithe na hÉireann: Treochlár an Rialtais maidir le hAthrú a chur ar Shaol na Tuaithe in Éirinn
Cairt Thuath na hÉireann, 2016, an Roinn Comhshaoil, Pobail agus Rialtais Áitiúil

4.3.1 An Creat Náisiúnta Pleanála

Aithnítear sa Chreat Náisiúnta Pleanála (an CNP) go bhfuil ról mór le glacadh ag ceantair tuaithe in Éirinn agus spreagtar Údaráis Áitiúla a chinntiú go dtéitear i ngleic le bearnaí nascachta agus go dtacaíonn beartais phleanála agus infheistíochta le cruthú post sa gheilleagar tuaithe. Baineann NSO 3 Geilleagair agus Pobail Tuaithe Neartaithe le forbairt tuaithe. Aithnítear sa CNP go bhfuil samplaí iomadúla ann de phobail tuaithe bheoga fud fad na tíre i mbailte, sráidbhailte agus faoin tuath agus go bhfuil difríochtaí soiléire ann idir na saghsanna seo ceantar tuaithe agus pobal tuaithe maidir le scála, inrochtaineacht agus an brú a chuireann ceantair uirbeacha máguaird orthu. Aithnítear freisin go bhfuil dúshláin roimh na pobail tuaithe seo idir brúnna ginte uirbeach i limistéir mórthimpeall ar cheantair uirbeacha agus daonra a bhfuil meath ag teacht air agus atá ag dul in aois agus inrochtaineacht íseal ar bhonneagar agus ar theicneolaíochtaí nua. Lorgaítear ann freisin an borradh a bhainistiú atá ag teacht ar limistéir a n-imrítear tionchar láidir uirbeach orthu chun róforbairt a sheachaint, agus pobail bheoga tuaithe á gcothú i gcomhthráth.

4.3.2 An Straitéis Réigiúnach Spásúil agus Eacnamaíochta

Aithnítear sa Straitéis Réigiúnach Spásúil agus Eacnamaíochta (an SRSE) an tábhacht atá ag bailte beaga, sráidbhailte agus an ceantar tuaithe sa réigiún. Cé gur gá beocht agus beogacht na gceantar tuaithe a chaomhnú, is gá mórtas áite, cultúr, cáilíocht agus nádúr an tírdhreacha a chothú i gcomhthráth freisin. Aithnítear san SRSE freisin an ról geilleagrach tábhachtach atá ag lonnaíochtaí tuaithe ar leibhéal áitiúil, agus saináithnítear ann i gcomhthráth an gá atá le geilleagair agus pobail tuaithe a neartú trí bhonn fostaíochta ceantar tuaithe a fhairsingiú, feabhas a chur ar nascacht agus

dul i ngleic le heasnaimh bhonneagracha. Cuirtear roinnt Cuspóirí Beartais Réigiúnacha (CBRanna) san áireamh a bhfuil mar chuspóir acu na ceantair thuaithe a dhéanamh níos athléimní do dhúshláin atá rompu. Is iad CBR 3.4, CBR 3.7, CBR 3.8 agus CBR 3.13 na príomh-CBRanna a théann i ngleic le forbairt tuaithe a ndéanfar breithniú mionsonraithe orthu sa chaibidil seo agus fud fad an phlean.

4.4 Athrú Aeráide

Glacfaidh Tithíocht Tuaithe agus Forbairt Tuaithe le príomhról cinntitheach chun dul i ngleic leis na dúshláin atá roimh athrú aeráide sa chontae. Nuair a bhíonn tacaíocht á tabhairt do phobail tuaithe agus nuair a bhíonn an tuath á cosaint, caithfear tionchar an phatrúin forbartha a bhaineann le tithíocht aonuaire agus forbairt tuaithe ar an aeráid agus an timpeallacht a chur san áireamh. Bítear ag brath an iomarca ar an ngluaisteán de dheasca tithíocht aonuaire fhánach, agus cuirtear deiseanna teoranta ar fáil do dhaoine siúl nó rothaíocht mar gheall ar an bhfad idir tithe agus an scoil, an obair nó seirbhísí áitiúla. De réir mar a dhéanaimid dícheall tionchair an athraithe aeráide a mhaolú, is tábhachtach go ndéanann patrúin forbartha amach anseo ár lorg carbóin a laghdú, ár dtimpeallacht a chosaint agus bealaí níos inbhuanaithe maireachtála a chur chun cinn. Meastar go gcuireann an t-ordlathas lonnaíochta i gCaibidil 2 agus na cuspóirí beartais a chuimsítear sa chaibidil seo a bhaineann le sráidbhailte agus an tuath fhairsing patrún inbhuanaithe forbartha chun cinn ina mbeartaítear borradh i lonnaíochtaí laistigh den chontae. Tugtar tacaíocht, maidir leis an earnáil talmhaíochta, don aistriú chuig modhanna feirmeoireachta atá inmharthana ó thaobh an gheilleagair agus an chomhshaoil de a laghdaíonn na gáis cheaptha teasa a scaoiltear agus cruthaíonn siad tairbhí don bhithéagsúlacht áitiúil agus do phobail tuaithe agus cuireann siad bia ardchaighdeán ar fáil agus cothaíonn siad leas ainmhithe chomh maith. Cuirfidh na cuspóirí beartais sa chaibidil seo straitéis forbartha tuaithe chothrom chun cinn.

4.5 Próifíl Phobal Tuaithe

Tá roinnt sráidbhailte tuaithe i nGaillimh ina gcuirtear príomhfheidhm ar fáil i dtaobh áiseanna a sholáthar, cosúil le hionaid adhartha agus áiseanna oideachais, sóisialta agus tithíochta. Le roinnt blianta anuas, bhí na sráidbhailte seo thíos le meath ar an daonra agus ar an soláthar seirbhísí áitiúla a fhreastalaíonn ar an daonra áitiúil agus ar an gcúlchríoch níos fairsinge. Bheadh comaitéireacht á déanamh riamh anall ag na daoine a chónaíonn sna sráidbhailte seo chuig na bailte níos mó agus Cathair na Gaillimhe ar mhaithe le fostaíocht agus oideachas meánscoile, ach go háirithe. Le bliain anuas, áfach, tá athrú suntasach tagtha ar chleachtais oibre agus tá níos mó cianoibriú á dhéanamh agus is é an t-athrú seo ar chleachtais oibre a sholáthraíonn deis do shráidbhailte tuaithe laistigh den chontae “athghiniúint” a dhéanamh mar gheall go bhfuil daoine ag aistriú chucu le cónaí iontu chun go ndéanfar iad a chothú agus a fhorbairt níos mó. Is iad cuspóirí beartais an phlean seo leanúint ag tacú le forbairt inbhuanaithe ceantar tuaithe i nGaillimh trí bhorradh i sráidbhailte a spreagadh a shainaithnítear i leibhéal 7 den ordlathas lonnaíochta agus le forbairt chothrom agus inbhuanaithe faoin tuath. Paraiméadar ar tábhachtach é a chur san áireamh freisin é tithíocht tuaithe a sholáthar faoin tuath fhairsing nuair a dhéantar trácht ar phobail tuaithe. Cuireadh brú suntasach forbartha sna limistéir seo agus teastaíonn cur chuige cothrom dá bharr chun na pobail seo a chothú. Bunaítear an cur chuige i leith maireachtáil agus forbairt tuaithe ar fhorbairt tuaithe inbhuanaithe a chur chun cinn atá dírithe ar phobail tuaithe bheoga agus inmharthana a chothú, agus a lorg, i gcomhthráth, chun aistriú chuig sochaí athléimneach ísealcarbóin agus luach conláiste, áineasa agus oidhreachtá thírdhreacha tuaithe agus thuath an chontae a chosaint. Freastalaíonn bonnagar fuíolluisce agus uisce ar roinnt de na sráidbhailte leibhéal 7 laistigh den ordlathas lonnaíochta. Ní bhaineann sráidbhailte eile an tairbhe seo, ach glacann siad le ról ríthábhachtach sa phobal agus sa chúlchríoch thuaithe níos fairsinge. Ní mór iad a chur san áireamh i measc sráidbhailte a bhfuil acmhainn forbartha teoranta acu ar leibhéal 7 mar gheall ar an ról ríthábhachtach pobail seo atá acu.

4.5.1 Pobail Tuaithe Chónaithe a Neartú

Aithnítear sa CNP agus san SRSE tábhacht bhailte agus sráidbhailte chun pobal tuaithe beoga agus inbhuanaithe a chruthú. Tá sráidbhailte ar fud an chontae a bhí thíos le laghdú ar sheirbhísí agus inar cailleadh beogacht sa phobal. Aithnítear san OrdLathas Lonnaíochta tuaithe don chontae an tábhacht a bhaineann le cothromaíocht a bhaint amach idir forbairt cónaithe a éascú faoin tuath fhairsing agus na sráidbhailte a athbheochan. Faoi mar a dtugtar cuntas air i gCuspóir Beartais Náisiúnta 18b den CNP, forbrófar clár náisiúnta do “tithé nua i mbailte agus sráidbhailte beaga” agus le hÚdarás Áitiúla, gníomhaireachtaí bonneagair phoiblí cosúil le hUisce Éireann, agus pobail áitiúla a chuireann láithreáin le seirbhísí ar fáil a bhfuil an bonneagar cuí acu a ghníomhódh mar rogha inmharthana ar thithe aonair faoin tuath fhairsing. Dá gcuirfí an tionscnamh seo i bhfeidhm go rathúil, chuirfeadh seo ardán ar fáil d’fhorbairt inbhuanaithe pobal tuaithe, ina dtiocfaidh méadú comhordaithe ar an daonra, a chabhródh le gnólachtaí agus seirbhísí áitiúla a chruthú nó a chothú i gcásanna áirithe.

4.5.2 Acmhainn Forbartha Cónaithe i Lonnaíochtaí Leibhéal 7-Sráidbhailte agus Tuath le Seirbhísí/gan Seirbhísí

Sráidbhailte beaga atá i roinnt de na sráidbhailte sa chatagóir seo den ordlathas lonnaíochta a bhfuil braisle thithe i gceist leo agus ina bhfuil leibhéal teoranta seirbhísí ar fáil. Freastalaíonn soláthar uisce agus/nó fuíolluisce príomhphíobáin ar roinnt de na sráidbhailte seo, agus ní dhéantar an soláthar seo i roinnt eile de na sráidbhailte. Aithnítear sa phlean seo go bhfuil acmhainn sna sráidbhailte seo chun freastal ar leibhéal beag borrrtha, agus go bhfuil acmhainn bhorrtha ar fáil ag brath ar mhéid an tsráidbhaile. Príomhghnéithe í comhforbairt áite laistigh de na sráidbhailte tuaithe, faoi mar a dtugtar cuntas air i *gCaibidil 3 Comhforbairt Áite, Athghiniúint agus Maireachtáil Uirbeach*, a chuireann barr feabhais ar bheogacht agus ar eispéireas tuaithe.

4.5.2.1 Sráidbhailte le Seirbhísí

Meastar go bhfuil acmhainn sna sráidbhailte le seirbhísí chun tabhairt faoi fhorbairt ilaonaid a mheastar atá cuí agus teastaíonn straitéis dearaidh a bhaineann go sonrach leis an láithreán chun forbairt gach ceapaí a threorú. Is gá breithniú a dhéanamh ar roinnt gnéithe dearaidh go mbeifear in ann an fhorbairt a shuíomh laistigh den sráidbhaile aonair.

4.5.2.2 Sráidbhailte gan Seirbhísí

Nuair a théitear i ngleic leis na sráidbhailte ina bhfuil easnamh bonneagar fuíolluisce, is gá tacú le braisliú cúig theach nó níos lú ar láithreáin ina bhfuil ionaid chóireála fuíolluisce aonair faoi chúinsí áirithe chun barr feabhais a chur ar inmharthanacht agus ar mhealltacht na limistéar seo agus chun rogha inmharthana a sholáthar ar an teach aonair faoin tuath.

4.5.2.3 An Tuath Fhairsing

Tírdhreach beo agus ina gcónaíonn daoine atá sa tuath fhairsing agus leanfaidh sé amhlaidh agus díreofar ann ar riachtanais gheilleagar tuaithe agus phobal tuaithe, faoi mar a dtugtar cuntas air i mír 4.7 den chaibidil seo, ach is gá forbairt ribíneach agus fuílligh ón gceantar uirbeach a sheachaint, áfach. Forordaítear beartas náisiúnta sa CNP maidir le tithíocht tuaithe a fhorbairt agus mar a dtugtar cuntas air in CBN 19, tá gá ann le hidirdhealú soiléir a sholáthar idir limistéir faoi thionchar uirbeach agus áiteanna eile, a ndéanfar scagadh breise orthu i mír 4.6 a leanfaidh.

Cuspóirí Beartais Pobail Tuaithe

RC 1 Forbairt Inbhuanaithe i Sráidbhailte

Is é cuspóir beartais na Comhairle forbairt inbhuanaithe chothrom ár sráidbhailte a spreagadh ar bhealach incriminteach, agus an bhéim ar fhorbairt ar scála beag idir an meántéarma agus an fadtéarma, ar aon dul le nádúr na lonnaíochta.

RC 2 Tithíocht Tuaithe faoin Tuath

Forbairt tithíochta tuaithe faoin tuath fairsing a bhainistiú trína iarraidh ar iarratasóirí a léiriú go gcomhlíonann siad na Cuspóirí Beartais Tithíochta Tuaithe faoi mar a dtugtar cuntas orthu i Mír 4.6.3.

RC 3 Bailte agus Sráidbhailte Beaga

Tacú leis an tionscnamh “Tithe Nua i mBailte agus Sráidbhailte Beaga” a fhorbairt i gcomhairle le hUisce Éireann agus páirtithe leasmhara eile trí sheirbhísí uisce agus láithreáin le seirbhísí a sholáthar laistigh de lorg reatha sráidbhailte tuaithe.

RC 4 Forbairt Úsáide Measctha Sráidbhailte

Tacú le forbairt tráchtála a sholáthar atá ar scála cuí laistigh de shráidbhailte. Féadtar a áireamh leis seo forbairt úsáide measctha theoranta nua, forbairt a ghineann fostaíocht, forbairt cúraim leanaí agus forbairt tráchtála chuí eile ina measc sin.

RC 5 Braislíú Tuaithe ar Thailte gan Seirbhísí i Sráidbhailte

Tacú le braislí cúig theach nó níos lú a fhorbairt laistigh de lorg sráidbhailte reatha ina bhfuil ionaid chóireála fuíolluisce aonair i gcomhréir leis an gCód Cleachtais is cothroime le dáta de chuid an GCC le haghaidh Córais Chóireála agus Diúscartha Fuíolluisce a fhreastalaíonn ar thithe aonair. Cinnteoidh na tograí go léir go ndéantar soláthar uisce sábháilte a sholáthar. Áireofar le tograí d’fhorbairt sna sráidbhailte seo measúnú a dhéanann hidreolaí cáilithe, ina léirítear nach dteipfidh ar aon dobharlach uisce dromchla nó screamhuisce cuspóir an ghrúpa uisce a bhaint amach faoin gCreat-Treoir Dramháila mar gheall ar an sceitheadh ón dabhach shéarachais, anuas ar dhabhcha séarachais eile laistigh den sráidbhaile agus den cheantar níos fairsinge.

RC 6 Acmhainn Forbartha Cónaithe Sráidbhailte

Déanfar breithniú ar fhorbairt, laistigh de lorg sráidbhailte, nuair a bhíonn forbairtí tithe iolracha i gceist leis, faoi réir seirbhísí, láithreánú, dearaidh, conláistí cónaithe a chosaint agus gnáthchritéir Bhainistíochta Forbartha faoi mar a dtugtar cuntas orthu i *gCaibidil 3 Comhfhorbairt Áite, Athghiniúint agus Maireachtáil Uirbeach* agus *Caibidil 15 Caighdeán Bhainistíochta Forbartha*.

RC 7 Treoirínte do Scéimeanna Tithíochta Braisle i Sráidbhailte

Treoirínte do Scéimeanna Tithíochta Braisle i Sráidbhailte Tuaithe a ullmhú laistigh de shaolré an Phlean Forbartha, ag brath ar an méid acmhainní atá ar fáil.

4.6 Straitéis Tithíochta Tuaithe faoin Tuath Fairsing

Déanann an CNP agus an SRSE cur chuige na Straitéise Lonnaíochta Tuaithe don chontae a threorú. Treoirínte d’Údaráis Phleanála maidir le Tithíocht Inbhuanaithe Tuaithe (an RCORÁ 2005) agus Straitéis Iompair agus Pleanála Chontae na Gaillimhe (SIPCG) nua. Luaitear sna Treoirínte d’Údaráis Phleanála

maidir le Tithíocht Inbhuanaithe Tuaithe (2005) go mbeidh saintréithe ag “Ceantair Thuaithe atá Lag ó thaobh Struchtúir de” cosúil le meath seasmhach agus suntasach ar an daonra agus struchtúr geilleagraich níos laige bunaithe ar innéacsanna ioncaim, fostaíochta agus borrrtha gheilleagraigh. I gcodarsnacht leis sin, beidh saintréithe cosúil le gaireacht do gharphurláin nó don cheantar comaitéireachta atá gar do chathracha agus bailte, daonra atá ag dul i méid, fianaise go bhfuil brú suntasach ar thithíocht a fhorbairt mar gheall ar ghaireacht do na ceantair uirbeacha sin, nó do mhórchonairí iompair ina bhfuil teacht gan stró ar an gceantar uirbeach, agus ina bhfuil brú ar “Ceantar Tuaithe Láidir atá faoi Thionchar Suntasach Uirbeach”.

Is féidir teacht ar Straitéis Iompair agus Pleanála Chontae na Gaillimhe (SIPCG) in Aguisín 3 den phlean seo. Tugtar le fios sa straitéis seo an brú atá ar na mórchonairí iompair go príomha feadh mhótarbhealaí an M6/M17 agus i limistéir mórtimpeall na bpríomhcheantar uirbeach agus ceantar uirbeach an chontae.

Thug an tÚdarás Pleanála faoi mheasúnú i gcomhréir leis an gcur chuige seo a leanas:

- Seoladh anailís agus léarscáiliú ar na sonraí faoi iarratais pleanála ar thithíocht ar aghaidh ó glacadh le *Plean Forbartha Chontae na Gaillimhe 2015-2021*;
- Anailís ar fhorbairt tithíochta trí úsáid a bhaint as Logeolaire An Post;
- Anailís ar thoghcheantair atá faoi bhrú suntasach forbartha agus ar phurláin na bpríomhlonnaíochtaí uirbeacha agus laistigh de Mhórchearntar uirbeach an chontae bunaithe ar thurais chomaitéireachta chuig na ceantair seo;
- Anailís ar shonraí Dhaonáirimh 2006 agus 2016 ar threochtaí daonra agus teaghlaigh;
- Anailís ar Mheasúnacht ar Nádúr an Tírdhreacha.

Seo a leanas príomhthorthaí na hanailíse seo:

- Luas na gníomhaíochta laistigh den limistéar comaitéireachta timpeall ar Chathair na Gaillimhe;
- Is ionann an leibhéal tithe aonair a deonaíodh idir Feabhra 2015 agus Feabhra 2021 san SIPCG agus thart ar 1499, agus is ionann an leibhéal sna limistéir lasmuigh de SIPCG agus thart ar 1059;
- Tugtar le fios sa Logeolaire go raibh thart ar 2,388 seoladh nua i gcaitheamh na tréimhse ó Fheabhra 2015 go Feabhra 2021 sa SIPCG agus thart ar 1175 seoladh nua lasmuigh de SIPCG sa tréimhse chéanna;
- Is suntasach don athrú a tháinig ar an daonra idir Daonáireamh 2006 agus 2016.
 - (a) I limistéar SIPCG, tá méadú breis agus idir 10% agus 25% tagtha ar an daonra i dToghanna (TRanna) agus is mó an méadú seo i roinnt TRanna ná 25%, go háirithe timpeall ar Bhaile Átha an Rí agus Órán Mór;
 - (b) Tá laghdú thart ar idir 0 agus -5% tagtha ar an daonra in TRanna i gceantair an Chontae lastoir den SIPC;
 - (c) Tá laghdú ginearálta tagtha freisin ar an daonra in TRanna ar tháinig méadú ní ba lú ná 10% orthu, i gceantair an Chontae laistiar de SIPCG.

Rinneadh breithniú ar an anailís agus na straitéisí uile thuas agus na limistéir á sainaitheint atá faoi bhrú uirbeach.

4.6.1 Ceantair Thuaithe faoi Bhrú Láidir Uirbeach – an Ceantar Uirbeach agus SIPCG

I ndiaidh an anailís faoina dtugtar i Mír 4.6 thuas, rinneadh an cinneadh go bhfuil na limistéir a léirítear ar Léarscáil Uimhir 2 an-chosúil le saintréithe ceantar tuaithe faoi brú láidir uirbeach. Tá saintréithe borrrtha ar an daonra ag na limistéir seo ag láithreacha atá gar do bhailte móra agus a ndéanann líon mór de na daoine a chónaíonn sna ceantair thuaithe seo comaitéireacht chucu. Is léir freisin ón anailís a rinneadh go raibh brú ar fhorbairt a dhéanamh do thithíocht mar gheall ar an ngaireacht do Chathair na Gaillimhe. Is é cuspóir na limistéar seo bonn cobhsaí daonra a choimeád i gceantair thuaithe laistigh de ghréasán láidir bailte agus sráidbhailte beaga.

Is iad príomhchuspóirí na Comhairle:

- Fíor-riachtanais tithíochta an phobail tuaithe áitiúil a éascú (tithíocht a ghintear faoin tuath), a fhad agus a bhítear sásta go n-oireann an láithreán agus ag brath ar bhreithnithe teicniúla;
- Forbairt a ghintear i gceantair uirbeacha a dhíriú ar limistéir a bhfuil forbairt tithíochta nua le déanamh iontu sna lárionaid uirbeacha máguaird, ar bhailte a shainaithnítear sa cheantar uirbeach agus sna bailte agus sráidbhailte a shainaithnítear sa Straitéis Lonnaíochta;
- Tacú le tithíocht tuaithe i gceantair a ainmnítear mar cheantair atá lag ó thaobh struchtúir de
- Freastal ar thograí forbartha cónaithe i gcomhréir le *Caibidil 15 Caighdeán Bhainistíochta Forbartha*.

I gcomhréir leis an CNP agus na *Treoirlínte maidir le Tithíocht Inbhuanaithe Tuaithe*, glactar leis i bprionsabal, go ginearálta, gur cheart tithíocht ghinte uirbeach titim amach laistigh de na limistéir thógtha nó ar thailte a shainaithnítear, tríd an bpróiseas Pleananna Lonnaíochta/Plean Ceantair Áitiúil. I ndiaidh gur ainmníodh Plean Chathair agus Phurláin Uirbeacha Chathair na Gaillimhe, ina gcuimsítear lonnaíochtaí Bhearna, Bhaile Chláir agus Órán Mór, meastar gur cheart na ceantair thuaithe idir na lonnaíochtaí seo agus teorainn riaracháin Chathair na Gaillimhe a chosaint ó thithíocht tuaithe fhánach. Laistigh de cheantar uirbeach an chontae, caithfidh an tIarratasóir a bheith ina b(h)all de theaghlach feirme agus caithfidh sé/sí roinnt critéar a shásamh a dtabharfar cuntas orthu i gCuspóirí beartais a eiseofar amach anseo.

I gceantair lasmuigh den cheantar uirbeach, na ceantair atá faoi bhrú uirbeach, beidh ar an Iarratasóir a léiriú go bhfuil riachtanas deimhnithe tithíochta Tuaithe ann a bhfuil bunús leis.

Maidir leis na ceantair uirbeacha timpeall ar an nGort, Baile Loch Riach, Baile Átha an Rí agus Tuaim, meastar go bhfuil sé ina choinníoll de phrionsabail na pleanála cirte agus na forbartha cirte inbhuanaithe gur cheart creimeadh an imill uirbigh timpeall ar na bailte seo a dhíspreagadh. Iarrfar ar Iarratasóirí a bhfuil teach a dteaghlach suite laistigh d'Imeall Uirbeach na mbailte seo a dheimhniú go bhfuil Riachtanas Tithíochta Tuaithe ann a bhfuil bunús leis agus ní cheadófar ach an chatagóir seo de dhaoine áit chónaithe a thógáil sna ceantair seo.

4.6.2 Ceantair Thuaithe atá Lag ó thaobh Struchtúir de (Lastoir agus Laistiar de SIPCG)

I ndiaidh an anailís faoina dtugtar i Mír 4.6 thuas, rinneadh an cinneadh gur féidir na ceantair laistiar agus lastoir de SIPCG a chatagóiriú mar Cheantair Thuaithe atá Lag ó thaobh Struchtúir de. Is féidir an ceantar tuaithe seo a chatagóiriú mar an gceantar tuaithe laistiar agus lastoir de SIPCG, faoi mar a léirítear i Mír 4.1. Bonn íseal daonra atá sna ceantair seo, den chuid is mó, agus níor tháinig an leibhéal céanna borrrtha ar an daonra iontu a tháinig sna ceantair laistigh de SIPCG/na ceantair faoi bhrú Uirbeach. Tá ceantair ann inar tháinig laghdú ar an daonra, agus tá méadú ar an daonra tagtha ar roinnt ceantar idir Daonáireamh 2006 agus 2016. Tá seirbhísí agus bonneagar laghdaithe ar fáil sna ceantair seo mar gheall ar bhonn íseal daonra.

Is iad príomhchuspóirí na Comhairle sa saghas ceantar tuaithe seo:

- Freastal ar thograí forbartha cónaithe de réir mar a thagann siad aníos a fhad agus atáthar sásta go bhfuil an láithreán oiriúnach agus a shásaítear breithnithe teicniúla;
- Freastal ar thograí forbartha cónaithe i gcomhréir le *Caibidil 15 Caighdeán Bhainistíochta Forbartha*;
- Bailte agus sráidbhailte reatha a chothú agus éileamh ar thithíocht a ghintear i gceantair uirbeacha a dhíriú isteach chuig na ceantair seo;
- Ceantair a chosaint atá suite i gCatagóirí Tírdhreacha 2, 3 agus 4.

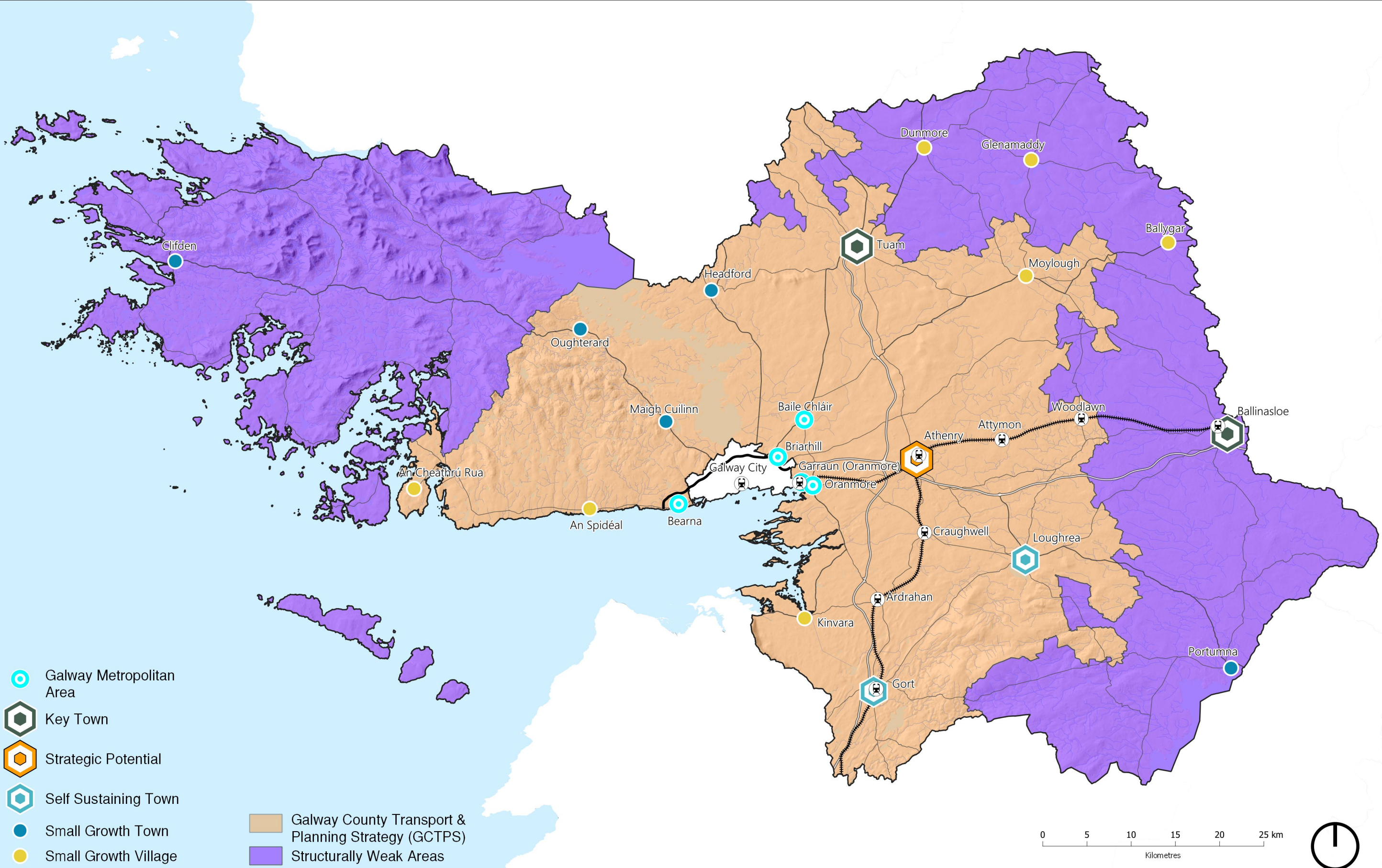
4.6.3 An Straitéis Forbartha Tithíochta Tuaithe 2022-2028

Chun riachtanais *an NPF agus na dTreoirí maidir le Tithíocht Inbhuanaithe Tuaithe* (2005) a chur san áireamh, meastar gur gá na freagairtí beartais ar leith seo a leanas a chorprú isteach sa phlean lena chinntiú go mbainistítear soláthar tithíochta tuaithe faoin tuath fhairsing go héifeachtúil agus go cuí.

Anuas ar na ceantair a shainaithnítear thuas (an Ceantar Uirbeach Tuaithe, Ceantair Thuaithe faoi Bhrú Láidir Uirbeach agus Ceantair atá Lag ó thaobh Struchtúir de), meastar gur gá na ceantair a chur san áireamh a ndéanann Íogaireacht Tírdhreacha 2, 3 agus 4 difear dóibh agus na ceantair freisin atá lonnaithe laistigh den Ghaeltacht. I gceantair a rangáítear in Íogaireacht Tírdhreacha 2, 3 agus 4, tá ar iarratasóir a lorgáinn teach tuaithe a thógáil faoin tuath fhairsing a thaispeáint go bhfuil Riachtanas Tithíochta Tuaithe a bhfuil bunús leis agus na Naisc Thuaithe atá acu.

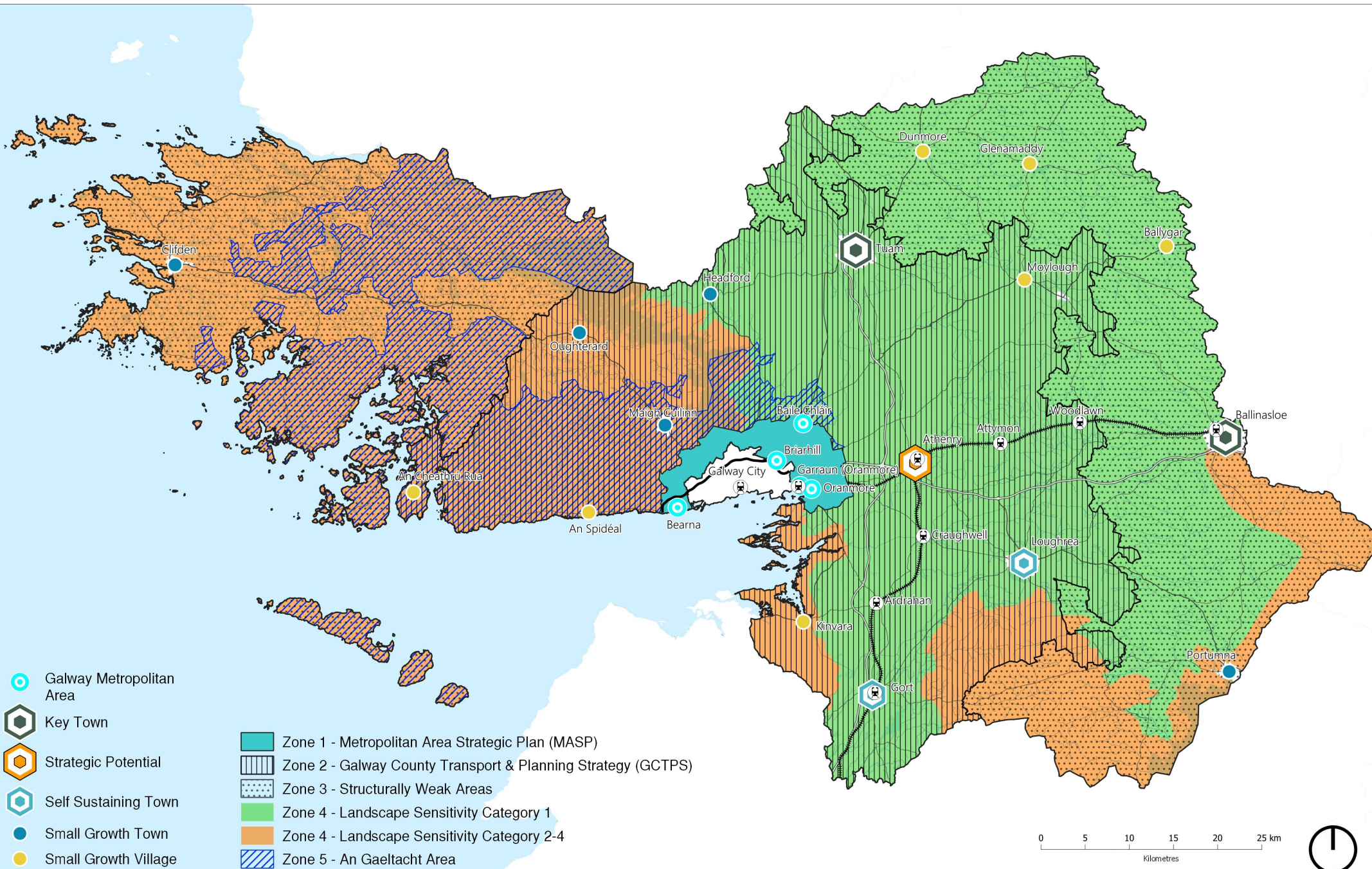
Seo a leanas na cuspóirí beartais ar leith le haghaidh tithíocht tuaithe faoin tuath fhairsing:

- Crios Tithíochta Tuaithe 1: Ceantar Uirbeach Tuaithe-
- Crios Tithíochta Tuaithe 2: Ceantar Tuaithe faoi Bhrú Láidir Uirbeach-SIPCG
- Crios Tithíochta Tuaithe 3: Ceantair atá Lag ó Thaobh Struchtúir de
- Crios Tithíochta Tuaithe 4: Íogaireacht Tírdhreacha 2, 3 agus 4
- Crios Tithíochta Tuaithe 5: An Ghaeltacht

Map 4.1 Rural Area Types

OpenStreetMap Contributors (CC BY-SA 2.0) / EPA, & OSI (CC BY 4.0) / EU-DEM

- Galway Metropolitan Area
- Key Town
- Strategic Potential
- Self-Sustaining Town
- Small Growth Town
- Small Growth Village

- Zone 1 - Metropolitan Area Strategic Plan (MASP)
- Zone 2 - Galway County Transport & Planning Strategy (GCTPS)
- Zone 3 - Structurally Weak Areas
- Zone 4 - Landscape Sensitivity Category 1
- Zone 4 - Landscape Sensitivity Category 2-4
- Zone 5 - An Gaeltacht Area

Cuspóirí Beartais Tithíocht Tuaithe

RH 1 Crios Tithíochta Tuaithe 1 (Ceantar Uirbeach Tuaithe)

Cuspóir beartais é tithíocht tuaithe a éascú sa Cheantar Uirbeach Tuaithe seo faoi réir na gcritéar seo a leanas:

Lorgaíonn na hiarratasóirí siúd a bhfuil Naisc Thuaithe* sheanbhunaithe fhollasacha gheilleagracha agus/nó shóisialta acu leis an gceantar trí naisc theaghlaigh reatha agus neasteaghlaigh, a gcéad áit chónaithe a fhorbairt ar ghabháltais reatha fheirm an teaghlaigh. Cuirfear fianaise dhoiciméadach faoi bhráid an Údaráis Phleanála le húdar a thabhairt leis an bhforbairt a bheartaítear agus déanfar measúnú air ar bhonn cás ar chás. Beidh coinníoll Clásal Feidhme i bhfeidhm ar feadh tréimhse 7 mbliana, i ndiaidh an dáta a áitíonn an duine nó na daoine an áit chónaithe an chéad uair lena mbaineann an clásal feidhme.

RH 2 Crios Tithíochta Tuaithe 2 (Ceantar Tuaithe faoi Bhrú Láidir Uirbeach-SIPCG-Lasmuigh de Chrios Ceantair Uirbigh Thuaithe 1)

Cuspóir beartais é tithíocht tuaithe a éascú sa cheantar tuaithe seo atá faoi bhrú láidir uirbeach faoi réir na gcritéar seo a leanas:

1(a). Lorgaíonn na hiarratasóirí siúd a bhfuil Naisc Thuaithe* sheanbhunaithe fhollasacha gheilleagracha agus/nó shóisialta acu leis an gceantar trí naisc theaghlaigh reatha agus neasteaghlaigh, a gcéad áit chónaithe a fhorbairt ar ghabháltais reatha fheirm an teaghlaigh. Cuirfear fianaise dhoiciméadach faoi bhráid an Údaráis Phleanála le húdar a thabhairt leis an bhforbairt a bheartaítear agus déanfar measúnú air ar bhonn cás ar chás.

NÓ

1(b). D'fhás na hiarratasóirí siúd nach bhfuil aon tailte teaghlaigh acu ach ar mian leo a gcéad áit chónaithe a thógáil laistigh den phobal lena bhfuil Naisc Thuaithe* sheanbhunaithe fhollasacha gheilleagracha agus/nó shóisialta agus inar chaith siad cuid shubstainteach leanúnach dá saol, i.e. d'fhás siad aníos sa cheantar agus tá naisc neasteaghlaigh acu sa cheantar, e.g. is mac nó iníon iad le daoine atá ina gcónaí sa cheantar le fada an lá. I ndiaidh Riachtanas Tithíochta Tuaithe a bhfuil bunús leis* a dheimhniú, freastalófar ar na daoine siúd a dhéanann iarratas ar láithreán laistigh de gha 8 gciliméadar ó bhunáit chónaithe a dteaghlaigh, faoi réir na ngnáthchritéar bainistíochta forbartha. Cuirfear fianaise dhoiciméadach faoi bhráid an Údaráis Phleanála le húdar a thabhairt leis an bhforbairt a bheartaítear agus déanfar measúnú air ar bhonn cás ar chás.

NÓ

1(c). Na hiarratasóirí siúd ar féidir leo a shásamh don Údarás Phleanála go bhfuil siad spleách ó thaobh feidhme de maidir le riachtanas follasach geilleagrach ar na ceantair thuaithe máguaird ina lorgaíonn siad teach aonair a fhorbairt mar a bpríomh-Áit Chónaithe teaghlaigh faoin tuath. Cuirfear fianaise dhoiciméadach faoi bhráid an Údaráis Phleanála le húdar a thabhairt leis an bhforbairt a bheartaítear agus déanfar measúnú air ar bhonn cás ar chás.

NÓ

1(d). Na hiarratasóirí siúd a chónaigh ar feadh tréimhsí substainteacha dá saol sa cheantar tuaithe, agus a bhog amach ón gceantar ansin agus ar mian leo anois filleadh agus a gcéad áit chónaithe a thógáil mar a n-áit chónaithe bhuan sa cheantar áitiúil seo. Cuirfear fianaise dhoiciméadach faoi bhráid an Údaráis Phleanála leis na naisc atá acu leis an gceantar a léiriú le húdar a thabhairt leis an bhforbairt a bheartaítear agus déanfar measúnú air ar bhonn cás ar chás.

2. Beidh coinníoll Clásal Feidhme i bhfeidhm ar feadh tréimhse 7 mbliana, i ndiaidh an dáta a áitíonn an duine nó na daoine an áit chónaithe an chéad uair lena mbaineann an clásal feidhme.

*Féach sainmhíniú ar leathanach 80

RH 3 Crios Tithíochta Tuaithe 1 (Ceantair atá Lag ó Thaobh Struchtúir de)

Cuspóir beartais na Comhairle é forbairt tithe aonair a éascú faoin tuath fhairsing in “Ceantair atá lag ó thaobh Struchtúir de” faoi réir chomhlíonadh na ngnáthchritéar pleanála agus comhshaoil agus na *gCaighdeán Bainistíochta Forbartha* a dtugtar cuntas orthu i gCaibidil 15 agus caighdeáin eile infheidhme, seachas na tailte siúd a chuimsítear in Aicmiú Tírdhreacha 2, 3 agus 4 nuair a bhíonn cuspóir RH4 i bhfeidhm.

RH 4 Crios Tithíochta Tuaithe 1 (Aicmiú Tírdhreacha 2, 3 agus 4)

Tá ar na hiarratasóirí siúd a lorgaíonn tithe aonair a thógáil faoin tuath fhairsing i gceantair atá lonnaithe in Aicmiú Tírdhreacha 2, 3 agus 4a Naisc Thuaithe* fhollasacha gheilleagracha agus/nó shóisialta a léiriú agus inar chaith siad cuid shubstainteach leanúnach dá saol, i.e. d’fhás siad aníos sa cheantar, cuireadh scolaíocht orthu sa cheantar agus tá naisc neasteaghlaigh acu sa cheantar, e.g. is mac nó iníon iad le daoine atá ina gcónaí sa cheantar le fada an lá agus tá orthu Riachtanas Tithíochta Tuaithe a bhfuil Bunús leis* a dheimhniú. Anuas air sin, b’fhéidir go mbeidh ar iarratasóir measúnacht tionchair amhairc ar a bhforbairt a sheoladh ar aghaidh, nuair atá an togra i gceantar a shaináithnítear mar “Pointí Fócais/Radhairc” i Measúnacht ar Nádúr an Tírdhreacha de chuid an Chontae nó i limistéir tírdhreacha ainmnithe Aicme 3 agus 4. Cuirfear fianaise dhoiciméadach faoi bhráid an Údaráis Phleanála le húdar a thabhairt leis an bhforbairt a bheartaítear agus déanfar measúnú air ar bhonn cás ar chás. Beidh coinníoll Clásal Feidhme i bhfeidhm ar feadh tréimhse 7 mbliana, i ndiaidh an dáta a áitíonn an duine nó na daoine an áit chónaithe an chéad uair lena mbaineann an clásal feidhme.

RH 5 Crios Tithíochta Tuaithe 5 (An Ghaeltacht)

Cuspóir beartais na Comhairle é Tithíocht Tuaithe a éascú faoin tuath fhairsing faoi réir na gcritéar seo a leanas:

- (a) Comhlíonfaidh na hiarratasóirí siúd laistigh den Ghaeltacht atá lonnaithe i gCrios 1 (Ceantar Uirbeach Tuaithe) agus Crios 2 (an Ceantar Tuaithe faoi Bhrú Láidir Uirbeach-SIPCG) agus Crios 4 (Íogaireacht Tírdhreacha) na cuspóirí beartais a chuimsítear RH 1, RH 2 agus RH 4, faoi mar is cuí.
- (b) Cuspóir beartais na Comhairle é go ndéanfar breithniú ar chainteoirí Gaeilge ar féidir leo a n-inniúlacht an Ghaeilge a labhairt a chruthú i gcomhréir le riachtanais Chomhairle Contae na Gaillimhe agus ar féidir leo a gcumas a léiriú bheith mar shócmhainn fhadtéarmach do líonraí traidisiúnta, cultúrtha agus teanga pobail bheoga Ghaeltachta. Bainfidh na breithnithe seo le hiarratasóirí a lorgaíonn a bpríomháit chónaithe bhuan a sholáthar, in ainmniúcháin tírdhreacha Aicme 1 agus 2. Síneadh sé isteach i limistéir Aicme 3 nach bhfuil i láithreacha feiceálacha scéimhe. Ní bhainfidh an breithniú seo le hiarratasóirí a lorgaíonn tógáil i gCrios 1 (Ceantar Uirbeach Tuaithe). Bainfidh Clásal Feidhme Teanga fad 15 bliana le forbairtí faofa sa chatagóir seo

RH 6 Áitreabh Athsholáthair

Cuspóir beartais na Comhairle é go spreagfaí áiteanna cónaithe ináirithe reatha a athchóiriú mar rogha níos inbhuanaithe ná scartáil agus ná áit chónaithe nua a thógáil, mura gcuirtear cás conclúideach i dtaobh scartála bunaithe ar fhianaise theicniúil faoi bhráid an Údaráis Phleanála go ndéanfaidh breithniú air ar bhonn cás ar chás. Beidh sé ina riachtanas go ndeantar aon teach cónaithe nua i gcomhréir leis na Treoirínte Dearaidh Tithíochta Tuaithe faoin Tuath de chuid Chomhairle Contae na Gaillimhe. Freastalófar ar iarratasóirí ar gá dóibh teach reatha an teaghlaigh

a scartáil gan a bheith orthu Riachtanas Tithíochta a dheimhniú agus ní bheidh siad faoi réir clásal feidhme.

RH 7 Áit Chónaithe Reatha a Athchóiriú

Cuspóir beartais na Comhairle é go ndéileáiltear go ginearálta le tograí chun áiteanna cónaithe thréigthe nó leath-thréigthe sa Chontae a athchóiriú, a athbhunú nó a mhionathrú ar a bhfiúntais ar bhonn cás ar chás, agus aird ar chuspóirí beartais ábhartha an phlean seo, láthair agus aird ar bail ar leith an struchtúir agus scála aon oibreacha a theastaíonn chun an struchtúr a uasghrádú go mbainfidh sé caighdeán nua-aimseartha amach. Caithfidh an áit chónaithe thréigthe/leath-thréigthe a bheith slán ó thaobh struchtúir de agus caithfidh gur féidir é a athchóiriú nó a shíneadh agus caithfidh formhór a bhunghnéithe a bheith slán. Teastóidh tuarascáil struchtúrach lena léiriú gur féidir úsáid ináirithe a bhaint as an struchtúr arís, gan baint de bhunréithe na háite cónaithe. Nuair a bheartaítear an áit chónaithe reatha a scartáil go hiomlán, bainfidh Clásal Feidhme ar feadh seacht mbliana.

RH 8 Áit Chónaithe Aonair a Críochnaíodh go Substainteach

Ceadófar cábáin adhmaid agus faighneoga nó struchtúir adhmaid a thógáil i láithreacha inar féidir iad a chomhtháthú isteach sa tírdhreach reatha nó nuair is féidir le hiarratas a léiriú go ndearfar tírdhreach cuí timpeall an struchtúir.

RH 9 Treoirínte Dearaidh

Cuspóir beartais na Comhairle é aird a thabhairt ar Threoirínte Dearaidh do Thithe Tuaithe Aonair de chuid Chomhairle Contae na Gaillimhe agus aird ar leith ar an méid seo a leanas:

- a). Is é an cuspóir beartais dearadh áiteanna cónaithe nua a spreagadh a léiríonn meas ar thréithe, patrún agus traidisiún áiteanna reatha, ábhar agus foirmeacha tógtha agus a dhéantar a shuíomh go hoiriúnach isteach sa tírdhreach;
- b). Is é an cuspóir beartais cuir chuige inbhuanaithe a chur chun cinn i leith tithe cónaithe a dhearadh agus tograí a spreagadh a bheith tíosach ar fhuinneamh ina ndearadh agus a leagan amach;
- c). Is é an cuspóir beartais a iarraidh go ndéantar an tírdhreachú agus an scáthphlandáil chuí i bhforbairtí a bheartaítear trí úsáid a bhaint as speicis agus grúpálacha dhúchasacha/áitiúla, den chuid is mó.

RH 10 Tithíocht Fholamh/Neamhchríochnaithe

Spreagfar iarratasóirí ar thithíocht tuaithe ar thailte seachas ar thailte an teaghlaigh breithniú a dhéanamh ar an rogha tithíochta reatha nó a cheadaítear i gceantair ina bhfuil ardleibhéal den stoc sin ar fáil. Ba cheart ráiteas a bhaineann leis an gcéanna a sheoladh mar chuid den iarratas a thugann le fios go ndearnadh scrúdú ar an stoc sin agus cúiseanna soiléire atá le mí-oiriúnacht aon fhorbairtí a breithníodh.

RH 11 Cóireáil Fuíolluisce a Sholáthar

Soláthair a dhéanamh do thithíocht tuaithe sa chontae i gcomhréir le Cód Cleachtais an GCC: Córais Chóireála do Thithe Aonair (2009).

RH 12 Oiriúnú an Stoic Thithíochta Reatha

Soláthar cóiríochta a éascú do dhaoine breacaosta agus gaolta cleithiúnacha i dteach an teaghlaigh reatha agus na critéir seo a leanas á gcomhlíonadh:

- Bheith ceangailte leis an áit chónaithe reatha;
- Bheith nasctha go himheánach leis an áit chónaithe reatha;
- Gan rochtain ar leith a bheith curtha ar fáil ar aghaidhchló na háite cónaithe;

- Bheith den mhéid agus den fhad cúí;
- Tá saoráidí leordhóthanacha draenála bréine in ann freastal air.

RH 13 Acmhainn Tithíochta Tuaithe

Déanfar Forbairt Cónaithe ar ghabháltais i gCriosanna 1, 2 4 agus 5 a theorannú nuair atá stair forbartha ann trí láithreáin a dhíol nó a fhorbairt, d’ainneoin go gcomhlíonann an t-iarraitasóir na critéir riachtanais áitiúla.

RH 14 Forbairt Líneach

Síneadh forbartha líní a dhíspreagadh (a shainmhínítear mar chúig theach nó níos mó taobh le 250 méadar d’éadanas bóthair). Déanfaidh an Chomhairle measúnú ar cibé acu an ndéanfaidh nó nach ndéanfaidh an fhorbairt líneach sin níos measa, agus aird ar chomhthéacs an láithreáin.

15 Forbairt Talamh Chúil faoin Tuath Fhairsing

I ngach limistéir faoi réir na gcuaspóirí beartais eile maidir le Tithíocht Tuaithe a sholáthar, déanfar breithnithe ar fhorbairt a dhéanfaidh duine den neasteaghlach ar thailte an teaghlaigh mar fhorbairt talamh chúil. Ní bheidh teorainn ar fhorbairt talamh chúil ach amháin sa chás go bhfuil an patrún seo forbartha ann cheana féin

Tá seo faoi réir an mhéid seo a leanas:

- Nuair nach bhfuil aon tailte eile ar fáil ar ghabháltas an teaghlaigh;
- Nuair atá patrún reatha/stairiúil d’fhorbairt cónaithe talamh chúil/braisle ann laistigh den cheantar tuaithe;
- Ní imreoidh an fhorbairt a bheartaítear tionchar diúltach ar thríú páirtithe/úinéirí réadmhaoine máguaird;
- Beidh ar láithreáin inmharthana ar a bhfuil láithreacha síothlúcháin neamhspleácha ag teastáil chun treoirlínte teicniúla a shásamh;
- Cuirfear rochtain ar fáil, faoi ghnáthchúinsí tríd an mbealach isteach reatha;
- Caithfidh an láithreán bheith in ann na critéir eile go léir a shásamh, cosúil le fad idirscartha.

RH 16 Rochtain Dhíreach ar Bhóthar Náisiúnta

Cuirfear srian ar fhorbairt cónaithe feadh Bóithre Náisiúnta lasmuigh de na criosanna luais 50-60 ciliméadar san uair i gcomhréir leis *na Treoirlínte maidir le Pleanáil Spásúlachta agus Bóithre Náisiúnta* (2012) de chuid na Roinne Comhshaoil, Pobail agus Rialtais Áitiúil.

Déanfar breithniú ar riachtanas teaghlaigh feirme cónaí ar ghabháltas an teaghlaigh ar bhonn teoranta agus caithfear a léiriú go bhfuil riachtanas feidhmiúil ann cónaí ag an láthair seo. Cuirfear fianaise dhoiciméadach faoi bhráid an Údarais Phleanála le húdar a thabhairt leis an bhforbairt a bheartaítear agus déanfar measúnú air ar bhonn cás ar chás. Nuair atá rochtain ann cheana féin, caithfear breithniú a dhéanamh ar an gcomhúsáid a bhaintear as sin agus caithfear a léiriú go bhfuil sé mí-oiriúnach ó thaobh cúrsaí teicniúla de sular féidir breithniú a dhéanamh ar aon rochtain nua. Rochtain trí bhóithre áitiúla a bheidh an rogha is fearr i gcónaí agus caithfear a léiriú i ngach cás nach bhfuil seo ina fhéidearthacht. Bainfidh Clásal feidhme le cead pleanála a dheonaítear don fhorbairt thuas.

RH 17 Rochtain Díreach ar Bhóithre Réigiúnacha Srianta

Ní cheadófar rochtain a bheartaítear ar aon Bhóthar Réigiúnach srianta lasmuigh de na criosanna 50-60 ciliméadar san uair srianta ach do bhaill fheirm an teaghlaigh ar ghabháltas an teaghlaigh agus caithfear údar leis an rochtain a bheartaítear, measúnú ar an scóip chun rochtain a roinnt agus/nó rochtain a fháil ar mhionbhóthar eile, arbh é an rogha is fearr, a sholáthar

Bainfidh Clásal feidhme le cead pleanála a dheonaítear don fhorbairt thuas.

RH 18 Cábáin Adhmaid agus Faighneoga

Ní hionann cábáin adhmaid agus faighneoga nó struchtúir adhmaid a thógáil agus saintréitheacht dhúchasach le haghaidh Chontae na Gaillimhe agus ní cheadófar iad ach faoi chúinsí eisceachtúla i láithreacha cuí nuair a dhéantar iad a chomhtháthú isteach sa tírdhreach nó nuair atá láithreánú uathúil ann.

RH19 Chlárlann na Talún

Nuair is féidir le hiarratasóirí sonraí ó Chlárlann na Talún nó sonraí fóilió a sholáthar a léiríonn go bhfuil na tailte ar a lorgaíonn siad a gcéad áit chónaithe a thógáil mar a n-áit chónaithe bhuan, sa cheantar faoi úinéireacht an teaghlaigh ar feadh tréimhse 20 bliain nó níos faide, déanfar breithniú ar a gcáilitheacht.

Nuair a deimhníodh seo chun sásaimh an Údaráis Phleanála, ní bheidh naisc bhreise intreacha le léiriú.

Sainmhíniú a úsáidtear thuas:

***Naisc Thuaithe:**

Ar mhaithe leis an méid thuas, is é an sainmhíniú a thugtar ar naisc thuaithe naisc fhollasacha láidre gheilleagracha nó shóisialta a bhíonn ag duine leis an gceantar tuaithe agus ar mian leis nó léi áit chónaithe a thógáil go ginearálta laistigh de ghá 8 gciliméadar timpeall ar an áit ar chónaigh an t-iarratasóir ar feadh cuid leanúnach shubstainteach dá s(h)aol.

***Riachtanas Tithíochta Tuaithe a bhfuil Bunús leis:**

Is é an sainmhíniú a thugtar air seo fianaise a thacaíonn le duine chun cónaí sa cheantar ar leith seo agus nach bhfuil nó nach raibh úinéireacht aige nó aici riamh ar theach/nár deonaíodh cead pleanála dó nó di riamh do theach tuaithe aonair nó nár thóg teach riamh (seachas faoi chúinsí eisceachtúla) sa cheantar atá i gceist agus a bhfuil riachtanas láidir follasach geilleagrach agus nó sóisialta aige nó aici le háit chónaithe a dhéanfaidís féin a áitiú go buan. Anuas air sin, beidh ar na hiarratasóirí a naisc thuaithe a léiriú freisin, faoi mar a dtugtar cuntas air thuas.

***Imeall Uirbeach:**

Imeall Uirbeach an Ghoirt, Bhaile Locha Riach, Bhaile Átha an Rí agus Thuama. Iarrfar ar iarratasóirí a bhfuil teach a dteaghlaigh suite laistigh den imeall uirbeach a dheimhniú go bhfuil Riachtanas Tithíochta Tuaithe ann a bhfuil Bunús leis agus ní cheadófar ach an chatagóir seo de dhaoine áit chónaithe a thógáil sa cheantar seo.

4.7 Forbairt Tuaithe

Faoi mar a dtugtar cuntas air i Mír 4.1, toradh straitéiseach náisiúnta den CNP é 'Geilleagair agus Pobail Tuaithe Neartaithe. Glacann ceantair thuaithe le príomhról i dtaobh ár n-aitheantas a shainiú, ár ngeilleagar agus ár dtimpeallacht ardchaighdeán a chur chun cinn agus beidh sé mar chuid d'fhorbairt straitéiseach an chontae i rith thréimhse an phlean. Anuas ar an earnáil acmhainní nádúrtha agus bhia bheith mar cholúin thraidisiúnta den gheilleagar tuaithe, déanann nascacht fheabhsaithe a éascaíonn oibriú as baile agus moil dhigiteacha, leathanbhanda agus deiseanna le haghaidh forbairt gheilleagrach tuaithe an acmhainn a chur ar fáil lena chinntiú go bhforbraítear ár gceantar tuaithe ar bhealach inbhuanaithe agus ordúil mar phobal beo agus oibre. I gcomhréir leis an straitéis gheilleagrach a dtugtar cuntas uirthi i gCaibidil 5 don chontae foriomlán, ba cheart forbairt a bhaineann le fostaíocht laistigh den cheantar tuaithe a dhíriú go ginearálta ar thailte laistigh dár bpleananna lonnaithe agus

ár bpleananna ceantair áitiúil a fhreastalaíonn ar infheistíocht áitiúil agus ar thionscal ar scála beag. Tá tionscail áirithe ann, áfach, atá oiriúnach laistigh den cheantar tuaithe lasmuigh de lonnaíochtaí ainmnithe. Áirítear leis na tionscail seo, mar shampla, talmhaíocht, gairneoireacht, foraoiseacht, turasóireacht agus fiontraíocht tuaithe acmhainní-bhunaithe. Ba cheart tacú leo seo, sa chás gur cuí.

Cuspóirí Beartais Forbairt Tuaithe

RD 1 Acmhainn Fiontraíochta Tuaithe

Forbairt an gheilleagair thuaithe a éascú trí thacú le tionscal talmhaíochta agus bia atá inbhuanaithe agus éifeachtúil ó thaobh na heacnamaíochta de, anuas ar thionscail foraoiseachta, iascaireachta agus dobharshaothraithe, fuinnimh agus eastóscacha, an bithgheilleagar agus éagsúlú isteach i ngníomhaíochtaí eile ar an bhfeirm agus amach ón bhfeirm, agus an tábhacht á tabhairt faoi deara i gcomhthráth a bhaineann leis an tírdhreach nádúrtha agus an oidhreacht thógtha a chothú agus a chosaint, a mbaineann ríthábhacht leo maidir le turasóireacht tuaithe.

RD 2 An Geilleagar Cliste

Tacú le agus forbairt a dhéanamh ar bhonn fairsing speisialachas geilleagrach mar nithe dinimiciúla a chuireann á ngeilleagar tuaithe chun cinn, nuálaíocht agus éagsúlú sa talmhaíocht san áireamh.

RD 3 Comhshamlú Foirgneamh

A chinntiú go ndéantar gach foirgneamh a láithreánú go cuí agus go dtagann siad lena dtimpeallacht i dtaobh scála, dearaidh, ábhar agus datha. Spreagfar foirgnimh a ghrúpáil ar mhaithe le taitneamhacht amhairc. Go ginearálta, ní cheadófar fáлта scean a bhaint chun freastal ar fhoirgnimh talmhaíochta.

RD 4 Cianoibriú

Tacú le cianoibriú sa cheantar tuaithe, ar scála cuí, d'fhiontraíocht/ghnólachtaí nach dteastaíonn uathu go dtugann baill den phobal cuairt orthu, faoi réir na ngnáthbhreithnithe pleanála.

4.8 Talmhaíocht

Gan amhras, is í an talmhaíocht an tionchar is mó a imríonn tionchar ar fhorbairt tuaithe i nGaillimh. Cé nach mbíonn an talmhaíocht i gceist a thuilleadh le tréithe geilleagracha ceantar tuaithe, is í an earnáil an rud is tábhachtaí a chuireann le hinmharthanacht gheilleagrach agus shóisialta cheantar tuaithe.

Tá cleachtais talmhaíochta ag athrú agus á nuachóiriú de shíor. Mar gheall ar scála na feirmeoireachta atá ag dul i méid, anuas ar an úsáid mhéadaitheach a bhaintear as ceimiceáin, agus ar mhodhanna nua táirgthe, tá brú ar an gcomhshaol, go háirithe trí éilliú ithreach, truailliú screamhuisce agus uisce dromchla6 agus na tionchair a imrítear ar oidhreacht nádúrtha agus thógtha. Is féidir le modhanna talmhaíochta cur le hathrú aeráide agus é a laghdú ar aon. Éascóidh agus spreagfaidh an Chomhairle dea-chleachtas i dtaobh forbairt talmhaíochta nua.

Cuid luachmhar de thréithe ár gceantar tuaithe iad foirm thraidisiúnta foirgnimh talmhaíochta, leagan amach feirmeacha agus patrún páirceanna agus is fiú iad a chosaint. Cé go n-aithníonn an Chomhairle nach mór d’fhoirgnimh nua feirme a bheith feidhmiúil agus éifeachtúil, beidh orthu teacht lena dtimpeallacht agus ba cheart iad a shuíomh agus a dhearadh chun an tírdhreach tuaithe a chomhshamlú.

Cuspóirí Beartais Forbairt Talmhaíochta

AD 1 Cleachtais Talmhaíochta Inbhuanaithe

Forbairt cleachtais agus saoráidí talmhaíochta inbhuanaithe laistigh den chontae a éascú, faoi réir treoirlíne dhea-chleachtais, gnáthchritéir phleanála agus chomhshaoil agus na caighdeáin bhainistíochta forbartha i *gCaibidil 15 Caighdeáin Bhainistíochta Forbartha* a chomhlíonadh.

AD 2 Tailte Talmhaíochta

Tailte talmhaíochta ar chaighdeán maith a chosaint ó fhorbairt a d’fhéadfaí a shuíomh in áiteanna eile agus a bhainfeadh de tháirgiúlacht talmhaíochta na dtailte amach anseo nó a d’fhéadfadh díobháil bhuan a dhéanamh d’imharthanacht tráchtála talamh thalmhaíochta reatha nó máguaird.

AD 3 Foirgnimh Talmhaíochta a Nuachóiriú

Nuachóiriú na talmhaíochta a éascú agus dea-chleachtas a spreagadh nuair a bhíonn foirgnimh agus suiteálacha nua talmhaíochta á ndearadh agus á dtógáil chun an comhshaol, oidhreacht nádúrtha agus thógtha agus conláiste cónaithe a chosaint.

AD 4 Dramhaíl Talmhaíochta

Lena chinntiú go ndéantar dramhaíl talmhaíochta a bhainistiú agus a dhiúscairt ar bhealach a sábháilte, éifeachtúil agus inbhuanaithe agus aird ar an gcomhshaol agus Rialacháin na gComhphobal Eorpach Dea-Chleachtas Talmhaíochta chun Uiscí a Chosaint (2014) agus na treoirlínte dea-chleachtais ábhartha á gcomhlíonadh ina n-iomláine.

4.9 Éagsúlú Talmhaíochta

Tá an earnáil agraibhia ar cheann de na tionscail dhúchasacha is tábhachtaí in Éirinn agus baineann ríthábhacht leis i dtaobh gheilleagar an chontae. Tá táirgeadh bia, ar na scálaí go léir, ag fás go leanúnach agus baineann tábhacht ar leith leis i gceantair thuaithe, áit ar eascair earnáil láidir sainbhia/bhia ceardaí. Leagtar béim i straitéisí ar leibhéal náisiúnta, cosúil le Food Wise 2025, ar thábhacht na hearnála seo agus ar an acmhainn atá aige tabhairt faoi bhorradh breise. Tá ról tábhachtach le glacadh ag an tionscal agraibhia, agus go háirithe ag táirgeadh bia áitiúil, le hinbhuanaitheacht agus athléimneacht a chinntiú. Is féidir le táirgeadh bia áitiúil fostaíocht áitiúil agus táirge níos fearr don tomhaltóir araon a sholáthar. Tá ról níos tábhachtaí i gcónaí á ghlacadh ag táirgeadh bia agus deoch cheardaí i ngeilleagar an chontae, go háirithe i gceantair thuaithe.

Beartas na Comhairle é forbairt an gheilleagair thuaithe a éascú trí thacú le hinbhuanaitheacht agus éifeachtúlacht gheilleagair sa talmhaíocht agus le héagsúlú isteach i ngníomhaíochtaí eile ar an

bhfeirm agus amach ón bhfeirm, cosúil leis an earnáil bhia agus dí, foraoiseacht, gairneoireacht, ceardaíocht, gnó talmhaíochta, iascaireacht, dobharshaothrú, bainistíocht dramhaíola, turasóireacht tuaithe, fuinneamh in-athnuaite agus an bithgheilleagar, agus an tábhacht á tabhairt faoi deara i gcomhthráth a bhaineann leis an tírdhreach nádúrtha agus an oidhreacht thógtha a chothú agus a chosaint, a mbaineann ríthábhacht leo maidir le turasóireacht tuaithe.

Cuspóir Beartais Éagsúlú Talmhaíochta

AGD 1 Éagsúlú Talmhaíochta

Tá sé mar bheartas na Comhairle breithniú fabhrach a dhéanamh ar thograí le haghaidh éagsúlú atá bunaithe ar an bhfeirm, a chuireann leis an oibríocht talmhaíochta ar an bhfeirm, cosúil le:

(a) Sainchleachtas feirmeoireachta, mar shampla, bláthanna a fhás, saoráidí eachaí, éanlaithe clóis, muisiriúin a fhás, agus sainphóru ainmhithe;

(b) Fiontair feirme, cosúil le próiseáil, comharchumainn, stórais soláthairtí feirme agus gnó talmhaíochta;

(c) Bianna orgánacha agus sainbhianna a tháirgeadh chun freastal ar an éileamh ar na táirgí siúd; agus

(d) Foirgnimh feirme lena mbaineann tábhacht dhúchasach nach dteastaíonn a thuilleadh a thiontú ina bhfiontair chuí a dhéanann an t-úinéir a reáchtáil, cosúil le turasóireacht talmhaíochta, mar bhealach chun tacú le pobal inmharthana tuaithe, faoi réir phleanáil cheart agus fhorbairt inbhuanaithe an cheantair.

4.10 Gairneoireacht

Tá borradh tagtha le blianta beaga anuas ar an éileamh ar thoradh áitiúil úr. Aithnítear an tábhacht a bhaineann leis an tionscal gairneoireachta i dtaobh gheilleagar tuaithe na Gaillimhe.

D'fhéadfadh forbairt bhreise ar an ngairneoireacht agus ar tháirgeadh bia agus talmhaíochta breisluacha sa chontae deiseanna a sholáthar do bhorradh. Tá Margaí Tuaithe áitiúla ag cur go mór freisin leis an earnáil bhia agus an geilleagar áitiúil agus cuirtear margaí ar siúl ar fud an chontae ar bhonn seachtainiúil.

Cuspóirí Beartais Gairneoireacht

HO 1 Fiontair Ghairneoireachta

Bunú fiontair nua ghairneoireachta agus fairsingiú na bhfiontar reatha a éascú i gceantair thuaithe faoi réir phleanáil cheart agus fhorbairt inbhuanaithe an cheantair, na gnáthchritéir phleanála agus chomhshaoil agus na Caighdeáin Bhainistíochta Forbartha a chuimsítear i *gCaibidil 15* a chomhlíonadh.

HO 2 Forbairtí Gairneoireachta

A chinntiú go n-áirítear le hiarratais ar fhorbairt a bhaineann le gairneoireacht bearta leordhóthanacha chun na tionchair a mhaolú ar éilliú uisce ithreach, glacadh le cleachtais

inbhuanaithe i dtaobh úsáid ithreach agus móna agus úsáid lotnaidicídí agus feithidicídí agus glacadh le cleachtais inbhuanaithe chun bainistíocht inbhuanaithe a dhéanamh ar uisce ó dhíonta trí chórais draenála inbhuanaithe agus limistéir choinneála a chorprú laistigh de na forbairtí.

4.11 Foraoiseacht

D'fhoilsigh an Roinn Talmhaíochta, Bia agus Mara (an RTBM) beartas foraoise in 2014, 'Foraois, Táirgí agus Daoine - Beartas Foraoise na hÉireann – Fís Athnuaite' agus leagtar amach ann beartas an Rialtais maidir leis an earnáil seo den gheilleagar tuaithe.

Cuireann foraois agus coillearnach tairbhí tábhachtacha sóisialta (luach áineasa agus caitheamh aimsire), geilleagrach (tacú le fostaíocht tuaithe agus éagsúlacht tuaithe) agus comhshaoil (athrú aeráide a bhainistiú agus ceapadh carbóin, bithéagsúlacht agus foinse fuinnimh in-athnuaite/mhalartaigh iad freisin).

Spreagtar foraoiseacht i limistéir chúí, nuair nach n-imreoidh sé tionchar suntasach ar ghnáthóga ainmnithe, ar sheandálaíocht, nuair nach gcuirfidh sé isteach ar limistéir ardtaitneamhachta, radhairc chosanta nó ar bhealaí scéimhe, nuair nach gcuirfidh sé isteach ar an tírdhreach nó nuair nach gcruthóidh sé riosca d'éiceachórais íogaire nó do cháilíocht an uisce.

Cuspóirí Beartais Foraoiseacht

F 1 Beartas Náisiúnta

Tacú le beartas Náisiúnta maidir le foraoiseacht chun earnáil foraoiseacht a fhorbairt atá iomaíoch go hidirnáisiúnta agus inbhuanaithe a sholáthraíonn réimse iomlán tairbhí geilleagracha, comhshaoil agus sóisialta don tsochaí, faoi réir na ngnáthchritéar pleanála.

F 2 Forbairt Inbhuanaithe

Forbairt earnáil foraoiseachta dhea-bhainistithe inbhuanaithe a spreagadh, atá comhoiriúnach do chosaint an chomhshaoil, lena n-áirítear éifeachtaí dóchúlacha suntasacha a sheachaint ar láithreáin Eorpacha (SACanna agus SPAanna) agus a dhéantar a chur, a bhainistiú agus a bhaint i gcomhréir le Treoirlínte na Seirbhíse Foraoiseachta um Thírdhreach, Buaint Foraoise agus Comhshaoil, Seandálaíocht, Bithéagsúlacht agus Cáilíocht Uisce.

F 3 Coillearnach Dhúchasach

A chinntiú go gcosnaítear agus go bhfeabhsaítear coillearnach dhúchasach agus, sa chás gur cuí, foraois bhuaircíneach a thiontú ina gcoillearnach dhúchasach agus díriú ar dheiseanna chun gnáthóga a nascadh agus seirbhísí éiceolaíochta níos fairsinge.

F 4 Forbairt Foraoiseachta

Foraoiseacht agus forbairt a bhaineann le foraoiseacht a spreagadh, mar bhealach chun éagsúlú a dhéanamh ó ghníomhaíocht thraidisiúnta talmhaíochta agus tús áite á thabhairt do speicis dhúchasacha.

F5 Dífhoraoisiú

Dífhoraoisiú a sheachaint nó foraoisiú tráchtála a chur chun cinn laistigh de láithreáin Eorpacha mura mbaineann sé go díreach le bainistíocht an láithreáin dá leasanna cáilitheacha.

F6 Foraoisiú

Ní thitfidh forbairt foraoisithe amach laistigh de 100m ó aonaid chónaithe.

4.12 An Tionscal Eachaí

Tá roinnt tionscail eachaíbhunaithe suite laistigh den chontae. Is eol tábhacht phórtha áitiúla cosúil le Capaillín Chonamara agus an Capall Tarraingthe Éireannach agus an bhaint atá acu leis an tír ar fud an domhain. Cuirtear díolacháin agus seónna rialta capall ar siúl i rith na bliana. Tá roinnt scoileanna agus áiseanna eachaíochta ann ar fud an chontae le haghaidh gníomhaíochtaí gaolmhara fóillíochta agus spóirt. Tá roinnt mhaith daoine fostaithe go díreach agus go hindíreach sa tionscal eachaí, a chuireann go mór leis an ngeilleagar sa chontae.

Cuspóir Beartais An Tionscal Eachaí**EQ1 An Tionscal Eachaí**

Tacú leis an tionscal eachaí sa chontae agus é a chur chun cinn mar sholáthraí geilleagrach agus fostaíochta agus i gcomhréir le pleanáil cheart agus forbairt inbhuanaithe an cheantair.

4.13 Forbairtí Tráchtála i gCeantair Thuaithe

Foinse thábhachtach fiontraíochta áitiúla iad gnólachtaí agus fiontair thuaithe sa Chontae. Tá go leor samplaí de shárghnólachtaí tuaithe ann ar fud an chontae. Áirítear leis seo fiontair thalmhaíochta, eachaí, innealtóireachta/dhéantúsaíochta, áineasa, thurasóireachta, fuinnimh/fuinnimh in-athnuaite, agus thuaithe acmhainnbhunaithe. Cé go dtacaíonn an plean leis na fiontair siúd agus le héagsúlú an gheilleagair thuaithe, aithnítear freisin gur gá cothromaíocht a bhaint amach idir tacú le fiontair agus tionscadail atá bunaithe faoin tuath agus an timpeallacht áitiúil a chosaint.

Dírítear forbairtí nua a bhaineann le fostaíocht, sa chéad ásc, ar lonnaíochtaí ina bhfuil seirbhísí ar fáil, agus ar thailte a sainathníodh d'úsáidí fostaíochta.

Aithnítear freisin go mbíonn cásanna ann inar féidir freastal níos éasca ar fhorbairt nó ina n-oireann an fhorbairt sin níos mó do cheantar tuaithe. D'fhéadfadh seo a bheith mar gheall ar fhorbairt a bhaineann go sonrach le láthair, nó atá bunaithe ar acmhainn lena mbaineann tábhacht réigiúnach nó náisiúnta.

Maidir le fiontar reatha tuaithe a fhairsingiú, déanfar breithniú ar scála na forbartha reatha agus a bheartaítear, acmhainn an bhonneagair áitiúil chun freastal ar an bhfairsingiú, agus ar chomhoiriúnacht na forbartha don cheantar máguaird.

Cuspóir Beartais Forbairtí Tráchtála i gCeantair Thuaithe**CD 1 Fiontair Thuaithe**

Breithniú a dhéanamh ar agus tacú le ar fhiontair thuaithe ar scála beag i gceantair thuaithe gan seirbhísí lasmuigh de shuíomhanna baile nó sráidbhaile ar féidir iad a shuíomh i bhfoirgnimh reatha

feirme nó ar féidir iad a bhunú ar láithreán athfhorbraíochta, a fhad agus a shásaítear na critéir seo a leanas:

- (a) Comhoiriúnacht agus oiriúnacht ghinearálta do cheantar tuaithe gan seirbhísí (déanfar príomhbhreithniú ar thalmhaíocht, acmhainní in-athnuaite agus muirí, foraoiseacht, turasóireacht, caitheamh aimsire nó gníomhaíochtaí agus seirbhísí a bhaineann le fiontraíocht táirgthe bia);
- (b) Scála na forbartha (comhshamhlú go cuí a dhéanamh isteach i suíomh tuaithe);
- (c) Cineál na forbartha (foinsítear amhábhair go háitiúil);
- (d) Breithniú ar thionchair shóisialta agus chomhshaoil (caithfidh nach n-imríonn an fiontar drochthionchar suntasach ar an gcomhshaoil nó ar áineas tuaithe);
- (e) Caithfidh nach ionann an fiontar agus guais sábháilteachta ar bhóithre nó caithfidh nach n-imríonn sé drochthionchar mór ar an ngréasán bóithre, acmhainn na mbóithre agus ar leibhéal tráchta;
- (f) Conláiste cónaithe (caithfidh nach n-imríonn an fiontar drochthionchar suntasach ar chonláiste cónaithe).

4.14 Eastóscadh Mianraí agus Cairéil

Tá tionscail eastóscacha bunaithe ar acmhainn, de bharr a gcineáil, agus baintear ithir agus carraig dá bharr. Aithnítear cairéalú agus tionscail eastóscacha eile amhail bheith tábhachtach d'fhorbairt gheilleagrach tuaithe áitiúil an Chontae i dtaobh fostaíocht a ghiniúint agus amhábhair a sholáthar don tionscal tógála. Cruthaíonn geolaíocht an Chontae acmhainní comhiomlána i dtaobh gainimh, aolchloiche agus gairbhéil, a dhéantar a shaothrú faoi láthair ag cairéil ar fud an Chontae agus aithníonn an Chomhairle an acmhainn seo mar shócmhainn thábhachtach gheilleagrach. Is féidir le tionscail eastóscacha bheith mar chúis freisin le héifeachtaí díobhálacha comhshaoil agus conláiste cónaithe, trácht méadaithe, deannach, torann, truailliú uisce, cur isteach físiúil agus d'fhéadfadh na héifeachtaí i leith gréasáin bhóithre áitiúla a bheith suntasach freisin.

Éascóidh an Chomhairle cumas acmhainní nádúrtha an cheantair a shaothrú agus a chinntiú i gcomhthráth go ndéantar an timpeallacht agus conláistí tuaithe agus cónaithe a chosaint go cuí. Tugann an Chomhairle, agus aird ar an líon substainteach cairéal atá laistigh den chontae faoi láthair, tús áite d'eastóscadh leanúnach inbhuanaithe na gcairéal seo i gcomparáid le láithreáin úrnua nua a fhorbairt. Nuair a bhíonn breithniú á dhéanamh ar iarratais ar fhorbairt a bhaineann le cairéil reatha nó a bheartaítear, cuirfidh an Chomhairle treoirlínte an RCPRÁ *Cairéil agus Gníomhaíochtaí Coimhdeacha: Treoirlínte d'Údarás Phleanála 2004* (aon cháipéis nuashonraithe/a tháinig ina n-ionad) go hiomlán i gcuntas agus tugann an Chomhairle aird ar chonláistí cónaithe agus nádúrtha a chosaint, truailliú a chosc agus uiscigh agus screamhuisce a chosaint. Déanfar forbairt cairéal nua a rialú go dian i limistéir lena mbaineann ardluach tírdhreacha, i limistéir a bhfuil acmhainn mhór seandálaíochta acu, ar láithreáin Eorpacha, i Limistéir Oidhreachta Nádúrtha (NHAanna), in Anaclanna Dúlra nó i limistéir eile thábhachta maidir le caomhnú flóra agus fána agus tabharfaidh forbairt aird freisin ar riachtanais cháipéis treorach an AE *Tabhairt faoi Ghníomhaíochtaí Eastóscacha i gcomhréir le Riachtanais Natura 2000*.

Cuspóirí Beartais Eastóscadh Mianraí agus Cairéil

MEQ 1 Acmhainní Comhiomlána

Soláthairtí leordhóthanacha d'acmhainní comhiomlána a chinntiú chun freastal ar riachtanais bhorrtha amach anseo laistigh de Chontae na Gaillimhe agus den réigiún níos fairsinge agus le saothrú na n-acmhainní siúd a éascú nuair a chruthaítear go bhfuil gá leis agus go bhfuil deis

mhargaidh ann do na mianraí nó na comhiomláin siúd, agus a chinntiú nach n-imríonn an saothrú seo acmhainní drochthionchar ar an gcomhshaol nó ar úsáidí reatha talún máguaird.

MEQ 2 Cosaint an Chomhshaoil

Iarrfaidh an Chomhairle an méid seo a leanas maidir le heastóscadh comhiomlán údaraithe a bhainistiú -

(a) Comhlíonfaidh gach cairéal ceanglais na *Treorach maidir le Gnáthóga ón AE, an Achta um Pleanáil agus Forbairt (Leasú), 2010* agus na treorach faoi mar a chuimsítear laistigh de na *Treoirlínte maidir le Cairéil agus Saoráidí Coimhdeacha* ón Roinn Comhshaoil, Oidhreachta agus Rialtais, na *Treoirlínte Bainistíocht Comhshaoil sa Tionscal Eastóscach: Mianraí Neamhsceidealaithe 2006* (aon cháipéisí nuashonraithe/a thagann ina n-ionad san áireamh) agus Caighdeán 19 DM den Phlean Forbartha seo.

(b) A iarraidh ar thograí forbartha ar láithreáin chairéil nó i ngar dóibh, chun tabhairt faoi imscrúduithe cuí ar chineál agus méid seanchairéal (nuair is infheidhme). Fiosróidh na tograí siúd freisin cineál agus méid an éillithe ithreach agus screamhuisce agus na rioscaí a bhaineann le hoibreacha forbartha láithreáin sa mhullach ar an maolú cuí;

(c) A iarraidh go ndéantar measúnú i dTograí Forbartha ar thionchar féideartha an eastósctha i limistéir is díol spéise geomoirfeolaíoch agus ina bhfuil screamhuisce agus uiscigh thábhachtacha, gnéithe seandálaíochta tábhachtacha agus Limistéir Oidhreachta Nádúrtha lonnaithe;

(d) Aird a thabhairt ar *an Measúnacht ar Nádúr Tírdhreacha an Chontae* agus a moltaí;

(e) A chinntiú go n-imríonn aon ghníomhaíocht cairéil drochthionchar íosta ar an ngréasán bóithre agus go n-íocann an tionscal féin as an gcostas iomlán a bhíonn ar fheabhsúcháin bhóthair, i rith oibríochtaí agus ag tráth an dúnta san áireamh, atá riachtanach chun na tionscail siúd a éascú.

(f) A chinntiú nach n-imríonn eastóscadh mianraí nó comhiomlán drochthionchar ar chonláiste cónaithe nó comhshaoil;

(g) Na spruadair go léir a bhfuiltear eolach orthu agus nach bhfuil ídithe a chosaint ó fhorbairt a d'fhéadfadh a scóip le haghaidh eastóscadh a theorannú.

MEQ 3 Bainistíocht Inbhuanaithe ar Chairéil Ídithe

Úsáid cairéal agus claiseanna a spreagadh chun bainistíocht inbhuanaithe a dhéanamh ar dhramhaíl tógála agus scartála i ndiaidh céim na haisghabhála, mar rogha ar thalamh thalmhaíochta a úsáid, faoi réir gnáthbhreithnithe pleanála agus comhshaoil.

MEQ 4 Pleananna Tírdhreachaithe

A chinntiú go mbeidh gach eastóscadh faoi réir riachtanais tírdhreachaithe agus gur cheart cairéil ídithe a athshlánú agus an úsáid sin a bhaint astu a chomhaontaítear leis an Údarás Pleanála a bhféadfaí úsáidí áineasa, bithéagsúlachta, caitheamh aimsire nó eile deireadh saoil a áireamh leis na húsáidí sin. Ní bhainfeadh úsáid as na láithreáin athshlánaithe seo ach i dtaobh dramhaíl thámh agus déanfar láithreáin a údarú faoi na rialacháin chuí dramhaíola.

Caibidil 5: Forbairt Gheilleagrach, Forbairt Fiontar agus Miondíola

“Láidreachtaí agus sócmhainní geilleagracha an chontae a fhorbairt agus cur leo ionas gur áit bhisiúil, iomaíoch agus mhealltach é an contae le haghaidh raon earnálacha, bunaithe ar phrionsabail bonn geilleagrach atá seanbhunaithe agus an-mhealltach d’infheisteoirí agus d’fhostaithe araon”.

5.1 Réamhrá

Tuigeann Comhairle Chontae na Gaillimhe an ról ríthábhachtach atá ag earnálacha geilleagracha, fiontar agus miondíola an chontae. Is é príomhaidhm an phlean cur leis na láidreachtaí geilleagracha atá laistigh den chontae agus déileáil, ar bhealach inbhuanaithe, leis na réimsí den chontae nach mór aird a dhíriú orthu sa chomhthéacs seo.

Is cuid den Réigiún Thiar Thuaidh é Gaillimh agus glactar le Gaillimh mar phríomhinneall geilleagrach an réigiúin chomh fada is a bhaineann le cruthú post agus rathúnas geilleagrach. Sainithneofar sa chaibidil seo cuspóirí beartais chun tacú le príomhearnálacha geilleagracha agus gineadóirí fostaíochta sa chontae. Tá raon saincheistanna nua geilleagracha le sárú ag an gcontae anois nach raibh le tabhairt faoi deara i bPleananna Forbartha Contae a cuireadh i dtoll a chéile roimhe seo agus bhain éiginnteacht áirithe leo seo le blianta beaga anuas. Áirítear ina measc: tionchar Brexit; paindéim Covid 19, spriocanna maidir le hastaíochtaí carbóin agus an t-aistriú i dtreo cianoibre i moil agus obair ón mbaile. Tá tacar cuspóirí beartais láidre san áireamh a thacaíonn le forbairt gheilleagrach laistigh den chontae.

Chomh maith leis sin, clúdaítear sa chaibidil seo réimse gaolmhar na forbartha miondíola. Go háirithe, díreofar ar na forálacha atá sonraithe in RSES maidir le forbairt mhiondíola a sholáthar agus Treoirlínte Pleanála Miondíola 2012, a chur i bhfeidhm. De réir ordlathas lonnaíochta an Chontae, tá anailís mhiondíola curtha san áireamh a threoraíonn forbairt mhiondíola i suíomhanna oiriúnacha ar fud an Chontae.

Glactar leis go bhfuil an chaibidil seo comhsheasmhach le agus go gcuireann an méid atá sa chaibidil seo le gnéithe eile den Phlean lena n-áirítear an tOrdlathas Lonnaíochta, beartais maidir le dearadh uirbeach agus comhfhorbairt áite agus straitéis iompair agus um oiriúnú don athrú aeráide an phlean. Beidh sé seo mar bhonn le torthaí forbartha ar ardchaighdeán a áirítear iontu samhlaíochta forbartha ilchineálacha inbhuanaithe a gcuimsítear iontu gníomhaíocht chónaithe agus fostaíochta. Baineann fíorthábhacht le soláthar tráthúil bonneagar criticiúil, a gcuimsítear ann rochtain éifeachtach agus iontaofa ar iompar poiblí, i ndáil le soláthar foirmeacha inbhuanaithe forbartha.

5.2 Aidhmeanna Straitéiseacha

Oibreoidh Comhairle Chontae na Gaillimhe leis na gníomhaireachtaí agus leis na páirtithe leasmhara cuí chun soláthar fás geilleagrach inbhuanaithe a chosaint de réir na n-aidhmeanna straitéiseacha seo a leanas:

- Fás agus forbairt a chur chun cinn ar fud an chontae de réir na croístraitéise agus Straitéis Iompair agus Pleanála Chontae na Gaillimhe chun daoine a chumasú le bheith ag obair sa chontae agus chun taitneamh a bhaint as caighdeán maith maireachtála;
- Tacú le soláthar raon úsáidí fostaíochta lena n-áirítear miondíol ar láithreáin athfhorbraíochta agus inlíonta i mbailte agus i sráidbhailte ar fud an Chontae;
- A chinntiú go gcothaítear agus go ndéantar breis forbartha ar mhealltacht na Gaillimhe mar láthair le haghaidh infheistíocht intíre agus infheistíocht dhíreach eachtrach;
- Leanúint le timpeallachtaí maireachtála ar ardchaighdeán a sholáthar ar fud na Gaillimhe ionas gur féidir an dea-cháil atá ar an gContae mar thimpeallacht mhealltach gnó le haghaidh infheistíocht dhíreach eachtrach a chothabháil agus a fhorbairt;
- Tacú, más cuí, le moil chianoibre a bhunú i mbailte agus i sráidbhailte ar fud an chontae agus rochtain ar leathanbhanda ardluais a sholáthar a chuirfidh ar chumas daoine ‘logáil isteach’ beag beann ar an áit a bhfuil siad ag obair;
- Tacú le daoine aonair ionas go mbeidh ar a gcumas a gcuid oibre a dhéanamh sa bhaile.

5.3 Comhthéacs Straitéiseach

Ullmhaíodh an chaibidil seo i gcomhthéacs na bpleananna, beartas agus treoirlínte náisiúnta agus réigiúnacha seo a leanas:

Creat Náisiúnta Pleanála 2018
Plean Forbartha Náisiúnta 2018 – 2027
An Straitéis Réigiúnach Spásúil agus Gheilleagrach (RSES) do Réigiún an Tuaiscirt agus an Iarthair 2020
<i>Food Wise 2025: Fís 10 mBliana do Thionscal Agraibhia na hÉireann 2015</i>
Plean Áitiúil Geilleagrach agus Pobail Chomhairle Contae na Gaillimhe 2017
Fiontar 2025 Athnuachan 2018
Treoirlínte Pleanála Miondíola 2012
Ár bPoitínseal Tuaithe a Réadú 2017
Straitéis Beartais Náisiúnta maidir leis an mBithgheilleagar 2018
Plean Náisiúnta um Maolú 2017
Straitéis Iompair agus Pleanála na Gaillimhe
Straitéis Iompair na Gaillimhe 2016
Tacú le Cianobair: Straitéis Náisiúnta Cianoibre 2021

5.3.1 Creat Náisiúnta Pleanála

Aithnítear sa Chreat Náisiúnta Pleanála (NPF) an luach geilleagrach a bhaineann le Gaillimh sa Réigiún Thiar Thuaidh. Tagraítear i roinnt NPO don idirasc idir fostaíocht agus pleanáil talamhúsáide. Moltar in NPO 7 fás daonra in ionaid shuntasacha fostaíochta agus seirbhíse, athghiniúint ionad uirbeach níos lú, déileáil le hoidhreacht fás neamhbheartaithe agus ‘deis beir suas’ a sholáthar, cothromaíocht a chinntiú idir fás daonra agus fostaíochta.

Sonraítear in NPO 11 go mbeadh claonadh ann maidir le forbairt a d’fhéadfadh níos mó daoine a spreagadh agus níos mó post agus gníomhaíochtaí a ghiniúint laistigh de bhailte agus de shráidbhailte atá ann cheana féin. Spreagfar forbairt ar láithreáin athfhorbraíochta agus inlíonta sna bailte agus sna sráidbhailte ar fud an chontae chun struchtúr uirbeach an chontae a threisiú mar atá sainaitheanta san NPF atá sonraithe ag an gcuspóir beartais seo.

5.3.2 Straitéis Réigiúnach Spásúil agus Gheilleagrach

Tá an bhéim á leagan sa Straitéis Réigiúnach Spásúil agus Gheilleagrach (RSES) ar shócmhainní áite agus ar earnálacha agus braislí. Tá sé mar aidhm le cur chuige RSES poitéinseal iomlán an réigiúin a bhaint amach trí infheistíochtaí i gcomhfhorbairt áite, áiteanna a fhorbairt atá mealltach le haghaidh infheistíocht ghnó agus chun daoine a mhealladh chun cónaithe agus chun oibre sa réigiún.

Ag macraileibhéal, tá roinnt RPO ag spreagadh lonnaithe chun na nithe seo a leanas a dhéanamh; tairbhe a bhaint as a n-acmhainn easpórtála trí dheiseanna trádála agus domhanda a chur chun cinn; a bheith bríomhar agus uathúil, agus deis a thabhairt dár bpobail feidhmiú mar fhoinsé spreagtha atá ag tacú le caighdeán beatha, cruthaitheacht agus nuálaíocht agus atá mealltach do nuálaithe, d'infheisteoirí, do ghnóthaí, do chuirteoirí agus do gach cónaitheoir.

5.3.3 Plean Áitiúil Geilleagrach agus Pobail Chomhairle Contae na Gaillimhe 2016-2022

Sonraítear an fhís atá ann do Chontae na Gaillimhe i bPlean Áitiúil Geilleagrach agus Pobail Chomhairle Contae na Gaillimhe (LECP): Contae uilechuimsitheach ag a bhfuil tuiscint shoiléir ar aitheantas agus ina bhfuilimid ar fad ag obair i gcomhar lena chéile chun poitéinseal iomlán geilleagrach, sóisialta, pobail, teangeolaíoch agus cultúrtha Chontae na Gaillimhe agus phobal na Gaillimhe a thabhairt chun beochta trí rannpháirtíocht saoránach ag leibhéal áitiúil.

Tacaíonn na cuspóirí beartais atá sainaitheanta sa chaibidil gheilleagrach seo le Téama 1: Fostaíocht agus Fiontar LECP agus an cuspóir ardleibhéil a bhaineann le cainníocht agus caighdeán na ndeiseanna fostaíochta agus fiontar ar fud an Chontae a fheabhsú. Is éard atá á lorg faoi Chuspóir 3, atá ag tacú le hinfeistíocht i mbonneagar, cur chuige comhoibríoch le *IDA Ireland* chun Gaillimh a chur chun cinn mar shuíomh atá feiliúnach le haghaidh forbairt agus infheistíocht Bithchógaisíochta, trí thairbhe a bhaint as an mbraisle Eolaíochtaí na Beatha atá bunaithe cheana féin i gceantar Fhearann na Manach de Chontae Ros Comáin agus na Suíomhanna Straitéiseacha reatha atá dian ar fhóntais in Órán Mór agus i mBaile Átha an Rí.

5.4 Athrú Aeráide

I dteannta le bonneagar cosúil le hiompar poiblí ar ardchaighdeán, leathanbhanda agus rochtain ar áiseanna cúraim leanaí, ní mór forbairt gheilleagrach agus soláthar post a bhreithniú i gcomhthéacs an chláir oibre um ghníomhú ar son na haeráide. Tarraingítear aird i bPlean Gníomhaithe ar son na hAeráide (CAP) na hÉireann ar an tábhacht a bhaineann lenár spriocanna athraithe aeráide a bheith á gcomhlíonadh ag an earnáil fiontar sna blianta amach romhainn. Go bunúsach, is í an uailmhian atá ann go mbeimis ag feidhmiú mar shochar í sealcharbóin atá seasmhach ó thaobh na haeráide de mar atá sonraithe in NPO 54 agus 21 in NPF.

Tá an earnáil déantúsaíochta sainaitheanta in CAP mar an tionscal a chruthaíonn an leibhéal is airde astaíochtaí in Éirinn, a fhorbraítear mar thoradh ar úsáid a bheith á baint as ceimiceáin, próiseáil bia, deochanna agus suimint.

Bhain an leibhéal astaíochtaí carbóin le buaicthréimhsí gníomhaíochta geilleagraí i rith tréimhsí de rathúnas geilleagrach, mar gheall ar dhiansaothrú gníomhaíochta agus tugadh laghdú faoi deara i rith cúlú eacnamaíochta, rud a bhaineann le meath a bheith tagtha ar ghníomhaíocht gheilleagrach.

Nuair a bheidh réimsí á sainaitheint le haghaidh forbairt fostaíochta, fiontar agus miondíola, leagfar bhéim chomhbheartaithe ar laghdú carbóin a éascú agus a spreagadh trí shásraí éagsúla. Is gné é díriú ar phoist a sholáthar gar do cheantair chónaithe ionas go mbeidh daoine in ann úsáid a bhaint as móid

iompair inbhuanaithe chun taisteal chuig an obair (siúl, rothaíocht agus iompar poiblí) ag an leibhéal is bunúsaí a bhféadfaí tacú léi chun cabhrú leis an gclár oibre um Athrú Aeráide.

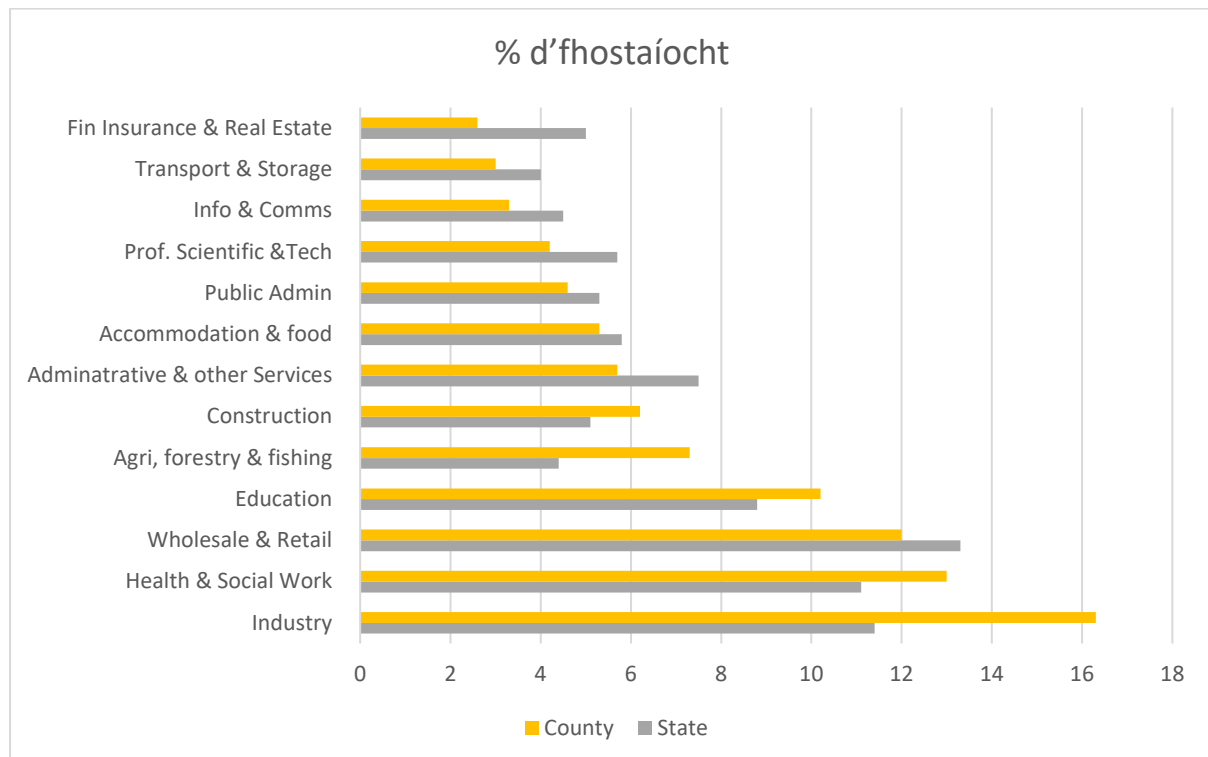
Glactar leis gurb ionann an t-athrú go gilleagar ísealcharbóin ar fud na Gaillimhe agus deis le haghaidh tuilleadh fostaíochta a chruthú san earnáil seo trí nuálaíocht theicneolaíoch agus infheistíocht.

5.5 Próifíl Gheilleagrach Chontae na Gaillimhe

Tá daonra an chontae ag fás agus i ndaonáireamh 2016 taifeadadh go raibh 179,390 duine ina gcónaí sa chontae, 2.4% níos airde ná an daonáireamh a rinneadh roimhe sin (2011). Tugadh méadú 8.5% ar an bhfostaíocht iomlán faoi deara i rith na tréimhse céanna. Tá thart ar 61.3% d’osaigh Chontae na Gaillimhe páirteach sa lucht oibre, figiúr atá gar don mheán náisiúnta (61.9%). Is ionann an 85,054 duine atá páirteach i lucht oibre an chontae agus méadú 0.6% i gcomparáid le figiúr 2011, i gcomparáid le ráta fáis 3.2% go náisiúnta. Tá cion d’osaigh Chontae na Gaillimhe atá ‘i mbun oibre’ (54.1%) os cionn an mheánfigiúir náisiúnta, agus tá an cion daoine dífhostaithe beagán níos ísle ná sin.

Tá na hearnálacha ginearálta ina bhfuil 75,116 cónaitheoir Chontae na Gaillimhe fostaíthe agus ‘i mbun oibre’ iontu sainaitheanta i bhFigiúr 5.1 thíos. Áirítear i measc na bpríomhearnálacha fostaíochta - tógáil, miondíol agus mórdhíol, gairmiúil, eolaíoch & teicniúil, mar aon le tionscal agus sláinte agus cúram. Le déanaí, tá neart forbartha déanta sna hearnálacha agraibhia agus agra-innealtóireachta go háitiúil agus is foinse leanúnach fostaíochta riamh anall an tionscal turasóireachta.

Áirítear i measc na n-earnálacha a fhostaíonn céatadán níos airde oibríthe i gcomparáid leis an stát trí chéile - tionscal, sláinte agus obair shóisialta, oideachas, talmhaíocht, foraoiseacht agus iascaireacht agus tógáil.

Figiúr 5.1 Céatadán den fhostaíocht iomlán i ngach earnáil ghinearálta i gContae na Gaillimhe agus sa Stát, 2016

Níl Mórdhíol & Miondhíol chomh tábhachtach céanna i gCo. na Gaillimhe is atá in áiteanna eile. Laghdaigh fostaíocht sna hearnálacha Mórdhíola & Miondhíola 0.4% ó 2011; i gcomparáid le méadú beag ag leibhéal náisiúnta (1.7%). I gcodarsnacht leis sin, laghdaigh fostaíocht san earnáil seirbhísi airgeadais 7.7% i gcomparáid le laghdú 1.3% ag leibhéal náisiúnta. Tá sé seo nasctha le brainsí áitiúla bainc agus cuideachtaí árachais a bheith á ndúnadh. San am céanna, tugadh fás suntasach faoi deara ar fostaíocht san earnáil Cóiríochta & Seirbhíse Bia, méadú 13.3%, beagán os cionn an mheáin náisiúnta, 12.9%, fianaise ar mhéadú a bheith ag teacht ar ghníomhaíochtaí turasóireachta.

Áirítear seirbhísi dlútheolais (Gairmiúil, Gníomhaíochtaí Eolaíoch & Teicniúla, Airgeadas, Árachas & Eastát Réadach agus Faisnéis & Cumarsáid) i measc na bhfoinsí fostaíochta is lú sa chontae. Tugadh an dara méadú fostaíochta is mó sa chontae, áfach, faoi deara san earnáil Faisnéise & Cumarsáide (18.7%), agus mhéadaigh na seirbhísi Gairmiúla freisin (8.3%); cé go bhfuil siad faoi bhun mheánfhás an Stáit, atá cothrom le 31.4% agus 22.2% faoi seach.

5.5.1 Réamhaisnéis Post - Cóimheas Post an Chontae

Beidh fás post sa chontae ag tarlú i bpáirt le fás daonra i rith shaolré an Phlean seo. Chun na leibhéil reatha fostaíochta a chothabháil, meastar go bhféadfadh lucht oibre na Gaillimhe méadú beagnach 103,606 duine faoi 2031 (54.1% Daonra 15+ bl.) agus go mbeidh beagnach 16,321 post nua ag teastáil idir seo agus 2031 chun cóimheas post de 0.70 a chinntiú (féach ar Tháblaí 5.1-5.3 thíos). Is ionann na figiúirí agus paraiméadar leathan chun measúnú a dhéanamh ar sholáthar talamh fostaíochta críosaithe sa chontae agus úsáidfear iad freisin ar bhonn lonnaithe laistigh de LAPanna chun bailte a shainathint a bhfuil gá le breis beart beartais iontu.

Is táscaire é an cóimheas post maidir leis an gcothromaíocht atá idir suíomh an lucht oibre agus suíomh na bpost agus úsáidtear é go minic mar tháscaire chun inbhuanaitheacht lonnaithe a thomhas. Soláthraítear sa Chreat Náisiúnta Pleanála sonraí a bhaineann le daonra agus le fostaíocht i lonnaithe uirbeacha bunaithe ar Dhaonáireamh 2016 agus soláthraítear faisnéis maidir le cóimheas post i ndáil le príomhlonnaithe uirbeacha sa chontae.

De bhrí go ndéantar iarracht sa Phlean seo cruthú fostaíochta a chothú agus an poitéinseal post a uasmhéadú i mbailte fás ar fud an chontae agus breis ailínithe a chinntiú idir deiseanna daonra agus fostaíochta is cuspóir beartais ardleibhéil é a bheith ag iarraidh cóimheas post de 0.70 agus níos mó a chinntiú dár bpríomhcheantair uirbeacha. Sna ceantair seo bainfidh tábhacht lena chinntiú go bhfuil dóthain talamh críosaithe ar fáil chun críocha fostaíochta ag suíomhanna oiriúnacha chun freastal ar fhás fostaíochta agus ar an líon post a chabhróidh leis an gcothromaíocht seo a chinntiú.

	2016	Spríoc Daonra NPF / RSES 2026	Spríoc Daonra NPF / RSES 2031	Méadú
Daonra	179,390	205,500 (+25,500)	219,500 (+39,500)	39,500
Daonra 15+ bl.	138,747 (77% den daonra iomlán)	158,235 (77% den daonra iomlán)	169,015 (77% den daonra iomlán)	
Páirteach sa Lucht Oibre	85,054 (61.3% den Daonra 15+ bl.)	93,478 (bunaithe ar 61.3% den Daonra 15+ bl.)	103,606 (bunaithe ar 61.3% den Daonra 15+ bl.)	
Daoine ag Obair (líon post)	75,116 (54.1% Daonra 15+ bl.)	82,499 (54.1% Daonra 15+ bl.)	91,437 (54.1% Daonra 15+ bl.)	16,321
Cóimheas Post	0.70	Spríoc 0.70	Spríoc 0.70	

	2016	Spríoc Daonra NPF / RSES 2026	Spríoc Daonra NPF / RSES 2031	Méadú
Spríoc maidir le hOibrithe Cónaitheora	52,581.2	57,749	64,005	11,423.8
Achar Iomlán Talamh Fostaíochta atá ag Teastáil – bunaithe ar fhostaíocht Íseal-meándlúis²	2,103,240 210.32 heicteár	2,309,960 m ² 230.99 heicteár (bunaithe ar 30sqm de réir an fhostaí).	2,560,200 m ² 256.02 heicteár	-

Tábla 5.1 Réamhaisnéis Post le haghaidh 2026/ 2031

5.5.2 Próifíl Gheilleagrach agus Cóimheas Post Lonnaíochtaí

Tá sonraí le fáil i dTábla 5.2 thall ar an gcóimheas post le haghaidh lonnaíochtaí uirbeacha sa Chontae. Tá fianaise léirithe ag Béal Átha na Sluaighe agus ag Tuaim go bhfuil siad in ann tacú le fás inbhuanaithe trí chóimheasa arda poist. Léirítear sna figiúirí freisin, áfach, na lonnaíochtaí ina bhfuil an cóimheas post íseal. Tá cóimheas post de 0.53, 0.438 agus 0.452 faoi seach i Maigh Cuilinn, Órán Mór agus Bearna, fianaise ar ardleibhéal de chomaitéireacht amach.

Is léir go bhfuil tionchar ag ról agus feidhm Mhaigh Cuilinn agus Bhearna agus a gcógaracht do Chathair na Gaillimhe ar an treo seo. Sna ceantair seo, b'fhéidir nach mbeadh sé inmharthana poist a ailníú le hoibreoirí cónaithe de bhrí go leanfaidh siad ag feidhmiú go príomha mar lonnaíochtaí cónaithe atá ag tacú le feidhm gheilleagrach Chathair na Gaillimhe agus cosnófar a gcarachtar mar shráidbhailte uirbeacha. Beidh an bhéim á leagan sna ceantair seo ar na roghanna iompair inbhuanaithe atá ar fáil a threisiú agus más cuí tacaíocht bhreise a sholáthar do dhaoine ar mian leo a bheith ag obair ón mbaile.

Chomh maith leis sin, tá cóimheasa post íseal ag Órán Mór agus Baile Átha an Rí, 0.438 agus 0.767 faoi seach. I gcodarsnacht le beartais le haghaidh Mhaigh Cuilinn agus Bhearna, tá cuspóirí beartais don dá bhaile chun cur ar a gcumas a mbonn fostaíochta a mhéadú mar chuid de Chonair Gheilleagrach Straitéiseach Órán Mór-Bhaile Átha an Rí á soláthar trína ainmniú mar shuíomh lena mbaineann poitéinseal forbartha straitéisí ag scála réigiúnach. Tá eolas maidir le cuspóirí beartais chun tacú le hinfheistiú i bhfostaíocht in Órán Mór, agus Baile Átha an Rí le fáil thíos.

Ordlathas Lonnaíochta	Lonnaíocht	Daonra 2016	Oibrithe Cónaithe ora	Poist Áitiúla	% de Phoist i gCo. na Gaillimhe	Poist: Oibrithe Cónaitheora – Faoi Láthair / Spríoc
Bailte Uirbeacha	Baile Chláir	1,248	621	344	0.8%	0.55
	Bearna	859	859	388	0.9%	0.45
	Órán Mór	4990	2,591	1,134	2.6%	0.44
Príomhbailte	Tuaim	8,767	3,270	3,700	8.6%	1.13

Ordlathas Lonnaíochta	Lonnaíocht	Daonra 2016	Oibrithe Cónaithe ora	Poist Áitiúla	% de Phoist i gCo. na Gaillimhe	Poist: Oibrithe Cónaitheora – Faoi Láthair / Sprioc
	Béal Átha na Sluaighe	6,662	2,205	3,045	7.1%	1.38
Poitínseal Straitéiseach	Baile Átha an Rí	4,445	1,891	1,450	3.4%	0.77
Bailte Féinchothaith e	An Gort	3,037	1,212	1,127	2.6%	0.93
Bailte Beagfháis	An Clochán	1,597	594	856	2%	1.44
	Maigh Cuilinn	1,704	751	398	0.9%	0.53
	Uachtar Ard	1,318	520	386	0.9%	0.74
	Port Omna	1,450	529	549	1.3%	1.04
	Áth Cinn	973	414	425	1%	1.03

Tábla 5.1 Cómheas post le haghaidh lonnaíochtaí uirbeacha

Tá réamhaisnéis post (CSO 2016) le haghaidh Órán Mór agus Baile Átha an Rí, ar cuid den Chonair Gheilleagrah Straitéiseach iad, le fáil i dTábla 3 thíos. Deimhníonn sé sin an athuir gur leo cainníocht an talaimh chriosaithe chun freastal ar cheanglais forbartha a bheidh ann amach anseo.

Ordlathas Lonnaíochta	Lonnaíocht	Daonra 2016	Daonra 2028	Cónaitheoirí Cónaithe 2016	Cónaitheoirí Cónaithe 2031	Poist Áitiúla 2016	% de na Poist i gContae na Gaillimhe 2016	Poist: Cónaitheoirí Cónaithe – Reatha / Sprioc
Bailte Uirbeacha	Órán Mór ^[1]	4,990	6,690 (4,990 +1,700)	2,591	3,478	1,134	2.6%	0.44

^[1] Talamh Chriosaithe Iomlán (Ha) 164.73

						2,434		070
						Sprioc 2,434 post faoi 2031 Riachtanas iomlán thart ar 97,360 m ² / 97 ha		
Acmhainn Straitéiseach	Baile Átha an Rí ^[2]	4,445	5,945	1,891 (42% den daonra)	2,497	1,450	3.4%	0.77
						Sprioc 1,747 post faoi 2031 Riachtanas iomlán thart ar 70,000 m ² / 70 ha		

Tábla 5.2 Réamhaisnéis Post le haghaidh Chonair Gheilleagrach Straitéiseach Órán Mór-Bhaile Átha an Rí

5.5.3 Buntáistí agus Poitéinseal Geilleagrach laistigh de Chontae na Gaillimhe

Léirítear i dTábla 5.4 thíos breithmheas geilleagrach an chontae, agus tarraingítear aird ar lonnaíochtaí aonair agus ar a ról geilleagrach.

Ordlathas Lonnaíochta	Lonnaíocht	Ról Geilleagrach	Cur Chuige sa PFC
Bailte Uirbeacha	Baile Chláir Bearna Órán Mór Creat*an Gharráin Creat*Chnoc Mhaoil Drise Iarláithreán Aerfoirt	Poist agus tithíocht inbhuanaithe a sholáthar, más féidir, sa cheantar seo a bhfuil brú forbraíochta le tabhairt faoi deara ann.	Sainaithe infheistíocht a theastaíonn chun forbairt fostaíochta agus chónaithe a ailíniú.
Príomhbhailte	Tuaim Béal Átha na Sluaighe	Ionad fostaíochta straitéiseacha réigiúnacha ar scála suntasach ar féidir	Fás post tuartha éascaithe trí chainníocht agus

^[2] Talamh Chríosaithe Iomlán (Ha) 143.34

Ordlathas Lonnaíochta	Lonnaíocht	Ról Geilleagrach	Cur Chuige sa PFC
		<p>leo feidhmiú mar thiománaithe réigiúnacha a chuireann le agus a thacaíonn le ceantair uirbeacha ardoird laistigh den ordlathas lonnaíochta (i.e. Ionad Fáis Réigiúnacha agus Mórcheantar Uirbeach na Gaillimhe). Chomh maith leis sin, tá an poitéinseal acu tacú le leibhéal suntasach fáis sa daonra agus i bhfostaíocht trí infheistíocht chuí in infreastruchtúr, seirbhísí tacaíochta agus tionscnaimh comhfhobartha áite.</p>	<p>caighdeán oiriúnach talamh criosaithe fostaíochta</p>
<p>Poitéinseal Straitéiseach</p>	<p>Baile Átha an Rí</p>	<p>Áit lena mbaineann poitéinseal straitéiseach agus an deis talamh atá criosaithe go cuí a sholáthar le seirbhísí infreastruchtúir oiriúnacha chun freastal ar fhiontar e.g. Conair Gheilleagrach idir Órán Mór agus Baile Átha an Rí.</p> <p>Ní mór conairí geilleagracha go háirithe conairí fostaíochta cosúil le conair Straitéiseach Órán Mór – Bhaile Átha an Rí a fhorbairt/a chur chun cinn agus a sheirbhísiú ag ardchaighdeán idirnáisiúnta chun tuilleadh Infheistíochta Díri Eachtraí agus tionscal/gnóthaí dúchasacha a mhealladh, ag cur leis an suíomh agus leis an infreastruchtúr straitéiseach atá ann faoi láthair. Cuirfear an chonair seo chun cinn go hinbhuanaithe mar ionad le haghaidh mórfhiontair náisiúnta agus idirnáisiúnta ar bhealach a ndéanfar breis sainmhínte air i mbeartais phleanála áitiúla.</p>	<p>Freastal ar éileamh le haghaidh post tuartha trí chainníocht agus caighdeán oiriúnach talamh criosaithe fostaíochta.</p>

Ordlathas Lonnaíochta	Lonnaíocht	Ról Geilleagrach	Cur Chuige sa PFC
Bailte Féinchothaithe	An Gort Baile Locha Riach	Leibhéal measartha post agus seirbhísí	Cainníocht agus caighdeán oiriúnach talamh fostaíochta
Bailte Beagfháis	An Clochán Maigh Cuilinn Uachtar Ard Port Omna Áth Cinn	Ardleibhéal d'fhás daonra agus bonn fostaíochta lag. / Feidhmeanna áitiúla seirbhíse agus fostaíochta cóngarach do cheantair uirbeacha ardoird.	Ionchais fostaíochta agus roghanna iompair inbhuanaithe a fheabhsú

Tábla 5.4 Breithmheas geilleagrach ar an gcontae

5.5.4 Plean Straitéiseach Mhórchéantar Uirbeach na Gaillimhe

Is é an príomhionad atá sainaitheanta le haghaidh fáis sa cheantar é Cathair na Gaillimhe trína hainmniú mar Mhórchéantar Uirbeach i NPF agus RSES. Cuimsítear i dTeorainn Mhórchéantar Uirbeach na Gaillimhe ceantair de chuid na Comhairle Cathrach agus Contae (Baile Chláir, Bearna agus Órán Mór) agus sonraítear i MASP an treo straitéiseach ina mbeidh an chathair ag forbairt chun fás comhdhlúth a chomhlíonadh. Tá Órán Mór agus an t-Iarláithreán Aerfoirt sainaitheanta mar phríomhláithreáin tionscail agus teicneolaíochta laistigh de MASP.

Aithnítear in RSES gur céatadán suntasach den soláthar talún é Órán Mór agus gur féidir leis tacú le fostaíocht ar scála mór amach anseo. Tá an talamh seo inrochtana go héasca mar thoradh ar fheabhsú an ghréasáin bóithre níos leithne trí mhótarbhealaí an M6 agus M17/M18. Tacaíonn RPO 3.6.5 le soláthar talún le haghaidh úsáidí fostaíochta ag an bPáirc Mhór, an t-Iarláithreán Aerfoirt agus Órán Mór.

Chomh maith leis sin, tá Iarláithreán Aerfort na Gaillimhe sainaitheanta in RSES mar phríomhláithreán deise lena mbaineann poitéinseal suntasach forbartha. Tá sé sainaitheanta i NPF freisin mar chumasóir fáis agus, dá réir sin, rinne an Chomhairle staidéar ardleibhéal atá iarcheangailte leis an gcaibidil seo.

Leagtar béim in RSES ar sholáthar na dtionscadal infreastruchtúir seo a leanas mar thionscadail atá riachtanach i ndáil le forbairt an mhórchéantair uirbigh. Tacóidh an Chomhairle lena soláthar agus ullmhóidh sí agus comhoibreoidh sí i ndáil le hullmhú na bPleananna Forfheidhmiúcháin mar atá sonraithe in RSES. Tá tús áite á thabhairt don obair feabhsúcháin infreastruchtúir seo a leanas mar chuid den straitéis gheilleagrach seo.

- Staidéar Draenála Mhórchéantar Uirbeach na Gaillimhe
- Plean Draenála Ceantair na Gaillimhe

5.5.5 Príomhbhailte Bhéal Átha na Sluaighe agus Thuama

Feidhmeoidh Príomhbhailte Bhéal Átha na Sluaighe agus Thuama mar ionaid fostaíochta straitéiseacha réigiúnacha ar scála suntasach ar féidir leo feidhmiú mar thiománaithe réigiúnacha a chuireann le agus a thacaíonn le ceantair uirbeacha ardoird laistigh den ordlathas lonnaíochta (i.e. Ionad Fáis Réigiúnacha agus Mhórchéantar Uirbeach na Gaillimhe). Chomh maith leis sin, tá an poitéinseal acu tacú le leibhéal suntasach fáis sa daonra agus i bhfostaíocht trí infheistíocht chúil in

infreastruchtúr, seirbhísí tacaíochta agus tionscnaimh comhfhobartha áite. Cuimseofar i bpleananna ceantair áitiúla Pleananna Iompair Áitiúla (LTP) a thacóidh le príomhthosaíochtaí le haghaidh Bhéal Átha na Sluaighe agus Thuama atá sainaitheanta in RSES.

5.5.6 Áit lena mbaineann poitéinseal straitéiseach – Baile Átha an Rí

Tá Baile Átha an Rí sainaitheanta mar áit lena mbaineann poitéinseal straitéiseach agus an deis talamh atá criosaithe go cuí a sholáthar mar aon le dóthain seirbhísí infreastruchtúracha chun freastal ar fhostaíocht agus ar fhiontar. Meastar nach mór conairí geilleagracha go háirithe conairí fostaíochta cosúil le Conair Straitéiseach Órán Mór – Bhaile Átha an Rí a fhorbairt/a chur chun cinn agus a sheirbhísiú ag ardchaighdeán idirnáisiúnta chun tuilleadh Infheistíochta Dírí Eachtraí agus tionscal/gnóthaí dúchasacha a mhealladh, ag cur leis an suíomh agus leis an infreastruchtúr straitéiseach atá ann faoi láthair. Ba cheart an chonair seo a chur chun cinn go hinbhuanaithe mar ionad le haghaidh mórfhiontair náisiúnta agus idirnáisiúnta ar bhealach.****

5.5.7 Talamh Fostaíochta Criosaithe

Tugtar le fios i measúnú ardleibhéil ar thalamh fostaíochta criosaithe laistigh den Chontae go bhfuil 532.57ha de thalamh criosaithe ar fáil le haghaidh úsáidí fostaíochta. Tá thart ar 134.71 ha den talamh seo forbartha agus tá thart ar 394.07 ha ar fáil chun tacú le forbairt geilleagrach agus fás post amach anseo sa chontae. Mar a léirítear i dTábla 1 thíos faoin mbliain 2031, beidh thart ar 256.02 heicteár ag teastáil. Ó tharla go bhfuil thart ar 394.07 ha de thalamh fós ar fáil chun tacú le forbairt geilleagrach agus fás post amach anseo, meastar go bhfuil soláthar oiriúnach talamh criosaithe ann le haghaidh fostaíocht ach déanfar athbhreithniú leanúnach ar shuíomh na gcriosanna seo.

5.6 Straitéis Geilleagrach

Tá an cur chuige sa Phlean seo dírithe ar fhás geilleagrach suntasach laistigh de bhailte uirbeacha, príomhbhailte agus réimsí lena mbaineann poitéinseal straitéiseach. Tá sé seo comhsheasmhach le RPO 3.1 de RSES a thacaíonn le forbairt áiteanna uirbeacha ar scála réigiúnach trí:

- Na spriocanna daonra a bhaineann le hionaid uirbeacha agus réigiúnacha fáis trí fhás comhdhlúth
- Fás comhdhlúth suntasach a chinntiú i bpríomhbhailte; agus
- Láithreáin thréigthe agus tearcúsáidte a fhorbairt, agus béim a leagan ar dtús ar chroílár bailte.

Cuirfear tús le hullmhú Straitéis Forbartha Geilleagraí don chontae nuair a chríochnófar an chéad daonáireamh eile.

Cuspóir Beartais na Straitéise Geilleagraí

ES1 Straitéis Geilleagrach

Tacú le hullmhú Straitéis Forbartha Geilleagraí do Chontae na Gaillimhe.

5.7 Ainmniúcháin Fostaíochta Spásúla i gContae na Gaillimhe

I dteannta leis an ngréasán de bhailte agus sráidbhailte ar fud an chontae mar atá mínithe thuas, sainaitheann i Rannóg 5.5 tuilleadh réimsí a bhféadfaí fostaíocht a chruthú iontu agus tá úsáidí fiontair pléite thíos.

5.7.1 Conair Gheilleagrach Straitéiseach

Tá Gaillimh sainaitheanta in RSES mar Chathair agus contae a bheidh ag fás ar bhealach iomaíoch domhanda a bheidh comhdhlúth, nasctha agus uilechuimsitheach, áit ar féidir le daoine agus le gnóthaí fás inti. Is é an cuspóir atá ann i ndáil le Gaillimh na coinníollacha cearta a chruthú do dhaoine ionas go mbeidh ar a gcumas maireachtáil agus obair a dhéanamh i nGaillimh. Ní féidir poist a sholáthar i nGaillimh ach amháin má tá suíomhanna mealltacha ar fáil ar féidir le cuideachtaí infheistiú iontu. Ag croílár na straitéise forbartha le haghaidh Gaillimh tá ainmniú na Conaire Geilleagraí Straitéisí (SEC) idir Órán Mór agus Baile Átha an Rí.

Ritheann an SEC soir ó Órán Mór go dtí Baile Átha an Rí agus is cuid de straitéis forbartha geilleagraí seanbhunaithe don chontae é ina bhfuil réimsí tosaíochta le haghaidh forbairt gheilleagrach sainaitheanta. Tá ailíniú na conaire bunaithe ar líne iarnróid na Gaillimhe go Baile Átha Cliath agus bealach an M6.

Is ceantar lena mbaineann tábhacht straitéiseach é seo atá inrochtana agus ag a bhfuil rochtain ar dhlús ard infreastruchtúr seanbhunaithe agus luachmhar. Tá an poitéinseal ag an gceantar seo leibhéil shuntasacha infheistiúchá a mhealladh agus forbairt gheilleagrach agus cruthú fostaíochta a spreagadh, agus roinnt feidhmeanna geilleagracha a chomhlíonadh chun tacú leis an gCathair, leis an gContae agus leis an réigiún trí chéile.

Tá fairsinge an SEC sainmhínithe mar cheantar atá 2 chiliméadar ó thuaidh agus ó dheas de líne iarnróid Bhaile Átha Cliath-na Gaillimhe idir Stáisiún Traenach Áth Tíomáin agus an crosaire comhréidh (R381) ag Órán Mór. Déantar tagairt in RSES do Chonair Órán Mór – Bhaile Átha an Rí mar shampla de dheis chun forbairt gheilleagrach a dhéanamh ba cheart tacú léi agus cabhair a thabhairt chun láithreáin oiriúnacha a shainiú. Chomh maith leis sin, ba cheart an SEC a sheirbhísiú de réir ardchaighdeán idirnáisiúnta chun tuilleadh infheistiúchá dhíreach eachtrach agus tionscal dúchasach a mhealladh a chabhróidh le tuilleadh forbairt a dhéanamh ar SEC mar shuíomh straitéiseach ag a bhfuil infreastruchtúr inrochtana.

5.7.2 Conair Gheilleagrach an Atlantaigh

Leanfaidh Comhairle Chontae na Gaillimhe ag obair le húdarás forbartha réigiúnacha agus comhoibreoidh sí le hÚdarás Áitiúla chun forbairt gheilleagrach ag scála réigiúnach a chomhlíonadh. Cuimsítear 9 gcontae agus 10 nÚdarás Áitiúla i gConair Gheilleagrach an Atlantaigh (AEC). Áirítear ina measc Dún na nGall, Liatroim, Sligeach, Ros Comáin, Maigh Eo, Gaillimh, An Clár, Luimneach agus Ciarraí.

D'fhorbair coincheap AEC ón ngá atá le déileáil le héagothroime réigiúnach in Éirinn agus rogha inbhuanaithe a sholáthar do réigiún an oirthir le haghaidh infheistiúchá agus fás daonra. I dteannta leis seo tá gá le coincheap réigiúnach nua a fhorbairt agus branda idirnáisiúnta lena mbaineann tairiscint uathúil Chaighdeán na Beatha.

Is é an aidhm atá ann comhoibriú a fhorbairt agus a mhéadú laistigh de AEC a uasmhéadaíonn a sócmhainní, a mheallann infheistiúchá agus a chruthaíonn poist agus rathúnas sa réigiún. Oibríonn

comhpháirtíocht ag gach leibhéal de AEC. Áirítear anseo comhoibriú i ndáil le hacmhainní, eagraíochtaí agus gréasáin chun cuspóirí coiteanna a chomhlíonadh trí raon leathan gníomhaíochtaí agus tionscadal. Páirteach i dtascfhórsa AEC tá Ranna agus Comhlachtaí Poiblí, an Earnáil Ardoideachais, Grúpa Comhlachais & Ceannairí Gnó.

Seo a leanas aidhmeanna straitéiseacha AEC:

- Fás daonra, trí choimeád tallainne agus imirce isteach, ar fud AEC – agus ní mór gur rogha mhealltach agus inmharthana é an réigiún le bheith ag staidéar ann, ag obair ann nó ag infheistiú ann.
- Eascróidh athghiniúint áitiúil agus forbairt tuaithe ó AEC trí infheistiocht infreastruchtúrtha réigiúnach agus soláthar seirbhíse agus cruthófar pobail inmharthana agus bhríomhara ar fud AEC.
- Cruthóidh fás agus infheistiocht i ngach MASP agus Ionad Fáis tionchar fo-réigiúnach agus, dá bharr sin, beidh tionchar ag a leithéid ag leibhéal áitiúil agus pobail.
- Bunóidh AEC córas láidir agus forásach comhoibrithe agus gréasán comhpháirtithe a chruthóidh buntáiste iomaíoch agus rath atriallach.

Páirtithe Leasmhara

Tá gréasán suntasach páirtithe leasmhara ag Comhairle Chontae na Gaillimhe trína rannpháirtíocht le AEC mar thiománaí forbartha réigiúnaí. Áirítear ina measc:

- Coimisiún Forbartha an Iarthair
- Comhlachas Tráchtála
- 10 nÚdarás Áitiúla
- Comhthionól Réigiún an Tuaiscirt agus an Iarthair
- An Roinn Forbartha Tuaithe agus Pobail

I láthair na huaire, tá tionscadal Mhoil AEC ar siúl a áirítear ann gnéithe éagsúla cosúil le:

- Gréasán réigiúnach mol a chruthú ar fud AEC.
- Inneall áirithinte a fhorbairt agus a rolladh amach le haghaidh gach mol sa réigiún.
- Feachtas margáíochta chun aird a tharraingt ar mhoil agus ar na seirbhísí atá á soláthar acu.

Ina theannta sin, tá WDC ag obair i gcomhpháirt le hOifigigh AEC chun Uirlis Tallainne a fhorbairt agus ar an bhfeachtas dar teideal *'More to Life'*.

5.7.3 (Iarláithreán Aerfort na Gaillimhe) Gaillimh Páirc Nuálaíochta Gnó agus Teicneolaíochta

Tá iarláithreán Aerfort na Gaillimhe sainaitheanta in NPF mar Phríomhchumasóir Fáis. Sonraítear in NPF gur cheart d'fhorbairt inbhuanaithe iarláithreán an Aerfoirt úsáidí fostaíochta a sholáthar mar aon le háiseanna agus infreastruchtúr tacaíochta. Tá an láithreán suite ag imeall oirthear Chathair na Gaillimhe agus is cuid den mhórchéantar uirbeach é atá sainaitheanta in RSES. Tá achar 46 HA sa láithreán agus áirítear ann foirgnimh agus roinnt pointí rochtana poitéinsiúla a d'fhéadfaí a bhreithniú. Is láithreán athfhorbraíochta é seo, agus tá NPF agus RSES ag tacú leis an obair athfhorbraíochta. Is í an fhís atá do thalamh iarláithreán an aerfoirt freastal ar fhorbairt gheilleagrach sa chuid seo den chontae ag scála ag a mbeidh tionchar réigiúnach. Tá tacaíocht á tabhairt in RSES do mháistirphlean a chur i gcrích don iarláithreán aerfoirt a d'fhéadfaí a ullmhú ar bhonn céimnithe sa chás go meastar a leithéid a bheith oiriúnach.

Tá rochtain éasca ón láithreán ar an ngréasán mótarbhealaí agus d'fhéadfaí nascacht a chruthú leis an líne iarnróid atá ann cheana féin atá ag freastal ar Órán Mór. Tá an talamh seo suite cóngarach do cheantair mhóra fostaíochta atá ann cheana féin cosúil le hEastát Tionscail na Páirce Móire agus talamh eile de chuid IDA in Órán Mór agus i mBaile Átha an Rí.

Tá an láithreán faoi úinéireacht iomlán Chomhairle Cathrach na Gaillimhe agus Chomhairle Contae na Gaillimhe, rud a chiallaíonn go bhfuil leibhéal áirithe neamhspleáchais agus solúbthachta ann i ndáil leis an bhfís atá ann don láithreán mar phríomhláithreán fostaíochta, taighde agus forbartha a thabhairt chun beochta.

Tá mionanailís ar iar-Láithreán Aerfort na Gaillimhe curtha i gcrích. Scrúdaítear san anailís sin an gnó poitéinsiúil agus na hionchais nuálacha theicneolaíocha a bhaineann leis, a áirítear ann fíis le haghaidh athfhorbairt an láithreáin a dhéanfaidh foráil le haghaidh tairbhe gheilleagrach do réigiún na Gaillimhe trí chéile. Glactar leis gurb ionann forbairt na talún seo agus deis uathúil agus gan choibhéis, fás agus rathúnas leanúnach geilleagrach a sholáthar.

Is é aidhm an doiciméid seo todhchaí ardleibhéil an láithreáin a shonrú, lena n-áirítear an cur chuige iomlán agus na gníomhartha forbartha a sholáthróidh an chinnteacht a bheidh ag teastáil chun tacú le hinfheistíocht i mbreis ama agus acmhainní i bpleanáil agus i bhforbairt bhreise an láithreáin le haghaidh úsáidí fostaíochta. Tá an cur chuige iomlán pléite le agus tá IDA agus Fiontraíocht Éireann ag tacú leis.

Tá an doiciméad físe seo i gceangal ag deireadh na caibidle seo. Cuimsítear ann straitéis ardleibhéil d'fhorbairt an láithreáin athfhorbraíochta seo le haghaidh raon úsáidí. Tá sé beartaithe go ndéanfar an fhorbairt laistigh de mháistirphlean iomlán a áireofar ann foráil le haghaidh earnálacha atá ag forbairt agus tionscal tacaíochta do gach cuideachta ilnáisiúnta. Tá sé beartaithe chomh maith spás a sholáthar le haghaidh poitéinseal fáis amach anseo an tionscail bia ag cur le forbairt an Champais Nuálaí Bia i mBaile Átha an Rí.

Tríd is tríd, d'fhéadfadh an láithreán fostaíochta seo líon suntasach post a chruthú - idir 3,676 fostaí bunaithe i gcineálacha fostaíochta tionscal éadrom agus 10,465 fostaí a bheadh bunaithe ar mheascán de chineálacha fostaíochta tionscal éadrom (40%) agus tráchtála (60%).

5.7.4 Eastát Tionscail na Páirce Móire

Tá an láithreán seo suite ag oirthear Chathair na Gaillimhe agus idir an dá cheantar riaracháin. Is eastát tionsclaíoch seanbhunaithe é seo a bhfuil roinnt cuideachtaí corparáideacha ilnáisiúnta bunaithe ann, ar cuid de bhraisle teicneolaíocht mhíochaine iad atá á bainistiú ag IDA. Tá córas iompair phoiblí éifeachtach ag freastal ar an láithreán, mar aon le roinnt príomhbhealaí bus cathrach. Tá an t-infreastruchtúr rothaíochta uasghrádaithe freisin agus tá gréasán de lánáí rothar bunaithe anois. Tá an láithreán suite laistigh de mhórchéantar uirbeach agus tá tuilleadh plé déanta ar an láithreán seo in Imleabhar 2. Is ionann an chuid fágtha de thalamh neamhfhorbartha IDA agus cuid de Phlean Creata Uirbigh Chnoc Mhaoil Drise a áirítear sa Phlean Uirbeach in Imleabhar 2.

Cuspóirí Beartais na nAinmniúchán Fostaíochta Spásúil i gContae na Gaillimhe

EL 1 Príomhshuíomhanna Fostaíochta

Cuspóir de chuid an phlean é leanúint le príomhshuíomhanna fostaíochta agus infreastruchtúr tacaíochta laistigh den chontae a sholáthar agus a fheabhsú. Tacófar le forbairt gheilleagrach laistigh de na suíomhanna atá liostaithe i dTábla 5.4 chun forbairt gheilleagrach leanúnach sa chontae a chinntiú.

Áirítear i measc na gcuspoirí atá luaithe leis na príomhshuíomhanna fostaíochta:

- Na háiseanna infreastruchtúracha atá ar fáil laistigh de cheantar MASP, príomhbhailte agus an chonair gheilleagrach straitéiseach a uasghrádú, a fheabhsú agus a uasmhéadú;
- Iarracht a dhéanamh talamh a choimeád chun tacú le gníomhaíochtaí suntasacha náisiúnta agus réigiúnacha agus chun forbairt speisialaithe fiontair a mhealladh atá ar mórscála nó ar ardluach;
- Deiseanna le haghaidh fostaíocht san earnáil eolaíochta agus teicneolaíochta a éascú;
- A chinntiú go bhfuil an fhorbairt comhoiriúnach le feabhsú, caomhnú agus cosaint na timpeallachta agus acmhainní cultúrtha aitheanta;
- Láithreáin a shainaithint atá ar mhéid oiriúnach agus ag suíomh oiriúnach chun freastal ar an infreastruchtúr riachtanach nó ar na gníomhaíochtaí tacaíochta nach mbeadh oiriúnach gar d'ionaid daonra nó do thimpeallachtaí íogaire nó do ghníomhaíochtaí geilleagracha atá íogair ó thaobh na timpeallachta de.

EL 2 Conair Gheilleagrach Straitéiseach

I ndáil leis an gConair Gheilleagrach Straitéiseach, cuirfidh an Chomhairle céimeanna i gcrích chun an méid seo a leanas a chinntiú:

- Beidh talamh á choimeád chun tacú le gníomhaíochtaí suntasacha náisiúnta agus réigiúnacha agus chun forbairt speisialaithe fiontair a mhealladh atá ar mórscála agus ar ardluach;
- Deiseanna le haghaidh úsáidí san earnáil fostaíochta agus teicneolaíochta a éascú;
- A chinntiú go bhfuil an fhorbairt comhoiriúnach le feabhsú, caomhnú agus cosaint na timpeallachta agus acmhainní cultúrtha aitheanta atá le fáil laistigh den chonair;
- Láithreáin a shainaithint atá ar mhéid oiriúnach agus ag suíomh oiriúnach chun freastal ar an infreastruchtúr riachtanach nó ar na gníomhaíochtaí tacaíochta nach mbeadh oiriúnach gar d'ionaid daonra nó do thimpeallachtaí íogaire nó do ghníomhaíochtaí geilleagracha atá íogair ó thaobh na timpeallachta de;

EL 3 Conair Gheilleagrach an Atlantaigh

Tacóidh Comhairle Chontae na Gaillimhe le forbairt réigiúnach trí rannpháirtíocht i dtionscadail AEC agus leanfar le forbairt agus le feabhsú mheallacht an AEC i gContae na Gaillimhe agus go háirithe rochtaineacht agus nascacht feabhsaithe a sholáthar laistigh den AEC.

EL 4 Iar-Aerfort na Gaillimhe

Tacú le forbairt tailte ag iarláithreán Aerfort na Gaillimhe mar champas fostaíochta le haghaidh na n-earnálacha nuálaíochta, Gnó agus Teicneolaíochta lena n-áirítear réimsí nua cosúil leis an tionscal bia agus na tionscail chruthaitheacha agus ghlasa agus teicneolaíocht talmhaíochta, agus forbairt braislí de ghnóthaí comhlántacha ag an láithreán seo a spreagadh. Chomh maith leis sin, tacóidh sé seo le suíomh gnóthaí atá nasctha leis na cuideachtaí ilnáisiúnta ach nach féidir freastal orthu laistigh de thailte IDA.

EL 5 Eastát Tionscail na Páirce Móire

Tacú le húsáid leanúnach Eastát Tionscail na Páirce Móire mar mhórshuíomh fostaíochta de réir na pleanála cuí agus na forbartha inbhuanaithe.

5.8 Earnálacha, Braislí agus Deiseanna Fostaíochta

Seo a leanas na hearnálacha agus na braislí nua lena mbaineann an méid is mó tábhachta sa réigiún:

- Turasóireacht;
- Fuinneamh in-athnuaite agus todhchaí ísealcharbóin;
- An Geilleagar Muirí agus Gorm;
- TFC agus Fiontraíocht Dhigiteach;
- Eolaíocht na Beatha (Teicneolaíocht Míochaine, Cógaisíocht, Biteicneolaíocht, Cúram Sláinte);
- Ard-déantúsaíocht agus Ard-innealtóireacht;
- Teicneolaíocht Talmhaíochta agus Agraibhia;
- Miondíol.

Tá an straitéis gheilleagrach sa Phlean seo ag tacú le gach ceann dár n-earnálacha tosaíochta. Tá cuspóirí beartais chun tacú leis an ngeilleagar turasóireachta sonraithe i *gCaibidil 8 Turasóireacht agus Tírdhreach*, *Caibidil 9 Bainistíocht Mhuirí agus Chósta ina sonraítear na tosaíochtaí don earnáil mhuirí* agus tá tacaíocht le haghaidh fuinneamh in-athnuaite agus ísealcharbóin sonraithe i *gCaibidil 14 Athrú Aeráide, Fuinneamh agus Acmhainn In-athnuaite*, Straitéis Fuinnimh In-athnuaite Rialtais Áitiúil (LARES) ar cuid den chaibidil seo é freisin. D'fhoilsigh an Chomhairle Straitéis Dhigiteach le déanaí agus táthar ag leanúint le leathanbhanda ardluais a rolladh amach ar fud an chontae. Tá breis sonraí maidir leis seo le fáil i *gCaibidil 7 Infreastruchtúr, Fóntais agus Cosaint na Timpeallachta*.

5.8.1 Eolaíocht na Beatha

Tá cáil ar Ghailimh le fada mar shuíomh mealltach agus tá raon braislí tionsclaíocha atá dírithe ar fhorbairt feistí leighis lonnaithe i nGaillimh. Tá an earnáil seo i ndiaidh cur ar bhealach suntasach le geilleagar áitiúil an chontae le blianta fada anuas. B'ionann é cinneadh Boston Scientific agus Medtronic lonnú i nGaillimh agus túsphointe fhorbairt na braisle teicneolaíochta míochaine i nGaillimh. Tharla braisliú an tionscail seo i gcomhpháirt le hinstiúidí tríú leibhéal na Gaillimhe agus le speisialtóirí éagsúla an tionscail seo. Chabhraigh an caidreamh seo chun líon lucht saothair oilte agus iontaofa a chruthú, rud a bhí mar bhonn le dea-cháil idirnáisiúnta agus iontaofachta trí thacaíocht a fháil ó chuideachtaí áirithe sa tionscal. Bhí an éifeacht braislithe seo mar bhonn le fás ar líon na ngnólachtaí soláthróra atá ag freastal ar an margadh. Tá roinnt cuideachtaí anois ag díriú go speisialta ar fheistí cairdeolaíochta agus ar na comhpháirteanna gaolmhara éagsúla. Bhí sé seo mar bhonn lena chinntiú go nglactar leis go bhfuil Gaillimh ag díriú go speisialta ar fhorbairt agus ar dhéantúsaíocht feistí leighis corónacha.

Tá raon comhlachtaí difriúla cosúil le IDA, Fiontraíocht Éireann, Údarás na Gaeltachta, OÉ Gaillimh agus GMIT, ag tacú le rath bhraisle na bhfeistí leighis. I dteannta a chéile, soláthraíonn na heagraíochtaí seo raon tacaíochtaí don tionscal a áirítear ina measc tacaíocht forbartha gnó, airgeadas, rochtain ar mhargaí, custaiméirí nua, rochtain ar lucht oibre oilte agus áiseanna eolais agus taighde. Tá ról tábhachtach ag bunú Ionad Náisiúnta na bhFeistí Leighis in OÉ Gaillimh i ndáil le cothabháil agus cur chun cinn na Gaillimhe mar cheannródaí in earnáil na bhfeistí leighis.

I measc na dtionscal eile a chuireann ar bhealach suntasach leis na ngeilleagar áitiúil tá bithleighis agus TFC. Ar an gcuma chéanna, tá nasc láidir idir na fostóirí is mó sa réimse seo agus na hinstiúidí oideachais in aice láimhe i nGaillimh.

5.8.2 Infheistíocht Dhíreach Eachtrach

Tá ról lárnach ag Infheistíocht Dhíreach Eachtrach (FDI) i bhfostaíocht a chruthú i nGaillimh. Is é an IDA an ghníomhaireacht stáit ainmnithe atá freagrach as FDI a mhealladh go hÉirinn. I measc na bhfoinsí fostaíochta a cruthaíodh go díreach ó FDI áirítear raon leathan earnálacha a bhaineann le déantúsaíocht, taighde, forbairt, nuálaíocht, agus seirbhísí gnó. I dteannta a chéile, cruthaíonn na tionscail seo infheistíocht shuntasach chaipitil agus bonn fostaíochta atá cruthaithe ag cuideachtaí FDI. Braitheann an rath a bhíonn ar chinntiú go lonnaíonn na cuideachtaí seo in Éirinn ar na hiarrachtaí a dhéanann raon comhlachtaí poiblí a áirítear údaráis áitiúla ina measc. Ó pheirspictíocht pleanála de, leanfar leis an timpeallacht agus leis na coinníollacha cearta a chruthú i nGaillimh chun soláthar leanúnach FDI chuig bailte agus sráidbhailte éagsúla ar fud an Chontae a chinntiú agus tacú leis.

Tá roinnt beart ann a chinnteoidh meallacht Chontae na Gaillimhe mar áit mhaith le lonnú inti agus le gnó a dhéanamh inti. Áirítear ina measc seo príomhinfreastruchtúr cosúil le Cuarbhóthar Chathair na Gaillimhe agus rochtain ar iompar poiblí ar ardchaighdeán a sholáthar mar aon le timpeallacht maireachtála ar ardchaighdeán a chruthú inár bpríomhbhailte agus sráidbhailte.

Cuireann FDI ar bhealach suntasach le rathúnas geilleagrach rud a théann chun tairbhe gheilleagar na háite. I measc na mbuntáistí eile a bhaineann le FDI a sholáthar tá cur ar bhealach suntasach le holltáirgeacht intíre na hÉireann, cruthú fostaíochta agus ioncam Rialtais. Deimhníodh é seo in 2018 nuair a chruthaigh cuideachtaí FDI 70% (€172 billiún) de luach easpórtálacha uile na hÉireann. Ina theannta sin, is léir ó fhianaise atá ar fáil, in 2018, i ndáil le gach 10 bpost a chruthaigh FDI, gur cruthaíodh 8 bpost bhreise sa gheilleagar trí chéile, treocht atá riachtanach i gcomhthéacs rátaí fostaíochta na hÉireann. Cé gur chuir Paidéim Covid 19 in 2020 moill áirithe ar an dul chun cinn geilleagrach i nGaillimh, meastar gur cheart go leanfadh an gaol atá bunaithe le FDI ag dul ó neart go neart amach anseo chun tairbhe gheilleagar an Chontae. Leanfar le tús áite a thabhairt don iarracht leanúnach an tallann chuí a sholáthar trí institiúidí tríú leibhéal, talamh fostaíochta agus timpeallacht thacúil ghnó, i dteannta leis an infreastruchtúr gaolmhar, ar fud an Chontae.

5.8.3 Teicneolaíocht Talmhaíochta agus Agraibhia

In RSES glactar le hearnáil na teicneolaíochta talmhaíochta mar an tionscal dúchasach is mó in Éirinn. Dá réir sin, tá sé oiriúnach tacú le forbairt leanúnach an tionscail i nGaillimh. Ag leibhéal náisiúnta, tá 8.4% díobh siúd atá i mbun fostaíochta lánaimseartha ag obair san earnáil seo. Sonraítear in NPF go dtacófar le forbairt na hearnála seo amach anseo trí chur chun feidhme *Food Wise 2025*. Tá an eagraíocht seo freagrach as forbairt agraibhia mar earnáil i ngeilleagar na hÉireann. Sonraítear in *Food Wise* sraith teilgean fáis a bhaineann le forbairt na hearnála agraibhia agus an ról a bheidh aige i ngeilleagar na hÉireann. Tá pobal na tuaithe in Éirinn ag fáiltiú roimh fhorbairt an tionscail nua seo i bhfianaise na ndúshlán geilleagrach éagsúil a chuir bac ar fhás i gceantair thuaithe ar fud na Gaillimhe le blianta beaga anuas. Tá breis plé déanta ar fhorbairt i gceantair thuaithe i *gCaibidil 4 Maireachtáil agus Forbairt Tuaithe*.

Sonraítear in NPO 23 de NPF an tacaíocht atá á tabhairt d'earnáil talmhaíochta agus bia atá inbhuanaithe agus éifeachtúil ó thaobh an gheilleagair de. Chomh maith leis sin, caithfidh fás inbhuanaithe na hearnála agraibhia as seo go ceann roinnt blianta cloí lena freagrachtaí laghdaithe carbóin. Cabhróidh forbairtí nua teicneolaíochta agus cur chuige nuálach i ndáil leis an earnáil seo sa chomhthéacs seo.

Tá cur síos déanta ar an mBithgheilleagar in NPF mar earnáil ina gcuimsítear táirgeadh acmhainní bitheolaíochta in-athnuaite. Áirítear ina measc seo táirgí cosúil le barra mar aon le foraoisí, iasc, ainmhithe agus miocroorgánaigh agus tiontú na n-acmhainní seo agus iarmhair sruthanna dramhaíola, fotháirgí nó dramhaíl sholadach chathrach go dtí táirgí breisluacha. Áirítear i measc na dtáirgí

breisluacha is féidir a tháirgeadh bia, beatha, táirgí bithbhunaithe agus bithfhuinneamh. Cabhraíonn forbairt an tionscail bhithghilleagair chiorclaigh seo ina bhfuil táirgí bithbhunaithe in úsáid le haghaidh cuspóirí éagsúla le leibhéal dramhaíola a laghdú agus cuireann sé ar chumas cheantar tuaithe na hÉireann cabhrú le sochaí ísealcharbóin atá seasmhach ó thaobh na haeráide de a fhorbairt mar atá sonraithe in NPF. Úsáidtear teicneolaíochtaí nua mar chuid den chur chuige seo agus éilítear bealach smaointeoireachta nua. Bunaithe ar an méid is féidir leis an ngeilleagar ciorclach agus leis an mbithghilleagar cur le hiarrachtaí laghdaithe carbóin na hÉireann, meastar gur cheart tacú leis an earnáil seo áit ar cuí, tuiscint a bhfuil glacadh léi in NWRA freisin.

5.8.4 Gastranamaíocht

Glactar le gastranamaíocht mar rannpháirtí tábhachtach inár ngeilleagar agus inár n-oidhreacht chultúrtha. Tá sé nasctha le forbairt na turasóireachta laistigh den chontae freisin. Is forbairt nua é an Campas Nuálaí Bia atá faoi cheannaireacht Chomhairle Contae na Gaillimhe agus Teagasc in infreastruchtúr bia na hÉireann, a bhfuil de bhuntáiste aige go bhfuil infreastruchtúr earnáil ilbhia agus tacaíocht le fáil ag suíomh amháin. Cuimseofar sna tacaíochtaí seo atá ar fáil i mBaile Átha an Rí saineolas sna réimsí seo a leanas - feoil, déiríocht, bianna tomhaltais agus bia mara.

Is éard atá sa Champas Nuálaí Bia, i mbeagán focal, tionscadal athraithe céime a bheidh mar bhonn le fiontraíocht bia a athrú in iarthar na hÉireann. Déileálfaidh an campas leis an gceanglas atá ann go mbeadh infreastruchtúr réigiúnach bia ar fáil trí ionad scála nuálaíochta agus goir dinimiciúil bia agus dí a sholáthar. Beidh 2,301sqm ar fáil agus cruthófar 360 post laistigh de 3 bliana i mbreis is 40 gnó a sholáthróidh méid suntasach oiliúna, forbartha agus tacaíochta ó na comhpháirtithe bunaidh agus na páirtithe leasmhara trí chéile.

Nuair a bheidh an áis oscailte soláthrófar foinse bhreise fostaíochta sa chuid seo den chontae. Tá an áis seo á forbairt i gcomhpháirt le Teagasc a chuireann ar bhealach suntasach le forbairt fiontar tuaithe talmhaíochta in Éirinn.

5.8.5 Cianobair

Mar thoradh ar phaindéim Covid 19 thosaigh líon níos mó fostaíochta ná riamh ar fud na hÉireann ag obair ón mbaile. Ní feiniméan iomlán nua é an cur chuige oibre seo. Tá sé ag tarlú i roinnt tionscal le roinnt blianta anuas. Cuireann rolladh amach leathanbhanda ardluais ar fud na Gaillimhe ar chumas daoine atá i mbun cineálacha áirithe fostaíochta a bheith ag obair i suíomhanna seachas a bpríomhái fostaíochta. Cabhraíonn an rogha a bheith ag obair go cianda ón mbaile leis an líon daoine a bhíonn ag taisteal chun na hoibre gach lá a laghdú. Cabhraíonn sé seo linn ár leibhéal charbóin a laghdú. Chomh maith leis sin, bíonn níos mó solúbthachta ag fostaíochta a bhíonn ag obair ón mbaile i ndáil leis an gcothromaíocht oibre is saoil a bhainistiú. Baineann buntáistí don fhostóir leis seo freisin i ndáil leis an leibhéal spás oifige a theastaíonn ó eagraíocht, rud a d'fhéadfadh costas ard a chruthú d'fhostóirí.

Athraíonn rolladh amach obair ón mbaile an gá atá le bheith ag maireachtáil achar réasúnta ón ionad oibre. I gcomhthéacs na Gaillimhe, b'fhéidir go mbeadh fonn anois ar dhaoine athlonnú anseo chun tairbhe a bhaint as an ardchaighdeán saoil faoin tuath i gContae na Gaillimhe gan gá a bheith le taisteal chun na hoibre gach lá. Tacófar leo siúd atá ag obair ón mbaile más féidir.

Chomh maith leis sin, táthar ag moladh in RSES go mbeadh 'geilleagar níos cliste' á sholáthar ar fud an réigiúin trí leathanbhanda ardluais a sholáthar sna ceantair is iargúlta den Chontae. Soláthróidh moil chianoibre i mbailte agus i sráidbhailte ar fud an chontae breis solúbthachta dóibh siúd ar mian leo "logáil isteach" fad is atá siad ag taisteal ar fud an chontae. D'fhéadfadh go gcabhródh a leithéid sin d'áis i gcodanna níos iargúlta den chontae le líon suntasach daoine a mhealladh isteach sna bailte agus

sráidbhailte ar laethanta oibre, rud a d'fhéadfadh dul chun tairbhe an gheilleagair áitiúil. Glactar leis go mbainfeadh an-tairbhe leis an gcineál seo úsáide bunaithe ar pheirspictíocht fiontraíochta agus gheilleagrach.

Cuspóirí Beartais Earnálacha, Braislí agus Deiseanna Fostaíochta

SCO 1 Infheistíocht Leantach

Tacú le soláthar leantach infheistíocht fostaíochta ar fud Chontae na Gaillimhe de réir na pleanála cuí agus na forbartha inbhuanaithe.

SCO 2 Infheistíocht Dhíreach Eachtrach

Déanfar iarracht sa Phlean an caidreamh atá bunaithe le FDIanna le blianta beaga anuas a chothabháil trí láithreáin agus coinníollacha oiriúnacha a shainaitheint le haghaidh lonnú agus fhorbairt na gcuideachtaí idirnáisiúnta seo i nGaillimh.

SCO 3 An Tionscal Agraibhia agus Éagsúlú Tuaithe

Tacú le forbairt an tionscail agraibhia agus an éagsúlaithe tuaithe ar bhealach inbhuanaithe ar fud Chontae na Gaillimhe trí thaighde agus forbairt a éascú más cuí.

SCO 4 Braislí Nuálaíochta Talmhaíochta

Tacú le forbairt braislí nuálaíochta talmhaíochta i gContae na Gaillimhe trí naisc feabhsaithe a spreagadh idir an fheirm, taighde, teicneolaíocht agus tráchtálú de réir na pleanála cuí agus na forbartha inbhuanaithe.

SCO 5 An Earnáil Gastranamaíochta

Forbairt na hearnála gastranamaíochta a chosaint agus tacú léi mar chuid dár n-oidhreacht chultúrtha i gContae na Gaillimhe mar fhoinsé d'fhorbairt gheilleagrach inbhuanaithe.

SCO 6 Campas Nuálaí Bia

Tacú le forbairt an Champais Nuálaí Bia i mBéal Átha an Rí agus an fhorbairt a éascú, chun ionad saineolais a bhunú i ndáil le forbairt na heolaíochta bia, an tionscail agus na teicneolaíochta.

SCO 7 Fiontraíocht Nua

Tacú le taighde taiscéalaíoch, tionscadail cheannródaíoch, gnóthaí/tionscail nuathionscanta agus cláir athoiliúna i gcomhar leis na gníomhaireachtaí forbartha agus na n-institiúidí oideachais/taighde.

SCO 8 Moil agus Cianobair

Tacú le forbairt Bailte agus Sráidbhailte Cliste ar fud Chathair na Gaillimhe chun an geilleagar tuaithe a fhorbairt agus a éagsúlú agus cur leis na sócmhainní fiontair áitiúla agus infreastruchtúir atá ar fáil chun dlús a chur le nuálaíochtaí a bhaineann le teicneolaíochtaí cliste a bhaineann le fuinneamh, iompar, agraibhia, turasóireacht, ríomhsheirbhísí agus cianobair lena n-áirítear moil oibre.

5.9 Miondíol

Déantar iarracht in RSES tacú le ról na mbailte níos lú agus na mbailte ar meánmhéid, a bhfuil ról tábhachtach acu i ndáil le soláthar seirbhíse agus fostaíochta ina ndobharcheantair laistigh d'fhéidhm gheilleagrach an chontae. Tá raon bailte agus sráidbhailte i nGaillimh ag scálaí difriúla ina bhfuil leibhéil dhifriúla de ghníomhaíocht gheilleagrach ag tarlú. Sainithnítear a leithéid sin de lonnaíochtaí laistigh den ordlathas lonnaíochta agus croístraitéis an Phlean seo.

I ndáil le forbairt straitéis miondíola, tarraingítear aird in RSES ar an iomaíochas idir an t-eispéireas traidisiúnta siopadóireachta i lár an bhaile agus eispéireas na siopadóireachta ar líne rud a tharraingíonn aird ar an tionchar a bheidh aige seo ar bheocht agus ar inmharthanacht lár ár mbailte agus príomhshráideanna ár sráidbhailte. Chuir paidéim Covid 19 dlús le scairmhargadh na hearnála ar líne rud ba chúis le níos mó brú a chur ar líon níos mó miondíoltóirí Éireannacha a láithreach ar líne a fhorbairt ionas gur féidir leo a bheith san iomaíocht. Baineann dúshlán shuntasacha beartais leis an treocht seo i ndáil leis an bplean forbartha ionas gur féidir na hionaid mhiondíola traidisiúnta ar fud an ordlathais lonnaíochta a chothabháil.

Sonraítear i dTreoirínnte Pleanála Miondíola, 2012 nach mór aird a thabhairt ar na nithe seo a leanas sa phlean forbartha:

- Ní mór go mbeidís fianaisebhunaithe trí thairbhe a bhaint as anailís agus sonraí tacaíochta chun cinnteoireacht a threorú;
- Ní mór go mbeidís comhsheasmhach leis an gcur chuige sna treoirínnte seo; agus
- Ní mór go mbeidís soiléir agus beacht chomh fada is a bhaineann le cuspóirí agus le ceanglais shonracha.

5.9.1 Ordilathas/Straitéis Mhiondíola

Áirítear in NPF beartais straitéiseacha a bhfuil sé mar aidhm leo beocht agus inmharthanacht áiteanna uirbeacha agus tuaithe in Éirinn a chinntiú. Baineann NPO 6 le ról agus feidhm ceantar uirbeach, tarraingítear aird ann ar uailmhian an Rialtais cathracha, bailte agus sráidbhailte a athghiniúint agus a athnuachan mar shócmhainní timpeallachta chun láidreachta agus beocht áiteanna uirbeacha a chinntiú. Sonraítear in NPO 11 toimhde i bhfabhar forbartha a spreagfaidh daoine, poist agus gníomhaíocht laistigh d'áiteanna uirbeacha reatha de gach méid.

Tá ceanglas reachtúil ann go n-áireofaí sa Chroístraitéis faisnéis a léiríonn nuair a bhí cuspóirí le haghaidh forbairt mhiondíola á sonrú, gur thug an tÚdarás Pleanála aird ar na Treoirínnte Pleanála Miondíola agus go bhfuil na meastacháin maidir le forbairt mhiondíola riachtanach amach anseo bunaithe ar agus go ndéantar cuntas iontu ar spriocanna sonracha daonra. Nuair a bheifear ag déileáil leis an gceanglas seo, tá sé i gceist ag Comhairle Cathrach na Gaillimhe Straitéis Mhiondíola a ullmhú i gcomhar le Comhairle Cathrach na Gaillimhe. Cuirfear na riachtanais thuasluaite ar fad san áireamh sa Straitéis Mhiondíola seo.

Tá an t-ordlathas miondíola don Chontae sonraithe thíos agus tá roinnt cuspóirí beartais a bhaineann le bainistíocht mhiondíola sainaitheanta. Tá an t-ordlathas miondíola ailínithe le hainmniúchán lonnaíochtaí sa tábla sa Chroístraitéis agus san Ordilathas Lonnaíochta gaolmhar, MASP, Príomhbhailte mar phríomhréimse fócais le haghaidh forbairtí miondíola nua. Tá forbairt mhiondíola nua ag scála cú i láithreáin atá suite go lárnach laistigh de na bailte agus sráidbhailte fágtha á spreagadh freisin.

Ní mór go mbeadh an cur chuige i ndáil le forbairt mhiondíola ailínithe le forálacha an Ordilathais Lonnaíochta, a gcuimsítear ann na catagóirí seo a leanas:

- Ceantar Uirbeach Chontae na Gaillimhe (Baile Chláir, Bearna, Órán Mór)

- Príomhbhailte (Béal Átha na Sluaighe, Tuaim)
- Suíomh lena mbaineann Poitéinseal Straitéiseach (Baile Átha an Rí)
- Bailte Beagfháis (An Clochán, Áth Cinn, Maigh Cuilinn, Uachtar Ard, Port Omna)
- Sráidbhailte Beagfháis (An Cheathrú Rua, An Spidéal, Béal Átha Ghártha, Dún Mór, Gleann na Madadh, Cinn Mhara, Maigh Locha)

Leibhéal / Feidhm Mhiondíola	Ionad
Leibhéal 1	Cathair na Gaillimhe
Leibhéal 2 Lár an Cheantair	
Leibhéal 3 Bailte Ceantair / Fochontae	Béal Átha na Sluaighe, Tuaim, Baile Átha an Rí, An Gort
Leibhéal 4 Ionad Comharsanachta	
Leibhéal 5 Baile/lár sráidbhaile/Ceantar Tuaithe	An Clochán Maigh Cuilinn Uachtar Ard Port Omna Áth Cinn

Tábla 5.5 Ordlathas Miondíola

Cuspóirí Beartais Miondíola
<p>RET 1 Ordlathas Miondíola Tacóidh an Chomhairle Contae ar bhealach gníomhach le hordlathas feidhmeanna miondíola sa Chontae a chuireann le hordlathas lonnaíochta an phlean seo agus beidh toimhde ghinearálta ann i gcoinne forbairt mhiondíola lasmuigh de bhailte.</p> <p>RET 2 Straitéis Mhiondíola Tacú leis an earnáil mhiondíola sa Chontae agus í a fhorbairt agus comhlíontacht a chinntiú le <i>Treoirlínte Pleanála Miondíola d'Údaráis Phleanála</i> DoECLG (2012), lena n-áirítear an gá atá le cur chuige seicheamhach i ndáil le forbairt mhiondíola, cuspóirí beartais aon Straitéis Mhiondíola do Ghaillimh a bheidh ann amach anseo agus an treoir atá sonraithe i <i>Lámhleabhar Dearadh Miondíola</i> DoECLG (Aibreán 2012).</p> <p>RET 3 Comhstraitéis Mhiondíola Cuspóir de chuid an Údaráis Pleanála é oibriú le Comhairle Cathrach na Gaillimhe chun comhstraitéis mhiondíola a ullmhú de réir an cheanglais faoi Alt 3.5 de na <i>Treoirlínte Pleanála Miondíola d'Údaráis Phleanála</i> (2012).</p>

5.10 Príomhcheantair Siopadóireachta

Leagtar béim shuntasach sna Treoirlínte Pleanála Miondíola ar an tábhacht a bhaineann le lár bailte agus sráidbhailte bríomhara a sholáthar. Glactar leis chomh maith in RPG (2012) gur féidir an tábhacht a bhaineann le beocht Lár an Bhaile a léiriú trí chloí go docht le forálacha an 'cur chuige seicheamhach', a chosnóidh beocht agus inmhathanacht lár bailte agus sráidbhailte. Tá ainmniúcháin chriosaithe lár baile nó sráidbhaile le fáil i ngach baile agus sráidbhaile. Soláthraíonn na ceantair seo meascán de shiopadóireacht áise agus seirbhísí áitiúla eile. Braitheann scála an tsoláthair miondíola i ngach baile agus sráidbhaile ar mhéid an bhaile nó an tsráidbhaile, an suíomh agus an dobharcheantar mar aon lena chónagaráí is atá sé do Chathair na Gaillimhe.

Is pointe fócais tábhachtach iad na bailte agus na sráidbhailte do cheantar tuaithe na Gaillimhe. Áirítear i measc na n-úsáidí eile atá á mbaint as bailte agus sráidbhailte margaí bia seachtainiúla nó díol beostoic ag margaí áitiúla a mheallann líon suntasach cuairteoirí chuig ceantar agus a chruthaíonn éagsúlacht mhiondíola. Is úsáidí idirspéacha iad seo a théann chun tairbhe lár bailte agus sráidbhailte. Teastaíonn éagsúlacht sna seirbhísí atá á dtairiscint chun lár baile nó sráidbhaile bríomhar a chinntiú agus a chothabháil. Cuireann iomadú úsáid amháin ar leith seachas úsáidí eile an bheocht seo i mbaol.

5.10.1 Folúntas

Mórcheist é an leibhéal folúntais i lár bailte agus sráidbhailte ar fud na hÉireann le blianta beaga anuas, go háirithe i gceantair ina bhfuil an struchtúr tuaithe níos laige. D'éascair sé seo as fachtóirí éagsúla a bhí le sonraí roimh Phaindeim Covid 19 agus áirítear ina measc an mhiondíol ar líne. Déanfar comhiarracht trí shásraí maoinithe éagsúla a chinntiú go bhfuil na príomhcheantair siopadóireachta i mbailte agus i sráidbhailte de gach méid mealltach, á gcothabháil agus á seirbhísiú go héifeachtach agus go bhfuil infreastruchtúr ann lena rathúnas a chinntiú amach anseo.

Tarraingítear aird in NPO 16 ar rún an Rialtais déileáil le rátaí folúntais i lár bailte agus sráidbhailte beaga chun meath tuaithe a laghdú agus beocht agus inmharthanacht ceantar tuaithe a spreagadh. Chomh maith leis sin, leagtar béim ar leith in RSES ar an dúshlán a chruthaíonn rátaí folúntais inár mbailte agus sráidbhailte. Tá an ráta náisiúnta folúntais cothrom le 13.5% agus tá an ráta don chontae cothrom le 16.6%³. As measc na mbailte agus na sráidbhailte sa chontae, tá rátaí folúntais níos airde i dTuaim agus i mBaile Locha Riach, 21.8% agus 16.8% faoi seach. Ainneoin go bhfuil an ráta folúntais i mBaile Locha Riach laghdaithe 1.4% ó rinneadh an suirbhé deiridh i Ráithe 2 2019, tá an ráta i dTuaim méadaithe 0.5%.

Tá na treochtaí comhsheasmhach leis na treochtaí atá le tabhairt faoi deara sa chúige trí chéile. As na ceithre chúige, bhí an ráta folúntais is airde le tabhairt faoi deara i gConnachta - 17.0% i Ráithe 2 2020, arb ionann é agus méadú 0.4pp i gcomparáid le Ráithe 2 2019. Bhí na cúig chontae ina raibh na rátaí folúntais is airde lonnaithe i gConnachta: Sligeach (19.3%), Liatroim (17.1%), Gaillimh (16.6%), Ros Comáin (16.6%) agus Maigh Eo (16.6%).

5.10.2 Siopaí agus Seirbhísí Áitiúla

Taobh amuigh de lár bailte agus sráidbhailte tá éileamh fós ar shiopaí áise áitiúla, a bhíonn le fáil go minic i stadanna freastail. Bíonn earraí agus seirbhísí tábhachtacha laethúla á soláthar sna siopaí seo do dhaoine atá ag maireachtáil sa cheantar. Go minic, stopann daoine ag siopaí mar seo ar a mbealach chuig áit éigin eile - leanaí a fhágáil ar scoil agus a bhailiú ón scoil. Is féidir saoráidí mar seo a lonnú gar do scoileanna, talamh fostaíochta agus ceantair chónaithe. Ba cheart, áfach, ar an gcéad dul síos, miondíol a sholáthar i mbailte agus i sráidbhailte. Níor cheart go mbeadh spás urláir siopaí agus seirbhísí áitiúla taobh amuigh de bhaile níos mó ná 100sqm de réir RPGanna (2012). I gcásanna ina bhfuil an spás urláir níos mó ná 100sqm, bainfear úsáid as an gcur chuige seicheamhach.

5.10.3 Úsáidí Tráthnóna agus Déanacha

Tá níos mó tábhachta ag baint de réir a chéile leis an nGeilleagar Tráthnóna/Déanach in Éirinn agus is fianaise ar an méid sin bunú Thascfhórsa an Gheilleagair Dhéanaigh i mí Iúil 2020. Is é cuspóir an Tascfhórsa cuir chuige nua a fhorbairt chun tacú le agus tuilleadh forbairt a dhéanamh ar an tionscal seo. Ní coincheap nua é an geilleagar tráthnóna agus déanach. Áirítear leis gníomhaíochtaí éagsúla

idir tithe tábhairne, bialanna, caiféanna, clubanna, bialanna beir leat, pictiúrlann, amharclann agus roghanna eile siamsaíochta. Is féidir leis an nGeilleagar Tráthnóna/Déanach cur ar bhealach suntasach leis an ngeilleagar áitiúil ar bhealach a rachaidh chun tairbhe bailte agus sráidbhailte ar fud Chontae na Gaillimhe. Ba cheart tacú le gníomhaíochtaí déanacha i mbailte agus i sráidbhailte ar an gcoinníoll nach bhfuil dochar á dhéanamh don taitneamhacht chónaithe agus ba cheart go mbeadh beocht agus inmharthanacht mar thoradh ar ghníomhaíochtaí tráthnóna agus déanacha, agus go mbeadh timpeallacht shábháilte á cruthú do chuartheoirí agus do chónaitheoirí araon.

5.10.4 Stáisiún Bhreosla

Tá stáisiún bhreosla le fáil anois mar chuid de shaoráidí siopadóireachta áise le blianta fada anuas, agus in go leor ceantar tuaithe is é an stáisiún breosla an t-aon seirbhís mhiondíola sa cheantar. Sna cásanna seo, b'fhéidir go mbeadh sé oiriúnach an fhorbairt a éascú chun raon níos leithne táirgí a sholáthar ar achar urláir breá mór. É sin ráite, tá líon suntasach stáisiún breosla agus siopaí gaolmhara forbartha ag imeall bailte móra. Sna cásanna seo, dá réir sin, d'fhéadfadh go mbeadh sé riachtanach teorainn a chur leis an raon táirgí atá ar fáil agus ar an achar urláir do chustaiméirí chun an soláthar miondíola laistigh de lár an bhaile a chosaint. Ag féachaint don mhéid thuasluaite, breithneoidh an Chomhairle tograí ar bhonn an iarratais. Os a choinne sin, sonraítear i d*Treoirlínte Pleanála Miondíola (2012)* nár cheart go mbeadh spás urláir siopa gaolmhar níos mó ná 100sqm agus gur cheart tairbhe a bhaint as an gcur chuige seicheamhach i ndáil le haon togra a bhfuil an t-achar urláir ann níos mó ná an tairseach seo.

Cuspóir Beartais na bPríomhcheantar Siopadóireachta

CSA 1 Forbairt Mhiondíola Cothromaithe

A chinntiú, ar mhaithe le beocht agus inmharthanacht, go mbíonn cothromaíocht le tabhairt faoi deara idir seirbhísí agus asraonta mar thoradh ar thograí forbartha, agus ar an tslí sin, go seachnaítear comhchruinniú iomarcach úsáidí.

CSA 2 Úsáidí Miondíola agus Comhlántacha

Meascán sláintiúil úsáidí miondíola agus úsáidí comhlántacha oiriúnacha eile a spreagadh agus tacú leo i lár bailte agus sráidbhailte agus bearta spriocdhírthe a shainnithint chun na rátaí folúntais a laghdú.

CSA 3 Úsáidí Lár an Bhaile

Tacú, más féidir, le hiarratais phleanála ina moltar úsáidí comhlántacha, neamh-mhiondíola i lár bailte agus sráidbhailte, a bhfuil leibhéil arda folúntais le tabhairt faoi deara iontu.

CSA 4 Aghaidheanna agus Comharthaíocht Siopaí

Cuireann aghaidheanna foirgnimh i lár bailte agus sráidbhailte ar bhealach suntasach le mealltacht áite. Ba cheart breithniú cúramach a dhéanamh ar fhorbairt aghaidheanna siopaí agus na comharthaíochta gaolmhara i lár bailte agus sráidbhailte, go háirithe i Limistéir Chaomhantais Ailtireachta.

CSA 5 Dearadh Aghaidheanna Siopaí

Dearadh aghaidheanna siopaí ar ardchaighdeán a spreagadh i lár bailte agus sráidbhailte go háirithe in ACAanna ainmnithe.

CSA 6 Ionaid Áitiúla

Tacú le soláthar ionad áitiúil atá ag freastal ar dhaonraí an dobharcheantair áitiúil i gceantair chónaithe nua, i gcomhréir le riachtanais áitiúla.

CSA 7 Siopaí agus Seirbhísí Áitiúla

Forbairt siopaí beaga agus seirbhísí a cheadú ag suíomhanna imeallacha laistigh de lonnaíochtaí baile sa chás gur féidir a léiriú go bhfuil na forbairtí ag scála atá oiriúnach chun freastal ar éileamh áitiúil agus nach mbeidh tionchar diúltach ag a leithéid ar bheocht agus ar inmharthanacht lár an bhaile atá ann cheana féin.

CSA 8 Úsáidí Tráthnóna agus Déanacha

Tacú le tograí le haghaidh forbairt a bhfuil úsáidí tráthnóna agus déanacha seachbhuaice, tráchtála, miondíola nó caitheamh aimsire san áireamh iontu laistigh de nó cóngarach do lár bailte agus sráidbhailte, áit ar féidir a léiriú go gcuirfidh an fhorbairt le carachtar agus le feidhm ceantair agus nach mbainfear an bonn de thaitneamhacht chónaithe agus ghinearálta an cheantair.

CSA 9 Bainistíocht Úsáidí Déanacha

Iarracht a dhéanamh a chinntiú go bhfuiltear ag cloí le hardchaighdeáin timpeallachta trí phrionsabail dea-chleachtais a chur i bhfeidhm i ndáil le bainistíocht úsáidí déanacha, trí bhearta cosc bruscair a bhunú agus uaireanta oibre a rialú.

CSA 10 Miondíol agus Stáisiúin Bhreosla Gaolmhara

Breithniú a dhéanamh ar thograí forbartha le haghaidh saoráidí siopa a bheidh taobh le stáisiúin bhreosla de réir na mbuntáistí aonair atá ag baint leo, ag féachaint do *Treoirínte Pleanála Miondíola d'Údarás Phleanála* (2012) agus faoi réir impleachtaí tráchta.

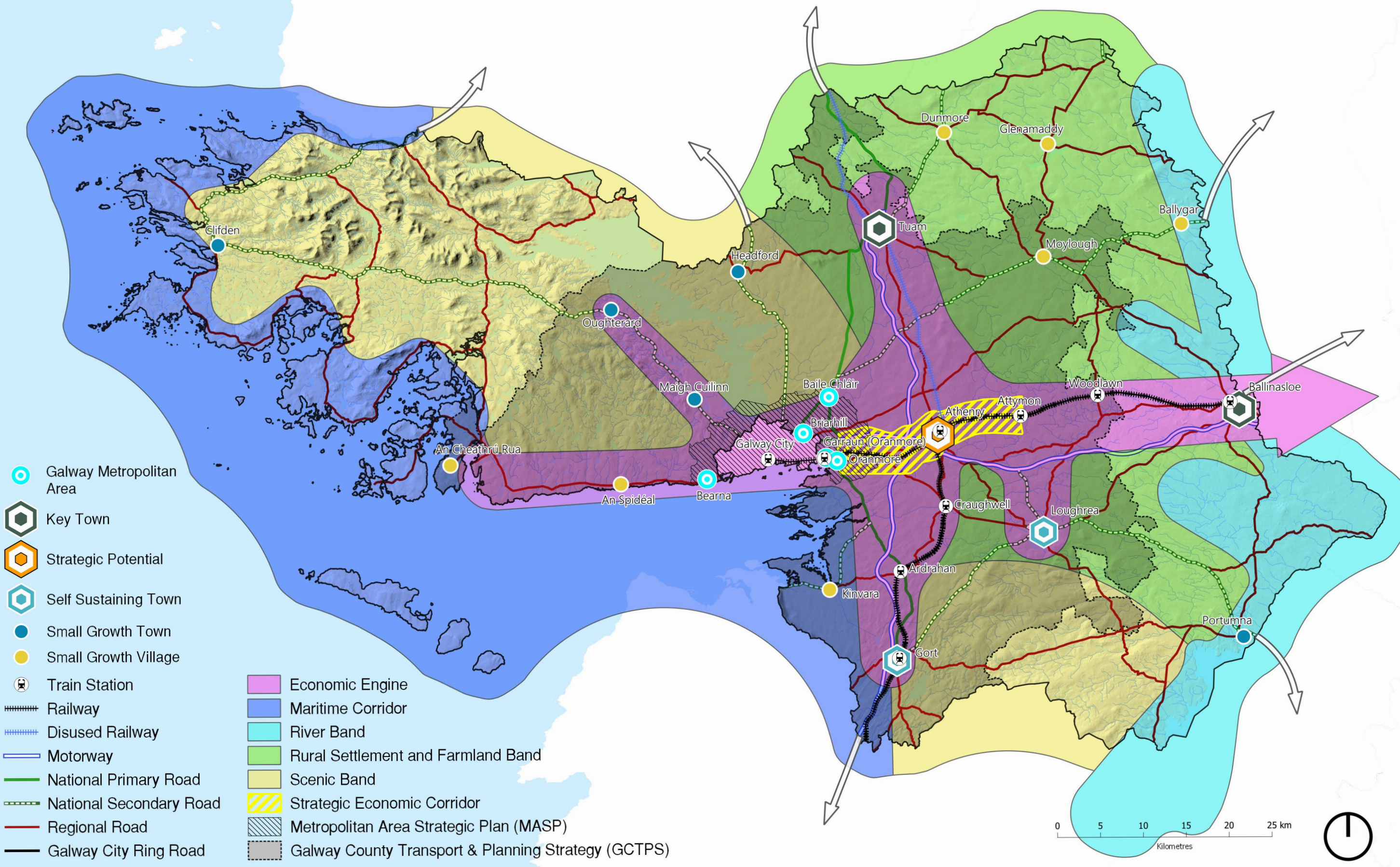
CSA 11 Forbairt Straitéiseach Lár Baile

Tacú le marglanna agus comharchumainn atá bunaithe sa Chontae cheana féin ar mian leo athlonnú ó lár an bhaile go dtí imeall an bhaile faoi réir cloí leis na gnáthriachtanais phleanála agus leis na caighdeáin bainistíochta forbartha, agus ar an tslí sin, forbairt lár an bhaile/an chroícheantair le haghaidh úsáidí miondíola agus tráchtála a cheadú.

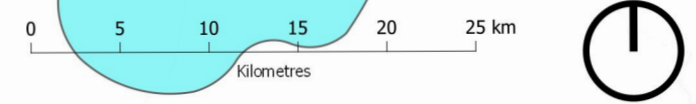
CSA 12 Timpeallacht Mhiondíola ar Ardchaighdeán

Tacú le forbairt cineálacha, scálaí agus patrún oiriúnach d'fhorbairt mhiondíola i suíomhanna oiriúnacha laistigh de na lonnaíochtaí sa Chontae agus le dearadh ar ardchaighdeán:

- A thacaíonn le beocht agus le himmharthanacht lár na lonnaíochta reatha agus na bpríomhshráideanna gaolmhara agus/nó nach mbaineann an bonn den fhuinneamh atá le brath ar na sráideanna sin;
- A chosnaíonn infheistíocht i mbóithre straitéiseacha agus in infreastruchtúr agus inrochtaineacht ar cheantair mhiondíola a sholáthar, go háirithe i ndáil le hiompar poiblí;
- A chabhraíonn le timpeallacht mhiondíola ar ardchaighdeán a chruthú.

- Galway Metropolitan Area
- ⬡ Key Town
- ⬡ Strategic Potential
- ⬡ Self Sustaining Town
- Small Growth Town
- Small Growth Village
- ⚡ Train Station
- Railway
- Disused Railway
- Motorway
- National Primary Road
- National Secondary Road
- Regional Road
- Galway City Ring Road
- Economic Engine
- Maritime Corridor
- River Band
- Rural Settlement and Farmland Band
- Scenic Band
- Strategic Economic Corridor
- Metropolitan Area Strategic Plan (MASP)
- Galway County Transport & Planning Strategy (GCTPS)

Map 5.1 Economic Engine

Caibidil 6 Iompar agus Gluaiseacht

“Infheistíocht agus gluaiseacht a spreagadh i ngach earnáil iompair a thacóidh le fás spriocdhírthe daonra agus geilleagrach agus modhanna taistil níos inbhuanaithe lena n-áirítear siúl, rothaíocht agus iompar poiblí”.

6.1 Réamhrá

Tuigeann Comhairle Chontae na Gaillimhe go bhfuil soláthar infreastruchtúr iompair ar bhealach inbhuanaithe ríthábhachtach i ndáil le forbairt an chontae amach anseo. Tacóidh an plean seo le hinfeistíocht in infreastruchtúr iompair nua agus feabhsaithe chun fás agus infheistíocht gheilleagrach a chinntiú, mar aon le deiseanna fostaíochta a sholáthar, amanna comaitéireachta a laghdú, pobail níos inbhuanaithe a chruthú agus caighdeán na beatha a fheabhsú trí nascacht feabhsaithe laistigh de agus idir na lonnaíochtaí. Ionas gur féidir an t-infreastruchtúr iompair chomhtháite seo a sholáthar, tá Straitéis Iompair & Pleanála Chontae na Gaillimhe (GCTPS) ullmhaithe mar chuid den phlean seo.

Tá an Chomhairle airdeallach ar an tábhacht a bhaineann le feabhsuithe a dhéanamh i ndáil le soláthar agus cothabháil cosán, rotharbhealaí, infreastruchtúr bóithre, iarnróid, eitlíochta agus muirí a thacaíonn le roghanna modhanna iompair, a chuireann le straitéis iompair atá inbhuanaithe agus comhtháite, a thacaíonn le hinfeistíocht gheilleagrach agus a sholáthraíonn ardchaighdeán beatha agus níos mó pobal inbhuanaithe le haghaidh daonra an chontae faoi láthair agus amach anseo.

6.2 Aidhmeanna Straitéiseacha

Oibreoidh Comhairle Chontae na Gaillimhe leis na gníomhaireachtaí agus comhlachtaí stáit ábhartha lena chinntiú go bhfuil infreastruchtúr iompair á sholáthar agus tabharfar aird ar na haidhmeanna straitéiseacha seo a leanas;

- Tacófar le Straitéis Iompair & Pleanála Chontae na Gaillimhe (GCTPS) agus le Straitéis Iompair na Gaillimhe (GTS);
- Tacófar le modhanna iompair inbhuanaithe agus leis an aistriú chuig geilleagar ísealcharbóin;
- Cosnófar an fheidhm iompair straitéisigh, an acmhainn iompair, lena n-áirítear pleanáil le haghaidh feabhsuithe acmhainne amach anseo ar an ngréasán bóithre náisiúnta;
- Tacófar le forbairt ar thalamh seirbhísithe i mbailte agus sráidbhailte, go háirithe iad siúd atá lonnaithe feadh conairí iompair phoiblí agus de réir *Treoirlínte maidir le Forbairt Chónaithe Inbhuanaithe i gCeantair Uirbeacha* (2009), ag féachaint do na patrúin lonnaíochta atá ann cheana féin;
- Tacú le huasghrádú acmhainn líne iarnróid Bhaile Átha Luain – Bhéal Átha an Rí – na Gaillimhe lena n-áirítear dé-rian agus níos mó stadanna seirbhíse idir Gaillimh agus Baile Átha Luain;
- Tacú le leathnú an infreastruchtúir Rothaíochta ar fud na tíre agus ar fud an Chontae;

6.3 Comhthéacs Straitéiseach

Ullmhaíodh an chaibidil seo i gcomhthéacs na bPleananna, Beartas agus Treoirlínte Náisiúnta agus Réigiúnacha seo a leanas:

Creat Náisiúnta Pleanála – Éire 2040
Plean Forbartha Náisiúnta 2018-2027
An Straitéis Réigiúnach Spásúil agus Gheilleagrach do Réigiún an Tuaiscirt agus an Iarthair 2020-2032

Pleanáil Spásúil agus Bóithre Náisiúnta, Treoirlínte d'Údarás Phleanála 2012	
Lámhleabhar Dearaidh do Shráideanna agus Bóithre Uirbeacha 2013, nuashonraithe in 2019	
Plean Straitéiseach an Chláir Iompair Tuaithe <i>Local Link</i> 2018-2022	
Plean Gníomhaithe ar son na hAeráide 2019	
Taisteal Níos Cliste – Todhchaí Iompair Inbhuanaithe - Beartas Iompair Nua d'Éirinn 2009 - 2020	-
Straitéis le haghaidh Forbairt Glasbhealaí Náisiúnta agus Réigiúnacha Amach Anseo, 2018	
Plean Náisiúnta um Maolú 2017	
Creat Beartais Náisiúnta; Infreastruchtúr Breoslaí Malartacha le haghaidh Iompair in Éirinn 2017 - 2030 Treoir Dea-chleachtais Tréscailteachta curtha i dtoll a chéile ag an Údarás Náisiúnta Iompair	-
Creat an Bheartais Náisiúnta Rothaíochta 2009-2020	
Lámhleabhar Náisiúnta Rothaíochta curtha i dtoll a chéile ag an Údarás Náisiúnta Iompair 2011	
Straitéis Aoisbhá do Ghailimh 2014-2019	
Straitéis Iompair na Gaillimhe agus Straitéis Iompair agus Pleanála Chontae na Gaillimhe	

6.3.1 Creat Náisiúnta Pleanála

Leagtar béim shuntasach sa Chreat Náisiúnta Pleanála (NPF) ar an tábhacht a bhaineann leis an aistriú chuig úsáid a bhaint as modhanna iompair níos inbhuanaithe agus cur chun feidhme straitéisí pleanála agus iompair. Chomh maith leis sin, leagtar béim in NPF ar an tábhacht a bhaineann le leictiríú iompair phoiblí, agus úsáid a bhaint as feithiclí leictreacha. Ní mór go n-áireofaí i ndearadh pobal comhtháthú roghanna malartacha sábháilte agus áisiúla seachas an carr a úsáid amach anseo agus an t-infreastruchtúr siúil agus rothaíochta a fheabhsú.

6.3.2 Straitéis Réigiúnach Spásúil agus Gheilleagrach (RSES)

Tacaíonn an Straitéis Réigiúnach Spásúil agus Gheilleagrach (RSES) leis an aistriú ó charr príobháideach a úsáid agus roghanna malartacha a úsáid a thacaíonn le breis éifeachtúlachta i ndáil le húsáid na ngréasán iompair. Tacaíonn RPO 3.6.7 de RSES le soláthar Chuarbhóthar nua na Gaillimhe/N6 (N6 GCRR) arb ionann é agus príomhthosaíocht le haghaidh mhórchearntar uirbeach na Gaillimhe. Tacaíonn RPO 6.27 le hullmhú pleananna Iompair Áitiúla le haghaidh Bhéal Átha na Sluaighe agus Tuaim, agus tacaíonn RPO 3.6.13 le soláthar Gréasán Glasbhealaí a áirítear ann Rotharbhealach Náisiúnta Bhaile Átha Cliath go Gaillimh, Glasbhealach an Chósta - Órán Mór go Bearna, agus Glasbhealach Gaillimh go dtí An Clochán. Seo a leanas liosta de na príomhthosaíochtaí atá sonraithe in RSES:

- Tacaíocht le haghaidh cothabháil acmhainne agus sábháilteacht straitéiseach ghréasán na mbóithre náisiúnta agus pleanáil le haghaidh feabhsuithe acmhainne amach anseo lena n-áirítear Cuarbhóthar Chathair na Gaillimhe/N6, Uasghrádú an N59, Scéim an N59/An Clochán go dtí Uachtar Ard agus Seachbhóthar Mhaigh Cuilinn;
- Tacú le pleananna Iompair Áitiúla le haghaidh Bhéal Átha na Sluaighe agus Tuaim;
- Tacú le soláthar Gréasán Glasbhealaí lena n-áirítear an Rotharbhealach Náisiúnta idir Baile Átha Cliath agus Gaillimh, Glasbhealach an Chósta - Órán Mór go Bearna, agus Glasbhealach Gaillimh do An Clochán;
- Tacú le soláthar feabhsaithe agus níos nasctha seirbhís iompair phoiblí lena n-áirítear an clár iompair tuaithe;
- Tacú le soláthar tionscadal iarnróid lena n-áirítear líne iarnróid dé-riain idir Gaillimh agus Baile Átha Luain;
- Tacú le hinfreastruchtúr Taisteal Níos Cliste a sholáthar;

6.3.3 Straitéis Iompair agus Pleanála Chontae na Gaillimhe agus Straitéis Iompair na Gaillimhe

Soláthraítear i Straitéis Iompair agus Pleanála Chontae na Gaillimhe (GCTPS) forléargas agus scrúdú ar ghréasáin agus seirbhísí iompair reatha laistigh den Chontae agus úsáidtear an fhaisnéis seo chun príomhdhícheanna agus príomhdhúshláin a bhainfidh le soláthar iompair laistigh de thréimhse an Phlean Forbartha Contae agus ina dhiaidh sin a aithint. Tá patrúin reatha agus tuartha gluaiseachta curtha i bhfeidhm taobh le breithniú ar fhás aitheanta agus pleanáilte in úsáidí tithíochta, fostaíochta agus talún eile chun measúnú a dhéanamh ar conas a athrófar úsáid agus feidhmiú “príomhchonairí” laistigh den Chontae, rud a cheadaíonn sraith roghanna le haghaidh feabhsuithe iompair agus beart gaolmhar atá le forbairt a bhfuil an cumas acu freagairt do na patrúin seo. Anuas air sin, tá measúnú déanta ar na roghanna seo i gcomparáid le sraith cuspóirí straitéiseacha a bhfuil sé mar aidhm leo tograí a fhorbairt de réir móid agus suímh a dhéileálfadh le saincheisteanna iompair atá ann faoi láthair, a chosnóidh sábháilteacht agus oibriú éifeachtach na ngréasán iompair laistigh den Chontae, agus a oibreoidh chun forbairt agus fás amach anseo i suíomhanna atá sainaitheanta sa phlean seo, nó ar féidir a léiriú atá comhsheasmhach le cuspóirí beartais ábhartha a threorú agus tacú leo. Lena chois sin, tá GCTPS ullmhaithe ar bhealach a chinntíonn go bhfuil sé comhoiriúnach le/ag cur le Straitéis Iompair na Gaillimhe, go háirithe i ndáil le ceantair uirbeacha (MASP) atá suite ar theorainn cheantar riaracháin Chathair na Gaillimhe. Déantar iarracht in GCTPS tacú go gníomhach le feabhsuithe ar líonraí iompair a spreagfaidh níos mó úsáide a bheith á baint ag na pobail atá ann faoi láthair as iompar inbhuanaithe, a laghdóidh spleáchas ar charranna agus a thacóidh le forbairt nua ag suíomhanna inar féidir roghanna iompair inbhuanaithe a spreagadh agus a éascú trí infreastruchtúr atá ann agus atá uasghrádaithe agus bearta eile.

Tacaíonn Straitéis Iompair na Gaillimhe (GTS) le comhtháthú talamhúsáide agus iompair laistigh de Chathair na Gaillimhe agus bruachbhailte agus purláin Chontae na Gaillimhe. Is straitéis chomhpháirteach é an plean seo idir Comhairle Cathrach na Gaillimhe agus Comhairle Chontae na Gaillimhe a ullmháidh i gcomhar leis an Údarás Náisiúnta Iompair. Tacaíonn GTS le brú tráchta laghdaithe agus spleáchas ar charranna trí acmhainn mhéadaithe d’iompar poiblí iontaoifa agus inbhuanaithe agus tacú agus éascú rothaíochta agus siúil, a thacaíonn le hastaíochtaí gáis cheaptha teasa (GHG) a laghdú. Cuimsítear sa straitéis seo bainistíocht tráchta, tús áite a thabhairt do ghluaiseachtaí siúil, rothaíochta agus bus, modhnuithe ar an ngréasán tráchta, bainistíocht gníomhaíochtaí páirceála agus feithiclí earraí troma, feabhsuithe ar an ríocht phoiblí agus úsáid a bhaint as ‘soghluaiasteacht níos cliste’.

Cuspóirí Beartais le haghaidh Straitéis Iompair & Pleanála Chontae na Gaillimhe agus Straitéis Iompair na Gaillimhe

GCTPS 1 Straitéis Iompair & Pleanála Chontae na Gaillimhe agus Straitéis Iompair na Gaillimhe

Cuspóir beartais de chuid Chomhairle Contae na Gaillimhe é tacú le cur chun feidhme Straitéis Iompair & Pleanála Chontae na Gaillimhe agus Straitéis Iompair na Gaillimhe i ndáil le gach modh iompair a éascú.

GCTPS 2 Cur chuige comhtháite i ndáil le talamhúsáid agus iompar

Bainfidh Comhairle Chontae na Gaillimhe tairbhe as cur chuige comhtháite i ndáil le talamhúsáid agus iompar, agus tacófar ar bhonn gníomhach le bearta a éascaíonn agus a mheallann forbairtí chuig

suíomhanna ag a bhfuil ardleibhéal de sholáthar iompar inbhuanaithe (nó ar féidir leo a leithéid sin de sholáthar a chinntiú mar thoradh ar an bhforbairt i gceist).

GCTPS 3 Iompar Inbhuanaithe

Déanfaidh an Contae iarracht tacú le bearta éagsúla a laghdóidh spleáchas cónaitheoirí ar charranna, agus a dhéanfaidh iarracht go sonrach rochtain ar roghanna iompair inbhuanaithe a fheabhsú (lena n-áirítear modhanna freagrúla agus “solúbtha”) le haghaidh na gcónaitheoirí sin atá ina gcónaí i gceantair thuaithe an Chontae.

GCTPS 4 Siúl agus Rothaíocht

Tacú le agus feabhsú gréasán siúil agus rothaíochta nua mar an “céad rogha” le haghaidh aistir áitiúla níos giorra agus chun lonnaíochtaí laistigh de Chontae agus de Chathair na Gaillimhe a nascadh.

GCTPS 5 Uasghrádú chuig Líonraí Iompair Phoiblí

Tacú le haon uasghráduithe móra atá beartaithe ar líonraí iompair poiblí, lena n-áirítear Conair Iarnróid an Iarthair agus dé-rian idir Cathair na Gaillimhe agus Baile Átha Luain.

GCTPS 6 Iompar Poiblí Bóthair

Déanfaidh an Contae iarracht an t-infreastruchtúr le haghaidh iompar poiblí bóthair a chothabháil agus a fheabhsú, agus rochtain ar sheirbhísí atá ar fáil cheana féin a mhéadú (trí stadanna nua a sholáthar agus rochtain feabhsaithe trí ghréasáin coisithe agus rothar).

GCTPS 7 Feabhsúcháin ar an nGréasán Bóithre

Bainisteoidh agus cothóidh an Contae feidhmiú éifeachtach agus sábháilte an ghréasáin bóithre atá á rialú aige, agus oibreoidh sé le TII agus NTA chun suíomhanna a aithint ar an ngréasán náisiúnta ina bhféadfadh gá a bheith le feabhsúcháin spriocdhírthe chun déileáil le saincheistanna ar leith.

GCTPS 8 Feabhsú Gréasán Náisiúnta

Comhoibreoidh an Contae le TII agus NTA i ndáil le cothabháil agus feabhsú gréasán náisiúnta le haghaidh taisteal agus gluaiseacht achar níos faide agus traschontae tréthrachta lastas san áireamh.

GCTPS 9 Comhoibriú le Cathair na Gaillimhe

Comhoibreoidh an Chomhairle le Comhairle Chontae na Gaillimhe de réir mar is cuí chun forbairt a

dhéanamh ar thograí agus ar bhearta a fheabhsóidh taisteal chuig agus ó Chathair na Gaillimhe ar bhealach atá comhoiriúnach le GTS agus GCTPS, a bhaineann an méid tairbhe agus is féidir, áit ar féidir, as na buntáistí a chruthaíonn an cur chuige seo don dá cheantar.

6.4 Athrú Aeráide

Ní mór soláthar infreastruchtúir cosúil le hiompar poiblí agus infreastruchtúr bóithre ar ardchaighdeán a sholáthar ag cur an méid atá sonraithe sa chlár oibre um ghníomhú ar son na haeráide san áireamh. Seo a leanas na príomh pharaiméadair atá luaite leis na hiarrachtaí déileáil leis an athrú aeráide:

- Modhanna iompair inbhuanaithe;
- Iompar poiblí feabhsaithe;
- Astaíochtaí laghdaithe;
- Pleanáil spásúil a chomhtháthú le pleanáil iompair;
- Beart chun tacú le feithiclí leictreacha;
- Straitéisí lonnaíochta agus iompair inbhuanaithe a chur chun cinn i gceantair uirbeacha agus thuaithe.

Beidh na cuspóirí beartais atá le leanúint ag teacht le Toradh Straitéiseach Náisiúnta (NSO) uimh. 8 de NPF agus tacóidh siad le haistriú an chontae chuig sochaí ísealcharbóin agus seasmhach ó thaobh na haeráide. Ina theannta sin, déileálfar i gCaibidil 14 *Athrú Aeráide, Fuinneamh agus Acmhainn In-athnuaite*, ar bhealach níos mionsonraithe leis an Athrú Aeráide agus leis an idirghaolmhaireacht idir cuspóirí beartais na caibidle seo agus an t-aistriú chuig sochaí sheasmhach.

6.5 Iompar

6.5.1 Pleanáil Chomhtháite Talamhúsáide agus Iompair

Nuair a bheidh an patrún forbartha á mhúnlú agus tionchar á imirt ar shuíomh, scála, dlús, dearadh agus meascán talamhúsáidí, d'fhéadfadh comhtháthú talamhúsáide agus iompair cabhrú leis an ngá atá le taisteal a laghdú agus forbairt uirbeach inbhuanaithe a éascú. É sin ráite, bíonn amanna méadaithe comaitéireachta, breis spleáchais ar iompar a mbíonn astaíochtaí gáis cheaptha teasa méadaithe dá thoradh agus caighdeán saoil laghdaithe dár bpobail mar thoradh ar scaipeadh talamhúsáidí, rud nach bhfuil inbhuanaithe.

Dá réir sin, tacaítear sa phlean seo le cur chuige comhtháite i ndáil le talamhúsáid agus iompar agus tacaítear le forbairt i mbailte, lonnaíochtaí agus sráidbhailte atá sa chontae cheana féin de réir na Croístraitéise, mar atá sonraithe i gCaibidil 2 "*Croístraitéis, Straitéis Lonnaíochta & Straitéis Tithíochta*" chun an spleáchas ar charranna a laghdú. Tacaítear go láidir sa Phlean le dlúthfhás uirbeach a chruthú, lonnaíochtaí atá ann a chomhdhlúthú agus tailte athfhorbraíochta a fhorbairt ar fud an ordlathais lonnaíochta agus tá breis eolais le fáil i gCaibidil 3 *Comhfhorbairt, Athghiniúint agus Maireachtáil Uirbeach*. Tacaíonn cur chun cinn forbairt láithreán athfhorbraíochta agus comhdhlúthú lonnaíochtaí atá ann cheana féin le modhanna iompair níos inbhuanaithe, eadhon siúl, rothaíocht agus iompar poiblí, mar roghanna malartacha inmharthana seachas an carr príobháideach.

Tacaíonn an plean le cruthú mol iompair agus infreastruchtúr iompair phoiblí feabhsaithe chun breis acmhainne agus seirbhís bhreise a éascú. Ag suíomhanna straitéiseacha feadh na gconairí iompair phoiblí seo tacaíonn an plean le forbairt ard-dlúis a chuirfidh leis an líon daoine a bheidh laistigh de dhobharcheantar siúil na seirbhíse iompair phoiblí, a mhéadóidh líon na bpaisinéirí a bheidh ag úsáid na seirbhíse, agus a bheidh mar bhonn le hinmharthanacht gheilleagrach na seirbhíse trí chéile a mhéadú agus, dá réir sin, astaíochtaí gáis ceaptha teasa a laghdú de bhrí go mbeidh líon níos lú daoine spleách ar charranna.

Tá fianaise ar an straitéis seo le fáil sa phlean i bhfoirm ullmhú Chreatphlean an Gharráin inar sainiúidh tailte atá le forbairt mórthimpeall ar an stáisiún traenach atá le fáil in Órán Mór faoi láthair. Tá gá le roinnt oibreacha infreastruchtúir ar an líne traenach atá ann a bheidh mar bhonn le

minicíocht agus acmhainn mhéadaithe na seirbhíse traenach. Chomh maith leis sin, sonraítear in GCTPS an aidhm atá ann scrúdú a dhéanamh ar sholáthar saoráidí nua agus feabhsaithe “moil” i bPríomhbhailte Bhéal Átha na Sluaighe agus Thuama, agus na saoráidí atá ag freastal ar an stáisiún traenach i mBaile Átha an Rí a fheabhsú.

Chomh maith leis in, tá ról lárnach ag Straitéisí Talamhúsáide agus Iompair i dtacú le comhordú agus comhtháthú níos fearr na pleanála forbartha. Tá Straitéis Iompair & Pleanála Chontae na Gaillimhe ag tacú leis an bplean seo agus mar bhonn leis. Áirítear sa chaibidil seo freisin cuspóirí beartais le haghaidh Pleananna Iompair Áitiúla a ullmhú do Phríomhbhailte Thuama agus Bhéal Átha na Sluaighe mar chuid den athbhreithniú ar na Pleananna Ceantair Áitiúla le haghaidh na lonnaíochtaí seo.

Cuspóirí Beartais le haghaidh Pleanáil Chomhtháite Talamhúsáide agus Iompair

ILUTP 1 Iompar Inbhuanaithe

An t-aistriú i dtreo úsáid a bhaint as modhanna iompair inbhuanaithe agus ísealcharbóin a spreagadh, trí thacú le modhanna malartacha iompair, agus ‘pobail insiúlta’ agus tacú le dlúthfhoirmeacha uirbeacha gar do chonairí iompair phoiblí chun patrúin ghluaiseachta níos inbhuanaithe a spreagadh.

ILUTP 2 Pleananna Iompair Áitiúla

Pleananna Iompair Áitiúla a ullmhú de réir Threoirlínte Measúnaithe Iompair Cheantarbhunaithe (TII, 2018) agus i gcomhairle le gníomhaireachtaí náisiúnta iompair agus páirtithe leasmhara ábhartha eile le haghaidh Príomhbhailte Thuama agus Bhéal Átha na Sluaighe mar chuid d’ullmhú na bPleananna Ceantair Áitiúla le haghaidh na lonnaíochtaí seo.

6.5.2 Iompar Inbhuanaithe

Bunaithe ar an anailís a rinneadh ar dhaonáireamh 2016, tá leibhéal suntasach spleáchais laistigh den chontae ar an gcarr príobháideach arb ionann é agus an príomh-mhodh iompair. Tá an chaibidil seo ag feidhmiú i gcomhar le Straitéis Iompair agus Pleanála Chontae na Gaillimhe (GCTPS) agus Straitéis Iompair na Gaillimhe agus is é an aidhm atá ann athrú ón gcarr príobháideach a úsáid go dtí roghanna iompair níos inbhuanaithe a úsáid. Tá eolas le fáil thíos i dTábla 6.2 atá bunaithe ar Dhaonáireamh 2016 maidir le cion córa iompair lena n-áirítear Cathair na Gaillimhe. Glactar leis go bhfuil an t-aistriú chuig iompar níos inbhuanaithe laistigh den chontae riachtanach chun ceanglais a chomhlíonadh faoi alt 10(2)(n) den Acht (Aeráid). Sonraítear sna rannóga seo a leanas na modhanna iompair éagsúla atá in úsáid laistigh den chontae, lena n-áirítear siúl, rothaíocht agus iompar poiblí.

6.5.2.1 Siúl agus Rothaíocht

Baineann roinnt buntáistí le tacú le siúl agus rothaíocht lena n-áirítear laghdú ar bhrú tráchta i gceantair uirbeacha, astaíochtaí gáis cheaptha teasa laghdaithe, daonra níos sláintiúla, caighdeán feabhsaithe saoil agus pobail níos inbhuanaithe. Dá mhéad daoine is féidir a spreagadh go gníomhach chun a bheith ag siúl agus ag rothaíocht is ea is fearr a éireoidh leis na hiarrachtaí líon na gcarranna príobháideacha atá in úsáid laistigh dár gceantair uirbeacha a laghdú, rud a bheidh mar bhonn le

héileamh laghdaithe ar spásanna páirceála agus ar spás sráide a d'fhéadfadh a bheith mar bhonn le feabhsuithe sa ríocht phoiblí inár gceantair uirbeacha.

Tacaítear sa phlean seo leis na caighdeáin dearaidh atá le fáil sa Lámhleabhar Náisiúnta Rothaíochta agus sa Lámhleabhar Dearaidh le haghaidh Bóithre agus Sráideanna Uirbeacha i ndáil le dearadh infreastruchtúir do choisithe agus do rothaithe agus ceanglaítear ar gach forbairt nua léargas a thabhairt ar an gcaoi a bhfuil a gcuid tograí de réir na ndoiciméad seo. Spreagfaidh cur chun feidhme prionsabal dea-dhearaidh uirbigh trí eagrú talamhúsáidí agus cruthú sráideanna agus comharsanachtaí dea-nasctha idir ceantair chónaithe, ionaid chomharsanachta, scoileanna, agus ionaid oibre, daoine chun a bheith ag siúl agus ag rothaíocht níos minice.

Cuspóirí Beartais le haghaidh Siúl agus Rothaíocht

WC 1 Infreastruchtúr do Choisithe agus do Rothaithe

A cheangal go mbeidh dearadh an infreastruchtúir do choisithe agus do rothaithe de réir na bprionsabal, cur chuige agus caighdeán atá sonraithe sa Lámhleabhar Náisiúnta Rothaíochta agus sa Lámhleabhar Dearaidh le haghaidh Bóithre agus Sráideanna Uirbeacha.

WC 2 Páirceáil Rothar

A spreagadh áiseanna slána páirceála rothar agus áiseanna gaolmhara a sholáthar laistigh de ríocht phoiblí bhailte agus sráidbhailte ar fud an Chontae.

WC 3 Gluaiseacht Inbhuanaithe Iompair

A cheangal go dtabharfaí tús áite do ghluaiseacht inbhuanaithe iompair ag an gcéim dearaidh is tuisce de thograí forbartha.

WC 4 Gréasán Nua-aimseartha d'Infreastruchtúr Siúil agus Rothaíochta

Leanúint leis an obair agus leis an bplé leis an Údarás Náisiúnta Iompair, an Roinn Iompair agus gníomhaireachtaí eile chun gréasán nua-aimseartha d'infreastruchtúr siúil agus rothaíochta a fhorbairt sa Chontae.

WC 5 Rotharbhealaí Saor ó Thrácht

Bealaí saor ó thrácht a sholáthar, más féidir, do choisithe agus do rothaithe, go háirithe sa chás go mbeadh bealaí den chineál sin mar bhonn le rogha níos díri, níos sábháilte agus níos mealltaí seachas an carr a sholáthar.

6.5.2.2 Glasbhealaí agus Gormbhealaí

Tá an Chomhairle ag tacú go gníomhach le soláthar infreastruchtúr glasbhealaí laistigh den chontae agus glacann an Chomhairle leis go bhfuil buntáistí ag baint le háis caitheamh aimsire a sholáthar a spreagann stíl mhaireachtála gníomhach agus sláintiúil i measc ár bpobal. Chomh maith leis sin, tá an Chomhairle airdeallach ar na buntáistí geilleagracha a bhaineann le glasbhealaí ó thaobh na turasoíreachta de go háirithe. Leanfaidh an Chomhairle ag tacú agus ag éascú soláthar glasbhealaí áit

ar cuí laistigh den chontae. Tá tuilleadh scrúdaithe agus mionsonraí maidir le glasbhealaí le fáil i *gCaibidil 9 Bithéagsúlacht, Infreastruchtúr Glas agus Oidhreacht Nádurtha*.

Cuspóirí Beartais le haghaidh Glasbhealaí agus Gormbhealaí

GBW 1 Glasbhealaí

Tacú le forbairt Gréasán Glasbhealaí Straitéiseach comhtháite de bhealaí náisiúnta agus réigiúnacha agus nascacht le glasbhealaí reatha a uasmhéadú trí naisc le hinfreastruchtúr siúil agus rothaíochta ar bhealach atá comhoiriúnach le beartais chaomhnaithe dúlra agus beartais timpeallachta eile. Áireofar anseo ach níl sé teoranta do na nithe seo a leanas lena mbaineann tábhacht Náisiúnta agus Réigiúnach;

- Glasbhealach Náisiúnta - Baile Átha Cliath go Gaillimh
- Glasbhealach Chonamara i.e. (An Clochán - Uachtar Ard, Gaillimh - Uachtar Ard)

GBW 2 Forbairt Gréasán Glasbhealaí Amach Anseo

Tacú le soláthar tionscadal glasbhealaí/gormbhealaí straitéiseacha inbhuanaithe sa chontae de réir na Straitéise le haghaidh Forbairt Glasbhealaí Náisiúnta agus Réigiúnacha Amach Anseo.

6.5.2.3 Feithiclí Leictreacha

Tacaíonn an Chomhairle le soláthar feithiclí leictreacha lena n-áirítear Feithiclí Leictreacha Cadhnra (BEV) agus Feithiclí Leictreacha Hibrideacha Inluchtaithe (PHEV) lena n-áirítear carranna, rothair agus scúitair leictreacha mar rogha ísealcharbóin níos inbhuanaithe i gcomparáid leis an ngnáth-mhótarfeithicil phríobháideach. Tá na feithiclí seo glan agus tíosach ar fhuinneamh agus cabhraíonn siad le hastaíochtaí gáis cheaptha teasa agus truailliú ó thorann a laghdú inár gceantair uirbeacha go háirithe. Níl ach líon teoranta pointí luchtaithe le haghaidh feithiclí leictreacha sa chontae i láthair na huaire. Dá réir sin, tacóidh an plean le suiteáil pointí luchtaithe ag suíomhanna oiriúnacha ar fud an chontae ionas go mbeidh an t-aistriú chuig feithiclí leictreacha níos inrochtana.

Cuspóirí Beartais le haghaidh Feithiclí Leictreacha

EV 1 Infreastruchtúr Luchtaithe d'Fheithiclí Leictreacha

Tacú leis an aistriú chuig Feithiclí Leictreacha agus é a éascú trí thacú le rolladh amach pointí luchtaithe Leictreacha breise ag suíomhanna oiriúnacha laistigh den Chontae i gcomhar leis na gníomhaireachtaí agus páirtithe leasmhara ábhartha.

6.5.2.4 Iompar Poiblí

Tá roinnt modhanna iompair poiblí laistigh den chontae lena n-áirítear bus, iarnród, seirbhísí iompair tuaithe, aeriompar, bád agus seirbhísí tacsáí. Soláthraíonn na seirbhísí seo roinnt nasc idir lonnaíochtaí sa chontae, an mhórtír agus ár n-oileáin, an réigiún trí chéile agus suíomhanna éagsúla ar fud na tíre.

Seirbhísí Bus

Tá gréasán mór seirbhísí bus ag freastal ar an gContae faoi láthair, oibríteoirí poiblí agus príobháideacha, atá ag nascadh ceantair tuaithe, lonnaíochtaí laistigh den chontae agus Cathair na Gaillimhe le haerfoirt réigiúnacha in aice láimhe agus ionaid mhóra náisiúnta eile. Tá an plean, chomh fada is a bhaineann le seirbhísí bus, de réir GCTPS agus GTS agus tacaíonn sé le comhdhlúthú fáis amach anseo, agus ba cheart go dtreiseodh sé sin agus go gcruthódh sé margaí níos mó le haghaidh seirbhísí bus san fhadtárma.

Iompar Poiblí i gCeantair Thuaithe

Tá soláthar iompair phoiblí tuaithe riachtanach lena chinntiú go bhfuil aonrú tuaithe á íoslághdú. Sa chontae, soláthraíonn an tÚdarás Náisiúnta Iompair seirbhísí iompair tuaithe tríd an gClár Iompair Tuaithe *Local Link* agus tá breis is 80 seirbhís á soláthar gach seachtain lena n-áirítear seirbhís atá ag freagairt d'éileamh agus seirbhís ó dhoras go doras. Is modh tábhachtach é an tseirbhís seo chun déileáil le heisiamh sóisialta tuaithe agus cabhrú le seirbhísí iompair tuaithe a chomhtháthú le seirbhísí iompair phoiblí eile.

Saoráidí Páirceála agus Taistil

Déanfaidh an Chomhairle scrúdú ar shaoráidí páirceála agus taistil a sholáthar ag suíomhanna oiriúnacha agus leagfar an phríomhbhéim ar chomaitéirí a spreagadh chun iompar poiblí a úsáid, brú tráchta a laghdú agus cabhrú leis an aistriú chuig contae ísealcharbóin.

Seirbhísí Iarnróid

Tá línte iarnróid Bhéal Átha an Rí/Luimnigh (Conair Iarnróid an Iarthair) agus Gaillimh/Bhaile Átha Cliath, ag freastal ar an gcontae ón deisceart agus ón oirthear faoi seach. Tá líne na Gaillimhe/Bhaile Átha Cliath á trasnú ag líne na Gaillimhe/Luimnigh i mBéal Átha an Rí. Baineann poitéinseal leis an líne iarnróid neamhúsáidte idir Béal Átha an Rí agus Clár Chlainne Mhuiris trí Thuaim chun seirbhísí iarnróid bhreise a sholáthar chuig tuaisceart an chontae agus síneadh le Conair Iarnróid an Iarthair chun rochtain ar iarthuaisceart na tíre a sholáthar. Tacaíonn an chomhairle le hoscailt bhealach Chonair Iarnróid an Iarthair idir Béal Átha an Rí agus Tuaim, Clár Chlainne Mhuiris agus Cúil Mhuine mar rogha le haghaidh iompar paisinéirí agus lastais. Sa chomhthéacs seo, cuirtear san áireamh go bhfuil Athbhreithniú Straitéiseach Iarnróid Uile-Éireann fógartha ag an Rialtas.

I láthair na huaire, tá an líne iarnróid idir Gaillimh agus Baile Átha Cliath teoranta i dtéarmaí acmhainne mar gheall ar shrianta infreastruchtúir. Tacaíonn an plean seo le huasghrádú na líne seo lena n-áirítear dé-líne a sholáthar idir Gaillimh agus Baile Átha Luain a chuirfeadh ar bhealach suntasach le luas agus minicíocht na seirbhíse ar an líne seo. Glacann an Chomhairle leis go bhfuil forbairt infreastruchtúir iarnróid feabhsaithe riachtanach i ndáil le fás réigiúnach cothromaithe a éascú agus forbairt Phlean Straitéiseach Mhórcheantar Uirbeach na Gaillimhe (MASP). Leanfaidh an Chomhairle le cúrsaí a phlé le Iarnród Éireann agus iarracht a dhéanamh seirbhísí agus infreastruchtúir iarnróid ag suíomhanna oiriúnacha sa Chontae a fheabhsú.

Cuspóirí Beartais le haghaidh Iompar Poiblí

PT 1 Modhanna Iompair Inbhuanaithe

Aistriú córa iompair ó úsáid a bheith á baint as an gcarr príobháideach go dtí modhanna iompair níos inbhuanaithe a spreagadh.

PT 2 Infreastruchtúir Iompair Phoiblí a Fhorbairt

Idirchaidreamh agus obair dhlúth a dhéanamh leis an Údarás Náisiúnta Iompair agus le húdaráis ábhartha iompair eile agus le hoibreoírí poiblí agus príobháideacha, le feabhsúcháin agus fairsingiú ar bhonneagar iompair phoiblí a éascú agus a fheabhsú i limistéir cosúil le spásanna chun busanna naisc áitiúil a pháirceáil iontu agus seirbhísí sa Chontae.

PT 3 Seirbhísí Bus Contae

Tacú leis an Údarás Náisiúnta Iompair (NTA) agus le páirtithe leasmhara eile agus grúpaí pobail chun infreastruchtúr na seirbhísí bus a fheabhsú.

PT 4 Iompar Tuaithe

Leanúint ar aghaidh ag tacú leis an tseirbhís iompair tuaithe '*Local Link*' agus oibritheoirí a spreagadh chun an tseirbhís a fheabhsú chun freastal ar riachtanais shóisialta agus gheilleagracha na bpobal tuaithe sa Chontae.

PT 5 Páirceáil agus Taisteal

Oibriú leis an Údarás Náisiúnta Iompair (NTA), Iarnród Éireann, Bonneagar Iompair Éireann (TII), Comhairle Cathrach na Gaillimhe agus aon páirtithe leasmhara eile chun suíomhanna oiriúnacha a shainithint le haghaidh agus chun áiseanna Páirceála agus Taistil a fhorbairt sa Chontae.

PT 6 An Líne Iarnróid idir Gaillimh agus Baile Átha Luain

Comhoibriú le Iarnród Éireann a chinntiú chun infreastruchtúr agus seirbhísí iarnróid feabhsaithe a sholáthar idir Gaillimh agus Baile Átha Luain a áirítear ina measc iarnród dé-riain agus oibreacha feabhais bhreise lena n-áirítear ardán agus lúb thrasnaithe bhreise ag An Garrán, Órán Mór chun acmhainn agus minicíocht seirbhíse feabhsaithe a chinntiú.

PT 7 Conair Iarnróid an Iarthair

Tacú le hoscait bhealach Chonair Iarnróid an Iarthair idir Béal Átha an Rí, Tuaim, Clár Chlainne Mhuiris agus Cúil Mhuine mar rogha le haghaidh iompar paisinéirí agus lastais.

PT 8 Bonneagar Iarnróid Bhaile Locha Riach

Tacú le Baile Locha Riach a chuimsiú i gConair Iarnróid an Iarthair agus pleanáil a dhéanamh chun bealach comaitéireachta a chur ar fáil ó Bhaile Locha Riach go Gaillimh trí Bhaile Locha Riach a nascadh le stáisiún traenach Áth Tíomáin nó Bhaile Átha an Rí chun craobh-bhealach go Gaillimh a chruthú.

6.5.3 Bóithre

Tá an Chomhairle airdeallach ar an tábhacht a bhaineann leis an ngréasán bóithre poiblí sa chontae agus ar an tábhacht a bhaineann le cosaint agus le forbairt leanúnach an infreastruchtúir seo chun sábháilteacht úsáideoirí bóithre a chinntiú, mar aon le hiompar earraí agus seirbhísí agus nascacht idir na lonnárachtaí agus an réigiún ina iomláine. Tá roinnt mótarbhealaí (M6/M17/M18) agus bealaí náisiúnta a sholáthraíonn bealaí rochtana iontacha isteach agus amach as an gcontae atá fíorthábhachtach i ndáil le forbairt gheilleagrach agus shóisialta. Ag leibhéal níos áitiúla, tá roinnt

bóithre réigiúnacha agus áitiúla ann a sholáthraíonn nascacht idir bailte agus sráidbhailte agus a gcúlchríocha tuaithe níos leithne.

Ainneoin go dtacaítear sa phlean le hiompar inbhuanaithe agus le contae ísealcharbóin, tuigeann an Chomhairle, mar gheall ar an líon suntasach pobal tuaithe atá sa chontae agus ar an tábhacht a bhaineann le gluaiseacht earraí a chinntiú go mbeidh ról lárnach ag an infreastruchtúr bóithre i ngréasán iompair an chontae trí chéile.

Leanfaidh Comhairle Chontae na Gaillimhe ag tacú le síntí agus le feabhsuithe ar an infreastruchtúr bóithre atá sa Chontae trí na tionscadail tosaíochta atá liostaithe i dTáblaí 6.1 agus 6.2 mar seo a leanas:

Bóithre Náisiúnta

- N6/Cuarbhóthar na Gaillimhe(N6GCRR)
- N59/An Clochán - Uachtar Ard (N59/An Clochán - An Teach Dóite agus N59/Uachtar Ard - An Teach Dóite)
- N59/An Clochán - An Liónán (Teorainn Chontae Mhaigh Eo)
- N59/Gaillimh - Uachtar Ard
- N84/Gaillimh - Teorainn an Chontae
- N67/Cill Cholgáin - Teorainn an Chontae,
- N17/Tuaim - Teorainn an Chontae,
- N63/Crois an Eanaigh - Béal Átha Ghártha
- N83/Tuaim - Dún Mór agus go dtí Teorainn an Chontae
- N65/Cill Mhian - Port Omna
- N18 ag Ceathrú na Manaoise ó thuaidh i dtreo an acomhail le M6;

Seachbhóithre Criticiúla Baile

- N59/Seachbhóthar Mhaigh Cuilinn;
- N17/Seachbhóthar Bhaile Chláir;

Bóithre Eile

- R336/Bearna-Scríb trí Ros an Mhíl;
- Bóthar Faoisimh Bhaile Átha an Rí;
- Bóthar Faoisimh Laistigh Thuama;
- Bóthar Faoisimh Laistigh Chinn Mhara;
- Nasc ó Eastát Tionscail na Páirce Móire chuig R339;

Carrchlóis Phoiblí

- Carrchlós an Ghoirt;
- Carrchlós Áth Cinn;
- Carrchlós Chinn Mhara;
- Carrchlós Órán Mór;
- Páirceáil Busanna Uachtar Ard;

Gréasáin Náisiúnta agus Áitiúla Rothar

- Baile Átha Cliath - Gaillimh
- Gaillimh - An Clochán

Tábla 6.1 Tionscadail Tosaíochta Iompair Phoiblí do Chontae na Gaillimhe 2022-2028

Bealaí	Obair le Déanamh
R336, R446, R332,R360,R328,R365	Oibreacha feabhais gréasáin, forleagan a neartú agus feabhsuithe a dhéanamh.
Bóithre Ceangail Chnoc Óráin.	Bóithre ceangail a chur i gcrích.
N6 ag Ceathrú na Manaíse chun Ceantar Tionsclaíoch Órán Mór a nascadh ar an N18.	Scrúdú agus soláthar trasrian coisithe.
Mórlána Bus Bhóthar Thuama Breithniú a dhéanamh ar lánáí breise a chruthú nó lánáí atá ann a athrú ar mhaithe le Mórlánaí Bus a fhorbairt ar R446, N83, N59, N84.	I gcomhpháirt le Comhairle Cathrach na Gaillimhe, críoch a chur le dearadh mhórlána bus Bhóthar Thuama agus tailte a choimeád de réir mar is cuí. Críoch a chur le dearadh Mórlánaí Bus agus tailte a choimeád de réir mar is cuí.
Gréasáin bóithre áitiúla agus réigiúnacha laistigh den Chontae.	Leanúint leis an obair treisithe, feabhsúcháin agus athailínithe más gá, ar na gréasáin seo.

Tábla 6.2: Tionscadail Réigiúnacha/Áitiúla atá Beartaithe le haghaidh 2022-2028

Cuspóir Beartais do Thionscadail Tosaíochta Bóithre

PRP 1 Tionscadail Bóithre Beartaithe

Éascóidh Comhairle Chontae na Gaillimhe forbairt na bhfeabhsuithe riachtanacha infreastruchtúir lena n-áirítear bóithre/tionscadail nua atá liostaithe i d**Tábla 6.1**:

Tionscadail Tosaíochta Infreastruchtúir Iompair do Chontae na Gaillimhe 2022-2028 agus iad siúd atá liostaithe i d**Tábla 6.2: Tionscadail Réigiúnacha/Áitiúla atá Beartaithe le haghaidh 2022-2028** atá faoi réir reachtaíocht phleanála na hÉireann agus reachtaíocht timpeallachta na hEorpa lena n-áirítear Airteagal 6 den Treoir maidir le Gnáthóga agus/nó measúnú timpeallachta eile, más cuí.

PRP 2 Próiseas Roghnaithe Conairí agus Bealaí

Tá cuspóirí beartais a bhaineann le bóithre nua agus tionscadail infreastruchtúr iompair eile nach bhfuil foráil déanta lena n-aghaidh cheana féin i bpleananna/cláir nó nach bhfuil ceadaithe cheana féin, faoi réir measúnú féidearthachta, agus riachtanas pleanála, íogaireachtaí timpeallachta a chur san áireamh de réir mar atá sainaitheanta i dTuarascáil Timpeallachta SEAI agus cuspóirí beartais an Phlean a bhaineann le soghluaisteacht inbhuanaithe. Sa chás go gcinntear go mbaineann féidearthacht le forbairt, tabharfar faoi Phróiseas Roghnaithe Conairí agus Bealaí más cuí, le haghaidh infreastruchtúr bóithre nua in dhá chéim: Céim 1 – Sainithint, Meastóireacht agus Roghnú Conair Bealaí; agus Céim 2 – Sainithint, Meastóireacht agus Roghnú Bealaí.

6.5.3.1 Bóithre Náisiúnta

Tá forbairt/dul chun cinn á ndéanamh ar na scéimeanna bóithre náisiúnta seo a leanas faoi láthair de réir an Phlean Forbartha Náisiúnta:

- N6/Cuarbhóthar Chathair na Gaillimhe(N6GCRR);
- N59/Seachbhóthar Mhaigh Cuilinn;
- N59/Uachtar Ard - An Teach Dóite.

Baineann tábhacht mhór le soláthar an N6/Cuarbhóthar Chathair na Gaillimhe (N6 GCRR) chun rath MASP na Gaillimhe agus an réigiúin trí chéile a chinntiú. Leanfaidh an chathair agus a purláin ag fás agus gan idirghabháil beidh tionchar ag an mbrú tráchta atá ar na bealaí isteach chuig an gcathair ón gcontae ar fheidhm agus ar rath iomlán mhórcheantar uirbeach agus contae Chathair na Gaillimhe. Tá cur síos déanta in GCTPS agus GTS ar na bearta a theastaíonn chun déileáil leis an bhfadhb seo lena n-áirítear cuarbhealach nua a sholáthar (i.e. N6 GCRR).

Feidhmeoidh forbairt bheartaithe bhóthar an N6 GCRR, mar chuid de ghréasán TEN-T a áirítear ann na príomhbhealaí iompair i ngach Ballstát AE le haghaidh modhanna iompair. Is cuid de ghréasán cuimsitheach TEN-T in Éirinn é an N6 GCRR mórthimpeall na Gaillimhe agus tá sé á rialú ag rialacháin AE a bhaineann lena leithéid d'ainmniúchán. Is bóthar ar ardchaighdeán a mbeidh rochtain theoranta luaite leis ainmniúchán an N6 GCRR. Cinnteoidh sé seo go bhfeidhmeoidh an bóthar mar a bhí beartaithe agus go bhfeabhsóidh sé infreastruchtúr iompair na Gaillimhe trí rialú ceart rochtana trí acomhail a chinnteoidh sruth tráchta gan bhacainn feadh an bhealaigh beartaithe.

Tá N6 GCRR comhsheasmhach leis na tosaíochtaí atá sonraithe i roinnt doiciméad beartais náisiúnta an Rialtais lena n-áirítear *Plean Forbartha Náisiúnta 2018-2027*, *RSES agus NPF* a áirítear iontu cuspóirí beartais straitéiseacha chun dul i ngleic le heasnaimh san infreastruchtúr iompair.

Tá sé beartaithe tús a chur le forbairt an N59/Seachbhóthar Mhaigh Cuilinn in 2021 a sholáthróidh nascacht feabhsaithe le réigiún Chonamara. Tá an N59/Uachtar Ard - An Teach Dóite á thógáil i láthair na huaire.

Déanfaidh na cuspóirí beartais sa phlean seo iarracht a chinntiú go mbeidh sábháilteacht, acmhainn iompair agus éifeachtúlacht an ghréasáin bóithre náisiúnta atá ann agus a bheidh ann amach anseo á gcosaint. Lena chois sin, tá scéimeanna a bheidh á bhforbairt amach anseo á gcosaint agus san am céanna tá foráil á déanamh chun dlúthfhoirmeacha inbhuanaithe forbartha a spreagadh nach mbeidh ach tionchar beag acu ar acmhainn iompair, éifeachtúlacht agus sábháilteacht an ghréasáin bóithre náisiúnta.

Cuspóirí Beartais le haghaidh Bóithre Náisiúnta

NR 1 Cosaint Bóithre Straitéiseacha

Feidhm straitéiseach iompair bóithre náisiúnta a chosaint, lena n-áirítear mótarbhealaí trí chur chun feidhme 'Treoirlínte Pleanála Spásúla agus Bóithre Náisiúnta d'Údaráis Phleanála' DECLG, (2012) agus Rialacháin na nGréasán tras-Eorpach (TEN-T).

NR 2 Príomhfhorbairtí Infreastruchtúr Bóithre

Tacú le soláthar Chuarbhóthar na Gaillimhe (N6GCRR), N59/Seachbhóthar Mhaigh Cuilinn agus Scéimeanna na Gaillimhe – an Chlocháin (N59).

NR 3 Measúnú Tráchtá agus Iompair (TTA) agus Iniúchadh ar Shábháilteacht ar Bhóithre (RSA)

A cheangal go mbeadh Measúnú Tráchtá agus Iompair (TTA) agus Iniúchadh ar Shábháilteacht ar Bhóithre (RSA), atá déanta ag daoine inniúla, de réir Threoirlínte Measúnaithe Tráchtá agus Iompair TII, á dhéanamh i ndáil le gach iarratas ar mhórtoghraí forbartha a bhféadfadh tionchar a bheith acu ar an nGréasán Bóithre Náisiúnta.

6.5.3.2 Bóithre Neamhnáisiúnta

Chun éifeachtúlacht agus feidhmiúlacht an ghréasáin bóithre réigiúnach a chothabháil tá sé tábhachtach go mbeadh srian á chur le líon na mbealaí rochtana nua agus le húsáid níos déine na mbealaí rochtana atá ann cheana féin. Íoslaghdaíonn na srianta seo rioscaí i ndáil le sábháilteacht ar bhóithre de bhrí go bhféadfadh bealaí isteach nua a bheith mar bhonn le breis gluaiseachtaí stad agus casta, a chruthaíonn an poitéinseal go dtarlóidh breis timpistí tráchtá. Sa chás go ndéantar Bóthar Náisiúnta a dírangú chuig stádas Bóthar Réigiúnach i rith shaolré an phlean glacfar leis mar Bhóthar Réigiúnach Teoranta.

1	Béal Átha na Sluaighe - Teorainn na Cathrach ó Thuaidh d'Órán	R446
2	Mór	R332
3	Tuaim – Bearna Dhearg – Baile Átha an Urchair	R336
4	Gaillimh – An Spidéal – Crosbhóthar Bhaile na hAbhann	R339
5	Gaillimh – An Carn Mór – Muine Mheá	R348
6	Doire Uí Dhónaill – Baile Átha an Rí	R333
7	Áth Cinn – Tuaim	R355
8	Béal Átha na Sluaighe – Port Omna	R358
9	Béal Átha na Sluaighe – An Creagán	R380
10	An Gort – Baile Locha Riach	R354
11	Loch Sheoirse – Cnoc an Eanaigh	R458
12	Cill Cholgáin – Gaillimh / Teorainn Chontae an Chláir Baile Chláir – M6 (Acomhal 19) – Órán Mór	R381

Tábla 6.3 Bóithre Réigiúnacha Teoranta

Cuspóirí Beartais le haghaidh Bóithre Neamhnáisiúnta

NNR 1 Bóithre Réigiúnacha Teoranta

Acmhainn agus sábháilteacht Bóithre Réigiúnacha Teoranta atá liostaithe i dTábla 6.3 a chosaint, i gcoinne forbartha in áiteanna ina bhfuil luasteorainn uasta i bhfeidhm chun acmhainn iompair agus sábháilteacht a leithéid sin de bhóithre a chosaint.

NNR 2 Bóithre Réigiúnacha agus Áitiúla a Chosaint

Acmhainn iompair agus sábháilteacht gréasán bóithre réigiúnacha agus áitiúla an Chontae a chosaint.

NNR 3 Lámhleabhar Dearaidh le haghaidh Bóithre agus Sráideanna Uirbeacha

Na moltaí atá sonraithe sa Lámhleabhar Dearaidh le haghaidh Bóithre agus Sráideanna Uirbeacha (DMURS 2019) i ndáil le sráideanna agus bóithre uirbeacha laistigh den chrios 50/60 kph a chur chun feidhme.

NNR 4 Bainistíocht Tráchta i Lár Baile

Iarracht a dhéanamh más féidir tréthracht atá ag dul trí lár baile a laghdú agus gluaiseacht tréthrachta trí lár baile a bhainistiú agus tús áite a thabhairt do choisithe, rothaithe agus feithiclí iompair phoiblí.

NNR 5 Pleananna Taistil Scoile

Cur le sábháilteacht leanaí ag scoileanna trí mheasúnú a dhéanamh ar bhealaí sábháilte do leanaí scoile chuig scoileanna agus bearta bainistíochta tráchta a shuiteáil.

A cheangal go mbeidh Pleananna Taistil Scoile á gcur ar fáil le hiarratais atá á ndéanamh ag scoileanna nó coláistí de réir gníomhartha atá sonraithe in Taisteal Níos Cliste, Todhchaí Iompair Inbhuanaithe 2009 – 2020.

NNR 6 Measúnuithe Iompair agus Tráchta agus Iniúchtaí ar Shábháilteacht ar Bhóithre

A cheangal go mbeadh ullmhú Measúnuithe Tráchta agus Iompair agus Iniúchtaí ar Shábháilteacht ar Bhóithre le haghaidh forbairtí nua de réir na gceanglas atá sonraithe i dTreoirlínte Measúnaithe Tráchta agus Iompair TII.

NNR 7 Pleananna Bainistíochta Soghluaisteachta

A cheangal go mbeadh pleananna bainistíochta soghluaisteachta á soláthar i dteannta le hiarratais ar fhorbairtí a mbeidh go leor turas á ndéanamh dá mbarr.

NNR 8 Áiteanna Páirceála do Charranna

Áiseanna páirceála i mbailte agus i sráidbhailte a sholáthar/a fheabhsú ar bhealach a thacaíonn le beartais a bhaineann le cur chun cinn roghanna iompair inbhuanaithe agus aistriú córa iompair.

Beidh na ceanglais a bhaineann le háiteanna páirceála do charranna de réir na gcaighdeán atá sonraithe i gCaibidil 15 *Caighdeán Bainistíochta Forbartha* den phlean seo faoi Threoirlínte le haghaidh Iompair, Bóithre, Páirceáil, Lódáil agus Stóráil.

6.5.4 Aeriompar

Tacaíonn an Chomhairle le hoibriú agus le fás leanúnach Aerfort Chnoc Mhuire ó thuaidh agus Aerfort na Sionainne ó dheas den chontae mar ghné thábhachtach den infreastruchtúr iompair agus cumarsáide. Glacann an Chomhairle leis go mbaineann tábhacht ar leith le feabhsú nasc go háirithe naisc iompair phoiblí ón gcontae chuig aerfoirt in aice láimhe ar mhaithe le nascacht le margatá idirnáisiúnta a chinntiú a rachaidh chun tairbhe an gheilleagair áitiúil. Chomh maith leis sin, tá an Chomhairle airdeallach ar ról Aerfort Chonamara atá suite in Indreabhán, a sholáthraíonn nasc tábhachtach idir an mhórthír agus Oileáin Árann. Soláthraíonn an t-aerfort seo nasc ríthábhachtach idir na hoileáin seo agus an mhórthír a chruthaíonn buntáiste suntasach geilleagrach do na hoileáin go háirithe trí rochtain ar an margadh turasóireachta. Tá tuilleadh plé ar an gceist seo déanta i gCaibidil 12 *Gaeltacht na Gaillimhe agus na hOileáin*.

Cuspóirí Beartais le haghaidh Aeriompair

AT 1 Aerfoirt Réigiúnacha

Tacú le hoibriú agus fás leanúnach ár n-aerfort réigiúnach, de réir RSES agus beart chun naisc a fheabhsú, go háirithe trí iompar poiblí, ón gcontae go dtí na haerfoirt seo agus aerfoirt eile sa tír.

AT 2 Aerstráicí Áitiúla

Rachaidh an Chomhairle i gcomhairle le hÚdarás Eitlíochta na hÉireann i ndáil leis na héifeachtaí a bheidh ag aon tograí forbartha gar d'aerstráicí áitiúla a phlé.

AT 3 Áiseanna Héileapad

Éascóidh an Chomhairle soláthar áiseanna héileapad i gceantair thionsclaíocha/tráchtála, suíomhanna forbartha straitéiseacha nó ceantair atá gar d'ospidéal, saoráidí seirbhísí leighis nó saoráidí éigeandála más féidir agus más cuí.

6.5.5 Cuanta, Calafóirt, Céanna agus Fánáin

Tá an Chomhairle airdeallach ar an tábhacht a bhaineann lenár n-infreastruchtúr muirí lena n-áirítear Cuanta, Calafóirt, Céanna agus Fánáin i ndáil le fostaíocht, forbairt geilleagrach, turasóireacht agus saol sóisialta ár bpobal cois cósta. Tacóidh an Chomhairle le forbairt leanúnach cuanta agus oibrítheoirí farantóireachta a sholáthraíonn nasc fíorthábhachtach idir an mhórthír agus na hoileáin. Is é an píosa infreastruchtúir is tábhachtaí an cuan ag Ros an Mhíl atá ainmnithe mar cheann de shé Phríomhchalafort lascaigh na tíre. Chomh maith leis sin, soláthraíonn Cuan Ros an Mhíl nascacht fhíorthábhachtach le haghaidh paisinéirí agus earraí idir an mhórthír agus Oileáin Árann. Ina theannta sin, tacóidh an Chomhairle le forbairt an chuain lena n-áirítear an gréasán bóithre atá ag freastal ar an gcuan chun freastal ar an trácht breise a bheith á chruthú de réir mar a leanfar le forbairt an chuain.

Leanfaidh an Chomhairle ag tacú le, ag feabhsú agus ag cumasú infheistíocht i bhforbairt an infreastruchtúir mhuirí de réir mar is cuí agus faoi réir na mbreithniúchán timpeallachta agus de réir mar is féidir bunaithe ar na hacmhainní atá ar fáil.

Cuspóirí Beartais le haghaidh Cuanta, Calafóirt, Céanna agus Fánáin

PH 1 Forbairt Inbhuanaithe Chuan Farraise Ros an Mhíl agus Chalafort na Gaillimhe
Leanfaidh Comhairle Chontae na Gaillimhe le haitheantas a thabhairt do thábhacht straitéiseach Ros an Mhíl agus Chalafort na Gaillimhe agus tacófar agus éascófar a bhforbairt inbhuanaithe.

PH 2 Forbairt Inbhuanaithe Cuanta, Calafort, Céanna agus Fánán

a) Tacú le forbairt Chalafort Ros an Mhíl mar chalafort domhain agus tacú le feabhsuithe agus obair chothabhála ar chalafóirt eile agus a leithéid a éascú agus breithniúchán a dhéanamh ar aon infreastruchtúr muirí nua más cuí;

b) Rochtain shábháilte agus áisiúil ar an uisce a éascú le haghaidh - iompar poiblí, tionscal, tráchtáil, tarrtháil farraige, turasóireacht, dobharshaothrú agus caitheamh aimsire más cuí agus ag brath ar na hacmhainní a bheith ar fáil.

PH 3 Cuanta Cliste

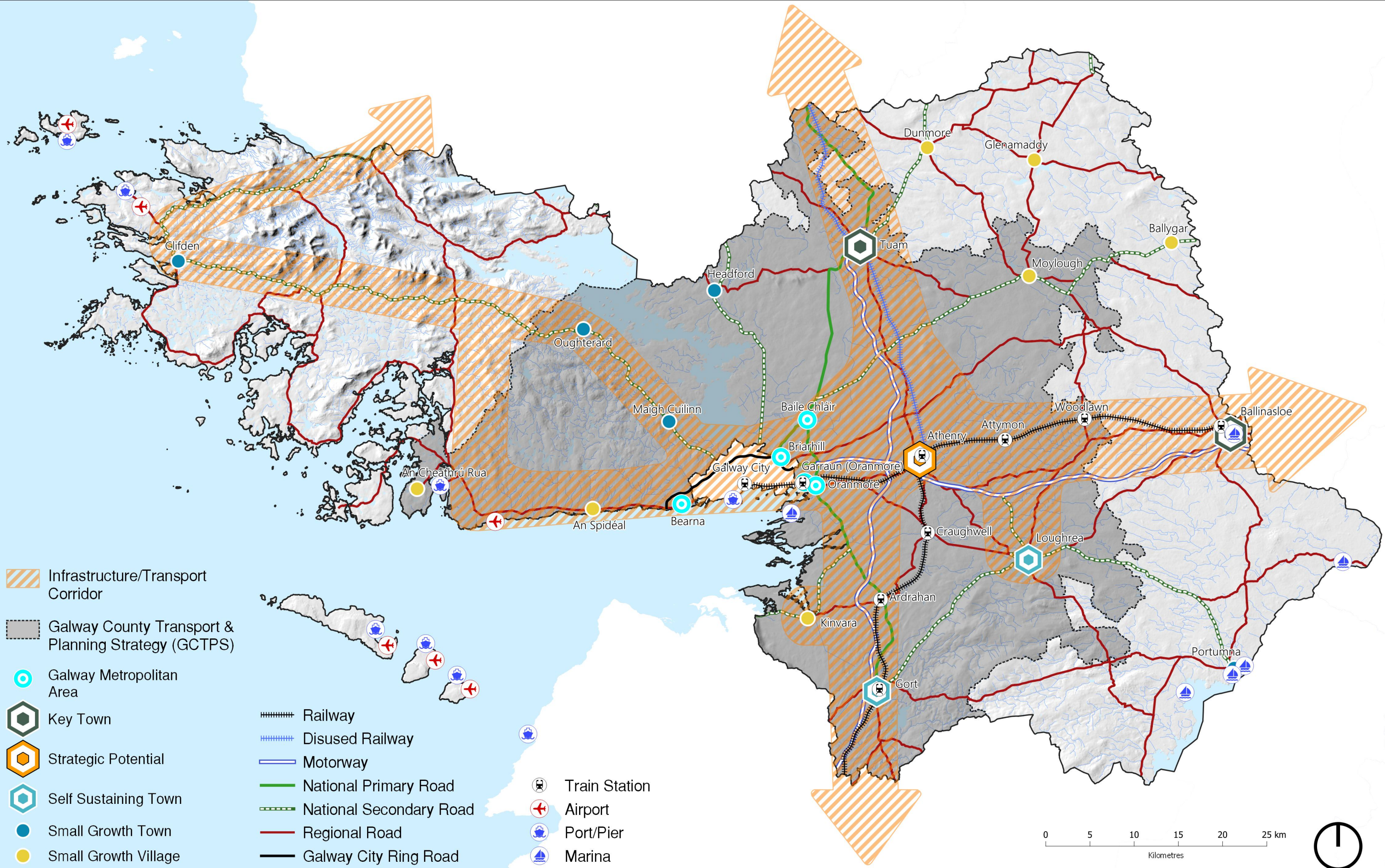
Tacú le forbairt na teicneolaíochta inár gcuanta mara/calafóirt i rith na tréimhse aistrithe go dtí Cuanta Cliste.

PH 4 Iompar Uisce-Iompartha

Tacú le feidhmiú seirbhísí farantóireachta/lastais idir an mhórthír agus na hoileáin amach ón gcósta laistigh den chontae agus na seirbhísí atá ag freastal ar chontaetha taobh leo. De ghnáth, ní cheadófar tograí talamhúsáide a dhéanfadh dochar d'fheidhmiú inbhuanaithe na seirbhísí sin.

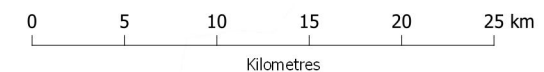
PH 5 Infreastruchtúr Cé ar na hOileáin

Tacú le feabhsú agus forbairt infreastruchtúr cé nua chuig na hoileáin a sholáthróidh rochtain shábháilte ar muir agus a áireoidh ach nach mbeidh teoranta d'infreastruchtúr cé feabhsaithe ar Inis Oírr agus Inis Meáin ar Oileáin Árann.

Map 6.1 Strategic Transport Network

OpenStreetMap Contributors (CC BY-SA 2.0) / EPA, & OSI (CC BY 4.0) / EU-DEM

Caibidil 7 Infreastruchtúr, Fóntais & Cosaint na Timpeallachta

“Tacú le hinfheistíocht agus feabhsú an infreastruchtúir fóntais, uisce, fuíolluisce, leictreachais agus gáis agus a leithéid a spreagadh agus tacú le forbairt agus feabhsú an infreastruchtúir dhigitigh”

7.1 Réamhrá

Tuigeann Comhairle Chontae na Gaillimhe go bhfuil soláthar infreastruchtúr agus fóntais ar bhealach inbhuanaithe ríthábhachtach i ndáil le forbairt an chontae amach anseo. Tacóidh an plean seo le hinfheistíocht in infreastruchtúr agus fóntais nua agus feabhsaithe go háirithe i ndáil le huisce agus fuíolluisce, gnéithe atá riachtanach chun fás agus infheistíocht gheilleagrach a chinntiú, deiseanna fostaíochta a chruthú, dlúthfhás ár lonnaíochtaí agus pobail níos inbhuanaithe.

Tá an Chomhairle airdeallach ar an tábhacht a bhaineann le bainistíocht dramhaíola agus beifear ag tacú le prionsabail an gheilleagair chiorclaigh, tús áite a thabhairt do chosc, athúsáid, athchúrsáil agus aisghabháil, agus dramhaíl iarmharach a bhainistiú go hinbhuanaithe a chabhróidh le pobail níos inbhuanaithe a chruthú i gContae na Gaillimhe anois agus amach anseo. Chomh maith leis sin, tá an Chomhairle airdeallach ar an tábhacht a bhaineann le hinfreastruchtúr digiteach feabhsaithe a sholáthar do dhaoine ina mbailte féin agus chun tacú le fás geilleagrach an chontae.

7.2 Aidhmeanna Straitéiseacha

Oibreoidh Comhairle Chontae na Gaillimhe leis na gníomhaireachtaí agus comhlachtaí stáit ábhartha lena chinntiú go bhfuil infreastruchtúr agus fóntais á soláthar agus tabharfar aird ar na haidhmeanna straitéiseacha seo a leanas:

- Cosaint agus caomhnú acmhainní uisce an Chontae agus ceanglais Phlean Bainistíochta Abhantraí d’Éirinn 2018-2021 agus aon athbhreithnithe nó nuashonruithe a bhaineann leis an bplean seo a chomhlíonadh;
- Soláthar an infreastruchtúir riachtanaigh uisce agus fuíolluisce inár mbailte agus sráidbhailte ar fad a éascú ar bhealach inbhuanaithe;
- Tacú le soláthar Staidéar Draenála Mhórcheantar Uirbeach na Gaillimhe;
- Tacú le cur chun feidhme an Plean Dramhaíola le haghaidh Réigiún Chonnacht-Uladh 2015-2021;
- An méid dramhaíola atá á cruthú sa Chontae a íoslaghdú agus tacú leis an nós go mbeadh ábhar á athúsáid, á athchúrsáil agus á aisghabháil san ord tosaíochta sin, seachas dramhaíl a bheith á diúscairt;
- A chinntiú go bhfuil dramhaíl iarmharach á diúscairt ar bhealach oiriúnach atá neamhdhíobhálach don timpeallacht;
- Tacú le soláthar agus forbairt leanúnach infreastruchtúr leathanbhanda agus TFC laistigh den Chontae agus é a éascú chun forbairt gheilleagrach/shóisialta a fhorbairt tuilleadh, go háirithe sna ceantair níos imeallaí agus sna ceantair cois cósta den Chontae.

7.3 Comhthéacs Straitéiseach

Ullmháodh an chaibidil seo i gcomhthéacs na bPleananna, Beartas agus Treoirínte Náisiúnta agus Réigiúnacha seo a leanas:

Creat Náisiúnta Pleanála – Éire 2040

Plean Forbartha Náisiúnta 2018-2027

An Straitéis Réigiúnach Spásúil agus Gheilleagrach do Réigiún an Tuaiscirt agus an Iarthair 2020-2032
Plean Gníomhaithe ar son na hAeráide 2019
Plean Náisiúnta um Maolú 2017
Plean Straitéiseach Seirbhísí Uisce, Plean do Thodhchaí Seirbhísí Uisce
Plean Náisiúnta Acmhainní Uisce, Uisce Éireann (le foilsiú in 2021)
Plean Infheistíochta Caipitiúil Uisce Éireann 2020-2024 (ag feitheamh ar chinneadh ón gCoimisiún um Rialáil Fónais)
Pleanáil Bainistíochta Dramhaíola Chonnacht agus Uladh 2015-2021
Sochaí Nasctha a Sholáthar – Plean Náisiúnta Leathanbhanda d’Éirinn (NBP)
Straitéis Dhigiteach Chomhairle Contae na Gaillimhe 2020-2023

7.3.1 Creat Náisiúnta Pleanála

Tá an Creat Náisiúnta Pleanála (NPF) bunaithe ar 10 dtoradh straitéiseacha náisiúnta, a áirítear ina measc 1) dlúthfhás, 8) Aistriú chuig Sochaí Ísealcharbóin agus Sochaí atá Seasmhach ó thaobh na hAeráide de agus 9) Bainistíocht Inbhuanaithe Uisce, Dramhaíola agus Acmhainní Timpeallachta eile. Baineann ábharthacht go háirithe leis na torthaí straitéiseacha náisiúnta seo i ndáil le hInfreastruchtúr agus Fónais.

Leagtar béim shuntasach in NPF ar sholáthar infreastruchtúir agus seirbhísí taobh le fás mar aon le feabhsú cháilíocht an uisce agus bainistíocht inbhuanaithe na bainistíochta dramhaíola. Beidh na cuspóirí beartais atá le fáil sa chaibidil seo ag teacht leis na torthaí straitéiseacha a bhfuil cur síos déanta orthu in NPF.

7.3.2 Straitéis Réigiúnach Spásúil agus Gheilleagrach

Tacaíonn an Straitéis Réigiúnach Spásúil agus Gheilleagrach (RSES) le feabhsú cháilíocht an uisce, an infreastruchtúir dramhaíola, na bainistíochta dramhaíola agus Teicneolaíocht Faisnéise agus Cumarsáide feabhsaithe a bhí mar bhonn le cuspóirí beartais an Phlean seo, mar shampla;

- Tacaítear le húdaráis áitiúla chun clár a shainiú agus tús áite a thabhairt dó chun láithreáin seirbhísithe a sholáthar laistigh de bhaile agus de shráidbhailte níos lú
- Tacú le forbairt Staidéar Draenála Mhórcheantar Uirbeach na Gaillimhe;
- Tacú le soláthar acmhainn leathanbhanda oiriúnach;
- Tacú le soláthar an Phlean Náisiúnta Leathanbhanda;
- Naisc feabhsaithe cumarsáid snáithíneach idirnáisiúnta a éascú.

7.4 Athrú Aeráide

Ba cheart go gcuirfeadh infreastruchtúr ar ardchaighdeán atá á sholáthar i suíomhanna oiriúnacha cosúil le hinfreastruchtúr uisce agus fuíolluisce agus rochtain ar infreastruchtúr teileachumarsáide cosúil le leathanbhanda an clár um ghníomhú ar son na haeráide san áireamh. Seo a leanas na príomhpharaiméadair atá luaite leis na hiarrachtaí déileáil leis an athrú aeráide:

- Infreastruchtúr feabhsaithe uisce agus fuíolluisce laistigh de lonnáiocthaí chun dlúthfhás pobal a chinntiú agus lena chinntiú gur féidir tairbhe a bhaint as deiseanna geilleagracha;
- Infreastruchtúr TFC feabhsaithe chun cianobair a éascú agus forbairt gheilleagrach níos ginearálta sa chontae ag suíomhanna oiriúnacha atá suite gar dár bpobail.

Beidh na cuspóirí beartais atá le leanúint ag teacht le Toradh Straitéiseach Náisiúnta (NSO) uimh. 8 de NPF agus tacóidh siad le haistriú an chontae chuig sochaí ísealcharbóin agus seasmhach ó thaobh na

haeráide. Ina theannta sin, déileálfar i gCaibidil 14 *Athrú Aeráide, Fuinneamh agus Acmhainn In-athnuaite*, ar bhealach níos mionsonraithe leis an Athrú Aeráide agus leis an idirghaolmhaireacht idir cuspóirí beartais na caibidle seo agus an t-aistriú chuig sochaí sheasmhach.

7.5 Uisce agus Fuíolluisce

Braitheann fás inbhuanaithe an chontae ar infreastruchtúr uisce agus fuíolluisce a bheith á sholáthar. Tá Uisce Éireann freagrach as uisce poiblí a sholáthar, bailiú fuíolluisce agus seirbhísí cóireála. Is é ról na Comhairle soláthar seirbhísí uisce oiriúnacha a éascú, i gcomhar le Uisce Éireann, ag leibhéal áitiúil, trí Chomhaontuithe Leibhéal Seirbhíse (SLAanna) agus aon socruithe eile a bhunófar amach anseo.

Oibreoidh an Chomhairle i ndlúthpháirt le Uisce Éireann chun soláthar tráthúil infreastruchtúir a chinntiú ag suíomhanna oiriúnacha ar fud an chontae. Ní mór na forálacha infreastruchtúir seo a chur i bhfeidhm ar bhealach a chosnaíonn sláinte an phobail agus atá oiriúnach ó thaobh na timpeallachta de agus éifeachtach ó thaobh an gheilleagair de.

In 2015 d’ullmhaigh Uisce Éireann *Plean Straitéiseach Seirbhísí Uisce (WSSP)* ina sonraítear cuspóirí straitéiseacha i ndáil le soláthar seirbhísí uisce thar thréimhse 25 bliain suas go dtí 2040 agus ina sonraítear comhthéacs le haghaidh pleananna infheistíochta agus cur chun feidhme. Sonraítear sa phlean seo na dúshlán atá ann anois agus a bheidh ann amach anseo a mbeidh tionchar acu ar sholáthar seirbhísí uisce agus sainaitnítear na tosaíochtaí nach mór dul i ngleic leo sa ghearrthéarma agus sa mheántéarma.

I láthair na huaire, tá Plean Náisiúnta Acmhainní Uisce (NWRP) á fhorbairt ag Uisce Éireann ina bhfuil cur síos ar an aistriú i dtreo soláthar uisce óil inbhuanaithe, slán agus iontaofa thar thréimhse 25 bliain agus ar conas an timpeallacht a chosaint ag an am céanna. Déanfar cur síos in NWRP ar conas atá sé beartaithe ag Uisce Éireann cothromaíocht a chinntiú idir ár soláthar ó fhoinsí uisce ar fud na tíre agus an t-éileamh atá ar uisce óil sa ghearrthéarma, sa mheántéarma agus san fhadtéarma. Ceadóidh sé seo ullmhúchán a dhéanamh le haghaidh soláthar dóthain uisce óil sábháilte, glan amach anseo chun fás sóisialta agus geilleagrach ár dtíre a éascú. Déanfar cur síos sa Phlean Náisiúnta Acmhainní Uisce ar an bplean níos fadtéarmaí atá ann le haghaidh cheantar na Gaillimhe.

7.5.1 Plean Infheistíochta Uisce Éireann

Sonraítear i bPlean Infheistíochta Uisce Éireann 2020 – 2024 plean buiséid Uisce Éireann ó 2020-2024 de réir a gcuspoirí straitéiseacha mar atá sonraithe sa Phlean Straitéiseach Seirbhísí Uisce (WSSP). Tá an Dréachtphlean Infheistíochta faofa ag rialtóir Choimisiún um Rialáil Fónais (CRU) Uisce Éireann agus tá tús curtha leis an obair le Uisce Éireann chun athbhreithniú a dhéanamh ar Phlean Maoinithe Straitéisigh Uisce Éireann agus é a ailíniú lena bpleananna agus lena gcláir oibre. Coinneoidh Uisce Éireann an Chomhairle ar an eolas faoin bpróiseas. Meastar, nuair a bheidh an obair curtha i gcrích, go mbeidh roinnt tionscadal á bpleanáil agus á soláthar sa chontae a bhaineann le huisce agus le fuíolluisce. Tá liosta de thionscadail uisce agus séarachais atá curtha i gcrích go dtí seo sa chontae faoi Phlean Infheistíochta Uisce Éireann suas go dtí 2020 le fáil i dtábla 7.5 thíos.

Ainm na Scéime	Ainm an Chonartha	Uisce(U)/Séarachas(S)
Scéim Séarachais an Chlocháin	Ionad Cóireála Fuíolluisce Nua	Séarachas
Baile Chláir & Baile an Mhuilinn	Ionad Cóireála Fuíolluisce Nua	Séarachas
Séarachas		

Scéim Séarachais Chinn Mhara	Ionad Cóireála Fuíolluisce Nua	Séarachas
Scéim Séarachais Uachtar Ard	Ionad Cóireála Fuíolluisce Nua	Séarachas
Síneadh idir Loch Measca agus Baile an Mhuilinn	Gréasán	Uisce
Scéim Séarachais Ghleann na Madadh	Ionaid Chóireála Fuíolluisce Nua	Séarachas
Scéim Séarachais Bhaile Átha an Rí	Uasghrádú Ionad Cóireála Fuíolluisce	Séarachas
Dún Mór/Gleann na Madadh Soláthar Uisce	Uasghrádú Ionad Cóireála Uisce	Uisce
Scéim Soláthair Uisce an Ghoirt	Uasghrádú Ionad Cóireála Uisce	Uisce
Soláthar Uisce & Príomhdhraenáil Bhéal Átha na Sluaighe	Uasghrádú Ionad Cóireála Uisce	Uisce
Soláthar Uisce an Spidéil	Uasghrádú Ionad Cóireála Uisce	Uisce
Scéim Séarachais Thuama	Uasghrádú Ionad Cóireála Fuíolluisce	Séarachas
Soláthar Uisce na Ceathrún Rua	Uasghrádú Ionad Cóireála Uisce	Uisce
Soláthar Uisce an Líonáin	Uasghrádú Ionad Cóireála Uisce	Uisce
Soláthar Uisce Lár na Gaillimhe	Uasghrádú Ionad Cóireála Uisce	Uisce
Soláthar Uisce Phort Omna	Uasghrádú Ionad Cóireála Uisce	Uisce
Scéim Séarachais Bhéal Átha na Sluaighe	Uasghrádú Ionad Cóireála Fuíolluisce	Séarachas
Scéim Séarachais an Ghoirt	Uasghrádú Ionad Cóireála Fuíolluisce	Séarachas
Conradh Bhéal Átha na Sluaighe 2	Gréasán	Séarachas & Uisce

Tábla 7.5: Oibreacha Curtha i gCrích i gContae na Gaillimhe faoi Phleananna Infheistíochta Uisce Éireann suas go dtí 2020

7.5.2 Soláthar Uisce

Tá uisce óil sa Chontae ag teacht ó fhoinsí éagsúla. Tá 38 scéim soláthair uisce phoiblí ar fud an Chontae agus tá thart ar 80% den uisce cóireáilte atá á sholáthar tríd an ngréasán infreastruchtúir seo á bhaint ó fhoinsí screamhuisce. Soláthraíonn soláthairtí príobháideacha rogha eile do na ceantair sin nach bhfuil soláthar uisce phoiblí ag freastal orthu agus cuimsítear iontu go príomha toibreacha le haghaidh tithe aonair agus grúpscéimeanna áirithe príobháideacha uisce le haghaidh lonnaíochtaí tuaithe.

Cuimsítear i dTábla 7.6 liosta de scéimeanna soláthair uisce phoiblí eile atá san áireamh agus faofa i bPlean Infheistíochta Caipitiúil Beartaithe 2020 – 2024 do Chontae na Gaillimhe. Cuimsítear sna tionscadail seo oibreacha feabhais/uasghrádaithe agus samhlaítear go gcuirfear na hoibreacha seo i gcrích i rith shaolré *Plean Forbartha Contae na Gaillimhe 2022– 2028*. I dteannta leis na tionscadail infreastruchtúir neamhspleácha liostaithe thíos, tá mionoibreacha uasghrádaithe agus feabhais á ndéanamh go leanúnach ar bhonn tosaíochta náisiúnta trí Chláir Náisiúnta Uisce Éireann e.g. obair chothabhála caipitiúil, cláir athnuachana príomhlíonraí uisce.

Síneadh RWSS ó Thuaim go Baile Locha Riach	Le críoch go luath in 2021	Tá críoch á cur faoi láthair leis an obair thógála a bhaineann le Síneadh RWSS idir Thuaim agus Baile Locha Riach. Tá thart ar 21km de phríomhlíonra uisce, 2 stáisiún caidéalaithe nua agus thart ar 1,000cum de thaiscumar críochnaithe. Déanfar ionaid chóireála uisce atá suite ag Bóthar an Locha agus Cnoc an Ime faoi láthair a dhíchoimisiúnú. Nuair a bheidh na hoibreacha curtha i gcrích, athrófar an fhoirse uisce do Bhaile Locha Riach, Creachmhaoil agus a bpurláin ó Loch Riach go Loch Coirib, (déanfar an chóireáil ag Luimneach). Beidh formhór na hoibre curtha i gcrích faoi Mheitheamh, 2021.
Soláthair Uisce an Ghoirt	Taiscumar nua	Tús le cur leis an obair thógála go luath in 2021. Tá sé beartaithe críoch a chur leis an obair sa bhliain chéanna.

Tábla 7.6: Tionscadail Soláthair Uisce Beartaithe atá le Críochnú i gContae na Gaillimhe faoi *Plean Infheistíochta Caipitiúil 2020 – 2024*, faoi réir maoinithe agus srianta timpeallachta.

7.5.3 Scéim Cosanta Cháilíocht an Uisce agus Uisce Dromchla

Sonraítear i gCreat-treoir Uisce an AE (WFD) an cur chuige atá riachtanach i ndáil le cosaint agus feabhsú acmhainní uisce na tíre. Baineann an Chreat-treoir Uisce le haibhneacha, lochanna, uisce dromchla, inbhir agus uiscí cósta agus tá sé mar aidhm leis ár gcáilíocht uisce a fheabhsú. Ceanglaíonn an Chreat-treoir Uisce ar Éire Plean Bainistíochta Abhantraí (RBMP) a fhorbairt. D’fhoilsigh an Rialtas Plean Bainistíochta Abhantraí 2018-2021 i mí Aibreáin 2021. Déantar cur síos sa phlean ar chlár

gníomhaíochtaí a bhfuil sé mar aidhm leo cuspóirí agus ceanglais timpeallachta na Creat-treorach Uisce a chomhlíonadh.

Tacaíonn an Chomhairle le forbairt Pleananna Sábháilteachta maidir le hUisce Óil de réir cheanglais na Creat-treorach Uisce agus timthriallta reatha agus todhchaí na bPleananna Bainistíochta Abhantraí. Tá an Chomhairle tiomanta do chosaint agus d'fheabhsú an uisce óil, an uisce dromchla agus na screamhuiscís sa chontae de réir WFD agus RBMP.

Cuspóirí Beartais le haghaidh Soláthar Uisce

WS 1 Feabhsú an Infreastruchtúir Soláthar Uisce

Cúrsaí a phlé le Uisce Éireann, chun an méid tairbhe agus is féidir a bhaint as an acmhainn atá ar fail faoi láthair agus soláthar tráthúil infreastruchtúr nua seirbhísí uisce a éascú, chun tacú le fás i láthair na huaire agus amach anseo.

WS 2 Cosaint Soláthairtí Uisce

Comhoibriú le Uisce Éireann agus le Cónaidhm na Grúpscéime Uisce chun na hacmhainní uisce ar fad atá agus a d'fhéadfadh a bheith sa Chontae a chosaint, a chaomhnú agus a fheabhsú chun comhlíontacht le Rialacháin an Aontais Eorpaigh (Uisce Óil) maidir le hUisce Óil 2014 (arna leasú) a chinntiú agus comhlíontacht soláthairtí uisce leis na paraiméadair atá sainaitheanta sna Rialacháin seo.

WS 3 Plean Bainistíochta Abhantraí d'Éirinn 2018-2021

Tacú le cur chun feidhme na moltaí agus na mbeart ábhartha atá sonraithe i bPlean Bainistíochta Abhantraí 2018-2021, agus Clár Beart gaolmhar, nó aon phlean dá leithéid a d'fhéadfadh teacht in ionad an phlean sin i rith shaolré an phlean seo.

WS 4 Ceanglas dul i mbun Idirchaidrimh le Uisce Éireann – Soláthar Uisce

A chinntiú go bhfuil seirbhís oiriúnach á soláthar d'fhorbairtí nua trí sholáthar uisce óil a bhfuil an chainníocht agus an cháilíocht oiriúnach agus a cheangal go dtéann gach forbairt nua a bhfuil sé beartaithe acu nascadh le soláthar uisce phoiblí i mbun idirchaidrimh le Uisce Éireann i ndáil leis an infreastruchtúr uisce (agus fuíolluisce) atá riachtanach.

WS 5 Soláthar Uisce Príobháideach

Tacú le soláthar uisce príobháideach sa chás nach bhfuil soláthróir uisce phoiblí ann nó sa chás nach bhfuil dóthain acmhainne ag an soláthar atá ann faoi láthair freastal ar an bhforbairt atá beartaithe.

Ní bhreithneofar é seo ach amháin sa chás gur féidir a léiriú go gcomhlíonann an soláthar uisce beartaithe na caighdeáin atá sonraithe i reachtaíocht agus treoir AE agus náisiúnta lena n-áirítear cloí le hAirteagal 6 de Threoir maidir le Gnáthóga an AE, agus nach mbeadh sé dochrach do shláinte an phobail agus nach mbeadh tionchar diúltach aige ar fhoinsé nó ar thoradh soláthar reatha.

WS 6	An Chreat-treoir Uisce
Tacú le hullmhú Pleananna Sábháilteachta maidir le hUisce Óil agus Pleananna Cosanta Foinse chun foinsí soláthar uisce phoiblí a chosaint, de réir cheanglais na Creat-treorach Uisce.	
WS 7	Cáilíocht an Uisce
A cheangal gur cheart do thograí forbartha nua a chinntiú nach mbeadh tionchar doghlactha ar cháilíocht agus ar chainníocht uisce lena n-áirítear uisce dromchla, screamhuisce, limistéir chosanta foinse ainmnithe, conairí abhann agus bogaigh ghaolmhara.	
WS 8	Iomadú Dabhcha Séarachais
Comhchruinniú/ionadú iomarcach dabhcha séarachais agus ionad cóireála aonair a dhíspreagadh chun an riosca a bhaineann le truailliú screamhuisce a íoslaghdú.	

7.5.4 Caomhnú an tSoláthair Uisce

Tá Straitéis Bainistíochta Uisce Chomhairle Contae na Gaillimhe dírithe ar chaomhnú uisce fiú amháin sa chás gur ann do sholáthairtí leordhóthanacha, chun úsáid bharrmhaith an tráchtarra luachmhar seo a chinntiú. Áirítear i measc na mbeart caomhnaithe ní hamháin monatóireacht a dhéanamh ar úsáid uisce agus luathbhrath sceite ach chomh maith leis sin clár feasachta do thomhaltóirí. Tá forbairt déanta ar oibreacha faoi Chlár Caomhnaithe Uisce an Chontae agus táthar ag leanúint leis na hoibreacha faoi thrí chéim mar atá sonraithe i dTábla 7.6.

Céim 1	Suiteáladh córais bainistíochta uisce in 38 scéim soláthar uisce phoiblí sa Chontae. Tá na scéimeanna soláthar uisce phoiblí seo foroinnte in 190 méadarcheantar ar leith.
Céim 2	Sainithníodh agus deisíodh lochtanna, sceitheadh agus oibreacha cumasúcháin sa príomhlíonra uisce. Bhí bainistíocht brú mar bhonn le sceitheadh a laghdú agus airgead a choigilt.
Céim 3	Táthar ag leanúint le hoibreacha a bhaineann le hathshlánú príomhlíonra uisce ar fud an Chontae. Go dtí seo, tá 42km d'oibreacha athshlánúcháin curtha i gcrích.

Tábla 7.7: Sonraí a bhaineann le Clár Caomhnaithe Uisce Chomhairle Contae na Gaillimhe

Cuspóirí Beartais le haghaidh Chaomhnú an tSoláthair Uisce	
CWS 1	Caomhnú Uisce san áireamh i ngach Forbairt
A chinntiú go gcuimsítear bearta caomhnaithe uisce i ngach forbairt cosúil le bailiú báistí chun diomailt an tsoláthair uisce a íoslaghdú.	

CWS 2 Athshlánú Príomhlíonra Uisce

Cabhrú le Uisce Éireann lena thiomantas maidir le hiarrachtaí caomhnaithe uisce agus tacú le hiarrachtaí déileáil le ligean uisce trí aimsiú agus deisiú (rialú gníomhach ligin) agus athshlánú príomhlíonra uisce.

CWS 3 Caomhnú Uisce a Chur Chun Cinn

Tacú le Uisce Éireann aird an phobail a tharraingt ar bhearta caomhnaithe uisce i measc teaghlach, gnó agus tionscal, agus an pobal a spreagadh chun ról a bheith acu iontu.

7.5.5 Fuíolluisce

Tá Uisce Éireann freagrach as cóireáil agus diúscairt fuíolluisce i mbailte agus i sráidbhailte ina bhfuil saoráidí cóireála fuíolluisce phoiblí. Cuspóir beartais de chuid na Comhairle é oibriú i gcomhar le Uisce Éireann chun an infreastruchtúr fuíolluisce atá ann faoi láthair a chosaint, an méid tairbhe agus is féidir a bhaint as an acmhainn atá ann faoi láthair agus soláthar tráthúil infreastruchtúr nua seirbhísí fuíolluisce a éascú chun tacú le fás amach anseo. Is í an Ghníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil an comhlacht reachtúil atá freagrach as a chinntiú go bhfuil caighdeán chúí i bhfeidhm chun infreastruchtúr fuíolluisce a sholáthar.

Maidir le forbairtí tithe aonair, tá na ceanglais chúí sonraithe in *Cód Cleachtais EPA maidir le Córais Chóireála Fuíolluisce agus Córais Diúscairte atá ag Freastal ar Thithe Aonair (2009)*. Sa chás gur forbairtí níos mó atá i gceist, is é an doiciméad nach mór d'fhorbairtí an méid atá sonraithe ann a chomhlíonadh *Lámhleabhar Cóireála Fuíolluisce EPA – Córais Chóireála do Phobail, Gnóthaí, Ionaid Fóillíochta agus Óstáin Bheaga (1999)*.

Sa chás gur forbairtí beaga braisle atá i gceist (<5 teach) laistigh de lonnáíochtaí nach bhfuil infreastruchtúr séarachais phoiblí Uisce Éireann ag freastal orthu, éascóidh an Chomhairle tograí ar féidir leo córais chóireála fuíolluisce aonair a sholáthar chun freastal ar gach teach ina aonar.

Ní mór go mbeadh na ceanglais atá sonraithe in *Cód Cleachtais EPA maidir le Córais Chóireála Fuíolluisce agus Córais Diúscairte atá ag Freastal ar Thithe Aonair (2009)* á gcomhlíonadh ag tograí den chineál seo.

I gcásanna den sórt seo, ní mór d'fhorbróirí a bheith airdeallach ar Chuspóir Beartais WS 8 – 'Comhchruinniú/ionadú iomarcach dabhcha séarachais agus ionad cóireála aonair a dhíspreagadh chun an riosca a bhaineann le truailliú screamhuisce a íoslaghdú'.

Scéim Séarachais an Spidéil	WWTP nua	Ag tosú i Ráithe 3, 2021
Scéim Séarachais Áth Eascrach	WWTP nua	Ag tosú i Ráithe 3, 2021
An Cheathrú Rua	WWTP nua	Ag tosú i Ráithe 2, 2023 Ag céim an dearaidh mhionsonraithe

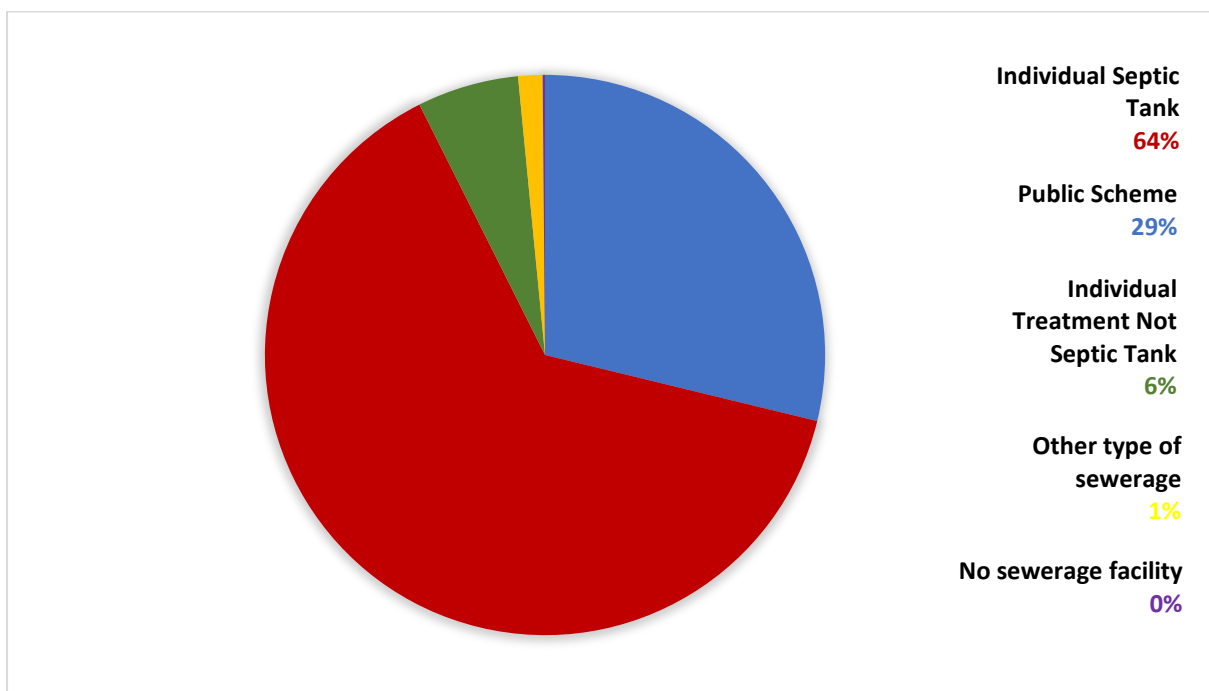
Scéim Séarachais Chloch na Rón	WWTP nua	Ag tosú i Ráithe 2, 2023 Ag céim an dearaidh mhionsonraithe
Scéim Séarachais Bhaile Átha an Rí	Gréasán	Tús le cur leis an obair thógála ag deireadh 2022/ag tús 2023
Gréasán fuíolluisce Cheirtleán Chathair na Gaillimhe	Plean Ceantar Draenála agus uasghráduithe Gréasáin ina dhiaidh sin	An gréasán ag síneadh chomh fada le DAP Órán Mór agus DAP Bhearna Céim 3 le críochnú i Ráithe 3, 2022
Straitéis Draenála Mórcheantar Uirbeach na Gaillimhe	WWTP agus Gréasán	Cuirfear tús leis an straitéis in 2021 agus scrúdófar roghanna chun freastal ar fhás spriocdhírthe mhórcheantar uirbeach na Gaillimhe sa mheántearma agus san fhadtéarma.

Tábla 7.8: Tionscadail Fuíolluisce i gContae na Gaillimhe faoi Phlean Infheistíochta Caipitiúil Beartaithe Uisce Éireann 2020-2024, faoi réir srianta maoinithe agus timpeallachta

I dteannta leis na tionscadail infreastruchtúir neamhspleácha liostaithe thíos, tá mionoibreacha uasghrádaithe agus feabhais á ndéanamh go leanúnach ar bhonn tosaíochta náisiúnta trí Chláir Náisiúnta Uisce Éireann e.g. cothabháil chaipitiúil, oibreacha ionraoin, cláir athnuachana séarachais.

7.5.6 Cineálacha Córas Fuíolluisce i gContae na Gaillimhe

I gContae na Gaillimhe, tá roinnt cineálacha difriúla córas fuíolluisce, idir scéimeanna poiblí, dabhcha séarachais aonair agus córais chóireála dílsithe aonair (ní dabhcha séarachais). Bhí 62,729 cineál córas séarachais sa chontae de réir Dhaonáireamh 2016 CSO. Tá mionsonraí maidir leis na cineálacha saoraidí cóireála fuíolluisce iarbhíre le fáil i bhFigiúr 7.6.

Figiúr 7.6: Cineálacha Córas Fuíolluisce i gContae na Gaillimhe (Foinse: CSO 2016)

7.5.7 Scéimeanna Fuíolluisce Phoiblí i gContae na Gaillimhe

Soláthraíonn Uisce Éireann scéimeanna fuíolluisce phoiblí trí shaoráidí bailithe, cóireála agus diúscairtha in go leor lonnaíochtaí ar fud an Chontae. Tá infreastruchtúr den chineál seo ag feidhmiú ag acmhainn éagsúil i mbailte agus i sráidbhailte an Chontae faoi láthair mar atá sonraithe i dTábla 7.9:

Tuaim	Port Omna	An Fhairche	Béal Átha Mór
Béal Átha na Sluaighe	Dún Mór	An Creagán	Baile Liam
Baile Locha Riach	Áth Cinn	Maigh Locha	An Ghráig
Cathair na Gaillimhe (Órán Mór & Bearna)	An Líonán	Gleann na Madadh	Baile Átha an Rí
An Clochán	Béal Átha Ghártha	Dún an Uchta	An Gort
Cill Íomair	Cill Choirín	Áth Eascrach	Maigh Cuilinn
Leitir Fraic	Uachtar Ard	An Droichead Nua	An Spidéal
An Cheathrú Rua	Cinn Mhara	Cloch na Rón	Baile Chláir
Baile an Mhuilinn			

Tábla 7.9: Scéimeanna Fuíolluisce i gContae na Gaillimhe

7.5.8 Staidéar Draenála Mhórcheantar Uirbeach na Gaillimhe

Tá mionsonraí le fáil sa Straitéis Réigiúnach Spásúil agus Gheilleagrach (RSES) le haghaidh Chomhthionól Réigiún an Tuaiscirt agus an Iarthair a thugann le fios go bhfuil soláthar Phríomhscéim Draenála Oirthear na Gaillimhe riachtanach chun tacú leis an tsamhail fáis atá sonraithe in RSES. Tá forbairt á déanamh ag Uisce Éireann ar Phríomhscéim Draenála Oirthear na Gaillimhe mar chuid de Staidéar Draenála Mhórcheantar Uirbeach na Gaillimhe. Is tionscadal infreastruchtúir lena mbaineann tábhacht straitéiseach é an tionscadal seo. D'fhéadfadh soláthar an infreastruchtúir seo dlús a chur le tuilleadh forbartha agus leathnaithe sna lonnaíochtaí (MASP) i bpurláin ag oirthear chathair na Gaillimhe.

7.5.9 Córais Draenála Uisce Dromhcla agus Stoirme/Inbhuanaithe

Ceanglófar ar gach forbairt nua ar fud an Chontae doirteadh screamhuisce a íoslaghdú trí Chórais Draenála Inbhuanaithe (SuDs). Ceanglas a bheidh ann go gceanglófar ar gach togra le haghaidh forbairt (lena n-áirítear sintí ar fhorbairtí reatha) a léiriú go bhfuil sásraí SuDs in úsáid. Áireofar anseo freisin teorainn a chur leis an méid dromchlaí agus pábháil cruastad nach dteastaíonn. Beidh measúnú cuimsitheach SuDs i dteannta le tograí chun léargas a thabhairt ar an méid rith chun srutha, cáilíocht agus measúnú ar na tionchair phoitéinsiúla ar ghnáthóga agus ar cháilíocht an uisce.

7.5.10 Bainistiú Sloda

Tá Uisce Éireann freagrach as cóireáil agus diúscairt sloda a chruthaítear ina ionaid chóireála uisce agus fuíolluisce. Tá Plean Bainistíochta Sloda Fuíolluisce (NWSMP) ullmhaithe ag Uisce Éireann ina sonraítear straitéis Uisce Éireann chun cur chuige caighdeánaithe náisiúnta a chinntiú chun sloda fuíolluisce a bhainistiú thar thréimhse 25 bliain. Tá sé beartaithe go ndéanfar athbhreithnithe leanúnacha cúig bliana ar NWSMP. Clúdaítear an tréimhse 2016-2021 sa phlean reatha agus déanfar é a athbhreithniú agus a nuashonrú in 2021 don tréimhse 2022-2027. Ullmhófar plean ar leith i ndáil leis an sloda atá á tháirgeadh in ionaid uisce óil. Tá sé beartaithe ag NWSMP Ionad Mol Sloda agus gréasán Láithreán Dí-uiscthe Satailíte a fhorbairt do chóireáil sloda fuíolluisce, a bheidh á bharrfheabhsú ar bhonn réigiúnach seachas contae.

Cuspóirí Beartais Fuíolluisce

WW 1 Feabhsú an Infreastruchtúir Soláthar Fuíolluisce

Oibriú i gcomhar le Uisce Éireann chun an méid tairbhe agus is féidir a bhaint as an acmhainn atá ar fáil faoi láthair agus soláthar tráthúil infreastruchtúr nua seirbhísí fuíolluisce a éascú, chun fás a chinntiú sa chontae amach anseo.

WW 2 Feabhsú an Infreastruchtúir Fuíolluisce

Idirchaidreamh agus comhoibriú le Uisce Éireann i ndáil le cur chun feidhme agus soláthar an Phlean Straitéisigh Seirbhísí Uisce (2015) agus Plean Infheistíochta Uisce Éireann 2020-2024 agus clár ábhartha oibreacha infheistíochta eile de chuid Uisce Éireann i ndáil le hinfreastruchtúr a sholáthar laistigh den chontae.

WW 3 Staidéar Draenála Mhórcheantar na Gaillimhe

Iarracht a dhéanamh dlús a chur le agus tacú le soláthar Staidéar Draenála Mhórcheantar na Gaillimhe agus na réitigh ghaolmhara atá sainaitheanta in RSES mar cheanglas riachtanach infreastruchtúir i gcomhar leis an Roinn Comhshaoil, Aeráide agus Cumarsáide, Uisce Éireann agus Comhairle Cathrach na Gaillimhe.

WW 4 Ceanglas dul i mbun Idirchaidrimh le Uisce Éireann – Fuíolluisce

A chinntiú nach gceadófar ach forbairtí nua atá á seirbhísiú go cuí le dóthain acmhainne le haghaidh bailiú, cóireáil agus diúscairt chuí (An Chreat-treoir Uisce agus an Plean Bainistíochta Abhantraí á gcomhlíonadh) chuig an séarach poiblí mura bhforáiltear dá leithéid ar shlí eile sa phlean.

Rachaidh forbróirí i mbun idirchaidrimh le Uisce Éireann i ndáil leis an infreastruchtúr fuíolluisce (agus uisce) lena chinntiú go bhfuil dóthain acmhainne ar fáil sula ndéantar iarratas pleanála.

WW 5 Láithreáin Seirbhísithe

Tacú le seirbhísiú bailte beaga agus sráidbhailte lena n-áirítear tionscnaimh chun rogha eile seachas tithíocht aonuaire a sholáthar faoin tuath, de réir an Chreata Náisiúnta Pleanála.

WW 6 Ionaid Chóireála Fuíolluisce Príobháideacha

A chinntiú go bhfuil ionaid chóireála fuíolluisce príobháideacha, áit a gceadaítear a leithéid, á

bhfeidhmiú ar bhealach a chinntíonn go bhfuil *Cód Cleachtais maidir le Cóireáil Fuíolluisce agus Córais Diúscartha atá ag Freastal ar Thithe Aonair EPA (PE. ≤10)* (EPA 2009), á chomhlíonadh, agus faoi réir leasaithe.

WW 7 Córais Draenála Inbhuanaithe

A cheangal go n-úsáidfí Córais Draenála Inbhuanaithe chun an méid cruadhromchlaithe agus pábhála atá in úsáid a íoslaghdú agus a theorannú agus a cheangal go n-úsáidfí bearta SuDS atá le cuimsiú i ngach forbairt nua (lena n-áirítear sintí ar fhorbairtí reatha).

Ní mór go mbeadh measúnú cuimsitheach SuDs i dteannta le gach togra forbartha chun léargas a thabhairt ar an méid rith chun srutha, cáilíocht agus measúnú ar na tionchair phoitéinsiúla ar ghnáthóga agus ar cháilíocht an uisce.

WW 8 Infreastruchtúr Uisce Stoirme

Tacú le feabhsú an infreastruchtúir uisce stoirme agus an úsáid atá á baint as draenáil inbhuanaithe a mhéadú agus an riosca a bhaineann le tuilte i dtimpeallachtaí uirbeacha a laghdú.

WW9 Ionaid Cóireála Fuíolluisce Uirbigh sa Cheathrú Rua

Beidh slánachar íosta 100m ann i gcás gach ionaid chóireála fuíolluisce nua sa Cheathrú Rua.

Croístraitéis Lonnaíocht	Fuíolluisce Acmhainn	Acmhainn Uisce	Clár Infheistíochta Caipitil Seirbhíse Uisce 2020-2024
Ceantar Uirbeach			
Baile Chláir	Acmhainn Leordhóthanach	Acmhainn Leordhóthanach	
Bearna	Acmhainn Theoranta	Acmhainn Theoranta	Sainaitheofar saincheisteanna agus riachtanais ghréasáin sa Phlean Ceantar Draenála. Déanfar foráil le haghaidh fás meántéarmach agus fadtéarmach a bhreithniú mar chuid de Straitéis Draenála Mhórchéantar na Gaillimhe. Déanfar roghanna maidir le soláthar uisce a mheas sa Phlean Náisiúnta Acmhainní Uisce.
Cnoc Mhaoil Drise	Acmhainn Theoranta	Acmhainn Leordhóthanach	

Órán Mór/ An Garrán	Acmhainn Theoranta	Acmhainn Leordhóthanach	Beidh tionscadal treisithe gréasáin áitiúil i gcathair na Gaillimhe mar bhonn le bacainní acmhainne reatha i bpríomhstáisiún caidéalúcháin Órán Mór a fheabhsú. Sainaitheofar saincheisteanna agus riachtanais ghréasáin sa Phlean Ceantar Draenála. Déanfar foráil le haghaidh fás meántéarmach agus fadtéarmach a bhreithniú mar chuid de Straitéis Draenála Mhórcheantar na Gaillimhe.
Príomhbhailte			
Béal Átha na Sluaighe	Acmhainn Leordhóthanach	Acmhainn Theoranta	Déanfar roghanna maidir le soláthar uisce a mheas sa Phlean Náisiúnta Acmhainní Uisce.
Tuaim	Acmhainn Leordhóthanach	Acmhainn Leordhóthanach	
Poitéinseal Straitéiseach			
Baile Átha an Rí	Acmhainn Theoranta	Acmhainn Leordhóthanach	Tá na hoibreacha Uasghrádaithe san Ionad Cóireála Fuíolluisce críochnaithe. Tá sé beartaithe tús a chur leis an obair thógála a bhaineann leis an gconradh gréasáin in 2022.
Bailte Féinchothaithe			
An Gort	Acmhainn Leordhóthanach	Acmhainn Theoranta	Obair chun spás stórála a sholáthar ar siúl.
Baile Locha Riach	Acmhainn Theoranta	Acmhainn Theoranta	Síneadh RWSS idir Thuaim agus Baile Locha Riach le críochnú ag tús 2021. Staidéar ar an ngréasán hidrálach fuíolluisce le cur i gcrích.
Bailte Beagfháis			
An Clochán	Acmhainn Leordhóthanach	Acmhainn Theoranta	Déanfar roghanna maidir le soláthar uisce a mheas sa Phlean Náisiúnta Acmhainní Uisce.

Maigh Cuilinn	Acmhainn Leordhóthanach	Acmhainn Theoranta	
Uachtar Ard	Acmhainn Leordhóthanach	Acmhainn Leordhóthanach Gearrthéarmach	Déanfar roghanna maidir le soláthar uisce a mheas sa Phlean Náisiúnta Acmhainní Uisce.
Port Omna	Acmhainn Theoranta	Acmhainn Theoranta	Déanfar roghanna maidir le soláthar uisce a mheas sa Phlean Náisiúnta Acmhainní Uisce.
Áth Cinn	Acmhainn Leordhóthanach	Acmhainn Leordhóthanach	
Sráidbhailte Beagfháis			
An Cheathrú Rua	Sruth Éalaithe Farraige- Gan Chóireáil	Acmhainn Leordhóthanach Gearrthéarmach	Tionscadal chun WWTP a sholáthar ag céim an dearaidh mhionsonraithe. Déanfar roghanna maidir le soláthar uisce a mheas sa Phlean Náisiúnta Acmhainní Uisce.
An Spidéal	Sruth Éalaithe Farraige- Gan Chóireáil	Acmhainn Leordhóthanach	WWTP nua sceidealaithe chun tús a chur le hobair thógála in 2021.
Béal Átha Ghártha	Acmhainn Theoranta	Acmhainn Leordhóthanach	Ag súil le Feabhsuithe ar an Infreastruchtúr Fuíolluisce.
Dún Mór	Acmhainn Leordhóthanach	Acmhainn Leordhóthanach	
Gleann na Madadh	Acmhainn Leordhóthanach	Acmhainn Leordhóthanach	
Cinn Mhara	Acmhainn Leordhóthanach	Acmhainn Leordhóthanach	

Maigh Locha	Acmhainn Leordhóthanach	Acmhainn Leordhóthanach	
-------------	----------------------------	----------------------------	--

Tábla 7.10: Acmhainn Tháscach Infreastruchtúir le haghaidh Lonnaíochtaí Croístraitéise

7.6 Bainistíocht Dramhaíola

Tá bainistíocht dramhaíola in Éirinn sonraithe ar bhonn reachtúil san Acht um Bainistiú Dramhaíola agus ionstraim reachtúil shonrach eadhon Rialacháin um Bainistiú Dramhaíola (Pleanáil) 1997 (arna leasú). Tá an tír roinnte i dtrí réigiún sna hionstraimí reachtúla seo - Réigiún Chonnacht-Uladh, Réigiún an Oirthir agus Lár Tíre agus Réigiún an Deiscirt. Tá contae na Gaillimhe suite laistigh de réigiún Chonnacht-Uladh ina gcuimsítear Contae na Gaillimhe, Cathair na Gaillimhe, Liatroim, Maigh Eo, Sligeach, Ros Comáin, an Cabhán, Dún na nGall agus Muineachán.

Soláthraítear creat i bPlean Bainistíochta Dramhaíola Chonnacht-Uladh 2015-2021 (CUWMP) chun dramhaíl a chosc agus a bhainistiú ar bhealach inbhuanaithe i nGaillimh agus sna ceantair údarás áitiúil eile. Glacadh le Plean Bainistíochta Dramhaíola Chonnacht-Uladh i mí mBealtaine 2015. Áirítear sa phlean liosta cuimsitheach beartas a bhfuil sé mar aidhm leo straitéis agus spriocanna uileghabhálacha an phlean a chomhlíonadh. Is féidir achoimre a dhéanamh de roinnt de na príomhbhearta atá sonraithe i ndáil le húdaráis áitiúla agus leis an tionscal mar seo a leanas:

- Níos mó gníomhaíochtaí athúsáide agus deisiúcháin a spreagadh sa réigiún go háirithe ag saoráidí concláiste cathartha;
- Cumarsáid agus feachtas maidir le gníomhaíochtaí ar an talamh a mbíonn athrú buan ar iompraíochtaí saoránach agus gnóthaí i ndáil le dramhaíl dá mbarr;
- Cur leis an leibhéal bailiúcháin cois bóthair scagtha ag an bhfoinse sa réigiún agus béim shuntasach a leagan ar a chinntiú go mbíonn úsáid fhorleathan á baint as an gcóras trí bhosca bruscair ag leibhéal teaghlaigh agus tráchtála;
- Córas nua náisiúnta muirearaithe íoc de réir meáchain a chur i bhfeidhm agus a rialú;
- Rialacháin a bhaineann le dramhaíl teaghlaigh agus tráchtála a fhorfheidhmiú chun déileáil leis an bhfadhb a bhaineann le dramhaíl neamhbhainistithe agus ceisteanna eile;
- Infreastruchtúr cóireála dramhaíola ar chaighdeán níos airde a phleanáil agus a fhorbairt lena n-áirítear saoráidí nua athphróiseála, cóireála bitheolaíche, aisghabhála teirmí agus réamhchóireála;
- Dlús a chur faoi fhorbairt na hearnála cóireála bitheolaíche, go háirithe múiríniú agus díleá anaeróbach, trí thacú le forbairt saoráidí nua;
- Tacú le forbairt na haisghabhála teirmí sa réigiún a chomhlíonann riachtanais an réigiúin agus an Stáit i ndáil le heaspórtáil dramhaíl iarmharach lena cóireáil thar lear;
- A chinntiú nach bhfuil aon tionchar ag saoráidí dramhaíola atá ann faoi láthair agus a bheidh ann amach anseo ar láithreáin atá íogair ó thaobh na timpeallachta de trí mheasúnuithe agus láithreánú cuí.

Leanfaidh Comhairle Chontae na Gaillimhe ag obair taobh le Réigiún Dramhaíola Chonnacht-Uladh agus leis an nGníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil chun a freagrachtaí agus dualgais bainistíochta dramhaíola a chur chun feidhme agus a fheidhmiú thar shaolré an phlean seo.

Cuspóirí Beartais Bainistíochta Dramhaíola

WM 1 Plean Bainistíochta Dramhaíola Chonnacht agus Uladh 2015-2021

Tacú le cur chun feidhme Phlean Bainistíochta Dramhaíola Chonnacht-Uladh 2015-2021 nó aon leagan nuashonraithe den doiciméad seo laistigh de shaolré an phlean.

WM 2 Ceanglais Bainistíochta Dramhaíola

Tacú le prionsabail an gheilleagair chiorclaigh agus iad a chur chun cinn, tús áite a thabhairt do chosc, athúsáid, athchúrsáil agus aisghabháil, agus dramhaíl iarmharach a bhainistiú go hinbhuanaithe.

Beifear ag súil go gcuimseofar i bhforbairtí nua forálacha an Phlean Bainistíochta Dramhaíola don Réigiún agus go ndéanfar breathnóireacht ar na gnéithe sin de a bhaineann le cosc agus íoslaghú dramhaíola, saoráidí athchúrsála dramhaíola, agus an acmhainn do scagadh ag an bhfoinse.

WM 3 Saoráidí Aisghabhála agus Diúscartha Dramhaíola

Tacú le soláthar saoráidí leordhóthanacha aisghabhála agus diúscartha dramhaíola don Chontae agus iad a éascú.

WM 4 Dlisteanú Dramhaíola

A cheangal go ndéanfaí gach diúscairt dramhaíola ar bhealach a chinntíonn go bhfuil ceanglais na Gníomhaireachta um Chaomhnú Comhshaoil agus na Reachtaíochta ábhartha um Bainistíocht Dramhaíola á gcomhlíonadh.

WM 5 Pleananna Bainistíochta Tógála agus Timpeallachta

Ullmhófar Pleananna Bainistíochta Tógála agus Timpeallachta sula gcuirtear tús le tógáil tionscadal ábhartha agus cuirfead chun feidhme iad i rith na hoibre ar fad. Cuimseofar i bpleananna den sórt seo bearta maolaithe ábhartha atá comhtháthaithe sa Phlean agus aon Ráiteas Tionchair Timpeallachta nó Measúnacht Oiriúnach ag leibhéal níos íochtaraí. De ghnáth, soláthraítear in CEMPanna sonraí maidir le cleachtas tógála beartaithe don fhorbairt atá beartaithe, lena n-áirítear:

- (a) suíomh na láithreán agus an chumasc/na gcumasc ábhar, lena n-áirítear limistéar/limistéir atá sainaitheanta chun bruscar tógála a stóráil;
- (b) suíomh limistéar le haghaidh oifigí láithreán tógála agus áiseanna foirne;
- (c) sonraí maidir le haon fálú agus clárlach slándála láithreáin;
- (d) sonraí maidir le háiseanna páirceála ar an láithreán d'oibríthe láithreáin i rith na hoibre tógála;
- (e) sonraí maidir le huainiú agus ródú trácht tógála chuig agus ón láithreán tógála agus treochoimharthaíocht ghaolmhar;
- (f) bearta chun scuaineáil trácht tógála ar an ngréasán bóithre in aice lámhe a chosc;
- (g) beartas chun doirteadh nó sil-leagan cré, spallaí nó smionagair eile a chosc;
- (h) socruithe malartacha le bunú le haghaidh coisithe agus feithiclí sa chás gur gá aon cheart slí poiblí a dhúnadh i rith na n-oibreacha forbartha láithreáin;
- (i) mionsonraí maidir le bearta maolaithe oiriúnacha i ndáil le torann, deannach agus tonnchrith, agus monatóireacht a dhéanamh ar a leithéid sin de leibhéil;
- (j) coimeád an bhreosla agus ola ar fad a bhaineann leis an obair thógála i mbundáil atá tógtha go speisialta lena chinntiú go bhfuil doirteadh breosla á choimeád (beidh díon ar a leithéid sin de bhundáil chun uisce na báistí a choimeád amach);

(k) diúscairt dramhaíl tógála/scartála agus sonraí maidir le conas atá sé beartaithe ithir thochailte a bhainistiú, lena n-áirítear comhlíontacht le Treoirínte Dea-chleachtais maidir le hUllmhú Pleananna Bainistíochta Dramhaíola do Thionscadail Tógála agus Scartála 2006, an Roinn Comhshaoil, Oidhreacht agus Rialtais Áitiúil;

(l) plean bainistíochta uisce agus dríodar, ina soláthraítear eolas maidir le modhanna lena chinntiú go bhfuil rith chun srutha screamhuisce á rialú ionas nach mbeidh aon siolta nó truailléin eile ag dul isteach i gcúrsaí uisce nó draenacha áitiúla;

WM 6 Bainistíocht Dramhaíola

Leanúint le dualgais a chomhlíonadh faoi na Rialacháin um Bainistiú Dramhaíola (deimhniú gníomhaíocht diúscairt agus aisghabhála dramhaíola neamhcheadúnaithe stairiúil) 2008, lena n-áirítear iad siúd a bhaineann le sainaithint agus le clárú líonta talún dúnta.

WM7 Infreastruchtúr Athchúrsála

Foráil a dhéanamh le haghaidh infreastruchtúr athchúrsála ar fud an chontae áit a mheastar gá a bheith leis agus tacú le soláthar infreastruchtúr athchúrsála breise ar fud an chontae.

WM 8 Cleachtais Inbhuanaithe Bainistíochta Dramhaíola

Tacú le agus cabhrú le pobail páirt a ghlacadh i ngníomhaíochtaí feasachta timpeallachta agus tionscnaimh athchúrsála pobalbhunaithe nó tionscnaimh bainistíochta timpeallachta a mbeidh cleachtais inbhuanaithe bainistíochta dramhaíola dá mbarr.

WM 9 Bailiú Dramhaíola ar Leith

Bailiú dramhaíola ar leith a spreagadh agus tacú leis de réir cheanglais na Rialachán um Bainistiú Dramhaíola (Drambhia) 2009, Rialacháin na Creat-treorach Dramhaíola, 2011 agus reachtaíocht ábhartha eile.

7.7 Leictreachas

Tá infreastruchtúr leictreachais agus greille tarchurtha láidir riachtanach don chontae chun infheistíocht thionsclaíoch ardeicneolaíochta a mhealladh agus a choimeád, chun soláthairtí fuinnimh iomaíocha a chinntiú, chun forbairt chothromaithe a dhéanamh, agus chun spleáchas ar bhreosláí iontaise a laghdú, agus chun spriocanna athraithe aeráide a chomhlíonadh. Os a choinne sin, chun forbairt fuinnimh inbhuanaithe a mhealladh, tá sé tábhachtach, le haghaidh Chontae na Gaillimhe, go ndéantar an t-infreastruchtúr greille reatha a threisiú más gá agus a leathnú chuige limistéir nach bhfuil an tseirbhís atá ar fáil iontu oiriúnach. Tá ról lárnach ag an gcóras tarchurtha laistigh den tír sa soláthar leictreachais, agus soláthraíonn sé an modh chun cumhacht a iompar ó ghineadóirí chuig ionaid éilimh trí chóras a úsáid ina gcuimsítear gréasáin 400 kV, 220 kV agus 110 kV (agus trí ghréasáin BSL meánvoltais agus ísealvoltais 38kV chuig custaiméirí). Go ginearálta, cuimsítear sa chóras tarchurtha línte lastuas, seachas in imthosca teoranta, i lár na cathrach, mar shampla, áit a bhfuil roinnt cáblaí teoranta faoi thalamh in úsáid.

Is é Eirgrid atá freagrach as tarchur sábháilte, sláinte agus iontaofa fuinnimh. Is cuspóir beartais de chuid na Comhairle é oibriú i gcomhar le Eirgrid chun an infreastruchtúr leictreachais atá ann faoi láthair a chosaint, agus soláthar tráthúil an infreastruchtúir leictreachais nua a éascú. D'fhoilsigh Eirgrid Straitéis Forbartha Greille na hÉireann - Do Ghreille, Do Thodhchaí, arb ionann é agus an dara hathbhreithniú a rinneadh ar Ghreille 25. Aithnítear sa Straitéis seo go mbaineann fíorthábhacht le

forbairt na greille tarchurtha chun tacú leis an ngeilleagar agus leis an tsochaí, agus aistriú chóras fuinnimh na hÉireann a réadú chun oibleagáidí athraithe aeráide agus fuinnimh a chomhlíonadh.

Is forléargas straitéiseach praiticiúil é *Plean Forfheidhmiúcháin 2017-2022* Eirgrid ar conas atá sé beartaithe céimeanna Straitéis Forbartha Greille na hÉireann a chur i bhfeidhm agus aithnítear ann na codanna den chóras tarchurtha ar dócha a bheidh le forbairt thar thréimhse cúig bliana (2017-2022) agus an phleanáil agus an fhorbairt a dhéanfar ar an ngreille nuair a bheidh an Straitéis á cur chun feidhme. Chomh maith leis sin, tugtar aird sa Phlean ar *Plean Forbartha Tarchurtha 2016*, arb ionann é agus an plean atá curtha i dtoll a chéile le haghaidh forbairt ghréasán agus idirnasc tarchurtha na hÉireann thar thréimhse 10 mbliana.

Sa chás go sainaitnítear conairí bealaigh straitéiseacha, cosnóidh an Chomhairle a leithéid sin de chonairí ó chúngach a bhaineann le forbairt mhíchuí agus cinnteofar go mbeidh a scóip forbartha á cothabháil.

Cuspóirí Beartais Leictreachais agus Gáis

EG 1 Feabhsú an Infreastruchtúir Leictreachais

Tacú le feabhas agus leathnú inbhuanaithe an ghréasáin tarchurtha agus dáileacháin leictreachais a sholáthraíonn an Contae agus é a éascú, agus breithniú a dhéanamh ar an tírdhreach, agus breithniúcháin tírdhreacha, chónaithe, áineasa agus timpeallachta a chur san áireamh.

EG 2 Soláthar an Infreastruchtúir Leictreachais agus Gáis

Tacú le soláthar agus síneadh na ngréasán tarchurtha leictreachais agus gáis laistigh den Chontae tá ríthábhachtach i ndáil le forbairt gheilleagrach an Chontae faoi réir cháilíocht na timpeallachta, tírdhreach, fiadhúlra, gnáthóga nó taitneamhacht chónaithe.

EG 3 Acmhainn Cumhachta

Tacú le agus dul i mbun idirchaidrimh le soláthraithe fuinnimh reachtúla agus eile i ndáil le giniúint cumhachta, chun acmhainn leordhóthanach fuinnimh a chinntiú do riachtanais an Chontae amach anseo.

EG 4 Clár Infheistíochta Ghreille 25 EirGrid

Tacú le cur chun feidhme Chlár Infheistíochta Ghreille 25 EirGrid, agus breithniúcháin tírdhreacha, chónaithe, taitneamhachta agus timpeallachta a chur san áireamh.

EG 5 Plean Gníomhaíochta na nGreillí Cliste agus na gCathracha Cliste

Tacú le rolladh amach Phlean Gníomhaíochta na nGreillí Cliste agus na gCathracha Cliste chun naisc nua a chumasú, an ghreille a chothromú, fuinneamh a bhainistiú agus micrighreillí a fhorbairt.

7.8 Teicneolaíocht Faisnéise agus Cumarsáide

Tá an Chomhairle ag tacú ar bhonn gníomhach le Teicneolaíocht Faisnéise agus Cumarsáide (TFC) a sholáthar laistigh den chontae agus glacann an Chomhairle leis go bhfuil forbairt agus feabhsuithe sa réimse seo ríthábhachtach i gcomhthéacs fhorbairt gheilleagrach agus shóisialta an Chontae. Chomh maith leis sin, tuigean an Chomhairle go bhféadfadh soláthar TFC cabhrú le haistriú na gcontaetha ó chontaetha ísealcharbóin tríd an ngá atá le taisteal a laghdú trí bheith ag obair ón mbaile, rud a mbíonn caighdeán saoil níos airde dá thoradh mar aon le laghdú ar am comaitéireachta agus, laghdú ar gháis cheaptha teasa. Tacaíonn an plean seo leis na forálacha atá le fáil i Straitéis Dhigiteach Chontae na Gaillimhe 2020 – 2023 ina soláthraítear straitéis níos ginearálta maidir le forbairt teicneolaíochtaí faisnéise agus cumarsáide sa chontae.

Dá réir sin, tacóidh an Chomhairle le soláthar infreastruchtúr TFC cosúil le leathanbhanda, infreastruchtúr teileachumarsáide, cumhdach fóin phóca agus teicneolaíochtaí a d'fhéadfadh a bheith ann amach anseo a chabhróidh le forbairt gheilleagrach an chontae agus le coinníollacha oibre níos cliste agus é mar aidhm aistriú na gcontaetha chuig contae ísealcharbóin a éascú.

7.8.1 Leathanbhanda

Tá an Roinn Cumarsáide, Fuinnimh agus Acmhainní Nádúrtha freagrach as leathanbhanda ardluais a sholáthar agus in 2012 d'fhoilsigh an Roinn *'Plean Náisiúnta Leathanbhanda d'Éirinn - Sochaí Nasctha a Sholáthar'*. Is beartas de chuid an Rialtais é an Plean (NBP) a bhfuil sé mar aidhm leis a chinntiú go bhfuil rochtain ag gach teach, scoil agus gnó in Éirinn – beag beann ar cé chomh iargúlta nó tuaithe atá siad – ar leathanbhanda ardluais. Tá sé seo á chomhlíonadh trí mheascán d'infheistíocht tráchtála ar fud na tíre agus idirghabháil stáit. Beidh idirghabháil stáit mar bhonn le seirbhís a chur ar fáil i limistéir ar dócha nach mbeidh fonn ar oibrítheoirí tráchtála aonair infheistiú iontu, ceantair thuithe den chuid is mó. I mí na Samhna 2019, bronnadh an Conradh NBP ar NBI (*National Broadband Ireland*) agus táthar ag súil go mbeidh an conradh seo mar bhonn le leathanbhanda Ardluais a chur ar fáil i mbreis is 38,000 áitreabh i gcontae na Gaillimhe as seo go ceann seacht mbliana. Is é an ról atá ag Comhairle Chontae na Gaillimhe sa phlean seo feidhmiú mar éascaitheoir rolladh amach an Phlean Náisiúnta Leathanbhanda agus oibreoidh an Chomhairle le NBI & le cuideachtaí tráchtála chun rolladh amach leathanbhanda i gContae na Gaillimhe a éascú.

Aithnítear sa phlean seo gur féidir le hinfeistíocht ghinearálta i seirbhísí digiteacha agus idirlín ardluais a bheith mar bhonn le buntáistí i ndáil le hinfeistíocht dhíreach eachtrach trí chur le mealltacht na suíomhanna réigiúnacha lasmuigh de na hionaid uirbeacha. Dá réir sin, mar chuid den Phlean Leathanbhanda straitéiseach seo, tá gealltanais tugtha dlús a chur le luas na forbartha i dtéarmaí nasc ar ardchaighdeán, iontaofa agus tapa leathanbhanda a rolladh amach ar fud na tíre. Is beartas Rialtais é freisin go mbainfidh eintiteas stáit tairbhe as gach deis is féidir chun imlonnú infreastruchtúir chuig an margadh teileachumarsáide a éascú.

7.8.2 Teileachumarsáid

Glactar leis go mbaineann tábhacht le faisnéis teileachumarsáide a sholáthar i ndáil le forbairt gheilleagrach an Chontae. D'fhonn a chinntiú go bhfuil infreastruchtúr teileachumarsáide oiriúnach á sholáthar laistigh den chontae, tabharfaidh an chomhairle aird ar na treoirlínte atá eisithe ag an Roinn Comhshaoil, Oidhreacht agus Rialtais Áitiúil, 'Treoirlínte Pleanála le haghaidh Aeróga Teileachumarsáide agus Struchtúir Thacaíochta' (1996) agus Litir Chiorcláin PL 07/12. Beidh measúnú tograí aonair á rialú ag na treoirlínte agus ag na rialuithe atá sceidealta i gcaibidil na gCaighdeán Bainistíochta Caighdeán sa phlean seo.

Cuspóirí Beartais na Teicneolaíochta Faisnéise agus Cumarsáide

ICT 1 Infreastruchtúr TFC

Tacú le soláthar Infreastruchtúr Teicneolaíocht Faisnéise & Cumarsáide ardacmhainne, nascacht leathanbhanda agus craoladh digiteach, laistigh den Chontae de réir Straitéis Dhigiteach Chontae na Gaillimhe 2020 - 2023, chun iomaíochas geilleagrach a chinntiú le haghaidh na n-earnálacha fiontar agus tráchtála agus cleachtais oibre níos solúbtha a chumasú i.e. cianobair, moil chliste etc.

ICT 2 An Plean Náisiúnta Leathanbhanda

Tacú le soláthar an Phlean Náisiúnta Leathanbhanda.

ICT 3 Aeróga Teileachumarsáide agus Struchtúir Thacaíochta

Forbairt ordúil Teileachumarsáide a chinntiú ar fud an Chontae de réir cheanglais *Aeróga Teileachumarsáide agus Struchtúir Thacaíochta, Treoirlínte d'Údaráis Phleanála, DECLG, 1996*, seachas sa chás go bhfuil siad i gcoinbhleacht le Litir Chiorcláin PI07/12, a dtabharfar tosaíocht di, agus aon athbhreithnithe ina dhiaidh seo nó treoirlínte leathnaithe sa réimse seo.

ICT 4 Comhshuíomh aeróg

Comhshuíomh struchtúr agus láithreán tacaíocht aeróga a cheangal más féidir. Ceanglófar ar oibreoirí fianaise dhoiciméadach a sholáthar mura féidir tairbhe a bhaint as an rogha seo i dtograí le haghaidh struchtúr nua.

ICT 5 Láithreánú agus Dearadh Infreastruchtúr Teileachumarsáide

Dea-chleachtas a cheangal i ndáil le láithreánú agus dearadh chomh fada is a bhaineann le crochadh aeróg Teileachumarsáide agus infreastruchtúr tacaíochta, ar mhaithe le taitneamhacht amhairc agus tírdhreacha íogaire a chosaint.

ICT 6 Tionchar Amhairc Struchtúr Tacaíochta Aeróg

Glacadh leis go mbeifear ag cur i gcoinne suíomh struchtúr tacaíochta aeróg sa chás go mbeadh tionchar diúltach tromchúiseach acu ar thaitneamhacht amhairc láithreán agus suíomhanna íogaire.

ICT 7 Duchtáil Rochtain Oscailte

A cheangal go mbeadh duchtáil rochtain oscailte le haghaidh forbairtí nua á cur ar fáil do gach soláthraí seirbhíse ar bhonn léas neamheisiach ag costas barainneach.

ICT 8 Cáblú Faoi Thalamh

Comhoibriú le gníomhaireachtaí ábhartha chun cáblú faoi thalamh a éascú le haghaidh gach cábla leictreachais, teileafóin agus teilifíse i gceantair uirbeacha más féidir, ar mhaithe leis an taitneamhacht amhairc.

Sa chás go bhfuil cáblaí faoi thalamh in úsáid, ba cheart a léiriú i dtograí go bhfuil tionchair thimpeallachta, lena n-áirítear iad seo a leanas, á n-íoslaghdú:

- Caillteanas gnáthóg mar thoradh ar bhaint teorainneacha páirceanna agus fála sceach (ceart slí a ullmhú) agus baint barrithreach (lena chinntiú nach scriosann innealra struchtúr na hithreach agus airíonna draenála);

- Tionchair ghearrthéarmacha agus mheántéarmacha ar an tírdhreach, sa chás, mar shampla, go mbíonn fála sreach sa cheantar;
- Tionchair ar an tseandálaíocht faoi thalamh;
- Tionchair ar struchtúr na hithreach agus ar dhraenáil; agus
- Tionchair ar screamhuiscí mar thoradh ar dhríodró.

ICT 9 Moil Dhigiteacha

Tacú le feabhsú agus le soláthar mol digiteach agus spásanna cianoibre.

7.9 Cosaint na Timpeallachta

7.9.1 Cáilíocht an Aeir

Tá cáilíocht an aeir fíorthábhachtach i ndáil sláinte an daonra i gcoitinne a chinntiú. D'fhéadfadh go mbeadh cáilíocht aeir atá ar chaighdeán íseal mar bhonn le fadhbanna suntasacha timpeallachta. Is iad na ceantair is íogaire chomh fada is a bhaineann le cáilíocht an aeir limistéir faoi fhoirgnimh agus mórfhorbairt iompair. Is é an Gníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil an comhlacht reachtúil atá freagrach as monatóireacht a dhéanamh ar cháilíocht aeir in Éirinn. Admhaíonn an Chomhairle an gá atá leis na caighdeáin is airde de cháilíocht an aeir a chinntiú laistigh den Chontae agus comhoibreoídh an Chomhairle leis an nGníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil de réir mar is cuí lena chinntiú go bhfuil cáilíocht an aeir ar ardchaighdeán agus go ndéileáiltear le caighdeáin ísle de réir mar is cuí. Éileoidh an Chomhairle go n-áireofar i dtograí le haghaidh tithe nua bearta coisc radóin de réir na Rialachán Tógála (lena n-áirítear aon rialacháin nuashonraithe/ionaid a d'fhéadfaí a fhoilsiú laistigh de shaolré an Phlean Forbartha seo).

Cuspóirí Beartais Cháilíocht an Aeir

AQ 1 Cáilíocht an Aeir Chomhthimpeallaigh

Tacú le caomhnú na cáilíochta aeir chomhthimpeallaigh is fearr atá comhoiriúnach le forbairt inbhuanaithe de réir Threoir an AE maidir le Cáilíocht an Aeir Chomhthimpeallaigh agus Aer Níos Glaine don Eoraip (CAFÉ) (2008/50/CE) agus a chinntiú go bhfuil gach astaíocht aeir a bhaineann le forbairtí nua ag teacht leis na Caighdeáin Cháilíochta Comhshaoil mar atá leagtha amach i Rialacháin um Chaighdeáin Aercháilíochta 2011 (IR Uimh. 180 de 2011) (nó aon doiciméid nuashonraithe/ionaid).

AQ 2 Measúnú ar Aercháilíocht

A cheangal go ndéanfaidh forbairtí ag a bhfuil an poitéinseal tionchair dhíobhálacha a bheith acu ar aercháilíocht measúnuithe ar thionchar na forbartha ar aercháilíocht.

AQ 3 Bearta Maolaithe Aercháilíochta

A cheangal go n-úsáidfidh bearta maolaithe cuí cosúil le maolaitheoirí deannaigh chun tionchair phoitéinsiúla forbairtí ar aercháilíocht a íoslaghdú.

AQ 4 Íonú an Aeir

Spreagfaidh an Chomhairle tírdhreachú agus cur crann duillsilteach ar bhealach atá íogair ó thaobh na timpeallachta de laistigh de bhailte agus de shráidbhailte mar bhealach chun aer a íonú, cáithníní ar fuaidreamh a scagadh agus a micrea-aeráid a fheabhsú.

AQ 5 Radón

Beidh aird ag an gComhairle ar an treoir shonrach a bhaineann le bearta coisc radóin le haghaidh tithe nua atá le fáil i Rialacháin Tógála reatha (lena n-áirítear aon Rialacháin nuashonraithe/ionaid a d'fhéadfaí a fhoilsiú laistigh de shaolré an Phlean Forbartha seo).

7.9.2 Truailiú ó Thorann

D'fhéadfadh go mbeadh tionchar suntasach ag torann ar chaighdeán saoil daoine aonair, nó pobal, nó fiadhúlra nó an timpeallacht trí chéile. Tá rialú torainn á rialú ag Acht fán nGníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil 1992 agus Rialacháin an Achta fán nGníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil (Torann) 1994. Sainaithnítear in Acht fán nGníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil 1992, **torann** mar fhoirm de thruailiú **timpeallachta** agus cuimsítear ann forálacha chun déileáil le **torann** “ar núise é, nó a chuirfeadh sláinte an duine i mbaol nó a dhéanfadh **damáiste do mhaoin nó dochar don timpeallacht.**”

Tá Plean Gníomhaíochta in aghaidh Torainn 2019-2023 curtha i dtoll a chéile ag Comhairle Chontae na Gaillimhe, an tÚdarás Pleanála Gníomhaíochta ainmnithe faoi Airteagal 7 de na Rialacháin maidir le Torann Timpeallachta. Baineann an plean seo le torann timpeallachta ó mhórbhóithre ar a bhfuil líon feithicil níos mó ná 3 mhilliún aistear feithicil sa bhliain. Cumhdaítear sa cheantar pleanála gníomhaíochta Mótárbhealaí an M6, M17 agus M18 agus Príomhbhóithre Náisiúnta N 18, N59, N65, N67, N83, N84, Bóithre Náisiúnta den Dara Grád R336, R339, R354 R381, R446, R458 agus Bóithre Réigiúnacha R939 agus talamh in aice láimhe. Ní chumhdaítear sa phlean torann ó ghníomhaíochtaí baile, torann a chruthaíonn comharsana agus torann in ionaid oibre.

Cuspóirí Beartais Truailiú ó Thorann**NP 1 Plean Gníomhaíochta in aghaidh Torainn Chomhairle Contae na Gaillimhe 2019-2023**

Plean Gníomhaíochta in aghaidh Torainn Chomhairle Contae na Gaillimhe 2019-2023 (agus aon Phlean ina dhiaidh sin) a chur chun feidhme chun éifeachtaí dochracha, lena n-áirítear crá croí mar gheall ar nochtadh do thorann timpeallachta a sheachaint, a chosc agus a laghdú.

NP 2 Forbairtí laistigh de Léarscáileanna Torainn (Plean Gníomhaíochta in aghaidh Torainn 2019-2023)

A cheangal go bhfuil bearta maolaithe cuí á gcur i bhfeidhm i bhforbairtí nua atá beartaithe laistigh de theorainneacha torainn na léarscáileanna torainn le haghaidh stráicí ainmnithe de bhóithre sa Chontae ionas go mbeidh éifeachtaí díobhálacha ó thorann timpeallachta á gcosc.

NP3 Measúnuithe Tionchair Torainn

A cheangal go ndéanfaí measúnú ar thionchar na forbartha ar leibhéal torainn, ag féachaint d'fhorálacha Achtanna fán nGníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil 1992 agus 2003 agus Rialacháin maidir le Torann EPA 1994 nuair a bhíonn iarratas pleanála á mheas.

NP 4 Truailliú ó Thorann agus Rialachán

Srian a chur le tograí forbartha is cúis le truailliú ó thorann sa bhreis ar na caighdeáin dea chleachtas agus gníomhaíochtaí ar dócha a bheidh mar bhonn le torann iomarcach a Rialáil agus a rialú, seachas na gníomhaíochtaí sin atá á rialú ag EPA

NP 5 Bearta Maolaithe Torainn

A cheangal go suiteálann gníomhaíochtaí ar dócha a bheidh mar bhonn le torann iomarcach bearta agus monatóirí maolaithe torainn. D'fhéadfadh go mbeadh gá le hiniúchadh torainn más cuí

7.9.3 Truailliú ó Sholas

Baineann an-tábhacht le truailliú ó sholas a rialú i ndáil le roinnt peirspictíochtaí éagsúla lena n-áirítear taitneamhacht chónaithe, caomhnú an dúlra, sábháilteacht tráchta, taitneamhacht amhairc lena n-áirítear spéartha dorcha agus déileáil le hathrú aeráide i bhfoirm na héifeachtúlachta fuinnimh. Glactar leis go bhfuil gá le soilsiú saorga ar mhaithe le sábháilteacht agus slándáil.

Cuspóirí Beartais an Truailithe ó Sholas**LP 1 Scéimeanna Soilsithe**

A cheangal go gcinnteoidh gach forbairt go bhfuil scéimeanna soilsithe deartha ionas go mbeidh doirteadh iomarcach soilsithe á íoslaghdú lena chinntiú go bhfuil truailliú ó sholas sa timpeallacht mhórthimpeall lena n-áirítear taitneamhacht chónaithe, fiadhúlra agus in aice le bóithre poiblí srianta.

Cuirfear a leithéid sin de scéimeanna soilsithe faoi bhráid na Údaráis Pleanála agus déanfar iad a chomhaontú leis an Údarás Pleanála.

LP 2 Soilsiú agus Gníomhú ar son na hAeráide

A cheangal go mbeadh soilsiú ísealfhuinnimh LED (nó a chomhionann) in úsáid chun tacú le Gníomhú ar son na hAeráide.

LP 3 Spéartha Dorcha

Cothabháil spéartha dorcha a spreagadh i gceantair thuaithe agus srian a chur le truailliú ó sholas i gceantair uirbeacha agus thuaithe.

7.9.4 Cáilíocht na hIthreach

Tá difríochtaí suntasacha sna cineálacha ithreach atá le fáil ag suíomhanna éagsúla ar fud na tíre idir tailte portaigh agus tailte féaraigh. Tá an Chomhairle airdeallach ar an bpríomhról atá ag ithreacha ina lán bealaí lena n-áirítear táirgeadh bia, screamhuisce, bainistíocht tuilte mar aon le tacú le raon

gnáthóg éiceachórais agus le bithéagsúlacht. Tá an Chomhairle airdeallach ar na bagairtí a chruthaíonn talamhúsáidí difriúla, úsáid níos déine talmhaíochta, creimeadh agus ró-innilt, foraoisiú, tionsclaíocht agus uirbiú do cháilíocht na hithreach. Is den tábhacht é go gcinntíonn tograí forbartha go bhfuil na tionchair ar cháilíocht na hithreach agus ar an timpeallacht trí chéile chomh híseal agus is féidir.

Cuspóirí Beartais Cháilíocht na hIthreach

SQ 1 Measúnuithe Tionchair Ithreach

Ardchaighdeán ithreach a chinntiú ar fud an chontae trína cheangal go ndéanfaidh forbairtí áirithe (mar atá sonraithe sa reachtaíocht timpeallachta ábhartha) measúnuithe ar an tionchar ar fhorbairt cháilíocht na hithreach.

SQ 2 Measúnuithe Tionchair Ithreach

A chinntiú go gcuirtear bearta oiriúnacha cosanta ithreach i gcrích más gá.

SQ 3 Cosaint, Éilliú agus Feabhsúchán Ithreach

Cuirfead imscrúduithe oiriúnacha agus cuí i gcrích i ndáil le nádúr agus méid aon éilliú ithreach agus screamhuisce agus na rioscaí a bhaineann leis an obair forbartha láithreáin ghaolmhar, sa chás go bhfuil sé beartaithe láithreáin athfhorbraíochta a fhorbairt.

Déanfar gach láithreán neamhfhorbartha, éillithe a fheabhsú ag caighdeán a bhfuil glacadh leo go hidirnáisiúnta sula ndéantar aon athfhorbairt. Beidh tuarascáil ó shainchomhairleoir cáilithe i dteannta le gach iarratas ina gcuimseofar dea-chleachtas agus saineolas idirnáisiúnta maidir le teicnící athchóirithe éiceolaíochta nuálacha lena n-áirítear tionscnaimh speisialta plandaithe agus glasa a chruthaíonn láithreáin ar a bhfuil cuma aeistéitiúil níos fearr, timpeallachtaí sláintiúla agus a chabhraíonn le soláthar spásanna oscailte glasa nua mar dhlúthchodanna de limistéir nuachruthaithe.

Beidh Acht um Bainistiú Dramhaíola 1996 (ceadúnas dramhaíola, cead saoráidí dramhaíola), arna leasú, agus Acht EPA 1992 (ceadúnú Astaíochtaí Tionsclaíochta, go háirithe an Chéad Sceideal, Aicme 11 Dramhaíl), arna leasú, á gcomhlíonadh ag cóireáil/bainistiú aon ábhar éillithe. Cinnteoidh na bearta seo go mbeidh ábhar éillithe á bhainistiú ar bhealach a chuireann deireadh le haon riosca do shláinte an duine agus a chinntíonn go mbeidh an úsáid deiridh comhoiriúnach le haon riosca.

7.9.5 Mórthionóiscí agus Láithreáin Seveso

Trasuíonn Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Rialú Guaiseacha Mórthionóiscí ina bhFuil Substaintí Contúirteacha i gCeist) 2006 Treoir SEVESO II 96/82/CE (a bhaineann le cosc mórthionóiscí ina bhfuil substaintí contúirteacha i gceist) go Dlí na hÉireann.

Tá sé mar aidhm leis an Treoir seo guaiseacha tionóisce mar thoradh ar shubstaintí contúirteacha a chosc agus srian a chur le hiarmhairt a leithéid sin de thionóiscí trí na bearta seo a leanas:

- Láithreánú bunaíochtaí nua;
- Modhnú bunaíochtaí atá ann cheana féin;

- Forbairt mórthimpeall ar bhunaíocht ar dócha, de bhua a chineáil nó a láithreánaithe, go gcuirfidh sé leis an riosca nó an iarmhairt a bhainfidh le mórthionóisc;
- Pleanáil láithreánsónrach á déanamh ag gach údarás áitiúil agus oibreoir láithreáin.

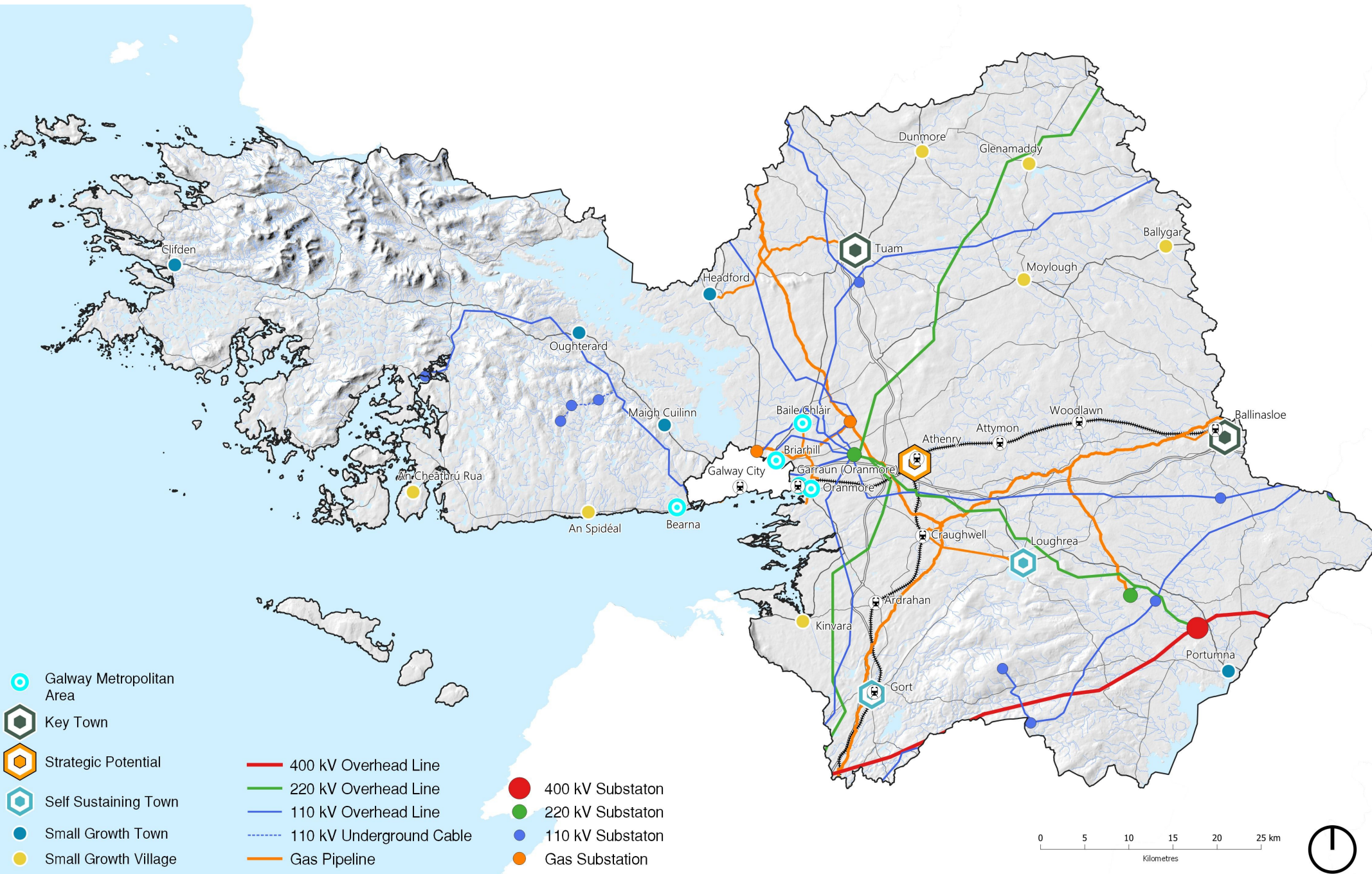
Soláthraíonn an tÚdarás Sláinte agus Sábháilteachta (HSA) comhairle d'Údaráis Phleanála, más cuí, i ndáil le hiarratais phleanála d'fhorbairt laistigh d'achar áirithe ó theorainn na láithreán seo.

Tá dhá láithreán SEVESO i gContae na Gaillimhe a áirítear iontu saoráid Chemoran in Eastát Tionsclaíochta Pháirc na bhFianna in Órán Mór agus *Tynagh Energy Ltd.* Atreorófar gach togra forbartha lena n-áirítear saoráidí reatha nó beartaithe atá rangaithe faoi Threoir Seveso II chuig an Údarás Sláinte agus Sábháilteachta agus cuirfear comhairle theicniúil an Údaráis san áireamh i dteannta le haon ghnáthbhreithniúcháin phleanála.

Seveso	Leibhéal Uachtair	Chemoran: Déantús agus Stóras Ceimiceán
Seveso	Leibhéal Íochtair	<i>Tynagh Energy Ltd.</i>

Tábla 7.11: Liosta de Láithreáin Seveso i gContae na Gaillimhe

Cuspóirí Beartais Mhórthionóiscí agus Láithreáin Seveso	
MAS 1	Fad Deighilte ó Láithreáin SEVESO Cinntigh go bhfuil fad oiriúnach idir aon fhorbairt bheartaithe agus aon bhunaíocht Seveso II atá ann faoi láthair, ar mhaithe le sláinte agus sábháilteacht áititheoirí na forbartha beartaithe.
MAS 2	Measúnuithe Cosanta Ithreach A cheangal go gcuirfear san áireamh, i láithreánú bunaíochtaí nua, nó modhnú bunaíochtaí atá ann cheana féin atá rangaithe faoi Threoir Seveso II, agus forbairt nua mórthimpeall ar bhunaíochtaí atá ann cheana féin, an gá atá le mórthionóiscí a chosc a bhfuil substaintí guaiseacha i gceist iontu agus an pobal agus an timpeallacht a chosaint.
MAS 3	Láithreáin SEVESO III Forálacha Threoir na Mórthionóiscí a chur san áireamh, a bhaineann le rialú guaiseacha mórthionóisce a bhfuil substaintí contúirteacha i gceist leo, agus moltaí an Údaráis Sláinte agus Sábháilteachta sa mheasúnú ar gach iarratas phleanála atá suite laistigh d'fhad comhairliúcháin a leithéid sin de láithreáin.

OpenStreetMap Contributors (CC BY-SA 2.0) / EPA, & OSI (CC BY 4.0) / EU-DEM

Caibidil 8 Turasóireacht agus Tírdhreach

“Forbairt na hearnála turasóireachta a spreagadh mar thiománaí gheilleagrach don Chontae agus ag an am céanna a chinntiú go bhfuil na tírdhreacha - ceann de na sócmhainní is tábhachtaí sa chontae - á gcosaint”.

8.1 Réamhrá

Tá Comhairle Chontae na Gaillimhe airdeallach ar an bpoitéinseal a bhaineann le turasóireacht mar phríomhthiománaí d’fhás socheacnamaíoch inbhuanaithe i suíomhanna uirbeacha, tuaithe, oileáin agus cósta an Chontae. Baineann tábhacht ar leith le forbairt inbhuanaithe an tionscail turasóireachta sa chontae. Is í Gaillimh ceann de na contaetha is rathúla sa tír i dtéarmaí líon na gcuairteoirí baile agus eachtracha agus i dtéarmaí an bhuntáiste gheilleagraigh a bhaineann leis an ngníomhaíocht turasóireachta seo. Tá sé mar aidhm ag an gComhairle turasóireacht inbhuanaithe a chomhtháthú mar ghníomhaíocht gheilleagrach lárnach, trí infheistíocht a dhéanamh in infreastruchtúr, nithe is díol spéise do thurasóirí, gníomhaíochtaí teaghlaigh amuigh faoin aer; féilte agus imeachtaí ar fud an chontae agus tacú le forbairt infreastruchtúir atá oiriúnach do chuairoteoirí cosúil le háiseanna; cóiríocht; áineas agus conairí amuigh faoin aer; agus an ríocht phoiblí a fheabhsú agus cur le mealltacht suíomhanna uirbeacha agus tuaithe.

Baineann tábhacht ar leith le cosaint na dtírdhreach i gcomhthéacs na Comhairle de bhrí gurb ionann é agus ceann de na príomh-shaintréithe atá le fáil sa chontae. Tá cineálacha éagsúla tírdhreach le fáil sa chontae idir na sliabhraonta grianchloichíte agus bratphortaigh Chonamara agus an talamh torthúil feirme in oirthear na Gaillimhe agus na pábhálacha nochta carstacha in Oileáin Árann agus i nDeisceart na Gaillimhe. Tá sé mar aidhm ag an gComhairle tacú le forbairt inbhuanaithe ag suíomhanna oiriúnacha ar fud an chontae agus ag an am céanna tírdhreacha a chosaint ó fhorbairtí míchuí.

8.2 Aidhmeanna Straitéiseacha

Oibreoidh Comhairle Chontae na Gaillimhe leis na gníomhaireachtaí agus comhlachtaí stáit ábhartha lena chinntiú go bhfuil an tionscal turasóireachta á chosaint agus go bhfuiltear ag tacú leis agus go bhfuil ár dtírdhreacha á gcosaint go cuí agus tabharfar aird ar na haidhmeanna straitéiseacha seo a leanas:

- Cosnófar agus forbrófar earnáil shuntasach turasóireachta Chontae na Gaillimhe;
- Bainfear an méid tairbhe agus is féidir as turasóireacht inbhuanaithe agus, ar an tslí sin, cuirfear le forbairt gheilleagrach chothromaithe an Chontae;
- Oibreofar i gcomhpháirt le Fáilte Ireland, agus le gníomhaireachtaí eile chun turasóireacht a fhorbairt i gcontae na Gaillimhe;
- Tacófar le hullmhú agus le cur chun feidhme Straitéis Turasóireachta do Chontae na Gaillimhe;
- Forbrófar agus feabhsófar táirgí turasóireachta, nithe is díol spéise agus infreastruchtúr turasóireachta nua agus atá ann cheana féin;
- Bainfear an oiread tairbhe agus is féidir as nithe is díol spéise do thurasóirí i gContae na Gaillimhe lena n-áirítear Bailte Cinn Scribe, oidhreacht nádúrtha, thógtha agus chultúrtha, tírdhreacha ardscéimhe agus taitneamhachtaí nádúrtha;
- Cuirfear obair i gcrích chun eispéireas cuairteoirí a fheabhsú agus chun tacú le Pleananna Forbartha Eispéireas Cuairteoirí ar fud an chontae lena chinntiú go mbaineann gach cuairteoir taitneamh as an eispéireas uathúil atá ar fáil i gContae na Gaillimhe;
- Lántairbhe a bhaint as nóid shainaitheanta an Chontae feadh Bhealach an Atlantaigh Fhiáin agus Croíthailte Ceilte na hÉireann;

- Na catagóirí tírdhreacha laistigh den Chontae a chosaint agus tionchair dhiúltacha ar an timpeallacht nádúrtha a sheachaint.

8.3 Comhthéacs Straitéiseach

Ullmhaíodh an chaibidil seo i gcomhthéacs na bPleananna, Beartas agus Treoirínte Náisiúnta agus Réigiúnacha seo a leanas:

Creat Náisiúnta Pleanála – Éire 2040
Plean Forbartha Náisiúnta 2018-2027
An Straitéis Réigiúnach Spásúil agus Gheilleagrach do Réigiún an Tuaiscirt agus an Iarthair 2020-2032
Plean Gníomhaithe ar son na hAeráide 2019
Plean Náisiúnta um Maolú 2017
Forbairt agus Nuálaíocht Turasóireachta – Straitéis Infheistíochta 2016 – 2022 (Fáilte Ireland, 2016)
Daoine, Áit agus Beartas – Forbairt na Turasóireachta go dtí 2025
Plean Athshlánaithe Turasóireachta 2020 - 2023 Ullmhaithe ag an Tascfhórsa um Athshlánú na Turasóireachta Deireadh Fómhair 2020
Plean Gníomhaíochta Turasóireachta 2019-2021
An Plean Gníomhaíochta Náisiúnta d’Fhorbairt Tuaithe
<i>Food Wise 2025: Fís 10 mBliana do Thionscal Agraibhia na hÉireann (2015)</i>
Plean Áitiúil Geilleagrach agus Pobail 2016-2022 (Comhairle Chontae na Gaillimhe)
Plean Straitéiseach Údarás na Gaeltachta 2018 – 2020

8.3.1 Creat Náisiúnta Pleanála

Aithnítear sa Chreat Náisiúnta Pleanála (NPF) an tábhacht a bhaineann le tírdhreach agus le turasóireacht. Tá béim leagtha ar thábhacht ár dtírdhreach in NPO 14 a dtarraingítear aird ann ar thábhacht thírdhreacha tuaithe na hÉireann mar ‘áiteanna barántúla agus mealltacha le bheith ag cónaí iontu, ag maireachtáil iontu agus ag tabhairt cuairte orthu’. Tacaítear leis an tábhacht a bhaineann le forbairt turasóireachta a éascú go háirithe glasbhealaí, gormbhealaí agus bealaí portaigh in NPO22. Tá aird tarraingthe ar an tábhacht a bhaineann le tírdhreacha nádúrtha a chosaint ó thaobh na turasóireachta tuaithe de in NPO 23. Chomh maith leis sin, tá béim leagtha in NPF ar an tábhacht a bhaineann le comhordú agus cur chun cinn tionscnamh turasóireachta uile-oileáin trí chomhoibriú leanúnach idir na gníomhaireachtaí turasóireachta ábhartha agus Turasóireacht Éireann in NPO 49.

8.3.2 Straitéis Réigiúnach Spásúil agus Gheilleagrach

Saináithnítear sa Straitéis Réigiúnach Spásúil agus Gheilleagrach (RSES) an tábhacht a bhaineann le turasóireacht áineasa go háirithe laistigh dár gceantair thuaithe agus chósta, agus conairí. Tá béim leagtha ar fheabhsú agus ar fhorbairt na hearnála fóillíochta uiscebhunaithe, glasbhealaí, gormbhealaí, bealaí marcaíochta. Tacaíonn an Straitéis le soláthar Rotharbhealach Náisiúnta idir Baile Átha Cliath agus Gaillimh, Glasbhealach an Chósta - Órán Mór go Bearna, agus Glasbhealach Gaillimh go dtí An Clochán; Tá aird tarraingthe sa Straitéis seo freisin ar Ghormbhealach seanbhunaithe Loch Deirgeirt a áirítear ann Port Omna. Tá tagairt déanta chomh maith in RSES don tábhacht a bhaineann le brandaí turasóireachta atá bunaithe cheana féin cosúil le Bealach an Atlantaigh Fhiáin agus Croithailte Ceilte na hÉireann mar aon leis an ngá atá le háiseanna a uasghrádú agus a fheabhsú le freastal ar an méadú ar líon na gcuartheoirí a bhíonn ag taisteal i gcarranna, busanna agus ar rothar. Tá aird tarraingthe freisin ar an tábhacht a bhaineann le hullmhú agus le cur i bhfeidhm Phleananna Forbartha Eispéireas Cuairteoirí (VEDPanna). Saináithnítear sa straitéis seo freisin an gá atá le tacú le

háiseanna cultúrtha a sholáthar agus/nó a uasghrádú, an tábhacht a bhaineann le turasóireacht i saol phobal na gceantar Gaeltachta agus na nOileán.

8.4 Athrú Aeráide

Tá sé mar aidhm leis an bplean seo tacú leis an tionscal turasóireachta sa chontae agus é a chur chun cinn agus ag an am céanna tírdhreacha na gcontaetha a chosaint thar shaolré an phlean seo agus a chinntiú gur féidir tograí forbartha a éascú ar bhealach a chinntíonn go bhfuil an contae ag aistriú chuig sochaí ísealcharbóin atá seasmhach ó thaobh na haeráide de.

Beidh ról lárnach ag forbairt inbhuanaithe na hearnála turasóireachta i ndéileáil leis na dúshláin atá le sárú ag an athrú aeráide sa chontae i dtéarmaí astaíochtaí gáis cheaptha teasa a laghdú agus tacú le bearta athraithe aeráide i bhforbairtí. In go leor cásanna, tá an earnáil turasóireachta sa chontae leochaileach don athrú aeráide chomh fada is a bhaineann le teagmhais drochaimsire lena n-áirítear tuilte, méadú ar leibhéal na farraige, ganntanas uisce agus cailleanas agus damáiste do shócmhainní nádúrtha agus do chinn scríbe nithe is díol spéise. Spreagfaidh forbairt infreastruchtúr turasóireachta cosúil le glasbhealaí úsáid a bhaint as modhanna iompair níos inbhuanaithe cosúil le siúl agus rothaíocht a chabhróidh le hastaíochtaí gáis cheaptha teasa a laghdú.

De réir mar a fhorbróidh an earnáil turasóireachta, béim sé riachtanach níos mó béime a leagan ar dhéileáil leis an athrú aeráide go háirithe i réimsí cosúil le hastaíochtaí gáis cheaptha teasa a laghdú san earnáil seo atá ag fás, go háirithe astaíochtaí ó iompar.

Déileálfar i gCaibidil 14 *Athrú Aeráide, Fuinneamh agus Acmhainn In-athnuaite*, ar bhealach níos mionsonraithe leis an Athrú Aeráide agus leis an idirghaolmhaireacht idir cuspóirí beartais na caibidle seo agus an t-aistriú chuig sochaí sheasmhach.

8.5 Turasóireacht i gContae na Gaillimhe

Tá an earnáil turasóireachta fíorthábhachtach i gcomhthéacs forbairt gheilleagrach an chontae. Is féidir suntas na turasóireachta sa chontae a mhíniú ar bhealaí éagsúla, lena n-áirítear áilleacht nádúrtha an cheantair agus na sócmhainní cultúrtha a áirítear ina measc an Ghaeltacht is mó in Éirinn. Síneann an contae ó réigiúin chósta an Atlantaigh san iarthar agus tírdhreach drámata shléibhte Chonamara chomh fada leis na calaí atá le fáil ag imeall na Sionainne san oirthear. Ag croílár an Chontae tá an loch intíre is mó i bPoblacht na hÉireann, Loch Coirib, agus ag an oirdheisceart tá Loch Deirgirt. Tacaíonn turasóireacht le cruthú fostaíochta; forbairt fiontair áitiúil; méadú ioncain sa Chontae mar aon le hinbhuanaitheacht bailte agus sráidbhailte, agus cuireann sé le caomhantas na hoidhreachta tógtha agus nádúrtha.

Cuimsítear sa chontae cuid de na príomhchinn scríbe turasóireachta sa tír agus i láthair na huairé is í Gaillimh an Contae in Éirinn a dtugann an líon is mó cuairteoirí cuairt uirthi; bhí Gaillimh rangaithe go hard i measc na gcontaetha is mó cuairt riamh anall. Mheall Cathair agus Contae na Gaillimhe 1 mhilliún cuairteoir intíre in 2018 agus gineadh €175 milliún, agus thug 1.729 milliún cuairteoir idirnáisiúnta cuairt ar an gcontae agus thug siad sin €626 milliún isteach sa cheantar.

Tacóidh an Chomhairle le comhordú comhpháirtithe tionscail ar fud an Chontae, lena n-áirítear gníomhaireachtaí cosúil le Fáilte Ireland, Oifig na nOibreacha Poiblí, Uiscebhealaí Éireann, Coillte agus Údarás na Gaeltachta; mar aon leis an tionscal a thacaíonn le forbairt na turasóireachta. Leanfaidh an Chomhairle le tionscadail forbartha táirgí sonracha a stiúradh agus ag tacú le forbairt seirbhísí faisnéise do chuariteoirí mar aon le páirt a ghlacadh i margaíocht agus i gcuidreamh poiblí lena chinntiú go bhfuil an Contae in ann tairbhe a bhaint as geilleagar iomaíoch baile agus idirnáisiúnta cuairteoirí. Baineann

fiorthábhacht le fás agus forbairt leantach na turasóireachta agus leagadh béim ar an bpointe go bhfuil baint ag 12-14% de ghnóthaí i nGaillimh le turasóireacht agus go gcruthaíonn an earnáil 21,000 post i nGaillimh (Cathair agus Contae IHF 2020), agus go bhfuil 27.6% den fhostaíocht iomlán in An Clochán á cruthú ag an earnáil fáilteachais, (WDC Insights Márta 2019) .

Cuspóirí Beartais Turasóireachta

TOU 1 An Earnáil Turasóireachta

Comhoibriú leis na páirtithe leasmhara ar fad i dtionscnaimh a threiseoidh an earnáil turasóireachta sa chontae.

TOU 2 Príomhcholúin Gheilleagracha

Tacú le turasóireacht mar cholún geilleagrach de gheilleagar an Chontae agus tacú le soláthar nithe is díol spéise oiriúnacha do chuairoteoirí agus spásanna poiblí a fheabhsú chun lár bailte mealltacha agus bríomhara a chur chun cinn mar phríomhionaid turasóireachta.

8.6 Straitéis Turasóireachta Chontae na Gaillimhe

Tá ceanglas sainaitheanta ag an gComhairle go n-ullmhófaí Straitéis Turasóireachta Chontae na Gaillimhe (GCTS) chun tacú leis an earnáil turasóireachta atá ann faoi láthair agus ag an am céanna a chinntiú go bhfuil lántairbhe á baint ag an gcontae as a phoitéinseal turasóireachta. Tacóidh an plean le hullmhú agus le cur chun feidhme na Straitéise seo.

Is é príomhchuspóir na Straitéise Turasóireachta croí Chontae na Gaillimhe a ghabháil agus a léiriú; tosaíochtaí straitéiseacha a fhorbairt chun eispéiris shuimiúla agus inbhuanaithe a chur ar fáil do chuairoteoirí. Beidh an straitéis turasóireachta dírithe ar an gcontae ar fad agus ar gach suíomh agus tacófar le cruthú deiseanna i raon éagsúil eispéireas do thurasóirí.

Sonrófar treochlár sa ghné margaíochta den Straitéis Turasóireachta chun branda cinn scríbe amháin a fhorbairt; agus é mar aidhm tacar sócmhainní a fhorbairt a úsáidfear in ábhar poiblíochta agus chun eolas a roinnt le cuairteoirí. Tacóidh sé sin leis an ngeilleagar agus éascóidh sé athbheochan pobal intíre, cósta, oileáin agus tuaithe.

Cuspóir Beartais Straitéis Turasóireachta Chontae na Gaillimhe

GCTS 1 Straitéis Turasóireachta Chontae na Gaillimhe

Tacú le hullmhú agus le cur chun feidhme Straitéis Turasóireachta Chontae na Gaillimhe.

8.7 Ceantair Plean Forbartha Eispéireas Cuairteoirí

Tacóidh an Chomhairle le hullmhú Pleananna Forbartha Eispéireas Cuairteoirí (VEDP) agus máistirphleananna turasóireachta eile laistigh den chontae agus sna ceantair sin a thrasnaíonn ón

gcontae isteach i gcontaetha in aice láimhe. Tá ceithre mháistirphlean VEDP/turasóireachta sa chontae faoi láthair - VEDP Chósta Chonamara agus Oileáin Árann (2017), VEDP Bhoirne & Aillte an Mhothair (2020), Máistirphlean Turasóireachta d’Uiscebhealaí na Sionainne 2020-2030 (2020) agus VEDP Loch Deirgeirt 2020-2024.

- **Plean Forbartha Eispéireas Cuairteora Chósta Chonamara agus Oileáin Árann (2017);**
Ba é Fáilte Ireland a threoraigh an VEDP seo agus scrúdaítear ann eispéireas cuairteoirí i gConamara trí laochtháirgí a fhógairt, tacú le táirgí agus tosaíochtaí forbartha eispéiris. Tá Gréasán Turasóireachta Chonamara agus Oileáin Árann freagrach as VEDP Chonamara a chur i bhfeidhm.
- **Plean Forbartha Eispéireas Cuairteora Bhoirne & Aillte an Mhothair (2020);**
Ba é Fáilte Ireland a thionscain an VEDP seo agus dírithe ar Chinn Mhara mar chuid de Bhoirinn; agus sainaitheann laochtháirgí agus bearnaí agus tacaítear leo.
- **Máistirphlean Turasóireachta don tSionainn 2020-2030 Uiscebhealaí Éireann (2020);**
Choimisiúnaigh Uiscebhealaí Éireann i gcomhar le Fáilte Ireland agus leis na 10 nÚdarás Áitiúla sa réigiún, *SLR Consulting* agus comhpháirtithe chun Máistirphlean Turasóireachta don tSionainn a fhorbairt. Is é seo an chéad uair a bhfuil plean aonair, iomlánaíoch agus tiomanta de chineál ar bith curtha i dtoll a chéile dírithe ar an tSionainn agus ar An Éirne agus tá sé mar aidhm leis Sionainn a bhunú mar cheann scríbe ag leibhéal idirnáisiúnta agus ag croílár Chroíthailte Ceilte na hÉireann.
- **Plean Forbartha Eispéireas Cuairteora Loch Deirgirt 2020-2024** (Contaetha Thiobraid Árann, an Chláir agus na Gaillimhe.)
Chuir Grúpa Margaíochta Loch Deirgirt a dara plean i dtoll a chéile in 2020, agus díriodh ar fhorbairt cinn scríbe a chomhordú ar fud cheantar na lochanna agus bonnsraith a leagan do chur chuige nua chun forbairt a dhéanamh ar eispéireas cuairteoirí ag an loch. Leabaíonn an cur chuige seo an plean in eispéiris bharántúla áiteanna atá ag croílár an chuir chuige mallturasóireachta agus aithnítear ann freisin na céimeanna éagsúla d’fhorbairt cinn scríbe mórtimpeall an locha.

Tacóidh an Chomhairle le cur chun feidhme na bpleananna thuasluaite agus le hullmhú pleananna breise dá leithéid ag suíomhanna oiriúnacha ar fud an chontae.

Cuspóir Beartais Pleananna Forbartha Eispéireas Cuairteoirí

VEDP 1 Pleananna Forbartha Eispéireas Cuairteoirí
Tacú le hullmhú agus cur chun feidhme Pleananna Forbartha Eispéireas Cuairteoirí (VEDPanna) sa chontae agus tacú le buntáistí uileghabhálacha turasóireachta agus sócmhainní nádúrtha agus cultúrtha an chontae a chur chun cinn.

8.8 Infreastruchtúr Turasóireachta

Is léir ó thaighde atá déanta gur mian le turasóirí as thar lear cuairt a thabhairt ar cheann scríbe ina bhfuil go leor eispéireas á dtairiscint. Cé go bhfuil an t-ádh ar an gcontae go bhfuil cuid de na cinn scríbe agus de na heispéiris is fearr sa tír le fáil ann is den tábhacht é go bhfuil seirbhísí tacaíochta agus infreastruchtúr ar ardchaighdeán ar fáil chun freastal ar riachtanais na gcuariteoirí sin nuair a thagann siad chomh fada leis an gcontae. Díreoidh an plean ar príomhthionscadail agus ar phríomhréimsí straitéiseacha a shainithint le haghaidh infheistíochta chun táirgí turasóireachta a sholáthar a bhfuil d'acmhainn acu a chinntiú gur féidir le tionscal turasóireachta an chontae leanúint ar aghaidh ag fás agus ag forbairt.

8.8.1 Faisnéis agus Léiriúchán do Chuariteoirí

Leanfaidh Comhairle Chontae na Gaillimhe i mbun idirchaidrimh le comhlachtaí cosúil le Fáilte Ireland, an tionscal turasóireachta agus páirtithe leasmhara eile chun seirbhísí do chuariteoirí a shainithint i gceantair a bhfuil gá le háiseanna feabhsaithe iontu. Cinnteoidh an Chomhairle go dtacófar le nithe is díol spéise do thurasóirí le haghaidh tionscadal leathnaithe cosúil le limistéir chun carranna a pháirceáil iontu, agus ionaid/comharthaí léirmhíniúcháin de réir mar is cuí. Ó tharla go dtiocfaidh méadú ar líon na gcuariteoirí, ní mór tacú le soláthar an infreastruchtúir riachtanaigh más cuí. Ceanglófar ar thograí forbartha turasóireachta a léargas a thabhairt ar dheardh ar ardchaighdeán, an tionchar a d'fhéadfadh a bheith acu i dtéarmaí scála agus déine, agus an poitéinseal a bhaineann leis an togra cur go suntasach le caighdeán eispéireas an chuariteora.

8.8.2 Cóiríocht

Tá leibhéal suntasach cóiríochta sa chontae - bhí 20,119 leaba ar fad ar fáil le haghaidh cóiríocht d'aíonna in 2019 arb ionann é agus 7% den stoc leapacha d'aíonna ar fud na tíre. Tá an chóiríocht seo á soláthar laistigh de 81 óstán, 17 dTeach Lóistín, 114 Teach Leaba agus Bricfeasta, 86 Aonad Féinfhrestail, 14 bhrú, 4 Pháirc Carbhán agus Campála, agus 20 gnó atá ag feidhmiú ag Caighdeán Fáilte Ireland. Tuigeann an Chomhairle go bhfuil soláthar cóiríochta cosúil leis na cineálacha cóiríochta a bhfuil béim leagtha orthu thuas riachtanach chun fás san earnáil turasóireachta a chumasú. Tacóidh an Chomhairle le forbairt na turasóireachta sa chontae trí thacú le soláthar raon leathan cineálacha cóiríochta do thurasóirí agus srian a chur le forbairt ar dócha a bheadh mar bhonn leis an acmhainn a laghdú, nó a mbeadh tionchar dochrach aige ar an timpeallacht áitiúil.

Go ginearálta, molfar a leithéid sin d'fhorbairtí a lonnú laistigh de nó gar do bhailte agus sráidbhailte atá ann cheana féin áit ar féidir leo tairbhe a bhaint as seirbhísí poiblí, áiseanna tráchtála agus pobail atá ann cheana féin. Tacóidh an Chomhairle le forbairt agus le huasghrádú cóiríochta ionas go mbeidh Caighdeán Cháilíochta Fáilte Ireland á gcomhlíonadh, faoi réir na gcritéar forbartha bainistíochta agus ceanglófar go mbeidh caighdeán ábhartha dá leithéid á gcomhlíonadh ag tograí forbartha más cuí.

Cuspóirí Beartais an Infreastruchtúir Turasóireachta

TI 1 Infreastruchtúr Turasóireachta

Áiseanna agus cóiríocht turasóireachta atá le fáil i lonnaíochtaí sa chontae cheana féin a spreagadh agus a chur chun cinn.

Déanfar breithniú ar a leithéid sin d'áiseanna i gceantair thuaithe áit a bhfuil ceanglas bailí ann an togra a fhorbairt ag an suíomh sin.

Ceanglaítear ar na tograí seo breithniúcháin timpeallachta agus na Caighdeáin DM ábhartha a chomhlíonadh.

TI 2 Cóiríocht do Chuariteoirí

Áiseanna cóiríochta do chuariteoirí a spreagadh agus a éascú ag suíomhanna oiriúnacha laistigh den chontae áit a bhfuil ceanglas bailí dá leithéid d'áiseanna.

Ceanglaítear ar na tograí seo breithniúcháin timpeallachta agus na Caighdeáin DM ábhartha a chomhlíonadh.

TI 3 Éifeachtúlacht Fuinnimh

Tacú le bainistíocht timpeallachta dea-chleachtais lena n-áirítear éifeachtúlacht fuinnimh, bainistíocht dramhaíola, soláthar agus athchúrsáil i bhfiontair soláthraithe cóiríochta agus turasóireachta sa Chontae.

TI 4 Acmhainn Turasóireachta agus Infreastruchtúir

Breithneofar agus maolófar na héifeachtaí poitéinsiúla timpeallachta a bheidh ag méadú ar líon turasóirí/trácht turasóireachta go háirithe ag suíomhanna áirithe/feadh bealaí áirithe de réir mar is cuí. Cuimseofar i mbreithniúchán den chineál sin na tionchair phoitéinsiúla ar an infreastruchtúr atá ann cheana féin (lena n-áirítear uisce óil, fuíolluisce, dramhaíl agus iompar) mar thoradh ar thograí turasóireachta. Tacóidh Comhairle Chontae na Gaillimhe le Uisce Éireann agus le Fáilte Ireland d'fhonn a chinntiú go bhfuil infreastruchtúr cuí agus oiriúnach seirbhísí uisce ag freastal ar thurasóireacht.

8.9 Gníomhaíochtaí Turasóireachta Allamuigh

8.9.1 Glasbhealaí / Gormbhealaí

Tacaíonn an Chomhairle ar bhonn gníomhach le hinfreastruchtúr glasbhealaigh agus gormbhealaigh laistigh den chontae agus cuirtear na buntáistí a bhaineann leis ó thaobh taitneamhacht turasóireachta agus áineasa san áireamh. Díritear i gColún 3 den Phlean Gníomhaíochta Náisiúnta d'Fhorbairt Tuaithe ar *'Ár bPoitéinseal Turasóireachta agus Áineasa Tuaithe a Uasmhéadú'*, agus déantar moladh sonrach tacú le forbairt ghlásbhealaí agus gormbhealaí, agus deiseanna áineasa eile, agus tacú le poist tuaithe inbhuanaithe trí thionscnaimh turasóireachta spriocdhírithé. Leanfaidh an Chomhairle ag tacú agus ag éascú soláthar glásbhealaí/gormbhealaí áit ar cuí laistigh den chontae. Tá tuilleadh scrúdaithe déanta orthu seo i gCaibidil 9 *Bithéagsúlacht, Infreastruchtúr Glas agus Oidhreacht Nádurtha*.

Cuspóirí Beartais Glasbhealaí agus Gormbhealaí

GBW 1 Siúlbealaí agus Rotharbhealaí

Tacú le agus forbairt siúlbealaí agus rotharbhealaí a éascú ag suíomhanna oiriúnacha ar fud an Chontae faoi réir breithniúchán timpeallachta.

GBW 2 Forbairt Gréasán Glasbhealaí Amach Anseo

Tacú le soláthar tionscadal glasbhealaí/gormbhealaí straitéiseacha inbhuanaithe sa chontae de réir na *Straitéise le haghaidh Forbairt Glasbhealaí Náisiúnta agus Réigiúnacha Amach Anseo*.

8.9.2 Turasóireacht Chósta agus Mhuirí

Tá líne chósta fhada agus neart Oileán i gContae na Gaillimhe ar nithe is díol spéise suntasach do thurasóirí iad go háirithe i rith mhíonna an tsamhraidh. Tá trí thrá brait ghoirm sa chontae - Trácht i gCinn Mhara, An Trá Mhór in Indreabhán agus Trá an Dóilín in An Cheathrú Rua. Tá an-tóir ar thránna an chontae mar ionaid atá feiliúnach do spóirt uisce lena n-áirítear surfáil, surfáil eitleoige, snámh, clárchéaslóireacht, cadhcáil etc. agus gníomhaíochtaí cosúil le siúl, bogshodar agus taitneamh a bhaint as an gcósta freisin. Tá cosaint líne an chósta mar shócmhainn turasóireachta riachtanach lena chinntiú go mbeidh buntáistí fadtéarmacha ag baint le gníomhaíochtaí turasóireachta.

Cuspóirí Beartais na Turasóireachta Cósta

CT 1 Acmhainn Turasóireachta

Tránna agus láithreacha snámha a chosaint mar áiseanna áitiúla luachmhara agus mar acmhainn turasóireachta agus tacú le cothabháil, cosaint agus feabhsú rochtana ar na háiseanna seo.

CT 2 Spóirt Uisce

Forbairt na turasóireachta cósta a spreagadh i gceantair, leithéidí spóirt uisce agus gníomhaíochtaí agus imeachtaí uiscebhunaithe faoi réir na ngnáthchritéar pleanála agus timpeallachta.

CT3 Forbairt Turasóireachta

Tacú le tograí le haghaidh forbairt turasóireachta i gceantair chósta áit ar féidir a léiriú nach mbeidh aon tionchair dhiúltacha ag a leithéid ar thaitneamhachtaí sa cheantar, sláinte na timpeallachta nádúrtha nó luach geilleagrach líne chósta agus thránna an Chontae.

CT 4 Brait Ghorma

Leanúint ag obair le An Taisce, an pobal áitiúil agus páirtithe leasmhara ábhartha eile chun an líon Brat Gorm sa Chontae a choimeád agus a mhéadú.

CT 5 Táirgí Turasóireachta

Tacú le cosaint agus feabhsú ar n-oileán, líne chósta agus uiscebhealaí mar tháirgí agus nithe is díol spéise do thurasóirí, faoi réir acmhainn iompair an phobail agus na timpeallachta.

CT 6 Sirtheoireacht agus Mianadóireacht

Cuspóir beartais na Comhairle é breithniú cúramach a dhéanamh faoi chúinsí eisceachtúla ar shirtheoireacht nó ar mhianadóireacht le haghaidh óir, airgid nó táirmhíotal i dtírdhreacha aicme 3 nó 4.

8.9.3 Turasóireacht Lochanna agus Uiscebhealaí

Is acmhainní nádúrtha saibhre iad lochanna agus uiscebhealaí an chontae a mheallann go leor cuairteoirí gach bliain. Is é Loch Coirib, atá suite sa chontae, an loch is mó i bPoblacht na hÉireann. Le cois a n-áilleacht radhairc, soláthraíonn siad deiseanna le haghaidh raon leathan gníomhaíochtaí cosúil le hiascaireacht, cadhcáil, rámháocht, seoltóireacht, faire éan agus bádóireacht phléisiúir. Tá sé riachtanach a chinntiú go bhfuil rochtain ar lochanna agus ar uiscebhealaí agus go bhfuil gníomhaíochtaí atá á reáchtáil ar an uisce, ag taobh locha agus i gcrios bruachánach uiscebhealaí á bainistiú go hinbhuanaithe lena chinntiú gur ann do chothromaíocht idir forbairt turasóireachta agus caomhnú na hoidhreachta nádúrtha san ceantair seo.

Cuspóir Beartais na Turasóireachta Lochanna agus Uiscebhealaí

LWT 1 1 Turasóireacht Lochanna agus Uiscebhealaí

Tacú le forbairt gníomhaíochtaí turasóireachta i gceantair lochanna agus uiscebhealaí faoi réir na ngnáthchritéar Pleanála agus timpeallachta. Beidh gach forbairt bheartaithe de réir na Creat-treorach Uisce agus gach Treoir AE.

8.10 Turasóireacht Chultúir

8.10.1 Turasóireacht Oidhreachta

Aithníonn an Chomhairle an tábhacht a bhaineann le turasóireacht oidhreachta agus saibhreas na turasóireachta sa chontae. Tá an Ghaeltacht is láidre sa tír i nGaillimh agus tá meascán saibhir de thaitneamhachtaí oidhreachta, ealaíona, ceol traidisiúnta agus gníomhaíochtaí cultúir sa chontae. Is gnéithe suntasacha den tionscal turasóireachta sa Chontae iad na healaíona, cultúr, oidhrecht agus oidhrecht uathúil teanga na Gaillimhe. Tá roinnt samplaí de bheocht na turasóireachta oidhreachta sa chontae. Is léir é sin ó líon na gcuairteoirí turasóireachta in 2019, mar shampla thug 560,000 cuairt ar Mhainistir & Gairdín na Coille Móire, 238,378 duine ar Pháirc Náisiúnta Chonamara, 131,273 duine ar Dhún Aonghasa agus 92,000 duine ar Ionad Cultúir an Líonáin.

Cé go bhfuil sé tábhachtach an méid a chuireann turasóireacht oidhreachta leis an ngeilleagar, is féidir feabhas breise a chur ar fhorbairt na turasóireachta oidhreachta sa chontae. D'fhéadfaí feabhas breise a chur ar an réimse sin trí ghníomhaíochtaí a chomhtháthú, lena n-áirítear ár sócmhainní oidhreachta, ár gcultúr ar leith, teanga san áireamh, agus an stair áitiúil. Tacóidh an Chomhairle le cosaint agus feabhsúchán oiriúnach ár láithreán turasóireachta oidhreachta chun an earnáil turasóireachta a chur chun cinn.

Cuspóirí Beartais maidir le Turasóireacht Oidhreachta

TO1 Páirtithe leasmhara

Obair a dhéanamh le páirtithe leasmhara ábhartha, lena n-áirítear Oifig na nOibreacha Poiblí, an Chomhairle Oidhreachta, Fáilte Éireann, Údarás na Gaeltachta, an Chomhairle Ealaíon, Uiscebhealaí Éireann, pobail agus gnólachtaí áitiúla chun tacú le turasóireacht oidhreachta agus chultúir a fhorbairt i nGaillimh.

TO2 Sócmhainní Oidhreachta

Tacú le sócmhainní oidhreachta (tógtha agus nádúrtha) a ndírítear orthu ó thaobh forbairt turasóireachta de agus iad a chosaint, agus cloí le caighdeáin deachleachtais maidir le bainistíocht comhshaoil na bhfiontar turasóireachta.

TO3 Tionscal na Turasóireachta Inbhuanaithe

Tacú le tionscal turasóireachta a fhorbairt atá níos inbhuanaithe a íoslghdaíonn na tionchair dhiúltacha ar phobail áitiúla, an oidhrecht thógtha, tírdhreacha, gnáthóga agus speicis; agus iad a fhágáil mar a bhí mar acmhainn do na glúnta atá ag teacht, fad a thacaítear le rathúnas sóisialta agus eacnamaíochta.

8.10.2 Bia agus Ceird

Tá earnáil sainbhia agus ceirde an Chontae ag fás go leor agus tá go leor táirgeoirí agus déantóirí beaga ag cur bia agus earraí ceardaíochta nideoige ar na margaí intíre agus idirnáisiúnta. Is cuid dhílis den tacaíocht a thugtar dóibh teacht chun cinn iad turais trádála eachtraí agus tionscnaimh bholscaireachta cosúil leis an bhfeachtas 'Déanta i nGaillimh' agus an líonra turasóireachta bia 'Discover Galway Food Experiences', mar cuireann siad ardán ar fáil chun raon bianna dúchasacha a chur ar taispeáint agus tionscail áitiúla ceardaí a chur faoi bhráid níos mó daoine. Sa tír seo, is samplaí de na ceannródaithe san áireamh iad Institiúid Teicneolaíochta na Gaillimhe-Mhaigh Eo Leitir Fraic, an tIonad Náisiúnta um Dhearadh agus Teicneolaíocht na Todhchaí a bhfuil cáil air go hidirnáisiúnta as a fheabhas, agus Féile Diúilicíní Dhroichead an Chláirín a bhfuil clú uirthi ar fud an domhain. Is sócmhainn shárluachmhar iad institiúidí agus imeachtaí den chineál sin agus den chineál céanna don gheilleagar áitiúil agus cuireann siad le haird a tharraingt ar an mbia agus ar na hearraí ceardaíochta is fearr atá ar fáil sa Chontae. Trí fheabhas a chur ar mhargaí traidisiúnta feirmeoirí agus méadú ar an gcineál sin de chorrthrádáil rialtaithe ar fud an Chontae, is féidir tacú le hathrú a dhéanamh ar an tionscal bia agus ceirde i gcoitinne sa Chontae. Cuirfidh na margaí sin le spéis i láir bailte a spreagadh agus beocht sna láir sin a chothú, chomh maith le láithreáin a chur ar fáil do tháirgeoirí bia chun a dtáirgí a chur ar dhíol. Cuireann margaí eispéireas miondíola amuigh faoin spéir ar fáil atá níos sláintiúla agus níos sábháilte.

Cuspóir Beartais maidir le Bia agus Ceird

BC 1 Bia agus Ceirdeanna

Tacú le bianna agus earraí ceardaíochta a fhorbairt agus a chur chun cinn ar an margadh trí líonrú agus naisc thrádála a fhorbairt ar leibhéal áitiúil, réigiúnach, náisiúnta agus idirnáisiúnta.

8.10.3 Imeachtaí agus Féilte

Tá dea-cháil ar Ghaillimh as méid agus caighdeán na n-imeachtaí agus na bhféilte a bhíonn ar siúl sa chontae i rith na bliana. Is bealach tábhachtach le cuairteoirí agus gníomhaíocht gheilleagrach a mhealladh chun an chontae iad na himeachtaí agus féilte sin ag amanna éagsúla den bhliain. Is iomaí imeacht agus féilte a bhíonn ar siúl sa chontae agus is tábhachtach an méid a dhéanann siad ar son forbairt turasóireachta agus gheilleagrach an Chontae. I measc na n-imeachtaí den chineál sin, bhí Féile Diúilicíní Dhroichead an Chláirín, Seachtain Ealaíon an Chlocháin, Féile Capall Bhéal Átha an Sluaighe, Féile Mheánaoiseach Bhaile Locha Riach, Féile Ealaíon Shorelines Phort Omna, Féile Capallíní Conamara agus Autumn Gathering Pháirc na Cúile.

Cuspóirí Beartais maidir le hImeachtaí agus Féilte

IF 1 Imeachtaí agus Féilte

Tacú le féilte agus imeachtaí cultúir reatha a bhíonn ar siúl sa chontae, tacaíocht a thabhairt dóibh agus éascaíocht a dhéanamh ar imeachtaí nua a bhunú más cuí d'fhonn clú an chontae mar phríomhcheann scríbe turasóireachta a mhéadú.

8.10.4 Spéartha Dorcha

D'fhorbair an ghluaiseacht "Spéartha Dorcha" le 30 bliain anuas ar fud an domhain, agus is é an eagraíocht is mó a tháinig as an ngluaiseacht ná Cumann Idirnáisiúnta na Spéire Dorcha. Is é aidhm na heagraíochtaí sin limistéir ina bhfuil spéartha oíche gan mhilleadh a aithint agus a chaomhnú. Is spéartha oíche iad ar féidir réalta a fheiceáil go soiléir iontu agus Bealach na Bó Finne a fheiceáil leis an tsúil (ag brath ar scamaill). Tá fairsinge na limistéar sin ag laghdú mar gheall ar an méadú ar limistéir ina bhfuil truailliú solais. Is próiseas é truailliú solais trína gceiltar Bealach na Bó Finne ag ard-dlús soilsithe shaorga agus i gcásanna níos measa trína gceiltar na réaltaí ag smúiteán solais.

Tá acmhainn shuntasach ann limistéir ainmnithe spéartha dorcha a fhorbairt sa chontae, den chuid is mó i gConamara mar gheall ar an dlús daonra íseal. Mar gheall ar cé chomh fada is atá Conamara ó aon chathair mhór níl mórán truailliú solais sa cheantar agus tá go leor ceantar iontu nach bhfuil aon fhoinsé solais shaorga amháin le feiceáil iontu. Tacóidh an Chomhairle le scrúdú a dhéanamh ar limistéir ainmnithe spéartha dorcha a fhorbairt sna háiteanna is iomchuí.

Cuspóir Beartais maidir le Spéartha Dorcha

SD 1 Spéartha Dorcha

Scrúdú a dhéanamh ar an acmhainneacht atá ann limistéir ainmnithe spéartha dorcha a fhorbairt ag áiteanna iomchuí ar fud an chontae.

8.11 Eispéiris Bhreise Turasóireachta

Tacaíonn Comhairle Chontae na Gaillimhe le heispéiris bhreise turasóireachta nó taitneamhachtaí turasóireachta ar scála mór a fhorbairt, rud a chuirfidh feabhas ar thurasóireacht agus fostaíocht sa chontae. Tacaíonn an Plean le forbairt inbhuanaithe na n-áiseanna cosúil le páirceanna gníomhaíochta nó fóillíochta amuigh faoin spéir ag áiteanna oiriúnacha ar fud an Chontae. Déanfar breithniú ar thograí forbartha le haghaidh tairiscintí uathúla turasóireachta de réir a bhfiúntas agus faoi réir sláine oidhreacht thógtha agus nádúrtha an Chontae a chosaint.

Cuspóir Beartais maidir le hEispéiris Bhreise Turasóireachta

EBT 1 Tionscnaimh Bhreise Turasóireachta

Éascaíocht a dhéanamh ar fhorbairt inbhuanaithe na hearnála turasóireachta agus soláthar a dhéanamh chun go gcuirfear meascán ar leith de dheiseanna turasóireachta ar fáil a bhaineann úsáid as líonra taitneamhachtaí i gContae na Gaillimhe agus taitneamhachtaí a d'fhéadfadh a bheith ann amach anseo.

8.12 Brandaí Turasóireachta Fháilte Éireann

Clúdaíonn Contae na Gaillimhe roinnt de na tírdhreacha agus muirdhreacha is áille in Éirinn, mar tá cuid de réigiúin an dá bhranda Bealach an Atlantaigh Fháin agus Croílár Ceilte na hÉireann sa Chontae.

Tacóidh an Chomhairle le forbairt réigiúin an dá bhranda Bealach an Atlantaigh Fhiáin agus Croílár Ceilte na hÉireann, agus le hinfheistíocht sa dá bhranda sin.

8.12.1 Bealach an Atlantaigh Fhiáin

Tionscnamh turasóireachta é Bealach an Atlantaigh Fhiáin atá faoi stiúir Fháilte Éireann agus a rinne athrú ó bhun ar mhaithe le hIarthar na hÉireann. Tarraingíonn sé aird ar shócmhainní nádúrtha agus radhairc iontacha tíre an Iarthair agus bhí sé sin taobh thiar d'fhás geilleagrach sa chontae. Tá an píosa sin de Bhealach an Atlantaigh Fhiáin atá i nGaillimh 300 km ar fad. Tosaíonn sé ag an sráidbhaile Cinn Mhara in aice leis an teorainn le Contae an Chláir agus críochnaíonn sé ag An Líonán in aice leis an teorainn le Contae Mhaigh Eo. Clúdaíonn an bealach roinnt taitneamhachtaí do chuarteoírí, lena n-áirítear Caisleán Dhún Guaire, turais trasna go dtí na hOileáin Árann agus Inis Bó Finne, ceantar Chonamara i gcoitinne, sráidbhailte cosúil le Cloch na Rón agus Baile Uí Chonghaile san áireamh, agus Mainistir na Coille Móire. Aithníonn an Chomhairle an tábhacht a bhaineann le branda Bhealach an Atlantaigh Fhiáin agus an tionchar dearfach a bhí aige sin ar earnáil na turasóireachta agus ar fhás geilleagrach an chontae.

8.12.2 Croílár Ceilte na hÉireann

Leis an mbranda Croílár Ceilte na hÉireann, a bhfuil oirthear na Gaillimhe mar chuid de, rinneadh branda nua a chur ar lár na tíre in 2018 chun borradh a chur faoi thurasóireacht sa cheantar. Tá an tSionainn lárnach don tairiscint sin. Beartaítear go ndíreofar turasóireacht ar an abhainn agus ar na bailte máguaird le Máistirphlean Turasóireachta na Sionainne. Leagfar béim ar an tSionainn, ar líonraí agus conairí nua bia a fhorbairt agus ar mhoil nua siúil a chruthú mar chuid den fheachtas chun líon níos airde cuairteoirí a mhealladh. Is é an plean cuairteoirí a mhealladh chuig bealaí siúil agus lochanna an cheantair, agus cuirfidh feachtas gníomhaíochtaí cosúil le siúl, rothaíocht, iascach agus bádóireacht chun cinn. Beidh líonra bealach siúil agus conairí, Slí Bhéara-Breifne, sínte thar cheantar leathan agus aithneofar go leor bailte ar an mbealach mar "mhoil siúil" (Port Omna, Tír Chinn Eascrach, Dún an Uchta, Baile Átha an Sluaighe, Eachroim, Áth Eascraigh agus Béal Átha Ghártha i gContae na Gaillimhe san áireamh). Tugtar Slí Uí Mháine ar an gcuid sin de Shlí Bhéara-Breife atá i nGaillimh.

8.12.3 Bailte Cinn Scríbe

Deimhníonn taighde ó Fháilte Éireann go bhfuil bailte tarraingteacha ar cheann na rudaí is mó a spreagann an lucht saoire Éire a roghnú mar cheann scríbe, chomh maith le hoidhreacht shuimiúil, cultúr agus daoine cairdiúla. Ach is é an dúshlán le leas a bhaint as acmhainn gheilleagrach na gcuariteoirí ar mhaithe le gnólachtaí agus pobail áitiúla, eispéiris ardchaighdeán a chur ar fáil i mbailte ar cinn scríbe iad, agus éagsúlacht áitiúil a léiriú agus tacú le pobail áitiúla atá faoi bhláth ag an am céanna.

Ainmníodh An Clochán mar an gcéad Bhaile Cinn Scríbe sa chontae faoi Thionscnamh na mBailte Cinn Scríbe de chuid Fháilte Éireann. Dáilfidh Fáilte Éireann an maoiniú faoin tionscnamh seo chun borradh a chur faoi tharraingteacht agus acmhainneacht turasóireachta an bhaile. Cuid d'obair Údarás Náisiúnta Forbartha Turasóireachta é an scéim seo de chuid Fháilte Éireann chun go scaipfear cuairteoirí agus caitheamh thar lear agus intíre ar bhealach níos fearr ar fud na réigiún. Maoinítear an scéim le straitéis Thionscadal Éireann 2040 an Rialtais agus é mar aidhm fás inbhuanaithe in earnáil turasóireachta na hÉireann a chur chun cinn, chomh maith le leibhéal níos airde ioncaim agus cruthú poist ar fud na hÉireann.

Tá An Clochán lonnaithe i gceantar cósta thiar Chonamara i gContae na Gaillimhe, thart ar 80 ciliméadar siar ó thuaidh de Chathair na Gaillimhe agus is é an phríomhlonnaíocht uirbeach a

fhreastalaíonn ar cheantar Chonamara. Samhlaítear turasóireacht agus fáilteachas na hÉireann nuair a chloistear ainm an bhaile. Cuideoidh an maoiniú a fuarthas mar chuid de Thionscnamh na mBailte Cinn Scríbe le hearnáil turasóireachta an bhaile a neartú.

Cuspóirí Beartais maidir le Brandaí Turasóireachta an Chontae

BTC 1 Brandáil Turasóireachta

Tacú le Bealach an Atlantaigh Fhiáin agus Croílár Ceilte na hÉireann a chur chun cinn maidir lena ról chun an méid a dhéanann turasóireacht ar son an gheilleagair ar a mbealaí a fhás.

BTC 2 Páirtithe Leasmhara Turasóireachta

Tacú le Fáilte Éireann agus aon pháirtí leasmhar eile chun áiteanna cuí a aithint le haghaidh infreastruchtúr nua agus feabhsaithe chun freastal ar fhás ar líon na gcarranna, busanna agus rothaithe a úsáideann líonra turais Bhealach an Atlantaigh Fhiáin agus Chroílár Ceilte na hÉireann agus na taitneamhachtaí cuairteoirí laistigh den chontae.

BTC 3 Turasóireacht Mhall

Tacú le Pointí Treoshuímh agus Faisnéise a chur ar fáil atá dírithe ar mhargadh na Turasóireachta Moille go háirithe na sócmhainní laistigh de Chroílár Ceilte na hÉireann.

BTC 4 Máistirphlean Turasóireachta na Sionainne

Tacú le Máistirphlean Turasóireachta na Sionainne a chur i bhfeidhm agus cúnamh a thabhairt chun go leor infheistíochta a fháil chun é sin a bhaint amach.

BTC 5 Bailte Cinn Scríbe

- (a) Tacú leis an gClochán a chur chun cinn mar an gcéad Bhaile Cinn Scríbe agus mar an bpríomh-Ionad Seirbhísí do chuairoteoirí agus an mol do Bhealach an Atlantaigh Fhiáin de chuid Fháilte Éireann sa Chontae;
- (b) Tacú le "Bailte Cinn Scríbe" breise a ainmniú taobh istigh den chontae má thagann deiseanna chun cinn.

8.13 Tírdhreach

8.13.1 Nádúr an Tírdhreacha

Is sócmhainn náisiúnta fhíorluachmhar é éagsúlacht na gcineálacha tírdhreacha, ó na sliabhraonta grianchloichít agus portaigh i gConamara go dtí an bhreacachan thorthúil talún feirme in oirthear na Gaillimhe agus na pábhálacha carst ar Oileáin Árann agus i ndeisceart na Gaillimhe. Mar gheall ar éagsúlacht nádúrtha na dtírdhreach sa Chontae agus ar na gnéithe oidhreachta tógtha agus cultúrtha, cosúil le séadchomharthaí seandálaíochta, claíocha cloiche, fála scean, talamh coillte, pátrúin páirceanna, lonnaíochtaí agus foirgnimh, gnéithe a thugann carachtar ar leith don chontae.

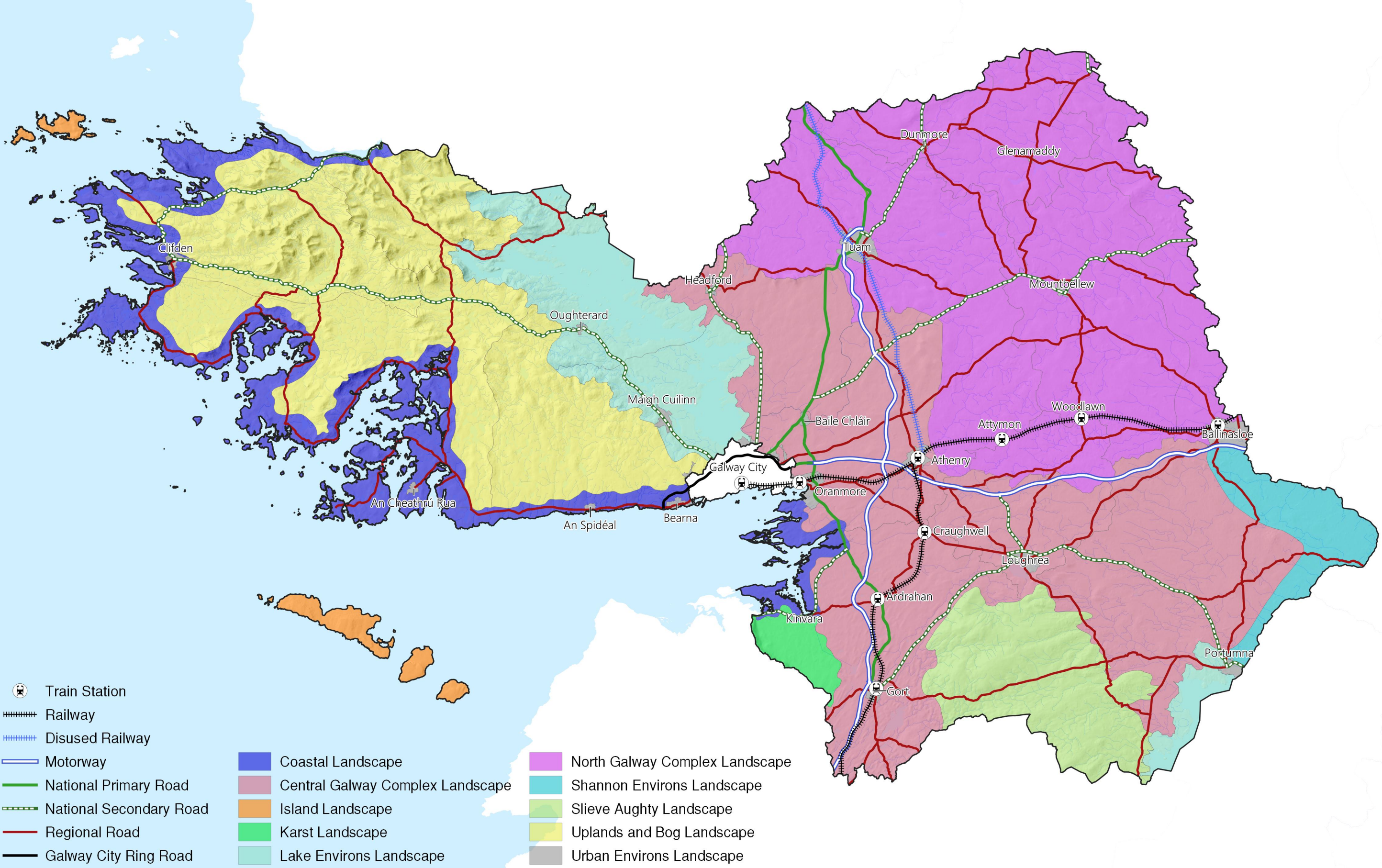
D'ullmhaigh Comhairle Chontae na Gaillimhe Measúnacht ar Nádúr an Tírdhreacha (MNT) don chontae. Leis an bpróiseas Measúnacht ar Nádúr an Tírdhreacha, déantar tírdhreacha a shainiú, a mhapáil agus a rangú ar bhealach oibiachtúil. Trí nádúr an tírdhreacha a shainiú faightear tuiscint ar luach agus tábhacht féin na ngnéithe agus na bpróiseas tírdhreacha aonair a d'fhéadfadh nádúr an tírdhreacha a athrú amach anseo. Tacóidh an Mheasúnacht ar Nádúr an Tírdhreacha leis na suíomhanna is oiriúnaí a aithint lena bhforbairt.

Leis an Measúnacht sin foroinntear contae na Gaillimhe i dtrí réigiún tírdhreacha agus an cósta. Is iad sin bunchlocha nádúr an tírdhreacha sa chontae. Tá siad socraithe ag an mbungheolaíocht agus na gluaiseachtaí oighreacha a chuaigh i bhfeidhm ar thopagrafaíocht, ithir, fásra agus pátrún na lonnaíochta daonna ón réamhstair go dtí an lá atá inniu ann. Mar seo a leanas na trí réigiún sin agus an cósta:

- **Réigiún Iarthar na Gaillimhe:** Den chuid is mó tá geolaíocht níos crua níos sine faoin réigiún seo, agus mar sin is tírdhreacha garbha casta ar scála mór iad, cosúil le sléibhte, lochanna, portaigh, oileáin agus góilíní cósta in iarthar an chontae;
- **Réigiún Mhá an Oirthir:** Tá clocha níos óige níos boige faoin réigiún seo. Faigheann an chuid seo den chontae a charachtar ó chlúdach na n-ithreacha oighreacha a bhfuil féarthailte fairsinge cothroma ann dá mbar, agus go leor portach ar an taobh ó thuaidh;
- **Réigiún Dheisceart na Gaillimhe:** Tagann an chloch níos sine agus níos crua thart ar Shliabh Eachtaí le chéile leis an ngeolaíocht ghéilliúil níos óige sa Bhoirinn ar an taobh thiar agus in abhantrach na Sionainne ar an taobh thoir. Dá bharr sin, tá bailiúchán tírdhreacha níos lú sa réigiún. Athraíonn an tírdhreach go mór de mar a thaistealaíonn tú aniar go dtí an t-oirthear;
- **An Cósta:** Is réigiún ar leith é an cósta a bhfuil difríochtaí a nádúir bunaithe den chuid is mó ar a gcóngarachta agus a n-idirghníomhaíochtaí leis na ceantair talún.

Briseadh na réigiúin tírdhreacha sin síos a thuilleadh i ndeich gcineál tírdhreacha ar leith. Mar seo a leanas Cineálacha Nádúr an Tírdhreacha do Chontae na Gaillimhe a aithnítear i Léarscáil 8.1 thíos.

- Cósta;
- Oileáin;
- Talamh ard agus portaigh;
- Na ceantair thart ar lochanna;
- Coimpléasc Thuaisceart na Gaillimhe;
- Purláin na Sionainne;
- Coimpléasc Lár na Gaillimhe Láir;
- Tírdhreacha Carst;
- Sliabh Eachtaí; agus
- Purláin Uirbeacha.

Map 8.1 Landscape Character Types

OpenStreetMap Contributors (CC BY-SA 2.0) / EPA, & OSI (CC BY 4.0) / EU-DEM

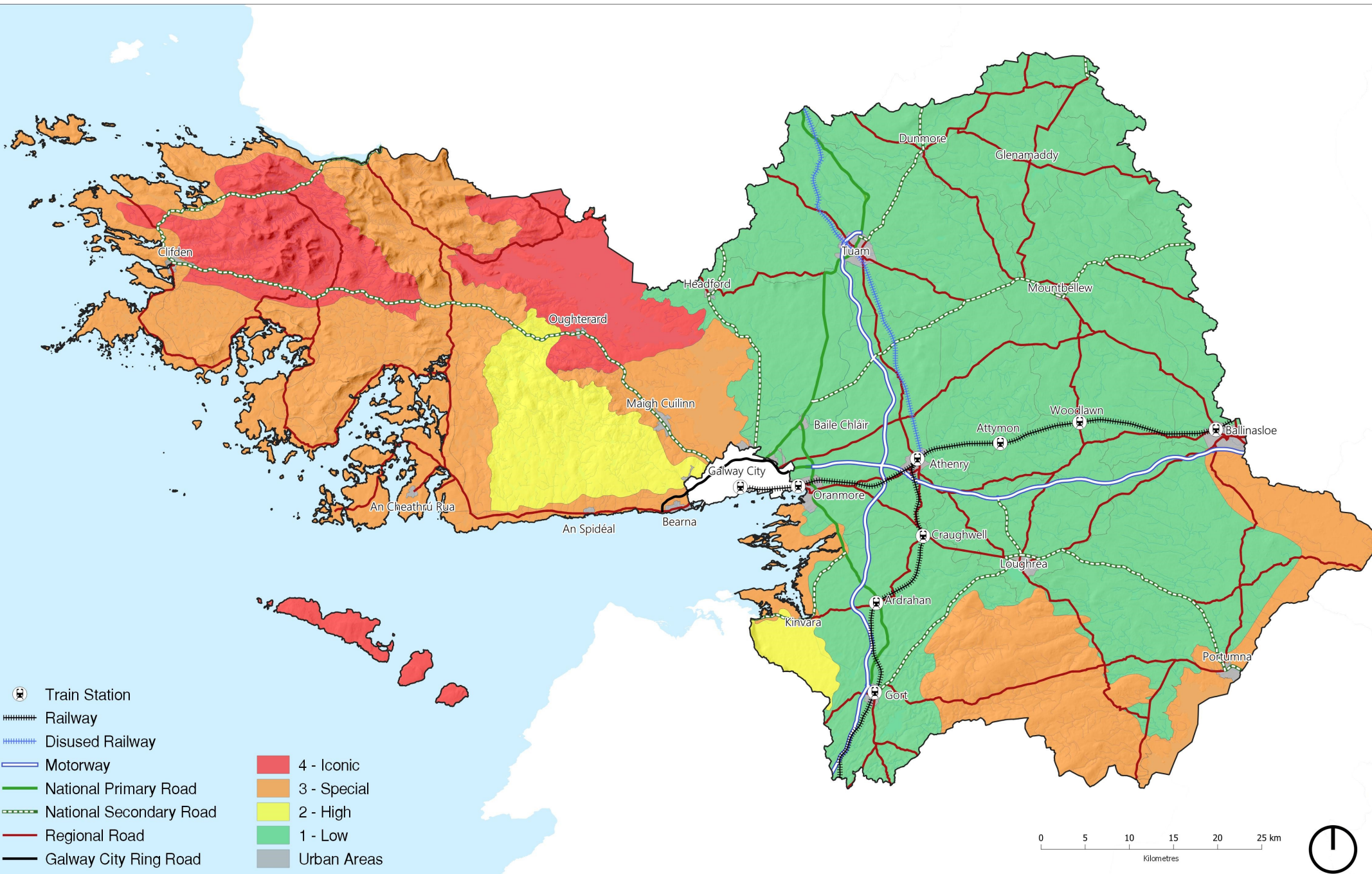
8.13.2 Íogaireacht an Tírdhreacha

Is éard is 'íogaireacht' nádúr an tírdhreacha ann cumas nádúr an tírdhreacha forbairt nua a thógáil gan athrú mór a dhéanamh ar nádúr ná ar chuma an tírdhreacha. Braitheann sé sin ar fhachtóirí cosúil le hairde, fána, agus cineálacha an chumhdaigh talún agus na hithreach. Rangaítear an ceantar mar cheantar atá ag éirí níos íogaire de réir mar a bhíonn níos mó de na fachtóirí sin san áit chéanna.

Leagadh amach ceithre Aicme Nádúr an Tírdhreacha sa Mheasúnacht ar Nádúr an Tírdhreacha, mar seo a leanas:

- Aicme 1 – Íseal: Ní dócha go mbeidh tionchar diúltach ag athrú
- Aicme 2 – Ard: Íogaireacht ardaithe ar athrú
- Aicme 3 – Speisialta: Íogaireacht ard ar athrú
- Aicme 4 – Íocónach: Tírdhreach uathúil atá an-íogair ar athrú

Faoi réir fhorálacha an phlean, déanfar forbairt incheadaithe a rialú i gcomhréir leis na cuspóirí beartais mar a leagtar amach thíos mar a bhaineann siad leis na ceithre Aicme de Nádúr an Tírdhreacha. Bunaithe ar an measúnacht ar an tírdhreach agus ar na rátálacha íogaireachta a bhunú do na ceantair éagsúla den Chontae, cuirfidh an tÚdarás Pleanála na cuspóirí beartais seo a leanas i bhfeidhm.

- Train Station
- Railway
- Disused Railway
- Motorway
- National Primary Road
- National Secondary Road
- Regional Road
- Galway City Ring Road

- 4 - Iconic
- 3 - Special
- 2 - High
- 1 - Low
- Urban Areas

Cuspóirí Beartais maidir le Caomhnú agus Bainistiú Tírdhreacha

CBT 1 Nádúr an Tírdhreacha a Chaomhnú

Nádúr an tírdhreacha a chaomhnú agus a fheabhsú má mheasann an tÚdarás Pleanála, agus de réir a mhéid a mheasann sé, go mbíonn sé sin ag teastáil le haghaidh phleanáil cheart agus forbairt inbhuanaithe an cheantair, lena n-áirítear radhairc agus taitneamhachtaí na n-áiteanna agus gnéithe d'áilleacht nádúrtha nó gnéithe ar díol spéise iad a chaomhnú agus a fheabhsú, más féidir.

CBT 2 Rangú Íogaireacht an Tírdhreacha

Tabharfaidh an tÚdarás Pleanála aird ar rangú íogaireacht tírdhreacha na suíomhanna nuair a bhreithnítear aon mholadh suntasach forbartha agus, más gá, éileamh a dhéanamh go mbeidh Measúnacht Tionchair Tírdhreacha/Amhairc in éineacht le moltaí den chineál sin. Ach ag an am céanna tabharfar ceart don ghá le príomhinfreastruchtúr straitéiseach a fhorbairt chun aidhmeanna straitéiseacha an phlean a chomhlíonadh.

CBT 3 Rátálacha Íogaireacht an Tírdhreacha

Beidh breithniú na rátálacha íogaireachta tírdhreacha ina ghné thábhachtach d'úsáidí forbartha i gceantair den Chontae a shocrú. I gceantair ina bhfuil íogaireacht ard ó thaobh tírdhreacha de, beidh sé ríthábhachtach freisin dearadh agus roghnú shuíomh na forbartha sa tírdhreach sin a bhreithniú.

CBT 4 Tírdhreach Oscailte/Neamhfháilte

Stádas an tírdhreacha a bhíonn oscailte/neamhfháilte go traidisiúnta. Breithneofar tuillteanais gach cáis i bhfianaise na rátálacha íogaireachta tírdhreacha agus i bhfianaise thábhacht na radharc taitneamhachta.

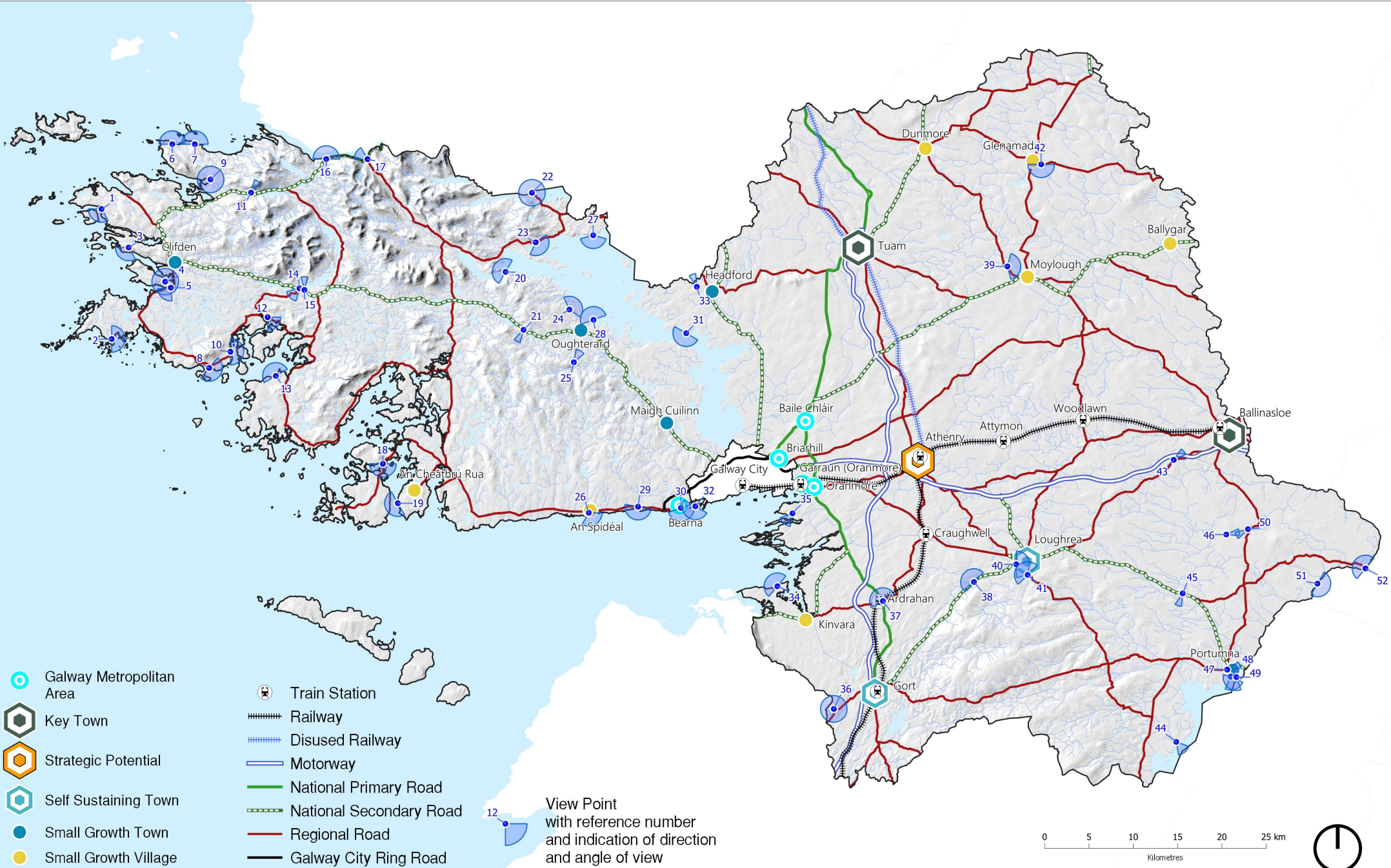
8.13.3 Radhairc agus Bealaí Radharcacha Cosanta

Aithníodh na radhairc agus na bealaí radharcacha faoi chosaint sa Mheasúnacht ar Nádúr an Tírdhreacha atá le fáil in Aguisín 4 den phlean seo. Tá go leo radharc agus bealaí radharcacha tábhachtacha ar fud an chontae, áiteanna a bhfuil áilleacht mhór nádúrtha. Tá luach an-tábhachtach taitneamhachta, turasóireachta, eacnamaíochta agus cultúir ag baint leis na radhairc agus bealaí radharcacha sin don chontae agus dá dhaoine. Mar sin, tá sé tábhachtach na radhairc sin a chosaint agus a chaomhnú. Níor cheart go mbackfadh forbairt, má cheadaítear é, na radhairc sin ach ba cheart go lonnófaí agus go ndearfaí forbairt ar bhealach nach mbeadh tionchar diúltach aici ar na radhairc agus bealaí radharcacha cosanta sin.

Cuspóir Beartais maidir le Caomhnú agus Bainistiú Tírdhreacha

RBRC 1 – Radhairc agus Bealaí Radharcacha Cosanta

Na radhairc agus na bealaí radharcacha cosanta a leagtar amach i Léarscáil 8.3 agus Léarscáil 8.4 a chosaint ar fhorbairt a mheasann an tÚdarás Pleanála go mbeadh tionchar diúltach aici ar na radhairc agus bealaí radharcacha cosanta sin. Ach ag an am céanna tabharfar ceart don ghá le príomhinfreastruchtúr a fhorbairt chun aidhmeanna straitéiseacha an phlean a chomhlíonadh.

Map 09 - Scenic Routes

Scenic Routes

- Galway Bay Scenic Route
- Galway Clifden Scenic Route
- Lough Corrib Scenic Route
- Lough Corrib Scenic Route - County Mayo
- Maritime Scenic Route
- Maum Valley Scenic Route
- Sraith Salach Letterfrack Scenic Route
- Slieve Aughty Scenic Route

© OpenStreetMap Contributors

Map 8.3 Scenic Routes

Léarscáil 8.4 Pointí Radhairc

SCRIOS LÉARSCÁIL AGUS CUIR ISTEACH LÉARSCÁIL MHÓR

Caibidil 9 Bainistíocht Mhuirí agus Chósta

"Is éiceachóras beo gníomhach é an timpeallacht mhuirí agus chósta a mbíonn cúram agus aird ag teastáil uaidh. Is tosaíocht é leas a bhaint as acmhainneacht na hearnála muirí mar shócmhainn náisiúnta, agus ag an am céanna aghaidh a thabhairt ar an mbagairt a d'fhéadfadh a bheith ann de bharr tuile cósta agus na dúshláin a bhaineann le himeall an chósta".

9.1 Réamhrá

Tá imeallbhord fada ag Contae na Gaillimhe ina bhfuil gnáthóga nádúrtha éagsúla, cósta creagach agus radhairc iontach, rudaí a chuireann leis an tírdhreach uathúil íocónach sin. Is mór an méid a dhéanann an geilleagar muirí, i réimse an iascaigh, an dobhharshaothraithe agus na turasóireachta muirí. Soláthraíonn na huiscí cósta amach ó Chontae na Gaillimhe acmhainn thábhachtach a thacaíonn le fostaíocht gníomhaíochtaí fóillíochta agus a ghineann iad.

Le foilsiú an Phlean Chomhtháite Mhuirí ag an nGrúpa Comhordaithe Idir-Rannach um an Muir in 2012, leagadh amach treo-chlár soiléir maidir le fíis an Rialtais go soláthrófar doiciméad straitéiseach agus tugadh aitheantas d'acmhainneacht mhuirí na hÉireann. Leagtar béim sa doiciméad beartais sin ar leibhéal níos airde comhordaithe maidir le cuir chuige beartais thar raon earnálacha muirí agus disciplíní lena mbaineann.

Sa chaibidil seo maidir le Bainistiú Muirí agus Cósta leagfar amach na tosaíochtaí forbartha don earnáil mhuirí sa chontae. Aithneofar sa chaibidil seo na príomhthionscail a bheidh ina gcuid den earnáil mhuirí sa chontae. Beidh cuspóirí beartais ann a thacóidh le teicneolaíochtaí nua agus nuálaíochtaí a chur chun cinn sa tionscal chun tacú leis na tionscail mhuirí atá i nGaillimh cheana. Pléifear an tAthru Aeráide agus an caidreamh díreach leis an earnáil bainistíochta muirí agus cósta i mír 9.3 agus i gCaibidil 14 Athru Aeráide, Fuinneamh agus Acmhainní Inathnuaite.

9.2 Aidhmeanna Straitéiseacha

Oibreoidh Comhairle Chontae na Gaillimhe leis na páirtithe leasmhara agus gníomhaireachtaí cuí maidir le Bainistiú Muirí agus Cósta agus leanfaidh sí de sheachadadh na forbartha muirí a chosaint ar bhealach inbhuanaithe. Beidh sé sin ag teacht leis na haidhmeanna straitéiseacha seo a leanas:

- Fás san earnáil mhuirí a chur chun cinn agus geilleagar muirí atá faoi bhláth a sholáthar, geilleagar a bhaineann leas as na deiseanna a bheidh ar fáil ar bhealach comhordaithe inbhuanaithe;
- Éascaíocht a dhéanamh ar fhorbairt agus cothabháil an infreastruchtúir mhuirí;
- Tacú le cothabháil agus cosaint an éiceachórais mhuirí;
- Iarracht a dhéanamh an cósta a chosaint ar chreimeadh agus dul i ngleic le tuile cósta.

9.3 Comhthéacs Straitéiseach

Ullmhaíodh an chaibidil seo i gcomhthéacs na bPleananna, Beartas agus Treoirínte Náisiúnta agus Réigiúnacha seo a leanas:

Creat Náisiúnta Pleanála – Éire 2040
Plean Forbartha Náisiúnta 2018-2027
Creat Náisiúnta um Pleanáil Mhuirí – Tuarascáil Bhonnlíne
Creat Náisiúnta um Pleanáil Mhuirí – Treochlár
Creat Náisiúnta um Pleanáil Mhuirí – Grúpa Comhairleach na nGeallsealbhóirí
Creat Náisiúnta um Pleanáil Mhuirí – Reachtaíocht Náisiúnta
Creat Náisiúnta um Pleanáil Mhuirí – Sonraí agus Cinnteoireacht Mhuirí
Straitéis Réigiúnach Spásúlachta agus Eacnamaíochta do Réigiún an Tuaiscirt agus an Iarthair 2020-2032
Plean Gníomhaithe ar son na hAeráide 2019
Plean Náisiúnta Maolaithe 2017
Plean Forbartha maidir le Fuineamh Inathnuaite Amach ón gCósta
Plean Muirí Comhtháite 2012
Leas a Bhaint as Saibhreas Ár nAigéan – Treochlár an Phlean Mhuirí Chomhtháite d'Éirinn
Atlas Muirí na hÉireann – Foras na Mara
Dúshláin agus Deiseanna do Mhórtionscail Gheilleagar an Aigéin na hÉireann

9.3.1 An Creat Náisiúnta Pleanála

Tarraingíonn an Creat Náisiúnta Pleanála (CNP) aird ar an tábhacht a bhaineann le comhordú idir na páirtithe leasmhara sa tionscal chun pleanáil spásúil mhuirí atá cothromaithe a bhaint amach. Clúdaíonn an timpeallacht mhuirí raon leathan tionscal, lena n-áirítear turasóireacht, bia mara, próiseáil, táirgí biteicneolaíochta agus bithfhionnachtana muirí, fóillíocht, fuinneamh inathnuaite, taiscéalaíocht agus táirgeadh fuinnimh.

Nuair a ullmhaíodh an CNP aithníodh go n-éilítear leis an *Treoir Eorpach um Pleanáil Spásúil Mhuirí* pleanáil náisiúnta spásúil mhuirí a ghlacadh faoi 2021 chun leas a bhaint as an acmhainn atá san earnáil mhuirí. Mar sin, bheadh an dá straitéis náisiúnta sin ag nascadh le chéile agus ag cur le chéile, rud a chinnteoidh go mbeidh ceangal dlúth idir an earnáil mhuirí agus pleanáil talún. Iarrtar sa chaibidil seo éascaíocht a dhéanamh ar chomhordú éifeachtach na ngníomhaíochtaí muirí agus úsáide talún i gcomhréir le riachtanais Chuspóir Beartais Náisiúnta 39 den CNP.

Aithnítear sa CNP freisin an tábhacht a bhaineann leis an ngeilleagar muirí. Tacaítear le Cuspóir Beartais Náisiúnta 39 an geilleagar muirí a fhás ar bhealach inbhuanaithe agus béim a leagan mar chuid de sin ar phobail tuaithe ar an gcósta agus ar na hoileáin.

I dtaca le Bainistiú Cósta, aithnítear le Cuspóir Beartais Náisiúnta 41a agus 41b na riachtanais leis an imeallbhord a chosaint d'fhonn a shaintréithe fisiceacha agus timpeallachta a chothú agus an gá le dul i ngleic le tionchair an athraithe aeráide maidir leis na héifeachtaí ar athruithe ar leibhéal na farraige.

9.3.2 Straitéis Réigiúnach Spásúlachta agus Eacnamaíochta

Déanann an Straitéis Réigiúnach Spásúlachta agus Eacnamaíochta (SRSE) tagairt don chultúr agus traidisiún láidir muirí sa chontae, agus déantar tagairt freisin do na tairbhí a d'fhéadfadh a bhaint as earnáil fuinnimh inmharthana agus fuinnimh inathnuaite amach ón gcósta. Tá raon leathan gnéithe luachmhara oidhreachta a bhaineann le caomhantas agus bithéagsúlacht san earnáil mhuirí freisin. Is earnálacha atá ag teacht chun cinn agus a chuireann le geilleagar muirí a d'fhéadfadh a bheith faoi bhláth iad sláinte, leigheas agus teicneolaíocht mhuirí, chomh maith le taighde agus forbairt. Aithnítear bagairt na tuile cósta agus an chreimthe cósta mar bhagairt do na glúnta atá le teacht.

Meastar gur sócmhainn thábhachtach don tír é an geilleagar muirí agus gorm agus déantar tagairt dó sa SRSE faoi Uaillmhian Fáis 1 – Geilleagar agus Fostaíocht. Aithnítear le Cuspóir Beartais Réigiúnach (RPO 4.34) Páirc na Mara mar rud a d'fhéadfadh cur leis an tionscal muirí. Tacaíonn an SRSE freisin le calafoirt infreastruchtúir mhuirí ag áiteanna straitéiseacha a uasghrádú, mar a leagtar amach in RPO 4.31.

9.4 An tAthrú Aeráide

Is príomhspríoc an Phlean Gníomhachta ar son na hAeráide é 70% den leictreachas náisiúnta a ghiniúint le hacmhainní inathnuaite. Meastar i gcásanna áirithe go bhfuil na spríocanna maidir leis an athrú aeráide dúshlánach. Ach i gcás na hearnála muirí, is deis iad na paraiméadair seo méid suntasach fuinnimh inathnuaite a tháirgeadh, rud a bheadh iliomad tairbhí ag baint leis. Táthar ag súil leis, de réir mar a chuirfear dlús le forbairt fuinnimh inathnuaite amach ón gcósta sna blianta atá le teacht, go mbeidh sé d'acmhainn ag an earnáil mhuirí méid an-suntasach a dhéanamh ar son an chláir oibre um an athrú aeráide go hidirnáisiúnta.

Tá an t-imeallbhord ar cheann de na ceantair is leochailí ó thaobh tionchair an athraithe aeráide de. Tá déine agus minicíocht na stoirmeacha i rith an gheimhridh ag méadú go tapa. Ní hamháin go gcreimeann na stoirmeacha sin an t-imeallbhord, ach bíonn siad ina gcúis le damáiste struchtúrach ar fiú na milliúin euro é, le tuilte agus le damáiste d'árthaí agus oibríochtaí iascaigh. Mar gheall ar chreimeadh cósta agus ar chosaintí nádúrtha cósta a chailleadh de bharr pátrúin aimsire, tá méadú tagtha ar an riosca tuile i gceantair chósta. Pléitear na dúshláin sin a thuilleadh i *gCaibidil 14 An tAthrú Aeráide, Fuinneamh agus Acmhainní Inathnuaite*.

9.5 An Creat Náisiúnta um Pleanáil Mhuirí (CNPM)

Tá eolas faoin nGeilleagar Muirí agus Gorm sa doiciméad ón mbliain 2012, *Leas a Bhaint as Saibhreas Ár nAigéan – Treochlár an Phlean Mhuirí Chomhtháite d'Éirinn*, doiciméad a ndéantar athbhreithniú rialta air. Is aidhm sa doiciméad sin é creat pleanála a sholáthar don Gheilleagar Muirí agus bhí sé sin cumhdaithe i dTreoir AE ina dhiaidh sin, mar a luadh thuas. Is plean náisiúnta fiche bliain é an Creat Náisiúnta um Pleanáil Mhuirí (CNPM) do cheantair mhuirí na tíre agus tá sé á ullmhú faoi láthair. Sa CNPM tá sraith beartas uileghabhálach a bhaineann leis an gcomhshaol, an tsochaí agus an geilleagar, agus tá beartais earnála do 16 earnáil, idir fhuinneamh inathnuaite, dhobharshaothrú, chalafoirt,

chuanta, loingseoireacht, thurasóireacht agus chosaint. Tá gealltanais sa CNPM go n-ullmhófar pleananna fo-náisiúnta agus/nó réigiúnacha.

Tacaíonn an CNP leis an bpleanáil spásúil úsáide talún a ailíniú leis an bpleanáil spásúil mhuirí. Éilítear le Cuspóir Beartais Náisiúnta 39 go gcuireann pleananna forbartha réigiúnacha agus áitiúla réimsí ábhartha a bhaineann le pleanáil spásúil mhuirí san áireamh agus go gcomhtháthaítear iad sna pleananna, réimsí cosúil le fuinneamh inathnuaite, líonraí leictreachais, cosaintí cósta agus tuile, iascach agus dobharshaothrú, calafoirt agus cuanta, rochtain phoiblí, turasóireacht agus fóillíocht, láithreáin agus speicis chosanta, muirdhreach agus tírdhreach.

Athrú suntasach ar an bpróiseas toilithe le haghaidh forbairtí muirí atá sa Bhille um Pleanáil agus Bainistíocht Forbartha Muirí, 2019. Leis an mBille leasófar an tAcht Imeach Trá agus cruthófar réimse rialála nua agus córas aonair toilithe sa stát don cheantar muirí ar fad.

Cuspóirí Beartais maidir leis an gCreat Náisiúnta um Pleanáil Mhuirí

CNPM 1 Creat Pleanála Muirí

Iarracht a dhéanamh na cuspóirí beartais a chur i bhfeidhm, mar a leagtar amach sa Chreat Náisiúnta um Pleanáil Mhuirí, chun tacú le bainistíocht éifeachtach na ngníomhaíochtaí muirí agus le húsáid níos inbhuanaithe na n-acmhainní muirí sa chontae.

CNPM 2 An Bille um Pleanáil agus Bainistíocht Forbartha Muirí

Tacú le haon athrú ar an gcóras pleanála spásúla muirí agus freastail air, athrú atá molta faoin mBille um Pleanáil agus Bainistíocht Forbartha Muirí 2019 (nó aon Bhille ina dhiaidh sin) nuair a achtaítear i ndlí é.

9.6 Forbairt Mhuirí agus Chósta

Caithfidh tograí forbartha i limistéir chósta aird a thabhairt ar nádúr athraithe agus dinimiciúil an chósta. Aithnítear gurb iad réitigh crua-innealtóireachta na réitigh is déine ó thaobh acmhainní de agus gur mó a chuireann siad isteach ar phróisis nádúrtha ná aon rud eile sa timpeallacht íogair sin.

Mar phrionsabal ginearálta, ní chuirfear forbairt ar láithreáin úrnua ach amháin i ndálaí eisceachtúla mura féidir úsáid a bhaint as suíomhanna reatha.

Cuspóirí Beartais maidir Forbairt Mhuirí agus Chósta

FMC 1 An tImeachbhard a Chosaint

Saincharachtar an chósta a chosaint ach cosc a chur le forbairt mhíchuí, go háirithe ar thaobh na farraige de bhóithre cósta. Tabharfar spás d'fhorbairt nua, más féidir, taobh istigh de cheantair atá forbartha cheana féin agus beidh forbairt athléimneach i leith na haeráide ó thaobh a suímh agus a dearaidh de.

FMC 2 Pátrún Forbartha ar an gCósta

Nádúr agus pátrún na forbartha i gceantair chósta a rialú go dian agus cinnte a dhéanamh de go mbíonn an dearadh agus an tírdhreachú ar na caighdeáin is airde agus go mbíonn forbairt lonnaithe ar bhealach nach gcuireann isteach ar taitneamhacht amhairc an cheantair.

9.7 Geilleagar Muirí agus Cósta

Chuir an earnáil mhuirí go leor fostaíochta ar fáil sa chontae. Mar sin, tugtar aitheantas dá tábhacht agus tá léiriú ar a tábhacht sa chaibidil seo. I measc na ndúshlán roimh an earnáil, tá éifeachtaí na dtuairteanna seachtracha, an Breatimeacht san áireamh, ar easpórtálacha iascaigh agus an gá le haistriú i dtreo geilleagar ísealcharbóin.

Bhí thart ar 30,000 duine i dtéarmaí coibhéis lánaimseartha fostaithe in earnáil mhuirí na hÉireann in 2019. Meastar gurbh ionann láimhdeachas bliantúil na hearnála muirí in Éirinn agus thart ar €6 billiún.

Tá raon earnálacha i ngeilleagar aigéin na hÉireann, lena n-áirítear na cinn seo a leanas:

- Loingseoireacht agus Iompar Muirí;
- Turasóireacht Cósta Mhuirí;
- Dobharshaothrú Muirí;
- Próiseáil Bia Mara;
- Táirgí Teicneolaíochta Muirí;
- Fuinneamh Inathnuaithe Muirí.

Cuireann na hearnálacha loingseoireachta, iompair mhuirí agus turasóireachta go mór le geilleagar an aigéin.

Cuspóir Beartais maidir le Geilleagar Muirí agus Cósta

GMC 1 Geilleagar Muirí

Tacú le forbairt agus fás an gheilleagair mhuirí agus cothromaíocht a aimsiú idir na héilimh chomhsháraitheacha ar an spás atá ar fáil ar an gcósta ó úsáideoirí éagsúla agus comhardú agus cómhaitheacht na ngníomhaíochtaí agus an infreastruchtúir a spreagadh, fad a thugtar aird do chúrsaí iomchuí timpeallachta.

9.8 Loingseoireacht agus Iompar Muirí

Tá ról suntasach ag calafoirt, cuanta agus infreastruchtúr lena mbaineann i bhforbairt leanúnach an gheilleagair Mhuirí agus Chósta. Beidh sé ríthábhachtach tacú lena bhfeabhsú agus lena gothabháil

sna blianta atá le teacht mar a dhíríonn an clár oibre um fhuinneamh inathnuaite ar fhuinneamh inathnuaite amach ón gcósta.

Tá Ros an Mhíl ar an gcalafort is mó agus is gnóthaí i gContae na Gaillimhe. Tá roinnt feidhmeanna aige atá bunriachtanach don earnáil mhuirí. Is calafort iascaireachta seanbhunaithe é an tsaoráid sin agus tá sé ar cheann de na deich gcalafort is mó sa tír ó thaobh méid na n-iasc a chuirtear i dtír ann.

Is ceanncheathrú chabhlach dhomhainiascaigh na Gaillimhe agus Árann é freisin agus ainmníodh é mar cheann de na sé Mhórionad Calafort iascaireachta sa tír.

Déantar iarracht le RPO 4.31 den SRSE príomhchalafoirt iascaireachta a chosaint, a uasghrádú agus a mhéadú, Ros an Mhíl san áireamh, chun a chinntiú go ndéantar infheistíocht leanúnach in áiseanna chun a rath leanúnach a chosaint.

Tacaíonn an calafort leis na hoileáin agus le tionscal na turasóireachta ach seirbhís farantóireachta chuig Oileáin Árann chur ar fáil do phaisinéirí agus earraí i rith na bliana ar fad. Tacófar le bealaí eile go dtí oileáin san fharraige amuigh ó Ros an Mhíl, de réir mar is cuí. Braitheann feabhas leanúnach na hearnála muirí ar acmhainn chalafoirt bhreise a chur ar fáil.

Cuspóirí Beartais maidir le Loingseoireacht agus Iompar Muirí

LIM 1 Cumas Muirí

Tacú le cumas muirí chéanna agus cuanta an chontae agus infreastruchtúr lena mbaineann agus forbairt mhuirí chuí eile agus tacú le forbairt inbhuanaithe an infreastruchtúir sin chun cur ar chumas an geilleagar muirí forbairt.

LIM 2 Ros an Mhíl a Mhéadú

Tacú le acmhainneacht Ros an Mhíl mar chalafort shuntasach laistigh de shaolré an phlean seo agus cinnte a dhéanamh de go bhfíorófar a acmhainneacht forbartha go hiomlán, i gcomhréir le cúrsaí timpeallachta.

9.9 Dobharshaothrú agus Iascach

Baineann do Bharshaothrú le hiascaireacht iasc eite, sliogiasc, speiceas feamainne agus cineálacha bia uiscigh. Ní bhaineann sé go heisiach le hiascach ar farraige, cé go mbíonn formhór na gníomhaíochta do Bharshaothraithe ar siúl sa timpeallacht mhuirí ar an imeall trá. Tá ról tábhachtach ag an tionscal iascaireachta maidir le geilleagar láidir muirí an chontae a chosaint. Le blianta beaga anuas, b'ionann líon na ndaoine a bhí fostaithe sa tionscal iascaireachta agus os cionn 14,000, go díreach nó go hindíreach. I bhfianaise an imeallbhoird fhada, líon na sráidbhailte iascaireachta atá ann agus mhéid na fostaíochta a churthaíonn an tionscal seo, is gá an phlean seo a aithint agus a chosaint.

Iarrfar leis an bplean éascaíocht a dhéanamh ar an tionscal seo a fhorbairt a thuilleadh ar bhealach inbhuanaithe gan dochar a dhéanamh don timpeallacht nádúrtha. Meastar freisin go bhfuil an t-infreastruchtúr cumasúcháin atá ag teastáil chun tionscal do Bharshaothraithe atá faoi bhláth thar a

bheith tábhachtach. Beidh gá le calafoirt, céanna agus infreastruchtúr lena mbaineann a fhorbairt agus a chothabháil chun a chinntiú go leanann an tionscal sin ag forbairt.

Cuspóirí Beartais maidir le Dobharshaothrú agus Iascach

DI 1 Dobharshaothrú Muirí

Tacú le tionscail dobharshaothraithe mhuirí agus iascaigh a fhorbairt, ionas go n-uasmhéadaítear líon na bpost agus fás i bpobail chósta, áit ar féidir a léiriú nach mbeidh tionchair dhiúltacha shuntasach ag an bhforbairt ar an timpeallacht.

9.10 Sliogéisc

D'fhonn na huiscí sliogéisc atá ann a chosaint agus chun a chinntiú go gcosnófar na ceantair sin amach anseo, thug an tAontas Eorpach an Treoir um Uiscí Sliogéisc (2006/113/CE) isteach. Ba é cuspóir na Treorach sin bearta praiticiúla a chur i bhfeidhm chun uiscí a chosaint, lena n-áirítear uiscí sliogéisc, ar thruailliú agus daonraí áirithe sliogéisc a chosaint ar iarmhairtí éagsúla dochracha de bharr substaintí truailithe a sceitheadh san fharraige. Ó 2013, tugadh an Treoir um Uiscí Sliogéisc isteach i dTreoir Réime Uisce (TRU) an AE. Tá cur chuige níos comhtháite aige sin i leith cáilíocht uisce a bhainistiú ar bhonn abhantrach (dobharcheantar), d'fhonn cáilíocht éiceolaíoch agus ceimiceach na n-aibhneacha, na lochanna, an screamhuisce, na n-inbhear agus na n-uiscí cósta, uiscí sliogéisc san áireamh, a chosaint agus a fheabhsú.

Aithnítear 9 gceantar ar imeallbhord Chontae na Gaillimhe mar uiscí sliogéisc:

- Cuan Chill Chiaráin;
- Droichead an Chláirín/Bá Chinn Mhara;
- Cuan Eachinse.
- Cuan na Gaillimhe amuigh/Indreabhán;
- Cuan Mhanainn;
- Cuan an Chlocháin/Cuan Aird Bhéarra;
- Cuan Bharr an tSrutha;
- Cuan Bhaile na Cille.
- An Caoláire Rua.

Tá Clár um Chosc ar Thruailliú i bhfeidhm maidir leis na ceantair ainmnithe sin. De ghnáth, éilítear go dtugann forbairt aird ar riachtanais Phlean Bainistithe Abhantrach an Iarthair ina ndéantar tagairt d'uiscí sliogéisc cosanta. Caithfidh forbairtí in aice le hUiscí Sliogéisc ainmnithe, nó gar dóibh, aird a thabhairt ar an ainmniú agus cinnte a dhéanamh de nach mbíonn tionchar diúltach ag an bhforbairt ar cháilíocht an uisce agus ar láithreáin Natura 2000 sa cheantar.

Cuspóirí Beartais maidir le Sliogéisc

S 1 An Treoir um Uiscí Sliogéisc

Leanúint d'oibriú le pobail áitiúla, páirtithe leasmhara ábhartha agus leis an Roinn Talmhaíochta, Bia agus Mara lena chinntiú go gcuirtear an Treoir um Uisce Sliogéisc i bhfeidhm mar is ceart agus go rathúil feadh imeallbhord Chontae na Gaillimhe.

S 2 Uisce Sliogéisc a Chosaint

Iarracht a dhéanamh cáilíocht na n-uisce sliogéisc ainmnithe amach ó chósta Chontae na Gaillimhe a chosaint.

9.11 Turasóireacht Mhuirí agus Chósta

Cuireann an luach ard taitneamhachta a bhaineann le himeallbhord Chontae na Gaillimhe deis ar fáil le haghaidh raon úsáidí a bhaineann le turasóireacht. Spreag Slí an Atlantaigh Fhiáin cuairteoirí cuairt a thabhairt ar cheantair thuaithe an Chontae i gConamara, rud a raibh tionchar suntasach dearfach aige ar na pobail sin.

Braitheann rath na turasóireachta muirí ar cháilíocht agus cothabháil an infreastruchtúir tacaíochta. Leanfar ar aghaidh stádas Brataí Goirme a fháil do thránna sa chontae. Aithnítear freisin go bhfuil sé tábhachtach cothabháil a dhéanamh ar chuanta agus céanna chun a chinntiú go mbíonn gníomhaíochtaí atá bunaithe san uisce sábháilte agus go meallann siad daoine. Mar gheall ar an gconair chósta a rolladh amach mar chuid den líonra gormbhealaigh le blianta beaga anuas, mealladh go leor daoine.

Cuspóirí Beartais maidir Turasóireacht Mhuirí agus Chósta

TMC 1 Spóirt agus Fóillíocht Mhuirí Bunaithe san Uisce

Moltaí a spreagadh a chuireann spóirt agus fóillíocht mhuirí bunaithe san uisce chun cinn i gceantair chósta agus ar aibhneacha ar fud an Chontae i gcomhréir le cúrsaí timpeallachta.

TMC 2 Turasóireacht agus Fóillíocht Chósta

Éascaíocht a dhéanamh ar thurasóireacht agus gníomhaíochtaí fóillíochta inbhuanaithe más cuí, fad a spreagtar éagsúlú agus úsáid na n-áiseanna reatha i gcomhréir le cúrsaí timpeallachta.

TMC 3 Siúlbealaí Cósta Reatha

Tacú le moltaí a fheabhsaíonn líonra reatha na siúlbealach cósta sa chontae i gcomhréir le cúrsaí timpeallachta.

9.12 Fuinneamh Inathnuaite Muirí

Is Toradh Straitéiseach Náisiúnta, atá leagtha amach sa Chreat Náisiúnta Pleanála, é Aistriú i dtreo Sochaí Ísealcharbóin atá Athléimneach i leith an Athraithe Aeráide agus tá sé ina chuid den Dearcadh Náisiúnta um Beartas Aeráide anois. Tacaíonn Cuspóir Beartais Náisiúnta 42 sa CNP le forbairt na hacmhainneachta fuinnimh inathnuaite amach ón gcósta in Éirinn, lena n-áirítear feabhsúchán na nasc le heangacha intíre agus idirnáisiúnta i gcomhréir leis an bPlean Forbartha um Fhuinneamh Inathnuaite Amach ón gCósta. Chun an sprioc sin a bhaint amach, táthar ag iarraidh méid áirithe

fuinnimh inathnuaite a sholáthar ar talamh agus amach ón gcósta. Is príomhacmhainn náisiúnta in Éirinn i dtaca leis sin flúirse an fhuinnimh inathnuaite ar féidir a ghiniúint amach ó chósta na tíre. Ghinfí é sin ó fhuinneamh gaoithe, tonnta agus taoide agus nascfaí é le foinsí móra éilimh mar a dheimhnítear sa Straitéis Réigiúnach Údaráis Áitiúil um Fhuinneamh Inathnuaite lena ngabhann.

Tá láithreán tástála ag an gcontae cheana féin i gCuan na Gaillimhe, ar a dtugtar 'Marine Renewable ETS'.

Rinneadh dul chun cinn teicniúil suntasach maidir le giniúint fuinnimh inathnuaite le blianta beaga anuas agus mar sin is rogha forbartha mealltach agus inmharthana é. Beidh an méid a chuirfidh forbairt na bhfoinsí fuinnimh amach ón gcósta tábhachtach chun cinnte a dhéanamh de go gcomhlíonann Éire a freagrachtaí maidir leis an athrú aeráide.

Cuspóirí Beartais maidir le Fuinneamh Inathnuaite Muirí

FIM 1 Fuinneamh Inathnuaite

Tacú le giniúint inmharthana fuinnimh inathnuaite amach ón gcósta san fharrage amuigh ó chósta Chontae na Gaillimhe, de réir mar is cuí agus i gcomhréir le cúrsaí timpeallachta agus taitneamhachta.

9.13 Oidhreacht Mhuirí agus Chósta

Is cuid shuntasach dár n-oidhreacht agus dár bhféiniúlacht é an timpeallacht mhuirí, agus is léiriú air sin iad ár bpobail bhríomhara chósta agus oileáin. Tá cuanta cé, dúnta cósta agus tithe solais ina gcuid bhunúsach dár n-oidhreacht. Mar a leagadh amach sa SRSE faoi RPO 4.15, éilítear go gcosnaítear agus go gcaomhnaítear ár n-oidhreacht chósta, seandálaíochta agus tógtha agus moltar go n-athchóireofar ár bpríomhshócmhainní cósta. Cosnaítear roinnt láithreán bithéagsúlachta trína n-ainmniú mar láithreáin LCS agus LfCS faoin Treoir um Ghnáthóga, ach níl raon na bithéagsúlachta uiscí teoranta do na láithreáin ainmnithe sin.

Cuspóirí Beartais maidir le Oidhreacht Mhuirí agus Chósta

OMC 1 Oidhreacht Chultúrtha agus Mhuirí

Más féidir, cosc a chur le forbairt mhuirí cur isteach ar cháilíocht agus tábhacht an chultúir agus na hoidhreachta muirí i gcomhréir le pleanáil cheart agus forbairt inbhuanaithe.

OMC 2 Timpeallacht Mhuirí

Is cuspóir beartais na Comhairle é bithéagsúlacht mhuirí a chosaint agus a fheabhsú, más cuí, i gcomhréir le pleanáil cheart agus forbairt inbhuanaithe.

9.14 Taighde agus Nuálaíocht Mhuirí

Iarrtar le RPO 4.3.2 den SRSE na sócmhainní réigiúnacha sa Gheilleagar Gorm a leathnú. Déantar tagairt do Pháirc na Mara in RPO 4.34 den SRSE lena ndéantar iarracht roinnt de na Páirceanna Nuálaíochta Acmhainne Muirí straitéiseacha muirí a fhorbairt agus a leathnú.

Tá sé d'acmhainn ag calafort Ros an Mhíl forbairt mar chnuasach muirí sa Chontae. Bainfear é sin amach trí chomhoibriú go dlúth le comhlachtaí agus gníomhaireachtaí eile, cosúil le gnólachtaí príobháideacha agus institiúidí oideachais agus taighde cosúil le Foras na Mara agus an tAonad Taighde ar Ghnéithe Socheacnamaíochta na Mara in Ollscoil na hÉireann, Gaillimh, mar shampla.

Cuspóirí Beartais maidir Taighde agus Nuálaíocht Mhuirí

TNM 1 Taighde agus Nuálaíocht Mhuirí

Tacú le forbairt muirí cosúil le háiseanna taighde agus nuálaíochta sa Chontae. Beidh sé sin faoi réir chúrsaí timpeallachta mionsonraithe agus ní mór tograí a dhéanamh i gcomhréir le planáil cheart agus forbairt inbhuanaithe.

TNM 2 Páirc Nuálaíochta Acmhainne Muirí

Tacú le Páirceanna Nuálaíochta Acmhainne Muirí straitéiseacha a fhorbairt agus a leathnú, Páirc na Mara i gCill Chiaráin san áireamh, agus iarracht a dhéanamh tacú leis an méadú ar fhás do bharshaothraithe agus bia mara sa Gheilleagar Muirí i gcomhréir le planáil cheart agus cúrsaí timpeallachta.

9.15 Dúshlán Mhuirí agus Chósta

Mar a leagtar amach i gCuspóir Beartais Náisiúnta 41b den Chreat Náisiúnta Pleanála, déantar iarracht aghaidh a thabhairt ar éifeachtaí na n-athruithe ar leibhéal na farraige agus ar thuile agus creimeadh cósta agus tacú le freagairtí oiriúnaithe a chur i bhfeidhm i gceantair leochaileacha. Tá an teocht ag ardú go seasmhach le blianta anuas ar bhealach nach bhfacthas ó roimh na 1950idí. Le linn an fhichiú haois agus ag tús an aonú haois is fiche, taifeadadh gur tháinig ardú 0.19 méadar ar leibhéal na farraige. Meastar go méadóidh sé sin go dtí 0.91 méadar faoin mbliain 2100. Cuireann an t-athrú aeráide agus ardú ar leibhéal na farraige go mór le tionchar an chreimthe cósta. Tá nasc dlúth idir an dá cheist. Mar shampla, tagann méadú ar mhinicíocht agus déine na stoirmeacha de bharr an athraithe aeráide agus bíonn sé sin ina chúis le bá cósta níos measa. D'fhéadfadh sé sin srian a chur le rochtain ar áiseanna do bharshaothraithe amach ón gcósta agus ar an gcalafort agus cosc a chur le húsáid shábháilte na gcalafort agus na gcuanta.

San Iníúchadh ar Bheartas agus Cleachtas Údarás Áitiúil um Chreimeadh Cósta, a foilsíodh in 2017, tarraingíodh aird ar fhairsinge an chreimthe cósta de réir mar a mheasann 19 n-údarás áitiúla. I gContae na Gaillimhe measadh go raibh 154 km den imeallbhord i mbaol creimeadh cósta.

Baineann dúshlán atá roimh an timpeallacht muirí agus chósta leis na hathruithe ar theocht na farraige. D'fhéadfadh sé sin tionchar a imirt ar an earnáil do bharshaothraithe mar gheall ar bhlás algach na bhfíteaplanctón. Chuirfeadh sé sin isteach ar tháirgeadh do bharshaothraithe sliogéisc agus éisc eite, laghdódh sé sin cáilíocht na ngnáthóg eile agus bheadh tionchar aige sin ar fheidhmiú speiceas áirithe. Bheadh roinnt beart maolaithe ann chun an t-athrú ar theocht na farraige a chúiteamh, cosúil le fuinneamh inathnuaite amach ón gcósta agus do bharshaothrú iltrófach comhtháite a fhorbairt áit a saothrófar níos mó ná speiceas amháin, a bhféadadh éisc eite agus

feamainn sa suíomh céanna a bheith san áireamh leo. D'fhéadfadh sé sin carbón a cheapadh, rud a dtabharfar tacaíocht dó mar choincheap nuálach.

Cuspóirí Beartais maidir le Dúshláin Mhuirí agus Chósta

DMC 1 Luachanna Timpeallachta an Chósta

Acmhainneacht taitneamhachta, carachtair, amhairc, fóillíochta agus eacnamaíochta agus luachanna timpeallachta an chósta a chosaint. Cinnte a dhéanamh de nach gcuireann forbairt mhíchuí isteach ar chosaintí nádúrtha cósta, dumhcha gainimh, tránna agus bogaigh cósta san áireamh.

DMC 2 Gnáthóga Cósta a Chosaint

Nádúr agus pátrún na forbartha i gceantair chósta a rialú go dian agus cinnte a dhéanamh de go mbíonn an dearadh agus an tírdhreachú ar na caighdeáin is airde agus go mbíonn forbairt lonnaithe ar bhealach nach gcuireann isteach ar thaitneamhacht amhairc an cheantair.

(a) Cuirfear cosc le forbairt má chuireann an fhorbairt gnáthóga nó gnéithe cósta i mbaol suntasach, nó a d'fhéadfadh sin a dhéanamh, agus/nó más dócha go mbeidh pátrúin dhiúltacha chreimthe nó sil-leagtha ann áit eile ar an gcósta dá barr;

(b) Cosc a chur le forbairt ar an gcósta taobh amuigh de bhailte agus sráidbhailte atá ann, áit nach gcosnaítear forbairt den chineál sin ar bhealach leordhóthanach thar shaolré na forbartha gan an gá le cosaintí cósta breise a thógáil.

DMC 3 An Limistéar Cósta a Chosaint

Is cuspóir beartais é an Limistéar Cósta a chosaint trí na bearta seo a leanas:

(a) Cinnte a dhéanamh de go ndéantar oibreacha caomhantais i limistéir chósta i gcomhréir le deachleachtas agus tacaíocht a thabhairt do bhearta chun an cósta, an t-imeall cósta agus gnáthóga cósta a chosaint;

(b) Iarracht a dhéanamh cosc a chur le baint neamhúdaráithe gainimh agus ábhar trá lena mbaineann;

(c) Tránna sa chontae a chaomhnú, a fheabhsú agus a chosaint ar fhorbairt mhíchuí agus iarracht a dhéanamh stádas reatha na dtránna ainmnithe Brataí Goirme agus Cóstaí Glasa a choinneáil agus líon na dtránna agus na gcóstaí a bhfuil an stádas sin acu amach anseo a mhéadú;

(d) Éascaíocht a dhéanamh ar chur chuige Bhainistiú Comhtháite an Chreasa Cósta chun a chinntiú go ndéantar acmhainní saorga agus nádúrtha an chreasa cósta a chaomhnú, a bhainistiú agus a chosaint;

DMC 4 Creat-Phlean Comhtháite Bainistithe

Tacú le Creat-Phlean Comhtháite Bainistithe le haghaidh Chuan na Gaillimhe a ullmhú ag gach páirtí leasmhara ábhartha chun soláthar a dhéanamh d'fhorbairt inbhuanaithe agus comhtháite Limistéar Chuan na Gaillimhe ar bhealach comhordaithe

Caibidil 10 Oidhreacht Nádúrtha, Bithéagsúlacht agus Infreastruchtúr Glas/Gorm

"Obair a dhéanamh ar mhaithe le bithéagsúlacht agus oidhreacht nádúrtha a chosaint, a chaomhnú agus a bhainistiú, láithreáin a n-áirítear leo láithreáin ainmnithe ar leibhéal náisiúnta agus AE agus speicis agus gnáthóga cosanta taobh amuigh de láithreán ainmnithe, agus líonra infreastruchtúir ghlais/ghoirm a fhorbairt ar mhaithe le pleanáil cheart agus forbairt inbhuanaithe an chontae".

10.1 Réamhrá

Is acmhainn fhíorluachmhar é oidhreacht agus bithéagsúlacht shaibhir nádúrtha an Chontae atá tábhachtach dár ngníomhaíochtaí laethúla agus dár gcaighdeán beatha. Leis an bPlean seo iarrtar méid a dhéanamh ar mhaithe le bithéagsúlacht agus oidhreacht nádúrtha na láithreán ainmnithe agus neamhainmnithe sa Chontae a chosaint agus a fheabhsú, agus raon leathan tairbhí agus seirbhísí timpeallachta, sóisialta agus eacnamaíochta a chur ar fáil, lena n-áirítear bailte, sráidbhailte agus tuath atá mealltach a chur ar fáil ar mhaithe leis na pobail agus cuairteoirí.

Tá an bhithéagsúlacht ina bunús ag ár dtírdhreacha agus ár limistéir thaitneamhachta. Soláthraíonn sí bia agus uisce glan, deiseanna le haghaidh diúscairt dramhaíola, athchúrsáil cothaitheach, cosaint an chósta, agus stóráil agus maolú tuile. Is éard is bithéagsúlacht ann iomlán na speiceas agus na ngnáthóg ar fad agus iad ag obair le chéile chun beatha a ghiniúint agus a chothú. Tá oidhreacht agus bithéagsúlacht shaibhir nádúrtha ag an gcontae, lena n-áirítear roinnt gnáthóg éagsúil agus uathúil atá annamh in Éirinn agus sa chuid eile den domhan.

Is líonra de limistéir nádúrtha agus leathnádúrtha atá pleanáilte go straitéiseach é Infreastruchtúr Glas/Gorm, limistéir ag a bhfuil gnéithe timpeallachta eile atá deartha agus bainistithe chun raon leathan seirbhísí éiceachórais a chur ar fáil, cosúil le hionú uisce, cáilíocht an aeir, spás le haghaidh fóillíochta agus maolú agus oiriúnú don athrú aeráide. D'fhéadfadh an líonra sin de spásanna glasa (talamh) agus gorma (uisce) feabhas a chur ar dhálaí timpeallachta agus, mar sin, ar shláinte agus cáilíocht beatha na saoránach. Chomh maith leis sin, tacaíonn sé le geilleagar glas, cruthaíonn sé deiseanna post agus feabhsaíonn sé bithéagsúlacht. Is é an líonra Natura 2000 cnámh droma an infreastruchtúir ghlais san AE. Uirlis a ndearnadh tástáil rathúil uirthi is eas pleanáil i leith Infreastruchtúr Glas chun tairbhí timpeallachta, eacnamaíochta agus sóisialta a chur ar fáil trí réitigh nádúrtha. I go leor cásanna, d'fhéadfadh sé spleáchas ar infreastruchtúr 'liath' a laghdú, infreastruchtúr a d'fhéadfadh damáiste a dhéanamh don timpeallacht agus bithéagsúlacht agus a bhíonn níos costasaí lena thógáil agus lena chothabháil.

10.2 Aidhmeanna Straitéiseacha

Oibreoidh Comhairle Chontae na Gaillimhe leis na páirtithe leasmhara agus gníomhaireachtaí cuí chun feasacht, rannpháirtíocht, tairbhe, eolas agus tuiscint maidir lenár n-oidhreacht chomhroinnte a mhéadú d'fhonn ceannaireacht a thabhairt maidir lena chaomhnú, bainistiú agus cosaint cheart agus chun é a chosaint do na glúnta atá le teacht. Beidh sé sin ag teacht leis na haidhmeanna straitéiseacha seo a leanas:

- Saincharachtar an Chontae, mar a shainíonn a oidhreacht nádúrtha, a bithéagsúlacht agus a infreastruchtúr glas é, a chaomhnú, a bhainistiú, a chosaint agus a fheabhsú;
- A chinntiú go gcloítear le riachtanais na dTreoracha Idirnáisiúnta agus Eorpacha agus na Reachtaíochta Náisiúnta maidir le hOidhreacht Náisiúnta, Bithéagsúlacht, Infreastruchtúr Glas/Gorm agus an tAthru Aeráide;
- A chinntiú go gcuirtear ceisteanna maidir leis an athru aeráide san áireamh in Oidhreacht Náisiúnta, Bithéagsúlacht agus Infreastruchtúr Glas/Gorm;
- Leanúint de ghníomhartha faoin bPlean Náisiúnta Oidhreachta, an Plean Gníomhaithe Náisiúnta um Bithéagsúlacht, agus *Plean Oidhreachta agus Bithéagsúlachta Chontae na Gaillimhe 2017 – 2022* a chur i bhfeidhm i gcomhpháirtíocht leis na páirtithe leasmhara ar fad, chomh maith le haon phlean a thiocfaidh ina dhiaidh na bpleananna sin;
- Cruthú líonra chomhtháite chomhsheasmhaigh d'infreastruchtúr glas ar fud Chontae na Gaillimhe a chur chun cinn d'fhonn feabhas a chur ar nascacht, ionchuimsiú sóisialta, braistint láidir áite agus chun conairí fiadhúlra a chruthú.

10.3 Comhthéacs Straitéiseach

Ullmhaíodh an chaibidil seo i gcomhthéacs na bPleananna, Beartas agus Treoirlínte Eorpacha, Náisiúnta agus Réigiúnacha seo a leanas:

Treoir um Éin AE (2009/147/CE)
Treoir um Ghnáthóga AE (92/43/CEE)
Creat-treoir Uisce an AE (2000/60/CE)
Na hAchtanna um Fhiadhúlra 1976-2000
Creat Náisiúnta Pleanála – Éire 2040
Plean Forbartha Náisiúnta 2018-2027
Plean Gníomhaithe ar son na hAeráide 2019
An tAcht um Pleanáil agus Forbairt 2000 (arna leasú)
Plean Náisiúnta Oidhreachta (2002) agus Dréacht-Phlean Náisiúnta Oidhreachta (2019) – Oidhreacht 2030
Plean Gníomhaithe Náisiúnta um Bithéagsúlacht 2017 – Gníomhartha maidir le Bithéagsúlacht 2017-2021
Measúnacht Chúil na bPleananna agus na dTionscadal in Éirinn – Treoirlínte d'Údaráis Phleanála 2009
Treoirlínte d'Údaráis Phleanála agus An Bord Pleanála maidir le Measúnacht Tionchair Timpeallachta a dhéanamh (RTRÁO 2013)
Infreastruchtúr Glas a Chruthú d'Éirinn – Feabhas a Chur ar Chaipiteal Nádúrtha le haghaidh Fholláine an Duine (2010)
Straitéis maidir le Glasbhealaigh Náisiúnta agus Réigiúnacha a Fhorbairt Amach Anseo, 2018
Straitéis Réigiúnach Spásúlachta agus Eacnamaíochta do Réigiún an Tuaiscirt agus an Iarthair 2020-2032
An Straitéis Náisiúnta um Portaigh 2016
Plean Oidhreachta agus Bithéagsúlachta Chontae na Gaillimhe 2017 – 2022
Plean Uile-Éireann um Pailneoirí 2015

10.3.1 An Creat Náisiúnta Pleanála

Iarrtar leis an gCreat Náisiúnta Pleanála (CNP) ár ngnáthóga tábhachtacha agus leochaileacha, tírdhreacha, oidhreacht náisiúnta agus spásanna glasa a chosaint agus meas a léiriú orthu. Aithníonn sé tábhacht na n-idirghaolmhaireachtaí idir bithéagsúlacht, oidhreacht nádúrtha, tírdhreach agus ár spásanna glasa. Luaitear sa CNP go dtabharfar pleanáil chomhtháite le haghaidh infreastruchtúr glas agus seirbhísí éiceachórais isteach i bpleananna reachtúla úsáide talún. Déanann sé tagairt freisin do thábhacht na ndúshlán bithéagsúlachta agus timpeallachta agus na reachtaíochta comhshaoil ar fad. Baineann Cuspóir Straitéiseach Náisiúnta 7 le taitneamhacht agus oidhreacht fheabhsaithe. Is é príomhaidhm an chuspóra sin a chinntiú go mbíonn ár mbailte agus sráidbhailte mealltach agus go bhféadfaidís dea-chaighdeán na beatha a chur ar fáil. Beidh gá le hinfheistíocht a dhéanamh i ríocht phoiblí atá deartha go maith, spásanna poiblí, páirceanna agus sráideanna san áireamh, chomh maith le hinfreastruchtúr fóillíochta. Áirítear leis freisin taitneamhachtaí i gceantair thuaithe, cosúil le páirceanna náisiúnta agus foraoise, turasóireacht atá bunaithe ar ghníomhaíochtaí agus conairí ar nós glasbhealaí, gormbhealaí agus bealaí móna atá nasctha lenár n-oidhreacht thógtha, chultúir agus nádúrtha agus nach mór comhtháthú léi sin.

Tá sócmhainní nádúrtha an chontae luachmhar freisin ó thaobh gabháil carbóin de, rud a thacóidh le haidhmeanna maidir le maolú agus oiriúnú don athrú aeráide agus spriocanna náisiúnta maidir le bithéagsúlacht a bhaint amach. Mar sin, tá Cuspóir Straitéiseach Náisiúnta 8, Aistriú i dTreo Sochaí Ísealcharbóin atá Athléimneach i leith an Athraithe Aeráide, ach go háirithe ábhartha don chaibidil seo.

Tugtar na Cuspóirí Beartais Náisiúnta ábhartha seo a leanas faoi deara, lena n-áirítear Cuspóir Beartais Náisiúnta 59 a bhfuil sé mar aidhm aige feabhas a chur ar stádas caomhantais na limistéar cosanta na speiceas cosanta agus feabhas a chur ar a mbainistíocht ach Treoracha AE ábhartha a chur i bhfeidhm. Leagtar síos le Cuspóir Beartais Náisiúnta 58 gur cheart pleanáil chomhtháite le haghaidh infreastruchtúr glas agus seirbhísí éiceachórais a thabhairt isteach in ullmhú na bpleananna reachtúla úsáide talún. Tá sé mar aidhm ag Cuspóir Beartais Náisiúnta 60 saintréithe saibhre oidhreacht nádúrtha agus chultúrtha na hÉireann a chaomhnú agus a fheabhsú, agus tá sé mar aidhm ag Cuspóir Beartais Náisiúnta 61 éascaíocht a dhéanamh ar chosaint, bainistíocht agus athrú tírdhreacha. Féachtar le Cuspóir Beartais Náisiúnta 22 éascaíocht a dhéanamh ar fhorbairt turasóireachta, nascacht náisiúnta agus réigiúnach san áireamh, trí Straitéis Náisiúnta um Ghlasbhealaí, Gormbhealaí agus Bealaí Móna. Tá sé mar aidhm ag Cuspóir Beartais Náisiúnta 23 éascaíocht a dhéanamh ar fhorbairt tuaithe, spásanna glasa agus páirceanna, fad a chosnaítear an tírdhreach nádúrtha agus oidhreacht thógtha, rudaí atá an-tábhachtach do thurasóireacht faoin tuath.

10.3.2 Straitéis Réigiúnach Spásúlachta agus Eacnamaíochta

Aithnítear sa Straitéis Réigiúnach Spásúlachta agus Eacnamaíochta (SRSE) an gá le bithéagsúlacht ár ngnáthóg agus speiceas cosanta a chaomhnú agus a fheabhsú, cosaint tírdhreacha agus oidhreachta san áireamh, d'fhonn ár n-infreastruchtúr glasa a aithint, a chosaint agus a fheabhsú. Ar an mbealach sin, cinnteofar bainistíocht inbhuanaithe ár n-acmhainní nádúrtha, forbrófar athléimneacht i leith an athraithe aeráide, tacófar leis an aistriú i dtreo geilleagar ísealcharbóin agus cosnófar timpeallacht nádúrtha shláintiúil chun uisce agus aer glan a áirithiú.

Leis na Cuspóirí Beartais Réigiúnacha seo a leanas, 5.4, 5.5, 5.7 agus 5.22, cuirtear caomhnú agus cosaint na láithreán ainmnithe agus neamhainmnithe chun cinn ar mhaith le seirbhísí bithéagsúlachta agus éiceachórais, measúnacht timpeallachta san áireamh. Le Cuspóir Beartais Réigiúnach 4.6,

tacaítear le hinfheistíocht in áiseanna a spreagfaidh forbairt inbhuanaithe ár n-oidhreacht nádúrtha agus tógtha. Le Cuspóir Beartais Réigiúnach 4.12 spreagtar fóillíocht bunaithe san uisce atá íogair d'acmhainní oidhreacht nádúrtha agus cultúir. Le Cuspóir Beartais Réigiúnach 4.14, cuirtear forbairt na mbealaí comhtháite siúil, rothaíochta agus marcaíochta chun cinn ar fud an réigiúin mar ghníomhaíocht do chuariteoirí idirnáisiúnta agus do thurasóirí áitiúla. Is é is aidhm le Cuspóir Beartais Réigiúnach 4.15 ár n-oidhreacht chósta, seandálaíocht agus ár n-oidhreacht thógtha a chosaint agus a chaomhnú. Is é is aidhm le Cuspóir Beartais Réigiúnach 5.23 iniúchadh a bhunú ar phortaigh agus tailte portaigh atá ídithe sa réigiún agus láithreáin straitéiseacha agus tairiscintí a bhfuil luach réigiúnach ag baint leo a aithint, cosúil le fuinneamh inathnuaite, turasóireacht, bithéagsúlacht, maolú i leith an athraithe aeráide, oideachas, fóillíocht agus áineas.

Tacaíonn an SRSE le Líonra Straitéiseach Glasbhealaí a sholáthar ar mhaithe le Straitéis Iompair na Gaillimhe. Mar chuid de sin, tá an Rotharbhealach Náisiúnta ó Bhaile Átha Cliath go Gaillimh, An Glasbhealach Cósta ó Órán Mór go Bearna agus an Glasbhealach ó Ghaillimh go dtí An Clochán.

10.4 Gníomhú ar son na hAeráide

In 2019, d'fhógair Éire éigeandáil aeráide agus bithéagsúlachta. Aithníodh go bhfuil éiceachórais agus gnáthóga sláintiúla an-tábhachtach do bhearta maolaithe agus oiriúnaithe don athrú aeráide. Mar gheall ar bhainistíocht inbhuanaithe talún, déanfar cinnte de nach mbeidh tionchar diúltach ag athruithe ar úsáid talún ar chumas na timpeallachta nádúrtha déileáil le tionchair an athraithe aeráide, bearta maolaithe i leith riosca tuilte san áireamh. Chomh maith leis sin, feabhsóidh sé sin cáilíocht uisce, caomhnú dúlra agus bithéagsúlacht. Tá go leor tairbhí ag baint le hInfrastruchtúr Glas/Gorm agus seirbhísí éiceachórais a chomhtháthú in ullmhúchán na bpleananna reachtúla úsáide talún, lena n-áirítear ach gan a bheith teoranta dóibh, aghaidh a thabhairt ar an athrú aeráide, acmhainní uisce a chosaint, bainistíocht tuile agus cáilíocht an uisce a fheabhsú, astaíochtaí breosla iontaise a laghdú agus iompar inbhuanaithe, conairí taistil ghníomhaigh agus conairí éiceolaíochta a fhorbairt.

10.5 Oidhreacht Éireann 2030

Is é *Oidhreacht Éireann 2030* an Plean Náisiúnta Oidhreacht nua ina leagfar amach na príomhphrionsabail agus beartais maidir le hoidhreacht na hÉireann a chaomhnú agus a bhainistiú sa chéad deich mbliana eile agus ina dhiaidh sin. Soláthróidh Oidhreacht Éireann 2030 tuilleadh tacaíochta, ó thaobh beartais de, do thionchair an athraithe aeráide a mhaolú agus do bhithéagsúlacht a chosaint.

Forbraíodh *Plean Gníomhaithe Náisiúnta um Bithéagsúlacht 2017 – Gníomhartha maidir le Bithéagsúlacht 2017-2021* ar bhealach atá ag teacht le straitéisí agus beartais bithéagsúlacht AE agus idirnáisiúnta. Aithnítear go bhfuil gníomhú áitiúil an-tábhachtach chun seirbhísí bithéagsúlachta agus éiceachórais a chosaint agus leagtar amach ann na bearta ar cheart d'Éirinn a dhéanamh chun caomhantais a chinntiú. Aithnítear sa Phlean freisin an ról tábhachtach atá ag Infrastruchtúr Glas maidir le spriocanna bithéagsúlachta a bhaint amach agus conairí éiceolaíochta a fhorbairt a ligean do speicis gluaiseacht ar fud a ngnáthóige nádúrtha ar fad.

Aithnítear sa *Phlean Náisiúnta Oidhreacht (2002)* agus sa *Dréacht-Phlean Náisiúnta Oidhreacht (2019)* araon gur sócmhainn chomhchoiteann a roinntear go frithpháirteach í an oidhreacht agus nach mór do gach duine í a chosaint. Luaitear sa Phlean Náisiúnta Oidhreacht (2002) agus sa Phlean Náisiúnta um Bithéagsúlacht (2011) beartas náisiúnta agus aithnítear iontu tosaíochtaí náisiúnta maidir lenár n-oidhreacht náisiúnta a chosaint agus a bhainistiú. Aithníonn na pleannanna sin gur sócmhainn chomhchoiteann í an oidhreacht agus go bhfuil freagracht orainn ar fad as a chosaint, agus go dtosaíonn an fhreagracht sin ag an leibhéal áitiúil.

Plean Oidhreachta agus Bithéagsúlachta Chontae na Gaillimhe 2017 – 2022

Is plean **straitéiseach** 6 bliana é *Plean Oidhreachta agus Bithéagsúlachta Chontae na Gaillimhe 2017 – 2022* ina leagtar amach roinnt gníomhartha a bhfuil sé mar aidhm acu feasacht agus tuiscint a mhéadú, fad a chaomhnaítear agus a bhainistítear oidhreacht agus bithéagsúlacht an Chontae. Is beartas na Comhairle é tacaíocht a thabhairt do chur i bhfeidhm *Phlean Oidhreachta agus Bithéagsúlachta Chontae na Gaillimhe 2017 – 2022* agus aon phlean ina dhiaidh sin i gcomhar leis na páirtithe leasmhara ábhartha agus faoi réir acmhainní a bheith ar fáil.

10.6 Oidhreacht Nádúrtha agus Bithéagsúlacht

10.6.1 Comhthéacs

Is acmhainn uathúil é oidhreacht agus bithéagsúlacht nádúrtha Chontae na Gaillimhe atá scaipthe ar fud an Chontae. Mar gheall ar éagsúlacht shaibhir an tírdhreacha agus an mhuidhreacha, chomh maith leis an suíomh agus an aeráid, tá na gnáthóga nádúrtha agus leathnádúrtha i gContae na Gaillimhe an-éagsúil. Áirítear leis sin gnáthóga ar thalamh coillte, ar thalamh féaraigh, i mbogaigh, san fharraige, ar an gcósta, ar thalamh ard, in aibhneacha agus i lochanna. Tacaíonn an tírdhreach éagsúil sin le raon bithéagsúlachta, gnáthóg agus fiadhúlra.

Tá an bithéagsúlacht sin faoi bhrú na forbartha agus na gníomhaíochta daonna. Tá cur chuige inbhuanaithe ag teastáil chun an oidhreacht nádúrtha a chosaint agus a chaomhnú. Cé nach féidir tuilleadh athruithe ar ár dtírdhreach, mar fhreagairt do riachtanais ár sochaí, a sheachaint, tá sé riachtanach cothromaíocht a aimsiú idir an fhorbairt sin agus na tionchair dhiúltacha a bhíonn ar oidhreacht nádúrtha agus bithéagsúlacht an Chontae.

Is éard is caipiteal nádúrtha ann stoc sócmhainní nádúrtha na cruinne, geolaíocht, ithir, aer, uisce agus gach dúil bheo san áireamh. Is as an gcaipiteal nádúrtha sin a bhaineann daoine leas as raon leathan seirbhísí ar a dtugtar seirbhísí éiceachórais go minic, seirbhísí a chumasaíonn beatha an duine. Is éard is bithéagsúlacht ann iomlán na speiceas agus na ngnáthóg ar fad agus iad ag obair le chéile chun beatha a ghiniúint agus a chothú.

Tá na gnáthóga éagsúla sa Chontae ina gcuid de "líonra éiceolaíoch" a dhéanann éascaíocht ar ghluaiseacht na speiceas idir ceantair agus a chinntíonn go bhfeidhmíonn agus go maireann an raon éagsúil gnáthóg agus speiceas sa Chontae ar bhealach éifeachtach. Cuireann líonraí éiceolaíochta cur chuige spásúil atá bunaithe ar líonra i leith bithéagsúlachta a chaomhnú ar fáil. Tá sé sin éagsúil leis an gcur chuige atá bunaithe ar shuíomh i leith sonrú comhshaoil, mar úsáidtear 'conairí' nó 'céimeanna aistir' a thacaíonn le himirce, scaipeadh agus gluaiseachtaí laethúla na speiceas idir na 'príomhcheantair' agus, dá bharr sin, cuireann siad le córas éiceolaíoch atá níos comhtháite agus níos feidhmiúla.

Faoi Alt 9 den Acht um Fhiadhúlra (Leasú), 2000, leagtar síos freagracht reachtúil chun 'caomhnú na héagsúlachta bitheolaíche a chur chun cinn'. Is é an príomh-mhodh lena bhaint amach an Plean Náisiúnta um Bithéagsúlacht. Ar phríomhchoincheapa an phlean sin, roinnfeadh údarais áitiúla (agus gníomhaireachtaí eile) an fhreagracht as bithéagsúlacht a chaomhnú agus a úsáid go hinbhuanaithe.

Tá an tSeirbhís Páirceanna Náisiúnta agus Fiadhúlra, faoi choimirce na Roinne Tithíochta, Rialtais Áitiúil agus Oidhreachta, freagrach as Limistéir Oidhreachta Nádúrtha (LONanna), Limistéir Chaomhantais Speisialta (LCSanna) agus Limistéir faoi Chosaint Speisialta (LfCSanna) a ainmniú. Is próiseas leanúnach é láithreáin a ainmniú de réir mar a leasaítear agus a athraítear teorainneacha agus a chuirtear láithreáin nua leis. Tabharfaidh Comhairle Chontae na Gaillimhe aird ar aon leasú nó athrú de réir mar

a chuireann an tSeirbhís Páirceanna Náisiúnta agus Fiadhúlra, an Roinn Tithíochta, Rialtais Áitiúil agus Oidhreachta, in iúl di.

Ar aon dul le beartas náisiúnta agus réigiúnach agus i gcomhréir le beartais a leagtar amach i rith an doiciméid seo, is téama bunaidh an Phlean Forbartha Contae é Cáilíocht na Beatha i gContae na Gaillimhe a chosaint agus a fheabhsú, ar táscaire riachtanach de sin é timpeallacht ar ardchaighdeán. Tá sé bunriachtanach bithéagsúlacht a chothabháil agus a fheabhsú chun forbairt inbhuanaithe a bhaint amach.

10.6.2 Oidhrecht agus Reachtaíocht Náisiúnta

Ghlac an Coimisiún Eorpach leis an Straitéis Bithéagsúlachta nua de chuid an AE go dtí 2030 agus an Plean Gníomhaithe lena mbaineann. Is plean cuimsitheach uailmhianach fadtéarmach é chun an dúlra a chosaint agus chun díghrádú na n-éiceachóras a thiontú.

Is é is aidhm leis an Acht Oidhreachta, 1995 'suim an phobail i gcosaint na hoidhreachta náisiúnta agus eolas agus tuiscint an phobail ar an gcosaint sin a chur chun cinn'. Éilítear leis an Acht um Pleanáil agus Forbairt 2000 (arna leasú) nach mór cuspóirí éigeantacha a bheith san áireamh le gach Plean forbartha, cuspóirí a bhaineann leis an oidhrecht nádúrtha a chaomhnú agus le láithreáin Eorpacha agus aon láithreán eile a fhéadfar a fhorordú a chaomhnú.

Leis an Treoir um Éin (1979), an Treoir um Ghnáthóga (1992) agus na Rialacháin um Éin agus Gnáthóga, 2011, soláthraítear cosaint dhleathach do ghnáthóga agus speicis a bhfuil tábhacht ag baint leo ag leibhéal na hEorpa. Cosnaíonn sé gnáthóga agus speicis ar de leas an Chomhphobail iad trí líonra láithreán ar fud an AE a bhunú agus a chaomhnú. Tugtar Natura 2000, Limistéir Chaomhantais Speisialta (LCSanna) agus Limistéir faoi Chosaint Speisialta (LfCSanna) ar na láithreáin sin. Leagtar amach sa Treoir um Ghnáthóga trialacha cinnteoireachta le haghaidh pleananna agus tionscadal ar dócha go mbeidh tionchair acu ar Láithreáin Eorpacha agus bunaítear an gá le Measúnacht Chuí (MC).

Is é an tAcht um Fhiadhúlra, 1976, arna leasú, an phríomhreachtaíocht náisiúnta a dhéanann foráil d'fhiadhúlra a chosaint agus do roinnt gníomhaíochtaí a rialú a d'fhéadfadh tionchar diúltach a imirt ar fhiadhúlra. Leagtar amach san Ordú um Flora (Cosaint), 2015, liosta reatha na speiceas planda atá faoi chosaint Alt 21 den Acht um Fhiadhúlra, 1976, arna leasú. Anuas air sin, dhaingnigh Éire roinnt coinbhinsiún agus comhaontuithe idirnáisiúnta a bhaineann lenár n-oidhrecht.

10.6.3 Láithreáin Ainmnithe

Tá éagsúlacht mhór speiceas agus gnáthóg i gContae na Gaillimhe, nach mór limistéir a ainmniú ina leith lena gcosaint agus lena gcaomhnú mar gheall ar a dtábhacht ar leibhéal na hEorpa agus ar an leibhéal náisiúnta. Mar cosnaíonn reachtaíocht Eorpach agus náisiúnta na limistéir thábhachtacha agus luachmhara oidhreachta sa Chontae. Tá trí phríomhchineál ainmnithe ann: Limistéir Chaomhantais Speisialta (LfCS); Limistéir faoi Chosaint Speisialta (LCS); agus Limistéir Oidhreachta Náisiúnta (LON)

Tá an Roinn Tithíochta, Rialtais Áitiúil agus Oidhreachta freagrach as láithreáin a ainmniú. Ach tá sé mar aidhm ag an gComhairle cinnte a dhéanamh de go gcosnaítear iad amach anseo. Anuas air sin, tá bearta eile ann ar féidir úsáid a bhaint astu chun láithreáin a bhfuil tábhacht ag baint leo a ainmniú, cosúil le láithreáin Ramsar faoin gCoinbhinsiún um Bogaigh a bhfuil Tábhacht Idirnáisiúnta leo.

10.6.4 Limistéir Chaomhantais Speisialta Féideartha

Limistéir Chaomhantais Speisialta (LCSanna) – roghnaítear na láithreáin sin chun speicis planda agus ainmhí (nach éin iad) agus gnáthóg atá liostaithe in Aguisín I agus Aguisín II den Treoir um Ghnáthóga (92/43/CEE) de chuid an AE, faoi seach, a chaomhnú agus a chosaint.

10.6.5 Limistéir faoi Chosaint Speisialta

Na Limistéir faoi Chosaint Speisialta (LfCSanna) agus na Limistéir faoi Chosaint Speisialta fhéideartha (LCSfanna) – roghnaítear na láithreáin sin chun speicis áirithe éin agus a ngnáthóga a chaomhnú agus a chosaint, speicis agus gnáthóga a ainmnítear faoin Treoir um Éin 2009 (2009/147/CE) (a glacadh den chéad uair in 1979) de chuid an AE agus a trasúid i ndlí na hÉireann leis na Rialacháin um Éin Fhiáine a Chaomhnú (I.R. 291 de 1985).

10.6.6 Limistéir Oidhreachta Nádúrtha

Ainmnítear Limistéir Oidhreachta Nádúrtha (LONanna) agus Limistéir Oidhreachta Nádúrtha fhéideartha (LONfanna) faoin Acht um Fhiadhúlra (Leasú), 2000, agus clúdaíonn siad gnáthóga, tírghnéithe agus gnéithe geomoirfeolaíocha nádúrtha agus leathnádúrtha a bhfuil tábhacht náisiúnta ag baint leo.

10.6.7 Treoracha Eorpacha, Natura 2000 agus Measúnachtaí Timpeallachta

Ar leibhéal na hEorpa, éilítear leis an Treoir um Ghnáthóga (92/43/CEE) agus an Treoir um Éin (2009/147/CE) go n-aithnítear agus go gcosnaítear Limistéir Chaomhantais Speisialta (LfCSanna) agus Limistéir faoi Chosaint Speisialta (LfCSanna) a chruthaíonn líonra de limistéir chosanta d'fhiadhúlra le chéile, ar a dtugtar an líonra Natura 2000, ar fud an Aontais Eorpaigh. Is cuid de raon beart a bhfuil sé mar aidhm acu gnáthóga agus speicis thábhachtach nó atá i mbaol a chaomhnú é ainmniú na láithreán sin. Tá fardal na láithreán limistéar cosanta ar Chlár na Limistéar Cosanta de chuid na Treorach Réime Uisce freisin. Áirítear leis limistéir a ainmnítear chun gnáthóga agus speicis a chosaint.

10.6.8 Tearmann Dúlra Reachtúil

Tá ocht dTearmann Nádúrtha Reachtúla i gContae na Gaillimhe. Is limistéir thábhachtacha don fhiadhúlra iad atá faoi chosaint ordú ón Aire agus tá siad faoi úinéireacht an Stáit.

10.6.9 Tearmann Éan

Is limistéir iad Tearmainn Éan nach bhfuil san áireamh san 'Ordú Séasúir Oscailte' ionas gur féidir le héanlaith ghéim a scíth a ligean agus beathú gan aon rud cur isteach orthu. Ní cheadaítear éanlaith ghéim a scaoileadh sna tearmainn sin. Tá dhá thearmann éan uisce géim sa chontae.

10.6.10 Speicis Chosanta Plandaí agus Ainmhithe

Cosnaíonn an dlí speicis áirithe planda, ainmhí agus éin. Áirítear leis sin speicis planda atá liostaithe san Ordú um Flora (Cosaint), 1999 (nó aon Ordú den chineál sin), agus ainmhithe agus éin atá liostaithe san Acht um Fhiadhúlra, 1976, agus in ionstraimí reachtúla ina dhiaidh sin, iad siúd atá liostaithe in Aguisín IV den Treoir um Ghnáthóga (92/43/CEE), agus iad siúd atá liostaithe in Aguisín I den Treoir um Éin.

10.6.11 Láithreáin Eorpacha agus Measúnacht Chuí

Is é atá sna *Treoirlínte Breise d'Údaráis Pleanála – Measúnacht Chuí ar Phleananna agus Tionscadail in Éirinn 2009 (a leasaíodh in 2010)* treoirlínte a bhfuil sé mar aidhm acu tacaíocht agus treoir a thabhairt d'údaráis pleanála maidir le hAirteagal 6(3) agus Airteagal 6(4) den Treoir um Ghnáthóga a chur i bhfeidhm mar a bhaineann sé lena ról, feidhmeanna agus freagrachtaí as Measúnacht Chuí a dhéanamh ar phleananna agus tionscadail. Baineann sé le pleananna agus tionscadail a bhfaigheann údaráis phoiblí iarratas ar thoiliú ina leith, agus le pleananna agus tionscadail is mian leis an údarás poiblí a dhéanamh nó a ghlacadh. Leagtar amach sna Treoirlínte na céimeanna éagsúla a bhíonn ag teastáil chun cinneadh a dhéanamh maidir le cibé acu an féidir plean nó tionscadal a chur i bhfeidhm gan tionchar diúltach a imirt ar shláine láithreáin Eorpaigh nó nach féidir.

10.6.12 Measúnacht Tionchair Timpeallachta

Is próiseas é Measúnacht Tionchair Timpeallachta (MTT) trína ndéantar scrúdú ar na tionchair thimpeallachta a d'fhéadfadh tionscadal féideartha a bheith aige trí Thuarascáil maidir le Tionchar Timpeallachta a ullmhú. Is tuarascáil nó ráiteas é sin maidir leis na tionchair, idir thionchair thimpeallachta agus thionchair shóisialta agus chultúir, a bheadh ag an tionscadal beartaithe ar an timpeallacht ghlachta. Ullmhaíonn an forbróir é chun eolas a dhéanamh don phróiseas Measúnachta Tionchair Timpeallachta.

Liostaítear na tionscadail a bhfuil Measúnacht Tionchair Timpeallachta ag teastáil ina leith in Aguisín I agus Aguisín II den Treoir MTT arna leasú. Tá riachtanais éigeantacha MTT ag baint le tionscadail atá liostaithe in Aguisín 1 den Treoir MTT. Socraíodh tairseacha le haghaidh thionscadail Aguisín II i Reachtaíocht na hÉireann. Ach d'fhéadfadh go mbeadh MTT ar an tionscadal ag teastáil fiú mura sáraíonn an tionscadal an tairseach ábhartha, dá bhféadfadh tionchair shuntasacha a bheith aige ar an timpeallacht. Trasúíodh na tionscadail Aguisín I agus Aguisín II in Alt 5 (Cuid 1 agus Cuid 2) de na Rialacháin um Pleanáil agus Forbairt, 2001, arna leasú.

10.6.13 Measúnacht Tionchair Éiceolaíochta

Is modh é an Mheasúnacht Tionchair Éiceolaíochta (MTÉ) chun gnáthóga íogaire atá taobh amuigh de láithreáin ainmnithe a chosaint. Úsáidtear é maidir le haon fhorbairt bheartaithe ar dócha go mbeidh tionchar suntasach aige ar speicis annamha nó speicis atá i mbaol, lena n-áirítear na speicis sin atá cosanta ag an dlí agus a ngnáthóga. Tá sé tábhachtach a chinntiú go dtugtar bearta cuí seachanta agus maolaithe isteach i dtograí forbartha mar chuid d'aon mheasúnacht tionchair éiceolaíochta d'fhonn measúnú a dhéanamh ar thionchair fhéideartha ar bhitheagsúlacht.

10.6.14 Bithéagsúlacht taobh amuigh de Láithreáin Chosanta/Láithreáin Neamhainmnithe

Tá sé tábhachtach a aithint nach mbaineann caomhnú an dúlra le láithreáin ainmnithe amháin agus a admháil gur gá le gnáthóga agus tírdhreacha neamhainmnithe a chosaint agus le héagsúlacht bhitheolaíoch a chaomhnú, éagsúlacht atá le fáil i ngnáth-thírdhreacha an Chontae. Ní féidir láithreáin annamha chosanta a mhaireachtáil go neamhspleách ar a dtimpeallacht. Bíonn luach ard nádúrtha ag gnéithe dár dtírdhreach ina gceart féin agus is minic a chuireann siad naisc agus conairí rithábhachtacha ar fáil chun cur ar chumas plandaí agus ainmhithe bogadh idir láithreáin chosanta.

Lasmuigh de theorainneacha na láithreáin ainmnithe a liostaíodh roimhe laistigh den Chontae, tá limistéir eile ann a chuireann gnáthóga tábhachtacha ar fáil dár bhflóra agus fána, speicis leochaileacha san áireamh. Tá siad ina gcuid de líonra leathan de spásanna nasctha a chuireann le hOidhreacht Nádúrtha an Chontae.

10.6.15 Líonraí Éiceolaíochta

Is córais bheo iad uiscebhealaí intíre, lochanna, aibhneacha agus sruthanna san áireamh, a bhfuil luach ard bithéagsúlachta áitiúla ag baint leo mar gheall ar na gnáthóga a mbaineann leo, agus feidhmíonn siad mar chonairí éiceolaíoch a nascann gnáthóga bainteacha/láithreáin ainmnithe, agus ar an mbealach sin cuireann siad ar chumas speiceas bogadh eatarthu. Tá luach ard bithéagsúlachta áitiúla ag baint le crainn agus fála sceach seanbhunaithe agus cuireann siad le nascacht éiceolaíoch. Ba cheart gnéithe a chuireann le líonraí éiceolaíochta a chruthú a choinneáil agus a chur san áireamh sna pleananna dearaidh le haghaidh tograí forbartha.

10.6.16 Ialtóga agus Solas

Ní mór measúnú leordhóthanach a dhéanamh ar thionchar na soilse ar ialtóga agus ar a bhfaráí agus ar an tionchar a bheadh ag oibiachtaí d'oidhreacht chultúir a shoilsiú, i dtaca le forbairtí nua agus le córais soilsithe reatha a uasghrádú.

Cuspóirí Beartais maidir le hOidhreacht Nádúrtha agus Bithéagsúlacht

ONB 1 Oidhreacht Nádúrtha agus Bithéagsúlacht na Láithreán, Gnáthóg agus Speiceas Ainmnithe

Láithreáin oidhreachta nádúrtha a chosaint agus a fheabhsú, más féidir, faoin Reachtaíocht AE agus Reachtaíocht Náisiúnta (An Treoir um Ghnáthóga, An Treoir um Éin, Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Éin agus Gnáthóga Nádúrtha), 2011, agus na hAchtanna um Fhiadhúlra), agus aon bhreiseanna nó athruithe ar na láithreáin a fhéadfaidh tarlú le linn shaolré an phlean seo a chur san áireamh.

Na speicis planda agus ainmhíochas agus a ngnáthóga a aithníodh faoin reachtaíocht Eorpach (an Treoir um Ghnáthóga agus An Treoir um Éin) agus atá cosanta faoi Reachtaíocht náisiúnta (Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Éin agus Gnáthóga Nádúrtha), 2011, (I.R. 477 de 2011), na hAchtanna um Fhiadhúlra 1976-2010 agus an tOrdú um Flora (Cosaint) (I.R. 94 de 1999) a chosaint agus, más féidir, a fheabhsú.

Tacú le hoidhreacht nádúrtha agus bithéagsúlacht a chosaint, a chaomhnú agus a fheabhsú, lena n-áirítear sláine na láithreán Eorpach a chosaint, atá ina gcuid den líonra Natura 2000; tacú le Limistéir Oidhreachta Nádúrtha, Limistéir Oidhreachta Nádúrtha fhéideartha, Láithreáin Ramsar, Tearmainn Nádúrtha, Tearmainn Éan Fiáine a chosaint (chomh maith le haon láithreáin ainmnithe eile, aon ainmiú amach anseo san áireamh); agus forbairt an líonra ghlais/éiceolaíoch a chur chun cinn.

ONB 2 Láithreáin Eorpacha agus Measúnacht Chuí

Airteagal 6 den Treoir um Ghnáthóga a chur i bhfeidhm agus cinnte a dhéanamh de go ndéantar Measúnacht Chuí i dtaca le hoibreacha, pleananna agus tionscadail ar dócha go mbeidh tionchar acu ar láithreáin Eorpacha (LCSanna agus LfCSanna), cibé acu go díreach nó go hindíreach nó i gcomhar le haon phlean(anna) nó tionscada(i)l eile. Ní mór gach measúnacht a dhéanamh i gcomhréir le Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Éin agus Gnáthóga Nádúrtha), 2011. Beidh ar gach tionscadal agus plean den chineál sin cloí le riachtanais reachtúla maidir le Measúnacht Tionchair Timpeallachta, más cuí.

ONB 3 Láithreáin Eorpacha a Chosaint

Bunaithe ar an bplean seo (as féin nó i gcomhar le pleananna, cláir nó tionscadail eile etc.), ní cheadófar aon phlean, clár nó tionscadal etc. a dtagann tionchair shuntasacha charnacha, dhíreacha, indéreacha nó thánaisteacha astu ar láithreáin Eorpacha mar gheall ar a méid nó scála, tógáil talún, cóngarach, riachtanais acmhainní, astaíochtaí (go talamh, uisce nó aer), riachtanais iompair, achar na tógála, oibriú, díchoimisiúnú nó mar gheall ar aon éifeacht eile.*

ONB 4 Measúnú Éiceolaíoch ar Bhithéagsúlacht

Cinnte a dhéanamh de, más cuí, go gcosnaítear agus go gcaomhnaítear limistéir, láithreáin, speicis agus líonra éiceolaíochta a bhfuil luach bithéagsúlachta ag baint leo taobh amuigh de láithreáin ainmnithe. Más cuí, éileamh a dhéanamh go ndéantar measúnú éiceolaíoch ar fhorbairt nach bhfuil ceangailte go díreach le bainistiú na Láithreán Eorpach nó nach bhfuil riachtanach lena mbainistiú, nó ar Láithreán Eorpach molta agus ar dócha go mbeidh tionchair shuntasacha aige ar an láithreán sin, cibé acu go hindíreach nó go carnach.

ONB 5 Nascacht agus Conairí Éiceolaíoch

Tacú le cosaint agus feabhas na nascachta bithéagsúlachta agus éiceolaíochta i láithreáin neamhainmnithe, lena n-áirítear talamh coillte, crainn, fáлта sceach, tailte féaraigh leathnádúrtha, aibhneacha, sruthanna, foinsí nádúrtha uisce, bogaigh, claíochta cloiche, córais gheolaíochta agus gheomoirfeolaíochta, gnéithe tírdhreacha eile agus limistéir fiadhúlra lena mbaineann má tá siad ina gcuid den líonra éiceolaíochta agus/nó dá bhféadfaí breathnú orthu mar chonairí éiceolaíochta i gcomhthéacs Airteagal 10 den Treoir um Ghnáthóga.

ONB 6 Pleananna agus Straitéisí a Chur i bhFeidhm

Tacú le haon mholtaí ábhartha atá i bPlean Náisiúnta Oidhreachta 2030, an Plean Náisiúnta um Bithéagsúlacht, Plean Uile-Éireann um Pailneoirí agus an Straitéis Náisiúnta um Portaigh, agus aon phlean nó straitéis den chineál sin le linn shaolré an phlean sin, a chur i bhfeidhm.

ONB 7 Beartha Maolaithe

Beartha maolaithe a éileamh i gcásanna áirithe más léir gur dócha go mbeidh tionchar ar bhithéagsúlacht. Féadfar go n-áireofar leis na bearta sin, in éineacht le haon riachtanais shonraithe eile, limistéir fiadhúlra/conairí/páirceanna, fáлта sceach, plandú crann, móinéir/riasca bláthanna fiáine agus limistéir eile a bhunú. Maidir le forbairt áiteanna cónaithe, i gcásanna áirithe, féadfar na bearta sin a dhéanamh in éineacht le spás oscailt agus/nó limistéir shúgartha a sheachadadh.

ONB 8 Feasacht Mhéadaithe ar Bhithéagsúlacht agus Oidhreacht Nádúrtha an Chontae
Éascaíocht a dhéanamh ar fheasacht mhéadaithe ar bhithéagsúlacht agus oidhreacht nádúrtha an Chontae ach eolas a chur ar fáil d'úinéirí talún agus don phobal, i gcomhar le comhpháirtithe reachtúla agus eile.

ONB 9 Ialtóga agus Gnáthóga Ialtóg a Chosaint

Iarracht a dhéanamh ialtóga agus a bhfaráí, a limistéir bheathaithe, a gconairí eitilte agus a mbealaí timaistrithe a chosaint. Cinnte a dhéanamh de go mbeidh tograí forbartha i limistéir a d'fhéadfadh a bheith tábhachtach d'ialtóga, lena n-áirítear limistéir thalún coillte, gnéithe líneacha cosúil le fáлта sceach, claíochta cloiche, uiscebhealaí agus fásra bruachánach lena mbaineann a fhéadfaidh úsáidí imirce/foráiste a chur ar fáil, faoi réir measúnacht chúil maidir leis na tionchair a d'fhéadfadh a bheith ar ialtóga. Áireofar leis sin measúnú ar chailteanas carnach na gnáthóige nó ar an tionchar ar dhaonraí agus gníomhaíocht ialtóg sa limistéar agus féadfar go n-áireofar leis sin suirbhé sonracha ar ialtóga. Tabharfaidh gairmí a bhfuil na cáilíochtaí cuí aige/aici faoi mheasúnuithe agus, más dócha go mbeidh tionchair shuntasacha dhiúltacha ag forbairt ar dhaonraí agus gníomhaíocht ialtóg sa limistéar, féadfar cosc a chur le forbairt nó go n-éileofar bearta maolaithe agus/nó cúitimh, mar is cuí. Ní mór measúnú leordhóthanach a dhéanamh ar thionchar na soilse ar ialtóga agus ar a bhfaráí

agus ar an tionchar a bheadh ag oibiachtaí d'oidhreacht chultúir a shoilsiú, i dtaca le forbairtí nua agus le córais soilsithe reatha a uasghrádú.

ONB 10 An tSeirbhís Páirceanna Náisiúnta agus Fiadhúlra agus Pleananna Comhtháite Bainistíochta

Éilítear le hAirteagal 6(1) den Treoir um Ghnáthóga go mbunóidh Ballstáit na bearta riachtanacha caomhantais le haghaidh láithreáin Eorpacha agus, más gá, go mbeidh pleananna cuí bainistíochta atá deartha go sonrath do na láithreáin mar chuid de sin nó go gcomhtháthófar iad i bpleananna forbartha eile. Is tosaíocht reatha na Seirbhíse é cuspóirí caomhantais a bhaineann go sonrath le láithreáin a aithint. Féadfar pleananna bainistíochta a phlé ina dhiaidh sin. Má tá Pleananna Comhtháite Bainistíochta á n-ullmhú ag an tSeirbhís le haghaidh láithreáin Eorpacha (nó codanna díobh), rachfar i dteagmháil leis an tSeirbhís d'fhonn a chinntiú go gcomhtháthófar pleananna go hiomlán sa Phlean agus i bpleananna agus cláir eile, agus é mar rún aige sin go mbíonn pleananna den chineál sin praiticiúil, indéanta agus inmharthana agus go dtugann siad aird ar gach ceist éiceolaíoch, cultúir, sóisialta agus eacnamaíochta, iad a bhaineann le pobail áitiúla san áireamh.

ONB 11 Méadú ar Líon na gCuaríteoirí ar Limistéir Leathnádúrtha, Bainistíocht Cuaríteoirí agus Gnáthóg

Iarracht a dhéanamh aon mhéadú ar líon na gcuaríteoirí a bhainistiú d'fhonn tionchair shuntasacha a sheachaint, cailteanas gnáthóige agus díshocrú san áireamh, agus mar chuid de sin cinnte a dhéanamh de go mbíonn aon tionscadal nua, cosúil le glasbhealaí, lonnaithe achar oiriúnach ó áiteanna atá íogair ó thaobh éiceolaíochta de, cosúil le criosanna bruachánacha.

Más cuí, déanfaidh an Chomhairle agus iad a fhaigheann cead forbartha faoin bPlean iarracht aon mhéadú ar líon na gcuaríteoirí agus/nó aon athrú ar iompar cuaríteoirí a bhainistiú d'fhonn tionchair shuntasacha a sheachaint, cailteanas gnáthóige agus díshocrú san áireamh. Féadfar a áireamh ar bhearta bainistíochta cinnte a dhéanamh de go mbíonn tionscadail agus gníomhaíochtaí nua achar oiriúnach ar shiúl ó áiteanna atá íogair ó thaobh éiceolaíochta de. Beidh Pleananna Bainistíochta Cuaríteoirí/Gnáthóg ag teastáil i leith tionscadail mholta, de réir mar is ábhartha agus is cuí.

*Seachas mar a bhforáiltear dó in Airteagal 6(4) den Treoir um Ghnáthóga, is é sin caithfear: (a) nach bhfuil réiteach ar bith eile ar fáil; (b) go bhfuil cúiseanna dianriachtanacha leasa phoiblí sháraitheigh ann le go rachaidh an plean ar aghaidh; agus (c) go bhfuil bearta cúitimh leordhóthanacha ar bun.

10.7 Acmhainní Uisce

Beidh impleachtaí ag treoracha Eorpacha cosúil leis an gCreat-Treoir Uisce (CTU) agus an Treoir um Níotráití do Chontae na Gaillimhe agus do chaomhnú cháilíocht an uisce. Pléann an CTU le cáilíocht an uisce maidir le réimsí uisce, aibhneacha, lochanna, screamhuiscí, uiscí cósta, uiscí inbhir agus bogaigh san áireamh.

Leagtar amach sa *Phlean Bainistithe Abhantrach d'Éirinn 2018-2021* na gníomhartha nach mór d'Éirinn a dhéanamh chun feabhas a chur ar cháilíocht an uisce agus 'dea-stádas' éiceolaíoch a bhaint amach i réimsí uisce (aibhneacha, lochanna, inbhir agus uiscí cósta) faoi 2027. Éilítear ar Éirinn freisin plean bainistíochta abhantrach a chur le chéile faoin CTU. Chuaigh cáilíocht an uisce in olcas le scór bliain anuas. Aithnítear sa Phlean na foinsí féideartha truailithe agus sna bearta éigeantacha den CTU na gníomhartha atá riachtanach d'fhonn feabhas a chur ar cháilíocht an uisce sa réigiún. Soláthraítear leis an bPlean creatlach níos comhordaithe le haghaidh cáilíocht an uisce a fheabhsú – chun sláinte phoiblí, an comhshaol agus saoráidí uisce a chosaint agus tionscail atá dian ó thaobh uisce de a chothú, gnó agraibhia agus turasóireacht san áireamh, go háirithe faoin tuath in Éirinn.

Cuspóir Beartais maidir le hAcmhainní Uisce

AU 1 Acmhainní Uisce

Acmhainní uisce i limistéar an phlean a chosaint, lena n-áirítear aibhneacha, sruthanna, lochanna, bogaigh, foinsí uisce, turlaigh, cáilíocht uisce dromchla agus screamhuisce, chomh maith le huiscí dromchla, gnáthóga uisceacha agus bogaigh agus speicis fionnuisce agus speicis a bhraitheann ar uisce, i gcomhréir le riachtanais agus treoirlínte Chreat-treoir Uisce an AE 2000 (2000/60/CE), Rialacháin an Aontais Eorpaigh (Beartas Uisce), 2003, (arna leasú), Plean Bainistíochta Ceantair Abhantraí 2018 - 2021 agus Treoracha AE eile, lena n-áirítear aon reachtaíocht náisiúnta agus treoirlínte beartais (aon leaganacha a théann ina ionaid san áireamh); agus aird a thabhairt do Phleananna Bainistíochta Fo-Abhantrach um Dhiúilicíní Péarla Fionnuisce freisin.

AU 2 Pleananna Bainistíochta Abhantrach

Is cuspóir beartais na Comhairle é an clár beart a forbraíodh ag Tionscadail Ceantair Abhantraí faoin gCreat-Treoir Uisce a chur i bhfeidhm, bearta a bhaineann le: idirghníomhaíocht idir uisce dromchla agus screamhuisce, substaintí dainséaracha, hidrea-mhoirfeolaíocht, foraoiseacht, córais cóireála fuíolluisce ar an láthair, sceitheadh bardasach agus tionsclaíoch, brúnna uirbeacha, asbhaintí.

10.8 Bogaigh, Turlaigh, Uiscebhealaí

Is ceantar talún é bogach atá sáithithe le huisce go buan nó go séasúrach, agus áit a bhfuil an t-uiscechlár gar don dromchla nó ar an dromchla. Sa Choinbhinsiún um Bogaigh a bhfuil Tábhacht Idirnáisiúnta leo 1971, sainítear bogach mar: *"limistéir réisc, eanaigh, talún portaigh nó uisce, idir nádúrtha agus shaorga, agus bhuan nó shealadach, ar a bhfuil uisce marbh nó uisce atá ag rith, fionnuisce, uisce goirt nó sáile, lena n-áirítear limistéir uisce mhuirí nach mbíonn níos doimhne ná sé mhéadar le lag trá"*. Cé go bhfuil bogaigh san áireamh le go leor limistéir chosanta, den chuid is mó bíonn bogaigh taobh amuigh de láithreáin chosanta.

Féadfaidh "bogaigh" a bheith an-éagsúil ó thaobh an cuma atá orthu de, go páirteach mar gheall ar an áit a bhfuil siad agus ar an gcineál/na cineálacha fásra atá ann. Tá sraitheanna speisialta plandaí ann a oireann d'aimsir fhliuch agus, ós rud é go mbíonn dálaí éagsúla in áiteanna éagsúla, d'fhéadfadh meascán de ghnáthóga ina bhfuil pobail plandaí éagsúla a bheith i mbogach amháin.

Áirítear le bogaigh ár n-uiscebhealaí agus ár réimsí uisce, chomh maith le gnáthóga eile, riasca, seascainn, giolcarnaigh, portaigh agus tailte boga coillte san áireamh. Bíonn luach bithéagsúlachta an-ard ag baint leis na gnáthóga sin. Chomh maith leis sin, bíonn feidhmeanna eile acu a bhaineann le cáilíocht an uisce a chosaint agus le cosaint ar thuile a chur ar fáil. Cé go bhfuil bogaigh san áireamh le go leor limistéir chosanta, tá formhór na mbogach taobh amuigh de láithreáin chosanta. Tá 5 mhórchineál bogaigh ann, mar seo a leanas:

- **muirí** (bogaigh cósta, murlaigh cósta, cladaí carraigeacha agus sceireacha coiréil san áireamh);
- **inbhearach** (deilteanna, riasca taoide, agus seascainn mangróibh san áireamh);
- **lochach** (bogaigh a bhaineann le lochanna);
- **abhann** (bogaigh in aice le haibhneacha agus sruthanna); agus
- **riascach** (talamh féaraigh fhliuch, riasca, seascainn agus portaigh san áireamh).

Anuas ar bhogaigh a tharlaíonn go nádúrtha, tá bogaigh shaorga ann cosúil le linnte iasc, linnte feirme, talamh uiscithe talmhaíochta, taiscumar, poill gairbhéal, saoráidí cóireála séarachais, agus díoga draenála.

San áireamh leis na bogaigh i nGaillimh tá raon gnáthóg fiadhúlra ann, cosúil le portaigh ardaithe agus portaigh a bhfuil a mbarr bainte, riasca, seascainn, turlaigh, tailte boga coillte, lochanna agus linnte. Anuas air sin, soláthraíonn bogaigh seirbhísí tábhachtacha éiceachórais cosúil le cosaint ar thuilte, soláthar uisce ghlain agus stóráil carbóin. Cé go dtuigtear tábhacht na mbogach, tá siad fós i mbaol agus tá damáistiú fós á dhéanamh ag gníomhaíochtaí cosúil le draenáil agus inlínadh.

Tá sé tábhachtach turlaigh a bhfuil tábhacht caomhantais áitiúil ag baint leo a aithint agus tuiscint a fháil ar na tionchair hidreolaíochta ar fhorbairt na dturlach. Tá roinnt turlach lonnaithe taobh istigh de ghnáthóga tosaíochta agus, dá réir sin, tá siad liostaithe in Aguisín I den Treoir um Ghnáthóga de chuid an AE.

Cuspóir Beartais maidir le Bogaigh, Turlaigh, Uiscebhealaí agus Seascainn

BTUS 1 Láithreáin Bogaigh

Oidhreacht éiceolaíochta agus bithéagsúlachta na láithreán bogaigh sa Chontae a chosaint agus a chaomhnú. Cinnte a dhéanamh de go dtugtar faoin leibhéal cuí measúnaithe maidir le gnáthóga bogaigh a mbaineann tograí leo a mbeadh draenáil nó míntíriú mar chuid díobh a d'fhéadfadh damáiste a dhéanamh d'aon bhogach sa chontae, nó a d'fhéadfadh aon bhogach a scoilteadh nó a dhíghrádú. San áireamh leis sin tá lochanna agus locháin, turlaigh, uiscebhealaí, foinsí uisce agus seascainn, riasca, eanaigh, tailte portaigh, roinnt coillte chomh maith le gnáthóga cósta agus muirí. Láithreáin Ramsar a chosaint faoin gCoinbhinsiún um Bogaigh a bhfuil Tábhacht Idirnáisiúnta leo (go háirithe mar Ghnáthóg Éan Uisce).

10.9 Tailte Portaigh

Is bogaigh iad portaigh a bhfuil móin sa substráit acu den chuid is mó, portaigh a fhaigheann beathú ó bháisteach agus seascainn a fhaigheann beathú ó uisce dromchla agus screamhuisce san áireamh. Is gnáthóg an-annamh é portach ardaithe atá slán agus atá ag fás go gníomhach. Tá tábhacht idirnáisiúnta ag baint le portaigh ardaithe na hÉireann, arb ionann iad agus 50% de na portaigh ardaithe ar fiú a chaomhnú atá fágtha san Eoraip. I gContae na Gaillimhe, bíonn bratphortach ardtalún le fáil i réigiúin shléibhtiúla agus bratphortach ísealchríche/Atlantach le fáil ar thalamh íseal Chonamara agus i gceantair cois cósta. Tá portaigh ardaithe le fáil ar an talamh íseal i dtuaisceart agus in oirthear Chontae na Gaillimhe.

Is gnáthóg bhogaigh ar leith iad portaigh. Tá siad saibhir ó thaobh fiadhúlra de mar bíonn meascán de phlandaí agus ainmhithe iontu a d'fhorbair go sonrach lena bhfás i bportach. Is cartlann bheo iad portaigh mar bíonn iarsmaí plandaí agus déantán leathiontaisithe iontu. D'aimsigh seandálaithe go leor struchtúir iontacha sa mhóin agus faoina bun. Is tábhachtach an méid a dhéanann tailte portaigh nó portaigh chun leibhéil an uisce in abhantracha a rialú. Cuireann siad foinse uisce ar fáil nuair atá an aimsir tirim agus súnn siad barrachas uisce nuair atá an aimsir níos fliche. Gabhann agus coimeádann siad carbón agus is acmhainn nádúrtha thábhachtach iad ó thaobh dul i ngleic leis an athrú aeráide. Meastar gur gnáthóga tosaíochta iad bratphortaigh ghníomhacha agus portaigh ardaithe gníomhacha, atá liostaithe in Aguisín I den Treoir um Ghnáthóga de chuid an AE. Ach nuair a dhraenáiltear agus a bhaintear portaigh, ní féidir leo na feidhmeanna sin a dhéanamh go héifeachtach. Ina dhiaidh sin athraíonn portaigh draenáilte agus díghrádaithe ó shlogaidí carbóin go dtí foinsí an-mhóra carbóin.

Beidh tairbhí ag baint le hathchóiriú na bportach go dtí a stádas nádúrtha ó thaobh chaomhnú an dúlra, an athraithe aeráide agus chosaint agus maolaithe tuile de.

Aithnítear le Beartas Náisiúnta agus Réigiúnach tábhacht agus luach straitéiseach na bPortach agus áirítear leis prionsabail threoracha shonracha lena gcur san áireamh maidir le forbairt ar thailte portaigh. Is tírdhreacha uathúla iad portaigh. D'fhéadfaidís feidhmiú mar limistéir thaitneamhachta don phobal áitiúil agus do chuairteoirí. Tacaíonn siad le gníomhaíochtaí allamuigh éagsúla, cosúil le cnocadóireacht, faire ar fhiadhúlra agus iascach, a mbíonn tairbhí eacnamaíochta ag baint leo i gceantair thuaithe. Is féidir portaigh a úsáid chun críocha eile, cosúil le fuinneamh inathnuaite, ar bhealach comhoiriúnach. Is acmhainn luachmhar talmhaíochta, bithéagsúlachta, pobail, oideachais agus turasóireachta iad portaigh freisin.

Tá liosta cuimsitheach gníomhartha sa '*Straitéis Náisiúnta um Portaigh 2016*', gníomhartha atá riachtanach chun a chinntiú go ndéantar tailte portaigh na hÉireann a chaomhnú agus a chothú agus go ndéantar sócmhainní beo díobh do na pobail atá ina gcónaí in aice leo. Tá roinnt de na láithreán sin in Oirthear na Gaillimhe faoi úinéireacht Bhord na Móna. Cé gur féidir úsáidí na láithreán sin amach anseo a shocrú ar bhonn suíomh ar shuíomh, aithnítear roinnt úsáidí a d'fhéadfadh a bhaint as portaigh ídithe san fhoilseachán de chuid Bhord na Móna, '*Creatlach Straitéiseach maidir le hÚsáid na bPortach Amach Anseo*', mar seo a leanas: Fuinneamh Ailtéarnach (Fuinneamh Gaoithe, Bitmhaise, Gréine), Talmhaíocht, Turasóireacht agus Taitneamhacht, Gairneoireacht, Foraoiseacht, Bithéagsúlacht agus úsáidí a bhaineann leis an éiceachóras. Is príomhcheist dár gcontae é leas inbhuanaithe a bhaint as na húsáidí féideartha sin chun an tairbhe is mó eacnamaíochta, sóisialta agus comhshaoil a bhaint amach don chontae agus don réigiún.

Cuspóirí Beartais maidir le Tailte Portaigh

P 1 Tailte Portaigh a Chosaint

A chinntiú go gcaomhnaítear portaigh atá ainmnithe (nó atá molta lena n-ainmniú) mar Limistéir Oidhreachta Nádúrtha, Limistéir Chaomhantais Speisialta agus Limistéir faoi Chosaint Speisialta mar gheall ar a n-acmhainneacht éiceolaíochta, rialaithe aeráide, oideachais, cultúir agus seandálaíochta, lena n-áirítear aon siúlbealach seanbhunaithe (tóchair) trí phortaigh.

P 2 Deachleachtas maidir le caomhnú agus bainistiú talún portaigh

Oibriú i gcomhar le páirtithe leasmhara ábhartha maidir le gach láithreán oiriúnach portaigh chun deachleachtas maidir le caomhnú, bainistíocht agus teicnící athchóirithe inbhuanaithe portach a léiriú, agus a luach oidhreachta agus oideachais a chur chun cinn, faoi réir Measúnacht Tionchair Éiceolaíochta agus Scagadh Measúnachta Cuí, de réir mar is cuí.

P 3 Creatphleananna

Iarracht a dhéanamh tacaíocht a thabhairt do ghníomhaireachtaí ábhartha, cosúil le Bord na Móna, oibreacha athchóirithe le haghaidh tailte portaigh agus infreastruchtúr lena mbaineann a chur chun cinn, chun go n-úsáidfear tailte portaigh ar bhealach inbhuanaithe agus íogair ó thaobh an chomhshaoil de, cuspóirí taitneamhachta san áireamh leis na húsáidí sin.

10.10 Speicis Ionracha

Is éard is speicis ionracha choimhthíocha ann ainmhithe agus plandaí a scaoileadh san fhiadhúlra de thimpiste nó d'aon ghnó, áit nach bhfuil siad le fáil de ghnáth agus a mbíonn tionchair dhiúltacha acu

ar an timpeallacht. D'fhéadfadh speicis ionracha tionchair shuntasacha a bheith acu ar leasanna caomhnaithe agus eacnamaíochta, agus d'fhéadfáidís i gcásanna áirithe sábháilteacht an duine a chur i mbaol go hindíreach nó go díreach. D'fhéadfadh speicis ionracha andúchasacha, idir inveirteabraigh agus phlandaí, a bheith ina mbagairt mhór do bhitheagsúlacht áitiúil, réigiúnach, náisiúnta agus dhomhanda. D'fhéadfaí tionchar diúltach a imirt ar ghnáthóga talún nó uisceacha, agus d'fhéadfaí damáiste suntasach a dhéanamh d'éiceachórais, leasanna caomhantais agus eacnamaíochta, cosúil le talmhaíocht, foraoiseacht agus infreastruchtúr sibhialta, dá bharr. Ó am go chéile d'fhéadfaí sláinte phoiblí, ainmhíoch agus planda a chur i mbaol freisin. Tá seans ann go scaipfeadh speicis ionracha ó ghairdíní príobháideacha, úsáideoirí bád, gairneoireacht etc., e.g. glúineach bhiorach, rúbarb mór, agus an diúilicín riabhach inár lochanna. D'fhéadfadh speicis ionracha den chineál sin scaipeadh a thuilleadh mar gheall ar oibreacha tochailte agus tógála.

I measc na mbeart chun cosc a chur le agus fáil réidh le speicis andúchasacha, scaipfeadh eolas chun feacht an phobail a ardú, glacfar le cóid chleachtais/bearta caighdeánacha bithshlándála mar chuid de ghnáthghníomhaíochtaí Údarás Áitiúil, rachfar i gcomhairle le páirtithe leasmhara ábhartha, cuirfeadh chun cinn úsáid na speiceas dúchasach i bplandú agus tírdhreachú taitneamhachta, agus taifeadh speicis ionracha/andúchasacha de réir mar a thagann an gá chun cinn agus a cheadaíonn acmhainní. Iarrfaidh an Chomhairle freisin cosc a chur le scaipeadh na speiceas ionrach andúchasach trí ghluaiseacht an charta truaillithe a rialú.

Cuspóirí Beartais maidir le Speicis Ionracha

SI 1 Speicis Choimhthíocha Ionracha agus Speicis Ionracha a Rialú

Is cuspóir beartais na Comhairle tacaíocht a thabhairt do bhearta chun cosc a chur le agus chun fáil réidh speicis ionracha.

SI 2 Plean Bainistíochta um Speicis Ionracha

Cinntea dhéanamh de nach scaiptear ná nach dtugtar isteach speicis ionracha de bharr tograí forbartha. Má mholtar forbairtí ar láithreáin ina bhfuil speicis ionracha faoi láthair nó ina raibh siad roimhe sin, beidh gá le plan bainistíochta um speicis ionracha. Beidh plan tírdhreachaithe ag teastáil le haghaidh forbairtí gar do réimsí uisce agus caithfeadh nach mbeidh speicis ionracha choimhthíocha mar chuid díobh.

10.11 Pailneoirí

Ghlac Comhairle Chontae na Gaillimhe le Plean Uile-Éireann um Pailneoirí arb é sin an iarracht uile-oileáin chun na laghduithe ar fheididí pailnithe a thiontú. Bíonn tionchar ar phailneoirí ag gníomhartha gach uile dhuine, idir údarais áitiúla, ghrúpaí pobail, fheirmeoirí, scoileanna, gharraíodóirí agus ghnólachtaí. I measc na rudaí is mó a chuireann leis an meath, tá cailteanas gnáthóige, truailliú, nimhiú trí cheimiceáin agus lotnaidicídí, pataiginí, seadáin agus an t-athrú aeráide.

Cuspóirí Beartais maidir le Pailneoirí

P 1 Plean Uile-Éireann um Pailneoirí a Sheachadadh

Éascaíocht a dhéanamh ar sheachadadh Phlean Uile-Éireann um Pailneoirí más féidir.

10.12 Crainn, Tailte Coille, Fálta Sceach agus Claíocha Cloiche

Is luachmhar an méid a dhéanann crainn, tailte coillte agus fálta sceach ar mhaithe le bithéagsúlacht agus le tírdhreach agus taitneamhacht amhairc áitiúil ar fud Chontae na Gaillimhe. D'fhéadfadh crainn áirithe, nó níos minice ná sin grúpaí crann, a bheith ina gcomhpháirt thábhachtach den tírdhreach/bailidhreach áitiúil, de shuíomh na bhfoirgneamh, nó de chomhtháthú rathúil na forbartha nua sa tírdhreach. Tá an gá le pobail uirbeacha níos glaise agus níos inbhuanaithe ag méadú, agus tá an fheasacht ar luach na gcrann sna lonnaíochtaí uirbeacha sin ag fás freisin.

Tá fálta sceach ina gcomhartha sóirt ag tírdhreach an Chontae agus soláthraíonn siad conairí tábhachtacha gnáthóg agus fiadhúlra le haghaidh mamaigh bheaga, speicis éan agus speicis ialtóige. Faoin Acht um Fhiadhúlra (Leasú), 2000, tá cosc ar fhálta sceach (agus fásra neamhshaothraithe) a ghearradh le linn shéasúr neadaithe na n-éan (1 Márta go dtí 1 Meán Fómhair), seachas i gcásanna áirithe de réir an dlí.

Cuspóirí Beartais maidir le Crainn, Tailte Coille, Fálta Sceach agus Claíocha Cloiche

CTCFSCC 1 Crainn, Fálta Sceach, Teorainneacha Nádúrtha agus Claíocha Cloiche

Crainn thábhachtacha, cnuasaigh crann agus teorainneacha crann, talamh coillte ársa, teorainneacha nádúrtha, lena n-áirítear claíocha cloiche, fálta sceacha reatha go háirithe fálta sceach teorann cois bóthair agus baile fearainn atá saibhir ó thaobh speiceas de, a chosaint agus iarracht a dhéanamh lena gcoinneáil más féidir, agus cineál teorann atá den chineál céanna a chur in áit teorainn reatha. Cinnte a dhéanamh de go dtugann tograí nua forbartha aird ar chrainn/clampaí crann suntasacha agus go mbíonn gach scéim plandaithe oiriúnach don suíomh sonrath agus úsáid a bhaint as crainn dhúchasacha éagsúla Éireannacha agus fálta sceacha de speicis andúchasacha. Pleananna Bainistíochta Crann a iarraidh lena chinntiú go dtugtar cosaint leordhóthanach ar chrainn le linn forbartha agus go dtugtar isteach iad i ndearadh na bhforbairtí.

CTCFSCC 2 Crainn agus Tailte Coillte a Phlandú

I gcomhar le Coillte agus an Roinn Talmhaíochta, Bia agus Mara agus eagraíochtaí eile, plandú crann agus talamh coillte a spreagadh agus a chur chun cinn mar mhodh tábhachtach chun cur lena cuspóir, is é sin bithéagsúlacht, acmhainní nádúrtha, taitneamhacht, tírdhreach agus táirge turasóireachta an Chontae a chothú, a chosaint agus a fheabhsú. Tailte coillte pobail a spreagadh i gceantair uirbeacha/imill uirbigh trí úsáid a bhaint as maoiniú a bhíonn ar fáil trí scéimeanna cosúil le NeighbourWood agus na Scéimeanna um Choillte Dúchasacha.

CTCFSCC 3**Foraoiseacht a Chosaint**

Gach limistéar suntasach foraoise duillsiltí a chosaint, seachas limistéir foraoiseachta tráchtála. Ba cheart go n-iarrfadh tograí forbartha sna limistéir sin idirghníomhú le nádúr an tírdhreacha de na limistéir foraoisithe agus a dteorainneacha, fad a chuirtear feabhas ar limistéir foraoisithe chun an luach bithéagsúlachta a mhéadú.

10.13 An Gheolaíocht, Eascracha**10.13.1 Láithreáin Seandálaíochta**

Tá Contae na Gaillimhe aitheanta go forleathan mar gheall ar an oidhreacht gheolaíoch atá ann, ach tuigtear nó léirítear é seo don chuid is mó daoine mar an tírdhreach nó na radhairc atá ann. Ós rud é go bhfuil sé ar cheann de na contaetha is mó in Éirinn, agus toisc go bhfuil an bhuncharraig nochta go maith i go leor áiteanna ann, tá raon leathan de láithreáin oidhreachta geolaíochta lonnaithe ann. Mar sin féin, tá cuid den gheo-éagsúlacht is casta sa tír le fáil ann freisin agus fágtar dá bharr sin go bhfuil go leor láithreáin atá tábhacht leis ó thaobh na geolaíochta de.

Tá láithreáin atá tábhacht ó thaobh oidhreachta geolaíochta náisiúnta nó áitiúil sainaitheanta i gClár Oidhreachta Geolaíochta na hÉireann (IGH), agus tá siad sin rangáitear mar Láithreáin Gheolaíochta Contae (CGS) agus táthar tar éis iad a ghabháil isteach sa Phlean Oidhreachta Náisiúnta. Rinne Suirbhéireacht Gheolaíochta na hÉireann (GSI) Clár Oidhreachta Geolaíochta na hÉireann a bhunú in 1998 i gcomhpháirt le Seirbhís Páirceanna Náisiúnta agus Fiadhúlra na Roinne Tithíochta, Rialtais Áitiúil agus Oidhreachta. Tá sé mar aidhm ag an gclár sin láithreáin na hoidhreachta geolaíochta in Éirinn a shainaitheant agus a roghnú lena n-ainmniú mar NHAnna amach anseo. Go dtí seo, níl aon láithreán geolaíochta atá ainmnithe go reachtúil mar NHA.

Aithníonn Comhairle Chontae na Gaillimhe an tábhacht a bhaineann leis an oidhreacht gheolaíoch agus le gnéithe geolaíochta sa Chontae. In iniúchadh a rinneadh ar na láithreáin Oidhreachta Geolaíochta i gContae na Gaillimhe rinneadh 134 Láithreán Gheolaíochta Contae (CGS) a shainaitheant agus tá an liosta curtha le chéile i gcomhairle le Suirbhéireacht Gheolaíochta na hÉireann. Téann cuid de na carraigeacha is sine sa Chontae chomh fada siar leis an Ré Ordaiviseach agus áirítear leo ceantair ghaineamhchloiche agus scealla atá suite i dtuaisceart an Chontae. Mar sin féin, is í an Aolchloch Charbónmhar atá ann sa chuid is mó de gheolaíocht bhuncharraige na Gaillimhe. Tá sé mar aidhm ag Comhairle Chontae na Gaillimhe na córais thábhachtacha gheolaíochta agus gheo-mhoirfeolaíochta atá sa Chontae a chosaint, a chaomhnú agus a fheabhsú agus iarracht a dhéanamh rochtain ar láithreáin dá leithéid a chur chun cinn nuair is féidir (féach aguisín 8).

Cuspóirí Beartais - Láithreáin Gheolaíochta**PG 1****Córais Gheolaíochta agus Gheo-Mhoirfeolaíochta**

Córais gheolaíochta agus gheo-mhoirfeolaíochta, láithreáin oidhreachta geolaíochta contae agus gnéithe a chosaint agus a chaomhnú ón bhforbairt mhíchuí a bhainfeadh óna luach oidhreachta agus ón méid is féidir a léirmhíniú uaidh, agus cinnte a dhéanamh de go ndéantar aon phlean nó tionscadal a théann i bhfeidhm ar chruthuithe carst, ar eascracha nó ar chórais gheolaíochta agus gheo-mhoirfeolaíochta tábhachtacha eile a mheasúnú go leordhóthanach i dtéarmaí an tionchair gheoifiscigh, idreolaíoch nó éiceolaíoch a d'fhéadfadh a bheith aige ar an gcomhshaol.

PG 2**Oidhreacht Gheolaíochta Chontae na Gaillimhe**

Tacú le cur i bhfeidhm na moltaí atá déanta in *Geological Heritage of County Galway – An Audit of County Geological Sites in County Galway (2019)*. Téigh i gcomhairle le Suirbhéireacht Gheolaíochta na hÉireann nuair a táthar ag tabhairt faoi forbairtí, nó nuair a táthar dá gceadú nó dá n-údarú forbairtí a bhfuil sé dóchúil go mbeadh tionchar acu ar na Láithreáin Gheolaíochta sa Chontae nó a mbeadh tochairtí suntasacha i gceist leo, lena n-áirítear láithreáin atá sainaitheanta in *Geological Heritage of County Galway – An Audit of County Geological Sites in County Galway (2019)*.

PG 3 Láithreáin Gheolaíochta a Chur Chun Cinn agus Rochtain Chur Orthu

Níos mó feasachta a spreagadh faoi na láithreáin oidhreachta geolaíochta sa chontae, an rochtain phoiblí ar láithreáin geolaíochta agus geomoirfeolaíochta a chur chun cinn, nuair is iomchuí, agus an fhorbairt mhíchúil a sheachaint.

10.13.2 Eascracha

Is éard is eiscir ná gné oighreach atá déanta as sraithe den ghaineamh agus den ghairbhéal a sil-leagadh iad ag deireadh na hOighearaoise. Aithníonn an Chomhairle an tábhacht uathúil a bhaineann le tírdhreach eascracha na Gaillimhe mar gheall ar an luach atá i gceist le ó thaobh na geolaíochta, na zó-eolaíochta, na luibheolaíochta, na heolaíochta de, agus mar thírdhreach freisin.

Cuspóir Bheartais - Eascracha

ESK 1 Córais Eascracha a Chosaint

Tírdhreach, oidhreacht nádúrtha agus luach bithéagsúlachta na gcóras eiscir sa chontae a chosaint agus a chaomhnú. Measúnú a dhéanamh ar iarratais ar an gcairéalú agus ar fhorbairtí eile atá beartaithe ag tagairt dá stádas nó dá dtábhacht choibhneasta, mar shampla, mar thaitneamhacht, mar thírdhreach agus mar luach eolaíoch i gcomhthéacs an chórais eiscir fhoriomláin.

ESK 2 Limistéar Eascracha

Aird a thabhairt do Mheasúnú Tírdhreacha Chontae na Gaillimhe agus na moltaí ann a bhaineann le limistéir eiscir chomh maith le haon tuarascálacha / sonraí ábhartha eile a thagann amach ina dhiaidh.

10.14 Lochanna Intíre, Uiscebhealaí

I measc uiscebhealaí intíre an Chontae, áirítear lochanna, aibhneacha, canálacha agus sruthanna. Is córais bheo iad ina bhfuil raon leathan gnáthóga agus speiceas le fáil. Feidhmíonn siad mar chonairí éiceolaíochta a nascann gnáthóga agus láithreáin ainmnithe agus cuirtear speicis éagsúla ar a gcumas taisteal ó áit go háit dá réir. Cuireann uiscebhealaí go mór le carachtar an tírdhreacha, leis an tírdhreach mar fhóntas agus leis an gcaighdeán saoil atá ag muintir an Chontae, agus cabhraíonn siad chomh maith chun tacú leis an tairiscint turasoíreachta a ghabhann leis an gcontae agus áiseanna áineasa atá ann.

Cuid dhílis den chosaint do chóras uiscechúrsa is ea ‘Crios Bruachánach’ agus ba cheart go mbeadh sé leathan go leor chun an abhainn nó an uiscechúrsa a chosaint. Ba cheart an leithead roghnaithe a chur in oiriúint do shaintréithe a bhaineann go sonrach leis an láithreán, leis an achar ón abhainn nó le cladach locha. Tá sé tábhachtach go bhfuil an crios maolánach mór go leor chun sláine éiceolaíoch na habhann (agus an fásra nua ann san áireamh) a chosaint agus go mbíonn stair dhaonna an cheantair

curtha san áireamh sa chrios bruachánach (fásra ar thaobh an bhruach lena n-áirítear crainn). Is é cuspóir beartais na Comhairle an crios seo a chosaint roimh an bhforbairt mhíchuí.

Cuspóir Bheartais - Lochanna Intíre, Uiscebhealaí

IW 1 Uiscebhealaí Intíre

(a) Cáilíocht, carachtar agus gnéithe na n-uiscebhealaí intíre a chosaint agus a chaomhnú tríd an rialú a dhéanamh ar fhorbairtí atá gar d'uiscebhealaí, idir uiscebhealaí inseolta agus neamh-inseolta araon, de réir threoirlínte an dea-chleachtais.

(b) Lochanna agus uiscebhealaí intíre na Gaillimhe a chaomhnú, a chosaint agus a fheabhsú ar mhaithe leis an taitneamhacht agus an taitneamhacht acmhainní áineasa a ghabhann leo.

(c) Criosanna bruachánacha na gcóras sruthchúrsa ar fud an Chontae a chosaint, ag aithint na dtairbhí atá le fáil uathu maidir leis an mbainistíocht riosca i gcás tuilte agus an chosaint do shláine éiceolaíoch na gcóras sruthchúrsa agus a chinntiú go ndéantar gcuirtear san áireamh iad sa chriosú úsáide talún sna Pleananna Ceantair Áitiúil.

(d) Tacóidh an Chomhairle go príomha le forbairt agus uasghrádú na nUiscebhealaí Intíre agus na saoráidí a ghabhann leo ar aon dul leis an reachtaíocht, an dea-chleachtas agus straitéisí bainistíochta ábhartha, chomh maith leis na príomhpháirtithe leasmhara agus comhlachtaí gaolmhara, agus Uiscebhealaí Éireann ina measc.

(e) A chinntiú go mbeidh gach astarraingt uisce faoi réir measúnaithe chun na ceanglais faoi Airteagal 6 den Treoir um Ghnáthgá a chomhlíonadh.

(f) Iarracht a dhéanamh rochtain bhreise a sholáthar ar bhruacha locha agus aibhneacha le haghaidh cearta slí poiblí, saoráidí páirceála agus saoráidí leataobh, nuair is iomchuí.

(g) Beidh gá ann, i leith gach uile fhorbairt, cinnte a dhéanamh de go dtugtar faoi bearta cosanta ithreach leordhóthanacha, nuair is iomchuí, lena n-áirítear imscrúduithe ar chineál agus ar mhéid aon éillithe ithreach/screamhuisce.

10.15 An Bonneagar Glas agus Gorm

Is téarma cineálach é an Bonneagar Glas (GI) a chlúdaíonn cosaint, bainistíocht agus feabhsú acmhainní comhshaoil uirbeacha, peirea-uirbeacha agus tuaithe (nádúrtha agus bainistithe araon) trí spásanna glasa ilfheidhmeacha agus idirnasctha a sholáthar. Is éard atá i gceist leis an mbonneagar glas agus gorm, go bunúsach, ná na spásanna glasa agus an timpeallacht uisce. Tugtar 'bonneagar' air toisc go bhfuil sé chomh tábhachtach don phobal le cineálacha eile bonneagair, bóithre, scoileanna agus ospidéal, mar shampla. Glactar leis go gcuimsítear leis gach uile spás glas agus timpeallacht uisce a bhfuil luach poiblí agus nádúrtha ag baint leis.

Baineann an Bonneagar Glas leis an líonra idirnasctha de shócmhainní comhshaoil sa Chontae, i suíomhanna uirbeacha agus tuaithe araon, ar féidir leo raon sochar comhshaoil agus cáilíocht beatha a chur ar fáil don phobal. Clúdaíonn sé timpeallachtaí nádúrtha, leathnádúrtha agus forbartha, lena n-áirítear gnáthóga ardtailte, bogaigh, portaigh, coillearnacha, gairdíní, limistéir screamhuisce, aibhneacha agus na tuillemhánna, lochanna, canálacha agus ceantair chósta iontu.

Tagraíonn Bonneagar Gorm (BI) do dhobharlaigh agus d'uiscebhealaí dála aibhneacha, lochanna, sruthanna, taiscumair, ceantair chuain, tuillemhánna, bruacha abhann, bogaigh agus linnte. Nuair a chuirtear na sócmhainní seo go léir le chéile, is é sin an Bonneagar Glas-Gorm atá cuimsithe iontu, agus is féidir leo a bheith poiblí agus príobháideach araon, agus rochtain phoiblí orthu, nó gan é, i gceantair uirbeacha agus tuaithe araon. Soláthraíonn an bonneagar Glas agus Gorm buntáistí

comhshaoil, eacnamaíocha, oideachais, éiceolaíocha agus sóisialta trí réitigh nádúrtha-bhunaithe agus is féidir leis an gcaillteanas bithéagsúlachta, an ilroinnt ghnáthóige agus díghrádú éiceachóras a stopadh agus a aisiompú, fiú.

Cuireann an bonneagar Glas agus Gorm araon le deiseanna áineasa agus turasóireachta, cothaíonn siad ár dtionscal bia agus spreagann siad gnólachtaí nua a bheith curtha i mbun chun infheistíocht a dhéanamh sa Chontae. Aithnítear níos mó freisin go bhfuil bonneagar glas agus gorm ina chuid ríthábhachtach chun pobail athléimneacha a thógáil atá in ann oiriúnú d'iarmhairtí an athraithe aeráide.

Tá deiseanna ann i gContae na Gaillimhe chun an líonra bonneagair ghlais a leathnú agus a neartú agus chun iniúchadh breise a dhéanamh ar chomhtháthú an bhonneagair ghlais i bhforbairtí poiblí agus príobháideacha sa todhchaí. Tá sé ar dhúshlán tábhachtach atá le tabhairt ag Contae na Gaillimhe an fás a bhainistiú ionas go gcoinneofar oidhreacht nádúrtha agus bithéagsúlachta an Chontae ar bhealach a gcosnófar acmhainní bonneagair ghlais an Chontae amach anseo. Tá sé i gceist é sin a bhaint amach trí na cuspóirí beartais atá fite fuaite tríd an bplean ar fad a bhaint amach agus trí Straitéis Oiriúnaithe Aeráide na Gaillimhe, Plean Oidhreacht agus Bithéagsúlachta na Gaillimhe agus straitéisí lárnacha reachtúla agus neamhreachtúla eile a chur i bhfeidhm freisin.

Buntáistí an Bhonneagair Ghlais

Is féidir achoimre a dhéanamh ar na príomhbhuntáistí a bhaineann le forbairt bheartais bonneagair ghlais mar seo:

- Buntáistí Comhshaoil.
- Buntáistí sóisialta agus eacnamaíochta.
- Buntáistí Bithéagsúlachta.
- Cuireann sé le Caighdeán na Beatha.
- Timpeallachtaí Táirgíúla.
- Buntáistí Oiriúnaithe um an Athrú Aeráide agus Buntáistí Maolaithe.
- Cruthaíonn sé mórtas áite i gceantair Uirbeacha agus Tuaithe araon.
- Tuiscint ar na tírdhreacha, an ailtireacht, agus ar an oidhreacht nádúrtha agus an oidhreacht chultúrtha araon.
- Cosnaíonn sé Acmhainn Uisce, an Bhainistíocht Tuilte agus Feabhsaíonn sé Caighdeán an Uisce
- An bhainistíocht abhantraí/dhobharcheantair a chomhtháthú leis an bpleanáil straitéiseach.

Cuspóirí Beartais - An Bonneagar Glas agus an Bonneagar Gorm

GBI 1 Forbairtí Nua

Ceanglas a chur ar gach togra don fhorbraíocht ar an mórscála go gcuireann siad le cosaint, bainistíocht agus feabhsú an bhonneagair ghlais / ghoirm atá ann cheana sa Chontae agus le bonneagar glas / gorm nua a chur ar fáil, nuair is iomchuí, trí phlean bonneagair ghlais / ghorm a áireamh mar chuid dhílis d'aon iarratas pleanála. Ba cheart go sainithneofaí sa phlean seo sócmhainní, srianta agus deiseanna comhshaoil agus éiceolaíochta agus go n-áireofar ann chomh maith tograí forbairt acmhainní bonneagair ghlais a chosaint, a bhainistiú agus a fheabhsú ar bhealach inbhuanaithe.

GBI 2 Líonra Bonneagair Ghlais/Ghoirm

Éascú a dhéanamh ar an bhforbairt agus an feabhsú leanúnach i leith líonra bonneagair ghlais/ghoirm do cheantair uirbeacha agus thuaithe, ag nascadh conairí nádúrtha agus

leathnádúrtha lena n-áirítear spásanna glasa, spásanna oscailte, taitneamhachtaí glasa agus talamh iarmharach, chomh maith le haibhneacha agus canálacha. Féadfar go n-áireofaí ar na feabhsuithe ar ghnéithe nádúrtha soláthar maolán bruachánach, cláir bhia pobail (cuibhrinn) agus limistéir fhiáine le haghaidh an phailnithe, rud a bhfágfadh go mbeifí cinnte go raibh limistéar nádúrtha ann ar mhaithe leis an mbithéagsúlacht, an fiadhúlra agus an oiriúnú aeráide.

10.16 An Líonra Gormbhealaí, Glasbhealaí agus Bealaí Portaigh

Is éard atá i gceist le gormbhealaí gréasán uiscebhealaí intíre inseolta cosúil le lochanna, canálacha agus aibhneacha. Cuireann siad bealaí scéimhe ar fáil ar chanú, rothar nó ar chos agus ceanglaíonn siad Contae na Gaillimhe le Cathair na Gaillimhe agus le Contaetha máguaird. I gContae na Gaillimhe, tá i measc na samplaí Abhainn na Sionainne: an Pháirc Líneach ó Bheannchar, Contae Uíbh Fhailí go Míleac i gContae na Gaillimhe, Abhainn na Gaillimhe agus Loch Coirib; Gormbhealach Mór an Iarthair (Gormbhealach Abhainn na Gaillimhe agus Loch Coirib), Gleann Abhann Abhainn an Chláir, Loch Deirgeirt, Gormbhealach Loch Deirgeirt ó Phort Omna go dtí an Scairbh i gContae an Chláir. Nuair a chuirtear líon na n-aibhneacha agus na lochanna sa chontae san áireamh, déanfaidh an Chomhairle dícheall gréasán gormbhealaí comhtháite a fhorbairt laistigh den chontae agus go contaetha eile.

Go bunúsach, is bealaí comhroinnte easbhóthair iad féarbhealaí atá saindeartha do rothaithe agus do choisithe araon chun críocha fóillíochta, áineasa, turasóireachta agus turais laethúla agus is le haghaidh turais neamh-mhótair iad go heisiach, agus déantar iad a fhorbairt ar bhealach comhtháite a fheabhsaíonn timpeallacht agus cáilíocht beatha an cheantair máguaird. Soláthraíonn siad deiseanna áineasa le haghaidh an tsuíil, na jagála agus na rothaíochta, is minic a bhíonn siad comhcheangailte le conairí abhann / srutha agus is féidir leo pasáiste gan bacainn a chur chun cinn don fhiadhúlra chomh maith. Ag seo, cuid de na roghanna atá le fáil i gContae na Gaillimhe chun siúl agus chun a bheith ag rothaíocht: Bealach Rothaíochta/Glasbhealach Náisiúnta Gaillimh go Baile Átha Cliath; In éineacht le féarbhealaí atá beartaithe ón Órán Mór go Bearna, Baile Átha an Rí go Tuaim, an Clochán go Deirgimleach agus an Clochán go Leitir Fraic.

Is éard atá sa Chontae mar bhealaigh phortaigh ná roinnt suíomhanna móna ardaithe suntasacha agus sainaitnítear cuid acu siúd gur fiú iad a chosaint in Oirthear na Gaillimhe agus cuid díobh a bhfuil sé aitheanta go bhfuil acmhainn ag acu chun nasc a dhéanamh le gné eile den bhonneagar glas / gorm.

Aithníonn an Chomhairle na Gormbhealaí, na Glasbhealaí agus na Bealaí Portaigh agus an méid a chuireann siad le líonra Bonneagair Ghlais foriomlán an Chontae, chomh maith leis an iliomad buntáistí eacnamaíocha, sóisialta agus comhshaoil luachmhara atá curtha ar fáil mar gheall orthu. Aithníonn an Chomhairle an gá atá ann na sócmhainní seo a chaomhnú agus a chosaint agus féachann sí lena bhforbairt a thuilleadh, toisc go soláthraíonn siad cosaintí nádúrtha i gcoinne riosca i gcás tuilte i gceantair uirbeacha agus thuithe araon; acmhainneacht luachmhar eacnamaíoch a chur leis agus a thairiscint i dtéarmaí na forbartha turasóireachta agus na seachtháirgí a ghabhann léi; agus buntáistí suntasacha ó thaobh na cáilíochta beatha freisin.

Tá an Chomhairle lántiomanta do líonra Glasbhealaí, Gormbhealaí agus Bealaí Portaigh a fhorbairt de réir cheanglais an bheartais náisiúnta, lena n-áirítear *'Strategy for the Future Development of National and Regional Greenways'* (2018).

BGP 1 Glasbhealaí/Gormbhealaí Straitéiseacha

Tacú le tionscadail straitéiseacha inbhuanaithe Glasbhealaigh / Gormbhealaí a sholáthar sa Chontae ar aon dul leis *an Straitéis um Fhorbairt na nGlasbhealaí Náisiúnta agus Réigiúnacha Amach Anseo*, chun an reachtaíocht agus an dea-chleachtas a éascú ar bhealach atá comhoiriúnach le beartais chaomhnaithe dúlra agus comhshaoil eile.

BGP 2 Líonra Straitéiseach Glasbhealach a Fhorbairt

Tacú le Líonra Glasbhealaí Straitéiseach comhtháite de bhealaí náisiúnta agus réigiúnacha a fhorbairt agus nascacht leis na féarbhealaí atá ann cheana a uasmhéadú trí naisc a chur idir an mbonneagar rothaíochta agus siúil ar bhealach atá comhoiriúnach le beartais chaomhnaithe dúlra agus comhshaoil eile. Leis sin, áireofar:

- Rotharbhealach/Glasbhealach Náisiúnta Gaillimh go Baile Átha Cliath;
- Glasbhealach Chonamara i.e. (An Clochán go hUachtar Ard, Gaillimh go hUachtar Ard);
- Órán Mór go Glasbhealach Chósta Bhearna;
- Baile Átha an Rí go Tuaim;
- An Clochán go Deirgimleach;
- An Clochán go Leitir Fraic.

BGP 3 Glasbhealaí, Gormbhealaí, Bealaí Portaigh agus Conairí

(a). Is cuspóir beartais é tacú le leathnú amach féarbhealaí, gormbhealaí, móinbhealaí agus conairí sa chontae agus iad a chomhtháthú agus a nascadh le féarbhealaí, gormbhealaí, móinbhealaí agus conairí eile atá ann cheana féin/atá beartaithe, laistigh agus lasmuigh den chontae araon.

(b). Cuspóir beartais é tacú, sa chás gurb iomchuí, le coincheap Glasbhealaí chun breithniú a dhéanamh ar bhonneagar taistil áitiúil, agus ar nascacht le bailte agus sráidbhailte áitiúla nuair a bhíonn bealach aon Ghlasbhealaigh á dheardh.

10.17 Cearta Slí Poiblí

Bhí cearta slí poiblí ann leis na cianta agus bhí siad mar bhealach do dhaoine i bhfad ó shin chun taisteal timpeall áiteanna éagsúla sa Chontae. Is féidir le cearta slí poiblí acmhainn shuntasach áineasa agus taitneamhachta a chur ar fáil agus is sócmhainn thábhachtach eacnamaíochta agus turasóireachta iad don Chontae freisin. Aithníonn an Chomhairle an tábhacht a bhaineann le cearta slí seanbhunaithe a choinneáil agus tacú le tionscnaimh chun bealaí siúil agus inrochtaineacht ghinearálta a bhunú.

Cuspóir Bheartais - Cearta Slí Poiblí**PRW 1 Cearta Slí Poiblí**

(a) Nuair a dhéantar iarratas air, cuir an riachtanas atá le cearta slí poiblí a chaomhnú a chur san áireamh sa chás go dtugtar rochtain ar chladach, sliabh, cladach locha, bruach abhann nó áit eile áilleachta nádúrtha nó áise áineasa leo.

(b) Déan iarracht na cearta slí poiblí atá ann cheana a shainiú, a mhapáil agus a chosaint de réir mar a bheidh siad ar fáil don Údarás Pleanála thar shaolré an phlean.

10.18 Geopháirceanna Domhanda de chuid UNESCO agus Láithreáin Oidhreachta Domhanda

Is ceantair gheografacha aontaithe aonair iad Geopháirceanna Domhanda UNESCO ina ndéantar láithreáin agus tírdhreacha a bhfuil tábhacht gheolaíoch idirnáisiúnta acu a bhainistiú de réir coincheap iomlánaíoch cosanta, oideachais agus forbairt eacnamaíoch inbhuanaithe. Tá an-tóir ar an gcur chuige ón mbun aníos atá acu i leith an chaomhnú a chomhcheangal le forbairt inbhuaine, agus ról a thabhairt do mhuintir na háite ina dtaca. Faoi láthair, tá 127 Geopháirc Dhomhanda de chuid UNESCO, lonnaithe i 35 tír.

Is tionscadal uailmhianach dhá bhliain é geoparc Dhúiche Sheoigheach & na Lochanna Iartharacha (2020-2021), is é an cuspóir lárnaigh a ghabhann leis ná geopháirc a fhorbairt sa cheantar timpeall ar Dhúiche Sheoigheach ar theorainn na Gaillimhe-Mhaigh Eo, agus Loch Measca, Loch Carra agus Loch Coiribe, agus é faoi rún iarratas a dhéanamh ina dhiaidh ar lánstádas Geopháirc Domhanda de chuid UNESCO ina dhiaidh.

Is ceantar a bhfuil oidhreacht shuntasach chultúrtha agus tírdhreacha í Ísealchríocha na Boirne a théann ó Airde an tSléibhe go dtí Ardtailte na Boirne agus ó Chinn Mhara go Croisín i gContae an Chláir.

Tá líonra láidir éicea-ghnólachtaí lonnaithe i nGeopháirc Domhanda na Boirne agus Aillte an Mhothair de chuid UNESCO, agus iad suite laistigh dá tírdhreach íocónach den aolchloch, d'uaimheanna agus d'aillte carst. Tacaíonn sé leis an turasóireacht inbhuaine a fhorbraíonn agus a chuireann an ceantar chun cinn mar cheann scríbe speisialta saibhir agus sainchuspóra, a neartaíonn an geilleagar áitiúil agus a fheabhsaíonn eispéireas an chuariteora. Cuireann an Geopháirc geolaíocht agus córas idrigeolaíoch íogair an cheantair chun cinn trí ghníomhaíochtaí oideachais agus for-rochtana agus cleachtais láidre á seoladh aige sa turasóireacht inbhuaine.

Cé go bhfuil Geopháirc Dhomhanda na Boirne agus Aillte an Mhothair de chuid UNESCO lonnaithe i gContae an Chláir, chuaigh an t-ainmniú seo chun leasa phobail cheantar Ísealchríocha na Boirne i gContae na Gaillimhe.

Cuspóir Bheartais - Stádas mar Gheopháirc Dhomhanda de chuid UNESCO

UGG 1 Stádas mar Gheopháirc Dhomhanda de chuid UNESCO

Leanúint ar aghaidh ag obair i gcomhpháirtíocht leis na páirtithe leasmhara ábhartha go léir chun obair leanúnach Dhúiche Sheoigheach agus Lochanna an Iarthair atá ag iarraidh Geopháirc a éascú agus a thacú agus iarratas a dhéanamh chun lánstádas Geopháirc Domhanda de chuid UNESCO a bhaint amach dó. Tacaíocht a thabhairt do thionscnaimh i ndáil le Geopháirc Ísealchríocha na Boirne, agus le Geopháirc Domhanda na Boirne agus Aillte an Mhothair de chuid UNESCO a bhaineann leis an gcontae.

10.19 Láithreán Oidhreachta Domhanda

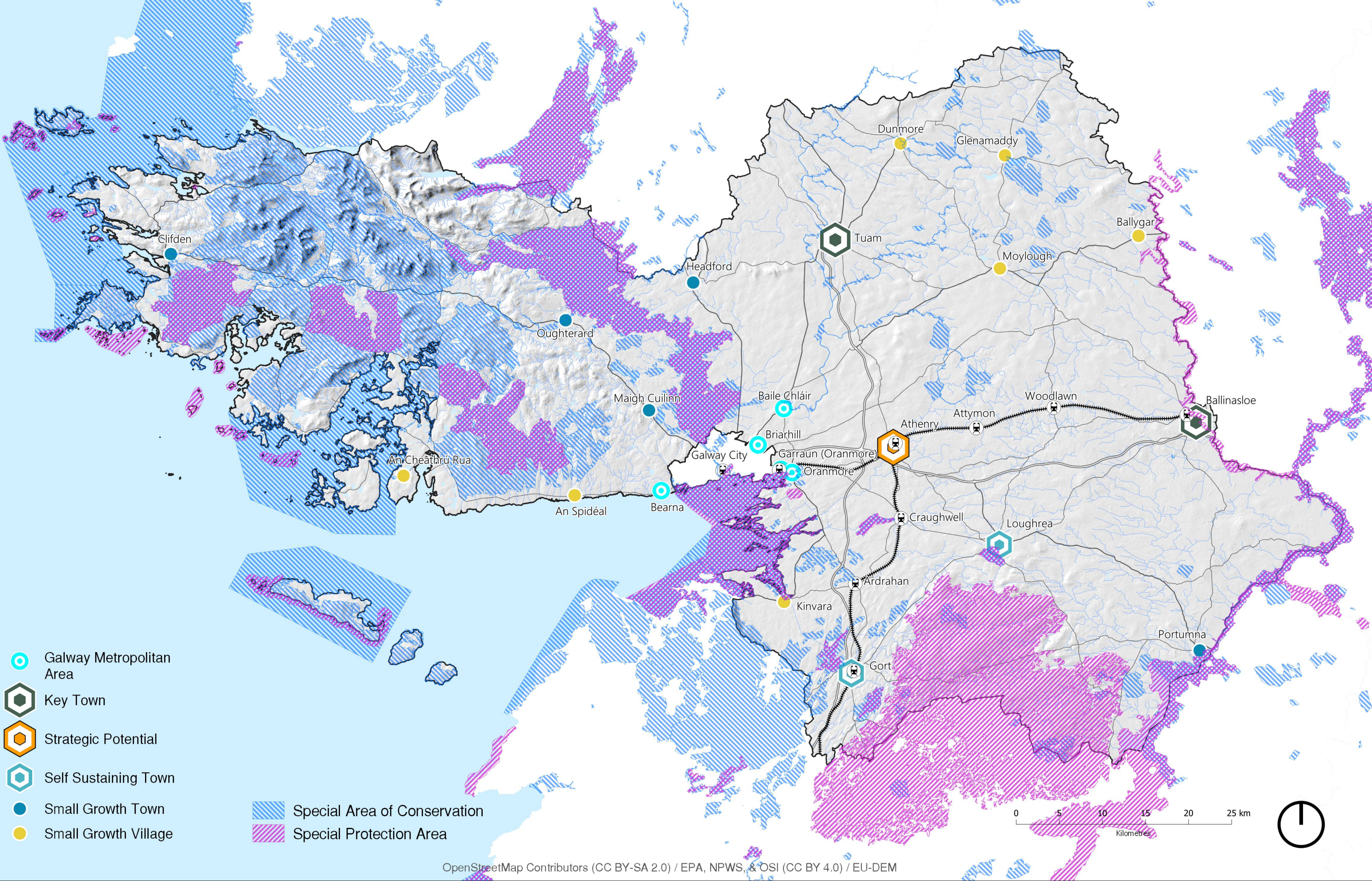
Tá cosaint oidhreacht chultúrtha agus nádúrtha an domhain thar a bheith tábhachtach do na glúnta atá ann faoi láthair agus do na glúnta atá fós le teacht agus, chuige sin, tá an Stát tiomanta a Láithreáin Oidhreachta Domhanda (liosta trialach) a shainaithint, a chosaint, a chaomhnú, a chur i láthair agus a chur chun cinn amach anseo ar mhaithe leis na glúnta atá fós le teacht ar aon dul le hAirteagal 4 den Choinbhinsiún um an Oidhreacht Domhanda.

Cuspóir Bheartais - Láithreáin Oidhreachta Domhanda Shealadacha

TWHS 1

Láithreáin Oidhreachta Domhanda Shealadacha

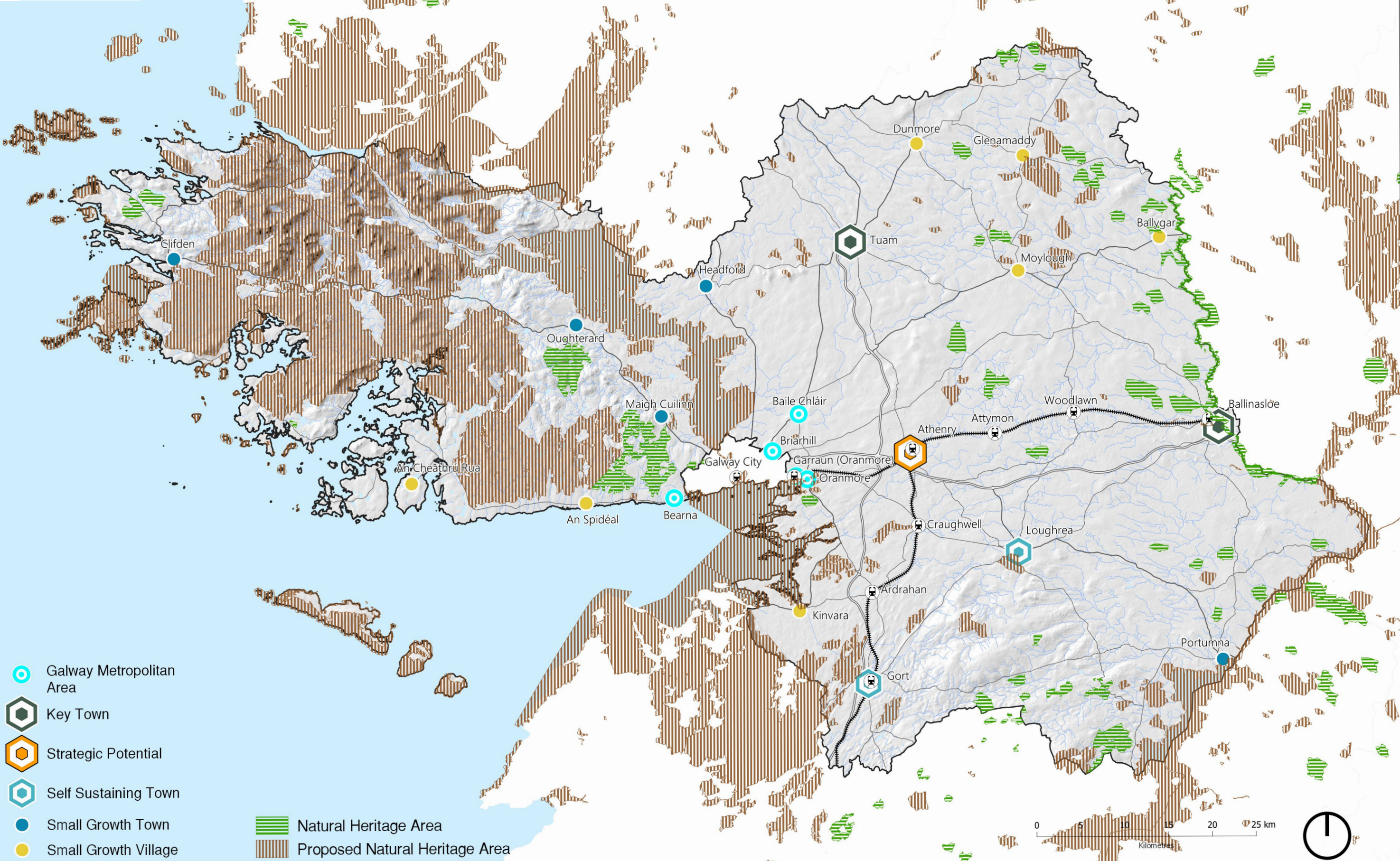
An Luach Uilíoch Dochreidte a bhaineann leis na Láithreán Oidhreachta Domhanda trialacha i gContae na Gaillimhe a chosaint, eadhon Dúnta Cloiche an Iarthair agus an Bhoirinn atá áirithe Liosta Sealadach UNESCO agus dul i dteagmháil le tionscnaimh náisiúnta agus idirnáisiúnta eile a chuireann oidhrecht speisialta thógtha, nádúrtha agus chultúrtha áiteanna chun cinn sa Chontae. Comhoibriú le húinéirí talún, le muintir na háite agus le páirtithe leasmhara ábhartha eile chun stádas Láithreán Oidhreachta Domhanda a bhaint amach do na láithreáin atá sainaitheanta i gContae na Gaillimhe.

- Galway Metropolitan Area
- Key Town
- Strategic Potential
- Self Sustaining Town
- Small Growth Town
- Small Growth Village

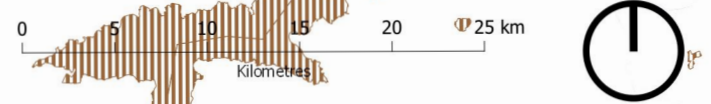
- Special Area of Conservation
- Special Protection Area

- Galway Metropolitan Area
- Key Town
- Strategic Potential
- Self Sustaining Town
- Small Growth Town
- Small Growth Village

- Natural Heritage Area
- Proposed Natural Heritage Area

Map 10.1 European Sites

OpenStreetMap Contributors (CC BY-SA 2.0) / EPA, NPWS, & OSI (CC BY 4.0) / EU-DEM

Caibidil 11 An Fhorbairt Phobail agus an Bonneagar Sóisialta

“Pobail shláintiúla agus inbhuanaithe a chur chun cinn agus a fhorbairt, le rochtain ar raon leathan d’áiseanna sóisialta, pobail, cúraim shláinte, oideachais agus cultúrtha ar ardchaighdeán a fhreastalaíonn ar riachtanais reatha agus ar riachtanais a bheidh ann amach anseo araon agus lena ndéantar, tríd an tiomantas don chomhionannas, don rannpháirtíocht, don inrochtaineacht agus don ionchuimsiú sóisialta, an Contae a fhorbairt mar cheantar uathúil a chuireann le caighdeán saoil an duine”.

11.1 Réamheolas

Is cuid lárnach í pobail sláintiúla agus uilechuimsitheacha a chruthú, arna bhforbairt ar aon dul le prionsabail na hinbhuanaitheachta agus na hinrochtaineachta, chun ardchaighdeán maireachtála a chinntiú do gach cónaitheoir i gContae na Gaillimhe agus chun cinntiú freisin gur áit tharraingteach é an Contae chun cuairt a thabhairt air agus chun do chuid gnó a dhéanamh araon. Déanann déanamh áite agus cáilíocht ár dtimpeallachta láithreacha lena n-áirítear ár gcumas rochtain a fháil ar bhonneagar sóisialta, seirbhísí agus taitneamhachtaí, idirghníomhaíochtaí fóillíochta agus sóisialta difríocht mhór i saol an duine agus pobail láidre uilechuimsitheacha á bhforbairt freisin.

Tá rochtain ar an mbonneagar sóisialta agus ar phobail sa chontae riachtanach don fholláine agus don ionchuimsiú sóisialta, agus chun pobail inbhuanaithe tarraingteacha a chur i gcrích freisin. Ba cheart go mbeadh rochtain éasca ar an mbonneagar sóisialta tríd an siúl, an rothaíocht agus an iompar poiblí araon. Teastaíonn deiseanna ó phobail freisin chun bannaí a chomhlíonadh, idirghníomhú agus a fhoirmiú, iad uile riachtanach chun mórtas áite agus braistint muintearais a chruthú. Ba cheart úsáid chomhroinnte agus comhlonnú saoráidí a spreagadh, d’fhonn talamh a úsáid ar bhealach níos éifeachtaí agus deiseanna a éascú le haghaidh na lánpháirtíochta breise agus rannpháirtíocht an phobail.

11.2 Aidhmeanna Straitéiseacha

Oibreoidh Comhairle Chontae na Gaillimhe i gcomhar leis na geallsealbhóirí agus na gníomhaireachtaí oiriúnacha d’fhonn iarracht a dhéanamh cur chuige comhtháite agus inbhuanaithe a bhaint amach i leith na forbartha sa Chontae. Beidh na haidhmeanna straitéiseacha seo a leanas ag gabháil leis:

- Pobail inbhuanaithe a chur chun cinn agus a éascú tríd an bpleanáil um úsáid talún, trí thacú leis an soláthar d’áiseanna fóillíochta, áineasa, taitneamhachta agus cultúrtha agus ár gcumas rochtain a fháil ar sheirbhísí, agus seirbhísí oideachais agus cúraim shláinte san áireamh;
- Sochaí atá níos cuimsithí ón taobh sóisialta de a chruthú tríd an t-eisiamh sóisialta, an bhochtaineacht agus an díothacht a mhaolú, agus an tithíocht inacmhainne ar ardchaighdeán a sholáthar, bonneagar pobail agus rochtain ar fhaisnéis agus acmhainní a fheabhsú ar fud an Chontae agus ar fud na bpobal uile chun na críocha sin;

- A chinntiú go bhfuil prionsabail na forbartha pobail inrochtana, uilechuimsithí agus inbhuanaithe curtha i gcroílár na forbraíochtaí uile;
- An rannpháirtíocht ghníomhach agus uilechuimsitheach i ngníomhaíochtaí coirp agus sóisialta a spreagadh, a chur chun cinn agus a éascú.

11.3 Comhthéacs Straitéiseach

Tá an chaibidil seo curtha le chéile ag féachaint do na Pleananna, na bPolasaithe agus na dTreoirínte Eorpacha, Náisiúnta agus Réigiúnacha seo a leanas

An Straitéis Eoraip 2020
Coinbhinsiún na Náisiún Aontaithe um Chearta Dhaoine Faoi Mhíchumas
Éire 2040 An Tionscadal - An Creat Náisiúnta Pleanála 2018
Plean Forbartha Náisiúnta 2018-2027
Plean Gníomhaíochta ar son na hAeráide 2019
An tAcht um Pleanáil agus Forbairt, 2000 (arna leasú)
An Straitéis Spáis agus Eacnamaíochta Réigiúnach do Réigiún an Tuaiscirt agus an Iarthair 2020-2032
Sustainable Residential Development Guidelines In Urban Areas and The Urban Design Manual – A Best Practice Guide, May 2019.
Treochlár um an Ionchuimsiú Sóisialta 2020-2025 – Uaillmhian, Spriocanna agus Tiomantas
Plean Gníomhaíochta Náisiúnta um an Ionchuimsiú Sóisialta 2018-2021 (2007-2016 agus Nuashonrú 2015-2017 ina leith)
Plean Oiriúnaithe Earnála um an Athrú Aeráide agus an tSláinte 2019 - 2014
Plean Áitiúil Eacnamaíochta agus Pobail Chontae na Gaillimhe 2016 – 2022
Get Ireland Active, National Physical Activity Plan for Ireland, 2016 & Implementation Summary 2018
An Clár um an Ionchuimsiú Sóisialta agus an nGníomhachtú Pobail 2018-2022
Ár bPobail: A Framework Policy for Local and Community Development in Ireland, 2015
Plean Gníomhaíochta Sláintecare, 2019 & Future of Healthcare, Sláintecare Report, 2017
Éire na Sláinte - Creat Feabhsaithe le haghaidh na Sláinte agus na Folláine 2013 - 2025.
Éire na Sláinte - A Healthy Weight For Ireland, Department of Health
Torthaí Níos Fearr, Todhchaí Níos Gile: An Creat Beartais Náisiúnta do Leanaí agus do Dhaoine Óga 2014-2020
Ready, Steady, Play! A National Play Policy, Oifig Náisiúnta na Leanaí, 2019
Soláthar Scoileanna agus an Córas Pleanála: Cód Cleachtais d'Údaráis Phleanála, RFORA, 2008
Childcare Facility Guidelines for Planning Authorities, RFORA, 2001
Suirbhé don Tionscnamh um Aosú Sláintiúil agus Dearfach, An Roinn Sláinte, 2016
An Straitéis Náisiúnta um Aosú Dearfach, An Roinn Sláinte, 2013
Straitéis Aoisbhá na Gaillimhe, 2014 - 2019
Straitéis Náisiúnta um Lánpháirtíocht an Lucht Siúil agus Romaigh 2017-2021
Great Outdoors - A Guide for Accessibility 2018
An Eagraíocht Dhomhanda Sláinte, Promoting Physical Activity and Active Living in Urban Areas – The Role of Local Governments 2006
An Straitéis Náisiúnta in aghaidh na Bochtaineachta
Our sustainable future – A Framework for Sustainable Development
Plean Straitéiseach an Údaráis Náisiúnta Míchumais 2019-2021
Building for Everyone: A Universal Design Approach, 2012, An tÚdarás Náisiúnta Míchumais
Plean Forfheidhmithe na Straitéise Náisiúnta Míchumais 2013-2015, Grúpa Forfheidhmithe na Straitéise Náisiúnta Míchumais
Straitéis Náisiúnta na mBan, 2007-2016, An Roinn Dlí agus Cirt agus Comhionannais
The Urban Design Manual – A Best Practice Guide, May 2019

Creat Beartais Náisiúnta um an Rothaíocht
Connecting People, Connecting Places; A Strategy for Walking and Cycling, 2015
Strategy for the Future Development of National and Regional Greenways, 2018
Beartas Spóirt Náisiúnta 2018-2027
Galway Sports Partnership Strategic Plan 2016-2020
Ár Leabharlanna Poiblí 2022 - Pobail a Spreagadh, a Cheangal agus a Chumhasú
Culture 2025 – A Framework Policy to 2025, REOGRTG, 2016
Straitéis Comhtháthaithe agus Éagsúlachta Chontae na Gaillimhe 2013-2015
Coiste na Gaillimhe um Sheirbhísí do Leanaí agus do Dhaoine Óga
Luathbhlianta Chontae na Gaillimhe. An Plean um Shláinte agus Folláine (2018 – 2022)
Treoir don Chlós Súgartha Chontae na Gaillimhe, 'Let's Play!', 2015

11.3.1 Creat Náisiúnta Pleanála

Tá an Creat Náisiúnta Pleanála (NPF) bunaithe ar 10 dTorthaí Straitéiseacha Náisiúnta (NSOanna), agus tábhachta ar leith ag baint le NSO 10, Rochtain ar Sheirbhísí Cúraim Leanaí, Oideachais agus Sláinte ar ardchaighdeán. Meastar NSO 7, an Taitneamhacht agus Oidhreacht Fheabhsaithe, NSO 1, an Fás Dlúth agus NSO 3, Geilleagair Tuaithe agus Pobail a Neartú, a bheith ábhartha freisin.

Tacaíonn NPO 26 le cuspóirí an bheartais sláinte phoiblí lena n-áirítear Éire na Sláinte agus an Plean Náisiúnta um an nGníomhaíocht Choirp, ach beartais den sórt sin a chomhtháthú, nuair is iomchuí agus ar an scála is infheidhme, leis an mbeartas pleanála. Cinntíonn NPO 27 comhtháthú roghanna sábháilte agus áisiúla ar an gcarr i ndearadh ár bpobail, trí thosaíocht a thabhairt d'inrochtaineacht siúlóide agus rothaíochta ar fhorbairtí atá ann cheana agus atá beartaithe agus trí shaoráidí gníomhaíochta corpartha a chomhtháthú do gach aois. Tá sé mar aidhm ag NPO 28 pleanáil a dhéanamh do shochaí níos éagsúla agus níos cuimsithí go sóisialta a bheidh dírithe ar chomhionannas deiseanna agus ar cháilíocht beatha níos fearr do gach saoránach, trí chomhtháthú níos fearr agus inrochtaineacht níos fearr i seachadadh na bpobal inbhuanaithe agus trí sheirbhísí gaolmhara a sholáthar.

Tugtar le fios in NPO30 go bhforbrófar beartais áitiúla pleanála, tithíochta, iompair/ inrochtaineachta agus fóillíochta agus béim ann ar riachtanais agus deiseanna daonra atá ag dul in aois a chomhlíonadh chomh maith le réamh-mheastacháin shonracha a áireamh, le tacaíocht ó mholtaí soiléire maidir le pobail atá ag dul in aois mar chuid de croístraitéis pleananna forbartha cathrach agus contae.

Tugtar aghaidh ar an gCúram Leanaí agus ar an Oideachas agus Foghlaim ar feadh an tSaoil in NPO 31, a bhfuil sé d'aidhm aige tús áite a thabhairt don daonra spriocdhírthe agus pleanáilte a bheith ailínithe le méadú sa líon postanna.

11.3.2 An Straitéis Spáis agus Eacnamaíochta Réigiúnach

Sa Straitéis Réigiúnach Spásúchta agus Eacnamaíoch (RSES), meastar an t-ionchuimsiú sóisialta, an rochtain ar chúram leanaí inacmhainne agus ar ardchaighdeán, áiseanna oideachais, saoráidí foghlama ar feadh an tsaoil, seirbhísí sláinte, áiseanna inrochtana agus saoráidí fóillíochta mar bhunriachtanais do shochaí chothromasach, do gheilleagar rathúil agus do phobail inbhuanaithe. trí roinnt Cuspóirí Beartais Réigiúnacha (RPOanna) ábhartha;

Spreagtar cuir chuige ilghníomhaireachta chun na seirbhísí sláinte, cúraim shóisialta, oideachais agus pobail a sholáthar a theastaíonn ó phobail atá ag fás, nó atá éagsúil nó iargúlta trí RPO 7.15.

Cuirtear an tIonchuimsiú Sóisialta agus an inrochtaineacht chun cinn le RPO 7.2 agus 7.9 a thacaíonn le pobail faoi mhíbhuntáiste agus spásanna oscailte poiblí inrochtana ar ardchaighdeán le naisc mhaithe do chách.

Cuirtear an t-oideachas chun cinn trí RPO 7.3, 7.4 agus 7.6 lena n-áirítear cláir oideachais a chur chun cinn trí na LCDCanna, tacaíocht don chlár STEM sa chóras oideachais in Éirinn agus tacaíocht do Chomhghuaillíocht Uladh Connacht a bheith ina Ollscoil Teicneolaíochta ag freastal ar an iarthar agus an iarthuaisceart.

Cuirtear cúram sláinte chun cinn trí RPO 7.8 agus 7.10 lena n-áirítear tacaíocht chun cuspóirí Cúram Sláinte a chur i bhfeidhm (Seirbhís Sláinte Sraith Aonair a fhorbairt, agus Ionaid Cúraim Phríomhúil a chur chun cinn) agus tacaíocht freisin d'Fheidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte agus gníomhaireachtaí reachtúla agus deonacha eile chomh maith le soláthraithe cúram sláinte príobháideacha chun saoráidí cúraim sláinte a bheith curtha ar fáil le haghaidh gach uile chuid den phobal. Tacaíonn an RSES le tailte a bheith ainmnithe i bpleananna forbartha do thithe altranais agus don sciath-thithíocht araon in RPO 7.14, agus ag an am céanna déantar cinnte go bhfuil na háiseanna seo á gcomhtháthú sna pobail ina bhfuil siad lonnaithe. Cuirtear Beartas Sláinte Poiblí chun cinn trí RPO 7.11 a thacaíonn le cuspóirí Éire na Sláinte agus an Phlean Náisiúnta Gníomhaíochta Corpartha agus an Phlean Náisiúnta um Murtall trí chomhtháthú leis an mbeartas pleanála.

Aithníonn an RSES an Tionscnamh 'Aoisbhá Éireann' mar an tionscnamh is fearr chun freagairt a thabhairt don athrú ar an leibhéal áitiúil lena n-áirítear prionsabail an dearaidh uilíoch trí RPO 7.13 agus tá sé mar aidhm ag RPO 7.12 a chinntiú go bhforbrófar beartais phleanála áitiúla, tithíochta, iompair / inrochtaineachta agus fóillíochta agus béim ar leith ar an freastal ar riachtanais agus deiseanna daoine atá ag dul in aois agus daoine óga faoi mhíchumas. Tugtar tacaíocht do thithe inoiriúnaithe ar feadh an tsaoil trí RPO 7.19 ionas gur féidir le soláthar tithe inoiriúnaithe ar feadh an tsaoil freastal ar riachtanais tithíochta de réir mar a athraíonn siad le himeacht ama.

11.4 An tAthrú Aeráide

Is príomh-pharaiméadair an phlean seo bonneagar pobail agus sóisialta a sholáthar sa chontae. Is tosaíocht é an cúram leanaí, an t-oideachas, an cúram sláinte agus saoráidí speisialaithe cónaithe agus pobail a fhorbairt i lonnaithe an oiread is gur féidir d'fhonn astaíochtaí gáis ceaptha teasa a laghdú trí daoine a ligean taisteal chuig na háiseanna seo ar mhodhanna iompair inbhuanaithe nuair is féidir. I gcás gach forbairt dá leithéid, seachnófar ceantair sa chontae atá i mbaol tuilte. Beidh tacaíocht ann nuair is féidir le feacht oideachais méadaithe i scoileanna agus i timpeallachtaí pobail ar an athléimneacht in aghaidh an athraithe aeráide.

11.5 An tIonchuimsiú Sóisialta agus an Fhorbairt Phobail

Thug an tAcht um Athchóiriú Rialtais Áitiúil, 2014 struchtúr isteach a thug níos mó béime ar an bhforbairt phobail le tabhairt isteach an Choiste Forbartha Pobail Áitiúil (LCDC) i ngach údarás áitiúil chun aghaidh a thabhairt ar an ngá atá le pobail inbhuanaithe a chruthú le haghaidh gach uile Chontae.

Soláthraíonn LECP na Gaillimhe 2016 - 2022 an creat tacaíochta chun forbairt eacnamaíochta agus pobail áitiúil na Gaillimhe a chur chun cinn agus chun tacú leis. Tá ról tábhachtach maoirseachta ag Coiste Forbartha Pobail Áitiúil na Gaillimhe (LCDC), ar a bhfuil ionadaithe ón rialtas áitiúil agus ó leasanna forbartha áitiúla agus pobail, i gclár forbartha áitiúla agus pobail agus in ullmhú na gné pobail de Phlean Eacnamaíoch agus Pobail Áitiúil na Gaillimhe.

Féachann an *Treochlár um an Ionchuimsiú Sóisialta 2020-2025* a foilsíodh le déanaí - Uaillmhian, Spriocanna agus Tiomantas chun Éire a chur le bheith ar cheann de na contaetha is cuimsithí go sóisialta san AE sna blianta beaga atá amach romhainn. Tá breac-chuntas tugtha ann ar bhearta agus spriocanna sonracha ar féidir leo an dul chun cinn atá déanta a ghabháil thar go leor gnéithe den ionchuimsiú sóisialta: an tithíocht, an cúram sláinte, an cúram leanaí agus an t-ionchuimsiú sóisialta.

Tá sé ar cheann de na haidhmeanna foriomlána sa phlean an t-ionchuimsiú sóisialta a chur chun cinn agus, d'fhonn an t-ionchuimsiú sóisialta a éascú ar an leibhéal áitiúil, déanann Coiste Forbartha Pobail Áitiúil na Gaillimhe (LCDC) maoirseacht ar Chlár Gníomhachtaithe um an Ionchuimsiú Sóisialta (SICAP) 2018-2022, agus é d'aidhm aige sin aghaidh a thabhairt don bhochtaineacht, don eisiámh sóisialta agus don dífhostaíocht fhadtéarmach trí rannpháirtíocht agus tríd an idirtheagmháil idir eagraíochtaí pobail, gníomhaireachtaí earnála poiblí agus earnálacha áirithe den tsochaí.

11.5.1 Grúpaí Deonacha agus Pobail

Aithníonn Comhairle Chontae na Gaillimhe an méid a dhéanann grúpaí deonacha, grúpaí pobail agus grúpaí spóirt chun cur leis an gcaighdeán beatha sa Chontae. Oibríonn na grúpaí seo go deonach chun tacú lena bpobail áitiúla agus chun iad a fheabhsú, ó thaobh coirp agus sóisialta de araon.

Feidhmíonn an Lónra Rannpháirtíochta Poiblí (PPN) mar an nasc príomhúil trína n-éascaíonn, a nascann agus a lorgaíonn an Chomhairle uirill ó na hearnálacha Pobail / Deonacha, Cuimsithe Sóisialta agus Comhshaoil, chun a gcuid oibre a chur chun cinn i réimsí na n-ealaíon, an spóirt, an phobail agus tionscnaimh um an ionchuimsiú sóisialta.

Beartas Cuspóirí - An tIonchuimsiú Sóisialta agus an Fhorbairt Phobail

SCI 1 An Fhorbairt Phobail agus Shóisialta sa Chontae.

Tacú leis na cuspóirí agus na gníomhartha beartais atá leagtha amach sa Chreat Náisiúnta Pleanála, an Straitéis Réigiúnach Spásúlachta agus Eacnamaíoch (RSES), Plean Eacnamaíoch agus Pobail Áitiúil na Gaillimhe 2016-2022 (agus aon LECP ina dhiaidh sin) agus cáipéisí Treorach Náisiúnta ábhartha chun an fhorbairt pobail agus an fhorbairt shóisialta a threisiú sa Chontae.

SCI 2 Plean Áitiúil um Eacnamaíocht agus Pobail na Gaillimhe

Tacú leis an gCoiste Forbartha Pobail Áitiúil agus leis na páirtithe leasmhara ábhartha go léir chun Plean Eacnamaíoch agus Pobail Áitiúil na Gaillimhe 2016-2022 agus aon phlean ina dhiaidh sin a chur i bhfeidhm.

SCI 3 An tIonchuimsiú Sóisialta

An tIonchuimsiú Sóisialta a chur chun cinn mar atá leagtha amach sa *'Treochlár um an Ionchuimsiú Sóisialta 2020 - 2025'* trí chomhionannas rochtana ar sheirbhísí agus ar shaoráidí chun cabhrú le deireadh a chur le bacainní ar an lánpháirteachas iomlán sa tsochaí.

SCI 4 Áineas, Taitneamhacht, Spórt agus an tIonchuimsiú Sóisialta

Tacú le cur i bhfeidhm na Straitéise Comhtháthaithe agus Éagsúlachta 2013-2015 agus pleananna agus clár iomchuí eile a d'fhéadfaí a fhorbairt le linn shaolré an phlean seo.

SCI 5 Grúpaí Deonacha agus Pobail

Dul i dteagmháil go gníomhach le Lónra Rannpháirtíochta Poiblí na Gaillimhe in ullmhú agus i gcur i bhfeidhm bheartais agus chlár an údaráis áitiúil chun an tacaíocht don earnáil phobail agus don earnáil dheonach araon a mhéadú agus freagairt a thabhairt do riachtanais chónaitheoirí Chontae na Gaillimhe.

11.6 Áiseanna Sóisialta agus Pobail

Braitheann cáilíocht na beatha i bpobal ar leith, ní amháin ar an sholáthar tacaíochta tithíochta, fostaíochta agus bonneagair, ach ar an rochtain ar áiseanna sóisialta, pobail agus cultúrtha chomh maith. Tá soláthar ceart bonneagair phobail agus shóisialta ar ardchaighdeán, sna suíomhanna is oiriúnaí agus in éineacht le tithíocht agus forbairt eile tábhachtach do gach aois agus cumas sa tsochaí agus is cuid riachtanach í chun pobail inbhuanaithe agus pleanáilte i gceart a thógáil.

Tá béim leagtha sna Treoirínte um an bhForbairt Chónaithe Inbhuanaithe i gCeantair Uirbeacha ar an gá atá leis an bhforbairt a bheith céimnithe de réir infhaighteacht an bhonneagair shóisialta agus phobail riachtanach mar scoileanna, áiseanna agus áiseanna eile.

Éascaíonn agus tacaíonn Comhairle Chontae na Gaillimhe le forbairt áiseanna sóisialta agus pobail a sholáthraíonn buntáistí iomadúla do dhaoine aonair agus do phobail. Tá bonneagar sóisialta láidir agus ábhartha riachtanach chun pobail shláintiúla, ionchuismitheacha agus inbhuanaithe a chruthú. Cé go ndéantar gnéithe éagsúla den bhonneagar sóisialta a phlé ina n-aonair thíos, ba cheart iad a sholáthar ar bhealach comhordaithe i bpobail ar fud an Chontae, in áiteanna atá inrochtana don daonra a bhfuil sé beartaithe dóibh freastal orthu.

Cuspóirí Beartais - Áiseanna Sóisialta agus Pobail

SC 1 An Soláthar Bonneagair Shóisialta agus Pobail

Tacú le háiseanna agus seirbhísí sóisialta agus pobail a sholáthar sa Chontae a fhreastalaíonn ar na riachtanais atá ag an daonra iomlán faoi láthair na huaire agus amach anseo araon.

SC 2 Tailte a sholáthar le haghaidh saoráidí sóisialta agus pobail

Tacú le tailte a sholáthar d'áiseanna sóisialta agus pobail agus an soláthar sin ar bhealach atá oiriúnach do gach dhuine sa phobal a spreagadh.

11.7 Áiseanna Pobail Ilúsáidte

Ba cheart áiseanna laistigh den phobal a lonnú ar bhealach a ndéanfar a n-éifeachtúlacht a uasmhéadú agus an rochtain éasca d'úsáideoirí de gach aois agus cumas a éascú. Nuair is iomchuí, ba cheart go mbeadh áiseanna in ann oiriúnú do riachtanais athraitheacha le himeacht ama.

Tá sé mar aidhm ag an gComhairle an soláthar áiseanna ilúsáidte a spreagadh ar féidir le grúpaí pobail iad a chomhroinnt. Ba cheart áiseanna ilúsáide nua a dhearadh arbh fhéidir iad a chomhroinnt sa todhchaí. Spreagfar an braisliú áiseanna in áiteanna oiriúnacha freisin, áiseanna Cúram Leanáí agus Scoileanna a roinneann an campas céanna, mar shampla.

Cuspóir Bheartais - Áiseanna Pobail Ilúsáidte

MU 1 Áiseanna Pobail Ilúsáidte

Soláthar agus leathnú Áiseanna Pobail Ilúsáidte a spreagadh agus tacú leo, nuair is indéanta, a spreagann an comhroinnt agus an comhtháthú áiseanna pobail atá deartha le haghaidh gníomhaíochtaí ilúsáidte arna ndéanamh ag grúpaí pobail.

11.8 Áiseanna Cúraim Leanaí

Is cuid lárnach den bhonneagar sóisialta é an soláthar saoráidí Cúraim Leanaí a mheastar a bheith ina riachtanas lárnach ó thaobh folláine eacnamaíoch agus shóisialta de. Gintear pobail i bpobail le háiseanna cúraim leanaí agus is minic a fheidhmíonn siad mar lárionad sóisialta don phobal áitiúil agus éascaítear an rannpháirtíocht i gcoitinne i measc an lucht saothair agus sa gheilleagar i gcoitinne leo freisin.

Sna Treoirínte Saoráide Cúraim Leanaí 2001 d’Údaráis Phleanála, tá béim leagtha ar an ról atá ag an bpleanáil i dtaca le soláthar áiseanna cúraim leanaí. Agus aird á tabhairt ar na Treoirínte maidir le Saoráidí Cúraim Leanaí d’Údaráis Phleanála, cuirfidh an Chomhairle an soláthar cúraim leanaí atá ann cheana féin san áireamh agus breithniú á dhéanamh aige ar sholáthar áiseanna cúraim leanaí/naíolann nua mar chuid d’fhorbraíocht chónaithe ionas nach ndéanfar a leithéid d’áiseanna a sholáthar go hiomarcach.

Cuspóirí Beartais - Áiseanna Cúraim Leanaí**CF 1 Áiseanna Cúraim Leanaí**

Soláthar inbhuanaithe saoráidí cúram leanaí a spreagadh agus tacú leis in áiteanna iomchuí agus iarracht a dhéanamh saoráidí dá leithéid a chur i mbun i gcomhthráth leis an bhforbairt, ag féachaint do dháileadh an daonra cónaithe agus do na spriocanna daonra don cheantar ar aon dul leis na Treoirínte maidir le Saoráidí Cúraim Leanaí: Treoirínte d’Údaráis Phleanála (RCTRÁ, 2001), na Rialacháin um Chúram Leanaí (Seirbhísí Réamhscoile) 2006 agus aon treoirínte reachtúla ábhartha eile a d’fhéadfadh a bheith eisithe le linn thréimhse feidhme an Phlean seo.

CF 2 Áiseanna Cúraim Leanaí Comhairliúcháin

An soláthar de líonra d’áiseanna cúraim leanaí inacmhainne ar ardchaighdeán a chur chun cinn agus a spreagadh i gcomhairle le Coiste Cúraim Leanaí Chontae na Gaillimhe, an Roinn Leanaí agus Gnóthaí Óige agus Tusla, an Ghníomhaireacht um Leanaí agus an Teaghlach ar fud an Chontae.

CF 3 Saoráidí Naíolanna

A éileamh, nuair is iomchuí, saoráidí creise a sholáthar i bhforbairtí measctha/cónaithe de réir na dtreoirínte aireachta d’Údaráis Phleanála maidir le háiseanna Cúraim Leanaí a foilsíodh i 2001. Go ginearálta, ní cheadófar saoráidí cúraim leanaí lasmuigh de lonnaithe searbhanaithe ach amháin in aice le saoráidí oideachais nó sóisialta atá ann cheana féin, nó gar do shaoráidí dá leithéid.

11.9 An tOideachas

Tá áiseanna oideachais agus scoile ríthábhachtach chun lánacmhainneacht shocheacnamaíoch an Chontae a bhaint amach agus tá ról ríthábhachtach acu chun an lucht saothair a fhorbairt le bheith oilte, ionas go mbeidh sé in ann freastal ar éilimh gheilleagair nua-aimseartha.

Féachann an Plean Forbartha le tosaíocht a thabhairt don spriocdhaonra agus don daonra beartaithe, chomh maith leis an bhfás fostaíochta a bheith ailínithe leis an infheistíocht san oideachas, lena n-áirítear scoileanna nua a bheith curtha i mbun i suíomhanna atá suite go maith laistigh de cheantair thógtha atá ann cheana féin agus a fhreastalaíonn ar riachtanais éagsúla na bpobal áitiúil, nó atá gar do cheantar dá leithéid. Is tosaíocht é áiseanna agus taitneamhachtaí do leanaí agus do dhaoine óga, mar shampla an cúram leanaí, scoileanna, clóis súgartha, páirceanna agus páirceanna spóirt, a sholáthar agus a fheabhsú go leanúnach agus leanfar leis sin a bheith ina thosaíocht dúinn go ceann i bhfad. Aithníonn an Chomhairle gur cheart go mbeadh ranganna NSU ar fáil do scoláirí a bhfuil riachtanais bhreise acu i meánscoil amháin, ar a laghad, i ngach baile. Nuair nach bhfuil iad seo ar fáil faoi láthair, déanfaidh an Chomhairle dícheall oibriú leis an ROS lena chinntiú go ndéanfar an soláthar seo.

Oibríonn an Chomhairle go réamhghníomhach leis an Roinn Oideachais agus Scileanna ar bhonn leanúnach chun riachtanais oideachais agus na himpleachtaí spásúla agus úsáide talún a ghabhann leo a aithint, de réir mar a thagann siad chun cinn.

Tacaíonn an tÚdarás Pleanála leis an gcoincheap um shocruithe scoile ilchampas, mar shampla bunscoileanna a bheith lonnaithe taobh le taobh lena chéile nó institiúidí bunscoile agus meánscoile lonnaithe san aon láithreán amháin. D'fhéadfadh soláthar scoileanna níos inbhuanaithe a bheith mar thoradh ar an gcur chuige seo sa mhéid go laghdaíonn sé an achar talaimh a bhíonn ag teastáil le haghaidh forbairtí dá leithéid.

Féadfaidh éilimh mhéadaithe ar áiteanna scoile ardú go suntasach laistigh de lonnaitheacht le forbairtí móra cónaithe nua. Dá bhrí sin, tá sé tábhachtach go gcoinníonn an córas pleanála suas le scála na forbartha cónaithe nua tríd a bheith cinnte de go bhfuil dóthain áiteanna scoile ar fáil nó curtha ar fáil in am maith.

Sna treoirlínte Guidelines on Sustainable Residential Development in Urban Areas tá an bhéim curtha ar an ngá atá le láithreán scoile a roghnú a uasmhéadaíonn an poitéinseal do phatrúin soghluaisteachta inbhuanaithe, a thairgeann an cumas spásanna móra poiblí a chomhroinnt agus a thacaíonn le húsáidí pobail eile lasmuigh d'uaireanta scoile faoi réir an gnáthphleanála agus na forbartha inbhuanaithe.

San RSES, tá breac-chuntas déanta ar acmhainneacht na rannóige Ardoideachais sa Réigiún a bhfuil an cumas aici Ollscoil Teicneolaíochta Chonnachta-Uladh a fhorbairt a thabharfadh raon leathan oideachais agus oiliúna d'ardchaighdeán i ngach campas atá lonnaithe ar fud an Réigiúin. Tá sé tugtha faoi deara ag an gComhairle an ról tábhachtach atá ag an ardoideachas chun soláthar a dhéanamh do leas eacnamaíoch agus sóisialta mhuintir an Chontae freisin. Maidir leis an oideachas aosach, tá cúrsaí curtha ar fáil ag Ollscoil Náisiúnta na hÉireann Gaillimh, Institiúid Teicneolaíochta na Gaillimhe-Maigh Eo, Bord Oideachais agus Oiliúna na Gaillimhe agus Ros Comáin, agus i measc na cúrsaí sin áirítear clár foghlama chumaisc do chónaitheoirí Chontae na Gaillimhe.

Cuireann Oifig Fiontar Áitiúil na Gaillimhe faisnéis agus comhairle ghnó, oiliúint scileanna gnó agus tacaíocht meantóireachta ar fáil chomh maith le scileanna agus roghanna oiliúna eile chun tacú le gnóthais sa Chontae. I measc na n-eagraíochtaí eile a bhfuil baint acu leis an oideachas agus oiliúint

do shaoránaigh Chontae na Gaillimhe, áirítear na heagraíochtaí seo a leanas; LEADER, Cuideachtaí Forbartha Áitiúla, Údarás na Gaeltachta agus EQUAL Ireland.

Cuspóirí Beartais - Áiseanna Oideachais

EDU 1 **Áiseanna Oideachais**

Éascú a dhéanamh chun saoráidí bunscóile, dara leibhéal, tríú leibhéal, gairmoideachais, for-rochtana, taighde, aosáigh agus breisoideachais a sholáthar, chomh maith le saoráidí foghlama ar feadh an tsaoil agus an acmhainneacht dhigiteach don chianfhoghlaim chun freastal ar riachtanais an Chontae. Spreagtar áiseanna ilúsáidte ar féidir leo freastal ar áiseanna oideachais agus áiseanna cúraim leanaí araon freisin.

EDU 2 **An Soláthar Áiseanna Oideachais i Mórforbairtí Cónaithe**

(a) Saoráidí nua oideachais a sholáthar de réir na treorach atá leagtha amach sna treoirlínte Guidelines on Sustainable Residential Development in Urban Areas;

(b) É a aithint gur féidir le pobail chónaithe nua éileamh ar áiteanna breise scoile a ghiniúint agus go bhfuil sé ríthábhachtach don phróiseas chun tacú le pobail inbhuanaithe, go bhfreastalófar ar an éileamh méadaithe a bheidh ann maidir le háiseanna scoile, idir scoileanna nua agus na scoileanna atá ann cheana a shíneadh;

(c) Oibriú go dlúth leis an Roinn Oideachais & Scileanna chun a chinntiú go n-aithnítear go leor tailte i bpleananna criosaithe agus go dtugtar aird ar na riachtanais oideachais atá ann agus a bheidh ann amach anseo, do shuíomhanna le haghaidh soláthar scoile amach anseo ionas go ndéanfar cinnte de go mbeidh an soláthar méadaithe scoileanna a bheidh á iarraidh curtha ar fáil go tráthúil agus go n-uasmhéadaítear leis sin na deiseanna atá ann chun an siúl, an rothaíocht agus an úsáid iompair phoiblí a uasmhéadú.

EDU 3 **Críocha Oideachais sa Toghchán**

A chinntiú go ndéantar suíomhanna scoile atá ann cheana, agus cinn nua chomh maith, a chosaint le haghaidh críocha oideachasúla agus go ndéantar tailte atá in aice le scoileanna agus atá ann cheana féin a chosaint le haghaidh críocha oideachasúla amach anseo chun ligean do na scoileanna sin a bheith sínte, más gá, faoi réir oiriúnacht an láithreáin.

EDU 4 **Ollscoil Teicneolaíochta Chonnachta-Uladh**

Tacú le forbairt Ollscoil Teicneolaíochta Chonnachta-Uladh chun raon leathan Ardoideachais agus oiliúna tiomnaithe d'ardchaighdeán a sholáthar i ngach campas dá cuid sa Réigiún.

EDU 5 **Úsáid chomhroinnte áiseanna oideachais agus pobail**

Úsáid chomhroinnte áiseanna oideachais agus pobail a chur chun cinn chun críocha pobail agus neamhscoile más féidir.

EDU 6 **Asraonta mearbhia gar do scoileanna**

Is é cuspóir beartais na Comhairle machnamh cúramach a dhéanamh ar oiriúnacht agus suíomh asraonta mearbhia i gceantair a bhfuil scoileanna agus, nuair a mheastar go bhfuil sé iomchuí, srian a chur ar oscailt nó leathnú asraonta mearbhia / bia beir leat gar do scoileanna chun sláinte agus folláine leanaí scoile a chosaint.

EDU 7 **Clár Bhrat na Scoileanna Gníomhacha**

Tacú le dul chun cinn an chláir gníomhaigh brataí scoile i scoileanna sa Chontae.

11.10 An Cúram sláinte

Tá áiseanna cúraim sláinte riachtanach chun a chinntiú go bhfuil rochtain ag cónaitheoirí Chontae na Gaillimhe ar an gcúram a theastaíonn uathu. Soláthraíonn réimse de sholáthraithe seirbhíse príobháideacha, pobail agus carthanúla an cúram sláinte. Is í Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte (FSS) an phríomh-eagraíocht atá freagrach as an soláthar cúraim sláinte agus seirbhísí sóisialta pearsanta do mhuintir an Chontae.

Tá infhaighteacht agus rochtain ar sheirbhísí sláinte lárnach chun áiteanna a réiteach le bheith níos sláintiúla. Agus aghaidh á tabhairt ar an bhreiteacht a ghabhann le stíl mhaireachtála agus le daonra atá ag dul in aois, is féidir leis an soláthar cúraim sláinte oideachasúil agus príomhúil tacú le hoiriúnuithe ar stíl mhaireachtála a chuidíonn le daoine an cúram treasach a sheachaint, rud a fhágfaidh go mbeidh an córas cúraim sláinte níos éifeachtaí agus nach mbeidh an oiread sin éilimh air ach oiread.

Soláthraíonn Ospidéal Ollscoile na Gaillimhe agus Ospidéal Ollscoile Pháirc Mhuirlinne raon cuimsitheach de sheirbhísí d'othair éigeandála agus roghnacha, idir an gcúram othar cónaitheach, othar seachtrach agus lae ar fud an dá láithreán, agus do mhuintir Chathair na Gaillimhe, Chontae na Gaillimhe agus an Réigiúin i gcoitinne chomh maith.

Tá an cúram géarchúraim ghinearálta agus máithreachais curtha ar fáil in Ospidéal Portiuncula i mBéal Átha na Sluaighe freisin. Soláthraíonn soláthraithe cúram sláinte príobháideacha lena n-áirítear Clinic na Gaillimhe agus Ospidéal Bon Secours araon seirbhísí cúraim sláinte breise atá tábhachtach don chontae agus don réigiún chomh maith.

Tá an t-aistriú ón gcúram traidisiúnta ospidéalbhunaithe, i dtreo níos mó cúraim pobalbhunaithe le brath i mbeartas Fheidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte, agus níos mó béime ann ar riachtanais daoine a fhreastal ag an leibhéal áitiúil ag foirne cúraim phríomhúil.

Féachfaidh Comhairle Chontae na Gaillimhe le soláthar agus leathnú saoráidí tógtha a éascú lena chinntiú go ndéantar seirbhísí cúraim sláinte inrochtana a chomhtháthú i bpobail ar fud an Chontae. Tacóidh an tÚdarás Pleanála le hIonaid Cúraim Sláinte Príomhúil (PHCanna) a sholáthar i lonnaíochtaí príomhúla an Chontae. Is féidir raon agus cumraíocht na seirbhísí a bheith éagsúil ag brath ar an bpobal nó an lonnaíocht atá i gceist.

Cuspóirí Beartais - An Cúram Sláinte

H 1 Áiseanna Cúraim Sláinte

Tacú le Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte agus le gníomhaireachtaí reachtúla agus deonacha eile agus le soláthraithe cúraim sláinte príobháideacha chun saoráidí cúraim sláinte a sholáthar do gach ghné den phobal, in áiteanna iomchuí, go háirithe nuair a bhíonn naisc mhaithe iompair phoiblí agus saoráidí páirceála ar fáil.

H 2 Seirbhísí Sláinte

Tacú leis an Roinn Sláinte i gcur i bhfeidhm chuspóirí na straitéise Cúraim Sláinte agus i soláthar seirbhísí sláinte agus cúraim shóisialta araon.

H 3 Soláthar Lárionad Cúraim Sláinte Príomhúil

Tacú le háiseanna Cúraim Sláinte Príomhúil a sholáthar in áiteanna oiriúnacha ar fud an chontae faoi réir riachtanais na pleanála agus na forbartha inbhuanaithe i gceart.

11.11 Ag Pleanáil don Aosú

Tá sé mar aidhm ag an *Straitéis Náisiúnta um Aosú Dearfach* agus, le déanaí, ag an *gClár Rialtais* a chur ar chumas daoine dul in aois le muinín, dínit agus neamhspleáchas ina dtithe agus ina bpobail féin chomh fada agus is féidir. Ionchorprófar rogha níos mó den tithíocht oiriúnach nó inoiriúnaithe do riachtanais daoine atá ag dul in aois maidir le dearadh agus meascán na tithíochta agus maidir le suíomh na bhforbairtí nua tithíochta de réir mar atá leagtha amach i gCaibidil 3 *An Chomhfhorbairt Áite, an Athghiniúint agus an Mhaireachtáil Uirbeach*. Trí phrionsabail an ‘Dearaidh Uilígh’ a ionchorprú, is féidir le hailtirí, dearthóirí agus pleanálaithe tionchar mór a bheith acu chun timpeallacht a chur i gcrích a chuirfidh ar chumas daoine fanacht ina dtithe féin.

Baineann an dara cineál cóiríochta do dhaoine scothaosta leis an ngá atá ann le tithíocht ghrúpa / pobail níos tacúla a bheith ann (a dtugtar an sciath-thithíocht air uaireanta) lena n-áirítear cur chuige samhail teaghlaigh, agus atá comhtháite agus nach bhfuil deighilte nó scoite ón bpobal. Go dtí seo, soláthraíonn an earnáil Tithíochta Deonáí agus Príobháidí formhór na cóiríochta seo.

Cuspóirí Beartais - An Phleanáil don Aosú

PA 1 Contae Aoisbháúil

Tacú le coincheap contae atá báúil don aosú agus na dúshláin dhéimeagrafacha atá le tabhairt sa chontae a aithint agus soláthar áiseanna agus seirbhísí oiriúnacha amach anseo a dheimhniú agus, anuas air sin, tacú go réamhghníomhach le cur i bhfeidhm Chlár Contae Aoisbháúil na Gaillimhe 2014 - 2019 agus le haon chlár a thagann ina sála.

PA 2 Seirbhísí agus Bonneagar don Chontae atá Aoisbháúil

Le tacú go raibh sé oiriúnach, pobail agus geallsealbhóirí ábhartha chun taitneamhachtaí agus áiseanna inrochtana agus cairdiúil don aois a bhaint amach i bpobail ar fud an Chontae.

PA 3 An Chóiríocht do Dhaoine Scothaosta

Tacú le cúram cónaithe, maireachtáil le cúnaimh, tithíocht ghrúpa / pobail agus cineálacha eile cóiríochta a sholáthar do dhaoine scothaosta ag féachaint do shuíomh agus do riachtanais agus i gcomhar le páirtithe leasmhara ábhartha.

PA 4 Sráidbhailte scoir agus an sciath-thithíocht do dhaoine scothaosta

An fhorbairt sráidbhailte scoir inbhuanaithe agus an sciath-thithíocht do dhaoine scothaosta in áiteanna oiriúnacha ar fud an chontae a spreagadh agus a thacú.

PA 5 Seirbhísí do Dhaoine Scothaosta

Smaoinigh go fabhrach ar thionscadail ar fud an Chontae a sholáthraíonn bonneagar agus seirbhísí do dhaoine scothaosta nó a chomhtháthaíonn seirbhísí do dhaoine scothaosta agus sábháilteacht an phobail á fheabhsú.

11.12 An Óige agus Leanaí

Aithníonn an Chomhairle an ról atá ag Comhairle na nÓg, agus ag an Roinn Leanaí agus Gnóthaí Óige (RLGÓ), chun an deis a thabhairt do leanaí agus do dhaoine óga ról a ghlacadh i bhforbairt seirbhísi agus beartas áitiúil.

Tabharfaidh an Chomhairle aird ar dhoiciméad beartais na Roinne Sláinte agus Leanaí agus Gnóthaí Óige, *“Torthaí Níos Fearr Todhchaí Níos Gile: Creat Beartais Náisiúnta do Leanaí agus Daoine Óga 2014 - 2020”*. Aithnítear go bhfuil gá le cur chuige ilghníomhaireachta chun freastal ar riachtanais na hóige sa chontae. I measc na riachtanas sin tá deiseanna áineasa, lena n-áirítear gníomhaíochtaí oifigiúla agus neamhoifigiúla i.e. ‘caiféanna óige’, páirceanna scátála, áiseanna spóirt agus áiteanna ócáideacha inar féidir le daoine óga sóisialú lena chéile. Is é beartas na Comhairle ná riachtanais leanaí agus daoine óga, lena n-áirítear iad siúd atá faoi mhíchumas agus a bhfuil riachtanais bhreise acu, a mheas maidir le háiseanna áineasa a sholáthar, idir áiseanna taobh istigh agus áiseanna amuigh faoin spéir araon.

Aithníonn an Chomhairle an gá atá le deiseanna áiseanna súgartha a uasmhéadú do leanaí sa timpeallacht nádúrtha agus sa timpeallacht thógtha araon. Ghlac an Chomhairle le treoir don clós súgartha *‘Tar Liom ag Spraoi, 2015’*. Tá os cionn caoga clós súgartha i gContae na Gaillimhe le haghaidh na cónaitheoirí agus na cuairteoirí agus freastalaíonn siad ar raon de leanaí ar aoise difriúla, idir an aois réamhscoil agus déagóirí. Tairgeann roinnt clóis súgartha trealamh súgartha uilechuimsitheach do leanaí le raon riachtanas speisialta agus tá áiseanna scátála ar bord i dTuaim agus i mBaile Locha Riach.

Cuspóirí Beartais - An Óige

YP 1 Áiseanna Súgartha

An fhorbairt áiteanna súgartha agus clóis súgartha do leanaí a éascú atá cóngarach do chomharsanachtaí atá ann cheana agus atá beartaithe, nuair is cuí.

YP 2 Limistéir Áineasa a sholáthar i gclóis súgartha phoiblí

Déan iarracht an soláthar de chlóis súgartha poiblí a fheabhsú chun ligean do cheantair áineasa do dhaoine scothaosta agus don aos óg in áiteanna oiriúnacha ar fud an chontae le béim ar leith ar na ceantair sin is mó a bhfuil gá leo.

YP 3 Cur Chuige Ilghníomhaireachta

Cur chuige ilghníomhaireachta a éascú maidir le háiseanna óige a sholáthar mar Chlubanna Óige, Café na hÓige ar fud an Chontae, agus a gcomhtháthú in áiseanna pobail ilchuspóireacha a spreagadh.

11.13 Daoine faoi Mhíchumas agus an Dearadh Uilíoch

Cuimsítear le daoine faoi mhíchumas iad siúd a bhfuil laigí fadtéarmacha coirp, meabhracha, intleachtúla nó céadfacha acu a d’fhéadfadh bac a chur ar a rannpháirtíocht iomlán agus éifeachtach sa tsochaí ar bhonn comhionann le daoine eile mar gheall ar bhacainní éagsúla a bheith le tabhairt acu.

Tá sé tábhachtach do dhaoine a bhfuil laigí soghluaisteachta acu rochtain cothrom / rampa rochtain ar fhoirgnimh, colbhaí sceite agus saoráidí páirceála agus leithris cuí a bheith ar fáil dóibh. Maidir le daoine a bhfuil laguithe radhairc acu, tá sé riachtanach comharthaí inchloiste ag trasrianta coisithe. Tá

sé tábhachtach a chinntiú go ndéantar saoráidí mar sheomraí ciúine agus gairdíní céadfacha a ionchorprú i dtograí forbartha do dhaoine a bhfuil lagú meabhrach, intleachtúil nó céadfach acu. Soláthraíonn Cumann Cathaoireacha Rothaí na hÉireann agus 'Great Outdoors - A Guide for Accessibility' (2018) atá curtha amach ag Spóirt Éireann maidir leis an dearadh inrochtana chun timpeallachtaí sonracha lasmuigh a chur ar fáil ar bhealach níos inrochtana do dhaoine faoi mhíchumas.

Tá sé ar cheann de na Tosaíochtaí Straitéiseacha i *bPlean Straitéiseach an Údaráis Náisiúnta Míchumais 2019-2021* leanúint ag cur leis an feachtas atá ar an Dearadh Uilíoch agus é a fhorbairt mar choincheap, agus an neamhspleáchas agus an rannpháirtíocht do chách a uasmhéadú. Cuirfidh an Chomhairle an Dearadh Uilíoch agus an Tithíocht Saoil chun cinn i ngach forbairt nua. Leis an gcineál tithíochta seo cuirtear ar ár gcumas aonaid a oiriúnú sa todhchaí de réir mar a bheidh riachtanais i rith shaolré an áititheora/an úinéara. Is céim onghníomhach é chun aghaidh a thabhairt ar riachtanais tithíochta daoine faoi mhíchumas, daoine scothaosta agus éagsúlacht an aonaid teaghlaigh chomh maith le luach agus inbhuanaitheacht foirgneamh a mhéadú go fadtéarmach.

Cuspóirí Beartais - Daoine faoi Mhíchumas agus an Dearadh Uilíoch

PDU 1 An Cur Chuige um an Dearadh Uilíoch

Is é cuspóir beartais na Comhairle ná an Dearadh Uilíoch a chur chun cinn agus a chinntiú go bhfuil gach foirgneamh poiblí, spás oscailte poiblí, limistéar áineasa agus taitneamhachta inrochtana do dhaoine faoi mhíchumas.

PDU 2 Riachtanais Speisialta Atá Aitheanta

Is é cuspóir beartais na Comhairle ná gach leibhéal cumais éagsúla a mheas, maidir le suíomh, leagan amach agus dearadh forbairtí tithíochta, saoráidí comhchoiteanna, spásanna poiblí agus seirbhísí iompair. D'fhéadfadh maolú iomchuí ar an timpeallacht thógtha a áireamh mar shampla, trí ábhair thógála a roghnú; seomraí ciúin agus gairdíní céadfacha a sholáthar nuair is cuí; agus i ndearadh áiseanna do choisithe do dhaoine lagamhairc.

PDU 3 Forbairtí Bonneagair Shóisialta agus an Tithíocht

Is é cuspóir beartais na gComhairlí ná go ndéanfar deimhin de go mbeidh forbairtí bonneagair shóisialta nua agus an tithíocht nua araon inrochtana agus uilechuimsitheach do raon úsáideoirí trí chur chuige ar an dearadh uilíoch a chur chun cinn agus freastal ar shocaí atá aoisbháúil agus inar féidir le chuile dhuine saol iomlán gníomhach, luachmhar agus sláintiúil a bheith acu, is cuma cén aois atá acu.

11.14 Spóirt, Áineas agus Taitneamhacht

Tá áiseanna spóirt, fóillíochta agus taitneamhachta riachtanach chun freastal ar éilimh daonra atá ag méadú agus chun an dea-shláinte, an comhtháthú sóisialta agus an mórtas pobail a chur chun cinn agus cáilíocht beatha agus folláine na bpobal ar a bhfreastalaíonn siad a fheabhsú. Tá soláthar leordhóthanach agus inrochtana d'áiseanna spáis oscailte, spóirt agus taitneamhachta lena n-áirítear linnte snámha, clóis súgartha agus páirceanna poiblí tábhachtach chun cáilíocht na beatha i mbaile nó i gceantar a mheas agus tá tionchar móra acu maidir leis an tslí a n-úsáidtear an talamh. Éilíonn go leor den éileamh iomaíoch ar spóirt i gcónaí caighdeán áiseanna agus cóiríochta, agus éileoidh rannpháirtithe sa Chontae rochtain ar a leithéid d'áiseanna chun dul san iomaíocht go cothrom le comh-iomaitheoirí ar leibhéal náisiúnta agus idirnáisiúnta.

Is príomhghné é an Spás Oscailte Poiblí chun cáilíocht fhoriomlán na timpeallachta cónaithe a shainiú. Chomh maith le tairbhí áineasa éighníomhacha agus gníomhacha a sholáthar d'áitritheoirí, cuireann spás oscailte feabhas ar cháilíocht aeistéitiúil agus comhshaoil comharsanachta nó lonnaíochta agus cuireann sé idirghníomhaíocht shóisialta chun cinn. Tá áiseanna traidisiúnta maithe le fáil sa Chontae lena n-áirítear clubanna spóirt agus ionaid fóillíochta agus tá an Contae ag forbairt áiseanna breise ar nós féarbhealaí, gormbhealaí, móinbhealaí, rotharbhealaí agus conairí siúil.

Is í Comhpháirtíocht Spóirt na Gaillimhe (GSP) an Chomhpháirtíocht a dhéanann ionadaíocht ar Chathair agus Contae na Gaillimhe chun tionscnamh spóirt agus gníomhaíochtaí coirp a forbairt agus a sholáthar do gach cónaitheoir i gcathair agus i gcontae na Gaillimhe. Is iad Comhairle Cathrach na Gaillimhe agus Comhairle Chontae na Gaillimhe a chuir GSP i mbun i gcomhar le Spórt Éireann mar an comhlacht ionadaíoch don spóirt agus don ghníomhaíocht choirp i gCathair & Contae na Gaillimhe i gcomhpháirtíocht le heagraíochtaí pobail, spóirt, gnó áitiúla, oideachais, reachtúla, sláinte agus deonacha. Tá an GSP maoinithe ag Spórt Éireann, go príomhúil.

Tá go leor de na háiseanna spóirt sa Chontae faoin úinéireacht phríobháideach. Leanfaidh Comhairle Chontae na Gaillimhe ar aghaidh, nuair is iomchuí, ag soláthar saoráidí breise a mbeidh rochtain phoiblí ar fáil orthu, más féidir. Tá ról ag an Údarás Pleanála i gcosaint na limistéar spóirt / áineasa agus spáis oscailte atá ann cheana agus chun a chinntiú go bhfuil a dhóthain talaimh críosaithe le haghaidh na forbartha chun freastal ar áiseanna spóirt agus áineasa, idir ghníomhach agus éighníomhach.

Cuspóirí Beartais - Spóirt, Áineas agus Taitneamhacht

SRA 1 Spóirt, Taitneamhacht agus Áineas

Tacú le grúpaí spóirt áitiúla agus le grúpaí pobail i bhforbairt, i bhfeabhsú agus i leathnú saoráidí údaraithe do riachtanais spóirt agus áineasa de gach earnáil agus aois trí thalamh oiriúnach a chur in áirithe nuair atá sé ar fáil agus nuair is cuí.

SRA 2 Rochtain Phoiblí ar Áiseanna Nádúrtha a Chur Chun Cinn

Aitheantas a thabhairt don ról atá ag taitneamhachtaí nádúrtha mar phríomh-acmhainn do chuirteoirí agus do dhaoine áitiúla agus rochtain phoiblí ar thaitneamhachtaí nádúrtha a úsáideadh go traidisiúnta le haghaidh áineasa lasmuigh a thacú, a chosaint agus a chur chun cinn.

SRA 3 Líonra rothaíochta agus siúil ar ardchaighdeán

Líonra rothaíochta agus siúil straitéiseacha atá comhleanúnach agus atá ar ardchaighdeán a aithint agus a chur i bhfeidhm ar fud an Chontae agus iad a dhéanamh le bheith comhtháite leis an iompar poiblí nuair is féidir agus a idirnasc le cinn scríbe agus le saoráidí cultúrtha, áineasa, miandíola, oideachais agus fostaíochta.

SRA 4 Spás Oscailte Éighníomhach agus Gníomhach Araon

Iarracht a dhéanamh spásanna oscailte ilfheidhmeacha a forbairt ar fud an Chontae a thacóidh le raon gníomhaíochtaí áineasa agus taitneamhachta a sholáthraíonn do riachtanais gníomhacha agus éighníomhacha.

SRA 5 Comhpháirtíocht Spóirt na Gaillimhe

Oibriú i gcomhar le Comhpháirtíocht Spóirt na Gaillimhe chun iniúchadh a dhéanamh ar na féidearthachtaí atá ann do shaoráidí braislithe.

SRA 6 An Gharraíodóireacht Phobail agus Cuibhrinn Phobail

Tacú le forbairt, nó cead chun, garraíodóireacht / cuibhrinn pobail a fhorbairt in áiteanna oiriúnacha ina bhfuil siad inrochtana ó limistéar tógtha an Chontae chun oideachas agus cleachtas maireachtála carbóin níos ísle a éascú.

SRA 7 Cosáin Mharcaíochta

Tacóidh agus cuirfidh Comhairle Chontae na Gaillimhe cláir agus tionscnaimh chun cinn a chabhróidh le bealaí rotha a fhorbairt i gContae na Gaillimhe

SRA 8 Áiseanna Snámha

Is é cuspoir beartais na Comhairle soláthar saoráidí snámha ar fud an Chontae a fheabhsú agus a chinntiú go ndéantar cáilíocht na n-uiscí snámha a chothabháil agus go gcuideofar chun riachtanais Threoir Uisce Snámha an AE a bhaint amach agus le Rialacháin um Cháilíocht Uisce Snámha (IR Uimh. 79 de 2008) agus Luachanna Éigeantacha an AE a thrasú, ar a laghad, chomh maith le Luachanna Treorach an AE, nuair is féidir.

11.15 Seirbhísí Eigeandála

Is é ról Sheirbhís Dóiteáin agus Tarrthála Chontae na Gaillimhe tine a chosc agus beatha agus maoin a chosaint ar fud an chontae. Freagraíonn an tSeirbhís Dóiteáin do ghlaonna éigeandála dála timpistí dóiteáin, timpistí ar bhóithre, timpistí tráchta agus timpistí éagsúla eile. Tá ceanncheathrú na Seirbhíse Dóiteáin lonnaithe ag Stáisiún Dóiteáin Chathair na Gaillimhe ar Bhóthar an Athar Uí Ghríofa Tá deich stáisiún dóiteáin san iomlán lonnaithe ar fud an Chontae - Cathair na Gaillimhe (an Ceanncheathrú), atá ina stáisiún lánaimseartha, agus 9 stáisiún gan foireann eile i mBaile Átha an Rí, Baile Locha Riach, Tuaim, Béal Átha na Sluaighe, an Creagán, Port Omna, an Gort, an Clochán, Cill Rónáin & an Cheathrú Rua. Leanfaidh an Chomhairle ag tacú le seirbhís dóiteáin nua-aimseartha agus éifeachtach a sholáthar don chontae.

Is é Garda Cóta na hÉireann an tseirbhís náisiúnta freagartha éigeandála muirí agus is rannán í de chuid na Roinne Iompair, Turasóireachta agus Spóirt. Freastalaíonn an Garda Cóta ar theagmhais éigeandála ar muir agus ar uisce intíre, agus ar shléibhte agus in uaimheanna chomh maith. Cuimsíonn raon acmhainní an Gharda Cóta héileacaptair cuardaigh agus tarrthála, Báid Tarrthála agus Aonaid Dheonacha. Is í an ceathrú seirbhís gormsholais sa Stát i dteannta leis an nGarda Síochna, na seirbhísí otharchairr agus na seirbhísí dóiteáin, gach ceann díobh a sholáthraíonn seirbhísí riachtanacha do phobail ar fud an Chontae.

Tá freagracht ar an tseirbhís dóiteáin freisin maidir le caighdeán sábháilteachta dóiteáin i ndearadh foirgneamh nua agus feabhsaithe, athruithe úsáide agus freisin maidir le gnéithe sábháilteachta dóiteáin d'úsáid laethúil foirgneamh a mbíonn rochtain ag an bpobal orthu. Faoi na Rialacháin Foirgníochta, seoltar iarratais ar leith chuig an tSeirbhís Dóiteáin chun Deimhniú Sábháilteachta Dóiteáin a fháil agus ní mór é sin a fháil roimh chéim na tógála.

Ceanglaítear ar údaráis áitiúla freisin Pleananna Móra Éigeandála a bheith curtha i bhfeidhm acu faoi cheanglais *'an Chreat le haghaidh na Mórbhainistíochta Éigeandála.'* Tá pleananna den sórt sin mar bhunús le haghaidh an chomhoibrithe idirghníomhaireachta agus ullmhaíodh iad chun an fhreagairt ar éigeandálaí móra a éascú (agus le haghaidh an téarnaimh ina ndiaidh. Is gné ríthábhachtach de shaol na gcónaitheoirí í an tslándáil agus is príomhghné í chun Gaillimh a chur chun cinn mar áit chónaithe, oibre agus infheistíochta. Cinnteoidh comhoibriú leanúnach idir gníomhaireachtaí agus geallsealbhóirí go leanfaidh Gaillimh de bheith ina háit shábháilte, shlán agus tharraingteach.

Cuspóir Bheartais - Seirbhísí Éigeandála

EMS 1 Suíomh na Seirbhísí Éigeandála

Cóiríocht le haghaidh seirbhísí éigeandála a éascú agus a spreagadh lena n-áirítear seirbhísí dóiteáin agus seirbhísí tarrthála, in áiteanna a n-éascaítear an rochtain, an éifeachtúlacht agus an tsábháilteacht.

11.16 Seirbhísí Áitiúla Traidisiúnta

Soláthraíonn seirbhísí áitiúla traidisiúnta eile cosúil le siopaí áitiúla, oifigí poist agus áitribh cheadúnaithe ról tábhachtach do na lonnaíochtaí beaga agus is féidir leo cabhrú leis an mórtas pobail a chothú agus a chur chun cinn inár mbailte agus sráidbhailte. *Féach Caibidil 5 Fiontar, an Geilleagar agus an Mhiondíol.*

Cuspóirí Beartais - Áiseanna Áitiúla Traidisiúnta

TLS 1 Seirbhísí Áitiúla Traidisiúnta

Déan seirbhísí áitiúla traidisiúnta a thacú agus a spreagadh, leithéidí siopaí beaga, oifigí poist, agus áitribh cheadúnaithe, agus an ról tábhachtach atá acu i bpobail agus i lonnaíochtaí níos lú, ar fud an chontae, curtha san áireamh.

11.17 Moil Chomhoibríthe/Chianoibre

Tacóidh an Chomhairle le moil oibre comhionaid a bhunú mar áiseanna aonair nó coimhdeacha le foirgnimh phoiblí, leabharlanna nó áiseanna pobail inár lonnaíochtaí. D'fhéadfadh moil oibre comhionaid dhigiteacha, spásanna cruthaitheacha agus cianoibriú a fhorbairt geilleagair áitiúla a spreagadh agus freastal ar roghanna oibre níos solúbtha agus leibhéal chomaitéireachta a laghdú ónár mbailte agus sráidbhailte i gcomhthráth. Déantar plé breise i *gCaibidil 4 Maireachtáil agus Forbairt Tuaithe* agus *Caibidil 5 Fiontraíocht, an Geilleagar agus Miondíol* ar chianoibriú agus moil oibre comhionaid.

Cuspóir Bheartais - Moil Chomhoibríthe

CWH 1 Moil Chomhoibríthe

Is é cuspóir beartais na Comhairle tacú le bunú moil chomhoibríthe / iargúlta oibre agus moil chruthaitheacha mar áiseanna neamhspleácha nó coimhdeacha d'fhoirgnimh phoiblí, leabharlanna agus ionaid phobail i mbailte agus i lár sráidbhailte de réir mar is cuí.

11.18 An Coireacht a Chosc

Is féidir leis an Dearadh Uirbeach Ardchaighdeán agus an Chomhfhorbairt Áite i bhforbairtí nua cur go mór le dul i ngleic le coireacht agus mothúcháin neamhshlándála a laghdú nuair a dhéantar iad a chomhordú le bearta eile cosúil le gnéithe fisiciúla cosanta daingnithe. Ligeann pobail agus áiteanna atá dea-dheartha do dhaoine mothú sábháilte agus slán agus taitneamh a bhaint as ardchaighdeán maireachtála a bheith acu. Ba cheart go mbeadh sé lárnach sa phleanáil le haghaidh na forbraíochta an choireacht a easphleanáil sábháilteacht an phobail a ionphleanáil. Caithfidh na prionsabail a bhaineann leis an dearadh i gcoinne na coireachta a bheith curtha san áireamh i ngach uile fhorbairt nua, mar shampla an faireachas, an rochtain agus an ghluaiseacht, an chosaint fhisiciúil, an úinéireacht, chomh maith leis an mbainistíocht agus an chothabháil mar atá leagtha amach i gCaibidil 15 *Caighdeán Bainistíochta Forbraíochta*.

Cuspóirí Beartais - An Cosc ar Choireacht

CP 1 An Choireacht a Chosc agus an Comhchoiste Póilíneachta

Dul i dteagmháil leis an nGarda Síochána agus tacú leis chun dul i ngleic le saincheisteanna póilíneachta agus coireachta tríd an gComhchoiste Póilíneachta.

CP 2 Straitéis um an gCosc ar Choireacht agus Daoine Scothaosta

Comhoibriú le Straitéis um Daoine Scothaosta An Garda Síochána chun teagmháil agus sábháilteacht saoránach scothaosta agus iargúlta a chinntiú.

CP 3 An Choireacht a Chosc Leis an bhFaireachas agus an Dearadh

Caithfidh na prionsabail a bhaineann leis an dearadh i gcoinne na coireachta a bheith curtha san áireamh i ngach uile fhorbairt nua, mar shampla an faireachas, an rochtain agus an ghluaiseacht, an chosaint fhisiciúil, an chomh maith leis an mbainistíocht agus an chothabháil mar atá leagtha amach i gCaibidil 15 *Caighdeán Bainistíochta Forbraíochta*.

11.19 Ionaid Adhartha agus Reiligí / Créamatóiríamái

Aithníonn an Chomhairle an luach tábhachtach atá ag áiteanna adhartha i gcomhthéacs pobail agus féachfaidh sí le freastal agus éascú a dhéanamh ar a soláthar lena n-áirítear saoráidí ilchreidmheacha ag láithreacha oiriúnacha, i gcroílár bhailte agus sráidbhailte, mar shampla. Is féidir síntí a bheith curtha san áireamh, nuair is iomchuí agus nuair atá an úsáid coimhdeach leis an áit adhartha mar sheomra urnaí nó síneadh measartha ar lár paróiste.

Tá freagracht ar an gComhairle as reiligí a sholáthar lena n-áirítear, de réir mar is gá, tailte a fháil agus aon oibreacha riachtanacha a dhéanamh ar na tailte siúd. Tá ról ag an Údarás Pleanála lena chinntiú go gcuirtear talamh leordhóthanach curtha ar leataobh chun freastal ar reiligí de réir na riachtanais a bheidh sa chontae amach anseo.

Tá méadú suntasach tagtha ar úsáid créamatóiríamái le blianta beaga anuas ach faoi láthair níl aon áis den sórt sin chun freastal ar phobal Chontae na Gaillimhe. Mar aitheantas ar an daonra ilchultúrtha atá sa chontae agus ar na treochtaí athraitheacha sa tseirbhís deireadh saoil, tacóidh an Chomhairle le forbairt créamatóiríamái sa chontae, faoi réir na pleanála ceart agus na forbartha inbhuaine.

Cuspóirí Beartais - Ionaid Adhartha agus Reiligí / Créamatóiriamái

PWB 1 Ionaid Adhartha

Tacú le forbairt ionad adhartha agus saoráidí ilchreidmheacha agus iad a éascú ag láithreacha oiriúnacha, i gcroílár bailte agus sráidbhailte, mar shampla.

PWB 2 Reiligí

Forbairt agus cothabháil reiligí nua a éascú, chomh maith le síneadh na reiligí atá ann cheana féin i ngach láithreán iomchuí a chomhlíonann na caighdeáin riachtanacha.

PWB3 Créamatóiriamái

Forbairt créamatóiriamái ag gach láthair iomchuí a éascú.

PWB 4 Oidhreacht Reiligí

Oidhreacht chultúrtha reiligí seandálaíochta / stairiúla agus reiligí stairiúla a chosaint, a chaomhnú agus a chothabháil.

Caibidil 12 An Oidhreacht Ailtireachta, Seandálaíochta agus Cultúrtha

“An oidhreacht ailtireachta, seandálaíochta agus cultúrtha a chaomhnú, a fheabhsú, a bhainistiú agus a chosaint mar phríomhshócmhainní sóisialta, eacnamaíocha agus cultúrtha atá ina gcuid dhílis den chontae agus a chosnaíonn na hacmhainní luachmhara seo trí bhainistíocht cheart, feabhsú íogair agus forbairt chuí. Aitheantas a thabhairt don ról tábhachtach is féidir leis na healaíona agus an cultúr a imirt chun áit a chruthú le bheith mar limistéar tarraingteach chun maireachtáil agus oibriú ann agus chun taitneamh a bhaint as”.

12.1 Réamheolas

Tá an oidhreacht chultúrtha chuile áit timpeall orainn, sna foirgnimh inár mbailte agus inár gcathracha, agus sna tírdhreacha, séadchomharthaí agus láithreáin seandálaíochta freisin. Tugann an oidhreacht chultúrtha pobail le chéile agus tógann sí comhthuisctí ar na háiteanna ina bhfuil cónaí orainn. Is cuid thábhachtach dár n-oidhreacht í an Oidhreacht Thógtha agus Chultúrtha, i bhfoirm sócmhainní inláimhsithe agus doláimhsithe araon, toisc go dtugann siad deiseanna uathúla do phobail agus don tsochaí foghlaim faoin aimsir atá imithe siar, agus toisc go gcuireann sé leis an mórtas áite, agus, anuas air sin, toisc go cuir dílis í de charachtar agus tarraingteacht an Chontae.

Tá an timpeallacht tógtha ó na céadta bliain ó shin áirithe leis an oidhreacht ailtireachta, chomh maith leis an timpeallacht tógtha ó bhlianta beaga anuas. Cuireann sé ar an eolas muid faoin saol a bhí ag na glúnta atá imithe thart agus cuireann sé le cuma tírdhreacha baile, sráidbhaile agus tuaithe araon. Tá ról lárnach ag an oidhreacht ailtireachta chun ‘áiteanna do dhaoine’ a chruthú go rathúil agus sainchomharthaí inaitheanta a chur i gcrích atá de chuidiú chun an mórtas áite a chur i mbun. Leis an gcomhfhorbairt áite, cuirtear pobail ar a gcumas ról gníomhach a bheith acu i bhforbairt a mbailte, a sráidbhailte agus a gceantar áitiúil féin. Tá sé uilechuimsitheach agus cuireann sé tuairimí éagsúla san áireamh agus cuidíonn sé le daoine saincheisteanna ina réimse féin a mheas agus réitigh a dhearadh dóibh féin. Cuireann sé deiseanna ar fáil atá á iarraidh ag saoránaigh agus cuireann sé comhar gníomhach ar fáil lena n-áirítear machnamh ar a n-oidhreacht agus ar a gcultúr.

Leis an tseandálaíocht. tugtar léargas ar shochaithe agus ar chultúir an aimsir atá imithe trí mheasúnú a dhéanamh ar an ábhar a d’fhág na daoine ó na hamanna sin ina ndiaidh, agus ón fhianaise sa timpeallacht freisin. Déantar imscrúdú ar na tithe, lonnaithe agus tuamaí a bhí ag na daoine siúd, chomh maith leis na huirlisí a d’úsáid siad i gcoitinne. Féachann an tseandálaíocht leis an tírdhreach, an fásra agus an aeráid a bhí ann fadó a thuiscint de réir mar a chuaigh siad i gcion ar na daoine a bhí ann ag an am, agus de réir mar a chuaigh siadsan i bhfeidhm orthu freisin. Soláthraíonn sé acmhainn luachmhar chultúrtha, oideachais agus turasóireachta, chomh maith le mórtas áite tábhachtach a chruthú. I ngach baile fearainn agus paróiste i gcontae na Gaillimhe tá séadchomharthaí le fáil agus adhlaicthe réamhstairiúla, liosanna, toibreacha beannaithe, séipéil pharóiste meánaoiseacha agus reiligí ag gabháil leo, caisleáin ina measc, chomh maith le séadchomharthaí ón aimsir nach bhfuil imithe siar chomh fada sin. Tá os cionn 12,000 séadchomhartha taifeadta sa chontae seo. Is príomhghné den oidhreacht chultúrtha í an tseandálaíocht freisin, atá sainmhínithe ag UNESCO mar

'oidhreacht déantúsán fisiceach agus tréithe doláimhsithe grúpa nó sochaí atá fágtha ag na glúine a bhí ann san aimsir atá imithe siar, atá fós ann sa lá atá inniu ann agus a dhéantar iad a chaomhnú chun leasa na nglúnta atá fós le teacht'.

Aithnítear an oidhreacht chultúrtha mar phríomhchuid de tharraingteacht agus sainiúlacht na mbailte, na sráidbhailte agus na gceantar tuaithe. Leis an infheistíocht straitéiseach sa chultúr, san oidhreacht agus sna hEalaíona tugtar aitheantas dó go bhfuil an bonneagar ardchaighdeán ríthábhachtach d'earnáil bhríomhar oidhreachta agus cultúir agus go bhfuil an infheistíocht inár n-oidhreacht chultúrtha mar bhonn agus mar thaca faoin gcomhtháthú sóisialta agus go dtacaíonn sé leis an bhfás eacnamaíoch chomh maith. Tá clú agus cáil ar Ghaillimh, sa tír seo agus ar fud an domhain fiú, mar lárionad oidhreachta, cultúrtha agus Ealaíon. Tá sé mar chuspóir ag an bPlean seo tacú leis an oidhreacht chultúrtha seo agus í a fheabhsú chun a chinntiú gur féidir le cónaitheoirí áitiúla agus le cuairteoirí ar an gContae taitneamh a bhaint aisti agus í a chaomhnú ar mhaithe leis na glúnta atá fós le teacht.

12.2 Aidhmeanna Straitéiseacha

Oibreoidh Comhairle Chontae na Gaillimhe in éineacht leis na gníomhaireachtaí, comhlachtaí stáit, geallsealbhóirí agus úinéirí talún oiriúnacha chun a chinntiú go ndéantar oidhreacht ailtireachta, seandálaíochta agus cultúrtha an Chontae a chosaint agus a fhorbairt ar bhealach inbhuaine ar aon dul leis na haidhmeanna straitéiseacha seo a leanas:

- Aithníonn an Chomhairle an tábhacht a bhaineann leis go ndéantar an oidhreacht seandálaíochta agus ailtireachta i nGaillimh a aithint, a luacháil agus a chosaint ar mhaithe leis na glúnta atá fós le teacht agus is féidir é sin a dhéanamh tríd an mbainistíocht cheart, an feabhsú íogair agus/nó an fhorbairt iomchuí i leith na hacmhainne seo;
- Déanfaidh an Chomhairle carachtar speisialta oidhreacht ailtireachta na Gaillimhe a chaomhnú, a fheabhsú agus a chosaint trí Struchtúir Chosanta a shaináithint, Limistéar Caomhantais Ailtireachta (ACAanna) a ainmniú, tírdhreacha deartha agus gairdíní stairiúla a chosaint, agus na struchtúir agus gnéithe siúd a chuireann leis an oidhreacht dúchasach, thionsclaíoch agus chósta an Chontae ar bhealach dearfach a shaináithint;
- Aithníonn an Chomhairle go bhfuil cur chuige comhtháite de dhíth don phleanáil chun baile nó sráidbhaile stairiúil a athghiniúint ar bhealach lena ndéantar cosaint na hoidhreachta tógtha agus forbairt inbhuanaithe na gceantar uirbeach stairiúil a chothromú leis na riachtanais saoil sa lá atá inniu ann, agus ina gcuirtear na húdair inní atá ag na páirtithe leasmhara pobail agus lárnaigh, chomh maith leis na mianta atá acu, san áireamh;
- An luach a bhaineann leis an gcomhfhorbairt áite a chur chun cinn agus a fheabhsú i dtaca le timpeallachtaí baile agus sráidbhaile atá ann cheanna féin, agus i dtaca le cinn a bheidh ann amach anseo, araon, trí oidhreacht ailtireachta an Chontae a chaomhnú agus a chosaint agus tríd an fhorbraíocht nua a chomhtháthú;
- Oidhreacht seandálaíochta an Chontae laistigh de limistéar an phlean a chosaint, a thacú agus a chur chun cinn agus í a chaomhnú agus a bhainistiú go cuí chomh maith. Tabhair aird ar an *“Framework and Principles for the Protection of the Archaeological Heritage”* (1999), agus ar an *Convention for the protection of the Archaeological Heritage of Europe (athbhreithnithe) (Valletta, 1992)*, ina bhfuil beartais agus prionsabail leathana maidir le cosaint den oidhreacht seandálaíochta leagtha amach;
- Cuirfidh an Chomhairle an dea-chleachtas chun cinn agus féachfaidh sí le cothabháil chuí a dhéanamh ar na sócmhainní stairiúla atá faoi chúram an údaráis áitiúil de réir mar is féidir ag brath ar acmhainní;

- Tacú le cur i bhfeidhm Phlean Oidhreachta agus Bithéagsúlachta Chontae na Gaillimhe 2017-2022 (agus na pleananna a thagann ina dhiaidh) maidir le cur chun cinn agus cosaint Oidhreachta Chultúrtha an chontae;
- Gníomhaíochtaí, áiseanna agus seirbhísí ealaíon agus cultúrtha a fhreastalaíonn ar riachtanais chultúrtha agus ealaíne na bpobal, a thacaíonn le gníomhaíocht chruthaitheach agus a fheabhsaíonn saol cultúrtha, eacnamaíoch agus sóisialta na bpobal i gContae na Gaillimhe a chur chun cinn agus a thacú;
- Téigh i dteagmháil leis na páirtithe leasmhara ábhartha go léir (agus go háirithe na pobail áitiúla) maidir le hábhair a bhaineann le cosaint na hoidhreachta ailtireachta, seandálaíochta, cultúrtha, agus leis na hEalaíona;
- An tuiscint atá ar an oidhreacht ailtireachta, seandálaíochta agus cultúrtha sa chontae a ghríosú. Tabharfar aird don tsraith chomhairleach arna eisiúint ag an Roinn Tithíochta, Rialtais Áitiúil agus Oidhreachta

12.3 Comhthéacs Straitéiseach

Is i gcomhthéacs na bPleananna, na bPolasaithe agus na dTreoirínte Náisiúnta agus Réigiúnacha seo a leanas atá an chaibidil seo ullmhaithe:

An Creat Náisiúnta Pleanála – Éire 2040
Plean Forbartha Náisiúnta 2018-2027
Plean Gníomhaíochta ar son na hAeráide 2019
An Straitéis Spáis agus Eacnamaíochta Réigiúnach do Réigiún an Tuaiscirt agus an Iarthair 2020-2032
An Oidhreacht Tógtha agus Seandálaíochta – Plean Oiriúnaithe Earnála um an Athrú Aeráide 2019
Plean Oidhreachta Náisiúnta (2002) agus an Plean Oidhreachta Náisiúnta Nua 2030 (Dréacht 2019)
An tAcht um Pleanáil agus Forbairt, 2000 (arna leasú)
Achtanna na Shéadchomharthaí Náisiúnta 1930 - 2014
Acht na hOidhreachta Ailtireachta (Fardal Náisiúnta) agus na Séadchomharthaí Stairiúla (Forálacha Ilghnéitheacha), 1999.
Fardal Náisiúnta na hOidhreachta Ailtireachta (NIAH)
Creat agus Prionsabail chun an Oidhreacht Seandálaíochta a Chosaint (1999); Beartas agus Treoir maidir le Tochailt Seandálaíochta (1999)
Beartas an Rialtais i leith na hAiltireachta, 2009-2015
‘Places for People - National Policy on Architecture’ (Samhain 2019).
Na Treoirínte um an gCosaint Oidhreachta Ailtireachta, 2011
Fardal Náisiúnta na hOidhreachta Ailtireachta (NIAH)
Creat agus Prionsabail chun an Oidhreacht Seandálaíochta a Chosaint (1999); Beartas agus Treoir maidir le Tochailt Seandálaíochta (1999)
‘National Policy on Town Defences (DoELG 2008)’
Cultúr 2025: Creat Náisiúnta um Beartas Cultúrtha (2020)
Plean Ealaíon Chontae na Gaillimhe 2020-2024
Plean Oidhreachta agus Bithéagsúlachta Chontae na Gaillimhe 2017 - 2022
Straitéis Chuimhneacháin do Chontae na Gaillimhe 2013-2023
Straitéis Cultúrtha agus Cruthaitheachta do Ghailimh, 2018-2022
Beartas Ealaíne Poiblí 2020 - 2014
Clár Forbartha Leabharlanna na Gaillimhe, 2016-2021
Plean Áitiúil Eacnamaíochta agus Pobail Chontae na Gaillimhe 2016 – 2022
Everybody Matters: Creat um Straitéis Inbhuanaitheachta Cultúrtha do Ghailimh 2016 - 2025

12.3.1 An Creat Náisiúnta Pleanála

Tá sé mar aidhm ag an gCreat Náisiúnta Pleanála (NPF) ár n-oidhreacht thógtha, atá tábhachtach agus luachmhar, a chosaint agus a luach a aithint. Tá an NPF bunaithe ar 10 Toradh Straitéiseacha Náisiúnta (NSOanna), agus tábhacht ar leith ag baint le NSO7 a bhfuil sé mar aidhm aige taitneamhacht agus oidhreacht ár gcathracha, ár mbailte, ár sráidbhailte agus na gceantar tuaithe a fheabhsú ionas go bhfeabhsófar iad mar údar mealltacha agus ó thaobh an chaighdeáin beatha de chomh maith. Éileofar le Torthaí Straitéiseacha Náisiúnta NSO 7 infheistíocht i réimse poiblí dea-dheartha, lena n-áirítear spásanna poiblí, páirceanna agus sráideanna, chomh maith leis an mbonneagar áineasa. Tá sé seo gaolmhar lenár n-oidhreacht thógtha, chultúrtha agus nádúrtha, agus caithfidh sé teacht slán leis, a bhfuil luach intreach aici maidir le carachtar ceantair uirbeacha agus tuaithe a shainiú agus cur lena tarraingteacht agus leis an mórtas áite a ghabhann leo.

San NPF tá an fhís atá i gceist leis d'Éirinn leagtha amach le bheith mar shochaí chruthaitheach, nuálach agus chultúrtha, áit a bhfuil muintir na tíre, a ngnólachtaí agus a bpobail feistithe chun ár n-aschur eacnamaíoch náisiúnta agus ár n-aschur chruthaitheach araon a chur chun cinn. Tá trí Chuspóir Beartais Náisiúnta (NPOanna) eile a bhaineann leis an oidhreacht, is iad sin: NPO 17, NPO 23 agus NPO 60. Is é aidhm NPO 17 ná an luach speisialta fisiceach, sóisialta, eacnamaíoch agus cultúrtha a bhaineann le sócmhainní oidhreachta tógtha a fheabhsú, a chomhtháthú agus a chosaint trí iad a úsáid go hiomchuí íogair. Tá sé ar cheann d'aidhmeanna NPO 23 ian tírdhreach nádúrtha agus an oidhreacht thógtha, atá ríthábhachtach don turasóireacht tuaithe, a chothabháil agus a chosaint. Tá sé mar aidhm ag NPO 60 cáilíochtaí saibhre oidhreacht nádúrtha agus chultúrtha na hÉireann a chaomhnú agus a fheabhsú.

12.3.2 An Straitéis Spáis agus Eacnamaíochta Réigiúnach

Tacaíonn an Straitéis Réigiúnach Spásúlachta agus Eacnamaíoch (RSES) le cur chuige coiteann i leith bhainistíocht agus chosaint na hoidhreachta tógtha, nádúrtha agus cultúrtha sa réigiúin. Tá tagairt láidir déanta do luach oidhreachta bhailte agus lonnaithe an réigiúin sa Straitéis. San RSES, aithnítear an tábhacht ar leith a bhaineann leis an Oidhreacht Ailtireachta, an Oidhreacht Seandálaíochta, an Oidhreacht Chultúrtha agus an Athghiniúint faoi Threoir na hOidhreachta, mar atá leagtha amach sna Cuspóirí Beartais Réigiúnacha (RPOanna) seo a leanas: RPO 4.15, RPO 5.8, RPO 5.11, RPO 5.13, RPO 5.14, RPO 5.15, RPO 5.16, RPO 5.17, RPO 6.41, RPO 7.9. Aithnítear sna pleananna le haghaidh an infheistíocht sa chultúr agus san oidhreacht go bhfuil an bonneagar ardchaighdeán ríthábhachtach d'earnáil bhríomhar oidhreachta agus cultúrtha a bheith ann agus go bhfuil an infheistíocht inár n-oidhreacht chultúrtha mar bhonn agus mar thaca leis an gcomhtháthú sóisialta agus go dtacaíonn sé leis an bhfás láidir eacnamaíochta inbhuanaithe. Maidir le cuspóirí beartais réigiúnacha, ar thosaíochtaí sonracha áirítear lárionaid ealaíon agus cultúir a fheabhsú ar fud na tíre, acmhainneacht turasóireachta inbhuanaithe ár mbonneagair chultúir agus oidhreachta a fhorbairt agus bonneagar áineasa allumuigh agus oidhreacht nádúrtha na hÉireann a fheabhsú.

12.4 An tAthru Aeráide

Tacú leis an oidhreacht tógtha, an oidhreacht seandálaíochta agus an oidhreacht chultúrtha agus í a fheabhsú chun a chinntiú gur féidir le cónaitheoirí áitiúla agus le cuairteoirí ar an gContae taitneamh a bhaint aisti agus í a chaomhnú ar mhaithe leis na glúnta atá fós le teacht.

Glactar le prionsabail na hathghiniúna faoi stiúir caomhnaithe sa phlean seo agus cuireann an phlean feasacht agus oiriúnú iomchuí d'oidhreacht thógtha agus seandálaíochta na hÉireann chun cinn chun aghaidh a thabhairt don tionchar atá ag an athrú aeráide. Ionchorpraíodh an treoir a leagtar amach sa Phlean Oiriúnaithe Earnála don 'Oidhreacht Tógtha agus Seandálaíochta' sa Phlean d'fhonn cabhrú leis an tionchar atá ag an athrú aeráide ar ár n-oidhreacht tógtha agus seandálaíochta. Tá sé tábhachtach freisin feasacht a chothú faoin mbagairt mhéadaithe don timpeallacht thógtha stairiúil agus don oidhreacht seandálaíochta lena n-áirítear oiriúnú iomchuí atá i gceist leis an athrú aeráide.

Freagraíonn an phlean d'éifeachtúlachtaí fuinnimh reatha an stoic thógála atá ann cheana d'fhonn astaíochtaí GHG a laghdú agus cuidiú leis na spriocanna atá leagtha amach sa Phlean Gníomhaíochta ar son na hAeráide, 2019 a bhaint amach. Is í an bhuntáiste is mó a bhaineann leis an stoc tógála ná go bhfuiltear in ann í a athchúrsáil le haghaidh úsáide malartacha agus ar an gcaoi sin an gá atá le scartáil agus tógáil a laghdú, agus an dé-ocsaíd charbóin a ghiniúint dá réir.

12.5 Comhthéacs na hOidhreachta Ailtireachta

Is acmhainn uathúil agus speisialta í Oidhreacht Ailtireachta na Gaillimhe. Ní amháin go bhfuil éachtaí iontacha ealaíne san am atá thart inár n-oidhreacht ailtireachta, ach freisin saothair laethúla na ceardaíochta san am atá thart. Baineann oidhreacht ailtireachta le séadchomharthaí, grúpaí foirgneamh agus láithreán, agus folaíonn sí gach struchtúr agus gné ábhartha de dhéantús an duine sa tírdhreach sa chontae; mar thithe, droichid, bhailte, diméin agus ballaí cloiche a bhfuil luach oidhreachta ailtireachta measta iontu.

Tá sé tábhachtach go ndéantar foráil chun cosaint leordhóthanach a chinntiú don timpeallacht thógtha san fhoirm ina bhfuil sé láithreach agus go ndéantar machnamh ar an athúsáid bháúil foirgneamh stairiúil chun go bhféadfar taitneamh agus úsáid a bhaint as an oidhreacht ailtireachta sa todhchaí. Leagfar amach sa Bheartas Náisiúnta nua Ailtireachta atá beartaithe an uailmhian atá ag an Rialtas chun tuiscint níos fearr a fháil ar charachtar, cáilíochtaí, acmhainneacht agus tairbhí ár dtimpeallachta tógtha. Luaitear ann go bhfuil an Ailtireacht agus ár dtimpeallacht thógtha ina ngéithe lárnacha dár sochaí.

Cumasaíonn údarais áitiúla, trína bpleananna forbartha cathrach agus contae agus tríd an ainmniú a dhéanamh leis an Taifead ar Dhéanmhais Chosanta (RPS) agus na Limistéar Caomhantais Ailtireachta (ACAanna) araon, áiteanna a bhfuil luach ailtireachta ag baint leo a chosaint. Ba cheart don dea-bhainistíocht oidhreachta a ionchorprú sa phleanáil spásúlachta chun na buntáistí a bhaineann leis an athghiniúint uirbeach faoi stiúir oidhreachta a chur chun cinn i mbailte stairiúla, mar shampla trí chosaint a dhéanamh ar fhabraic uirbeach stairiúil, athúsáid foirgneamh stairiúla agus feabhsú áiteanna a bhfuil spéis speisialta cultúrtha nó nádúrtha iontu.

12.5.1 Struchtúir Atá Faoi Chosaint

Is éard is struchtúr faoi chosaint ná struchtúr a mheasann an tÚdarás Pleanála go bhfuil tábhacht ar leith ag baint leis ó thaobh ailtireachta, staire, seandálaíochta, ealaíne, cultúir, eolaíche, sóisialta nó teicniúil de. Faoi Chuid IV den Acht um Pleanáil agus Forbairt, 2000, arna leasú, ní mór don Chomhairle Taifead ar Dhéanmhais Chosanta (RPS) a choinneáil.

Is éard atá i gceist leis an Taifead ar Dhéanmhais Chosanta ná taifead a áirítear i bPlean Forbartha, a bhí cruinn agus ceart tráth ar foilsíodh é. Féadfar é a leasú trí iontrálacha a chur leis nó a scriosadh go neamhspleách ar phróiseas athbhreithnithe an Phlean Forbartha. Ní choisceann úsáid nó forbairt chúil struchtúr a áireamh sa RPS. De réir mar a shainmhínítear an chosaint, cuimsítear leis, maidir le

struchtúr, nó cuid de struchtúr, caomhnú, caomhantas agus feabhsú a dhéanamh atá ar aon dul le cothabháil carachtar agus leas an déanmhais. Cuirtear cosaint ar fáil do na míreanna ag seo:

- a) taobh istigh an struchtúir;
- b) An talamh atá suite laistigh de chúirtealáiste an déanmhais;
- c) Aon déanmhais eile atá suite laistigh den chúirtealáiste sin, agus na daingneáin agus na gnéithe go léir atá áirithe mar chuid den taobh istigh nó den taobh amuigh d'aon struchtúr.

Ní féidir aon oibreacha a dhéanfadh díobháil do charachtar an déanmhais, nó d'aon ghné de a chuireann lena spéis speisialta, a dhéanamh ar struchtúr cosanta gan cead pleanála. Féadfar don úinéir nó don áititheoir struchtúir chosanta iarratas i scríbhinn a chur isteach chuig an Údarás Pleanála chun Dearbhú Alt 57 a eisiúint maidir leis an gcineál oibreacha, sa chás go measann sé go ndéanfadh sé difear ábhartha do charachtar an déanmhais nó d'aon ghné den déanmhas a chuireann lena spéis speisialta.

Is é an aidhm atá le stádas struchtúir chosanta a ainmniú ná chun a dheimhniú go ndéantar aon athruithe ar an bhfoirgneamh agus / nó ar a shuíomh sa chaoi is go gcoinnítear agus go bhfeabhsaítear an carachtar speisialta atá ann. Tá an bealach chun na struchtúr atá le bheith curtha san áireamh sa Taifead a shainaithint bunaithe ar chritéir atá leagtha amach sna Treoirínte um Chosaint Oidhreachta Ailtireachta d'Údaráis Phleanála (2011). Féach Aguisín 6 Taifead ar Dhéanmhais Chosanta.

12.5.2 Fardal Náisiúnta na hOidhreachta Ailtireachta (NIAH) Suirbhéireacht ar Chontae na Gaillimhe

Is é cuspóir an NIAH ná sampla ionadaíoch d'oidhreacht ailtireachta na hÉireann tar éis 1700 a aithint, a thairneadh agus a mheas, mar uirlis chabhrach chun oidhreacht ailtireachta Chontae na Gaillimhe a chosaint agus a chaomhnú. Scrúdaíonn an suirbhé comhthéacs sóisialta agus stairiúil na struchtúr agus éascaíonn sé tuiscint níos fearr ar oidhreacht ailtireachta Chontae na Gaillimhe. Soláthraíonn an NIAH bunús do mholtaí an Aire Tithíochta, Rialtais Áitiúil agus Oidhreachta don údarás pleanála chun struchtúir áirithe a áireamh ina Thaifead ar Struchtúir Chosanta. Tá sé tábhachtach a aithint go gcuireann gach struchtúr, gné agus tírdhreach stairiúil lena n-áirítear iad siúd nach bhfuil san áireamh i dTaifead na Struchtúr Cosanta, le hoidhreacht an chontae. Féachfaidh an Chomhairle le feabhas a chur leis na heilimintí seo chun aitheantas a dhéanamh ar a gcáilíocht, a gcarachtar agus a sainiúlacht áitiúil.

12.5.3 Limistéir Chaomhantais Ailtireachta

Is éard is Limistéir Caomhantais Ailtireachta (ACA) ann ná áit, limistéir, grúpa struchtúr nó bailidhreach a bhfuil sainspéis nó luach ann ó thaobh na hailtireachta, na staire, na seandálaíochta, an chultúir, na heolaíochta, na sóisialta nó na teicniúla de, nó a chuireann leis an urraim atá ann ar Struchtúir faoi Chosaint. Féadfar struchtúir faoi chosaint a bheith san áireamh i Limistéir Caomhantais Ailtireachta, ach ní gá dóibh a bheith san áireamh ann. In ACA, cuirtear cosaint ar chuma sheachtrach na limistéir nó na struchtúr sin. Ní mór cead pleanála a fháil sular féidir oibreacha suntasacha a dhéanamh ar an taobh amuigh de struchtúr laistigh d'ACA, a d'fhéadfadh carachtar an déanmhais, nó carachtar an ACA a athrú.

Is féidir gurb ionann ACA agus sráid-dreach iomlán, nó tírdhreach deartha a ghabhann le teach tuaithe, chomh maith le bailte meánaoiseacha, coimpléisc thionsclaíochta, spásanna oscailte deartha, coimpléisc reiligiúnacha gan ach cúpla samplaí a lua. Tá carachtar speisialta ACA comhdhéanta dá gnéithe ailtireachta, a shuíomh, a cháilíochtaí spásúla agus an tslí a n-úsáidfear an talamh ann.

Is féidir leis an tráchtáil agus an trádáil i gContae na Gaillimhe a fheiceáil sa líon suntasach aghaidheanna siopaí bunaidh atá le feiceáil ina bhailte agus sráidbhailte. Tá daoine ag éirí níos eolaí ar an luach atá ag aghaidheanna siopaí ar ardchaighdeán, idir cinn stairiúla agus cinn chomhaimseartha, chun custaiméirí a mhealladh chun teacht go dtí an ceantar agus a ngnó a dhéanamh ann. Tá aghaidheanna siopaí agus comharthaí ríthábhachtach chun carachtar ceantair a fheabhsú agus chun cur leis ar bhealach dearfach.

Beidh sainriachtanais ag gach gnó tráchtála i dtéarmaí aghaidheanna siopaí, comharthaíocht agus fógra. Ba cheart machnamh cúramach a dhéanamh ar dhearadh, ar mhéid agus ar shocrú cúramach na n-eilimintí sin, ionas nach mbainfear ó charachtar an cheantair iad agus caithfear aird faoi leith a thabhairt air seo laistigh de Limistéir Chaomhantais Ailtireachta ainmnithe nuair is cuí.

Mar thoradh ar a bheith ainmnithe mar ACA, tugtar cosaint don chuid is mó den oidhreacht thógtha nach bhfuil oiriúnach le bheith áirithe sa RPS ach a chuireann le carachtar áirithe ceantair, nó atá mar bhonn agus taca le carachtar an cheantair sin.

Tugtar aitheantas do luach foirgneamh inlíonta ar ardchaighdeán agus aghaidheanna siopaí, idir cinn stairiúla agus cinn chomhaimseartha, chun cuairteoirí agus daoine áitiúla a mhealladh chuig lár bailte agus sráidbhaile beoga.

12.5.4 An Ailtireacht Dhúchasach

Tagraíonn an ailtireacht dhúchasach do na foirmeacha agus na cineálacha traidisiúnta tógála atá déanta le hábhair, scileanna agus teicnící tógála áitiúla atá ina gcuid ríthábhachtach den tírdhreach. Bíonn nasc uathúil déanta idir foirgnimh dhúchasacha, trína suíomh, a dtreoshuíomh agus a n-ábhar, agus an tírdhreach ina bhfuil siad suite. Cuimsítear leis sin foirgnimh thí sa stíl thraidisiúnta mar theachíní tuí ach d'fhéadfadh struchtúir thraidisiúnta eile a bheith áirithe leis freisin mar shampla aghaidheanna siopaí, tithe feirme, foirgnimh lasmuigh, gnéithe den tionscal ón aimsir atá thart, lena n-áirítear áitheanna aoil, muilte, gaibhnithe agus na táirgí a rinneadh iontu, geataí, mar shampla. Tá stair uathúil an cheantair áitiúil agus carachtar na háite le brath sna struchtúir seo. Is féidir cuspóirí úsáide nua inmharthana agus an t-athshlánú cúramach cur leis an bhforbairt inbhuanaithe agus an athghiniúint shóisialta agus eacnamaíoch a spreagadh.

12.5.5 An Chomhforbairt Áite

Is éard atá i gceist leis an gcomhforbairt áite ná an idirghaolmhaireacht agus an nasc atá idir daoine agus na spásanna a úsáideann siad. Cuimsíonn sé an chaoi a mbogann daoine timpeall áiteanna agus na foirgnimh agus struchtúir atá ann chomh maith leis spás oscailte agus tírdhreach an ceantair. Dá bhrí sin, teastaíonn cur chuige atá dírithe ar dhaoine chun tabhairt faoin bpleanáil, dearadh agus bainistíocht le haghaidh ár lonnaíochtaí agus na timpeallachta tógtha. Mar gheall air, déantar an chothromaíocht a bheith déanta idir caomhnú na fabraice stairiúla agus riachtanais na ndaoine a bhfuil cónaí orthu sa lonnaíocht stairiúil agus a úsáideann í.

Tríd an dearadh ardchaighdeán a chinntiú cuirtear luach lenár mbailte, sráidbhailte agus ceantair tuaithe agus cuirtear feabhas leis an áit agus lenár gcaighdeán maireachtála freisin. Cuirfidh an Plean dearadh ardchaighdeán chun cinn tríd an gcomhtháthú i ngach gné den phlean a spreagadh. Tá an chomhforbairt áite mar nasc ríthábhachtach idir an phleanáil spásúil agus cáilíocht beatha daoine a fheabhsú trí áiteanna tarraingteacha a chruthú chun cónaí nó obair iontu, chun cuairt a thabhairt orthu agus chun infheistíocht a dhéanamh iontu.

12.5.6 An Éifeachtacht Fuinnimh agus Struchtúir Tógtha i Slí Thraidisiúnta

Trí athshlánú agus coinneáil chúramach na bhfoirgneamh stairiúil inár dtírdhreacha, bídís tírdhreacha uirbeach nó tuaithe, is féidir leas a bhaint as na hábhair agus an fuinneamh atá leabaithe isteach sna struchtúir seo do na glúine atá ann faoi láthair agus do na glúine atá fós le teacht araon.

Caithfidh tograí chun feidhmíocht theirmeach foirgneamh stairiúil a fheabhsú agus teicneolaíochtaí fuinnimh in-athnuaite a chur isteach a bheith íogair do mhodhanna traidisiúnta tógála lena chinntiú go bhfuil na hoibreacha beartaithe comhoiriúnach leis an modh a nglacadh leis go traidisiúnta chun ligean don taise a bheith ionsaithe agus a scaoileadh go héasca. Tá aeráil na spásanna inmheánacha tábhachtach mar fheidhm toisc go ligtear don fhoirgneamh análú dá bharr. D'fhéadfadh iarmhairtí dochracha neamhbheartaithe a bheith ag idirghabhálacha ar nós táirgí foirgnimh neamh-thréscaoilteacha d'fhoirgnimh thraidisiúnta stairiúla.

Breithneofar suíomh na bpainéal gréine, na dtuirbíní gaoithe nó teicneolaíochtaí in-athnuaite eile go cúramach sa timpeallacht stairiúil. Is féidir riosca níos mó a bheith ann mar gheall ar an athrú aeráide, idir teagmhais stoirmeacha, tuilte agus gaoithe nach mbeadh na struchtúir stairiúla in ann iad a sheasamh. Is féidir le pleananna Bainistíochta Riosca um Theagmhais cuidiú chun aghaidh a thabhairt d'fhadhbanna agus ann t-ullmhacht a chur chun cinn.

12.5.7 Tírdhreacha Sain-Deartha

Is éard atá i gceist le tírdhreacha saindeartha stairiúla ná gairdíní, páirceanna nó eastáit a leagadh amach d'aon ghnó chun éifeacht ar leith a chruthú. Cruthaítear comhdhéanamh ailtireachta agus gairneoireachta trí ghnéithe a úsáid, mar shampla folláin chun brístí a fhoirmiú, cúrsaí abhann a athrú chun lochanna a fhoirmiú, gairdíní múrtha a thógáil chun limistéir dhéanacha a chruthú. Is éard atá i gceist leis na tírdhreacha saindeartha i nGaillimh, den chuid is mó, ná diméin a ghabhann le tithe móra tuaithe agus is minic gurb ionann iad agus an láithreán ina bhfuil struchtúr faoi chosaint suite.

Cuirfidh an Chomhairle feasacht ar luach tírdhreacha deartha agus na gnéithe gaolmhara chun cinn agus tá sé tábhachtach caighdeáin a chur chun cinn maidir le deisiú agus caomhnú. Beidh measúnuithe agus suirbhéireacht ar na suíomhanna íogaire seo lena n-áirítear gairdíní stairiúla, diméin agus eastáit, chomh maith leis na suíomhanna ina bhfuil siad suite, chun tograí forbartha sna tírdhreacha saindeartha sin a mheas chun aon tionchar féideartha ar luach na hoidhreachta atá ann a mheas.

12.5.8 An Oidhreacht Tionscail, Talmhaíochta agus Cósta

Is sócmhainní stairiúla iad oidhreacht thionscail muilte, canálacha agus iarnród, chomh maith leis an líonra bóithre agus droichid a raibh tionchar suntasach acu ar fhoirm agus ar charachtar an Chontae agus is féidir iad a oiriúnú chun freastal ar riachtanais na nua-aoise. Is furasta foirgnimh a bhaineann le gníomhaíochtaí talmhaíochta a aithint sna lonnaíochtaí inár dtimpeallach. Is fianaise de chultúr muirí gnóthach iad céanna agus cuanta ar an gcósta agus ar aibhneacha.

Cuspóirí Beartais - An Oidhreacht Ailtireachta

AH 1 An Oidhreacht Ailtireachta

Cosaint oidhreacht ailtireachta Chontae na Gaillimhe a chinntiú atá ina acmhainn uathúil agus speisialta, ag féachaint don treoir bheartais atá sna Treoirínte um Chosaint Oidhreachta Ailtireachta 2011 (agus aon doiciméad nuashonraithe / a bhí ann cheanna roimhe).

AH 2 Struchtúir Faoi Chosaint (Féach Aguisín 6)

(a) Cosaint agus feabhsú báúil na struchtúr a chinntiú lena n-áirítear a gcúirtealáiste agus na forais a ghabhann leo a chuimsítear agus a mholtar a bheith cuimsithe sa Taifead ar Dhéanmhais Chosanta (RPS) atá suimiúil ar bhonn ar leith ó thaobh ailtireachta, stairel, seandálaíochta, ealaíona, cultúrtha, eolaíochta, sóisialta nó teicniúla de, mar aon le carachtar iomlán agus suíomh an struchtúir.

(b) Athbhreithniú a dhéanamh ar an Taifead ar Dhéanmhais Chosanta d'fhonn sceideal cuimsitheach a sholáthar chun struchtúir sa Chontae a bhfuil tábhacht speisialta acu a chosaint le linn shaolré an phlean.

(c) A chinntiú go bhfuil tograí forbartha oiriúnach i dtéarmaí cóireála ailtireachta, carachtar, scála agus foirm don struchtúr cosanta atá ann agus nach ndéanann siad dochar do charachtar agus sláine speisialta an struchtúir chosanta agus a shuíomh.

(d) Dearadh ailtireachta ardchaighdeáin a chinntiú do gach forbairt nua a bhaineann le struchtúir (agus a suíomhanna) nó a bhféadfadh tionchar a bheith acu orthu atá san áireamh sa Taifead ar Struchtúir Chosanta.

(e) An dea-chleachtas caomhnaithe a chur chun cinn agus a chinntiú trí ghairmithe speisialaithe caomhnaithe agus an lucht ceardaíochta a fhostú.

(f) Toirmeasc a chur ar thograí forbartha, go hiomlán nó go páirteach, chun struchtúir chosanta a scartáil, ach amháin in imthosca eisceachtúla.

AH 3 Struchtúr a Chosaint ar an NIAH

Aird agus ábharthacht a thabhairt do na struchtúir uile atá san áireamh san NIAH do Chontae na Gaillimhe ach nach bhfuil áirithe sa Taifead ar Dhéanmhais Cosanta, i bhfeidhmeanna bainistíochta forbartha.

AH 4 Limistéir Chaomhantais Ailtireachta (Féach Aguisín 7)

Carachtar speisialta na Limistéir Caomhantais Ailtireachta (ACA) a chuimsítear sa phlean seo a chosaint, a chaomhnú agus a fheabhsú trí bhainistíocht agus rialú cuí ar dheardh, suíomh agus leagan amach na forbraíochtaí nua, na modhnuithe, na n-athruithe nó síntí a chur le struchtúir ceapacha stairiúla agus patrúin sráide atá fós ann agus / nó modhnuithe a chur le carachtar nó le suíomh an Limistéir Chaomhantais Ailtireachta. Cinnteoidh oibreacha laistigh den ACA go gcaomhnófar gnéithe traidisiúnta agus eilimintí tógála a chuireann le carachtar an cheantair. Cuimsíonn carachtar speisialta ceantair a stoc tógála traidisiúnta agus bailchríocha ábhair, spásanna, sráid-dreach, aghaidheanna siopaí, tírdhreach agus suíomh. Tabharfar aird iomchuí i dtograí nua ar scála, plota, foirm, mais, dearadh, ábhair, dathanna agus feidhm.

Chun é sin a bhaint amach, tabharfar faoi na bearta seo a leanas:

(a) Gach foirgneamh, struchtúr, grúpa struchtúr, láithreán, tírdhreach agus gach gné a chuireann le carachtar speisialta an ACA a chosaint ar scartáil agus ar athruithe neamh-báúil.

(b) Athúsáid agus athshlánú oiriúnach agus íogair foirgneamh agus láithreán laistigh den ACA a chur chun cinn.

(c) A chinntiú go ndéantar le haon fhorbraíocht nua atá laistigh de ACA, nó in aice leis, carachtar seanbhunaithe an cheantair a urramú agus go gcuireann sé go dearfach leis an ACA i dtéarmaí dearaidh, scála, suíomh agus ábhair chríochnaithe.

(d) An dearadh ailtireachta ardchaighdeáin laistigh de ACAanna a chur chun cinn.

(e) Iarracht a dhéanamh aghaidheanna siopaí traidisiúnta a dheisiú agus a athúsáid nuair is iomchuí, agus daoine a ghríosú chun aghaidheanna siopaí nua a chur suas ar aon dul leis an dearadh ailtireachta ardchaighdeáin.

(f) A chinntiú go ndéantar an comharthaíocht, an soilsiú, an fhógraíocht agus na fóntais nua go léir i bhfoirgnimh laistigh de ACA a dheardh, a thógáil agus a lonnú ar bhealach nach mbaineann siad ó charachtar an ACA.

(g) Cáilíocht spásanna oscailte laistigh de ACAanna a chosaint agus a fheabhsú agus a chinntiú go ndéantar troscán sráide a athúsáid agus ábhair iomchuí a úsáid le linn scéimeanna bonneagair phoiblí laistigh d'ACCAanna.

(h) Toirmeasc a chur ar thograí forbartha, go hiomlán nó go páirteach chun struchtúr a scartáil laistigh de Limistéar Caomhantais Ailtireachta a chuireann le carachtar speisialta an cheantair.

(i) Struchtúir in ACAanna a chosaint ar athruithe neamh-chomhbhrónacha agus forbairtí inlíonta iomchuí a spreagadh.

(j) Beidh cead pleanála ag teastáil ó oibreacha a mbeidh tionchar ábhartha acu ar charachtar struchtúir chosanta nó ar an taobh amuigh d'fhoirgneamh/déanamhas atá lonnaithe laistigh de ACA;

(k) Beidh aon oibreacha a dhéantar ar struchtúr cosanta nó ar an taobh amuigh d'fhoirgneamh / déanamhas laistigh de ACA ag teacht slán leis an dea-chleachtas caomhnaithe agus úsáidfear ábhair inbhuanaithe agus iomchuí iontu freisin.

(l) A chinntiú go bhfuil aon fhorbraíocht, modhnuithe, athruithe nó síntí a théann i bhfeidhm go hábhartha ar charachtar struchtúir atá faoi chosaint, nó ar struchtúr atá taobh le struchtúr faoi chosaint, nó ar struchtúr laistigh de Limistéar Caomhantais Ailtireachta (ACA) nó in aice leis lonnaithe agus deartha go cuí agus nach ndéanann sé dochar do charachtar nó do shuíomh an déanmhais faoi chosaint ná don ACA.

AH 5 Cothabháil agus Athúsáid an Stoic Foirgníochta atá ann cheana féin

Cothabháil agus athúsáid iomchuí an stoic foirgneamh atá ann cheana agus a bhfuil fiúntas ailtireachta ag gabháil leo a chur chun cinn mar rogha níos inbhuanaithe in ionad iad a leagadh agus a athógáil.

AH 6 An Ailtireacht Dhúchasach

Aitheantas a thabhairt don tábhacht a bhaineann leis an méid a gcuireann an ailtireacht dhúchasach le carachtar na háite agus cosaint, coinneáil, athbheochan agus athúsáid iomchuí na hoidhreachta tógtha dúchasaí a chinntiú lena n-áirítear struchtúir a chuireann le carachtar tírdhreacha agus bailedhreacha, agus, chomh maith leis sin iarracht a dhéanamh gan déanmhais dá leithéid a leagadh.

AH 7 Logainmneacha Áitiúla

Logainmneacha áitiúla a chosaint mar chuid thábhachtach d'oidhreacht chultúrtha agus carachtar uathúil an cheantair. Tacú le húsáid ainmneacha oiriúnacha le haghaidh forbraíochtaí nua a léiríonn carachtar agus oidhreacht an cheantair agus a chuireann leis na gnéithe uathúla a ghabhann leis an áit ar leith.

AH 8 An Éifeachtacht Fuinnimh agus Struchtúir Tógtha i Slí Thraidisiúnta

A chinntiú go bhfuil na bearta chun éifeachtúlacht fuinnimh struchtúir faoi chosaint agus struchtúir atá tógtha sa tsean-stíl araon a uasghrádú íogair do mhodhanna tógála traidisiúnta, go nglactar leis an dea-chleachtas agus le hábhair agus modhanna iomchuí nach mbeidh drochthionchar acu ar ábhar, ar fheidhmiú nó ar charachtar an fhoirgnimh.

AH 9 An Measúnú Áitiúil Tírdhreacha agus Áite

Tacú le tograí ó phobail áitiúla lena n-áirítear Coistí na mBailte Slachtmhara, Cumainn Tráchtála agus grúpaí cónaitheoirí chun anailís a dhéanamh ar charachtar a n-áite agus chun athghiniúint na háite a chur chun cinn, ar mhaithe le muintir na háite chomh maith le daoine a thugann cuairt ar an gceantar.

AH 10 Tírdhreacha Sain-Deartha

Na tírdhreacha deartha stairiúla atá fós ina seasamh sa Chontae a chosaint agus caomhnú charachtar croilárnach na dtírdhreacha sin a chur chun cinn, idir tírdhreacha tógtha agus nádúrtha

araon. Cuir cosaint an tírdhreacha deartha san áireamh agus í a chuimsiú i Limistéar Caomhantais Ailtireachta.

Beidh breithmheas ar na gnéithe rannpháirteacha agus measúnú iarmharta ag gabháil le tograí forbraíochta i dtírdhreach deartha.

AH 11 An Chaomhnóireacht

Cur chuige idirdhisciplíneach a chur chun cinn chun an dea-chleachtas i leith chaomhnú struchtúir faoi chosaint, séadchomharthaí taifeadta agus gnéithe den oidhreacht thógtha.

AH 12 An Chomhfhorbairt Áite i mBailte agus i Sráidbhailte

An luach a ghabhann leis an áit ar leith a chur chun cinn i gcomhar le muintir na háite ina mbailte féin, ina sráidbhailte féin agus ina gceantair áitiúla féin.

AH 13 Scileanna Foirgníochta Dúchasacha

Tacú agus cur chun cinn scileanna tógála traidisiúnta, oiliúint agus feacht ar úsáid ábhair agus scileanna oiriúnacha laistigh den Údarás Áitiúil, grúpaí pobail, úinéirí agus áititheoirí struchtúir a tógadh go traidisiúnta.

AH 14 An Dearadh agus an Tírdhreachú i bhFoirgnimh Nua

Foirgnimh nua a spreagadh a chothaíonn cur chuige nuálach i leith dearadh agus a thugann aitheantas d'éagsúlacht réitigh oiriúnacha dearaidh in áiteanna oiriúnacha agus luach breise eacnamaíochta, taitneamhachta agus comhshaoil dea-dhearaidh á chur chun cinn.

12.6 An Oidhreacht Seandálaíochta

Cuimsíonn oidhreacht seandálaíochta Chontae na Gaillimhe struchtúir, foirngnimh thógtha, grúpaí foirgneamh, láithreáin fhorbartha, láithreáin, pluaiséanna, gnéithe nó earraí iniompartha agus gach séadchomhartha taifeadta chomh maith lena gcomhthéacsanna, agus rudaí so-ghluaiste, suite ar thalamh agus faoi uisce nó atá suite sna criosanna idir taoide.

Soláthraíonn iarsmaí seandálaíochta faisnéis luachmhar faoin aimsir atá imithe thart agus faoi na daoine a bhí ina gcónaí san áit seo timpeall orainn. Leis an oidhreacht seandálaíochta seo atá saibhir agus luachmhar, tá acmhainn curtha ar fáil atá luachmhar ó thaobh cultúrtha, oideachais agus turasóireachta de, chomh maith le mórtas áite tábhachtach. Tá carachtar agus rannchuidiú uathúil ag gach láithreán agus séadchomhartha le tírdhreach an Chontae agus cuireann sé brí lenár dtuiscint ar an gcomhshaoil. Tá sé ríthábhachtach na hiarsmaí seandálaíochta a bhainistiú go hiomchuí chun a chinntiú go mairfidh na gnéithe luachmhara seo.

Le himeacht aimsire tá roinnt suíomhanna imithe, maireann cuid eile faoi dhromchla reatha na talún gan rian ar bith a fheiceáil nó athmhúnlú laistigh d'fhoirgnimh níos nua-aimseartha nó seasann siad mar shéadchomharthaí iontu féin.

Tá freagrachtaí ar leith ar an Aire Tithíochta, Rialtais Áitiúil agus Oidhreachta as ár n-oidhreacht seandálaíochta a aithint agus a chosaint tríd Seirbhís na Séadchomharthaí Náisiúnta. Comhlíonann an tSeirbhís Séadchomharthaí Náisiúnta na dualgais seo maidir le láithreáin agus séadchomharthaí agus tá a cuid beartas leagtha amach in *“Frameworks and Principles for the Protection of the Archaeological Heritage (1999)”* agus i gcáipéisí bheartais eile.

12.6.1 Cosaint do Shéadchomharthaí

Is féidir Séadchomhartha a chosaint ar aon cheann de na cúig bhealach ag seo a leanas:

- a) Tá sé sa Taifead ar Shéadchomharthaí agus Láithreáin (RMP).
- b) Tá sé cláraithe i gClár na Séadchomharthaí Stairiúla (RHM).
- c) Is séadchomhartha Náisiúnta é atá faoi réir ordú caomhnaithe (nó ordú caomhnaithe sealadach).
- d) Is séadchomhartha Náisiúnta é atá faoi úinéireacht nó faoi chaomhnóireacht an Aire Cultúir, Oidhreachta agus Gaeltachta nó Údaráis Áitiúil.
- e) I roinnt cásanna, féadfar struchtúir seandálaíochta a mheas mar chuid den oidhreacht ailtireachta agus, dá bhrí sin, d'fhéadfadh siad a bheith le feiceáil sa Taifead ar Shéadchomharthaí agus Láithreáin (RMP) agus i Taifead ar Dhéanamhais Chosanta (RPS) araon. Tá na struchtúir seo cosanta, dá réir, le hAchtanna na Shéadchomharthaí Náisiúnta agus leis an Acht Pleanála agus Forbartha, 2000 (arna leasú), araon.

Teastaíonn toiliú i scríbhinn roimh ré ón Aire Tithíochta, Rialtais Áitiúil agus Oidhreachta le haghaidh aon oibreacha ag aon séadchomhartha seandálaíochta agus criosanna a bhfuil acmhainneacht seandálaíochta ag gabháil leo, nó in aice le ceachtar dóibh. Soláthraíonn an tseandálaíocht agus an tírdhreach stairiúil cineál ar leith den mhórtas áite a théann chun leasa an chaighdeáin bheatha sa chontae, agus le geilleagar an chontae chomh maith. Déanfaidh an Chomhairle láithreáin seandálaíochta, séadchomharthaí seandálaíochta agus na deántáin agus suíomhanna a ghabhann leo atá liostaithe sa Taifead ar Shéadchomharthaí agus Láithreáin (RMP) a chosaint, agus aon iarsmaí seandálaíochta nua-aimsithe, agus trí thírdhreacha stairiúla atá íogair ó thaobh seandálaíochta a aithint, áiritheofar go gothófar an oidhreacht shaibhir seo sa todhchaí.

12.6.2 Taifead ar Shéadchomharthaí agus Láithreáin

Tá gach uile shéadchomhartha seandálaíochta arb eol dúinn go bhfuil siad ann áirithe sa taifead reachtúil an Taifead ar Shéadchomharthaí agus Láithreáin. Bunaíodh an Taifead ar Shéadchomharthaí agus Láithreáin (RMP) faoi Alt 12 d'Acht na Séadchomharthaí Náisiúnta (Leasú), 1994 agus tugtar Séadchomharthaí Taifeadta ar struchtúir, gnéithe, déantáin nó láithreáin atá liostaithe san RMP. Ní mór d'aon duine a bhfuil sé beartaithe aige oibreacha a dhéanamh ag séadchomhartha taifeadta nó i dtaca le séadchomhartha taifeadta fógra dhá mhí a thabhairt don Aire. Tá léarscáileanna agus lámhleabhair RMP ar fáil le haghaidh comhairliúcháin (féach www.archaeology.ie) nó i leabharlann an Chontae nó in oifig Pleanála Chomhairle Contae na Gaillimhe.

12.6.3 Séadchomharthaí Náisiúnta

Faoi Alt 14 d'Acht na Séadchomharthaí Náisiúnta (Leasú) 2004 is séadchomhartha faoi úinéireacht nó faoi chaomhnóireacht an Stáit agus nó Údarás Áitiúil nó séadchomharthaí atá faoi réir Ordú Caomhnaithe nó Ordú Caomhnaithe Sealadach. Teastaíonn toiliú i scríbhinn roimh ré ón Aire Tithíochta, Rialtais Áitiúil agus Oidhreachta le haghaidh aon oibreacha ag aon séadchomhartha seandálaíochta agus criosanna a bhfuil acmhainneacht seandálaíochta ag gabháil leo, nó in aice le ceachtar dóibh. Is féidir teacht ar liostaí de na séadchomharthaí náisiúnta atá faoi úinéireacht nó faoi chaomhnóireacht an Aire (de réir contae) agus liostú na nOrduithe Caomhnaithe ag (www.archaeology.ie).

12.6.4 An tSeandálaíocht Fo-Uisce

Tá go leor gnéithe agus fionnachtana suite in uiscí chósta Chontae na Gaillimhe, ina inbhir taoide agus aibhneacha a bhaineann lena oidhreacht mhuirí/abhann leithéidí longbhristeacha, céanna, ballaí céanna, áibh, clocha cora agus míreanna seandálaíochta gaolmhara agus gnéithe dála tírdhreacha

báite, cuanta, lamairní, gaistí éisc, greillí ceilpe, suíomhanna droichid, crannóga agus muilte taoide. In Alt 3 d'Acht na Séadchomharthaí Náisiúnta (Leasú) 1987, tá forálacha sonracha déanta maidir le longbhriseacha agus earraí seandálaíochta faoi uisce a chosaint. Is féidir teacht ar Thuilleadh Eolais ag (www.archaeology.ie).

12.6.5 Lónra Bhailte Stairiúla/Bhailte Múrtha na hÉireann (IWTN)

Tá roinnt lonnaíochtaí tábhachtacha aitheanta i nGaillimh i Suirbhé Seandálaíochta Uirbeach Chontae na Gaillimhe, agus ina measc siúd tá na bailte Bhaile Átha an Rí, Baile Locha Riach, Port Omna agus Tuaim, chomh maith leis na lonnaíochtaí stairiúla Ard Raithin, Baile Chláir, Dún Mór, Dún an Uchta, Cill Cholgáin agus Míleac. I gcás gach ceann de na bailte agus lonnaíochtaí atá liostaithe thuas tá Crios Acmhainneachta Seandálaíochta mapáilte agus léirithe sa léarscáil sin tá an limistéar is dóichí ina bhfuil iarsmaí seandálaíochta le fáil ann, ar dhromchla an talaimh agus thíos faoi araon.

Is bailte daingne iad bailte Bhaile Átha an Rí agus Baile Locha Riach agus tá siad áirithe mar dhá bhailte de chuid Lónra Baile Múrtha na hÉireann (IWTN). Féachann Lónra Bailte Múrtha na hÉireann (IWTN) lena chinntiú go ndéantar oidhreacht chultúrtha agus seandálaíochta uathúil na hÉireann maidir lena bailte agus a cathracha daingne a chosaint agus a bhainistiú ar bhealach inbhuaine. Léiríonn an *'Beartas Náisiúnta ar Chosaintí Baile (RFRA 2008)'* an tiomantas atá ann chun cosaintí uirbeacha stairiúla in Éirinn a chosaint, a chaomhnú agus a chaomhnú.

12.6.6 Criosanna den Acmhainneacht Seandálaíochta

Tá sé dóchúil go maith nach ionann na hiarsmaí fisiciúla den tséadchomhartha seandálaíochta atá le brath an séadchomhartha iomlán sin, a bhfuil seans maith ann go bhfuil cuid mhaith de fós faoin talamh gan aon fhianaise ar an dromchla go bhfuil sé ann. Sin atá i gceist le Crios den Acmhainneacht Seandálaíochta (ZAP). Féadfar nithe éagsúla a bheith i gceist leis ó thaobh an chineál de shéadchomhartha atá ann, mar shampla Láithreáin Eaglasta Luath, liosanna, caisleáin meánaoiseacha agus coimpléisc séipéil, gan ach cúpla cineálacha a lua. Sa bhunachar sonraí an SMR (www.archaeology.ie) déantar Criosanna Fógartha a shainnithint chun cabhrú le húdarais agus gníomhaireachtaí eile.

12.6.7 Seandálaíocht ón Ré Mheánaoiseach

Fuarthas réidh le go leor de struchtúir mheánaoiseacha na hÉireann, idir thuaithe agus uirbeacha araon, san 18ú/19ú haois agus cuireadh foirgnimh suas ina n-ionad ar ionann iad agus an chuid is mó don stoc foirgneamh oidhreachta sa lá atá inniu ann. Tá acmhainneacht bhreise ann go bhfuil míreanna den tseandálaíocht sna seanfhoirgnimh seo, toisc go ndearnadh cuid acu a athógáil trí gnéithe agus codanna d'fhoirgnimh a bhí ann cheanna féin a fhágáil ina seasamh. Sula ndéantar na foirgnimh seo a fhorbairt ba chóir measúnú a dhéanamh chun luach oidhreachta an déanmhais a mheas.

12.6.8 Seandálaíocht ó Ré na Tionsclaíochta agus ón Ré Iar-mheánaoiseach

Áirítear ar ghnéithe tábhachtacha eile dár n-oidhreacht seandálaíochta na hiarsmaí níos déanaí de struchtúir agus gnéithe a bhaineann leis an tionscail, leis an talmhaíocht agus le gníomhaíochtaí talmhaíochta, cultúrtha, míleata, chomh maith le dugáil agus cuanta agus gníomhaíochtaí reiligiúnacha agus sóisialta araon. I measc na n-earraí tionsclaíochta agus iar-mheánaoise seo den oidhreacht thógtha tá séipéil phionóis, tiníleacha, cosáin Aifrinn, clocha cora, muilte, droichid, gnéithe iarnróid agus reiligí ó aimsir an ghorta. Is féidir leo siúd a chur go mór leis an tírdhreach stairiúil áitiúil agus tá an fhéidearthacht acu cur leis an tuiscint atá againn ar an aimsir atá imithe thart. Cé gur

Séadchomharthaí Seandálaíochta agus Struchtúir faoi Chosaint iad cuid acu seo, níl aon chosaint den sórt sin ag a bhformhór agus is míreanna an-leochaileach dár n-oidhreacht iad mar gheall air sin.

12.6.9 Láithreacha Catha agus Léigir

Tá tábhacht ar leith ag láithreacha catha i stair na tíre seo agus i bhforbairt an náisiúin. Cuireann siad leis an timpeallacht stairiúil áitiúil agus is féidir an-chuid léirmhíniú a dhéanamh orthu agus, chomh maith leis sin, tá an fhéidearthacht ann iad a fhorbairt mar acmhainní eacnamaíocha. Is féidir leis an gCrios den Acmhainneacht Seandálaíochta a ghabhann le láithreán catha agus léigir a bheith fairsing go leor agus féadfar go n-áireofaí leis gnéithe gaolmhara dála suíomhanna campa, daingne créafóige, oibreacha léigir agus oll-adhlacthaí. Tá láithreacha catha suntasacha lonnaithe i gContae na Gaillimhe, mar shampla láthair Chath Eachroma agus láthair Chath Chnoc Tua. Dá bhrí sin, agus aon mholtaí forbartha á meas, ba cheart machnamh a dhéanamh ar chaomhnú agus ar chosaint na láithreacha catha suntasacha atá suite i gContae na Gaillimhe.

12.6.10 Reiligí

Is cuid thábhachtach den oidhreacht áitiúil iad reiligí agus is minic a bhíonn iarsmaí nó suíomhanna de struchtúir níos luaithe iontu agus tá éagsúlacht mhór oidhreachta nádúrtha agus bithéagsúlachta iontu freisin. Tugtar cosaint do reiligí, atá liostaithe i dTaifead na Séadchomharthaí agus Láithreán, faoi Alt 12 d'Acht na Séadchomharthaí Náisiúnta (Leasú), 1994. Is gá dul i gcomhairle le Seirbhís na Séadchomharthaí Náisiúnta faoin Roinn Tithíochta, Rialtais Áitiúil agus Oidhreachta sula ndéanfar aon oibreacha beartaithe in aice le reiligí stairiúla. Tá ról tábhachtach ag Comhairle Chontae na Gaillimhe chun gach reilig stairiúil i gContae na Gaillimhe a chosaint agus a gcothabháil agus a gcúram a spreagadh de réir na bprionsabal caomhnaithe iomchuí.

12.6.11 An tSeandálaíocht agus an Fhorbairt

Éilíonn an Chomhairle go gcuirfí aon fhorbraíocht atá beartaithe a d'fhéadfadh impleachtaí seandálaíochta a bheith aici d'oidhreacht seandálaíochta (mar gheall ar shuíomh, méid nó nádúr) faoi réir Measúnú Seandálaíochta. Cuimsítear leis sin ceantair atá gar do shéadchomharthaí seandálaíochta, fairsing mar limistéar (leath heicteár nó níos mó) nó atá go mór ar fad (1km nó níos mó ar fad), chomh maith le forbraíochtaí a éilíonn Ráiteas Tionchair Timpeallachta.

Sa chás go bhfaightear ábhair seandálaíochta cuirfear bearta maolaithe iomchuí i bhfeidhm. Ba cheart a mheas gurb é an caomhnú in situ an rogha is fearr, go hiondúil, agus ní féidir brath ach amháin ar chúiseanna láidre chun dul leis an gcaomhnú trí thaifead.

Déanfar an fhorbraíocht nach gcuireann isteach ar iarsmaí seandálaíochta fo-dhromchla a spreagadh. Is é an bealach is éifeachtaí chun é sin a dhéanamh ná trí athchóiriú a dhéanamh ar fhoirgnimh atá ann cheana féin, i gcásanna inar féidir an chuid is mó de na struchtúir atá ann a choinneáil gan gá le bunsraitheanna nua a leagan síos.

Is féidir le cineálacha éagsúla forbraíochta tionchair amhairc nó fisiciúla a bheith acu ar an suíomh ina bhfuil séadchomhartha seandálaíochta lonnaithe. Déileálfar go fabhrach le tograí a chaomhnaíonn na gnéithe sin den suíomh a chuireann go dearfach le tábhacht na sócmhainne oidhreachta nó a dhéanann í a nochtadh ar bhealach níos fearr.

Féadfar láithreáin seandálaíochta nach raibh nochtadh go dtí seo a nochtadh le linn oibreacha tógála lena n-áirítear scéimeanna draenála nó oibreacha tógála bóithre. Ní mór iarsmaí seandálaíochta, a bhféadfadh an fhorbraíocht dochar a dhéanamh dóibh, a imscrúdú agus a thaifeadadh. Tá sé tábhachtach go ndéanfar aon iarratas forbartha nó pleanála a bhféadfadh tionchar a bheith aige ar

láithreán, séadchomhartha nó déanamhas seandálaíochta a tharchur chuig na Comhlachtaí Forordaithe ábhartha.

12.6.12 An Fheasacht atá ar an tSeandálaíocht a Mhéadú

Tá ról tábhachtach ag Comhairle Chontae na Gaillimhe chun tionscnaimh a chur chun cinn atá dírithe ar an fheasacht a mhúscailt ar oidhreacht seandálaíochta. I bhfianaise an réimse leathan oidhreachta seandálaíochta atá sa Chontae, tá acmhainneacht mhór ann maidir le léirmhíniú a bheith déanta ar an oidhreacht sin, chomh maith le soláthar áiseanna caitheamh aimsire agus cuidiú suntasach leis an ngeilleagar áitiúil tríd an turasóireacht.

Oidhreacht Sheandálaíoch Aidhmeanna an Pholasaithe

ARC 1 Comhthéacs Seandálaíoch

Tacú le caomhnú, caomhantas agus bainistíocht chuí agus é a chur chun cinn, agus feabhas ar shuíomhanna agus treoirmharcanna an Chontae, in éineacht le socruithe na ngluaiseachtaí sin, le haird ar fhorálacha reachtacha, reachtúla agus polasaithe ábhartha do chaomhantas na hoidhreachta seandálaíoch.

ARC 2 Suíomhanna Seandálaíoch

Iarracht a dhéanamh chun feasacht agus rochtain a spreagadh agus a chur chun cinn ar oidhreacht sheandálaíoch an Chontae do chách, trí fhoráil faisnéise d'úinéirí talún agus don phobal ginearálta, i gcomhoibríocht le comhpháirtithe reachtúla agus eile.

ARC 3 Tírdhreacha Seandálaíoch

Éascú, nuair is féidir, aitheantas ar thírdhreacha seandálaíoch tábhachtacha sa Chontae.

ARC 4 Suíomhanna Seandálaíoch a Chosaint

Suíomhanna agus treoirmharcanna seandálaíoch agus concláistí físiúla a chosaint, mar aon le oibiachtaí sheandálaíocha agus suíomhanna seandálaíocha faoin uisce liostaithe sa Taifead Treoirmharcanna agus Áiteanna, in úinéireacht/coimirce an Stáit, nó atá faoi réir Orduithe Caomhnaithe nó cláraithe sa Taifead Treoirmharcanna Stairiúla, nó a bhí faighte amach le déanaí agus tírdhreacha seandálaíocha tábhachtacha a chosaint.

ARC 5 Bainistíocht Fhorbartha

Beidh ar gach aighneachtaí pleanála i gcomhair forbairtí nua, athfhorbartha, aon oibreacha talún, athchóiriú, agus athdheisiú srl in aice láimhe le Treoirmharcanna Taifeadta nó laistigh bailte stairiúla Chontae na Gaillimhe cuntas a ghlacadh ar oidhreacht sheandálaíoch an cheantair agus an gá i gcomhair maolaithe.

ARC 6 Reiligí

Cosaint a thabhairt do reiligí, aitheanta sa Taifead Treoirmharcanna agus Suíomhanna, i gcomhoibríocht le Seirbhís Náisiúnta Treoirmharcanna leis an Roinn Tithíochta, Rialtais Áitiúil agus Oidhreachta. Spreagadh don phobal áitiúil bainistíocht a thabhairt do reiligí i gcomhréir le dea-phrionsabail caomhnaithe agus oidhreachta.

ARC 7 Suíomhanna Catha

Suíomh Chatha Eachroma agus suíomhanna catha eile agus a gcuid lonnaíochta a chosaint.

ARC 8 Suíomhanna Seandálaíoch faoin Uisce

Luach seandálaíoch le suíomhanna seandálaíoch faoin uisce a chosaint agus a chaomhnú, lena gcuid gnéithe gaolmhara. I measúnú ar thairiscintí forbartha, glacfaidh an Comhairle cuntas den acmhainneacht i gcomhair seandálaíochta faoi uisce ar aibhneacha, locha, suíomhanna idirthaoideacha agus fothaoidmhear.

ARC 9 Treoirmharcanna Taifeadta

Cinntiú go ndéanfar dearadh ar aon fhorbairtí in aice láimhe le Treoirmharc Taifeadta ar bhealach mothálach agus suite agus nach dtéann sé siar ón treoirmharc nó conláiste físiúil.

ARC 10 Suíomhanna Acmhainne Seandálaíoch

Limistéir Acmhainne Seandálaíoch a chosaint, lonnaithe laistigh ceantair uirbeacha agus tuaithe araon agus timpeall treoirmharcanna seandálaíoch go ginearálta de réir aitheanta sa Taifead ar Treoirmharcanna agus Suíomhanna Beidh ar aon fhorbairt laistigh ZAP acmhainn na seandálaíochta fodhromchla a aithint chun maolú cuí a chur ar fáil (amhail caomhnú sa suíomh/limistéir idirghabhála).

ARC 11 Seandálaíoch Thionsclaíoch agus i ndiaidh na Meánaoise

Luach seandálaíoch a chosaint agus a chaomhnú le seandálaíocht thionsclaíoch agus i ndiaidh na meánaoise amhail muilinn, tornóga aoil, droichid, céanna, calafoirt, séipéil peannaideacha agus áitribh. Ba chóir do thairiscintí i gcomhair athchóirithe, oibreacha um athfhorbartha/caomhnaithe ar na suíomhanna sin a bheith faoi réir measúnaithe chúramaigh.

ARC 12 Scéimeanna Seandálaíoch agus Infreastruchtúir

Díriú ar bhuairtí seandálaíochta le linn breathnóireachta ar scéimeanna seirbhíse molta (lena n-áirítear leictreachas, séarachais, teileachumarsáide, soláthair uisce) agus oibreacha bóthair molta (athailínithe agus bóithre nua araon) lonnaithe in aice láimhe le Treoirmharcanna Taifeadta agus Áiteanna agus a dtreoirmharcanna seandálaíoch aitheanta.

12.7 Oidhreacht Chultúrtha

Tá oidhreacht chultúrtha éagsúil saibhir ag Contae na Gaillimhe, arbh é sin sócmhainn sóisialta eacnamaíoch don Chontae. Imríonn an cultúr ról an-tábhachtach chun dearadh an chontae a shonrú agus braistint fhéiniúlachta agus leanúnachais a thabhairt dá shaoránaithe. Áirítear le oidhreacht chultúrtha cultúr inbhraite amhail foirgnimh, treoirmharcanna, leabhair, píosaí ealaíne agus déantáin amhail béaloideas, traidisiúin, teanga, agus eolas.

Ní hamháin go gcuidíonn ealaíona agus áiseanna chultúrtha le cáilíocht ealaíonta, sóisialta agus ginearálta na bpobal, ach cuidíonn siad ar bhealach suntasach le eacnamaíocht an Chontae ag mealladh cuairteoirí, infheistíochta agus cruthaíocht phoist. Tugann go leor daoine cuairt ar bhailte, treoirmharcanna, suíomhanna seandálaíochta agus stairiúla gach bliain chun sult a bhaint as an eispéireas chultúrtha seo. Tá cultúr ildisciplíneach go nádúrtha, mar shampla ag nascadh polasaithe ar fhás eacnamaíoch agus athnuachan leo sin ar oidhreacht an timpeallachta agus foráil infreastruchtúir. Is aidhm leis an bPlean seo forbairt na sócmhainní chultúrtha sin a spreagadh, feacht a ardú ar ár n-oidhreacht agus féiniúlacht chultúrtha agus tionscal turasóireachta a chur chun cinn.

Aithníonn Comhairle Chontae na Gaillimhe an tábhacht a ghabhann lenár mbéaloideas agus oidhreacht chultúrtha béil le muintir Chontae na Gaillimhe agus na glúine le teacht. Beidh sé mar aidhm ag an gComhairle oibriú le grúpaí chun béaloideas agus oidhreacht chultúrtha a bhailiú, a thaifead, a chaomhnú agus a chur chun cinn sa Chontae. Tugann leabharlanna an Chontae agus

Brainse lonnaithe ar fud an Chontae ról láidir i bhfreastal ar phobail do gach aoisghrúpa le rannpháirtíocht ghníomhach i bhféilire bliantúil ócáidí. Soláthraíonn na brainsí sin réimse leathan seirbhísí atá ina acmhainn luachmhar i dtéarmaí cultúir, oidhreachta agus oideachais. Coinníonn seirbhís Cartlainne Chomhairle Contae na Gaillimhe cartlanna Chomhairle le údaráis áitiúla Chontae na Gaillimhe agus cuireann sé cartlanna ar fáil atá ina sócmhainní cultúrtha agus oidhreachta luachmhar.

Is féidir le infheistíocht i gcultúr agus oidhrecht ról an-tábhachtach a imirt chun conláistí agus tarraingt agus infhaighteacht limistéir difriúla a fheabhsú, limistéir uirbeacha le bailte beaga agus ceantair tuaithe san áireamh. Aithníonn pleananna infheistíochta i gcultúr agus oidhrecht go bhfuil infreastruchtúr ardchaighdeán criticiúil i gcomhair earnála oidhreachta agus cultúir bríomhar agus go gcuireann sé infheistíocht inár n-oidhrecht chultúrtha taca faoi chohtháthú sóisialta agus tacaíonn sé le fás eacnamaíoch inbhuanaithe láidir.

Is aidhm le tosaíochtaí réigiúnacha feabhas a chur ar ionaid ealaíne agus cultúir ar fud an chontae, acmhainn turasóireacht a fhorbairt dár n-infreastruchtúr cultúir agus oidhreachta agus feabhas a chur ar infreastruchtúr sosa allamuigh agus oidhrecht nádúrtha na hÉireann. Aithníonn an Comhairle freisin an tábhacht a ghabhann le infreastruchtúr chultúrtha sa chontae agus go dtabharfaidh athchóiriú ar Ionaid Pobail cúnamh luachmhar do mhuintir na Gaillimhe. Aithníonn an Comhairle freisin an cuidiú ón Ionad Amharclainne agus Ealaíne agus tacóidh sé leis sin, nuair is cuí. Aithníonn an Comhairle an brí a bhaineann le *Scéim Chéatadáin don Ealaíon* a úsáid mar bhealach chun idirghabhálacha cruthaíoch ciallmhara a chruthú laistigh bailte agus pobail.

12.7.1 Suíomhanna agus Tionscnaíochtaí Stairiúla

Tá go leor áiteanna sa chontae a spreagann go leor suime sa phobal mar áiteanna suime stairiúil, go háirithe suíomhanna gaolta le láithreacha chatha amhail suíomh Catha Eachroma. Is suíomhanna suime poiblí iad suíomhanna a bhfuil brí sóisialta nó sa bhéaloideas leo, amhail faiche aonaigh inar eagraíodh Aonach Bhéal Átha na Sluaighe, agus is cuspóir le Comhairle Chontae na Gaillimhe tábhacht na suíomhanna sin a aithint agus a dhícheall a dhéanamh chun iad a chosaint agus a chaomhnú mar áiteanna suime stairiúil.

Bhí eachtraí an deich mbliana idir 1013 agus 1023 lán brí agus móimintim. Is é sin Deich mBliain Chomóradh an Chéid a d'imir tionchar ar chaidrimh ar feadh glúine agus ar tréimhse é ina raibh neamhspleáchas na hÉireann agus bunaíocht ár Stáit bainte amach. Bhí an deich mbliana sin an-tábhachtach i stair comhaimseartha na hÉireann agus is fiú é clár ceiliúrtha cuimsithigh a aithníonn an brí atá leis, a thugann cuntas de na éachtaí bainte amach ag an nglúin sin agus a fheabhsaíonn tuiscint inniu as na eachtraí a d'imir tionchar mór ar ár sochaí.

12.7.2 Logainmneacha

Is bunchuspóir le logainm ná féiniúlacht a thabhairt do shuíomh agus cuidiú le cumarsáid. Is cuid lárnach d'oidhrecht na hÉireann iad na logainmneacha. Is foinse luachmhar eolais iad ar an am atá thart, ag tabhairt brí don tírdhreach agus ag sonrú an chaidrimh idir pobail agus a gcuid timpeallachta fisiciúil. Is féidir leas a bhaint as cuid mhaith den bhéaloideas, ginealas, reiligiún, saol laethúil agus obair na ndaoine a chónaíonn agus a idirghníomhaíonn lena dtírdhreach trí staidéar ar logainmneacha.

12.7.3 An Ghaeltacht agus Oidhrecht Chultúrtha

Aithníonn Comhairle Chontae na Gaillimhe an tábhacht a bhaineann lenár n-oidhrecht chultúrtha do mhuintir an Chontae agus d'oidhrecht chultúrtha Chontae na Gaillimhe. Bíonn codanna de Chontae

na Gaillimhe istigh sa Ghaeltacht, go háirithe sa limistéar ó Bhearna go dtí Carna agus na Oileáin Árann san áireamh. Teastaíonn cóireáil speisialta ó na réimsí sin chun a n-oidhreacht theangeolaíoch agus chultúrtha a chosaint gan bhac a chur ar fhorbairt agus le freagra oiriúnach do dheiseanna agus dúshlán. AN dúshlán ná na réimsí sin a chur chun cinn mar bhéim don fhorbairt, ag cinntiú freisin go dtacaíonn nó cuireann an fhorbairt, a tharlaíonn, le oidhreacht theangeolaíoch nó chultúrtha. Oibreoidh Comhairle Chontae na Gaillimhe i gcomhpháirtíocht le grúpaí a oibríonn chun an Ghaeilge a chur chun cinn.

12.7.4 Oidhreacht Chultúrtha Doláimhsithe

I mí na Nollag 2015 dhaingnigh Éire Coinbhinsiún UNESCO 2003 chun Oidhreacht Chultúrtha Doláimhsithe a Chosaint. Tagraíonn oidhreacht chultúrtha leis na cleachtaí, ionadaíochtaí, léiriú, eolas, scileanna chomh maith le uirlisí, oibiachtaí, déantáin agus spáis cultúrtha a aithníonn pobail, grúpaí agus, i gcásanna áirithe, daoine aonair mar chuid dá n-oidhreacht chultúrtha. Bíonn an oidhreacht chultúrtha doláimhsithe seo, tarchurtha ó ghlúin go glúin, athchruthaithe go leanúnach ag pobail agus grúpaí mar fhreagra ar a dtimpeallacht, a n-idirghníomhú leis an nádúr agus lena stair, agus soláthraíonn sé braistint fhéiniúlachta agus leanúnachais dóibh, ag spreagadh measa as éagsúlacht chultúrtha agus cruthaíocht dhaonna.

12.7.5 Cartlanna an Chontae agus Leabharlanna Brainse

Bunaíodh seirbhís leabharlainne poiblí na Gaillimhe in 1924 agus faigheann sé maoiniú ó Chomhairlí Cathrach agus Contae na Gaillimhe. Tá 29 leabharlann ag Gaillimh, lena n-áirítear brainsí ar cheithre oileán agus Leabharlann Soghluaiste a fhreastalaíonn ar phobail tuaithe agus léitheoirí gafa sa teach, chun rochtain ar an leabharlann a thabhairt dóibh. Oibríonn Teach an Oileáin, Cearnóg an Ardeaglais, Gaillimh mar Cheanncheathrú do Sheirbhís Leabharlainne Poiblí na Gaillimhe.

Soláthraíonn leabharlanna Poiblí na Gaillimhe seirbhís mhóréilimh do chách, a cheadaíonn rochtain rochtain thar na bearta ar eolas an domhain. Is tosaíocht le Leabharlanna na Gaillimhe an leabharlann áitiúil a chur ar fáil mar Mhol Pobail/Cultúrtha i ngach baile agus sráidbhaile sa chontae. Soláthraíonn leabharlanna Poiblí cur i láthair ar go leor ábhair, taispeántais agus Éire na Sláinte a sholáthar ar fud an náisiúin ag clár do Leabharlainne, a aithníonn leabharlanna mar acmhainn luachmhar faisnéise sláinte pobail.

Is aidhm le seirbhís Chartlainne Chomhairle Contae na Gaillimhe cartlanna Chomhairle Contae na Gaillimhe a choinneáil d'údarais áitiúla agus chun cartlanna a bhailiú agus a chur ar fáil a bhfuil tábhacht áitiúil ag baint leo. Dá bharr sin, déanfaidh Comhairle Chontae na Gaillimhe socrúcháin ar mhaithe le cúraim agus bainistíocht chuí ar a gcartlanna. Dá bhrí sin, is mandáid le Seirbhís Chartlainne Chomhairle Contae na Gaillimhe cartlanna an údarais áitiúla a fháil, a chaomhnú, a bhainistiú agus a chur ar fáil. Chomh maith leis, nuair a cheadaíonn acmhainní, déanfaidh sé oidhreacht cháipéisithe an chontae a bhailiú, a choinneáil, a bhainistiú agus a chur ar fáil leis an gcontae agus a mhuintir, ó rud é gur sócmhainn chultúrtha agus oidhreachta luachmhar iad an bailiúchán agus na taifid sin.

Oidhreacht Chultúrtha Aidhmeanna an Pholasaithe

CUH 1 Oidhreacht Chultúrtha

Sócmhainní oidhreachta chultúrtha a chosaint agus a chur chun cinn, mar aon leis na sócmhainní oidhreachta chultúrtha doláimhsithe chontae na Gaillimhe mar shócmhainní tábhachtacha sóisialta agus eacnamaíocha.

CUH 2 Suíomhanna Speisialta Suime Stairiúil

Suíomhanna speisialta a chosaint agus a chur chun cinn nuair is féidir a bhfuil suim stairiúil leo.

CUH 3 Logainmneacha/Ainm a chur le Forbairtí Nua

Logainmneacha, oidhreacht áitiúil agus an Ghaeilge a chur chun cinn agus a chaomhnú, ag cinntiú go n-úsáidtear logainmneacha nó ainmneacha cultúrtha nó geografacha áitiúla a léiríonn stair agus tírdhreach a lonnaithe in ainmniú forbairtí cónaitheacha nua agus eile. Beidh gach ainm as Gaeilge amháin. Ba chóir ainmniú agus uimhriú scéimeanna lena n-áirítear comharthaíocht ghaolmhar seolta chuig an Údarás Pleanála roimh thús forbartha nua.

CUH 4 An Ghaeltacht agus Oidhreacht Theangeolaíoch

(a) Oidhreacht chultúrtha agus teangeolaíoch na Gaeltachta a chosaint agus an Ghaeilge a chur chun cinn mar theanga pobail. Chun forbairt inbhuanaithe na Gaeltachta agus i bpobail Oileánacha a chur chun cinn agus a éascú i gContae na Gaillimhe.

(B) Tacú le eagraíochtaí bainteach le cur chun cinn agus caomhnú leanúnach na Gaeilge agus an chultúir. Bealach dearfach spreagúil a oibriú chun timpeallacht dhátheangach a chruthú agus a choinneáil sa Chontae, agus chun infhaighteacht na ndeiseanna chun úsáid na Gaeilge labhartha agus scríofa a spreagadh.

CUH 5 Leabharlann agus Cartlanna

(a) forbairt agus cur i bhfeidhm *Chláir Forbartha Leabharlainne na Gaillimhe 2016-2021 nó an clár i ndiaidh sin* a éascú agus tacú le forbairt agus cur chun cinn an ghréasáin leabharlainne sa chontae.

(b) Tacóidh Comhairle Chontae na Gaillimhe le foráil stóir tógtha don chuspóir a spreagadh, ag cloí le caighdeáin cartlainne idirnáisiúnta, ar theach, agus caomhú a chinntiú, don acmhainn oidhreachta tábhachtach sin.

12.8 Cruthaíocht agus na Ealaíona

An Comhairle Ealaíne ná an ghníomhaireacht náisiúnta um mhaoiniú, forbairt agus cur chun cinn d'ealaíona in Éirinn. *Straitéis an Chomhairle chun Obair Ealaíne Iontach a chothú, Ceannas ar Fhorbairt na nEalaíon in Éirinn, leis an gComhairle Ealaíon (2016 - 2025)* a bhunaíonn na comhordanáidí lena mbeidh an Comhairle Ealaíon i gceannas ar fhorbairt na n-ealaíon in Éirinn. Oibríonn siad i gcomhpháirtíocht le ealaíontóirí, eagraíochtaí ealaíne, údaráis áitiúla, lucht déanta polasaithe agus eile chun na ealaíona a chur le Irish Life.

Socraíonn *Cultúr 2025 - Polasaí Creata go dtí 2025* an treo do pholasaí an Rialtais agus cuspóirí timpeall an earnáil cultúrtha, lena n-áirítear na ealaíona, an Ghaeilge agus earnálacha cruthaíoch, oidhreachta agus closamhairc agus conas is féidir na cuspóirí sin a bhaint amach. Leagann sé amach creat tiomanta d'acmhainní a mhéadú d'ealaíona agus oidhreacht, ag tacú le cultúr na hÉireann ar stáitse an domhain agus struchtúir mhaoinithe a fheabhsú d'infheistíocht i seirbhísí náisiúnta agus áitiúil.

Is é *Cultúr 2025* an príomh-fheithicil chur i bhfeidhm don *Chlár Éire Chruthaitheach*, arbh é sin tionscnaíocht uile-rialtais le straitéisí folláine ina croílár agus aidhm chun comhtháthú sóisialta agus rochtain a fheabhsú ar ghníomhaíocht chultúrtha agus chruthaitheach i ngach contae trasna na tíre. Soláthraíonn sé i gcomhair timpeallachtaí ardchaighdeáin, dea-bhainistithe tógtha agus nádúrtha araon a chuidíonn le muinín phoiblí agus caighdeán saol a mhéadú. Cuireann sé cruthaitheacht i gcroílár an pholasaithe poiblí, le aidhm chun rochtain a fheabhsú do ghníomhaíocht chultúrtha agus chruthaitheach i ngach contae trasna na tíre. Tugann an *Clár Éire Chruthaitheach ó 2017 go dtí 2022*

meicníocht shoiléir chun seachadta na físe seo, ag cinntiú go bhfuil cruthaitheacht i gcoilár polasaithe poiblí agus le cur i bhfeidhm ar ghníomhartha faoi réir cúig chrann taca:

- Crann Taca 1: Acmhainn Chruthaitheach gach Páiste a Chumasú
- Crann Taca 2: Cruthaitheacht a Chumasú i ngach Pobal
- Crann Taca 3: Infheistíocht inár nInfreastruchtúr Chruthaitheach agus Chultúrtha
- Crann Taca 4: Na Tionscail Cruthaitheacha: Éire mar Ionad Sármhaitheasa i dTáirgeadh sna Meáin
- Crann Taca 5: Aontas a thabhairt dár gClú Domhanda

Bíonn rannpháirtíocht agus rochtain lárnach don fhís. Tá ról lárnach ag údaráis áitiúla i seachadadh áitiúil ginearálta an chláir Éire Chruthaitheach iomlán.

Bhí baint ag Contae na Gaillimhe i gcónaí leis na ealaíona agus cultúr, le caighdeán saoil sármhaithe agus tírdhreach nádúrtha a sholáthraíonn an cineál timpeallachta ina féidir le ealaíontóirí agus daoine cruthaitheacha a bheith faoi bhláth. Is rí-thábhachtach tacú le pobail cruthaitheacha agus tá freagracht ann le cinntiú go mbeidh tírdhreach cosanta, an oidhreacht thógtha agus nádúrtha forbartha tuilleadh ar bhealach inbhuanaithe agus go mbeidh cosaint ann do na eilimintí a spreagann cruthaitheacht.

Ghlac Comhairle Chontae na Gaillimhe agus d'fhoilsigh sé *Straitéis Chultúir agus Chruthaitheach 2018 go dtí 2022*, a roinneann fí an chláir Éire Chruthaitheach, go mbeidh deis ag gach duine a chónaíonn in Éirinn a (h)acmhainn iomlán cruthaitheach a bhaint amach. Tugann an straitéis freisin comhtháthú agus cuireann sé comhoibríocht chun cinn idir na straitéisí bunaithe ar an gcultúr aonair; Plean Oidhreachta agus Bithéagsúlachta, Plean Ealaíne agus Plean Leabharlainne, agus tá siad uile gaoilte le Plean Forbartha agus Eacnamaíoch Áitiúil, 2016-2021.

Soláthraíonn Straitéis an Chontae creat a chuidíonn i ndul chun cinn cultúrtha chontae na Gaillimhe. Éascaíonn Éire Chruthaitheach leibhéal feabhsaithe comhordaíocht, béim ar cheannasaíocht le polasaithe reatha agus tionscnaíochtaí ar feadh an rialtais náisiúnta agus áitiúil, gníomhaireachtaí an Stáit, an earnáil ealaíne agus cultúrtha, eagraíochtaí Gaeltachta agus na Gaeilge, agus soláthraíonn sé nasc le gnónna príobháideacha agus an earnáil tionscail cruthaitheach.

Tacaíonn sé agus feabhsaíonn sé réimse leathan clár cultúrtha i bhfeidhm cheana tríd an oifig ealaíne, seirbhís leabharlainne agus cartlainne, caomhnú, oidhreacht, forbairt eacnamaíoch agus forálacha Gaeilge sa Chomhairle. Léiríonn cur chuige comhoibríoch na Foirne Cultúir conas a mhéadaíonn treisiú suntasach tionscadail reatha scála agus raon tionscnaíochtaí Éire Chruthaitheach Chontae na Gaillimhe i dtéarmaí buiséid, líon na rannpháirtithe agus tionchar dearfach ar chaighdeán saoil na ndaoine a bhfuil cónaí orthu i gContae na Gaillimhe.

Bíonn cruthaitheacht luacháilte mar shócmhainn ar leith i nGaillimh, le go leor ealaíontóirí, déantóirí, chefs agus códóirí a chuidíonn le clú an chontae mar áit iontach le cónaí agus oibriú ann. Ó ainmniúcháin idirnáisiúnta, amhail Réigiún Eorpach Gastranamaíochta 2018, Caipitil Cultúir na hEorpa 2020 agus tionscail cruthaitheacha ag fás, tá Comhairle Chontae na Gaillimhe tiomanta chun tacú leis an saibhreas talainn ann cheana agus chun cruthaitheoirí an todhchaí a aimsiú agus a spreagadh. Cuidíonn rannpháirtíocht i ngach cineál gníomhaíochta cruthaitheach agus cultúrtha le sláinte agus folláine shaoránaithe an chontae. Trí chur i bhfeidhm ealaíona bunaithe ar phobal, cultúir, teanga, folláine agus clár oidhreachta, is mian le Comhairle Chontae na Gaillimhe a chinntiú gur féidir le gach saoránach d'ainneoin aoise, inscne nó eitneacht páirt a ghlacadh agus eispéireas a fháil ar luach agus tábhacht na cruthaitheacha ina saolta.

Déileálann *Plean Ealaíone Chontae na Gaillimhe 2020-2024* conas tacú le fás agus forbairt leanúnach na n-ealaíon, ní hamháin ag cuimsiú riachtanais agus uailmhianta Chontae na Gaillimhe ach freisin á gcur laistigh comhthéacs ginearálta na straitéise áitiúla, réigiúnaí agus náisiúnta do na Ealaíona.

Aithníonn an plean seo an cuidiú sóisialta, eacnamaíoch agus cultúrtha ar féidir leis na Ealaíona a imirt i gcomhtháthú pobail, fás eacnamaíochtaí áitiúla agus réigiúnacha, a bhuntáiste don turasóireacht, agus an ról is féidir leis na ealaíona a imirt chun áit a dhéanamh níos tarraingtí le cónaí, oibriú ann agus sult a bhaint as. Tacóidh Plean Forbartha an Chontae le cur i bhfeidhm *Phlean Ealaíona Chontae na Gaillimhe 2020 - 2024*

Áirítear le tosaíochtaí *Pholasaí Ealaíne Poiblí Chomhairle Contae na Gaillimhe 2020 - 2024* forbairt ar choimisiúin nua agus cláir ealaíne poiblí a thacóidh le ealaíontóirí gairmiúla agus rannpháirtíocht an phobail i dteannta le maoirseacht agus caomhnú ar bhailiúchán ealaíne poiblí Chontae na Gaillimhe atá mar chuid de chlár ginearálta um ealaíona agus cultúr. Aithníonn an plean seo an tábhacht a ghabhann le Ealaín Phoiblí mar shéadchomharthaí cultúrtha in athfhorbairt uirbeach, bóithre, tithíochta agus forbairtí sosa agus conláiste.

Aithnítear gur féidir leis na ealaíona cuidiú ar bhealach suntasach agus dearfach le forbairt an tsaoil sóisialta, eacnamaíoch agus cultúrtha phobail agus is aidhm leis an bplean tacú leis an ról seo, ag aithint na n-ealaíona mar chuid den fhís bhunúsach agus bunchloch comhforbartha áite i gContae na Gaillimhe.-Aithníonn an plean freisin na deiseanna fostaíochta le tionscail cruthaitheacha, ag tacú le foirmeacha ealaíne níos traidisiúnta, agus ag lorg san am céanna deiseanna a spreagadh don eacnamaíocht chruthaitheach digiteach nua amhail scannánaíocht. Is féidir le teacht chun cinn earnála turasóireachta chultúrtha níos láidre le déanaí tacaíocht a fháil ó infreastruchtúr ealaíone, nuair is cuí.

Áirítear le infreastruchtúr ealaíne, oidhreacht agus cultúrtha i gcontae na Gaillimhe réimse amharclanna, músaeim áitiúla agus ionaid oidhreacht, láithreacha ceoil, taispeántais, spáis ealaíne agus taispeántais, dánlainn agus ceardlanna in úinéireacht phríobháideach nó poiblí. Is acmhainn pobail, sóisialta agus eacnamaíoch an-luachmhar é an infreastruchtúr oidhreacht agus cultúrtha sin do chontae na Gaillimhe. Is gá don fhoráil infreastruchtúir ealaíne agus cultúrtha a bheith bunaithe ar riachtanais réigiúin nó baile, a dhaonra agus na targaidí daonra don todhchaí. Is aidhm leis an bplean seo tacú agus éascú le foráil agus forbairt na n-ealaíona, oidhreacht agus infreastruchtúir chultúrtha ag suíomhanna cuí ar fud an Chontae. Spreagann an plean seo freisin athúsáid foirgnimh lonnaithe go lárnach i gcomhair úsáidí sóisialta, cultúrtha agus ealaíonta. Beidh forbairtí nua spreagtha freisin chun foráil a dhéanamh níos cuí d'infreastruchtúr na n-ealaíona i gcomhair riachtanais sóisialta agus cultúrtha an limistéir.

Aidhmeanna an Pholasaíthe Cruthaitheacht agus na Ealaíona

CA 1 Forbairt ar Infreastruchtúr na nEalaíona agus Cultúrtha

Forbairt chothrom a sholáthar d'infreastruchtúr ealaíne agus cultúrtha a chloíonn le riachtanais cultúrtha agus ealaíonta na bpobal, a thacaíonn le gníomhaíocht chruthaitheach agus a fheabhsaíonn saol cultúrtha, eacnamaíoch agus sóisialta na bpobal, ar bhealach inrochtana do gach ball an phobail.

CA 2 Forbairt ar áiseanna

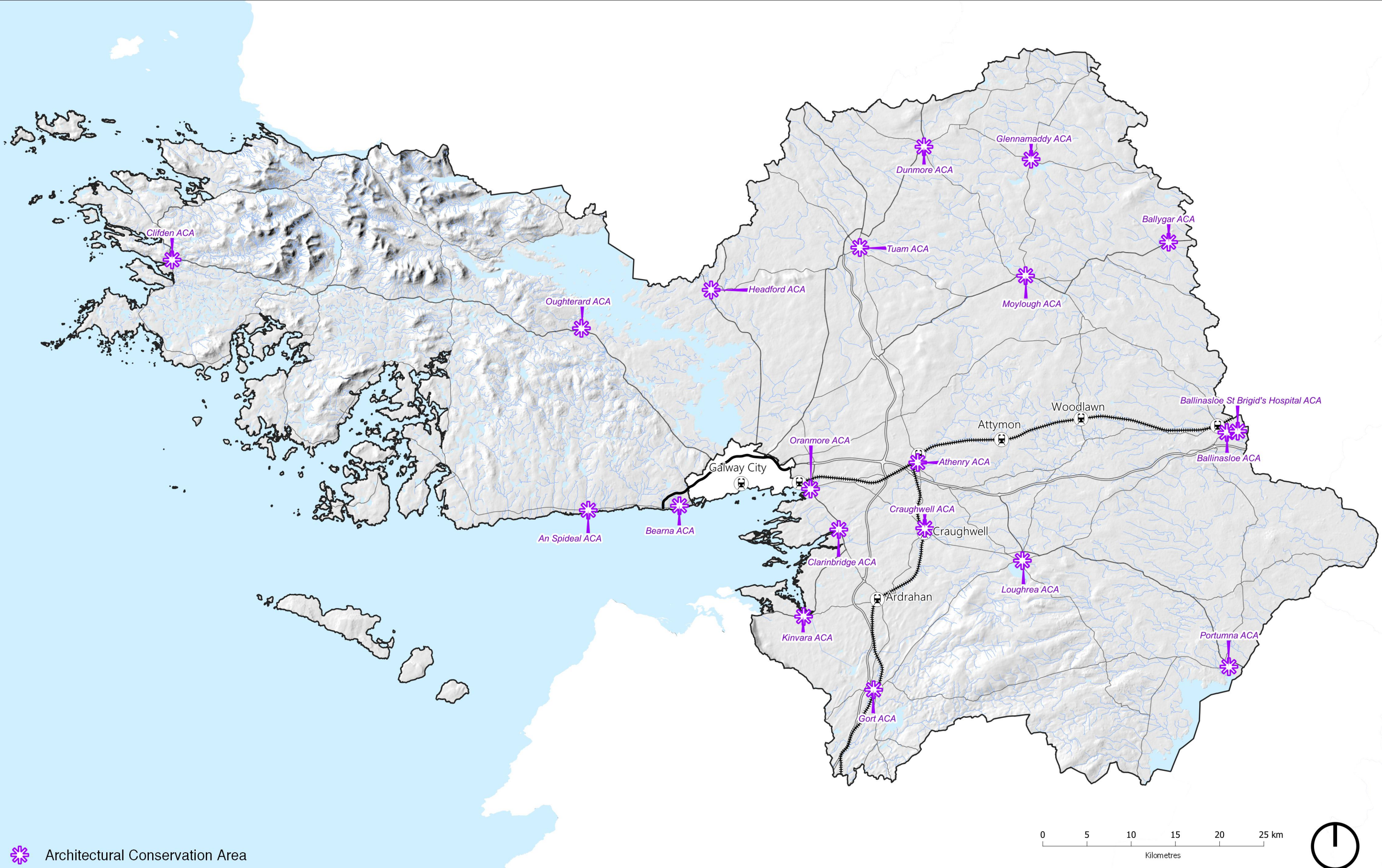
Tacú agus éascú le foráil forbartha do spáis ealaíne, spáis cultúrtha agus áiseanna sosa lena n-áirítear feidhmíocht, taispeántas, stiúideo agus áiseanna eile a bhaineann leis na ealaíona i suíomhanna cuí, nuair a bhíonn tairiscintí i gcomhréir le aidhmeanna polasaíthe eile an phlean seo.

CA 3 Saothair Ealaíne sa Réim Phoiblí

Coimisiúnú saothair ealaíne nua a spreagadh don réim phoiblí i gceangal le tairiscintí forbartha nua agus tairiscintí athchóirithe, nuair is cuí.

CA 4 Pleananna agus cláir a chur i bhfeidhm

Tacú le cur i bhfeidhm Straitéise Ealaíne an Chomhairle 2020-2024, Clár Éire Cruthaithí 2017-2022, Straitéis Chultúir agus Chruthaitheachta 2018-2021 agus pleananna is cláracha eile tar éis ar féidir leo a bheith forbartha le linn saolré an phleain seo.

 Architectural Conservation Area

Caibidil 13 Gaeltacht na Gaillimhe agus na Oileáin

Is áiteanna uathúla speisialta iad Gaeltacht na Gaillimhe agus na Oileáin, lena n-oidhreacht chultúrtha sainiúil agus áilleacht nádúrtha. Beidh riachtanais agus aidhmeanna na gcónaitheoirí agus cuairteoirí lárnach d'fhorbairtí nua laistigh an tsuímh uathúla bríomhaire seo”.

13.1 Réamhrá

Clúdaíonn Gaeltacht na Gaillimhe agus na Oileáin codanna fhairsing Chontae na Gaillimhe. Téann an Ghaeltacht ó Bhaile Chláir, go dtí oirthear na cathrach go Cloch na Rón in iarthar Chonamara, fad timpeall 100km agus ó Oileán Árann i dtreo an tuaiscirt go dtí Dúiche Sheoigheach le ar an teorainn le Contae Mhaigh Eo. Téann limistéar na Gaeltachta freisin thar bhaile fearainn atá laistigh teorann Cathrach na Gaillimhe.

Aithníonn an Comhairle an tábhacht a bhaineann le Gaeltacht na Gaillimhe, go háirithe maidir leis an nGaeltacht is mó agus is mó daonra sa tír, atá sa chontae seo. Is oidhreacht uathúil luachmhar iad teanga agus cultúr na Gaeltachta, agus is aidhm náisiúnta iad a chaomhnú agus a chosaint. Tá an aidhm seo cuimsithe san *Acht Pleanála agus Forbartha, 2000* (de réir leasaithe). Chomh maith le tábhacht na Gaeltachta, imríonn na oileáin ról suntasach freisin in acmhainn eacnamaíoch agus turasóireachta agus in oidhreacht shóisialta agus chultúrtha an chontae.

Faoi láthair tá ceithre oileán áirithe lena n-áirítear trí oileán de na Oileáin Árann agus Inis Bó Finne. Is aidhm leis an bplean seo freisin tacú leis na oileáin neamháirithe mar is cuí le haird ar an acmhainn forbartha turasóireachta.

13.2 Aidhmeanna Straitéiseacha

Oibreoidh Comhairle Chontae na Gaillimhe leis na gníomhaireachtaí agus comhlachtaí an stáit cuí chun Gaeltacht na Gaillimhe agus na nOileán a chosaint agus a fheabhsú leis na aidhmeanna straitéiseacha a leanas:

- Chun forbairt inbhuanaithe a chur chun cinn agus a éascú atá oiriúnach do charachtar, oidhreacht, conláiste agus ról straitéiseach na bpobal Gaeltachta agus Oileánach i gContae na Gaillimhe;
- Tacú le leibhéal cuí seirbhísí agus infreastructúir chun soláthar i gcomhair fáis reatha agus sa todhchaí agus forbairt inbhuanaithe ar bhealach a chosnaíonn agus a chuireann le timpeallacht, oidhreacht, carachtar agus conláistí na gceantar agus oileán Gaeltachta;
- Tacú le cur i bhfeidhm pleananna teanga i Limistéir Pleanála Teanga na Gaeltachta, Bailte Seirbhíse Gaeltachta, Gréasáin Gaeilge agus in Oileán Árann;
- Cur chun cinn agus tacú le Brat Gorm, Cósta Glas FLAG agus tionscnaíochtaí gaolmhara eile;
- Cloí le aidhmeanna an Rialtais, “Straitéis 20 bliana don Ghaeilge 2010 - 2030” lena n-áirítear caomhnú agus cur chun cinn na Gaeilge sa Ghaeltacht, caomhnú agus cosaint a thabhairt d’oidhreacht, cultúr agus saibhreas an teanga chomh maith le ról na Gaeilge a neartú sa bhaile, láthair oibre agus pobal;

- Braistint phobail láidir, bród sibhialta, féiniúlacht áitiúil agus ionchuimsitheacht shóisialta, agus stádas na Gaeilge is a cúnamh d’oidhreacht na Gaeltachta a chosaint sa cheantar;
- Soláthair le haghaidh comhdhlúthú agus fáis comhtháite lonnaíochtaí agus ceantar tuaithe laistigh Ghaeltachta agus Oileáin na Gaillimhe;
- Soláthair le haghaidh feabhsaithe an phobail agus cláir infreastruchtúir spóirt laistigh Ghaeltacht agus Oileáin na Gaillimhe;
- Tacú leis an ngréasán iompair ó thaobh rochtana ar na Oileáin Árann agus Inis Bó Finne i dtéarmaí bealaigh aeir agus farraige mar is cuí.

13.3 Comhthéacs Straitéiseacha

Tá an chaibidil seo ullmhaithe i gcomhthéacs na bPleananna, Polasaithe agus Treoirínte Náisiúnta agus Réigiúnacha a leanas:

Creat Pleanála Náisiúnta – Éire 2040
Plean Forbartha Náisiúnta 2018-2027
Straitéis Spásúil Réigiúnach agus Eacnamaíoch do Réigiún an Tuaiscirt agus an Iarthair 2020-2032
Acht na Gaeltachta 2012
Straitéis 20-Bhliana don Ghaeilge 2010-2030 (An Roinn Turasóireachta, Cultúir, Ealaíne, Gaeltachta, Spóirt agus Meán)
Páipéar Comhairleoireachta Pholasaithe na nOileáin (An Roinn Cultúir, Oidhreacht agus Gaeltachta)
Infheistíocht inár gCultúr, Teanga agus Oidhreacht, 2018 - 2027

13.3.1 Creat Náisiúnta um Phleanáil

Chuir an Creat Náisiúnta um Phleanáil (NPF) béim ar an tábhacht a ghabhann le réigiúin na Gaeltachta agus oileáin easchosta áitrithe ina bhfuil cuid mhaith d’acmhainní nádúrtha, bithéagsúlacht, cáilíochtaí comhshaoil agus tírdhreacha na hÉireann, agus cuidíonn sé ar bhealach uathúil le cultúr na hÉireann.

Tugann an NPF béim don tábhacht a bhaineann leis an bpróiseas pleanála teanga, ordaithe in Acht na Gaeltachta 2012, a léiríonn príomh-thiománaí tacaíochta do thiomantas an Rialtais chun tacú le aidhmeanna an Rialtais ionas go mbainfear amach na cuspóirí leagtha amach i Straitéis 20 Bliana don Ghaeilge 2010-2030. Tacaíonn an NPF le cur i bhfeidhm pleananna teanga i Limistéir Pleanála Teanga na Gaeltachta, Bailte Seirbhíse Gaeltachta agus Gréasáin Gaeilge. Cuireadh béim ar thábhacht na Gaeilge mar theanga pobail na Gaeltachta agus chun an teanga a chur chun cinn lasmuigh den Ghaeltacht. Tugann an NPF mionsonraí freisin ar na tacaíochtaí leanúnacha le tabhairt don phróiseas pleanála teanga agus tacaíocht d’fhorbairt Údaráis na Gaeltachta, le neartú.

D’aithin an NPF an tábhacht a bhaineann lenár n-oileáin agus limistéir an chósta ag rá go bhfuil ‘cuid dár bpobail is bríomhaire agus is suntasaí go cultúrtha’ agus ‘go bhfuil siad mar chuid lárnach d’oidhreacht an Stáit agus tábhacht speisialta acu i gCultúr na hÉireann’. Shonraigh an NPF an tábhacht atá le turasóireacht, talmhaíocht agus iascaireacht d phobail an oileáin agus an riachtanas chun leanúint ag tacú le rochtain feabhsaithe ar oileáin easchosta chun tacú le inbhuanaitheacht na bpobal oileánach.

13.3. 2 Straitéis Spásúil Réigiúnach agus Eacnamaíoch

Aithníonn Straitéis Spásúil Réigiúnach agus Eacnamaíoch (RSES) an tábhacht a ghabhann lenár nGaeltacht agus Oileáin, ina bhfuil cuid dár bpobail is bríomhaire agus is suntasaí ó thaobh cultúir.

Tagraíonn an RSES don tábhacht a ghabhann le teanga an phobail de réir luaite ag RPO 3.13 agus dearbhaíonn sé arís tiomantais sa NPF maidir le Pleananna Gaeilge.

D'aithin an RSES an gá chun tacú le fostaíocht tuaithe laistigh earnálacha iascaireachta, talmhaíochta agus turasóireachta laistigh ár bpobail cósta agus oileáin agus an riachtanas chun tacú le gréasáin iompair feabhsaithe do na oileáin lena n-áirítear infreastruchtúr cé feabhsaithe in Inis Oírr agus Inis Meáin sna Oileáin Árann

13.4 Athrú Aeráide

Is aidhm leis an bplean seo feabhas a chur ar Ghaeltacht agus Oileáin na Gaillimhe le linn saolré an phlean seo, ag cinntiú freisin gur féidir na pobail sin a fhorbairt ar bhealach a cheadaíonn aistriú an chontae i dtreo sochaí athléimneach don aeráid agus íseal-charbóin.

Le tacaíocht don Ghaeltacht agus pobail Oileánacha, ní mór aird a thabhairt ar thionchar an phatrúin forbartha bainteach leis an nGaeltacht agus na Oileáin lena n-áirítear laistigh lonnaíochtaí agus na limistéir tuaithe is leithne ar an aeráid agus timpeallacht. I ngeall ar nádúr scaipthe na lonnaíochtaí sa Ghaeltacht agus easpa líon substainteach limistéir seirbhísithe, tá éileamh ann le haghaidh tithíocht tuaithe aonair agus fiontair tuaithe a d'eascraigh i spleáchas iomarcach ar charranna, le deiseanna teoranta do dhaoine siúil, rothaíocht nó iompar poiblí a úsáid i ngeall ar an achar idir na tithe, scoileanna, láithreacha oibre agus seirbhísí áitiúla. Áirítear leis an bplean seo sraith bearta chun tionchair an athraithe aeráide a mhaolú agus le cinntiú go laghdaíonn patrúin forbartha sa todhcháí ár lorg carbóin agus go gcuireann sé bealaí cónaithe níos inbhuanaithe chun cinn. Luaitear go gcuireann an clarlathas lonnaíochta i gCaibidil 2 *Príomh-straitéis, Straitéis Lonnaíochta agus Straitéis Tithíochta* patrún inbhuanaithe forbartha chun cinn ina n-aithnítear fás i gcomhréir le go leor príomh-pharaiméadair.

Déanfaidh *Athrú Aeráide, Fuinneamh agus Acmhainn Inathnuaite* plé mionsonraithe freisin ar an idirchaidreamh atá ag Athrú Aeráide le cuspóirí an pholasaithe sa chaibidil seo agus an t-aistriú go dtí sochaí níos athléimneach.

13.5 An Ghaeltacht

Tá ceann de na Gaeltachtaí is mó agus is mó daonra na tíre sa Chontae, ag dul thar limistéar suntasach Chontae na Gaillimhe, de réir mionsonraithe sa réamhrá thuas. Comhdhéanann an Ghaeltacht go leor pobail difriúla agus aithníonn an Comhairle go bhfuil an Ghaeilge níos láidre i bpobail áirithe. Aithníonn an Comhairle gur teanga beo í an Ghaeilge agus aithníonn sé freisin an tábhacht a bhaineann le caomhnú an teanga agus timpeallacht a chruthú ina féidir leis an teanga fás leis na pobail sin. Tá na Oileáin Árann lonnaithe sa Ghaeltacht agus áirítear iad leis an sé Cheantar Gaeltachta.

Tá a bpleananna lonnaíochta agus léarscáileanna zónála féin ag go leor bailte agus sráidbhailte lonnaithe sa Ghaeltacht i gcomhréir le clarlathas lonnaíochta i gCaibidil 2 *Príomh-straitéis, Straitéis Lonnaíochta agus Straitéis Tithíochta*. Tá Bearna agus Baile Chláir lonnaithe sa Phlean Straitéiseach Uirbeach nua, tá Maigh Cuilinn lonnaithe sa chatagóir Bhaile Beagfháis agus tá An Cheathrú Rua agus An Spidéal lonnaithe i Sráidbhailte Beagfháis. Is féidir teacht ar na bailte agus sráidbhailte sin go léir in Imleabhar 1 den phlean. Tá ról tábhachtach ag bailte sa chatagóir MASP agus Beagfháis i ngeall ar na seirbhísí a sholáthraíonn siad in aice le cathair na Gaillimhe. Glactar leis na lonnaíochtaí aitheanta sna sráidbhailte beagfháis mar lonnaíochtaí tuaithe don chuid is mó, ach is seirbhís thábhachtach iad

don phobal áitiúil lena n-áiseanna reatha amhail scoileanna, siopaí, tithe tábhairne agus oifigí an phoist.

Tá go leor sráidbhailte beaga eile sa Ghaeltacht agus aicmítear iad sin faoi chatagóir “Lonnaíochta Tuaithe”.

Seo a leanas sé cheantar Ghaeltacht na Gaillimhe:

- Iorras Aithneach/Camas/Ros Muc;
- Dúiche Sheoigheach;
- Ceantar na nOileán/An Cromptán;
- Cois Fharraige;
- Oileáin Árann;
- Imeall na Cathrach.

13.5.1 Ceantar A: Iorras Aithneach/Camas/Ros Muc

Seo Ceantar Iardheiscirt Chonamara ó Dhoire Iorrais siar trí Chill Chiaráin, Carna, Glinsce, Bun na hAbhann, Caiseal agus Inis Ní. Áirítear leis an gceantar seo freisin toghcheantair An Turlaigh (Ros Muc), Camas agus Cill Chuimín le Iorras Aithneach. Tá an ceantar comhdhéanta an-scaipthe.

Tá go leor áiseanna taighde oideachais/muirí for-rochtana tríú leibhéal in oibriúchán sa cheantar sin. In oibriúchán ó na 1950idí, is é Stáisiún Taighde Charna (CRS) le Ollscoil na hÉireann Gaillimh le haghaidh taighde agus forbartha uiscshaothraithe ar raon leathan spéicis éisc eite, sliogéisc agus feamainne. Bunaithe in iardheisceart Chonamara, is é CRS é saotharlann muirí lasmuigh den champas le Ryan Institute, le saineolas ar imscrúduithe uisceach taiscéalaíochta ar scála mór, le traidisiúin taighde bunúsach agus feidhmigh araon ar speicis reatha agus núíosach le haghaidh uiscshaothraithe. Laistigh an réigiúin seo, tá raon gníomhaíochtaí éagsúla lena n-áirítear tionscail traidisiúnta (amhail tionscail feamainne), fostaíocht seirbhíse agus go leor coláistí samhraidh a thugann líon suntasach daoine óga go dtí an ceantar gach samhradh Maidir le áiteanna suime turasóireachta, tá *Ionad Cultúrtha an Phiarsaigh* lonnaithe i Ros Muc; ar shuíomh inár thóg Pádraig Mac Piarais, scríbhneoir, oide agus ceannaire in Éirí Amach 1916 teaichín ar fharraigí Loch Oiriúlach in 1909. Comhdhéanann an fhorbairt ceithre eilimint lena n-áirítear ionad nua do chuirteoirí, Cosán Chonamara (lena n-áirítear 10 acra agus siúil lúbtha), Slí na Coille (spás léirmhínteach a dhíríonn ar Phádraig Mac Piarais féin) agus Teach an Phiarsaigh.

Ionad Cuimhneacháin na nImirceach Cuideachta faoi Theorainn Ráthaíochta ná Ionad Léirmhínteach nua ar an Imirce i gCarna, agus is sócmhainn luachmhar í chun cuairteoirí a mhealladh chuig an gceantar seo agus chun nasc a chruthú idir dhaoine an cheantair agus a sleachta.

13.5.2 Ceantar B: Dúiche Sheoigheach

Comhdhéanann an ceantar seo an chuid is mó de Thuaisceart Chonamara, ag dul ó Chonga go dtí an Líonán agus ó thuaidh. Limistéar lán sléibhte atá ann, le Sléibhte Mhám Toirc go háirithe, agus áirítear leis dhá cheann de na locha iascaireachta fiáine is mó in Iarthar na hEorpa, is iad sin Loch Coirib agus deisceart Locha Measca.

Is mar a leanas na Toghcheantair a chomhdhéanann Ceantar B:

- An Chorr;
- An Ros;
- Leitir Breacáin;

- Conga;
- An Fhairce;
- Binn an Choire.

Is acmhainní luachmhara iad Loch Coirib thuaidh agus deisceart Locha Measca, i gcomhthéacs comhshaoil agus oidhreachta arson, agus chun ioncam a ghiniúint. I ngeall ar thopagrafaíocht an cheantair, is féidir gníomhaíochtaí allamuigh amhail siúil agus rothaíocht a dhéanamh ann agus is tráchtarra luachmhar iascaireachta iad na locha. Áit thábhachtach suime do thurasóirí is ea Conga lonnaithe ar theorainn Mhaigh Eo/Gaillmhe lena fhoirgnimh oidhreachta, an abhainn agus síochán.

13.5.3 Ceantar C: Ceantar na nOileán/An Crompán

Áirítear leis an gceantar seo Toghcheantair an Chrompáin, Leitir Mhóir agus Leitir Mhealláin agus tá sráidbhaile na Ceathrún Rua leis, a ainmníonn Plean Forbartha an Chontae mar “Shráidbhailte Eile” agus is mol seirbhíse é do dheisceart Chonamara. Comhdhéanann cúig oileán Ceantar na nOileán - Eanach Mheáin, Leitir Mór, Garmna, Leitir Mealláin agus Foinis. Tá go leor oileáin níos lú ann freisin ach níl aon rochtain gan bhád orthu.

An cur síos ar “Sráidbhailte beagfháis” de réir luaite i bPlean Forbartha an Chontae ná sráidbhailte a bhfuil struchtúir lonnaithe láidre orthu agus acmhainn chun tacú le tuilleadh fáis, agus ailtéarnach a chur ar fáil do dhaoine cónaí sna sráidbhailte sin in ionad a bheith faoin tuath. Áirítear plean lonnaithe don Cheathrún Rua laistigh na catagóire sráidbhailte beagfháis seo. Taobh amugh de leithinis an Chrompáin, tá an Ceantar comhdhéanta le sraith oileáin idirnasctha a bhfuil droichid mar naisc leo, tógtha ag Bord na gCeantar Cúig céad bhliain ó shin. Tá go leor oileáin beaga eile i gCeantar na nOileán, neamháitrithe. Tá caighdeán íseal ag an talamh i gcomhair talmhaíochta, le go leor lomán buncharraige eibhir.

Cé go bhfuil an chuid is mó de na ceantair saor ó ainmniú SAC, tá uiscí timpeall chósta Chuan Chill Chiaráin agus go leor de na oileáin is lú ainmnithe cSAC. Tá rátálacha íogaireachta an tírdhreacha go ginearálta 3 sa Chrompán agus 4 i Leitir Mhóir agus Leitir Mealláin. Ó thaobh áiseanna pobail, d’oscail Spórtlann Naomh Anna i Leitir Mhóir in 2007 mar phríomhionad spóirt agus sosa sa Ghaeltacht agus soláthraíonn sé áiseanna do chuid mór phobail na Gaeltachta. Folaithe ar feadh an teorainn deiridh san Atlantach in Eoraip, feictear Ceantar na nOileán, réigiún Oileáin Chonamara. In Eanach Mheáin is féidir teacht ar Connemara Isles Golf Club. Cúrsa gailf 9 bpoll is ea Connemara Isles agus is cúrsa gailf iomráiteach é. Soláthraíonn Coláistí Samhraidh, Spleodar i Leitir Mhóir agus Coláiste na nOileáin Tír an Fhia acmhainn luachmhar do mhic léinn agus múinteoirí chun a gcumas sa Ghaeilge a fheabhsú. Tá eagraíocht Muintearas lonnaithe i dtír an Fhia, Leitir Mhóir agus soláthraíonn sé ról tacaíochta do phobal na Gaeltachta chun deiseanna chomhionann a bhaint amach i dtéarmaí oideachais agus fostaíochta do dhaoine sa Ghaeltacht; forbairt phearsanta a sholáthar d’fhir agus mná; feabhas a chur ar an gcaighdeán saoil dóibh sin atá faoi mhíbhuntáiste; rannpháirtíocht iomlán na dtuismitheoirí a éascú in oideachas a bpáistí; agus tacú le úsáid na Gaeilge i ngach gné de shaol pobail sa Ghaeltacht.

Leis sin, tá Raidió na Gaeltachta lonnaithe i gCasla i gcroílár phobal na Gaeltachta agus soláthraíonn sé foinse eolais luachmhar ó dhearcadh áitiúil, náisiúnta agus idirnáisiúnta agus ag an am céanna cuirtear úsáid na Gaeilge chun cinn trí an stáisiún raidió.

Tá go leor áiseanna turasóireachta agus oidhreachta a forbraíodh i gCeantar C. Ionad Oidhreachta Leitir Mealláin agus Ghorumna, léiríonn an foirgneamh oidhrecht shaibhir an cheantair agus meallann sé líon suntasach turasóirí go dtí an ceantar.

13.5.4 Ceantar D: Cois Fharráige;

Téann ceantar Chois Fharráige i gConamara ó imeall iarthair Chathair na Gaillimhe siar go dtí cósta thuaiscirt Chuan na Gaillimhe go Baile na hAbhann agus Ros an Mhíl.

Chun cuspóir an phlean seo, comhdhéanann an ceantar na Toghcheantair a leanas:

- Cill Chuimín;
- Sailearna;
- Cill Aithnín;
- An Spidéal;
- Sliabh an Aonáigh;
- Na Forbacha

Tá na sráidbhailte a leanas lonnaithe sna lonnaíochtaí sin freisin:

An Tulaigh/Baile na h-Abhann

Na Forbacha

An Cnoc

Ros an Mhíl

Na Mine

Tá an talamh go ginearálta droimneach le sraith chúng talaimh torthúlachta ísil os cionn buncharraige eibhir.

Ainmníonn Plean Forbartha Chontae na Gaillimhe 2022-2028 An Spidéal sa chatagóir céanna leis An gCeathrú Rua mar “Shráidbhailte Beagfháis” sa chliarlathas lonnaíochta. As na ceantair liostaithe thuas, tá plean lonnaíochta ar leithligh ag An Spidéal in Imleabhar 1 den phlean seo.

Go ginearálta, treoraítear patrún forbartha an cheantair seo i dtreo na farráige. Chomh maith leis, tá go leor cnuasaigh áitiúla tithíochta sa limistéar.

Is é R336 an príomh-bhealach iompair a fhreastalaíonn ar limistéa Dheiscirt Chonamara. Tá sé fothaithe ag go leor mionbhóithre a ritheann ó thuaidh/ó dheas, chun nasc a dhéanamh do thithíocht agus talaimh leis an bpríomhbhealach agus leis an fharráige. Tá Aerfort Réigiúnach Chonamara lonnaithe ag Minna 10km soir ón gCeathrú Rua agus tugann sé nasc gasta go dtí na Oileáin Árann. In 1996, bunaíodh Teilifís na Gaeilge i mBaile na hAbhainn mar phríomhacmhainn chun an Ghaeilge a chur chun cinn agus chun áitritheoirí na Gaeltachta a choinneáil ar an eolas maidir le ócáidí áitiúla, náisiúnta agus idirnáisiúnta. Bunaithe in 1980, is é Údarás na Gaeltachta an t-údarás réigiúnach lonnaithe sna Forbacha, freagrach as forbairt eacnamaíoch, sóisialta agus cultúrtha na Gaeltachta. Is cuspóir ginearálta le Údarás na Gaeltachta a chinntiú go bhfanann an Ghaeilge mar phríomhtheanga pobail na Gaeltachta agus go múintear í do na glúinte atá le teacht. Tá na tionscail iascaireachta comhbhailithe ar feadh chósta na Gaeltachta agus tacaíonn an plean seo Cuan Ros an Mhíl mar chuid tábhachtach d’infreastruchtúr muirí le aidhmeanna polasaithe sonracha i *gCaibidil 6 Iompar agus Gluaiseacht (Aidhmeanna Polasaithe PH1 agus PH2) agus Caibidil 9 Bainistíocht Mhuirí agus an Chósta (SMT 1 agus SMT 2)*. Tá líon suntasach trána sa limistéar sin le saibhreas iontach gníomhaíochta spóirt muirí lena n-áirítear seoltóireacht, iascaireacht, tumadóireacht agus féilte cadhcála.

13.5.5 Ceantar E: Oileáin Árann:

Tagraítear do phríomhghrúpa oileáin ar chósta Chontae na Gaillimhe mar Oileáin Árann. An t-oileán is mó ná Inis Mór, an cheann sa lár agus dara cheann is mó ná Inis Meáin agus an t-oileán is lú agus is faide thiar ná Inis Oírr, atá díreach 25Km amach ó chósta chontae an Chláir.

Tá an trí Oileán Árann comhdhéanta le aolchloch. Tá geolaíocht na n-oileán go háirithe aolchloch carstach, síneadh ar réigiún carstach Bhoirne. Comhdhéanann léibheannaigh carstaithe an chuid is mó den tírdhreach.

Tá siad áirithe ón Chlochaois, de réir fianaise ó ráthanna agus tuamaí meigiliteacha. Leis na mílte bliana, tháinig éabhlóid ar lonnaíochtaí adhartha na Críostaíochta agus staidéir deabhóideach ag tús na meánaoise. Tá iarsmaí na haoise sin i bhfothracha seipéil, reiligí agus tobair beannaithe atá scaipthe ar fud na nOileán, ag cur le oidhreacht uathúil agus tírdhreach Oileáin Árann agus ag mealladh cuairteoirí ó mhargadh turasóireachta domhanda.

Nuair a chuirtear an oidhreacht uathúil le córais geolaíochta, seandálaíochta, bithéagsúlachta agus ailtireachta seo leis an teanga agus cultúr dúchais na n-oileán sin ar urphost iarthair na hEorpa, bíonn timpeallacht chónaithe annamh inaitheanta a thugann saibhreas don tír.

Chuir seirbhísí iompair feabhas le rochtain ar na Oileáin sin do mhuintir na háite agus cuairteoirí araon, d'éascaigh comhlachtaí bád farantóireachta agus Aer Árann rochtain ar áiseanna sa mhórthír, lena n-áirítear bealaigh náisiúnta agus idirnáisiúnta, cé gur féidir leis an seirbhís a bheith teoranta i gcoinníollacha aimsire dian.

Ba iad laghdú i bpoist traidisiúnta iascaireachta agus talmhaíochta, agus méadú i dturasóireacht ar feadh na bliana na fachtóirí suntasacha a d'imir tionchar ar shaol phobal an oileáin le blianta beaga.

Is é Inis Mór an t-oileán is mó in Oileáin Árann, le mais talaimh 31 km². Cuimsíonn príomh-lonnaíocht Chill Rónáin gach príomh-áiseanna agus seirbhísí don oileán. Tá banc, ollmhargaidh, clinic liachta, beáir, balanna, tithe afochta, óstáin srl ag an oileán. Meallann an t-oileán na mílte cuairteoirí gach lá le linn an tséasúir gnóthaigh, chomh maith le turasóireacht braitheann geilleagar an oileáin ar an tionscal tí agus na tionscail traidisiúnta talmhaíochta agus iascaireachta.

Tá tithíocht lonnaithe go háirithe ar feadh bealaigh reatha a théann trasna an oileáin. Tá oidhreacht chultúrtha saibhir ag an oileán agus coinníonn sé céatadán ard an daonra ag labhairt na Gaeilge. Tá saibhreas suíomhanna réamh-Chríostaíochta agus na Críostaíochta i nDún Aonghosa ar imeall aille 100m ar ard/Na Seacht dTeampaill agus Dún Eochla.

Is é Inis Meáin an dara oileán is mó le Oileáin Árann, le mais talaimh 9km², tógtar tithe i bhforbairt líneach ar feadh príomh-bhealaigh a théann trasna an oileáin. Choinnigh an oileán a phatrún traidisiúnta ar na garraithe, rud a thugann carachtar físiúil uathúil dó. Tá go leor concláistí ar an oileán lena n-áirítear siopa agus oifig an phoist áitiúil, rothair ar cíos, teach tábhairne, Eaglais Chaitliceach, bialanna, B&Bs agus comharchumann. Is bialann a bhuaigh duais é Inis Meán Suites, curtha sa Treoraí Michelin agus is áit suime turasóireachta é ar an oileán. Baineann an t-oileán leas freisin as bunscoil agus meánscoil. Tá siopa monarchan éadaí cniotáilte agus siopa ceirde ann freisin. Cuirtear luach mór ar chultúr agus oidhreacht ag an bpobal áitiúil an-dlúth le chéile agus tá béim láidir ar an bpobal. Tá dhá dhún cloiche an-tábhachtach ar an oileán. Teach Synge, teachín athchóirithe inar fhan John Millington Synge. Dún Chonchuir, ó amanna réamh-Chríostaíochta agus Dún Fearbhaí ón 4ú hAois.

Inis Oírr é an t-oileán is lú le Oileáin Árann, comhdhéanta le tithe tógtha i gcnuais ar thaobh thuaidh an oileáin, cosanta ó thionchar na haimsire. Tá cúig sráidbhaile ann: Baile Thiar, Baile an Lurgain, Baile an tSeipéil, Baile an Chaisleáin agus Baile an Fhormna. Áirítear le concláistí an oileáin ionad ealaíne agus

cultúrtha, siopa áitiúil, oifig an phoist, suíomh campa, rothair ar cíos, clinic sláinte, leabharlann, tithe tábhairne, Eaglais Chaitliceach, B&Bs, dhá scoil agus comharchumann. Tá ionad oidhreachta agus ceirde ann freisin. Cuirtear go leor luacha ar chultúr agus oidhreacht ag an bpobal áitiúil agus tá béim fós láidir ar an bpobal, 86% de na Oileánaigh ag labhairt na Gaeilge.

13.5.6 Ceantar F: Imeall na Cathrach

Seo an chuid den Ghaeltacht ar imeall Chathair na Gaillimhe, cuid aige ag síneadh i dtreo teorainneacha inmheánacha riaracháin na Cathrach. Tá an Ceantar seo ar an limistéar is suntasaí atá faoi go leor brú ó fhás na cathrach agus is gá dó dul i ngleic le athruithe ar a chultúr agus teanga, ach le éileamh leanúnach ar infreastruchtúr agus seirbhísí.

Tá an Ceantar comhdhéanta le deich dToghcheantar:

- Bearna;
- Eanach Dhúin;
- Maigh Cuilinn;
- Baile Chláir;
- Tulaigh Mhic Aodháin;
- Baile an Teampaill;
- Ceathrú an Bhrúnaigh;
- An Leacach Beag;
- An Carn Mór;
- Lisín an Bhealaigh.

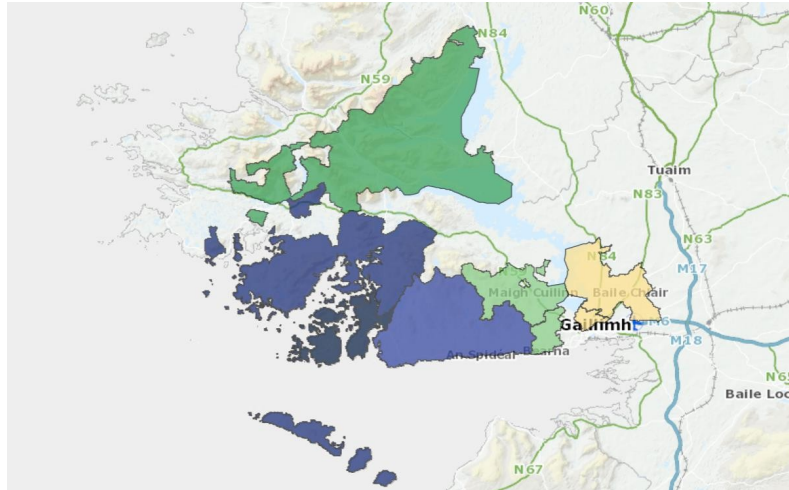
As na ceantair liostaithe thuas, tá pleananna lonnaithe ar leithligh ag Bearna, Baile Chláir agus Maigh Cuilinn agus tá siad cuimsithe in Imleabhar 2 den phlean seo.

13.6 An Ghaeltacht a Chaomhnú agus a Chur chun Cinn sa Phróiseas Pleanála

Tá an Comhairle eolach go bhfuil an Ghaeltacht is mó daonra agus is mó na tíre ag an gcontae, a bhfuil tábhacht iontach mór léi agus breathnóireacht chúramach ag teastáil le cinntiú go ndéantar í a chaomhnú agus a chur chun cinn araon le gach deis chun fás agus beocht na Gaeltachta a chinntiú go fadtéarmach. Déanfaidh an Comhairle tacaíocht a lorg don Ghaeltacht, le breathnóireacht ar fhorbairt chúil laistigh ceantair na Gaeltachta. Ní cheadófar aon thairiscintí forbartha, a mbeadh droch-thionchar acu i dtuairim an Údaráis Pleanála ar an nGaeilge agus sa Ghaeltacht. Ceaptar go gcabhróidh an cur chuige seo dul i ngleic leis an laghdú ar dhaonra i gceantair áirithe den Ghaeltacht agus go gcinnteoidh sé freisin comhdhlúthú agus neartú na Gaeilge sa Ghaeltacht.

Cabhróidh na Ceantair Gaeltachta liostaithe thuas le Limistéir Pleanála Teanga de réir luaite sa Straitéis 20-Bhlíana don Ghaeilge 2010-2030 agus comhaontaithe ag gníomhaireachtaí reachtúla.

Tá Gaeltacht na Gaillimhe roinnte in 10 LPA: LPA Dúiche Sheoigheach agus Tuar Mhic Éadaigh, LPA Láir Chonamara, LPA na Ceathrún Rua, LPA Cheantar na nOileán, LPA Oileán Árann, LPA Chois Fharraige, LPA Mhaigh Cuilinn, LPA Bhearna, LPA Cnoc na Cathrach, LPA Oirthir Cathrach na Gaillimhe agus LPA an Eachréidh.

Léar. 13.1 - Limistéir Pleanála Teanga Ghaeltachta na Gaillimhe

Aidhmeanna Polasaithe na Gaeltachta

GA1 Oidhreacht Theangeolaíoch agus Chultúrtha na Gaeltachta

Beidh sé mar aidhm pholasaithe an Chomhairle oidhreacht theanga agus cultúrtha na Gaeltachta a chur chun cinn, a fheabhsú agus a chosaint chun gur féidir an Ghaeilge a chur chun cinn mar theanga pobail.

GA 2 Forbairt ar Phleananna Teanga

Tacú le forbairt agus cur i bhfeidhm ar phleananna teanga sna Ceantair Pleanála Teanga den Ghaeltacht, Bailte Seirbhíse na Gaeltachta agus Gréasáin Gaeilge.

GA 3 Tacaíocht do Ghníomhaireachtaí Forbartha Reachtúla

Tacaíocht do gach gníomhaireacht forbartha reachtúil, go háirithe Údarás na Gaeltachta, chun forbairt inbhuanaithe a bhaint amach i nGaeltacht na Gaillimhe, ag cosaint agus ag cur chun cinn na Gaeilge mar an chéad teanga pobail sa cheantar.

GA 4 Clásal Feidhme Teanga

(a) Cuirfear Clásal Feidhme i bhfeidhm ar chuid de na aonaid cónaithe i bhforbairtí dhá nó níos mó aonaid i gCeantar D Cois Fharraige. Cur chun cinn do thithe ina mbeidh clásal feidhme

teanga ar íosmhéid 80% nó ar chionroinn na ndaoine ag úsáid na Gaeilge ar bhonn laethúil, i gcomhréir leis an nDaonáireamh is déanaí foilsithe, pé acu is mó.

(b) Cuirfear Clásal Feidhme Teanga i bhfeidhm ar chuid de na aonaid cónaithe i bhforbairtí dhá nó níos mó aonaid i gCeantair Gaeltachta eile seachas Ceantar D Cois Fharraige. Nuair a céatadán na dteaghlai ina mbeidh clásal feidhme teanga ar íosmhéid 20% nó do chionroinn na ndaoine a úsáideann an Ghaeilge ar bhonn laethúil, i gcomhréir leis an nDaonáireamh is déanaí foilsithe, Pé acu is mó.

GA 5 Comharthaíocht sa Ghaeltacht

Ní mór do gach comharthaí sa Ghaeltacht, lena n-áirítear comharthaí méire eolais agus comharthaí bóthair, comharthaíocht ghnó/phobail a bheith i nGaeilge. I ngach cás ina moltar comharthaíocht nua ar aigheanna siopaí

Sa Ghaeltacht, beidh an ghairm/cineál gnó i nGaeilge.

GA 6 Tithíocht Tuaithe sa Ghaeltacht

Ní mór do gach tairiscintí tithíochta tuaithe sa Ghaeltacht cloí le *Caibidil 4 Saol Tuaithe agus Forbairt*.

13.7 Oileáin

I gcomhthéacs an phlean seo, sonraítear oileáin mar oileáin atá scaoilte amach go laethúil ón taoide, gan cheangal droichid leis an mórthír, a bhfuil daonraí seasta iontu agus gan a bheith in úinéireacht phríobháideach.

Tá grúpa uathúil Oileáin ó chósta Chontae na Gaillimhe ina chuid thábhachtach de chultúr, oidhreacht, éiceolaíocht, geilleagar agus suim turasóireachta an Chontae.

Tá ainmniúcháin Eorpach/náisiúnta ag cuid de na oileáin i bhfoirm SAC, SPA agus NHA agus tá siad lonnaithe freisin le tírdhreach íogair laistigh Measúnaithe ar Charachtar Tírdhreacha in Aguisín 4 an phlean. Is riachtanach go n-aithníonn aon fhorbairt mholta na ainmniúcháin sin le cinntiú nach mbeidh droch-thionchar ag forbairt ar na oileáin agus a gcuid gnéithe. Is iondúil a theastaíonn measúnú ar thionchair físiúil i ngeall ar íogaireachtaí comhshaoil agus tírdhreacha. Is riachtanach go ndéanann iarratasóirí/gníomhairí idirbheartaíocht leis an Údarás Pleanála le réamh-phleanáil sula seolann siad iarratas pleanála i gcomhair aon chineáil forbartha ar na oileáin. Chomh maith leis na oileáin sin, tá go leor oileáin nach bhfuil áitrithe go buan ar feadh chósta na Gaillimhe, is iad sin Inis Toirc, Inis Eiric, Tairbeart, Cruagh agus Oileán Dá Chruinne.

13.7.1 Inis Bó Finne

Tá Inis Bó Finne seacht míle amach ó chósta na Gaillimhe. Tá an t-oileán 5.7km / 4km. Meastar go raibh Inis Bó Finne áitrithe chomh fada siar le 8000-4000 R.C. Tá an chéad stair taifeadta den oileán dátaithe ó amanna roimh an gCríostaíocht. Na príomh-ghníomhaíochtaí san oileán inniu ná turasóireacht, feirmeoireacht agus iascaireacht.

Tá oileáin Inis Bó Finne comhdhéanta beagnach go hiomlán le clabairí Siolúracha agus sceallaí a théann chomh hard le 89m. Tá dhá thriain den oileán comhdhéanta le coimíneacht, ina bhfuil an príomh-ghnáthóg le fraoch, léirithe ag pobail fraoigh tirim agus fliuch araon. Tá go leor locha olagatrófach beaga lonnaithe san oileán. An corp uisce is mó ná Loch Loch Bó Finne aicmithe mar mhurlaigh. In iarthar an oileáin, tarlaíonn limistéar beag duimhche gainnimh. Tá an chuid eile den oileán faoi chothú, leis an gcuid is mó den limistéar faoi fhéarach agus ar chéatadán níos lú féar tirim, cuid bheag ina chuirtear prátaí agus gránaigh. Áirítear le concláistí san oileán siopa áitiúil, ionad pobail, rothair ar cíos, bialanna, óstán, agus bunscoil. Tá go leor siúláin lúbtha in Inis Bó Finne le deacrachtaí difriúla a sholáthraíonn radharcanna iontacha de tírdhreach fiáin Atlantach an oileáin.

Is cuid thábhachtach iad na oileáin amach ó chósta na Gaillimhe le oidhreacht chultúrtha agus uathúil an Chontae agus is áit suime turasóireachta iad; dá bhrí sin, déanfaidh an Comhairle forbairt a spreagadh go dearfach, ag cloí le aidhmeanna an pholasaithe leis an bplean agus forbairt an cheantair.

Aidhmeanna Polasaithe Oileáin

IS 1 Forbairt Eacnamaíoch agus Turasóireacht sna Oileáin

Tacú le forbairt thurasóireachta agus eacnamaíoch sna oileáin chun leasa na bpobal oileánach

go ginearálta agus tacú le forbairt earnálacha nideoige an gheilleagair ar féidir leo a bheith oiriúnach d'oiléain difriúla.

IS 2 Tairiscintí Forbartha ar na Oileáin

- a) Tacú le tairiscintí forbartha inbhuanaithe a chuidíonn le forbairt eacnamaíoch agus sóisialta fadtréimhseach sna oileáin;
- b) Ní mór áit tosaíochta a thabhairt d'fhorbairt a chuidíonn le coinneáil daonra ar feadh na bliana ar na oileáin, a bhfuil leas soiléir inaitheanta eacnamaíoch agus sóisialta leis agus atá oiriúnach le acmhainn an phobail áitiúil chun freastal air;
- c) Cinntiú go bhfuil forbairt nua d'aon chineál airdeallach ar fhoirm aonair agus carachtar na n-oileán le tírdhreacha agus patrúin tógála traidisiúnta.

IS 3 Forbairt ar Infreastruchtúr an Chuain

Tacú le feabhas agus forbairt ar infreastruchtúr nua an chuain do na oileáin a Dhéanfaidh rochtain shábháilte a sholáthar san fharraige agus lena n-áirítear ach gan a bheith teoranta d'infreastruchtúr feabhsaithe an chuain
In Inis Oírr agus Inis Meáin ar na Oileáin Árann.

IS 4 Tithíocht Tuaithe ar na Oileáin

Tacú le tithíocht tuaithe buan ar na oileáin d'iarratasóirí ar féidir leo a chruthú gur chónaigh siad go buan ar an oileán ar tréimhse substainteach leanúnach ama agus gur féidir leo cuidiú le indéantacht fadtréimhseach na n-oileán. Bainfidh coinníoll feidhme ar tréimhse 7 lá, i ndiaidh an dáta ina bhfuil an teach áirithe ar dtús ag an nduine nó daoine a mbaireann an coinníoll leo.

13.8 Forbairt Eacnamaíoch na Gaeltachta agus Oileán

Tá go leor tréithe uathúla ag Ceantair Ghaeltacht na Gaillimhe agus oileán atá le feiceáil sna sráidbhailte agus lonnaíochtaí ar fud an limistéir Gaeltachta seo a fhásann. Is iondúil gur deacair a thuar cén fhachtóirí a dhéanann lonnaíochtaí/sráidbhailte indéanta agus tarraingteach d'infheisteoirí agus cuairteoirí araon. Teastaíonn geilleagar faoi bhláth ionas gur féidir leis an bpobal dúchais deis chuí a fháil chun fanacht laistigh ceantair Gaeltachta. Déanann an plean seo iarracht chun cothromaíocht a sholáthar le cinntiú gur féidir é sin a bhaint amach, ag tacú le gach cineál fostaíochta/giniúint turasóireachta agus atá oiriúnach do cheantar na Gaeltachta agus na Oileáin (faoi réir breathnóireachta comhshaoil agus pleanála ábhartha eile) agus san am céanna traidisiún cultúrtha uathúil na Gaeilge a chosaint.

Chun beocht agus saol leanúnach a chinntiú sna ceantair sin, spreagfar foráil úsáidí cónaithe, gnó agus cultúrtha faoi réir pleanála agus forbartha cuí don limistéar sin agus i gcomhréir le Príomh-straitéis Phleain Forbartha an Chontae. Tá go leor gnónna nideoige in oibriúchán sa Ghaeltacht, is iad sin District D Cois Fharraige inar thacaigh Údarás na Gaeltachta agus gníomhaireachtaí eile an stáit le cruthaíocht agus fairsingiú tionscail amhail Med Tech sna Forbacha.

Aithníonn an Comhairle an infheistíocht shuntasach déanta ag Údarás na Gaeltachta i gceantair Gaeltachta na Gaillimhe le blianta beaga ó dhearcadh eacnamaíoch agus sóisialta araon. Beidh áiseanna amhail gréasán digiteach na Gaeltachta (gteic) ina n-ionaid nuálaíochta agus cruthaíochta chun spreagadh do ghnónna nua, go háirithe; chun nuathionscanta ard-acmhainne agus oibrithe atá i bhfad a mhealladh ar ais go dtí a gceantar dúchais. Leanfaidh an Comhairle ag tacú le Údarás na Gaeltachta chun a ról a chomhlíonadh mar Ghníomhaireacht Fhorbartha sa réigiún.

Aithníonn an Comhairle an tábhacht a ghabhann le gréasán náisiúnta “gteic”. Éascaíonn an t-infreastruchtúr seo do dhaoine i ngnónna nó oibriú go cianda ón nGaeltacht agus chun gnónna nua a fhorbairt. Glacann an Comhairle leo sin mar mhoil riachtanacha a chuidíonn le forbairt sa todhchaí do phobail Gaeltachta.

Aithníonn an Comhairle an tábhacht a ghabhann leis an ngeilleagar muirí do phobail laistigh na Gaeltachta agus Oileáin i dtéarmaí deiseanna fostaíochta a chruthú. Beidh *Caibidil 5 Eacnamaíocht, Fiontar agus Miondíol* agus *Caibidil 9 Bainistíocht Mhuirí agus an Chósta* ag plé na gceisteanna tábhachtacha sin.

Aidhmeanna Gaeltachta an Pholasaithe agus Forbairt Eacnamaíoch na nOileán

GIED 1 Forbairt Eacnamaíoch sa Ghaeltacht agus na Oileáin

Forbairtí a chur chun cinn agus a thacú a chuidíonn le forbairt eacnamaíoch na Gaeltachta agus Oileán ar bhealach inbhuanaithe ag suíomhanna oiriúnacha.

GIED 2 Forbairt ar shuíomhanna Athfhorbraíocha laistigh lonnaíochtaí Gaeltachta

Athfhorbairt a spreagadh ar shuíomhanna athfhorbraíocha laistigh sráidbhailte bunaithe i gceantar na Gaeltachta chun athfhorás inbhuanaithe talaimh tearcúsáidte/folamha a uasmhéadú Agus/nó d’fhoirgnimh i gcomhair forbairtí féideartha tráchtála, cultúrtha, miondíola, pobail agus cónaitheach.

GIED 3 Forbairt ar Infreastruchtúr sa Ghaeltacht agus Oileáin

Forbairt inbhuanaithe ar infreastruchtúr agus feabhsú ar an ngréasán infreastruchtúir i nGaeltacht na Gaillimhe agus Oileáin a chur chun cinn le comhoibríocht dhlúth ó gheallshealbhóirí ábhartha;

GIED 4 Forbairt ar Infreastruchtúr Muirí agus Uiscshaothraithe sa Ghaeltacht agus Oileáin

Forbairt inbhuanaithe a chur chun cinn agus a éascú sa tionscal muirí/uiscshaothraithe i suíomhanna Oiriúnacha sa Ghaeltacht agus sna oileáin.

GIED 5 Forbairt ar Mhoil Digiteacha sa Ghaeltacht agus Oileáin

Tacú le foráil mhoil digiteacha lena n-áirítear fairsingiú an ghréasáin “gteic” sa Ghaeltacht agus na Oileáin.

GIED 6 Clár Seirbhísí Bus agus Iompair Tuaithe laistigh na Gaeltachta agus Oileáin

Tacú leis an gclár iompair tuaithe nuair is cuí, chun foráil nasctha níos fearr a sholáthar d’iompar poiblí.

13.9 Cultúr agus Turasóireacht sa Ghaeltacht agus Oileáin

Imríonn an tionscal turasóireachta ról an-tábhachtach i bpobail Gaeltachta agus Oileánacha. Mheall an limistéar líon ard cuairteoirí i ngeall ar a thírdhreach uathúil agus áiseanna maidir le gníomhaíochtaí uisce, tóraíocht allamuigh agus gníomhaíochtaí chultúrtha. D’fhorbair Slí an Atlantaigh Fhiáin thar na blianta le comharthaíocht agus áiseanna breise ar feadh an bhealaigh chun cuairteoirí a mhealladh chuig an gceantar. Thug na Coláistí Samhraidh i go leor Ceantair Gaeltachta sócmhainn luachmhar i

dtéarmaí gníomhaíochta chultúrtha, eacnamaíoch agus sóisialta a mheallann mic léinn/múinteoirí ó áiteanna ar fud na tíre.

Aithníonn an Comhairle go bhfuil go leor oileáin neamháirithe ag obair faoi láthair i ngníomhaíocht thurasóireachta i dtéarmaí cuairteoirí ar na oileáin sin. Tacaíonn an Comhairle le forbairt inbhuanaithe leanúnach ar an earnáil seo.

Aidhmeanna Gaeltachta an Pholasaithe agus Forbairt Chultúir agus Turasóireachta na nOileáin

GICT 1 Forbairt ar an Tionscal Cruthaíoch

Forbairt ionaid tionscail cruthaíoch a éascú agus tacú leo, mar aon le tionscnaíochtaí ealaíne i suíomhanna oiriúnacha sa Ghaeltacht ar na oileáin.

GICT 2 Forbairt ar an Earnáil Sosa Uisce

Tacú le forbairt an earnála sosa uisce ar bhealach inbhuanaithe, ag baint na húsáide is fearr as infreastruchtúr reatha agus pleanáilte, ar bhealach íogair d'acmhainní nádúrtha agus cultúrtha.

GICT 3 Forbairt Thurasóireachta sa Ghaeltacht agus Oileáin

(a) Tacú agus éascú le forbairt na hacmhainne turasóireachta sa Ghaeltacht agus Oileáin ar bhealach a léiríonn meas, a thógann air, a chosnaíonn agus a fheabhsaíonn le oidhreacht chultúrtha, thógtha agus nádúrtha chonláistí áitiúla an cheantair;

(B) soláthair nuair is indéanta, agus tacú le soláthar infreastruchtúir agus seirbhísí turasóireachta lena n-áirítear siúil, rothaíocht, agus infreastruchtúr uisce agus áiseanna lóistín gearrtréimhseacha ar fud na Gaeltachta in áiteanna oiriúnacha. Ní mór don infreastruchtúr agus seirbhísí sin iarracht bainistíochta a dhéanamh ar aon ardú i líon na gcuariteoirí chun éifeachtaí suntasacha amhail cailteanas gnáthóige agus suaithheadh a chosc agus cinntiú go bhforbraítear aon tionscadail nua in áiteanna chúí.

GICT 4 Plan Frbartha Eispéiris Cuairteora do Chósta Chonamara agus Oileáin Árann

Tacú le cur i bhfeidhm *Eispéiris Cuairteora do Chósta Chonamara agus Oileáin Árann Pleananna Forbartha* a aithníonn sócmhainní nádúrtha agus cultúrtha an cheantair.

GICT 5 Forbairt ar Choláistí Samhraidh

Cur chun cinn agus éascú d'fhorbairt inbhuanaithe na gColáistí Samhraidh in áiteanna chúí sa Ghaeltacht agus ar na oileáin.

Caibidil 14 Athrú Aeráide, Fuinneamh agus Acmhainn Inathnuaite

“Lorg carbóin a laghdú le ionchuimsiú gníomhaíochta ar son na haeráide sa chóras pleanála ag tacú le targaidí náisiúnta tacú le acmhainní dúchasacha inathnuaite chun spleáchas ar bhreoslaíontaise a laghdú agus bogadh i dtreo geilleagair íseal-charbóin”.

14.1 Réamhrá

Áirítear le gníomhaíocht ar son na haeráide dhá chur chuige riachtanach chun dul i ngleic le athrú aeráide - Maolú agus Oiriúnú. Is aidhm leis an bplean seo cosaint, maolú agus dul in oiriúint do thionchair an athraithe aeráide. Tá an Comhairle tiomanta chun dul i ngleic le athrú aeráide ar bhealach cosantach trí bhreathnóireacht chúramach ar fhás agus forbairt.

Tá gníomhaíocht ar son na haeráide comhtháitei ngach caibidil agus straitéis sa phlean. Áirítear le gach caibidil fo-chuid a luann conas atá an straitéis spásúil agus aidhmeanna an pholasaithe do gach ábhar aeráid-dhíonach agus/nó ag cuidiú le maolú agus dul in oiriúint don athrú aeráide. Chun dúbailt a chosc le straitéisí eile agus cáipéisí polasaithe, lena n-áirítear Straitéis an Chomhairle um Oiriúnú don Aeráid, téann an plean i ngleic le athrú aeráide amháin chomh fada agus a bhaineann sé le pleanáil spásúil. Is téama bunúsach é agus faigheann sé tionchar ó fhoirmlíú go leor straitéisí sa phlean, lena n-áirítear lonnaitheacht, gluaiseacht, forbairt eacnamaíoch, fuinneamh inathnuaite, bainistíocht ar rioscaí tuile agus bainistíocht ar limistéar an chósta.

Téann an chaibidil seo i ngleic le éifeachtaí an athraithe aeráide lena n-áirítear rioscaí ardaithe ó thuile laistigh Chontae na Gaillimhe.

Luann an Chaibidil seo freisin an tábhacht a bhaineann le tacú le forbairt acmhainní fuinnimh inathnuaite agus infreastruchtúr gaolmhar chun seachadadh ar thargaidí fuinnimh inathnuaite luaithe sa Phlean Gníomhaíochta ar son na haeráide 2019. Chun fás inbhuanaithe d'fhuinnimh inathnuaite a éascú, ullmhaíodh Straitéis Fhuinnimh Inathnuaite (LARES) mar chuid de Phlean Forbartha an Chontae in Aguisín 1. Luann LARES acmhainneacht i gcomhair réimse acmhainní fuinnimh inathnuaite agus forbairt agus aithníonn sé an cuidiú suntasach ar féidir leo a dhéanamh don chontae i dtéarmaí slándála fuinnimh, spleáchas laghdaithe ar bhreoslaí iontaise traidisiúnta, onnmhairiú fuinnimh a chumasú don todhchaí, cloí le targaidí náisiúnta sannta agus aistriú go dtí geilleagar íseal-charbóin.

14.2 Aidhmeanna Straitéiseacha

Oibreoidh an Comhairle leis na geallshealbhóirí agus gníomhaireachtaí cuí chun cur chuige comhtháite inbhuanaithe a bhaint amach d'fhorbairt an Chontae. Beidh sé sin i gcomhréir leis na aidhmeanna straitéiseacha a leanas:

- Astuithe CO₂ an Chontae a laghdú ag baint amach targaidí náisiúnta, réigiúnach agus áitiúla chun geilleagar íseal-charbóin a bhaint amach roimh 2050; éifeachtacht fhuinnimh a mhéadú i ngníomhaíochtaí an Údaráis Áitiúil trína fheidhmeanna bainistíochta forbartha;
- Forbairt inbhuanaithe an Chontae a chur chun cinn, ag cinntiú go gcuirtear forbairt don todhchaí san áireamh agus bainistíocht in aghaidh riosca tuile; Feasacht a mhéadú ar na tionchair féideartha ón athrú aeráide chun gur féidir le daoine dul in oiriúint agus eachtraí aimsire a bhainistiú amhail tuile sa Chontae;

- Spleáchas Chontae na Gaillimhe ar bhreoslaí iontaise a laghdú agus foinsí fuinnimh ailtéarnacha a sholáthar, ag fáil acmhainne an Chontae i gcomhair foinsí fuinnimh inathnuaite agus an greille gréasáin tarchurtha á neartú;

14.3 Comhthéacs Straitéiseacha

Tá an chaibidil seo ullmhaithe i gcomhthéacs na bPleananna, Polasaithe agus Treoirlínte Idirnáisiúnta, Náisiúnta agus Réigiúnacha a leanas:

Comhaontú Glas don Eoraip an Choimisiúin Eorpaigh AE 2019
Creat Aeráide agus Fuinnimh AE 2030 2014
Treoir Fuinnimh Inathnuaite AE 2009/28/AE
Treochlár chun Bogadh i dtreo Geilleagair Iomaíoch Íseal-Charbóin in 2050
Dréacht ar Phlean Náisiúnta Fuinnimh agus Aeráide (NECP) 2021 - 2030
Seasamh an Pholasaithe Náisiúnta um Athrú Aeráide agus Forbairt Íseal-Charbóin 2014
Acht Forbartha Íseal-Charbóin agus um Ghníomhú ar son na hAeráide 2015
Plean Gníomhaíochta ar son na hAeráide 2019; Dul i nGleic le Cliseadh Aeráide ag Rialtas na hÉireann
Aistriú Pháipéar Bán Fuinnimh na hÉireann go dtí Todhchaí Fuinnimh Íseal-Charbóin 2015-2030
Clár don Rialtas - Ár dTodhchaí Roinnte 2020
Tionscadal Éireann 2040 Creat Náisiúnta um Phleanáil
Plean Forbartha Náisiúnta 2018-2027
Infheistíocht ar an Aistriú chuig Sochaí Ísealcharbóin agus Seasmhach ó thaobh na hAeráide 2018 - 2027.
Straitéis Spásúil Réigiúnach agus Eacnamaíoch Thuaiscirt agus Iarthair na hEorpa 2020-2032
Creat Náisiúnta Oiriúnaithe, ag Pleanáil na hÉireann i gcomhair Athléimneachta Aeráire, 2018
Nóta treoraíochta na Gníomhaireachta um Chosaint an Chomhshaoil 2019 'Fachtóirí Aeráide a Chomhtháthú isteach i Measúnú Comhshaoil Straitéisigh in Éirinn'
Straitéis Oiriúnaithe don Athrú Aeráide Chontae na Gaillimhe 2019 -2024
Treoir an AE ar Fheidhmíocht Fhuinnimh na bhFoirgneamh (2002/91/EC)
Dara Phlean Gníomhaíochta Éifeachtachta Fhuinnimh na hÉireann go dtí 2020
Straitéis Forbartha Greille- Do Ghreille, do Thodhchaí, Eirgrid, 2017
Cásanna Fuinnimh an Todhchaí 2017 - ag Pleanáil ár dTodhchaí Fuinnimh, Eirgrid
Cásanna Fuinnimh an Todhchaí Eirgrid 2019 Measúnú ar Riachtanais an Chórais
Ráiteas Polasaithe an Rialtais ar Thábhacht Straitéiseach leis an Tarchur agus Infreastruchtúr Fuinnimh Eile
Plean Gníomhaíochta d'Fhuinneamh Inathnuaite Easchósta (OREPD)
Dréacht ar Thuarascáil Bonnline Chreat Pleanála Muirí Náisiúnta 2018
Leas a bhaint as Ár gCuid Saibhris Aigéin - Plean Muirí Comhtháite d'Éirinn, 2012.
Treoirlínte Forbartha Feirme Gaoithe d'Údaráis Pleanála, 2006
Dréacht ar Threoirlínte Fuinnimh na Gaoithe 2019
An Córas Pleanála agus Treoirlínte Bainistíochta ar Rioscaí Tuilte d'Údaráis Pleanála, 2009
'Bainistíocht ar Rioscaí Tuilte. Plean Oiriúnaithe an Earnála don Athrú Aeráide. Ullmhaithe faoi réir Chreata Oiriúnaithe Náisiúnta', OPW Meán Fómhair 2019
Treoir Tuilte AE 2007/60/EC

14.3.1 Creat Polasaithe Náisiúnta

Leagann an Creat Polasaithe Náisiúnta (NPF) amach ról an chórais pleanála chun maolú a éascú, agus dul in oiriúint d'athrú aeráide trí Aschur Straitéiseach Náisiúnta NSO Uimh. 8 atá tiomnaithe chun

aistriú a bhaint amach do shochaí íseal-charbóin agus solúbtha ó thaobh na haeráide agus NSO 9 a mholann bainistíocht inbhuanaithe ar Dhramhaíl Uisce agus Acmhainní Comhshaoil. Léireoidh an Comhairle comhréireacht le Aidhmeanna Polasaithe Náisiúnta (NPO) laistigh théama an athraithe aeráide agus conas a theastaíonn bearta oiriúnaithe agus maolaithe i réimsí amhail NPO 3(a), Fás Comhdhlúite, NPO 21 iomaíochas i gceantair tuaithe agus NPO 54 laghdú lorg charbóin.

Ó thaobh bainistíochta ar acmhainní uisce agus tuile is aidhm le NPO 57 feabhas a chur ar an gcaighdeán uisce agus acmhainní a bhainistiú.

Áirítear leis an NPF go leor NPO agus tosaíochtaí d'aidhmeanna an earnála fuinnimh agus fuinnimh inathnuaite amhail NPO 42, NPO47, NPO 45, NPO 55 agus NPO 56. Is aidhm leis an Aschur Straitéiseach Náisiúnta 8 Aistriú a dhéanamh chuig Sochaí Íseal-charbóin agus Solúbtha don Aeráid" agus leagann sé amach na riachtanais nua agus béim an pholasaithe a bhaineann lei Fuinneamh.

14.3. 2 Straitéis Spásúil Réigiúnach agus Eacnamaíoch

Aithníonn an Straitéis Spásúil Réigiúnach agus Eacnamaíoch (RSES) go leor RPO príomh-Aidhmeanna Straitéiseacha bainteach le Athrú Aeráide, fuinneamh/Fuinneamh Inathnuaite/Gréasán Tarchurtha agus Tuile lena n-áirítear a leanas atá corpraithe i gcaibidlí/straitéisí sa Phlean Forbartha: Gníomhaíocht ar son na hAeráide RPO 5.1, RPO 6.51, RPO 9.4, RPO Tuile 3.10, RPO 3.11, Príomh-gréasán Fuinnimh/Fuinnimh Inathnuaite/Tarchurtha: RPO 4.16, RPO 4.18, RPO 4.19, RPO 4.17, RPO 8.1, RPO 8.2 RPO 8.3 RPO 8.4.

14.3.3 Dréacht ar Phlean Náisiúnta Fuinnimh agus Aeráide (NECP) 2021 - 2030

Seoladh an chéad Phlean Náisiúnta Fuinnimh agus Aeráide na hÉireann (NECP) 2021 - 2030 chuig an gCoimisiún Eorpach i Nollaig 2018. Glacann an chéad dréacht seo ar an NECP san áireamh polasaithe fuinnimh agus aeráide forbartha go dtí seo. Is é dréacht ar NECP é an chéad chéim sa phróiseas chun Plean Náisiúnta Fuinnimh agus Aeráide a chur le chéile mar aon le atriailta ar an bplean a ghlacfaidh san áireamh polasaithe agus bearta breise a bhfuiltear tiomanta dóibh faoi réir *Chláir don Rialtas, Ár dTodhchaí Roinnte* agus Plean Gníomhaíochta ar son na hAeráide Uile-Rialtais 2019.

14.3. 4 Plean Gníomhartha 2019 ar son na hAeráide 2019 chun Déileáil le Cliseadh Aeráide

Léiríonn Plean Gníomhaíochta 2019 ar son na hAeráide an Rialtais an tosaíocht lárnach a bheidh ag an athrú aeráide ar chórais polaitiúil agus riaracháin na hÉireann. Sa Phlean Gníomhaíochta ar son na hAeráide tá 183 gníomh, in éineacht leis na céadta fo-ghníomh agus bearta a chuirfear i bhfeidhm ag 13 Ranna an Rialtais agus 40 gníomhaireacht faoi réim na Ranna sin. Aithníonn sé conas a bhainfidh Éire a targaidí 2030 amach i gcomhair astuithe carbóin, agus cuireann sé sinn ar aistear chun astuithe neodrach carbóin a bhaint amach roimh 2050. Déileáiltear le gach earnáil ábhartha: leictreachas, fiontar, tithíocht, teas, iompar, talmhaíocht, dramhaíl, an earnáil poiblí agus déanann sé cairt ar chúrsa i dtreo targaidí uailmhianacha dícharbónaithe. Cé go bhfuil an creat aidhmeanna agus feidhmíochta seo rí-thábhachtach, beidh sé chomh tábhachtach céanna go nglacann gach comhlacht poiblí Mandáid um Ghníomhú ar son na hAeráide agus príomh-bhearta ar fud na hearnála ar fad luaite sa CAP.

Tá Plean Gníomhaíochta 2019 ar son na hAeráide an Rialtais ábhartha go díreach le Plean Forbartha an Chontae. Áirítear le gníomhaíochta a bhaineann le údarás áitiúil clárú don Chairt Athraithe Aeráide, forbairt gréasáin luchtaithe Feithicle Leictirí (EV), ullmhaíocht straitéisí oiriúnaithe áitiúla agus ailínithe leis an PF ní mór don CDP nua fás comhdhlúite, nasctha, inbhuanaithe a sheachadadh ar chóir dó cloí lenár riachtanais cumhachta, teasa, taistil, úsáid talaimh agus acmhainní eile ar bhealach i bhfad níos éifeachtaí agus inbhuanaithe.

14.3.5 Straitéis Oiriúnaithe don Athrú Aeráide Chontae na Gaillimhe 2019 - 2024

Mar chuid den Phlean Náisiúnta um Gníomhú ar son na hAeráide, rinne agus ghlac Contae na Gaillimhe a chéad Straitéis Oiriúnaithe don Aeráid i Lúnasa 2019.

Tá an straitéis forbartha timpeall 4 príomh-théama/aidhmeanna; 1. Príomh-fhoirgnimh agus Infreastruchtúr 2. Oidhreacht Nádúrtha agus Chultúrtha 3. Acmhainní Uisce agus Bainistíocht ar Rioscaí Tuilte 4. Seirbhísí Pobail, an chuid is mó dóibh ábhartha d'fheidhmeanna phleanála an Chomhairle agus ar aidhm leo solúbthacht a mhéadú don athrú aeráide le pleanáil agus ag cur bearta oiriúnaithe cuí i bhfeidhm. Tá ceithre aidhm ardleibhéil ann a bhfuil ráitis fadtéarmacha ardleibhéil leo, agus sonraíonn na Aidhmeanna straitéisí nó céimeanna chur i bhfeidhm chun na Aidhmeanna aitheanta a bhaint amach. Tá Aidhmeanna Sonracha Dírithe luaite i Straitéis Oiriúnaithe don Aeráid Chontae na Gaillimhe comónta ar feadh gach ceithre Aidhm agus leagann siad amach na céimeanna chun an Straitéis a chur i bhfeidhm. Faigheann gach ceann de na téamaí/aidhmeanna sin tacaíocht ó thacar aidhmeanna agus gníomhartha corpraithe, nuair is ábhartha sa Phlean Forbartha Contae.

Bíonn breithniúcháin oiriúnaithe don athrú aeráide príomhshrutha agus comhtháite do rathúil i ngach feidhm agus gníomhaíocht Chomhairle Contae na Gaillimhe, ag cinntiú go gcuireann prótacail, nósanna imeachta agus polasaithe freagra cuí i bhfeidhm chun déileáil le éagsúlacht a ghabhann le athrú aeráide. Tacaíonn an plean seo go gníomhach le cur i bhfeidhm na n-aidhmeanna aitheanta sin agus na gníomhartha gaolmhara aitheanta i *Straitéis Oiriúnaithe don Aeráid Chontae na Gaillimhe*.

14.4 Oiriúnú agus Maolú ar an Athrú Aeráide

Is tosaíocht é dul chun cinn a chur le gníomhaíocht ar son na haeráide don phlean seo agus déanfar é trí Straitéis Aeráide a chorpraíonn polasaí náisiúnta agus réigiúnach trí chur chuige ina bhfuil maolú agus oiriúnú. Tá an dá chomhpháirt den ghníomhaíocht ar son na haeráide criticiúil chun solúbthacht a thógáil agus dul in oiriúint don aeráid ag athrú ar bhealach pleanáilte struchtúrtha.

Is féidir na tionchair agus rioscaí ón athrú aeráide a laghdú agus a bhainistiú trí gníomhartha maolaithe agus oiriúnaithe. Is aidhm leis an oiriúnaí aeráide leochaileacht ár dtimpeallachta, sochaí agus eacnamaíocht a laghdú agus solúbthacht a mhéadú.

Déanann aidhmeanna polasaithe sa phlean seo iarracht chun déine an athraithe aeráide sa todhchaí a mhaolú agus a laghdú agus chun na rioscaí agus tionchair gaolta le tionchair reatha nó measta an athraithe aeráide a bhainistiú. Thug aidhmeanna an pholasaithe aird ag an bPlean Gníomhaíochta ar son na hAeráide 2019 a leagann amach cúrsa gníomhaíochta thar na blianta le teacht chun dul i ngleic le nádúr agus scála an dúshláin. Tugann an Plean seo measúnú ar na príomh-earnálacha lena n-áirítear leictreachas, iompar, timpeallacht thógtha, tionscal agus talmhaíocht de réir luaite sa CAP agus na targaidí dícharbónaithe uailmhianacha agus bearta molta i gcúrsa Chontae na Gaillimhe chun aistriú i dtreo geilleagair íseal-charbóin, solúbtha don aeráid agus inbhuanaithe don chomhshaol roimh 2050.

Tá Comhairle Chontae na Gaillimhe tiomanta chun an t-aistriú a dhéanamh le bheith mar Chontae íseal-charbóin agus solúbtha don aeráid, ag cur buntáistí eacnamaíoch, sóisialta agus comhshaoil chun cinn le forbairt íseal-charbóin, le béim ar laghdú in éileamh don fhuinneamh agus astuithe gáis ceaptha teasa. Áirítear leis sin comhdhéanamh freagraí maolaithe éifeachtaigh agus oiriúnaithe don athrú aeráide mar a fheictear i dtáblaí 14.1 agus 14.2 thíos.

Ábhar	Bearta Maolaithe Aeráide, lena n-áirítear
Foirgnimh	<ul style="list-style-type: none"> Tacú le dearadh foirgnimh éifeachtach ó thaobh fuinnimh Tógáil tithé níos lú/tithe níos airde dlúis éifeachtacha ó thaobh fuinnimh a chur chun cinn do dhaonraí agus le infreastruchtúr níos fearr ar fáil Fuinneamh inathnuaite agus íseal-charbóin a chur chun cinn Linnte charbóin a chruthú nó a fheabhsú
Iompar	<ul style="list-style-type: none"> Tacú le tógáil bealaigh glasa/rianta rothaíochta/bealaigh do choisithe Tacú le forbairtí saor ó charranna Nearc a chur le naisc iompair agus a n-úsáid a spreagadh Tacú le logánú poist/siopaí/seirbhísí chun an gá i gcomhair patrúin taistil is comónta a íoslaghdú Tacú le pointí luchtaithe feithiclí leictreacha agus leictriú fhlít an Chomhairle
Táirgeadh fuinnimh	<ul style="list-style-type: none"> Dearadh foirgnimh éifeachtach ó thaobh fuinnimh a chur chun cinn Naisc a chur chun cinn idir forbairtí agus acmhainní fuinnimh inathnuaite, mar shampla ag fáil fuinnimh ar an suíomh ar bhealach inathnuaite nó ó fhoinsí breosla íseal-charbóin
Mianraí/Dramhaíl	<ul style="list-style-type: none"> Forbairtí a chur go straitéiseach (m.s. Ábhair dramhaíl) chun an gá i gcomhair taistil a íoslaghdú, faoi réir gnéithe sláinte/riachtanais gnó
Talmhaíocht, Bainistíocht Thalaimh agus Foraoiseacht	<ul style="list-style-type: none"> Coillte pobail nua a bhunú i limistéir uirbeacha/imill uirbeacha Tacú le táirgeadh bithbhreoslaí inbhuanaithe (cúnamh feirme le soláthair fuinnimh logánta - bithbhreoslaí/táirgeadh fuinnimh na gaoithe) Moltaí/aidhmeanna/polasaithe an phleain ardleibhéil a chur i bhfeidhm

Tábla 14.1 Bearta Maolaithe Aeráide

Ábhar	Bearta Oiriúnaithe Aeráide, lena n-áirítear
Foirgnimh	<ul style="list-style-type: none"> Éifeachtaí dlúis foirgnimh agus forbairtí measctha a ghlacadh san áireamh ar ídiú fuinnimh le linn smaoineamh ar aighneachtaí forbartha Desiúchán agus athúsáid foirgnimh reatha a chur chun cinn, go háirithe urláir uachtaracha íseal-úsáide i gceantair uirbeacha Tacú le díonta glasa agus dea-aerú Tacú le feabhsú ar sholúbthacht ar thuilte ag foirgnimh, m.s. Dromchlaí oibre ardaithe agus áiseanna stórála, soicéid agus infreastruchtúr leictreach ardaithe, boird tuile feabhsaithe Measúnú a thabhairt ar infreastruchtúr reatha an Chomhairle le haghaidh “oiriúnacht don chuspóir” faoi na coinníollacha aeráide nua Úsáid dromchlaí tréscailteacha a chur chun cinn, chun rátaí rite chun srutha a laghdú. Tacú le scéimeanna athchúrsála uisce liath ar aidhm leo cuimsiú acmhainní uisce óil a laghdú, agus leis sin ag laghdú tréimhsí struis báistí ísil. Tacú le iarrachtaí chun caomhnú uisce a uasmhéadú Plandaí frithsheasmhach in aghaidh triomaigh a chur chun scáth a thabhairt agus naisc infreastruchtúir ghlais a mhéadú

Ábhar	Bearta Oiriúnaithe Aeráide, lena n-áirítear
Talmhaíocht, Bainistíocht Thalaimh agus Foraoiseacht	<ul style="list-style-type: none"> • Tacú le éagsúlú an gheilleagair tuaithe chun roghanna inmhharthanacht lomáin a chur chun cinn, srl. • Tacú le foraoisiú (nuair is oiriúnach don chomhshaol) chun feabhas a chur le idircheapadh agus insíothú dobharcheantair abhantraigh • Tacú le athshlánú ar phortaigh móna i ndiaidh don ghearradh scraithe stopadh • Moltaí ábhartha a ghlacadh san áireamh ón Straitéis Tailte Móna Náisiúnta le linn an Plean a chur i bhfeidhm
Bainistíocht uisce	<ul style="list-style-type: none"> • Tacú le athléimneacht mhéadaithe in aghaidh tuile trí Chóras Draenála Inbhuanaithe • Tacú le scéimeanna athchúrsála uisce liath ar aidhm leo cuimsiú acmhainní uisce óil a laghdú, agus leis sin ag laghdú tréimhsí struis báistí ísil • Soláthar agus draenáil cuí a chinntiú don uisce le linn aighneachtaí a chur san áireamh i gcomhair forbartha • Straitéisí Chaomhnaithe Uisce a iarradh de réir ábhartha
Infreastruchtúr, lena n-áirítear cosaintí ar thuilte	<ul style="list-style-type: none"> • Cinntiú go bhfuil infreastruchtúr reatha an Chomhairle (go háirithe seirbhísí éigeandála) athléimneach do na coinníollacha nua aeráide • Cinntiú go léiríonn aighneachtaí i gcomhair infreastruchtúir chriticiúil nua athléimneacht do na coinníollacha aeráide nua
Fiadhúlra agus bithéagsúlacht	<ul style="list-style-type: none"> • Tacú le cruthaíocht/feabhsú naisc éiceolaíocha agus creasa maolánacha ó fhorbairt • Tacú le cruthaíocht/cosaint ar thírdhreacha athléimneach agus éagsúla chun tacú le raon leathan speicis
Geilleagar agus turasóireacht	<ul style="list-style-type: none"> • Tacú le deiseanna i gcomhair turasóireachta bhreise mar thoradh le samhraidh níos teo, laistigh teorainneacha an infreastruchtúir reatha • Tacú le Seirbhísí Éiceachórais Bhogaigh i bhforbairtí nuair is ábhartha agus cuí
Sláinte Daonna, Riosca agus Árachas	<ul style="list-style-type: none"> • Infreastruchtúr glas a sholáthar chun scáth a thabhairt i gceantair uirbeacha • Tacú le foráil modhanna agus ábhair tógála chun na tionchair ó strus teasa a laghdú • Tacú le cothabháil cuí ar infreastruchtúr draenála uisce dromchla chun riosca tuile a chosc

Tábla 14.2 Bearta Oiriúnaithe don Aeráid

14.5 Gníomhaíocht ar son na hAeráide a Chomhtháthú sa Phlean

Fuair aidhmeanna ginearálta straitéiseacha na físe leis an bplean forbartha contae tionchar ón athrú aeráide, beart riachtanach a fhaigheann tacaíocht ón gcreat reachtach agus polasaithe maidir le gníomhaíocht ar son na haeráide luaite i gcuid 14.3 thuas. Is aidhm leis an gcaibidil seo dul i ngleic le ceisteanna athraithe aeráide, soláthair fuinnimh, tuile agus inbhuanaitheachta ag glacadh leis agus ag cur i bhfeidhm an pholasaithe náisiúnta ag leibhéal áitiúil.

Baineann na cosáin maolaithe don athrú aeráide luaite i gCaibidil 4 an Phlean Gníomhaíochta ar son na hAeráide 2019 tacar comhtháiteach bearta ar feadh cúig earráil a chuidíonn don chuid is mó lenár n-astuithe ghás ceaptha teasa: Talmhaíocht, Iompar, Leictreachas, Timpeallacht Thógála, agus Tionscal/Fiontar. Aithníonn an chuid seo den phlean gach ceann d'aidhmeanna an pholasaithe, a chuidíonn i dtreo gach ceann de na targaidí a bhaint amach do na eanálacha ábhartha.

Tá aidhmeanna polasaithe ghníomhaíochta ar son na haeráide lena n-áirítear polasaí maolaithe agus oiriúnaithe luaite sa chaibidil seo agus curtha le gach caibidil. Léiríonn Tábla 14.3 conas a bhí forálacha um ghníomhú ar son na haeráide corpraithe isteach i bPlean Forbartha an Chontae le Aidhmeanna Maolaithe agus Oiriúnaithe curtha le gach caibidil.

Plean Gníomhaíochta ar son na hAeráide, 2019 - treoiclár an Earnála	Aidhmeanna Maolaithe/Oiriúnaithe Polasaithe - GCDP
<p>Tá treoiclár mionsonraithe an earnála leagtha amach sa Phlean Gníomhaíochta ar son na hAeráide, 2019 atá deartha chun laghdú carnach a sholáthar thar tréimhse 2021 go dtí 2030, le 58.4 MtCO₂eq. Lasmuigh an ETS, 17 MtCO₂eq. Laistigh an ETS, agus 26.8 MtCO₂eq. Ó úsáid talaimh. Seo a leanas cuntas gairid ar phríomh-thargaidí earnála do na earnálacha ábhartha:</p> <p>Leictreachas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Astuithe CO₂ eq. A laghdú ón earnáil. • Spleáchas ar inathnuaite a mhéadú ó 30% go dtí 70% ag cur 12GW acmhainne fuinnimh inathnuaite ó ghaoth ar an gcladach, fuinneamh inathnuaite easchósta, fuinneamh na gréine ar scála greille (le gléasraí móna agus guaile ag dúnadh). An córas comhthola, na socrúcháin naisc, agus na tacaíochtaí maoinithe a chuíchóiriú do na teicneolaíochtaí nua ar an gcladach agus easchósta Scéim tacaíochta a chur i bhfeidhm ar son micrighiniúna le praghas chun cumhacht a dhíol don ghreille. <p>Deis do rannpháirtíocht an phobail i nginiúint inathnuaite agus sochair pobail</p> <p>Foirgnimh</p> <ul style="list-style-type: none"> • Úsáid breoslaí iontaise a laghdú, i ngeall ar thuileamaí reatha ar ghás, ola, gual agus móin san earnáil. • Astuithe CO₂ eq. A laghdú ón earnáil. • Riachtanais níos déine a chur ar bun d'fhoirgnimh nua agus athchóirithe substainteacha ar thithe reatha chun uasghrádú go Rátáil Fuinnimh Foirgnimh (BER) B2.. • Aisfheistithe baile a chur le chéile le bheith maoinithe agus seachadta sa ghrúpa céanna. • Suiteáil caidéal teasa a chur chun cinn i bhfoirgnimh reatha agus nua. • Treoiclár a dhéanamh chun acmhainneacht Téamhaithe an Cheantair a sheachadadh. • Líon na bpobal Fuinnimh Inbhuanaithe a mhéadú. <p>Iompar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Astuithe CO₂ eq. A laghdú ón earnáil. • Glacadh carranna agus veain EV a luasghéarú ionas gur féidir linn 100% de gach carranna agus veain nua EV a bhaint amach roimh 2030. • Tuilleamaí ar iompar a laghdú don fhás le planáil níos fearr, obair sa bhaile agus cianda agus aistriú samhach go dtí iompar poiblí. <p>Talmhaíochta</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lacáiste ar gháis ceaptha teasa a sholáthar, ag glacadh feabhsuithe i gcleachta feirmeoireachta i gcomhréir le moltaí ó Theagasc. • Fairsingiú a sheachadadh ar phleanáil foraoisithe agus bainistíocht talaimh chun lacáiste a chinntiú ar charbón ó úsáid talaimh. • Tacú le éagsúlú laistigh Talmhaíochta agus úsáid talaimh chun slabhraí inbhuanaithe agus ciorclacha a fhorbairt d'úsáid talaimh agus samhail gnó chun feirmeoireachta déine charbóin níos ísle. <p>Fiontar agus Seirbhísí</p> <ul style="list-style-type: none"> • Astuithe carbóin ETS na hÉireann a laghdú.. • Éifeachtacht fhuinnimh, athchur breoslaí iontaise, bainistíocht chúramach ar ábhair agus dramhaíl, agus lacáiste carbóin a leabú thar gach fiontair agus comhlachtaí seirbhíse poiblí • Cnuasaigh a slógadh go réigiúnach agus de réir earnála chun gur féidir leo a bheith mar ionaid sármhaitheasa chun teicneolaíochtaí íseal-charbóin a ghlacadh. • Pleanáil chun fostaíocht cháilíochta agus fiontar a sheachadadh i réimsí nua deiseanna á n-oscailt. <p>Dramhaíl agus an Geilleagar Ciorclach</p> <ul style="list-style-type: none"> • Straitéisí laghdaithe a fhorbairt do phlaistigh, dramhaíl bia agus úsáid acmhainní. • Leibhéal agus cáilíocht an athchúrsála a mhéadú. • Plaisteach neamh-inathchúrsáilte a stopadh. • Spleáchas a laghdú ar líonadh talún le laghduithe diana i bplaistigh agus inmhúirínithe ó dhul go dtí líonadh talún. <p>Earnáil Poiblí</p> <ul style="list-style-type: none"> • CO₂ eq. A laghdú ón earnáil. • Feabhas a chur le éifeachtacht fhuinnimh ó fhoirgnimh an earnála poiblí.. 	<p>Imleabhar 1: Ráiteas i Scríbhinn Príomh-straitéis Chaibidil 2, Straitéis Lonnaíochta agus Straitéis Tithíochta CS1-5, MM1, SS1-SS8, HS1-HS4, SH4</p> <p>Caibidil 3 Comhfhorbairt áite, Athchóiriú agus Saol Uirbeach PM1-6, PM7, CGR1-4, CGR6-9, CGR11, CGR12, UL1-3, UL5.</p> <p>Caibidil 5 Saol Tuaithe agus Forbairt RCI-3, RCS-7, RH6, RH7, RD2, RD4, AD1, AD3, H2,F2-F5</p> <p>Caibidil 5 Forbairt Eacnamaíoch agus Forbairt Mhiondíola ES1, EL1, EL4, SC03, SC04, SC08, RD1, CS3, CS12.</p> <p>Caibidil 6 Iompar agus Gluaiseacht GCTS1-4, ILUTP1, ILUTP2, WC1-5, GW1, EV1, PT1, PT2, PT5-7, NNR6, NNR8, PH3.</p> <p>Caibidil 7 Infreastruchtúr, Fóntais agus Cosaint an Chomhshaoil WS1-4, WS6, WS7, CWS1-3, WW5, WW7, WW8, WM1, WM2, WM7, WM9, EG2, EG5, ICT1, ICT2, ICT9, AQ1-AQ3,</p> <p>Caibidil 8 Turasóireacht agus Tírdhreach VEPP1, TI3, GBW1, GBW2, HT3, LCM1.</p> <p>Caibidil 9 Bainistíocht Mhuirí agus an Chósta NMPF1, MCD1, MCE1, SMT1, AF1, SF2, MCT2, RE1, MCH2, MCC1-4.</p> <p>Caibidil 10 Oidhreacht Nádúrtha, Bithéagsúlacht agus Infreastruchtúr Glas/Gorm NHB 1-6, WR1,WR2,WTWF1, P1-P3, P01,TWHS1-3, PG1-3, IW1,PO1-3.</p> <p>Caibidil 11 Forbairt Pobail agus Infreastruchtúr Sóisialta SCI1, SC1, MU1, CF1, CF3, EDU1, EDU5, EDU7, H1-H3, PA1, SPR2-4, SPR6, CWH1, PWB1-PWB3.</p> <p>Caibidil 12 Ailtireacht, Seandálaíocht agus Oidhreacht Chultúrtha Ah1-AH6, AH8,ARC1,CA2.</p> <p>Caibidil 13 Gaeltacht na Gaillimhe agus na Oileáin GA3, IS2, GIED2, GIED5, GICT4.</p> <p>Caibidil 14 Athrú Aeráide, Fuinneamh agus Acmhainn Inathnuaite CC1-CC10, FL1-FL15, RE1-RE7.</p> <p>Imleabhar 2-Pean Lonnaíochta Plean Straitéiseach an Limistéir Uirbigh (MASP)</p>

	GCMA 1 – 6, GCMA 12- 21. Bailte Beagfháis SGT 1-4, SGT 8, SGT 15, SGT 16-18 Sráidbhailte Beagfháis SGV1-4, SGV 8, SGV 15-18
--	---

TABLA 14.3 Aidhmeanna ó Pholasáí um Ghníomhú ar son na hAeráide corpraithe i bPlean Forbartha an Chontae.

Aidhmeanna an Pholasaithe Athraithe Aeráide

CC 1 Athrú Aeráide

Tacú agus éascú le cur i bhfeidhm aidhmeanna Eorpaigh, náisiúnta agus réigiúnacha um oiriúnú don aeráid agus maolaithe ag glacadh san áireamh forálacha eile an Phleain (lena n-áirítear iad a bhaineann le pleanáil úsáide talaimh, fuinneamh, soghluaisteacht inbhuanaithe, bainistíocht ar rioscaí tuilte agus draenáil) agus aird á thabhairt ar mhaolú Aeráide agus bearta oiriúnaithe.

CC 2 Aistriú do sochaí ísealcharbóin, - solúbtha ó thaobh comhshaoil

Is aidhm pholasaithe an Chomhairle tacú leis an aistriú i dtreo geilleagair íseal-charbóin, solúbtha don aeráid agus inbhuanaithe sa chomhshaol roimh 2050, trí mheán gáis ceaptha teasa a laghdú, fuinneamh inathnuaite a mhéadú, agus feabhais ar éifeachtacht fhuinnimh.

CC 3 Straitéis Oiriúnaithe don Aeráide Chontae na Gaillimhe 2019 -2024

Straitéis Oiriúnaithe don Aeráide Chontae na Gaillimhe 2019 -2024 a chur i bhfeidhm mar is cuí

CC 4 Plean Gníomhaíochta ar son na hAeráide an Údaráis Áitiúil

Tacú le ullmhúchán Pleain um Ghníomhú ar son na hAeráide do Chontae na Gaillimhe

CC 5 Oiriúnú don Aeráid agus Maolú

Polasaithe um ghníomhú ar son na haeráide a chur chun cinn, tacú leo agus a stiúradh ar mian leo aschuir a fheabhsú thar Chontae na Gaillimhe trí spreagadh agus comhtháthú maolaithe cuí agus breathnóireachtaí oiriúnaithe agus bearta i ngach forbairt agus próisis cinnteoireachta.

CC 6 Straitéis Fhuinnimh Inathnuaite an Údaráis Áitiúil (LARES)

Tacú le cur i bhfeidhm na Straitéise Fhuinnimh Inathnuaite in Aguisín 1 Phleain Forbartha Contae na Gaillimhe chun aistriú go dtí contae íseal-charbóin a éascú.

CC 7 Ciste Gníomhaíochta ar son na hAeráide

Tacú le seachadadh tionscadail forbartha inbhuanaithe faoin gComhaontú Glas don Eoraip agus Ciste Gníomhaíochta ar son na hAeráide a úsáid faoi réir an Phleain Forbartha Náisiúnta chun tacú le maolú aeráide poiblí agus próbháidigh agus tionscadail oiriúnaithe i gcomhréir le critéir leagtha amach ag an gCiste ag an am sin.

CC 8 Gníomhaíocht ar son na hAeráide agus Suíomh na Forbartha

Polasaithe a chur i bhfeidhm, tríd an bplean agus pleananna limistéir áitiúla, a thacaíonn agus a spreagann le fás comhdhlúth inbhuanaithe agus patrúin lonnaithe, úsáid talaimh agus iompar a chomhtháthú, agus deiseanna a uasmhéadú trí fhorbairt suímh, foirm, leagain amach agus dearaidh chun athléimneacht a dhaingniú agus astuithe dé-ocsaíde charbóin a laghdú.

CC 9 Príomhshrúthú Oiriúnaithe ar Athrú Aeráide

Déanfaidh Comhairle Chontae na Gaillimhe oiriúnú don athrú aeráide a chorprú in bpleanáil úsáide talaimh, leagain amach tógála, fuinneamh, iompar, bainistíocht ar acmhainní nádúrtha, foraoiseacht, talmhaíocht agus uiscí muirí.

CC 10 Infreastruchtúr Glas

Cuirfidh Comhairle Chontae na Gaillimhe chun cinn leas na spás poiblí agus cuirfidh sé i bhfeidhm comhtháthú ar infreastruchtúr/ghríasáin glasa (m.s. Gréasán idirnasctha ar spáis glasa (lena n-áirítear éiceachórais uisceacha) agus gnéithe fhisiceacha eile ar talamh) i bhforbairt nua agus tairiscintí athnuacháin chun athrú aeráide a mhaolú agus dul in oiriúint dó.

14.6 Tuile

Is feinioméan timpeallachta é tuile ar féidir leis riosca a chur roimh shláinte daonna chomh maith le éifeachtaí a chur ar an ngeilleagar agus sochaí. Meastar go mbeidh tionchar ag an athrú aeráide ar riosca tuile i nGaillimh sa todhchaí ó ardú i líon na laethanta báistí sa bhliain, ag eascrú i méadú minicíochta, patrúin agus déine tuile abhann agus báistí (draenála uisce dromchla). Cuirfidh leibhéal na farraige tuile an chósta in olcas. Dá réir, tá sé níos tábhachtaí ná riamh cuntas a ghlacadh den riosca tuile i bpleanáil spáis. Leagann an chuid seo amach cur chuige an Chomhairle chun dul i ngleic le éifeachtaí an athraithe aeráide lena n-áirítear rioscaí ó thuile laistigh Chontae na Gaillimhe.

Ní féidir tuile a scriosadh go hiomlán, ach is féidir a éifeachtaí a íoslaghdú le bainistíocht onghníomhach agus chúramach ar dhobharcheantair agus limistéir riosca tuile aitheanta, ag cinntiú nach méadaíonn an fhorbairt go haonair nó go carnach rioscaí nua tuile. Chun tionchar ón riosca tuile méadaithe sa todhchaí a íoslaghdú, tá go leor céimeanna ann ar féidir leis na Údaráis Áitiúla a ghlacadh. Áirítear leo sin oibreacha cosanta in aghaidh tuile, maolú ar uisce stoirme agus ar bhealach níos suntasaí, forbairt a sheachaint i dtuilemhánna, seachas i gcúinsí an-teoranta.

14.6.1 Clár CFRAM

Is í Oifig Oibreacha Poiblí (OPW) an príomh-eagraíocht um bhainistíocht ar rioscaí tuile in Éirinn. Tá an OPW ag cur i bhfeidhm Measúnaithe náisiúnta ar Dhobharcheantair agus Rioscaí Tuile (CFRAM) a thosaigh in 2011 agus a bheartaíonn seachadadh ar phríomheilimintí an Pholasaithe Náisiúnta ar Thuilte 2004 agus ar riachtanais na Treorach Tuile AE [2007/60/EC], i gcomhoibríocht le údaráis áitiúla agus comhlachtaí poiblí eile. Táthar ag déanamh staidéir CFRAM i gcomhair gach ceann de sé cheantar abhantraigh in Éirinn. Tá Contae na Gaillimhe lonnaithe laistigh Ceantair Idirnáisiúnta na Sionainne agus Abhantraigh an Iarthair araon. Iarrfar ar Chomhairle Contae na Gaillimhe cuntas a ghlacadh de Phleananna Bainistíochta ar Rioscaí Tuile CFRAM.

Rinne an OPW agus chuir sé ar fáil go leor léarscáilithe stairiúil agus réamhaithriseacha ar rioscaí tuile, lena n-áirítear bainteach le tuile abhann, an chósta, báistí agus uisce talaimh, don tír ar fad. Téann Measúnú ar Rioscaí Tuile Straitéiseach Chéim 2 do Chontae na Gaillimhe leis an bplean seo agus fuair sé faisnéis ón léarscáiliú seo.

Thug treoirínte náisiúnta ‘Córas Pleanála agus Bainistíochta ar Rioscaí Tuile - Treoirínte d’Údaráis Pleanála’ (2009) meicníochtaí um chorprú aitheantais rioscaí tuilte, measúnú agus bainistíocht sa phróiseas pleanála. Iarrtar ar na Údaráis Pleanála aird a thabhairt ar na treoirínte le linn dóibh a gcuid feidhmeanna a dhéanamh faoi réir na nAchtanna Pleanála.

Is iad príomh-aidhmeanna na dTreoirínte Bhainistíochta ar Rioscaí Tuilte ná:

- Forbairt mhíchú a sheachaint i limistéir atá faoi riosca tuile;
- Forbairt nua a sheachaint nuair a mhéadaíonn siad tuile áiteanna eile, lena n-áirítear an ceann is féidir leis a eascrú ó rith chun srutha uisce dromchla;;
- Bainistíocht éifeachtach a chinntiú ar riosca iarmhartach i gcomhair forbartha ceadaithe i dtuilemhánna;
- Srianta neamhriachtanacha a sheachaint ar fhás eacnamaíoch nó sóisialta náisiúnta, réigiúnach nó áitiúil;

- Feabhas a chur ar an tuiscint as riosca tuilte i measc geallshealbhóirí ábhartha; agus
- Comhréireacht a chinntiú le riachtanais an AE agus dlí náisiúnta maidir le timpeallacht nádúrtha agus caomhnú an nádúir ag gach staid den bhainistíocht ar rioscaí tuilte.. Tá prionsabail tábhachtacha leagtha amach sna dTreoirínte Bhainistíochta ar Rioscaí Tuilte:
- Riosca tuilte a chosc nuair is féidir;
- Úsáidí nach bhfuil chomh leochaileach céanna a athchur nuair nach féidir iad a chosc;
- An riosca a mhaolú agus a bhainistiú nuair nach féidir a sheachaint agus a athchur.

Leanann na treoirínte an prionsabal nár chóir forbairt a cheadú i gceantair faoi riosca tuilte, go háirithe tuilemhánna, seachas nuair nach bhfuil aon ailtéarnach agus suíomhanna oiriúnacha i limistéir riosca níos ísle atá i gcomhréir le aidhmeanna pleanála cuí agus forbartha inbhuanaithe.

14.6.2 Breathnóireachtaí Phlean Forbartha an Chontae agus Riosca Tuilte

Ní mór do Phlean Forbartha an Chontae dul trí leibhéal cuí Measúnaithe ar Riosca Tuilte Straitéisigh (SFRA) agus maidir leis sin táthar ag déanamh Measúnaithe ar Riosca Tuilte Straitéisigh Chéim 2 mar chuid de phróiseas ullmhúcháin an phlean. Tá torthaí an mheasúnaithe seo ar fáil mar cháipéis thacaíochta don phlean. Tá an próiseas SFRA comhtháite freisin sa phróiseas Measúnaithe Comhshaoil Straitéisigh, á dhéanamh freisin i dteannta le ullmhúchán Phlean Forbartha an Chontae. Beidh pleananna ar chéimeanna níos ísle, amhail Pleananna an Limistéir Áitiúil, faoi réir a riachtanais SFRA féin.

Rinneadh agus ullmhaíodh SFRA i gcomhréir leis an gCóras Pleanála agus Bainistíochta ar Rioscaí Tuilte - Treoirínte d'Údarás Pleanála (2009). Is cuspóir leis an SFRA ceisteanna tuilte nó bainistíochta ar uisce dromchla a aithint ar féidir a thuilleadh imscrúdaithe a bheith ag teastáil uathu ag an leibhéal phlean cuí, nó ag leibhéal na feidhme pleanála, agus bearta a mholadh freisin le bheith comhtháite isteach i bPlean Forbartha an Chontae a chuideoidh i dtreo bainistíochta ar rioscaí tuilte sa Chontae agus comhréireacht freisin leis na Treoirínte Bainistíochta ar Rioscaí Tuilte.

Tá ceantair Chontae na Gaillimhe leochaileach ar thuile agus is féidir leis an leochaileacht seo a bheith méadaithe ag athruithe bainteach le téamh domhanda amhail tarluithe méadaithe eachtraí báistí diana, méadú ar leibhéal na farraige, minicíocht stoirme mhéadaithe agus tuile gaolta leis. Méadaíonn coinníollacha áitiúla amhail talaimh ísil agus draenáil uisce dromchla mall an riosca do thuilte. Is féidir leis an riosca sin dul i méid freisin le gníomhartha daonna lena n-áirítear fásra nádúrtha a ghlanadh amach le haghaidh talmhaíochta, draenáil/athshlánú móna agus bogaigh agus forbairt lonnaíochtaí i dtuilemhánna aibhneacha agus línte cósta íseal nó faoi chreimeadh chomh maith le patrúin aimsire athraitheacha. Is féidir le forbairt infreastruchtúir, oibriúcháin foraoiseachta agus forbairt uirbeach míchuí sa tuilemhá, mar shampla, guaisí tuile a spreagadh freisin, mar aon le creimeadh/tuile an chósta agus cailleanas gnáthóga.

Tugann SRFA Chontae na Gaillimhe, laistigh cáipéisí tacaíochta an Phlean Forbartha seo, faisnéis maidir leis an riosca tuile sa Chontae.

14.6.3 Limistéir Tuile agus an Cur Chuige Seichimh

Ordaíonn Treoirínte Bainistíochta ar Rioscaí Tuilte an Chórais Pleanála (2009) úsáid chur chuige seichimh le cinntiú go bhfuil an fhorbairt dhírithé i dtreo talaimh atá faoi riosca íseal tuile. Baineann an cur chuige seichimh úsáid as measúnú riosca agus réamh-aitheantas ar limistéir tuile i gcomhair tuile abhann agus an chósta. Is riachtanach gur chóir an riosca ar féidir leis eascrú ó fhoinsí tuile eile (m.s. Screamhuisce agus báistí) a ghlacadh san áireamh freisin i ngach réimse agus staid an phróisis pleanála.

Tá trí chineál leibhéal limistéir tuile sonraithe chun cuspóirí Treoirlínte Bainistíochta ar Rioscaí Tuilte an Chórais Pleanála:

1. Limistéar Tuile A – áiteanna ina bhfuil an féidearthacht is airde i gcomhair tuile ó aibhneacha agus ón fharraige (níos airde ná 1% nó 1 i ngach 100 i gcomhair tuile abhann nó 0.5% nó 1 i ngach 200 do thuile an chósta);

2. Limistéar Tuile B – áiteanna ina bhfuil an féidearthacht is airde i gcomhair tuile ó aibhneacha agus ón fharraige (idir 0.1% nó 1 i ngach 100 i gcomhair tuile abhann agus idir 0.5% nó 1 i ngach 200 do thuile an chósta); agus

3. Limistéar Tuile C – áiteanna ina bhfuil an féidearthacht is ísle i gcomhair tuile ó aibhneacha agus ón fharraige (níos ísle ná 0.1% nó 1 i ngach 1000 i gcomhair tuile abhann agus an chósta araon).

Clúdaíonn Limistéar Tuile C gach áiteanna nach bhfuil i limistéir A nó B.

Léiríonn tábla 14.4 na cineálacha úsáide talaimh atá oiriúnach i ngach ceann de na Limistéir Tuile aitheanta sa Chontae, i gcomhréir leis an gCóras Pleanála agus Treoirlínte Bainistíochta ar Riosca Tuile (2009). Áit ina moltar forbairtí/úsáidí talaimh atá oiriúnach don Limistéar Tuile, ansin beidh Tástáil Fírinne Bhainistíochta Forbartha agus Measúnú ar Riosca Tuile Sonrach don Suíomh ag teastáil i gcomhréir leis an gCóras Pleanála agus Treoirlínte Bainistíochta ar Rioscaí Tuilte (2009).

Úsáidí Talaimh	Limistéar Tuile A	Limistéar Tuile B	Limistéar Tuile C
HVD - Forbairt An-leochaileach	Míchuí (Má mholtar, beidh Tástáil Fírinne agus FRA mionsonraithe ag teastáil)	Míchuí (Má mholtar, beidh Tástáil Fírinne agus FRA mionsonraithe ag teastáil)	Oiriúnach (Scáileán don riosca tuile)
LVD - Forbairt is Lú Leochaileachta	Míchuí (Má mholtar, beidh Tástáil Fírinne agus FRA mionsonraithe ag teastáil)	Míchuí i ngeall ar athrú aeráide (Má mholtar, beidh Tástáil Fírinne agus FRA mionsonraithe ag teastáil)	Oiriúnach (Scáileán don riosca tuile)
Forbairt Oiriúnach don Uisce WCD	Oiriúnach (d'fhéadfadh FRA mionsonraithe a bheith ag teastáil)	Oiriúnach (d'fhéadfadh FRA mionsonraithe a bheith ag teastáil)	Oiriúnach (Scáileán don riosca tuile)

Tábla 14.4: Limistéir Tuile agus Úsáidí Talaimh Oiriúnacha

Nóta: Féach na Treoirlínte Bainistíocht ar Rioscaí Tuilte i gcomhair a thuilleadh sonraí

1. HVD – Tithe, scoileanna, ospidéal, institiúidí cónaitheacha, seirbhísí éigeandála, infreastruchtúr riachtanach, srl.

2. LVD – Úsáidí eacnamaíochta (miondíol, sos, ollstóráil, tráchtáil, tionscail, institiúidí neamh-chónaitheacha, srl.), talaimh agus foirgnimh in úsáid i gcomhair talmhaíochta nó foraoiseachta, infreastruchtúr iompair áitiúil, srl.

3. WCD – Dugaí, muiríní, céanna, sos agus turasóireacht bunaithe ar uisce (seachas lóistín codlata), spás oscailte concláiste, spóirt agus sos, infreastruchtúr smachta ar thuile, srl.

Go ginearálta, ba chóir forbairt leochaileach do thuile i dtuilemhánna a theorannú. Ba chóir don fhorbairt a bheith teoranta freisin ar thalaimh aitheanta mar “thalaimh leasmhara” toisc gur fhéadfadh ceisteanna riosca tuile leagáide a bheith sna limistéir sin.

Nóta Comhairleach:

Is tacar sonraí éiritheach faisnéise í an ghuais tuile agus faisnéis riosca tuile. D'fhéadfadh na léarscáileanna tuile úsáidte ag an gComhairle a bheith athraithe i bhfianaise sonraí sa todhchaí agus anailís, go háirithe CFRAMS. Dá bhrí sin, moltar do gach úinéirí talaimh agus forbróirí nach nglacann Comhairle Chontae na Gaillimhe aon fhreagracht as cailteanais nó damáistí a eascraíonn i ngeall ar mheasúnuithe leochaileachta ar thuile talaimh, úsáidí agus forbairtí. Moltar d'úinéirí, úsáideoirí agus forbróirí gach bearta réasúnta a ghlacadh chun leochaileacht ar thuile a mheasúnú i limistéar ar leith, roimh aighneacht pleanála a sheoladh.

Aidhmeanna an Pholasaithe Bainistíocht ar Rioscaí Tuilte

FL 1 Treoirlínte Bainistíochta ar Rioscaí Tuilte

Is aidhm le polasaí Chomhairle Contae na Gaillimhe tacú, i gcomhoibríocht leis an OPW, le cur i bhfeidhm na Treorach Riosca Tuile AE (2007/60/EC), Rialacháin Riosca Tuile (SI Uimh. 122 ó 2010) agus foilseachán DEHLG/OPW foilseachán an Córas Pleanála agus Treoirlínte Bainistíochta ar Rioscaí Tuile (2009) (agus aon reachtaíocht nuashonraithe/dímholta nó treoraíocht an pholasaithe) agus Ciorclán na Roinne PL2/2014 nó aon leagan nuashonraithe / dímholta.

FL 2 Bainistíochta agus Measúnú ar Rioscaí Tuilte

Cloí le riachtanais DoEHLG/OPW an Córas Pleanála agus Treoirlínte Bainistíochta ar Rioscaí Tuile d'Údaráis Pleanála agus a gCáipéis Aguisíní Teicniúla 2009 a théann leis (lena n-áirítear aon cháipéisí nuashonraithe/dímholta).

Áireofar leis sin a leanas:

- (a) Seachaint, laghdú agus/nó maolú, mar is cuí i gcomhréir leis na Treoirlínte;
- (b) Beidh ar thairiscintí forbartha i limistéir ina bhfuil riosca féideartha nó aitheanta tuile nó ar féidir leis riosca tuile a spreagadh áit eile a mbeidh Measúnú ar Rioscaí Tuile Sonrach don Suíomh a dhéanamh, agus tástáil fírinne nuair is cuí, i gcomhréir le forálacha an Chórais Pleanála agus Treoirlínte Bainistíochta ar Rioscaí Tuile 2009 (nó aon cháipéis dhímholta); Ba chóir d'aon mheasúnú ar rioscaí tuile measúnú a chur leis ar acmhainneacht na dtionchar athraithe aeráide, amhail méadú i bhfairsinge féidearthachta tuile, agus aon bhearta gaolmhara a theastaíonn chun dul i ngleic leis na tionchair sin;
- (c) Ní cheadófar de ghnáth forbairt a bheadh faoi réir riosca tuile míchuí a spreagadh nó a chuirfeadh in olcas riosca dá leithéid ag áiteanna eile;
- (d) Oibreoidh Comhairle Chontae na Gaillimhe le comhlachtaí agus eagraíochtaí eile, mar is cuí, chun cuidiú le infreastruchtúr chriticiúil a chosaint, lena n-áirítear uisce agus fuíolluisce, laistigh an Chontae, ó riosca tuile.

FL 3 Prionsabail Threoirlínte Bainistíochta ar Rioscaí Tuilte

Cuirfidh an Comhairle prionsabail tábhachtacha bainistíochta ar rioscaí tuile leagtha amach sna Treoirlínte Bainistíochta ar Rioscaí Tuile mar a leanas:

- (a) Forbairt a sheachaint a bheadh faoi riosca tuile nó a mhéadóidh riosca tuile áit eile, nuair is féidir;
- (b) Úsáidí nach bhfuil chomh leochaileach céanna a athchur nuair nach féidir iad a chosc; agus
- (c) An riosca a mhaolú agus a bhainistiú, nuair nach féidir a sheachaint agus a athchur.

Ní cheadófar ach forbairt i limistéir atá faoi riosca tuile nuair nach bhfuil ailtéarnach, suíomhanna réasúnta ar fáil i limistéir faoi riosca níos ísle a chloíonn freisin le aidhmeanna na pleanála cuí agus forbartha inbhuanaithe. Ba chóir forbairt leochaileach a sheachaint i limistéir a bhfuil an riosca tuile is airde agus/nó gan iad a chur san áireamh ach i gcúinsí an-eisceachtúla (trí Thástáil Fírinne ordaithe) mura bhfuil talamh nó suíomhanna cuí ar fáil in áiteanna a bhfuil riosca tuile níos ísle acu.

FL 4 Scéimeanna Maolaithe Tuilte

Tacóidh an Comhairle agus beidh sé ag comhoibriú le Oifig na nOibreacha Poiblí (OPW) i seachadadh Scéimeanna Maolaithe Tuilte.

FL 5 Pleanáil Dobharcheantair

Tacóidh an Chomhairle le Clár BMRCTD agus Grúpaí Pleanála Tuilte do bharcheantar-bunaithe OOP, go háirithe nuair a shíneann do bharcheantair thar teorainn riaracháin na Comhairle, nuair a bhíonn straitéisí do bharcheantar-bhunaithe á bhforbairt agus á gcur i bhfeidhm chun riosca i gcás tuilte a bhainistiú - iad siúd san áireamh a bhaineann le stóráil agus iompar.

FL 6 Draenáil Uisce Dromchla agus Córais Draenála Inbhuanaithe (SuDs)

Córas draenála uisce dromchla reatha a choinneáil agus a fheabhsú, de réir mar is cuí, sa Chontae. Cinntiú go bhfuil forbairtí nua seirbhísithe mar is cuí le infreastruchtúr draenála d'uisce dromchla agus úsáid Córais Draenála Inbhuanaithe a chur chun cinn i ngach forbairtí nua. Beidh rith chun srutha uisce ó shuíomhanna forbartha teoranta do leibhéal réamh-fhorbartha agus iarrfar ar aighneachtaí pleanála d'fhorbairtí nua mionsonraí a sholáthar maidir le draenáil uisce agus tairiscintí chóras draenála inbhuanaithe.

FL 7 Cosaint do Choirp Uisce agus Cúrsaí Uisce

Coirp uisce agus cúrsaí uisce a chosaint sa Chontae ó fhorbairt mhíchuí lena n-áirítear aibhneacha, sruthanna, stráicí bruachánacha gan fhorbairt, bogaigh agus tuilemhánna nádúrtha. Áireofar leis sin maolánaigh cosanta i limistéir abhann, bogaigh agus limistéir an chósta mar is cuí.

FL 8 Measúnú ar Riosca Tuile d'Aighneachtaí Pleanála agus CFRAMS

Limistéar Tuile A agus Limistéar Tuile B a chosaint ó fhorbairt mhíchuí agus forbairtí díreacha/úsáidí talaimh sa Limistéar Tuile cuí i gcomhréir leis an gCóras Pleanála agus Treoirlínte Bainistíochta ar Rioscaí d'Údaráis Pleanála 2009 (nó aon cháipéis dhímholta) agus an treoraíocht i gCaihteán Bainistíochta Forbartha 69.

Teastaíonn Measúnú ar Rioscaí Tuile sonracha don Suíomh (FRA) do gach aighneachtaí pleanála i limistéir ag riosca méadaithe tuile, fiú d'fhorbairtí oiriúnacha don limistéar tuile áirithe. Braithfidh mionsonraí na FRA sonracha don suíomh sin ar an leibhéal riosca agus scála na forbartha. Déanfadh FRA mionsonraithe sonracha don suíomh rioscaí, éifeachtaí an mhaolaithe roghnaithe agus bainistíocht ar aon rioscaí iarmhartacha. Tabharfaidh an Chomhairle aird ar thorthaí aon Staidéir CFRAM i measúnú na n-aighneachtaí pleanála.

Nuair a mholtar forbairt/úsáid talaimh nach bhfuil oiriúnach laistigh an Limistéir Tuile, ansin beidh ar an tairiscint forbartha teacht le Tástáil Fírinneithe Bhainistíochta Forbartha chomh maith le Measúnú ar Riosca Tuile sonracha don suíomh.

I Limistéar Tuile C, ina bhfuil dóchúlacht thuile íseal (níos lú ná 0.1%, Limistéar Tuile C), beidh Measúnú ar Riosca Tuile sonracha don suíomh ag teastáil agus ba chóir don fhorbróir a bheith sásta go bhfuil an féidearthacht thuile oiriúnach don fhorbairt á moladh.

FL 9 SFRA na bPleananna Sraithe is Ísle

Déanfaidh pleananna sraithe is ísle SFRA (Measúnú ar Riosca Tuile Straitéiseach) i gcomhréir leis na Treoirlínte Bainistíochta ar Rioscaí Tuile.

FL 10 SFRA/FRA agus Athrú Aeráide

Tabharfaidh SFRA agus FRA sonracha don suíomh faisnéis maidir le impleachtaí an athraithe aeráide ó thaobh riosca tuile i suíomhanna ábhartha. Breathnófar ar Dhréacht ar Threoraíocht OPW 2009 ar Mheasúnú do Chásanna Féideartha don Todhchaí um Bhainistíocht ar Rioscaí Tuile (nó aon cháipéis dhímholta) chuige sin.

FL 11 FRA agus Measúnú ar Thionchar Comhshaoil (EIA)

D'fhéadfadh riosca tuile éifeacht chomhshaoil suntasach a chomhdhéanamh ar thairiscint forbartha i gcúinsí áirithe a d'fhéadfadh siad EIA fo-thairsí a spreagadh. Dá bhrí sin, bheadh FRA mar chuid cinnte d'aon EIA déanta do thionscadail sa Chontae.

FL 12 Iascaigh Intíre

Is aidhm polasaithe an Chomhairle comhairle a fháil, nuair is riachtanach, le Iascaigh Intíre na hÉireann, Páirceanna Náisiúnta agus Seirbhís Fhiadhúlra agus gníomhaireachtaí ábhartha eile i dtógáil bearta maolaithe i gContae na Gaillimhe.

FL 13 CFRAM

Is cuspóir polasaí an Chomhairle cuntas a ghlacadh den pholasaí pleanála áitiúil agus é a chorprú i gcinnteoireacht, lena n-áirítear athruithe féideartha sa todhchaí don phlean seo, bearta CFRAM a d'fheadfadh a bheith foilsithe sa todhchaí, lena n-áirítear bearta infheistíochta pleanáilte chun riosca tuile a bhainistiú agus a laghdú.

FL 14 Limistéir Leochaileacha ar Thuilte

Is aidhm pholasaithe an Chomhairle a chinntiú go dtabharfaidh aighneachtaí a bhaineann le forbairtí reatha i limistéir leochaileacha ar thuile mionsonraithe ar bhearta bainistíochta do rioscaí struchtúrtha agus neamh-struchtúrtha le cuimsiú, ach gan a bheith teoranta do shonraíochtaí na leibhéil urláir a leanas, leagan amach inmheánach, tógáil athléimneach do thuilte, pleanáil freagartha éigeandála, rochtain agus imeacht le linn eachtraí tuile.

FL 15 Bainistíochta ar Rioscaí Tuilte

Cinntiú go ndéantar measúnú ar gach aon ghníomhaíocht bhainistíochta ar rioscaí tuile chun gníomhartha a shannadh chun leabú agus soláthar i gcomhair oiriúnaithe d'athruithe de réir leagtha amach i bPlean Oiriúnaithe Earnála d'Athrú Aeráide do Bhainistíocht ar Rioscaí Tuile ag an am.

FL 16 Talamh Leasmhar

D'fhéadfadh aighneachtaí forbartha ar talamh aitheanta mar thalamh leasmhar a bheith íogair ar thuile, agus mar sin d'fhéadfadh rioscaí tuile sonracha do shuíomh a bheith ag teastáil sna suíomhanna sin.

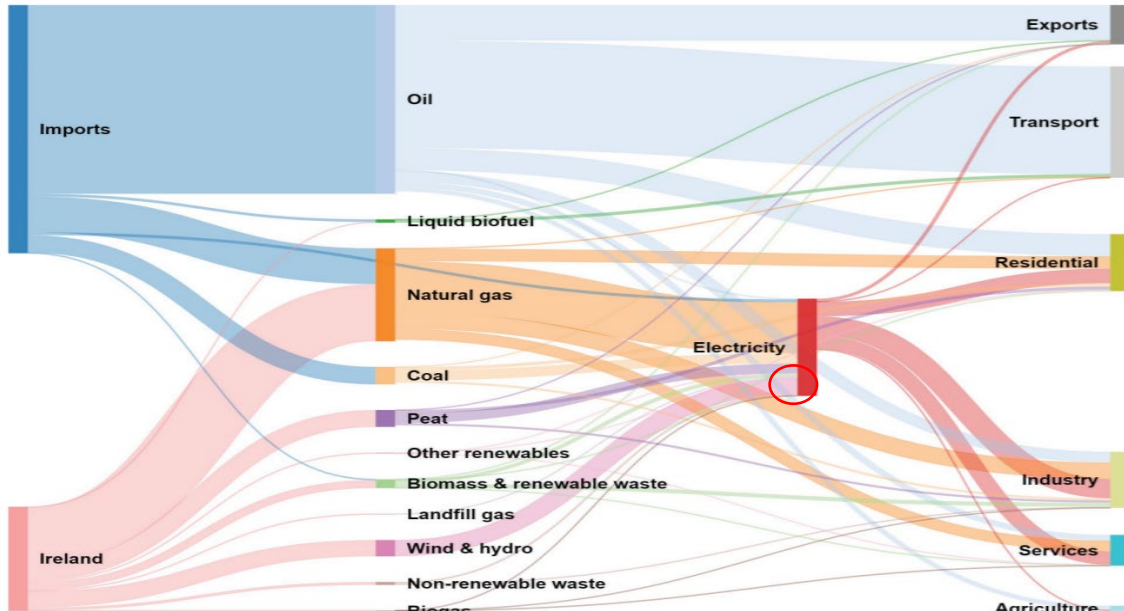
14.7 Fuinneamh agus Acmhainn Inathnuaite

14.7.1 Forléargas ar Chúrsaí Fuinnimh na hÉireann

Braitheann Éire go mór fós ar bhreoslaí iontaise agus tá gá ann faoi láthair chun dhá thriain de riachtanais fuinnimh na tíre a allmhairiú ar chostas airgeadais suntasach do gheilleagar agus don chomhshaol. Bhí príomh-threochtaí i sciar breosla fuinnimh náisiúnta in 2019 achoimrithe ag SEAI mar a leanas:

- Chomhdhéan breoslaí iontaise (87%) an phríomh-fhuinnimh in úsáid in 2019 lena n-áirítear Ola a chomhdhéanann 49% den riachtanas príomh-fhuinnimh iomlán, Gás Nádúrtha 31%, Gual 2.6% Móin 4.3%.
- Chomhdhéan inathnuaítí dí-chomhbhailithe isteach sa ghaoth, hidrea, bithmhais agus inathnuaite eile ar iomlán 11% príomh-fhuinnimh.
- Chomhdhéan dramhaíl neamh-inathnuaite agus onnmhairithe leictreachais don fhuinneamh fhágtha in 2019. Bhí Éire ina hallmhairteoir leictreachais i 2019 don chéad uair ó 2015. Comhdhéanann allmhairithe glan fuinnimh 2.1% den fhuinneamh ginte ag 0.4% amháin den phríomh-fhuinneamh iomlán.

- Leanann iompar mar an earnáil úsáide deiridh is mó. Chomhdhéan sé 42% d'ídiú iomlán fuinnimh.
- Ídiú fuinnimh in Éirinn (timpeall 33.5% a theastaigh don téamhú, 35.4% iompair agus 31.2% leictreachais (Foinse: SEAI - Fuinneamh in Éirinn, 2020)

Léaráid 1 Sruthanna Fuinnimh in Éirinn 2018. Foinse: SEAI (Slándáil Fuinnimh in Éirinn, Tuarascáil 2020)

Taispeánann Léaráid 1 an deighilt idir fhuinneamh dúchasadh agus allmhairithe na hÉireann mar léaráid srutha le forléargas ar slándáil fuinnimh a thaispeánann gach cineál breosla agus imroinn úsáide deiridh. Léiríonn sé sin go raibh 67% d'fhuinneamh na hÉireann allmhairithe in 2018, ola don chuid is mó, a úsáidtear go háirithe i gcomhair iompair. Gné thábhachtach eile le tabhairt faoi deara ná go bhfuil an chuid is mó leictreachais ginte faoi láthair ag gás nádúrtha.

14.7.2 Straitéis Fuinnimh

Is riachtanach soláthair fuinnimh slán le haghaidh fáis don todhchaí agus forbartha inbhuanaithe Chontae na Gaillimhe. Is riachtanach fuinneamh inbhraite agus ar chostas íseal i gcomhair ardchaighdeáin saoil do chónaitheoirí Chontae na Gaillimhe agus freisin le cinntiú gur áit tharraingteach é an Contae chun gnó a dhéanamh ann. D'ainneoin sin, is riachtanach a chinntiú go gcloítear le éilimh fuinnimh gan dochar don cháilíocht chomhshaoil. Éifeachtacht fuinnimh, forbairt fuinnimh inathnuaite agus dul ar aghaidh i dtreo geilleagair íseal-charbóin iad téamaí lárnacha an Phleain seo.

Tá ionchas Fuinnimh do Ghailimh go dtí 2028 mar a leanas:

- Laghdú in éileamh d'fhoinsí bhreosla neamh-inathnuaite, amhail gual agus ola, chomh maith le éileamh ardaithe do leictreachas ó gach earnáil, ag eascrú in úsáid fuinnimh níos inbhuanaithe timpeall an chontae.
- Meastar méadú suntasach in éileamh do leictreachas ag eascrú i laghdú in úsáid bhreoslaí iontaise. Fachtóir níos mó ann sin ná an earnáil lompair, agus feithiclí leictreacha á bhforbairt agus de réir is a éiríonn siad níos forleathan, beidh laghdú ar úsáid ola ag an earnáil measta.
- Meastar laghdú suntasach in úsáid gualle agus móna i gcomhair téamhaithe an tí i ngeall ar dhul chun cinn i dteicneolaíocht théamhaithe tí, feabhsuithe in insliú tí agus dlíthe nua a

chuireann teorainn ar dhó breoslaí iontaise le haghaidh téamhaithe tí i ngeall ar oibleagáidí athraithe aeráide agus comhshaoil.

- Leanfaidh gás nádúrtha ag imirt ról in aistriú go dtí geilleagar íseal-charbóin.
- Sa téarma níos faide, beidh breoslaí iontaise athchurtha le foinsí fuinnimh inathnuaite i gContae na Gaillimhe i gcomhréir leis an *Straitéis d'Fhuinneamh Inathnuaite 2012 - 2020* atá dírithe ar fhuinneamh a dhíchúpláil ó spleáchas ar bhreoslaí iontaise.
- Is féidir teacht ar chur i bhfeidhm na dtargaidí agus cuspóirí polasaithe luaite sa Straitéis Fuinnimh Inathnuaite ullmhaithe do Chontae na Gaillimhe mar chuid de Phlean Forbartha an Chontae laistigh Aguisín 1.

14.7.3 Gréasán Leictreachais agus Gáis

Chun an geilleagar a dhí-charbónú, beidh méadú suntasach ag teastáil i bhforáil infreastruchtúir leictreachais oiriúnaigh chun cloí leis an bhfás in éileamh agus le cinntiú go bhfuil soláthair leictreachais éifeachtach inbhraite ar fáil do thithe, gnónna, agus don tionscal. Is riachtanach greille tarchurtha láidir chun infheistíocht thionclaíoch a mhealladh agus a choinneáil, chun soláthair fuinnimh iomaíocha a chinntiú, chun forbairt chothromaithe a bhaint amach, chun spleáchas a laghdú ar bhreoslaí iontaise, agus chun targaidí athraithe aeráide a bhaint amach.

D'fhoilsigh Eirgrid Plean Forbartha Tarchurtha (TDP) 2018-2027 d'fhorbairt ghréasáin tarchurtha na hÉireann agus idirnascadh thar tréimhse deich mbliana agus áirítear leis tionscadail a theastaíonn chun oibriúcháin an ghréasáin tarchurtha agus tionscadail féideartha an todhchaí ar féidir leo cuidiú chun riachtanais don todhchaí a thiomáint agus an Greille Náisiúnta a neartú. Sa TDP, tá Contae na Gaillimhe i Limistéar Pleanála an Iarthair agus aithníonn TDP go leor tionscadail nua mar riachtanach i nGaillimh idir 2020 agus 2032.

Cuireann an Comhairle fáilte agus tacaíocht roimh ionchuimsiú an Tionscadail Freagra Réigiúnaigh a bhaineann le infreastruchtúr ghreille tarchurtha 400kV sa RSES, i bhfianaise an easpa infreastruchtúir ardacmhainne tarchurtha a theastaíonn chun leas a bhaint as an acmhainn fuinnimh inathnuaite ard sa réigiún.

Imríonn an gréasán Gáis ról tábhachtach mar chuid den infreastruchtúr tacaíochta d'fhorbairtí fuinnimh inathnuaite. Imreoidh gás páirt tábhachtach i ngeilleagar fuinnimh na hÉireann don todhchaí.

Fiú le gluaiseacht shoiléir i dtreo fuinnimh inathnuaite san earnáil leictreachais ag fás, is dócha go mbraithfidh Éire ar ghás nádúrtha i gcomhair triain den ghiniúint leictreachais in 2030 chun tacú leis an aistriú go dtí geilleagair íseal-charbóin. Faoin ndáta sin, beidh Éire ag brath ar ghás allmhairithe ginte ó nuálaíochtaí i ndéantúsaíocht ghás dúchasaí.

Oibríonn Líonraí Gáis Éireann an Gréasán Tarchurtha Gáis in Éirinn agus léiríonn a Phlean Forbartha Gréasáin (NDP) 2018-2027 conas a dhéanfar an gréasán a sheachadadh thar tréimhse deich mbliana agus tugann sé measúnú freisin ar an éileamh sa todhchaí agus staid soláthair an ghréasáin. Aithníonn an NDP naisc phíblíne gháis reatha a fhreastalaíonn ar Chathair na Gaillimhe, Creachmhaoil, Tuam, Gort, Tíne, Baile Locha Riach, Béal Átha na Sluaighe agus Lios na gCeann. Léiríonn sé sin go bhfuil gréasán tarchurtha gáis bunaithe i gContae na Gaillimhe ar féidir leis tacú le forbairt fuinnimh inathnuaite thar go leor codanna den Chontae. Tá úinéireacht ag Éire ar pháiblíne tarchurtha gáis a ritheann ó thuaisceart go deisceart Chontae na Gaillimhe agus cead a slí cóngaracha.

Aidhmeanna an Pholasaithe Ghréasán Leictreachais agus Gáis

EG 1 Gréasán Gáis agus Acmhainn Ghiniúna

Tacú le forbairt an ghréasáin gáis agus acmhainn ghiniúna gaolmhar chun tacú agus méadú ar bhealach inbhuanaithe le fuinneamh leictreach inathnuaite ginte i gContae na Gaillimhe.

EG 2 Gréasáin Tarchurtha Leictreachais

(a) Tacú le forbairt ar ghréasán ghreille tarchurtha chun freastal go inbhuanaithe ar shruthanna athraitheacha fuinnimh inathnuaite ginte i gContae na Gaillimhe.

(b) Ní mór do thionscadail molta um ghiniúint fhuinnimh inathnuaite acmhainn an ghréasáin greille tarchurtha reatha a chur san áireamh chun an nasc greille tarchurtha optamach a shonrú don tionscadal, i gcomhréir le pleanáil agus forbairt inbhuanaithe cuí an limistéir.

(c) Maidir le forbairtí fuinnimh inathnuaite molta, ba chóir acmhainn ghreille tarchurtha a chur san áireamh mar sheasmhach nuair nach n-aithníonn an Plean Forbartha Tarchurtha, nó aon phlean coibhéiseach an TSO, bearta atreisithe infreastruchtúir mura féidir acmhainn an ghreille tarchurtha a chruthú.

(d) In ainneoin breithniúcháin comhshaoil agus éiceolaíocha, ba chóir don ródú naisc ghreille do thairiscintí forbartha gach bealach ailtéarnach a chur san áireamh a bhí faoi bhreathnóireacht, agus tionchar ábhartha a sheachaint ar an ngréasán bóthair, nuair is féidir. Ba chóir smaoineamh ar dhul faoin talamh nuair a shéanann sé aon tionchair aitheanta.

(e) Is tábhachtach go ndéantar an infreastruchtúr tarchurtha agus dáileacháin a éascú agus a chur ar fáil chun acmhainn fuinnimh inathnuaite a uasmhéadú do Chontae na Gaillimhe. Beidh idirbheartaíocht le Eirgrid, mar TSO, agus ailíniú lena phleananna agus straitéisí tarchurtha antábhachtach maidir leis sin.

EG3 Gréasáin Gáis Nádúrtha agus Sintéisigh

Seachadadh agus fairsingiú a éascú ar an infreastruchtúr Gáis Nádúrtha agus Sintéisigh i gcomhair stórais, tarchurtha agus giniúna fuinnimh ar fud an Chontae i gcomhair úsáide gnó/tionscail araon agus aird a thabhairt ar shuíomh na píblíne infreastruchtúir gáis reatha sin i measúnú ar na aighneachtaí pleanála.

14.8 Giniúint Fhuinnimh Inathnuaite

Le méaduithe measta sa daonra agus fás eacnamaíoch, táthar ag súil le fás in éileamh ar fhuinneamh sna blianta le teacht. Is criticiúil soláthair slán athléimneach fuinnimh i gcomhair geilleagair feidhmeach, chun gur féidir brath air don téamhú, fuarú, agus breosla d'iompar, tionscal cumhcta, agus giniúint leictreachais.

Tagann fuinneamh inathnuaite ó fhoinsí nádúrtha atá athlíonta go leanúnach ag an nádúr agus dá bhrí sin, is ailtéarnach níos inbhuanaithe é sin dár gcuid spleáchais ar bhreoslaí iontaise. Príomh-fhoinsí ná fuinneamh na gaoithe, fuinneamh na gréine, fuinneamh uisce (hidrea, tonn agus taoide), fuinneamh geoiteirmeach (ó theas faoi dhromchla an domhain) agus bithmhaise (adhmad, dramhaíl inbhithmhille agus lomáin fuinnimh).

14.8.1 Straitéis Fhuinnimh Inathnuaite an Údaráis Áitiúil

Fás inbhuanaithe d'fhuinnimh inathnuaite a éascú, ullmhaíodh Straitéis Fhuinnimh Inathnuaite (LARES) don chontae mar chuid de phlean agus tá sé ar fáil in Aguisín 1. Luann an LARES acmhainneacht d'acmhainn fuinnimh inathnuaite agus is aidhm straitéiseach é le cinntiú go bhfuil na forbairtí sin lonnaithe mar is cuí, go heacnamaíoch agus inbhuanaithe sa fadtéarma. Ullmhaíodh an Straitéis ag

glacadh san áireamh creata ábhartha Eorpach, náisiúnta, réigiúnach agus pleanála áitiúla agus treoirlínte.

Athchuireann LARES an Straitéis Fuinnimh Gaoithe le Plean Forbartha Contaena Gaillimhe 2015 (de réir athraithe).

Luann LARES an acmhainneact i gcomhair réimse acmhainní inathnuaite, lena n-áirítear bithfhuinneamh, micrea-inathnuaite, gaoithe, gréine, geoiteirmeach, hidrea, stóráil fuinnimh agus inathnuaite muirí (easchósta, tonnta agus fuinneamh na taoide). Aithníonn sé an cúnamh suntasach ar féidir leo a sheachadadh chun go mbeidh ár gcontae níos slán ó thaobh fuinnimh, gan bhrath chomh mór ar bhreoslaí iontaise traidisiúnta, ag bunú onnmhairíochta fuinnimh don todhchaí agus ag cloí le targaidí athraithe aeráide sannta. Aithníonn LARES an tábhacht a ghabhann le infreastruchtúr laistigh an chontae lena n-áirítear bóthair, leictreachais, gréasáin gáis agus iarnróid, agus cuanta. Leagann an Straitéis amach freisin targaidí acmhainne fuinnimh don chontae a chuideoidh le targaidí fuinnimh inathnuaite náisiúnta agus leis an aistriú go dtí geilleagar íseal-charbóin.

Aidhmeanna an Pholasaithe Fuinneamh Inathnuaite

RE 1 Giniúint Fhuinnimh Inathnuaite agus áiseanna chúnta

Éascú agus tacú le leibhéil chúil giniúna fuinnimh inathnuaite agus áiseanna chúnta sa chontae chun cloí le targaidí fuinnimh inathnuaite náisiúnta, réigiúnacha agus an chontae, chun éascú le laghdú in astuithe CO2 agus cur chun cinn geilleagair íseal-charbóin;

Re 2 Straitéis Fhuinnimh Inathnuaite an Údaráis Áitiúil

Glacfar le aidhmeanna an pholasaithe agus Caighdeáin Bainistíochta Forbartha leagtha amach i Straitéis Fhuinnimh Inathnuaite an Údaráis Áitiúil do Chontae na Gaillimhe mar aidhmeanna an pholasaithe agus caighdeáin bainistíochta forbartha chun cuspóra Phleain Forbartha Contae na Gaillimhe 2022-2028.

RE 3 Forbairtí Fhuinnimh na Gaoithe

Cur chun cinn agus éascú le forbairtí ar fheirmeacha gaoithe in áiteanna oiriúnacha, ag tabhairt airde ar áiteanna an Chontae ainmnithe chun an chuspóra sin i Straitéis Fhuinnimh Inathnuaite an Údaráis Áitiúil. Tabharfaidh an tÚdarás Pleanála measúnú ar aon tairiscintí d'aighneachtaí pleanála i gcomhair táirgthe fuinnimh na gaoithe i gcomhréir le Straitéis an Údaráis Áitiúil um Fhuinneamh Inathnuaite, *DoEHLG Treoirlínte d'Údaráis Pleanála ar Fhorbairt Fhuinnimh na Gaoithe, 2006* (nó aon cháipéisí nuashonraithe/glactha in ionad sin), ag tabhairt aird mar is cuí ar an Treoir Gnáthóga agus ar aidhmeanna mionsonraithe an pholasaithe agus na Caighdeáin Forbartha leagtha amach i Straitéis Fhuinnimh Inathnuaite an Údaráis Áitiúil.

RE 4 Forbairtí Fhuinnimh na Gréine

Cur chun cinn agus éascú le forbairtí ar fheirmeacha gréine in áiteanna oiriúnacha, ag tabhairt airde ar áiteanna an Chontae ainmnithe chun an chuspóra sin i Straitéis Fhuinnimh Inathnuaite an Údaráis Áitiúil. Tabharfaidh an tÚdarás Pleanála measúnú ar aon tairiscintí d'aighneachtaí pleanála i gcomhair táirgthe fuinnimh na gréine ag tabhairt aird mar is cuí ar an Treoir Gnáthóga agus ar aidhmeanna mionsonraithe an pholasaithe agus Caighdeáin Forbartha leagtha amach i Straitéis Fhuinnimh Inathnuaite an Údaráis Áitiúil.

Re 5 Straitéis Fhuinnimh Inathnuaite

Tacú agus éascú le forbairt inbhuanaithe agus úsáid chuí as acmhainní fuinnimh inathnuaite agus infreastruchtúr gaolmhar sa Chontae, ag tabhairt airde mar is cuí ar an Treoir Gnáthóga agus ar aidhmeanna mionsonraithe an pholasaithe agus na Caighdeáin Forbartha leagtha amach ag Straitéis Fuinnimh Inathnuaite an Údaráis Áitiúil mar a leanas:

- Tarchur Fuinnimh Inathnuaite
- Giniúint Fuinnimh Inathnuaite
- ‘Réimsí Straitéiseacha’ um forbairt fuinnimh inathnuaite
- Fuinneamh Gaoithe ar an gCladach
- Fuinneamh na Gréine
- Bithfhuinneamh /Díleá Anaeróbach
- Micrea-inathnuaítí
- Inathnuaítí Muirí
- Hidreafhuinneamh
- Fuinneamh Geoiteirmeach
- Teicneolaíochtaí Ailtéarnacha
- Éifeachtacht agus Caomhnú Fuinnimh
- Iompar Inbhuanaithe
- Uath-tháirgeadh
- Stóráil Cadhnra
- Forbairtí Fuinnimh na Gaoithe a Athchumhachtú agus a Athnuachan
- Úinéireacht an Phobail

RE 6 Pobal Tarchurtha Fuinnimh Oileáin Árann

Leanfaidh an Comhairle ag tacú le Comharchumann Fuinnimh Oileáin Árann, SEAI agus Údarás na Gaeltachta ina n-aidhm chun na Oileáin a forbairt mar neamhspleách fuinnimh agus an chéad phobal aistrithe fuinnimh in Éirinn.

RE 7 Giniúint Fuinnimh Inathnuaite -Aistriú chuig Geilleagar Íseal Charbóin

Leibhéil cuí giniúna fuinnimh inathnuaite a éascú agus tacú leo i gContae na Gaillimhe, ag smaoineamh ar an ngá chun aistriú i dtreo geilleagair íseal-charbóin agus spleáchas ar bhreoslaí iontaise a laghdú.

Caibidil 15 Caighdeán Bainistíochta Forbartha

15.1 Réamhrá–Aidhmeanna

Déileálann an chuid seo den phlean leis na caighdeáin le cur i bhfeidhm ar na tairiscintí forbartha.

Is aidhm leis an gcaibidil seo:

- Caighdeáin cáilíochta forbartha i gceantair tuaithe agus uirbeacha a chur chun cinn, a threorú agus a fheidhmiú ar ardchaighdeán ar fud an Chontae ag tabhairt airde ar an gcáilíocht saoil, ar an gcomhshaol, ar an bpobal, ar an ngeilleagar agus ar limistéir timpeall ar bhealach a thacaíonn le forbairt inbhuanaithe do gach duine sa Chontae ar bhealach cothromasach.

Táthar ag súil go gcuirfear na caighdeáin de réir leagtha amach sa phlean seo i bhfeidhm ar bhealach solúbtha i gcúinsí ar leith ina bhfuil forbairt mholta comhleanúnach le forbairt agus pleanáil cuí inbhuanaithe don cheantar agus a bhaineann sé amach ardchaighdeán deartha. Beidh sé mar aidhm leis an mbainistíocht forbartha aidhmeanna an pholasaithe a bhaint amach don phlean agus dearadh maith a spreagadh, in ionad cur i bhfeidhm meicníoch na gcaighdeán forbartha.

Iarrtar ón gComharle bainistíocht a thabhairt ar fhorbairt le cinntiú go bhfuil na ceada tugtha faoi réir *Achta Pleanála agus Forbartha, 2000* (de réir leasaithe) comhleanúnach le aidhmeanna polasaithe an Phleain Forbartha. Chun cinneadh a dhéanamh ar aon aighneacht pleanála aonair, tá an tÚdarás Pleanála teoranta ar bhreathnóireacht ar an bpleanáil cuí agus forbairt inbhuanaithe don cheantar, ag tabhairt airde ar na ábhair a bhfuil soláthair dóibh faoi réir Coda 34 an *Achta Pleanála agus Forbartha, 2000* (de réir leasaithe). Leagann an chuid seo den Acht amach go mionsonraithe na breithniúcháin ar gá don Údarás Pleanála a chur san áireamh, lena n-áirítear forálacha an *Phleain Forbartha, Treoirlínte d'Údaráis Pleanála (2007)* eisithe ag an Aire Comhshaoil, Oidhreacht agus Rialtais Áitiúil, polasaithe ábhartha eile an Aireachta nó an Rialtais agus aon aighneachtaí nó breathnóireachtaí déanta i gcomhréir leis na Rialacháin Pleanála.

Déanann an Roinn réimse treoirlínte deartha chun cuidiú le Údaráis Pleanála, An Bord Pleanála, forbróirí agus an leis an bpobal ginearálta, mionsonraí ar féidir breathnú orthu ar shuíomh gréasáin DECLG ag <http://www.housing.old.gov.ie/planning/planning>.

Treoirlínte táirgthe faoi Chuid 28 an *Achta Pleanála agus Forbartha, 2000* (de réir leasaithe) ná Ábhartha do agus infheidhme do thairiscintí forbartha i gContae na Gaillimhe.

15.1.1 Pleanáil Cuí agus Forbairt Inbhuanaithe

Le linn Pleain Forbartha a dhéanamh, iarrann Acht Pleanála agus Forbartha, 2000 (de réir leasaithe) ó na Údaráis Pleanála chun pleanáil agus forbairt inbhuanaithe an cheantair a chur san áireamh. Tá 3 thoise ann le forbairt inbhuanaithe; eacnamaíoch, sóisialta agus comhshaoil agus ba chóir gan na toise sin a ghlacadh ar leithligh óna chéile, toisc go mbraitheann siad ar a chéile. Luann Straitéis Forbartha Inbhuanaithe an Rialtais dár teideal Ár dTodhchaí Inbhuanaithe, Todhchaí Inbhuanaithe na hÉireann 2012 - gur chóir don fhás eacnamaíoch, comhtháthú sóisialta agus inbhuanaitheacht an chomhshaoil bogadh ar aghaidh chun leasa na tacaíochta coiteann.

Dá bhrí sin, chun forbairt inbhuanaithe a bhaint amach ó thaobh eacnamaíochta, sochaí agus comhshaoil, ba chóir gnóthaithe a lorg i dteannta agus san am céanna trí chóras pleanála agus i gcur i bhfeidhm an phleain seo.

Baineann na Caighdeáin DM a leanas le limistéar riaracháin iomlán an Chontae lena n-áirítear limistéir Phleain Limistéir Áitiúil (LAP).

15.1.2 Caighdeán Bainistíochta Forbartha

Leagann amach na codanna a leanas príomh-chaighdeán agus treoraíocht i gcomhair cineálacha forbartha difriúla mar a leanas:

- Comhfhorbairt áite, Athchóiriú agus Saol Uirbeach
- Saol agus Forbairt Tuaithe
- Fiontar agus Miondíol Eacnamaíoch
- Iompar agus Gluaiseacht
- Infreastruchtúr, Fóntair agus Cosaint an Chomhshaoil
- Turasóireacht agus Tírdhreach
- Bainistíocht Mhuirí agus an Chósta
- Oidhreacht Nádurtha, Bithéagsúlacht agus Infreastruchtúr Glas
- Forbairt Pobail agus Infreastruchtúr Sóisialta
- Ailtireacht, Seandálaíocht agus Cultúr
- Athrú Aeráide, Fuinneamh agus Acmhainn Inathnuaite

15.2 Comhfhorbairt áite, Athchóiriú agus Saol Uirbeach

15.2.1 Réamhrá

Athraíonn pleanáil, dearadh agus bainistíocht chun áiteanna a chruthú a fheabhsaíonn an caighdeán saoil atá i gcoillár an phleain. Chun a bheith rathúil leis, is gá smaoinemh ar gach téama sóisialta, comhshaoil agus eacnamaíoch idirnasctha le chéile agus bealaí a aimsiú chun freagraí pleanáilte agus deartha le freagrú do na téamaí agus deiseanna go léir más féidir san am céanna.

Cuireann Aidhmeanna an Pholasaithe agus an insint thacaíochta le haghaidh comhforbartha áite i *gCaibidil 3 Comhfhorbairt áite, Athchóiriú agus Saol Uirbeach* chun cinn an bealach smaoinimh sin ó chéimeanna luatha an phleanála forbartha, dearaidh agus bainistíochta ar athshlánú agus forbairt molta. Ba chóir d'fhorbróirí, úinéirí tithe, dearthóirí, bainisteoirí talaimh agus sócmhainne a chinntiú go gcuireann siad Aidhmeanna Straitéiseacha san áireamh ón tús agus conas is féidir lena dtairiscintí cuidiú lena seachadadh mar is cuí.

15.2.2 Infheidhme do Gach Forbairt

Caighdeán DM 1: Measúnú Cáilíochta- Caighdeán Dearaidh, Treoirínte agus Ráitis

Beidh ar an bpríomh-riachtanas i gcomhair measúnaithe cáilíochta a bhaineann le forbairt i mbailte agus sráidbhailte aird a thabhairt ar a leanas:

Comhfhorbairt áite

Beidh an próiseas comhforbartha áite seachadta trí chur i bhfeidhm uilíoch prionsabail dearaidh dea-chleachtais le gach forbairtí. Chuige sin, is gá do gach tairiscintí forbartha cuidiú le forbairt chomhtháite cónaithe, tráchtála agus fostaíochta dea-sheirbhísithe atá inrochtana do réimse áiseanna pobail, infreastruchtúr iompair poiblí agus seirbhísí áitiúla eile. Ní mór don fhorbairt feabhas a chur ar inbhuanaitheacht, modhanna inbhuanaithe iompair agus cuidiú le tarraingteacht bhaile nó sráidbhaile. Ba chóir do thairiscintí forbartha tithíochta aird a thabhairt ar an 12 critéar deartha uirbeach. Tabhair faoi deara gur chóir do na critéir sin a bheith curtha san áireamh freisin i gcomhair cineálacha forbartha eile amhail fostaíocht, tráchtála nó úsáide measctha mar is cuí.

Máistirphleanú

Chun comhfhorbairt áite éifeachtach a bhaint amach, teastaíonn cur chuige iomlánaíoch ar thuiscint, pleanáil, dearadh agus bainistíocht do cheisteanna idirnasctha casta a thugann cruth d'áiteanna. Ní mór máistirphleananna a ullmhú i gcomhréir le dea-chleachtas an tionscail le cinntiú:

- go n-aithnítear príomhcheisteanna sóisialta, comhshaoil agus eacnamaíocha
- tosaíochtaí ar gá déileáil leo agus comhaontú agus a léiríonn freagra cothromaithe ar riachtanais
- go léirítear meas as guthanna gach príomh-gheallshealbhóirí ar bhealach cóir i bhforbairt mholta
- Beidh forbairt mholta ag cloí le aidhmeanna na gCuspóirí Polasaithe luaite sa phlean
- go bhfuil tairiscintí indéanta, inseachadta agus inbhuanaithe don fadtárma

Beidh ar aighneachtaí pleanála um fhorbairt de réir cuí ag an údarás pleanála cur chuige máistirphlean dea-chleachtais a leanúint chun gur féidir Ráiteas Dearaidh cuí a sheoladh leis an aighneacht pleanála. Beidh máistirphleananna forbartha freisin de réir mar is cuí chun athchóiriú féideartha a threorú do bhailte agus sráidbhailte.

Déanfaidh an Comhairle a dhícheall chun oibriú go dlúth agus ar bhealach comhoibríoch le gach príomh-gheallshealbhóirí lena n-áirítear úinéirí talaimh, forbróirí agus gníomhaireachtaí chuí ó staideanna luatha pleanála agus dearaidh mháistirphleananna.

Ráitis Dearaidh

Beidh ar thairiscintí forbartha suntasacha Ráitis Dearaidh a sheoladh, a bheidh sonraithe de réir scála agus a imreoidh tionchar ar an gceann deiridh a bheidh difriúil ag brath ar fhorbairt suímh agus íogaireachtaí a ghabhann leis. Ní mór don ráiteas dearaidh oiriúnacht an fhreagra dearaidh molta a chruthú do chomhthéacs an tsuímh i gcomhréir le critéir dearaidh uirbigh ábhartha. Ba chóir míniúchán mionsonraithe a bheith san áireamh leo, le léaráidí nuair is gá ar phrionsabail dearaidh agus coincheapa dearaidh. Ba chóir dó tagrú do leagan amach na forbartha, an tírdhreacha, díolacháin agus measctha, mionsonraí ar ábhair a bheith leis freisin. Ba chóir don ráiteas a thaispeáint freisin conas a chuideoidh an fhorbairt leis an bpróiseas comhfhobartha áite. Ba chóir tagairt ar leith a leanas a chur san áireamh freisin:

- Anailís ar an suíomh;
- Plean coincheapa nó máistirphlean de réir cuí;
- Ráiteas a léiríonn an 12 critéir dearaidh leagtha amach i dTreoirínte Cónaithe d'Údarás Pleanála;
- Iniúchadh ar cháilíocht a dhéileálann le dearadh sráide de réir luaite laistigh Lámhleabhair Dearaidh do Bhóithre agus Sráideanna Uirbeacha;
- Tagrú do chuidiú na forbartha le cáilíocht na réime poiblí timpeall na forbartha;
- Comhréireacht a léiriú le Aidhmeanna Polasaithe leagtha amach sa phlean;

Beidh leibhéal éigin solúbthachta ag baint le riachtanais na Ráiteas Dearaidh agus caighdeáin DM eile. Tá a gcúinsí féin ag gach baile nó sráidbhaile a dteastaíonn réitigh dearaidh oiriúnaithe solúbtha uathu trí thairiscint le caighdeáin agus riachtanais sonracha comhaontaithe ann.

Rochtain Uilíoch

Ciallaíonn rochtain uilíoch dearadh na timpeallachta ionas gur féidir rochtain, tuiscint agus úsáid a bhaint as chomh mór agus is féidir ag gach duine d'ainneoin aoise, méid, cumais nó míchumais. Ba chóir do shruthú laistigh leagain amach tithíochta, lena n-áirítear rochtain ar fhoirgnimh aonair, spáis oscailte agus áiseanna, aird a thabhairt ar riachtanais éagsúla na n-áitritheoirí thar a saolta, lena n-

áirítear riachtanais a bhaineann le soghluaisteacht lagaithe. Ba chóir tacú le dearadh áitribh nuálaíoch chun acmhainneacht i gcomhair forála sa todhchaí ar lóistín inrochtana agus inoiriúnaithe a éascú.

Ba chóir don fhorbairt mholta a chinntiú go bhfuil tuiscint ar neamhionannais rochtana ar spás oscailte agus áiseanna eile sonracha don chomhthéacs áitiúil agus go n-imríonn siad tionchar ar fhoráil agus dearadh agus freagrú leo.

Cosc ar Choireacht trí Dhearadh

Is féidir laghdú a bhaint amach i gcoireacht agus iompar frith-shóisialta trí bhreathnóireacht chúramach ar an leagan amach tógála agus dearadh timpeallachta ar fhorbairt. Ba chóir breathnóireacht ar chonas a oibreodh scéim mholta agus aithint luath ar réimsí bhuartha féideartha a dhéanamh ag an tú chun aon fhadhbanna féideartha a aithint.

Comhthéacs

Teastaíonn tuiscint iomlán ar chomhthéacs le cinntiú go ndéantar torthaí dea-bhreathnaithe, freagrúla don chomhthéacs agus comhtháite a sheachadadh.

Baineann an comhthéacs le gach ceann de ghnéithe na timpeallachta sóisialta, comhshaoil agus eacnamaíoch sonracha do shuíomh na haighneachta. Ba chóir d'fhorbairt dea-phleanáilte, deartha agus bainistithe an próiseas a shocrú a úsáidtear chun tuiscint a bhaint as an comhthéacs bonnlíne, cad iad na príomh-thiománaithe ó anailís ar an gcoinníoll bonnlíne agus na gníomhartha sonracha a ghlacfar le cinntiú go mbeidh forbairt inbhuanaithe seachadta a chloíonn le riachtanais Aidhmeanna an Pholasaithe i *gCaibidil 3*.

Ba chóir smaoinemh ar na prionsabail a leanas chun tuiscint a bhaint as an comhthéacs:

Riachtanais a Aithint Freagraíonn áiteanna dea-phleanáilte agus deartha le riachtanais na ndaoine agus na timpeallachta a bhraitheann go mór ar an gcomhthéacs. Áirítear le príomh-réimsí le aithint ar chóir smaoinemh orthu a leanas:

- Tithíocht agus Fostaíocht
- Sóisialta agus Eacnamaíoch
- Seirbhísí, Infreastruchtúr agus Iompar
- Nádúr agus Bithéagsúlacht
- Cáilíocht, cáinníocht agus suíomh spáis oscailte
- Sláinte agus Folláine
- Oidhreacht Chultúrtha
- Comhshaoil
- Oideachas
- Infreastruchtúr an phobail

Níl an liosta seo ar réimsí ábhair críochnúil agus aontóidh plé réamh-aighneachta ar scóip don mheasúnú teicniúil agus imscrúdú oiriúnach don fhorbairt mholta agus a comhthéacs.

An breithmheas comhshaoil bonnlíne cuí agus breithmheas teicniúil agus measúnú a dhéanamh i gcomhréir le rialacháin agus treoirlínte dea-chleachtais. San áireamh air sin, ba chóir go mbeidh tuiscint ar straitéisí pleanála náisiúnta agus réigiúnacha agus riachtanais d'aidhmeanna polasaithe agus conas a bhaineann sé sin leis an tionscadal.

Tosaíochtaí a Aithint Tosaíochtaí a bhunú ar chóir don fhorbairt mholta déileáil leo. Beidh orainn déileáil le tosaíochtaí áirithe ar an suíomh chun cloí le pleanáil agus cinntiú go ndéantar dea-chomhfhorbairt áite a sheachadadh d'áitritheoirí agus úsáideoirí deiridh. Aithneofar tosaíochtaí eile

amach ón suíomh, a sheachnaíonn na buntáistí is leithne do dhaoine. Ba chóir comhoibríocht dhlúth le príomh-gheallshealbhóirí chun tosaíochtaí a aontú don ghníomh agus ba chóir straitéis dea-chomhordaithe chun freagairt dóibh a achoimriú agus a thaifead chun léiriú go follasach conas:

- bhí gach ceisteanna pleanála glactha san áireamh i bhforbairt na tairisceana;
- Bhí gníomhartha sonracha a dhéanann torthaí dearfacha do chách a lorg nuair is féidir comhaontaithe agus míniúchán tugtha ar thrádmhalartú agus cothromaíocht.

Cáilíocht Dearaidh

Cuireann Aidhmeanna Polasaithe a bhaineann le dearadh laistigh *Caibidle 3* béim ar tábhacht chur chuige machnamhach ar phleanáil agus dearadh mar chuid riachtanach chun torthaí tarraingteacha éifeachtacha, inbhuanaithe agus inseachadta a chinntiú. Áirítear an treoraíocht a leanas mar tháscairí chun cuidiú leo sin atá bainteach leis an bpróiseas aighneachta pleanála chun tairiscintí a fhorbairt agus a mheasúnú le bheith níos rathúla ag seachadadh ar aidhmeanna agus polasaí an phleain. Ba chóir smaoineamh ar an treoraíocht sin in éineacht le polasaí náisiúnta foilsithe, caighdeán agus treoraíocht mar is cuí.

- Imreodh gnéithe fhisiceacha suímh, go háirithe baic, tionchar ar fhreagra dearaidh mar réamhriachtanas chun dearadh ardchaighdeán a bhaint amach atá inseachadta agus indéanta.
- Ba chóir aidhm a bheith ag tairiscintí chun baic a iompú ina ndeiseanna agus gnéithe suímh a chosaint mar shócmhainní.
- Ba chóir do leagan amach molta don fhorbairt úsáid éifeachtach a bhaint as an talamh. Áirítear leis sin gach eilimintí foirm thógtha, tírdhreacha agus infreastruchtúir.
- Ba chóir prionsabail pleanála agus dearaidh ilfheidhmeach a chur i bhfeidhm agus a chruthú go soiléir.
- Ba chóir cuspóir inaitheanta go réidh a bheith ag gach comhpháirteanna agus feidhmeanna na forbartha. Ba chóir gan spás ‘fágtha amach’ a bheith ann. Ba chóir spás seachtrach a bheith curtha laistigh plotaí príobháideacha nó a bheith i spás oscailte poiblí ilfheidhmeach poiblí.
- Ba chóir breathnú ar na éifeachtaí féideartha leis an athrú sa todhchaí le linn leagan amach a fhorbairt don fhorbairt molta, amhail dul chun cinn i dteicneolaíochtaí iompair agus conas is féidir ár leagan amach agus dearadh spáis seachtraigh a sheasamh don aimsir chun dul in oiriúint níos éasca.
- Ba chóir don rochtain agus gluaiseacht a chinntiú go bhfuil an suíomh roinnte i gcodanna talaimh ar chruth rialta chun solúbthacht na roghanna forbartha a sheachadadh mar fhreagra le éileamh an mhargaidh.
- Ba chóir do ródú an infreastruchtúir molta meas a léiriú d’fheidhmeanna tábhachtacha an tsuímh agus gan damáiste a chur ar shócmhainní luachmhara glasa agus gorma.
- Ba chóir don infreastruchtúr molta amhail seirbhísí agus fónais a bheith comhordaithe le rochtain agus gréasán gluaiseachta cuí agus ba chóir do rith seirbhísí a chomhdhlúthú i gcomhair rochtana éasca gan bhuntáiste a chomhréiteach.

Foirm Thógtha

Ba chóir do na pointí a leanas cur chuige a threorú freisin ar phleanáil agus dearadh na foirme tógtha in éineacht le treoraíocht dea-chleachtais an tionscail:

- Ba chóir don líne tógála príomha a bheith curtha siar ar fhad comhleanúnach ó imeall na sráide/spáis. Ba chóir airde a bheith comhleanúnach agus dearadh ar arduithe tógtha. Tá an dá phrionsabal sin riachtanach chun bearta dearaidh a chur ar fáil chun difríocht a chruthú nach gcruthaíonn sráid mhearbhlach go físiúil.
- Tacaítear le scóip um dhifreáil na sráide, ach ba chóir dó sin a bheith deartha le cur in ord.
- Is tábhachtach rithim a úsáid sa dearadh chun é sin a bhaint amach. Áirítear le eilimintí le n-úsáid chun rithim a chruthú:

- Sa réim phoiblí: Suíomh leanúnach soilse sráide, troscáin sráide, colúin solais agus eagrú is cóireáil an charrchlóis ar an sráid.
- I bhfoirm thógtha: Is féidir difreáil a bhaint amach trí rithim i ndearadh agus eagrú fuinneoga, comhaltadh ar arduithe tógtha lena n-áirítear gnéithe amhail cuais, bealaigh dorais, láir staighre agus ardaitheora agus socrúchán ar ghnéithe nó críocha béime.
- Ba chóir do dheardh an teorainn a shonraíonn an spás poiblí agus príobháideach ar feadh na sráide a bheith comhleanúnach in airde agus críocha.
- Ba chóir go mbeadh cur i bhfeidhm leanúnach pailéid cúirialta stíleanna dearaidh ailtireachta, ábhair, dathanna, toin agus críocha i spás oscailte agus foirm thógtha.
- Ba chóir difreáil i leithead an phlota a eagrú ar bhealach ordaithe, gan a bheith randamach, ar feadh na sráide.
- Nuair a mholtar stíleanna dearaidh difriúla le foirm thógtha, ba chóir dóibh sin gan a bheith lonnaithe go randamach ar feadh na sráide, ach grúpáilte le chéile i mbloic. Tá dearadh leanúnach na sráide poiblí agus teorainneacha plota tábhachtach go leor chun aontais na sráide sna cúinsí sin.

I gceantair cónaithe ina moltar garáistí, ba chóir iad sin a chur siar ag fad leanúnach ón teorainn agus lonnaithe sa taobh céanna ionaid maoinne.

Tréscailteacht

Is gá rochtain áisiúil a sholáthar idir agus laistigh limistéir, go háirithe áiseanna phobail agus thráchtála níos mó agus láithreacha oibre. Ba chóir do bhealaí laistigh an cheantair a bheith inrochtana do chách agus chomh díreach agus is féidir. Ba chóir don phróiseas dearaidh leibhéil tréscailteachta oiriúnach d'úsáideoirí difriúla sráide a chur san áireamh, le tréscailteacht do choisithe agus rothaithe in áit tosaíochta thar thréscailteacht d'fheithiclí.

Is féidir le cosáin abhann do dhaoine ag siúil agus rothaithe naisc tharraingteacha a sholáthar istigh agus idir ceantair. Ar mhaithe le slándáil, is riachtanach do gach naisc do choisithe agus rothaíochta a bheith deartha ar bhealach a bheidh siad faoi neamhaird.

15.2.3 Treoirínte do Thithíocht i mBailte agus Sráidbhailte

Caighdeán DM 2: Scéimeanna Tithíochta Iolracha (Ceantair Uirbeacha)

Inlíonadh Láir Suíomhanna Baile agus Sráidbhaile

Beidh tacaíocht ann d'fhorbairt inlíonta agus suíomhanna athfhorbraíochta le haghaidh úsáide cónaithe agus measctha i suíomhanna baile agus sráidbhaile cuí. Ba chóir don fhorbairt sin meas a léiriú do charachtar agus cuma na lonnaíochta agus cuidiú le seachadadh dea-chomhfhobartha áite.

Go hidéalach, ba chóir go mbeidh leibhéal gníomhaíochta urláir ar an talamh a bheith san áireamh le forbairtí athfhorbraíochta lárnacha amhail miondíola, oifige nó tráchtála chun coiscéim a mhéadú sa limistéar timpeall. Nuair nach féidir é sin, teastóidh fírénú soiléir le cáipéisíocht thacaíochta chun go mbeidh cur chuige solúbtha ann.

Ba chóir do thairiscintí inlíonta cúinsí an tsuímh eile a chur san áireamh a bhaineann le

- Patrún reatha na forbartha, dlúis, méid plota, airde foirgnimh;
- Tionchar ar chonláiste cónaitheach, solas an lae, cailteanas príobháideachta, dearmad;
- Foráil spáis oscailte príobháidigh d'ionaid maoinne reatha agus molta;
- Caighdeán carrchlóis;

- Treoshuíomh tógála

Céim solúbthachta ar féidir leis baint le suíomhanna inlfonta nach n-éascaíonn caighdeáin áirithe, go háirithe má chuidíonn sin le forbairt chomhdhlúth inbhuanaithe.

Suíomhanna Deise

Is suíomhanna athfhorbraíochta lárnacha iad na suíomhanna deise aitheanta i mbailte agus sráidbhailte ar féidir leo cuidiú ar bhealach dearfach leis an mbaile nó sráidbhaile. Beidh tacaíocht ann do mheascán úsáidí ar shuíomhanna athfhorbraíochta chun an suíomh a dhéanamh níos tarraingtí. Beidh carachtar an bhaile nó sráidbhaile caomhnaithe i dteannta le conláiste cónaitheach na n-ionad maoinne timpeall.

Ba chóir do thairiscintí suímh deise cúinsí an tsuímh eile a chur san áireamh a bhaineann le

- Patrún reatha na forbartha, dlúis, méid plota, airde foirgnimh;
- Tionchar ar chonláiste cónaitheach, solas an lae, cailteanas príobháideachta, dearmad;
- Foráil spáis oscailte príobháidigh d'ionaid maoinne reatha agus molta;
- Caighdeán carrchlóis;
- Treoshuíomh tógála

Céim solúbthachta ar féidir leis baint le suíomhanna deise nach n-éascaíonn caighdeáin áirithe, go háirithe má chuidíonn sin le forbairt chomhdhlúth inbhuanaithe.

Dlús agus Típeolaíocht

Tá treoraíocht a bhaineann le dlús leagtha amach laistigh Treoirlínte d'Údaráis Pleanála ar Fhorbairtí Cónaitheacha Inbhuanaithe i Limistéir Uirbeacha. Meastar é sin go simplí ag roinnt limistéir an tsuímh ag líon na n-aonad cónaitheach molta. Socraíonn *Caibidil 2 Príomh-straitéis, Straitéis Lonnaíochta agus Straitéis Tithíochta* an dlús caighdeáin ag 35 Áitreabh in aghaidh an heictéir. In ainneoin sin, chun ardaidhmeanna an NPF a bhaine amach, d'fhéadfaí leibhéal dlúis níos airde a chur i bhfeidhm ag áiteanna straitéiseacha le dea-rochtain ar sheirbhísí iompair poiblí. Ní chuirfear forbairt ard-dlúis i bhfeidhm ach nuair is cuí agus nuair a mholtar ardchaighdeán forbartha.

Airde Tógála

D'fhéadfadh foirgnimh chomhartha talún ar airde suntasach a bheith oiriúnach i suíomhanna uirbeacha áirithe le dea-rochtain ar sheirbhísí áitiúla agus iompar poiblí. Faigheann sé sin tacaíocht i dTreoirlínte Airde Tógála agus Forbartha Uirbigh 2018 a sholáthraíonn mionsonraí cuimsitheacha maidir le measúnú agus breathnóireachtaí aighneachta pleanála d'fhoirgneamh ard. Luann SPPR 1 leis na treoirlínte tacaíocht an Rialtais a mhéadaíonn d'airde agus dlús tógála i suíomhanna le iompar poiblí maith, go háirithe i lár bailte. Ba chóir measúnú cuimsitheach a thabhairt ar thionchar foirgnimh airde. Ba chóir Ráiteas Dearaidh a bheith san áireamh le aighneachtaí i gcomhréir le Caighdeán DM 1 thuas. Chomh maith le tionchar ar charachtar agus conláiste, ba chóir smaoineamh freisin ar impleachtaí le foirgnimh arda i dtéarmaí micraeráide, solas an lae, staidéar scátha.

Spás Oscailte Poiblí

Ba chóir don fhoráil spáis oscailte poiblí inrochtana ar ardchaighdeán a bheith leagtha amach mar chuid bhunúsach le forbairt mholta. Is féidir le easpa spáis oscailte a bheith difriúil i gcastacht agus braitheann siad go mór ar an gcomhthéacs. Mar shampla, d'fhéadfadh gan go leor spáis oscailte a bheith ann do na daoine atá ina gcónaí in áit. I gcásanna eile, d'fhéadfadh spás oscailte go leor a bheith ann, ach ní chloíonn meascán úsáidí lena n-áirítear foráil do spórt allamuigh, don imirt, sos nó chun bia áitiúil a fhás le riachtanais an phobail.

Is factóir normálta í neasacht na háite oscailte ina chónaíonn daoine, a thacaíonn le cruthaíocht chomharsanachta ar féidir siúil ann go rathúil. Dá gheallú a bhíonn daoine le spás oscailte maith, is dóchúil a bheidh siad chun é a úsáid agus gach leasa a bhaint a eascraíonn as sin. Ba chóir comhshuíomh úsáideanna spáis oscailte, go háirithe spáis oscailte níos mó, a chur san áireamh agus a chomhtháthú go maith chun sochair a uasmhéadú do dhaoine, don nádúr agus don chomhshaoil.

Aithnítear go mbeidh sé deacair nó do-dhéanta cloí le caighdeán an spáis oscailte do cháinníocht agus suíomh i gcúinsí áirithe. Glacfaidh an t-údarás pleanála cur chuige solúbtha chun leasa forbartha ardchaighdeáin agus Aidhmeanna Polasaithe is leithne chun áit a chomhfhorbairt. Ba chóir don iarratasóir baic ar sheachadadh an chaighdeáin spáis oscailte a shoiléiriú agus comhoibriú leis an gcomhairle agus geallshealbhóirí chun iad a shárú sa chéad uair. Bainfidh sé sin le oibriú le forbróirí, úinéirí talaimh, gnónna, pobail agus geallshealbhóirí le cinntiú go n-aithníonn an cur chuige ar aithint spáis oscailte réitigh cruthaíochta a sheachadaíonn an chuid is mó buntáistí ginearálta.

Glacfar le cothabháil spáis oscailte poiblí mar chúil mar chuid den mheasúnú ar an aighneacht. Ní mór do ríomhaireachtaí spáis oscailte eascrú ó spás oscailte inrochtana a bhfuil dea-chaighdeán leis do bhaill an phobail.

Gnéithe Nádúrtha

Ba chóir do leagan amach na forbartha a bheith deartha timpeall an choinneála gnéithe reatha agus gnéithe a chomhdhéanann cuid dár n-oidhreacht thógtha agus cultúrtha. Bheadh aon chrainn, fál scean, cúrsaí uisce agus gnéithe fhoirm uisce san áireamh leis, chomh maith le foirgnimh agus áiteanna suime.

Nuálaíocht sa Dearadh

Is tábhachtach go leor í nuálaíocht dearaidh. Spreagfar le cineálacha nua leagan amach, mar shampla cruthaíocht limistéir baile.

Tírdhreachú

Is cuid riachtanach é ardchaighdeán tírdhreachaithe le forbairtí nua ardchaighdeáin. Ba chóir pleananna tírdhreachaithe, lena n-áirítear tírdhreachú crua agus bog, a sheoladh ag staid pleanála aighneachta. Go ginearálta, ba chóir plandáil dúchasach oiriúnach don suíomh áitiúil agus do choinníollacha talaimh a úsáid.

Sábháilteacht agus Slándáil

Ba chóir do leagan amach agus dearadh na bhforbairtí nua Cosc ar Choireacht a chur san áireamh trí phrionsabail Dearaidh Timpeallachta (CPTED) chun sábháilteacht agus slándáil na gcónaitheoirí agus úsáideoirí deiridh a chinntiú. Tá sé sin leagtha amach i *gCaibidil 11 Forbairt Pobail agus Infreastruchtúr Sóisialta*. Ba chóir deiseanna don loitiméireacht agus iompar frith-shóisialta a laghdú chomh mór agus is féidir, ag cinntiú: go bhfuil tithíocht trasna ó limistéir úsáidte ag an bpobail (amhail spáis oscailte, cosáin, bóithre agus limistéir páirceála); go bhfuil inrochtaineacht chúil ann, infheictheacht agus soilsiú, go háirithe do choisithe; críochadóireacht shoiléir do limistéir poiblí agus leath-phoiblí; srl.

Sábháilteacht agus Bainistíocht Thrácht

Is rí-thábhachtach leagan amach na bhforbairtí agus an bhealach a dhéileálann sé le bainistíocht trácht agus sábháilteacht chun comharsanachtaí rathúla ar féidir siúil iontu a chruthú. Ba chóir do phleanáil rochtana agus gluaiseachta agus dearadh iarracht a dhéanamh chun coimhlint a íoslaghdú idir choisithe/rothaithe agus trácht ó fheithiclí nuair is féidir. Spreagfar cur chuige cruthaíoch le dearadh sráideanna agus bóithre ilfheidhmeacha a laghdaíonn an luas agus ceannas a bhíonn ag feithiclí, amhail socrúchán páirceála ar an sráid, crainn sráide, cúngú carrbhealaigh ag trasrianta do

choisithe srl. Ba chóir do dheardh sráideanna agus bóithre gan bhac a chur ar ghluaiseacht éasca na gcoisithe/rothaithe ar chinn scríbe tábhachtacha nó i ndiaidh na forbartha. Ní mór cloí leis na caighdeáin sin i gcomhréir le Aidhmeanna Polasaithe *Chaibidle 6 Iompar agus Gluaiseacht*

Áiseanna Rothaíochta

Is tábhachtach cinntiú go bhfuil go leor infreastruchtúir soláthraithe i bhforbairtí nua chun tacú le daoine a roghnaíonn taisteal gníomhach a ghlacadh chun cuspóirí aidhmeanna polasaithe a bhaint amach luaite i *gCaibidil 3 agus 6*.

Céimniú na Forbartha

Ní mór go mbeidh plean céimnithe ag gach aighneachtaí i gcomhair forbartha tithíochta móire/meánaí. Cinnteoidh tairiscintí céimithe go gcríochnófar infreastruchtúr spáis oscailte chun freastal ar áitribh i gcéim ar leith, m.s. Soilsiú poiblí, cosáin, agus áiseanna pobail amhail naíolanna agus áiteanna súgartha chun sásaimh an Údaráis Phleanála roimh thús ar an gcéad chéim eile.

Caighdeáin Breise d'Fhorbairt Tithíochta

Teorainneacha Taoibh

Go ginearálta, is inmhianaithe go mbeidh fad glan 2 mhéadar ar íosmhéid idir gach tithe nua le teorainneacha taoibh an tsuímh agus nach mbeidh seomra suite taoibh an chéad urláir i dtreo comharsana chun cailteanas príobháideachta a chosc ar áitribh eile. Ní mór go mbeidh teorainneacha tosaigh agus cúl araon le gach suíomh chomh maith leis an suíomh ginearálta línithe le ballaí bloic, le plástar nó gan agus le caidhp/gan mar bhunriachtanas.

Spás Oscailte Príobháideach

Déanfar dearadh ar Spás Oscailte Príobháideach i gcomhair an chuid is mó príobháideachta agus treoraithe le haghaidh an chuid is mó

solas na gréine agus fothana. Go ginearálta, beidh íosmhéid faide cúl ar chúl idir áitribh 22 méadar i gceist chun príobháideacht a chosaint, ar mhaithe le solas na gréine, agus chun an iomarca amhairc a chosc. Déanfar breathnóireacht ar laghdúithe i gcás forbairtí urláir amháin agus/nó scéimeanna nuálaíochta ina féidir leibhéil cuí príobháideachta, solais na gréine agus solais nádúrtha a chruthú agus a bhaint amach.

Ainmneacha agus Uimhreacha an Eastáit

Tabharfar uimhreacha d'áitribh in eastáit tithíochta i gcomhréir le scéim uimhir agus ainm le bheith aontaithe leis an Údarás Pleanála roimh thús na forbartha. Beidh ainm an eastáit ar taispeáint ar bhealach suntasach soiléir ag bealach isteach an eastáit agus beidh comharthaíocht chuí ag ainmniú agus uimhriú cul-de-sacs aonair. Beidh ar fhorbairtí nua labhairt le Coiste Logainmneacha Chontae na Gaillimhe, agus ainm cuí a aithint don fhorbairt nua a léiríonn oidhreacht agus carachtar áitiúil an cheantair.

Measúnú ar Leagan Amach Tithíochta

Áit ina bhfuil talamh á fhorbairt i gcomhair tithíochta, beidh aird ar a leanas i measúnú ar an tairiscint:

- An gá go mbeidh seirbhísí talaimh agus poiblí úsáide ar bhealach eacnamaíoch;
- Dlús cuí;
- Oiriúnacht áiseanna pobail reatha agus sa todhchaí;
- Oiriúnacht na príobháideachta d'aonaid áitribh aonair;
- Sábháilteacht na leagain amach molta agus an acmhainn ag bóithre reatha chun forbairt don todhchaí a ionsú;
- Foráil cuí do pháirceáil cairr, pointí luchtaithe EV, spás oscailte, tírdhreachú agus plandáil;

- Comhtháthú le forbairt reatha agus caomhnú gnéithe ar an suíomh.

Ceannas

Ba chóir d’fhorbróirí ar mian leo forbairtí tithíochta a “Ghlacadh i gCeannas” ag an Údarás Áitiúil idirbheartú leis an bpearsanra ábhartha san Údarás Áitiúil maidir le riachtanais a ghabhann leis chun comhréireacht a chinntiú leis na caighdeáin cuí agus Bronnadh Ceada agus aistriú ordaithe seirbhísí, bóithre, srl a chinntiú i ndiaidh an fhorbairt a chríochnú. Ní bheidh gléasraí cóireála fuíolluisce aonair a fhreastalaíonn ar fhorbairtí tithíochta glactha i gceannas.

Eastáit Gan Chríochnú

Leanfar ag cur béime ar chríochnú agus comhdhlúthú rathúil na n-eastát sin i gcomhréir le aon Phleananna Réitithe Suímh. Beidh smachtaí dlúis, céimithe agus ard-dearaidh cuí ag teastáil i ngach lonnaíochtaí i gcomhair forbairtí tithíochta sa todhchaí.

Scáthanna iomarcacha

Beidh léaráidí sholas an lae agus scátha ag teastáil, le seoladh go dtí an Comhairle i ngach tairiscintí ina bhfuil foirgnimh ar airde suntasach bainteach leis nó ina bhfuil foirgnimh nua lonnaithe an-ghearr d’fhoirgnimh eile. Tabharfaidh sé sin eilimint smachta i gcásanna ina bhfuil an iomarca amhairc i gceist. Go ginearálta, ba chóir fad 22 méadar a bheith ann idir fhuinneoga trasna óna chéile. Beidh an deighilt sin méadaithe i gcomhair forbartha níos airde ná dhá urlár.

Stóráil Bhoscaí Bruscair

Beidh stóras cuí ag gach aonad tithíochta i gcomhair trí bhosca bruscair le rothaí. Ní mór d’aonaid tithíochta gan rochtain ar chúl stóras cuí a sholáthar do na boscaí bruscair os comhair na forbartha, in aonaid coimeádaithe mar is cuí. Le haghaidh aonaid tithíochta gan spás oscailte cuí, déanfar tacar trí bhosca bruscair x 240 lítir soláthraithe i gcomhair bloic 10 árasán. Ní mór gach stóras seachtrach, umair ola, srl a choinneáil ó limistéir poiblí le sciath cuí le claí nó ballaí ar airde oiriúnach.

Meascán Áitribh

Ní mór do gach scéimeanna tithíochta meascán cuí cineálacha tithíochta agus méideanna aonaid a sholáthar chun tacú le foráil go leor cineálacha tithíochta agus tionachtaí atá i gcomhréir le Treoirlínte d’Údarás Pleanála ar Fhorbairt Tithíochta Inbhuanaithe i Limistéir Uirbeacha.

De bharr nádúir athraithigh na próifíle aoise sa Chontae, teastaíonn a thuilleadh breathnóireachta ar riachtanais tithíochta do dhaonra ag dul in aois. Dóibh sin ar mian leo leanúint ina gcónaí go neamhspleách ina bpobal ach laghdú méide a dhéanamh, is riachtanach réimse roghanna lóistín tarraingteacha agus lonnaithe in áiteanna chuí a sholáthar, a cheadóidh dúinn déileáil le tearcúsáid tithe níos mó, go háirithe i gceantair níos bunaithe. Ní mór do dhearadh lóistín aird a thabhairt ar riachtanais na ndaoine a bhfuil míchumais acu.

Ceadaíonn tithíocht le inoiriúnaitheacht fadtéarmach agus acmhainn solúbthachta d’athrú de réir is a athraíonn cúinsí nó a fhásann teaghlaigh. Príomh-ghnéithe le tabhairt faoi deara i ndearadh tithe ná inoiriúnaitheacht a cheadaíonn d’athrú ar fhabraic foirgnimh agus solúbthacht a cheadaíonn do spáis freastal do réimse leathan úsáidí.

DLús Cónaithe	Aonaid Áitribh/Ha	Aonaid Áitribh/Acra	Suíomhanna Oiriúnacha Féideartha
Meánach go Ard	35-50	14-20	Lár an bhaile nó díreach in aice le moil iompair poiblí.

Íseal go Meánach	15-35	6-14	Ionaid na comharsanachta (go hiondúil laistigh 400m faide siúil ó phointe láir), bruachbhailte uirbeacha inmheánacha.
Íseal	5-12	2-6	Forimeall uirbeach, talaimh forimeallacha, limistéir le srianta acmhainne/comhshaoil

Tábla 15.1: Dlús Cónaithe

Caighdeán DM 3: Forbairtí Árasáin (Limistéir Uirbeacha)

Ba chóir do dhearadh forbartha árasáin a bheith treoraithe ag Caighdeán Deartha i gcomhair Árasáin Nua - Treoirlínte d'Údarás Pleanála (2018) (nó de réir nuashonraithe/glactha in ionad) maidir le gach ceisteanna a bhaineann le forbairt árasáin. Go ginearálta bíonn árasáin oiriúnach amháin i lár bailte.

Scéimeanna Tithíochta Iolraí i mBailte agus Sráidbhailte

Déanfar measúnú ar gach aighneachtaí i gcomhair forbairtí i limistéir uirbeacha ag tabhairt airde ar na caighdeáin leagtha amach sa chuid seo den Phlean Forbartha.

Ní mór go mbeidh faisnéis dearaidh nó ráiteas dearaidh san áireamh i dtairiscintí i gcomhair scéimeanna tithíochta suntasaí i gcomhréir le *Forbairt Tithíochta Inbhuanaithe i Limistéir Uirbeacha-Treoirlínte d'Údarás Pleanála 2009*.

Chun dearadh maith uirbeach a bhaint amach i bhforbairtí tithíochta, (lena n-áirítear forbairtí árasáin), ba chóir an 12 Prionsabal Dearaidh Uirbigh leagtha amach i *Lámhleabhar Dearaidh Uirbigh - Treoir Dea-Chleachtais 2009* (lena n-áirítear aon nuashonruithe/cáipéis glactha in ionad sin) a chur san áireamh i scéimeanna dearaidh.

Cáilíocht Leagain Amach agus Airdí Molta

Beidh cáilíocht an timpeallachta tithíochta rí-thábhachtach in inghlacthacht aighneachtaí pleanála do scéimeanna tithíochta iolracha. Ní mór leagan amach, airdí agus dearadh a bheith déanta chun atmaisféar láidir féiniúlachta, áite agus pobail a chothú. Déanfaidh an Comhairle iarracht chun ardchaighdeán dearaidh a bhaint amach trí fhorálacha na bpleananna reachtúla agus próisis bainistíochta forbartha. D'ainneoin sin, de réir leagtha amach ar an *DoEHLG Treoirlínte Fhorbartha Tithíochta Inbhuanaithe i Limistéir Uirbeacha 2009*, lena n-áirítear a cháipéis tionlacain *Lámhleabhar Dearaidh Uirbigh - Treoir Dea-Chleachtais 2009* - ina bhfuil caighdeán chomh híseal sin ag an ndearadh go n-eascaíonn sé i dtimpeallacht tithíochta faoi bhun an chaighdeáin, beidh cead diúltaithe.

15.2.4 Forbairt Tithíochta Eile (Tuaithe agus Uirbeach)

Caighdeán DM 4 - Sínte ar Thithe (Uirbeach agus Tuaithe)

Beidh ar shínidh molta:

- Go ginearálta, a bheith faoi réir an áitribh reatha ó thaobh méid, seachas i gcásanna éisceachtúla, téann síneadh níos mó le áitreabh reatha ina dhearadh agus mais;
- coibhneas fuinneoige a léiriú, ag mionsonrú críocha, uigeachta, ábhair agus datha mura moltar síneadh comhaimseartha ardchaighdeán agus deartha go nuálaíoch;
- mura bhfuil droch-thionchar acu ar chonláistí na n-áitribh in aice leis trí radharc iomarcach, scáthanna iomarcacha agus/nó aon tionchar físiúil ró-cheannasach; agus
- smaoinemh go cúramach ar chlúdach an tsuímh chun cailiteanas míchuí spáis príobháidigh a chosc.

Caighdeán DM 5 - Lóistín Coibhéiseach Spleách/Árasáin Muintire (Uirbeach agus Tuaithe)

Ba chóir do thairiscintí don lóistín sin a leanas a léiriú:

- Riachtanas bona fide don aonad sin;
- Nasc fisiceach leis an bpríomh-theach le rochtain díreach ar an bpríomh-áitreabh;
- Nach n-imríonn an tairiscint aon droch-éifeacht ar aon cheann de chonláistí an áitribh reatha nó conláistí an limistéir;

Gur féidir leis an lóistín aisiompú siar le bheith mar chuid den bhunteach nuair nach bhfuil sé áitrithe ag ball an teaghlaigh.

Beidh ar gach aighneachtaí d'fhorbairt árasáin teaghlaigh cloí leis na critéir a leanas:

- Comhdhéanfaidh an t-árasán cuid bunúsach den struchtúr an phríomh-thí le foráil rochtana díreach ar an gcuid eile den teach, i.e. gan a bheith scartha;
- Beidh an t-árasán measartha ó thaobh méid agus ní bheidh níos mó ná seomra leapa amháin aige (2 sheomra leapa i gcúinsí éisceachtúla). Ba chóir don aonad gan dul thar glanlimistéar urláir 50 méadar cearnach;
- Ní bheidh rochtain ar leithligh ag an árasán soláthraithe d'ardú tosaigh an áitribh;
- Ní bheidh aon foroinnt buan don spás gairdín/conláiste príobháidigh;
- Fanfaidh an t-árasán san úinéireacht chéanna leis an áitreabh reatha ar an suíomh. Maidir leis sin, ní bheidh an t-árasán ar cíos, díolta nó aistrithe ar bhealach eile, ní bheidh sé ach mar chuid den áitreabh ginearálta;
- Ceadóidh an dearadh molta don árasán aisiompú go hiomlán le bheith mar chuid den bhunteach nuair nach bhfuil sé áitrithe ag baill an teaghlaigh a thuilleadh;
- Mura bhfuil an suíomh nasctha le príomhlíonraí poiblí, ba chóir don chóras cóireála fuíolluisce reatha ar an suíomh a bheith in ann déileáil le aon lód breise ón árasán, agus mura bhfuil, ba chóir tairiscintí a sheoladh chun an lód breise a láimhseáil.

Caighdeán DM 6 - Garáistí Tithíochta (Uirbeach agus Tuaithe)

- Ba chóir don dearadh, foirm agus ábhair a bheith cúnata agus comhleanúnach leis an bpríomh-áitreabh ar an suíomh;
- Ba chóir do struchtúir a bheith dícheangailte agus suite ar chúl an tí áitribh agus lúiteiseach go físiúil i dtéarmaí méid, scála agus builc;
- Ba chóir áiseanna stórála a úsáid amháin chun na cuspóirí léirithe chun leas a bhaint as an áitreabh agus ní i gcomhair aon úsáide tráchtála, déantúsaíochta, tionsclaíoch nó spáis cónaithe mura bhfuil cead pleanála roimhe sin don úsáid sin

15.3 Saol agus Forbairt Tuaithe

15.3.1 Tithíocht Tuaithe

Caighdeán DM 7: Tithíocht Tuaithe

Chun bunús a thabhairt do riachtanas tithíochta tuaithe beidh an cháipéisíocht a leanas ag teastáil:

- Fírinniú don suíomh de réir molta;
- Léarscáileanna taifid talaimh agus cáipéisíocht ghaolmhar;
- Fianaise ar nasc áitiúil le limistéar;
- Aon sonraí breise ar féidir leo a bheith ag teastáil le linn aighneachta ag an Údarás Pleanála.

Caighdeán DM 8 – Rogha agus Dearadh Suímh

An treoraíocht a leanas a chur i bhfeidhm chun aighneachtaí pleanála a mheasúnú do thithíocht tuaithe:

Rogha agus Dearadh an tSuímh

- Ba chóir do scála, foirm, dearadh agus suíomh na forbartha a bheith íogair dá dtimpealachta agus comhtháiteach go físiúil le timpeallacht a fhála.
- Ba chóir foirmeacha dearaidh simplí agus ábhair a léiríonn dúchasach traidisiúnta a úsáid.
- Aird a thabhairt ar scála na bhfoirgnimh timpeall. Teastaíonn suíomh níos mó ó theach mór chun comhtháthú éifeachtach a chinntiú ina thimpeallachta (láithreach nó sa todhchaí, trí sciath pleanáilte
- D'fhéadfadh measúnú ar thionchar físiúil a bheith ag teastáil nuair a bhíonn an tairiscint lonnaithe in áit aitheanta mar “Bhealaigh Radhairc Cosanta/Radharcacha” i Measúnú ar Charachtar Tírdhreacha ar an gContae nó limistéir íogaireachta tírdhreacha ainmnithe Aicme 3 agus 4.
- Ba chóir do dhearadh, suíomh agus treoshuíomh áitribh nua a bheith sonrath don suíomh, ag freagairt do ghnéithe agus topagrafaíocht an tsuímh chun forbairt a chomhtháthú níos fearr leis an tírdhreach agus gnóthú gréine a optamú chun éifeachtacht fhuinnimh a uasmhádú leis.
- Ó thaobh suímh don fhorbairt nua, beidh air a bheith comhtháite leis an tírdhreach, ag úsáid gnéithe nádúrtha lena n-áirítear comhrianú reatha agus teorainneacha bunaithe ar an talamh agus gan a bheith i réim go físiúil ar an tírdhreach. (Níl gearrtha agus líonadh suímh inmhianach)
- Ba chóir d'fhoirgnimh nua meas a léiriú as comhthéacs an tírdhreacha agus gan bhac a chur ar radhairc álainn nó spéirlínthe le feiceáil ó phointí arda nó bóithre poiblí.
- Ba chóir do thithe níos mó (m.s. Os cionn 200sqm) réitigh dearaidh a chorprú chun mais agus scála físiúil a íosláhdú m.s. Fo-roinnte in eilimintí níos lú den fhoirm thraidisiúnta chun struchtúir builc a chosc.
- Plean simplí a úaid chun cruth glan dín a thabhairt - plean fada i réim ar phlean domhain. Mar sin, cuirtear cosc ar chruthanna builc.
- Nuair a bhíonn struchtúir dúchasacha sa suíomh cheana, ba chóir breathnú ar ath-úsáid a bhaint astu, nó b'fhéidir oiriúnú agus síneadh, in áit tosaíochta thar thógáil nua.
- Go ginearálta, bíonn cnuasú le foirgnimh tuaithe reatha níos fearr ná suíomhanna aonair.

Caighdeán DM 9 - Méideanna Suímh do Thithe Singil a Úsáideann Córais Cóireála Fuíolluisce Ar an Láthair

De ghnáth, teastaíonn íosmhéid 200m² i gcomhair tí singil chun cóireáil cuí a sholáthar

Don eisilteach, páirceáil, tírdhreachú, spás oscailte agus cothabháil ar chonláiste tuaithe. I gcomhair tithe níos mó ná 200m² méadófar an suíomh 10m² i gcomhair gach 1m² limistéir tí os cionn 200m². Is cás speisialta iad na tithe reatha agus forbairtí molta ar féidir leo Riachtanas Tithíochta Tuaithe a chruthú agus cloí le treoirlínte EPA, nuair nach féidir an t-íosmhéid a bhaint amach go hiomlán.

Caighdeán DM 10 - Forbairt Líneach

Is ceist fhorleathan í an forbairt líneach sa Chontae agus imríonn sí tionchar díobhálach ar charachtar an tírdhreacha tuaithe. Sonraíonn *Treoirlínte Tithíochta Tuaithe Inbhuanaithe* forbairt líneach mar ar a laghad cúig theach ar aon thaobh d'éadanas bóthair 250 méadair. Ní gá go mbeidh forbairt líneach freastalaithe ag rochtana aonair nó líne tógála leanúnach aonfhoirmeach a bheith ann. Is féidir le foirgnimh suite siar, tuislithe, nó ag uillinn agus le bearnaí eatarthú forbairt líneach a léiriú fós, má bhíonn éadanas coiteann nó nasc físiúil acu.

I gcásanna ina gcruthódh forbairt foirm líneach sínte don fhorbairt, ní bheidh freagra dearfach ar an tairiscint.

Breithneofar iarratasóirí go fabhrach más é seo an t-aon láithreán faoi úinéireacht teaghlaigh atá ar fáil (níl feidhm ag 5 nó níos mó i 250m sa chás seo).

Caighdeán DM 11 - Cábáin Adhmaid

Ní tíopeolaíochtaí dúchasacha iad Cábáin Adhmaid nó struchtúir deartha ar bhealach cosúil faoin tuath i nGaillimh agus ní cheadaítear iad ach i gcásanna an-teoranta nuair a cheadaíonn suíomh agus tírdhreach úthúil iad (m.s. D'fhéadfadh go mbeadh acmhainneacht ag cábáin adhmaid i suíomh coillearnaí).

Caighdeán DM 12: Tírdhreachú

Ba chóir tairisceana tírdhreachaithe a sheoladh le gach aighneachtaí pleanála chun forbartha agus ní mór go mbeidh sceideal speicis plandaí dúchasacha agus tréimhse chur i bhfeidhm leo'.

Caighdeán DM 13 - Cnuasú Tuaithe ar thalaimh neamh-sheirbhísithe i Sráidbhailte

Déanfar smaointeoireacht ar fhorbairt chnuasaigh tuaithe le cúig áitreabh nó níos lú laistigh loirg sráidbhailte neamh-sheirbhísithe reatha, laistigh teorainneacha luais 60km agus seirbhísithe ag cosáin poiblí chun ailtéarnach a sholáthar ar thithíocht tuaithe aonair (ie. gan shéarach poiblí) faoi réir a leanas:

- a) Ba chóir don mhéid comhthéacs agus timpeallacht thógtha an tsuímh a léiriú. Ní mór don leagan amach molta baic oiriúnacha don suíomh agus comhthéacs timpeall a chinntiú, ag cinntiú freisin gur féidir íosmhéid faide scartha i gcomhair infreastruchtúir fuíolluisce a bhaint amach i gcomhréir le Cód Cleachtais EPA um Chóireáil Fuíolluisce agus Córais Diúscartha a fhreastalaíonn ar an teach singil.
- b) Beidh ráiteas dearaidh leis an aighneacht agus beidh sé ag teastáil chun a léiriú conas a bheidh an tairiscint comhtháite mar is cuí leis an sráidbhailte.

- c) Ní mór pointe rochtana singil a sholáthar ón mbóthar poiblí, deartha i gcomhréir le prionsabail agus caighdeáin leagtha amach sa ‘Lámhleabhar Dearaidh do Bhóithre agus Sráideanna Uirbeacha’ (2013).
- d) Ní mór gach teach áitribh a bheith freastalaithe ag a chóras cóireála fuíolluisce aonair ar an suíomh, le bheith deartha, tógtha agus coinneáilte i gcomhréir le ‘Cód Cleachtais EPA um Chórais Cóireála agus Diúscartha Fuíolluisce do Thithe Singil’ i bhfeidhm le linn na haighneachta.

15.3.2 Talmhaíocht

Caighdeán DM 14: Foirgnimh Talmhaíochta

I ndéileáil le aighneachtaí pleanála do na foirgnimh sin, tabharfaidh an tÚdarás Pleanála aird ar:

A) Dearadh agus Leagan Amach

Cáilíocht an dearaidh agus leagan amach an choimpléisc feirme. Nuair is féidir, ní mór foirgnimh nua a lonnú laistigh nó in aice leis an gcoimpléasc feirme. Ní mór d’fhoirgnimh a bheith ar scála íosmhéid agus molfar ábhair ar dhathanna fann.

B) Conláiste Tithíochta

Gaireacht le aon teach áitribh reatha.

C) Rochtain ar Bhóthar Poiblí

Rochtain sábháilte ar bhóithre poiblí

D) Tírdhreach Tuaithe

Asamhlú na bhfoirgneamh isteach sa tírdhreach tuaithe trí mheán suímh cuí, dathú seachtrach, sciath agus crios foscaidh.

Caighdeán DM 15: Eisilteach Talmhaíochta

Leagann *Rialacháin an Aontais Eorpaigh (Dea-Cheachta Talmhaíochta um Chosaint Uiscí) 2014* na riachtanais stórála d’eisiltigh feirme agus íosmhéid ama coinneála chun dramhaíl feirme a stóráil. Baileofar gach dramhaíl salach sula ndéantar a thuilleadh cóireála orthu nó sula bhfuil siad scaipthe ar talamh i gcoinníollacha aimsire oiriúnacha.

Seo a leanas riachtanas an cheada pleanála:

- Ríomhaireacht dearaidh;
- Ríomhaireacht dearaidh a thacaíonn le rogha toirt nó stórais ar leith agus mionsonraí ar an limistéar scaipthe.

Caighdeán DM 16: Gairneoireacht

I ndéileáil le aighneachtaí pleanála don leithroinnt sin, tabharfaidh an tÚdarás Pleanála aird ar:

- (i) Suíomh an talaimh is gá a lonnú laistigh nó díreach in aice le imeall an bhaile/sráidbhaile nó inrochtana go héasca do chónaitheoirí baile nó sráidbhaile ar leith; agus

(ii) Soláthar cuí uisce agus áiseanna páirceála.

15.3.3 Foraoiseacht

Caighdeán DM 17 - Forbairt Fhoraoiseachta

Ní mór d'fhoráil agus coinneáil na gcrann cloí le riachtanais Lámhleabhair Caighdeáin agus Nósanna Imeachta 2015 (lena n-áirítear aon cháipéis nuashonraithe/glactha in ionad). Ba chóir d'aon tairiscintí d'fhorbairt fhoraoiseachta aird a thabhairt ar na treoirínte a leanas foilsithe ag an Seirbhís Foraoiseachta:

- Treoirínte Foraoiseachta agus Tírdhreachaithe;
- Treoirínte Foraoiseachta agus Cáilíochta Uisce;
- Treoirínte Foraoiseachta agus seandálaíochta;
- Treoirínte Bithéagsúlachta Foraoiseachta;
- Treoirínte Comhshaoil agus Fómhair.

15.3.4 Fiontar Tuaithe

Caighdeán DM 18: Fiontar Tuaithe

Smaoineoidh an Comhairle ar fhiontair tuaithe, agus forbairt acmhainní (amhail talmhaíocht, earnáil agraibhia, agraturasóireacht, iascaireacht thráchtála, uisceshaothrú, turasóireacht mhuirí, foraoiseacht, bithfhuinneamh, tionscal eastósctha, sos, oidhreacht chultúrtha, earnáil fiontais mhuirí, taighde agus anailís) agus acmhainní fuinnimh inathnuaite (amhail gaoithe/fuinneamh na farraige) i gceantair tuaithe agus an chósta laistigh an Chontae faoi réir breathnóireachtaí pleanála cuí agus forbairt inbhuanaithe agus beidh a leanas leis:

A) Foirgnimh Reatha

An tiontú ar fhoirgnimh feirme reatha i gceantair tuaithe chun cuspóirí fostaíochta ar scála beag faoi réir an pholasaithe.

B) Tionscal Gaolta leis an Talmhaíocht

Tionscal gaolta leis an talmhaíocht, a bhaineann le próiseáil ar tháirgí feirme nach bhfuil oiriúnach do shocrú uirbeach agus inbhuanaithe don chomhshaoil.

c) Gnónna Bainteach le Feirm

Gnónna a bhaineann go díreach le feirmeoireacht, amhail seirbhísiú agus deisiúchán ar innealra feirme, míntíriú talaimh, obair dhraenála, Conradh talmhaíochta srl., nuair nach spreagfaidh sé droch-éifeachtaí comhshaoil, le rochtain sábháilte agus gan dochar don chonláiste tithíochta.

Rachaidh an t-eolas a leanas le aon aighneacht:

- An cineál gnó molta;
- Nádúr agus fairsinge na hoibre;
- Cúis don suíomh (m.s. an fáth nach raibh sé molta laistigh ionaid lonnaithe, srl.);
- Leibhéal tráchta measta ginte ag an tairiscint, inrochtaineacht, agus carrchlós;

- Éifeachtaí ar chonláistí d'áitritheoirí in aice leis, go háirithe maidir le uaireanta oibre, torainn agus suaithheadh ginearálta;
- An dteastaíonn ón tairiscint go mbeidh táirgí seachadta/seolta agus mionsonraí air sin;
- Socrúcháin do stóráil agus bailiúchán dramhaíl. (Ní mór ábhair úsáidte nó táirgí déanta, seirbhísithe nó deisithe sa ghnó bunaithe sa bhaile a stóráil laistigh san fhoirgneamh).
- Ba chóir gan aon táirgí déanta, seirbhísithe nó deisithe a chur ar taispeánt ar bhealach infheicthe lasmuigh den suíomh.
- Ba chóir gan aon droch-éifeachtaí a bheith ar chonláistí na n-áitreabh timpeall.

15.3.5 Forbairt Eastóscach

DM Caighdeán 19: Forbairt Eastóscach

Measfar go bhfuil na sonraí seo a leanas lárnach maidir le cinneadh ar aon iarratas ar chead pleanála le haghaidh forbartha eastóscaí:

a) Treoirínte

Comhlíonadh na bhforálacha agus na treorach, de réir mar is cuí, atá le fáil in Alt 261 den Acht *um Pleanáil agus Forbairt 2000 (arna leasú)*, le hAlt 74 agus Alt 75 den Acht *um Pleanáil agus Forbairt 2000 (Leasú) 2010*, *Treoirínte an RCORÁ um Chairéil agus Áiseanna Coimhdeacha 2004* agus *Treoirínte an GCC um Bainistíocht Chomhshaoil san Earnáil Eastóscach 2006*. Sa chás go bhféadfadh tionchar a bheith ag forbairtí eastóscacha ar oidhreacht seandálaíochta nó ailtireachta, caithfear aird a thabhairt ar *Threoirínte um Caomhantas Ailtireachta DAHG 2011 agus ar Chód Cleachtais Seandálaíochta 2009* (lena n-áirítear aon doiciméad nuashonraithe /a ghabhann ina n-ionad) agus iarratais ar phleanáil á meas. Ba cheart tagairt a dhéanamh freisin do na *Treoirínte Oidhreachta Geolaíochta don Tionscal Eastóscach 2008* (lena n-áirítear aon doiciméad nuashonraithe/a ghabhann ina n-ionad) agus an Treoir ar Bhithéagsúlacht sa Tionscal Eastóscach (SPNF).

b) Úinéireacht Talún

Méid úinéireachta talún. Ba chóir sonraí a chur isteach ina dtaispeántar an láithreáin atá beartaithe maidir le gach talamh sa chomharsanacht a bhfuil leas ag an iarratasóir ann.

c) Sil-leagan

Nádúr de gach sil-leagan. I measc na sonraí atá le cur isteach tá: doimhneacht barrithreach, foithreach, ró-ualach agus ábhar, ag pointí éagsúla ar an láithreán; léiriú ar an gcineál mianraí, atá beartaithe lena n-eastóscadh; ráiteas maidir le cibé an bhfuil an mháthair-charraig as a mbaintear an mianra oiriúnach le haghaidh úsáidí eile nó nach bhfuil; agus an méid iomlán réamh-mheasta carraige agus mianraí a fhéadtar a eastóscadh ar bhonn tráchtála ar an láithreán.

d) Modhanna

Na modhanna tochailte agus innealra a úsáidfear. Sna sonraí atá le cur isteach caithfear na hoibreacha forbartha láithreáin uile bheith san áireamh, lena n-áirítear; an modh oibre atá beartaithe; aon réimsí tochailte atá ann nó atá beartaithe; céimeanna na hoibre beartaithe; suíomhanna aon linnte socraíochta, ábhar dramhaíola agus/nó stoc-charnadh ábhar; modhanna chun barrithir, fo-ithir agus ró-ualach a bhaint agus a stóráil; srl.

e) Táirgeadh

Cainníochtú na táirgeachta in am ar leith. Sna sonraí atá le cur isteach caithfear an próiseas táirgthe beartaithe atá le húsáid a áireamh, na ceanglais uile maidir le hionchuir uisce, leictreachais agus/nó ionchuir eile sa phróiseas táirgthe agus aon mholadh maidir le cóireálacha ceimiceacha nó eile.

f) Maolú

Modhanna chun an tionchar ar an gcomhshaol a laghdú. Sna sonraí atá le cur isteach caithfear bheith san áireamh measúnú ar thionchair fhéideartha ar acmhainní uisce, ar thaitneamhacht chónaithe agus amhairc (lena n-áirítear tionchair thorainn, dheannaigh agus thonnchreatha), ar bhithéagsúlacht agus aon chúinsí ábhartha eile mar aon le tograí iomchuí chun iad a mhaolú.

Ba cheart na nithe seo a leanas a bheith ag gabháil le tograí forbartha, nuair is iomchuí:

- Staidéar Bunlíne Uisce Dromchla ar chúrsaí uisce i gcomharsanacht an láithreáin;
- Measúnú Hidreolaíoch Geolaíochta ar thionchar sreafaí screamhuisce sa cheantar agus ar thionchar soláthairtí uiscí tobair sa cheantar.

g) Rochtain

Bealaí feithiclí ón láithreán go mórbhealaí tráchta agus an tionchar ar na líonraí bóithre tadhla. Sna sonraí ar cheart a áireamh tá modh, líon agus meáchan trucaílí nó feithiclí eile a úsáidtear chun ábhair a iompar agus aon mholadh maidir le leathán trucaílí nó níocháin.

D'fhéadfadh go n-éileodh an Chomhairle Measúnú Tionchair Tráchta agus Iniúchadh Sábháilteachta ar Bhóithre (le hullmhú ag measúnóir ceadaithe) le haghaidh gach forbartha nua. Féadfaidh an Chomhairle Ranníocaíocht Speisialta a éileamh de réir Alt 48 den *Acht um Pleanáil agus Forbairt, 2000*, arna leasú, le haghaidh oibreacha uasghrádaithe/feabhsúcháin feadh chonair bhealaigh an chairéil, chun an fhorbairt atá beartaithe a éascú.

h) Athshlánú

Scéim athshlánaithe agus iarchúraim. Ba cheart go n-áireofaí sna sonraí atá le cur isteach tuarascáil le pleannanna agus rannáin ina sonraítear: an tírghné críochnaithe a bhfuiltear ag súil leis agus na cóireálacha dromchla/tírdhreacha, de gach céim agus den tochailt iomlán araon; cáilíocht agus riocht na barrithreach agus an ró-ualaigh; oibreacha athshlánaithe beartaithe; cineál agus suíomh aon fhásra atá beartaithe; modh atá beartaithe don mhaoiniú agus do sheachadadh oibreacha athchóirithe/athshuímh; srl.

Éileoidh an Chomhairle go mbeidh plan athchóirithe mionsonraithe agus tograí iarchúraim ag gabháil le gach togra forbartha a chuirfear ar aghaidh de réir a chéile. Cinnteoidh an plan athchóirithe go ndéanfar an tírdhreach a athbhunú maidir lena charachtar bunaidh agus ag tagairt don Mheasúnú ar Charachtar Tírdhreacha do Chontae na Gaillimhe agus mar a ionchorpraíodh in Aguisín 4 den phlean seo. Beidh costáil mhionsonraithe ar an obair arna cur i gcrích ag suirbhéir cáilithe ag gabháil leis an bplan athchóirithe.

Cuirfidh an Chomhairle banna i bhfeidhm, de réir mar is iomchuí chun na hoibreacha athchóirithe a chur i gcrích go sásúil. Féadfar an láithreán a oiriúnú le haghaidh úsáidí éagsúla ag brath ar leibhéal an eastósctha agus beidh sé ag teacht leis an Údarás Pleanála agus le breithniú an phobail áitiúil.

i) Staidéar Tionchair Timpeallachta (STT)

Aon Staidéar Tionchair Timpeallachta lena n-áirítear aon STT feabhais a cheanglaítear le reacht. Ba cheart go gcinnteodh STT go dtugtar aghaidh go soiléir ar gach tionchar maidir le hoidhreach, an comhshaol, bithéagsúlacht, cosaint screamhuisce, srl. agus go gcuirtear bearta maolaithe iomchuí san áireamh.

j) Cóngaracht

Cóngaracht d'fhorbairtí eile. Ba cheart go n-áireofaí sna sonraí atá le cur isteach suíomh na bhforbairtí uile atá ann cheana i gcomharsanacht an láithreáin a bhféadfadh oibreacha forbartha láithreáin, oibríochtaí eastóscacha agus/nó gluaiseachtaí tráchta dá bharr difear a dhéanamh dóibh.

k) Tírdhrechtú agus Sciathadh

Tograí tírdhrechtaithe agus sciata. Ba cheart go n-áireofaí sna sonraí atá le cur isteach táscaire ar chrainn nó sciathadh eile atá ann cheana atá le coinneáil nó a bhaint agus aon sciathadh, féar nó plandáil crainn nó toir, chomh maith leis na tograí lena gcothabháil.

l) Oidhrecht agus Bithéagsúlacht

D'áireofaí le tograí maidir le hoidhrecht agus bithéagsúlacht aon mholadh go ndéanfaí an láithreán a mheas mar chuid d'oidhrecht gheolaíoch an Chontae agus aon bhearta atá beartaithe maidir le cosaint agus cur chun cinn an chomhshaoil agus na bithéagsúlachta, lena n-áirítear aon mholadh le haghaidh athshlánúcháin. Éileoidh an Chomhairle Measúnú Tionchair Éiceolaíoch ar gach togra laistigh nó gar do SPA, SAC nó NHA. Sa chás go dtagann forbairt cairéil faoi ainmniú ainmniúcháin caomhnaithe, moltar don fhorbróir dul i gcomhairle leis an ROPRÁ sula ndéanfaidh sé iarratas. Ba chóir fianaise ar chomhairliúchán den sórt sin a chur faoi bhráid an Údaráis Phleanála ag céim an iarratais. Beidh sé ina cheanglas freisin go ndéanfar gach togra nua ar dóigh dóibh tionchar a bheith aige ar SAC nó SPA a scagadh maidir le cibé an bhfuil gá le dul i mbun Treorach maidir le Gnáthóga nó nach bhfuil. Ceanglóidh an Chomhairle ar oibreoir an chairéil Córas Monatóireachta Comhshaoil a chur i bhfeidhm, chun monatóireacht a dhéanamh ar gach caighdeán comhshaoil (torann, deannach, pléascadh srl.) ar bhonn leanúnach.

m) Slándáil an tSuímh

Teorainn/fál slándála. Cuirfear isteach sonraí iomlána maidir le teorainn imlíne na gcairéal a dhaingniú agus beidh siad comhaontuithe leis an Údarás Pleanála mar chuid den phróiseas pleanála.

15.4 Fiontar Eacnamaíoch agus Miondíol

I gCaibidil 5 Forbairt Fostaíochta, Fiontar agus Miondíola leagtar amach na Cuspóirí Beartais maidir le forbairtí den sórt sin, agus tá na caighdeáin bhreise a bheidh le comhlíonadh leagtha amach thíos.

DM Caighdeán 20: Tionscail/Tráchtála

Ceanglófar ar fhorbairt thionsclaíoch, fhiontar tráchtála agus mhiondíola na híoscheanglais a shásamh maidir le déanamh áite, fearann poiblí, dearadh, leagan amach, rochtain, tírdhrechtú, plandáil crann, cóireáil teorann, soláthar uisce, diúscairt uisce dromchla, diúscairt fuíolluisce, dramhaíl sholadach, limistéir stórála sciata, sábháilteacht dóiteán, rialú boladh, rialú astaíochtaí, soilsiú, páirceáil, spás gluaiseachta, spás luchtaithe agus díluchtaithe, éifeachtúlacht fuinnimh agus bithéagsúlacht. Ba cheart aire a thabhairt agus limistéir pháirceála a leagan amach chun coinbhleacht idir gluaiseachtaí feithiclí an chustaiméara, feithiclí earraí agus coisithe a sheachaint.

Forbairtí Tráchtála

Beidh forbairtí tráchtála faoi réir phleanáil agus fhorbairt cheart an cheantair, go sonracha na ceanglais seo a leanas:

- *Comharthaí Fógraíochta* - Beidh comharthaí fógraíochta teoranta d'ainm na bunáochta a phéinteáil ar aghaidh an fhoirgnimh nó a ghreamú ar aghaidh an fhoirgnimh agus iad a shoilsiú, más gá, le foinse

solais sheachtrach a dhéanfar a shuiteáil ionas nach gcuirfidh sé dalladh ar úsáideoirí bóthair nó nach gcuirfeadh sé isteach ar úinéirí de réadmhaoin chónagarach;

- *Amanna Oibriúcháin* - I gcás bialann “beir leat” atá ceadaithe agus a chuireann bia te ar fáil is é an t-am dúnta ná 12.30rn;
- *Comhlaí Slándála* - Ní cheadófar comhlaí rollaithe a chuirtear go seachtrach ar an aghaidh thosaigh. Beidh aon scáileáin slándála riachtanacha laistigh d’fhuinneoga an tsiopa;
- Clúdach Láithreáin: —Maidir le stór amháin nó 6m ar airde, ní rachaidh sé thar 75% de ghnáth; —Maidir le dhá stór nó 9m ar airde, ní rachaidh sé thar 60% de ghnáth; —Maidir le trí stór nó 12m ar airde, ní rachaidh sé thar 50% de ghnáth;

Forbairt Tionscail

Glacfar leis nach gceadófar ach próisis thionsclaíocha de mhéid iomchuí agus nach mbeidh a nádúr ina chúis le núis nó le díobháil do thimpeallacht chónaithe cheannasach na mbailte agus na sráidbhailte. Beidh forbairtí tionscail faoi réir phleanáil agus fhorbairt cheart an cheantair, agus faoi réir na gceanglas seo a leanas go sonrath:

- *Uaireanta Oibriúcháin* - Déanfar na huaireanta oibriúcháin tionsclaíoch a rialú nuair is dóigh go ndéanfaidh siad díobháil do thaitneamhachtaí comhshaoil lena n-áirítear taitneamhacht chónaithe;
- *Leibhéil Torainn* - Ní rachaidh leibhéil torainn thar 55 dB (a) Leq nuair a thomhaistear iad ag teorainn an láithreáin;
- *Bainistíocht/Stóráil Dramhaíola* - Déanfar soláthar ar an láithreán i gcomhdhúil scagtha le haghaidh dramhaíola gearrthearmaí agus stóráil agus deighilt go dtí go ndéanfar í a bhailiú agus a dhiúscairt. Ní mór soláthar leordhóthanach a bheith ann chun dramhaíl deighilte a stóráil (bithdhramhaíl/ábhair in-athchúrsáilte tirim/ dramhaíl iarmharach) go dtí go mbailítear í;
- *Comharthaí Fógraíochta* - Beidh comharthaí fógraíochta teoranta d’ainm na bunáochta a phéinteáil ar aghaidh an fhoirgnimh nó a ghreamú ar aghaidh an fhoirgnimh agus iad a shoilsiú, más gá, le foinsé solais sheachtrach a dhéanfar a shuiteáil ionas nach gcuirfidh sé dalladh ar úsáideoirí bóthair nó nach gcuirfeadh sé isteach ar úinéirí de réadmhaoin chónagarach;
- *Dlús* - De ghnáth ní rachaidh clúdach an láithreáin thar 75% ná ní rachaidh an cóimheas plota thar 1:2;
- *Tírdhreachtú* - Beidh gá le scéim chuimsitheach phlandála a ullmhófar ar bhonn gairmiúil don láithreán.

Rachaidh an tÚdarás Pleanála i gcomhairle freisin le Pleananna Ceantair Áitiúla ábhartha nuair is iomchuí a d’fhéadfadh baint a bheith acu le láithreáin thionsclaíocha/tráchtála/fiontar agus miondíola lena n-áirítear clúdach an láithreáin, cóimheas limistéar an phlota agus riachtanais spáis oscailte phoiblí.

Gníomhaíochtaí Eacnamaíocha Baile-Bhunaithe

D’fhéadfadh go ndéanfar gníomhaíocht eacnamaíoch sa bhaile a mheas. Caithfidh an úsáid a bheith coimhdeach ó thaobh scála agus nádúir an aonaid chónaithe, ní fhéadtar cuairteoirí gaolmhara bheith ann agus ní bheidh aon tionchar ar thaitneamhacht chónaithe in aice láimhe.

DM Caighdeán 21: Aghaidheanna Siopaí

A éileamh go mbeidh dearadh nua d’aghaidh shiopa ar chaighdeán dearaidh den scoth a urramaíonn carachtar agus oidhreacht ailtireachta an tsráid-dreacha atá ann cheana.

Ba chóir aghaidheanna siopaí stairiúla a choinneáil agus a athchóiriú, nuair is féidir. Ba cheart gnéithe den sórt sin ar nós áirsí, sreangchúrsaí, mionsonraí plástair nó éadan agus lúibíní atá ann cheana a mheas sa dearadh nua agus de ghnáth níor cheart go gcuirfeadh athruithe inmheánacha nua nó

fógraíocht bheartaithe isteach ar na sonraí sin. De ghnáth ní mholtar aistriú mórdhíola a dhéanamh ar rindreáil ar shráid-dreach.

Spreagfar dearadh comhaimseartha éadan siopa, nuair is cuí. Ba cheart go n-áireofaí le leideanna dearaidh aghaidheanna siopaí nua-aimseartha na buneilimintí éadan siopa, éadan piléir bhalla agus ardúch stalla/boinn agus ba cheart go mbainfidís úsáid as mionsonraí ailtireachta ar ardchaighdeán agus as ábhair cháilíochta a oireann do mhéid na n-oscailtí fuinneoige.

Ceanglófar ar mholtaí le haghaidh aghaidheanna siopaí nua / leasaithe na critéir seo a leanas a chomhlíonadh:

- De ghnáth, srian a chur le húsáid scannáin, greamáin ghreamaitheacha agus aon scagadh eile a théann salach ar limistéar gloinithe fuinneoige aghaidhe siopa ina mbíonn tionchar diúltach aige ar an sráid-dreach.
- A éileamh go mbeidh comhlaí slándála ar aghaidheanna siopaí nua (nuair is gá) trédhearcach agus curtha taobh thiar de ghloiniú fuinneoige éadan an tsiopa,
- Ba cheart go mbeadh soilsiú comharthaíochta éadan, aghaidheanna siopaí nó gnéithe ailtireachta sainiúla discrídeach agus teoranta do spotsolais, shoilsiú stiallacha íostach, nó soilsiú stráice faoi cheilt. Maidir leis seo, de ghnáth ní cheadaítear éadain shoilsithe agus comharthaí soilsithe go himmheánach.
- A chinntiú nach n-úsáidtear lógónna corparáideacha (nó lógónna eile dá samhail), dearáí soilsithe agus dathanna sa chás go gcuirfeadh sé isteach ar charachtar agus oidhreacht ailtireachta an tsráid-dreacha.

DM Caighdeán 22: Stáisiún Pheitril

Agus iarratais phleanála ar stáisiún seirbhíse á meas, cuirfear na breithnithe seo a leanas san áireamh:

- Tá an áit is fearr le haghaidh stáisiún peitril laistigh den luasteorainn 50-60km i ngach lonnaíocht.
- De ghnáth níor chóir go mbeadh níos mó ná 100 méadar cearnach d'achar urláir glan ag aonad Réamhchúirte / Aonad Miondíola an stáisiún pheitril. I gcás go n-iarrfar méadú ar an gcaighdeán seo, beidh feidhm ag an gCur Chuige Seicheamhach i leith forbairt miondíola i.e. déanfar an eilimint mhiondíola a mheas cosúil le hiarratas ar fhorbairt miondíola neamhspleách san áit chéanna.
- Ba chóir siopaí stáisiún pheitril a dhearadh agus a shuíomh chun rochtain shábháilte do choisithe agus do rothair a éascú, le rochtain gan chosc ar fheithiclí seachadta. Ba cheart na gnéithe sábháilteachta a bhaineann le cúrsaíocht agus páirceáil laistigh de réamhchúirt an stáisiún a thaispeáint go hiomlán (ie. Anailís Autotrack, TTA agus Iniúchadh Sábháilteachta).
- Tógfar balla íseal ar airde thart ar 0.6 méadar feadh an éadain lena gceadaítear do dhá phointe rochtana agus gach ceann acu 8 méadar ar leithead;
- Ba chóir go mbeadh dearadh agus leagan amach na stáisiún seirbhíse agus na réamhchúirteanna ar ardchaighdeán agus ba chóir iad a chomhtháthú leis an timpeallacht thógtha máguaird. In ionaid uirbeacha, áit ar dóigh go mbeadh tionchar suntasach ag an bhforbairt ar charachtar stairiúil nó ailtireachta an cheantair, b'fhéidir nach mbeadh úsáid dearáí corparáideacha caighdeánacha agus comharthaíochta inghlactha.
- Ba chóir go mbeadh soilsiú réamhchúirte, lena n-áirítear soilsiú ceannbhrait, ar an láithreán agus níor cheart go gcuirfeadh sé isteach ar thaitneamhachtaí an cheantair.
- Ba cheart seirbhísí coimhdeacha ar nós sheirbhísí niteora gluaisteán a shuíomh ionas nach mbeidh scuaine ar an ngréasán bóithre poiblí ná nach mbeidh tionchar diúltach acu ar thaitneamhachtaí cónaithe comharsanacha.

- Ba cheart pointe / pointí luchtaithe tapa EV a sholáthar agus iad a theorannú go soiléir le comharthaíocht chuí, i gcomhar le líonraí BSL.
- Déanfar stáisiúin seirbhíse agus saoráidí páirceála trucail gaolmhara in áiteanna ar bhóithre náisiúnta nó gar dóibh a mheas ag féachaint do na Treoirlínte um Pleanáil Spásúil agus Bóithre Náisiúnta d'Údaráis Phleanála (2012).

15.5 Iompar agus Gluaiseacht

Sa Rannán seo leagtar amach na caighdeáin iompair le haghaidh forbartha sa Chontae. Mar chuid den straitéis chun tacú le comhtháthú úsáid talún agus iompair agus aistriú módúil ó spleáchas ar an gcarr príobháideach a chur chun cinn, áireofar i bhforbairtí nua, a mhéid is féidir, soláthar do mhodhanna inbhuanaithe iompair ar nós siúlóide, rothaíocht, agus iompar poiblí.

Ba cheart na caighdeáin seo a léamh mar aon leis an treoir náisiúnta atá ann cheana, ina gcuimsítear na foilseacháin seo a leanas:

- Lámhleabhar Dearaidh do Bhóithre agus Sráideanna Uirbeacha (DMURS);
- An tAcht um Thrácht ar Bhóithre, 1994 (arna leasú);
- Lámhleabhar Comharthaí Trácht, an Roinn Iompair, Turasóireachta agus Spóirt;
- Na Rialacháin um Thrácht ar Bhóithre, 1997-2012;
- DN-GEO-03030 - Treoir maidir le Mionfheabhsúcháin ar Bhóithre Náisiúnta;
- Treoirlínte um Bainistíocht Trácht;
- Forbairt Chónaithe Inbhuanaithe i gCeantair Uirbeacha: Treoirlínte d'Údaráis Phleanála;
- Lámhleabhar Náisiúnta um Rothaíocht;
- Taisteal Níos Cliste;
- Foilseachán TII / Lámhleabhar Dearaidh do Bhóithre agus Droichid;
- Moltaí maidir le hOibreacha Forbartha Láithreán do Cheantair Thithíochta;
- Pleanáil Spásúlachta agus Bóithre Náisiúnta: Treoirlínte d'Údaráis Phleanála;
- Foilseachán TII PE-DDV-02046 Nótaí Treorach um Measúnú Iompair Ceantarbhunaithe (ABTA);
- Treoirlínte um Measúnú Trácht agus Iompair (TTA) TII (2014);
- Measúnú Tionchair ar Shábháilteacht ar Bhóithre (RSIA), Foilseachán TII PE-PMG-02001 Measúnú Tionchair Sábháilteachta ar Bhóithre;
- Iniúchadh um Shábháilteacht ar Bhóithre: Foilseachán TII GE-STY-01024 Iniúchadh Sábháilteachta ar Bhóithre;
- DNGEO-03084 Cóireáil de Chriosanna Trasdula chuig Bailte agus Sráidbhailte ar Bhóithre Uirbeacha;
- Treoir maidir le Pleananna Taistil Éifeachtacha chuig an Ionad Oibre a Bhaint Amach d'Údaráis Áitiúla;
- Pleananna Taistil san Ionad Oibre Treoir d'Fheidhmeoirí agus
- Treoir Dhea-Chleachtais Tréscailteachta.

15.5.1 Comhtháthú Úsáid Talún agus Iompar

DM Caighdeán 23: Siúlóid agus Rothaíocht

Má chuirtear áiseanna siúlóide agus rothaíochta tarraingteacha ardchaighdeáin ar fáil atá inrochtana, sábháilte agus nasctha go maith leis na sráideanna agus na comharsanachtaí máguaird, d'fhéadfadh

méadú teacht ar líon na ndaoine a roghnaíonn na háiseanna seo a úsáid. Beidh na háiseanna seo ina gcuid lárnach de dhearadh aon bhóithre nua.

Dearfar cosáin chun ligean do choisithe siúil i gcompord, beidh leithead de 2 mhéadar ar a laghad eatarthu, agus freastalóidh siad ar dhaoine a bhfuil fadhbanna soghluaisteachta acu agus orthu siúd a bhfuil lagú amhairc orthu.

Dearfar cosáin rothaíochta de réir na *dTreoirlínte um Bainistíocht Tráchta agus an Lámhleabhar Rothaíochta Náisiúnta* agus cuirfear ar fáil iad ar gach bóthar artaireach /dáileacháin nua agus nascbhóithre mura bhfuil bealach malartach oiriúnach ar fáil. Dearfar bóithre áitiúla chun an luas a laghdú agus na feithiclí agus an bóthar a dhéanamh níos sábháilte d'úsáideoirí bóithre eile lena n-áirítear rothaithe. Soláthraíonn sé seo deiseanna chun spás roinnte a chruthú do rothaithe agus do mhótarfheithiclí. Soláthrófar soilsiú sráide feadh cosáin agus rotharbhealaí de réir na moltaí in *'Oibreacha Forbartha Láithreáin do Cheantair Thithíochta' (RCORÁ)* agus aon fhoilseachán nó leasú ar an doiciméad seo a dhéanfar amach anseo.

DM Caighdeán 24: Líonra Bus

Áireofar le haon uasghrádú nua nó uasghrádú ar bhóithre atá ann cheana nó forbairt limistéar cónaithe agus fostaíochta ar mhórscála soláthar do bhonneagar bus lena n-áirítear stadanna bus, scáthláin agus leataobh a chuirfeadh feabhas ar sholáthar iompair phoiblí.

Aontófar soláthar na n-áiseanna seo i gcomhairle leis an gComhairle agus leis an Údarás Náisiúnta Iompair. Beidh suíomh na scáthláin bus ag comhlíonadh riachtanais na n-úsáideoirí ach féachfaidh siad freisin le comhtháthú isteach sa sráid-dreach áitiúil agus ní chuirfidh siad isteach go míchuí ar ghluaiseacht choisithe agus rothaithe feadh an chosáin.

DM Caighdeán 25: Áiseanna Páirceála agus Taistil

Comhlíonfaidh aon fhorbairt i gcomharsanacht na línte iarnród atá ann cheana na slánachair agus na riachtanais tógála de chuid Iarnród Éireann, an tÚdarás Náisiúnta Iompair, Bonneagar Iompair Éireann, agus aon pháirtí leasmhar ábhartha eile.

DM Caighdeán 26: Líonra Iarnróid

Chomh maith le háiseanna páirceála a sholáthar, áireofar i ndearadh agus i leagan amach na n-áiseanna Páirceála agus Taistil soláthar do limistéar tuirlingthe do bhusanna, limistéar feithimh faoi fhothain do chustaiméirí, nascacht oiriúnach do choisithe agus do rothair laistigh den tsaoráid agus ó na comharsanachtaí máguaird, agus páirceáil rothar. Beidh an tsaoráid soilsithe go hoiriúnach freisin chun méid áirithe slándála agus sábháilteachta poiblí a sholáthar.

15.5.2 Treoirlínte maidir le Bóithre & Páirceáil

DM Caighdeán 27: Rochtain ar Bhóithre Náisiúnta agus ar Bhóithre Teoranta Eile le haghaidh Forbairtí Cónaithe

Maidir le soláthair de rochtain chónaithe ar Bhóithre Náisiúnta agus Bóithre Teoranta eile, tabharfar aird ar na nithe seo a leanas:

- Caibidil 6: Iompar agus Gluaiseacht an GCDP 2022-2028 (agus aon bheartas is infheidhme eile cuspóirí, caighdeán nó treoirlínte sa phlean) agus maidir le haon chuspóirí beartais ar leith mar atá i ngach ceann de na Pleananna Lonnaíochta;
- Cuid 4, Airteagal 28(j)(i) de na *Rialacháin Phleanála agus Forbartha 2001*;
- *Pleanáil Spásúlachta agus Treoirlínte Náisiúnta Bóithre d'Údarás Phleanála* leis an ROPRÁ 2012;
- Foilseachán TII - '*Treoirlínte um Measúnú Tráchtála agus Iompair (PE-PDV-02045)*' 2014 ;
- Foilseachán TII - '*Dearadh Nasc Bóthair Tuaithe (DN-GEO-03031)*' Meitheamh 2017;
- Foilseachán TII - '*Dearadh Geoiméadrach Acomhail (acomhail tosaíochta, rochtana díreacha, timpealláin, acomhail gráid scartha agus dlúthghráid scartha) (DN-GEO-03060)*' Meitheamh 2017 ;
- Foilseachán TII - '*Treoir maidir le Mionfheabhsúcháin ar na Bóithre Náisiúnta (lena n-áirítear Earráid Uimh.1, dar dáta Aibreán 2013 agus Earráid Uimh.2, dar dáta Meitheamh 2013) (DN-GEO-03030)*' Márta 2013;
- Foilseachán TII - '*Iníúchadh Sábháilteachta ar Bhóithre (GE-STY-01024)*' Nollaig 2017;
- Foilseachán TII - '*Measúnú Tionchair Sábháilteachta ar Bhóithre (TII PE-PMG-02001)*' Deireadh Fómhair 2016;
- Foilseachán RITS / ROPRÁ - '*Lámhleabhar Dearaidh do Bhóithre agus Sráideanna Uirbeacha*' 2019;
- *Sonraí Pleanála & Dearaidh Lámhleabhar Méadrach (3ú hEagrán)*. Lena n-áirítear aon leaganacha nuashonraithe/leasúcháin de na doiciméid liostaithe thuas a fhoilseofar le linn shaolré an phlean.

De ghnáth beidh ar thógáil bóithre agus seirbhísí eile cloí leis an eagrán reatha de *Mholtaí maidir le hOibreacha Forbartha Láithreáin i Limistéir Thithíochta* arna bhfoilsíú ag RCORÁ agus le caighdeán dearaidh agus TII de réir mar is cuí.

Beidh feidhm ag na ceanglais seo a leanas maidir le rochtain chónaithe a sholáthar ar Bhóithre Náisiúnta agus ar Bhóithre Teoranta eile:

Incháilithe Riachtanais Tithíochta

a) Beidh forbairt chónaithe feadh na mBóithre Náisiúnta srianta lasmuigh de na criosanna luais 50-60km de réir *Threoirlínte Pleanála Spásúlachta agus Bóithre Náisiúnta RCORÁ (2012)*.

Tabharfar aird ar an ngá atá le teaghlach feirme maireachtáil ar ghabháltas an teaghlach ar bhonn teoranta agus caithfear riachtanas feidhmiúil chun maireachtáil ag an láthair seo a thaispeáint. Sa chás go bhfuil rochtain ann cheana, caithfear a mheas go bhfuil an úsáid chomhcheangailte mí-oiriúnach ar bhonn teicniúil sula bhféadtar aon rochtain nua a mheas. Is í an rochtain is fearr i gcónaí ná rochtain ó bhóithre áitiúla.

b) Beidh rochtain bheartaithe ar aon Bhóthar Réigiúnach srianta lasmuigh de na criosanna luais 60km kpu teoranta do bhaill de theaghlach na feirme ar ghabháltas an teaghlach agus ar bhonn teoranta amháin. Sa chás go bhfuil rochtain ann cheana, caithfear a mheas go bhfuil an úsáid chomhcheangailte mí-oiriúnach ar bhonn teicniúil sula bhféadtar aon rochtain nua a mheas. D'fhéadfadh sé go n-éileodh sé seo uasghrádú agus/nó athlonnú an bhealaigh isteach atá ann chun freastal ar an bhforbairt chomhcheangailte. Is í an rochtain is fearr i gcónaí ná rochtain ó bhóithre áitiúla. Maidir le haon rochtain nua caithfear údar a bheith leis an rochtain atá beartaithe.

c) Ceanglófar coinníoll soláthair le deonú cead pleanála dóibh seo thuas.

DM Caighdeán 28: Rochtain ar Bhóithre Náisiúnta agus ar Bhóithre Teoranta Eile le haghaidh Forbairtí Tráchtála & Eile

Beidh forbairt tráchtála feadh Bóithre Náisiúnta agus Bóithre Teoranta Eile srianta lasmuigh de na hionaid lonnaíochta shainithe nó de theorainneacha an Phlean Ceantair Áitiúil mar seo a leanas:

a) Bóithre Rialaithe Aicme I (Bóthar Náisiúnta)

Go ginearálta, toirmiscfear forbairt tráchtála agus thionsclaíoch lasmuigh de luasteorainneacha 60kpu na mBealaí Náisiúnta. Tabharfar aird ar chásanna a bhfuil bunús leo chun na bunaíochtaí atá ann a leathnú agus a threisiú agus chun saoráidí páirceála agus taistil a sholáthar. Tá gach Bóthar Náisiúnta atá ann agus atá beartaithe san áireamh faoin ainmniú Bóithre Rialaithe Aicme 1.

b) Bóithre Rialaithe Aicme II (Bóthar Réigiúnach)

Beidh forbairt saoráidí tráchtála, tionsclaíocha agus pobail agus úsáid talún teoranta do riachtanais riachtanacha, sa cheantar áirithe, ar riachtanais iad a bhaineann le talmhaíocht, bonneagar turasóireacht, iascaigh, foraoiseacht, saoráidí páirceála agus taistil nó tionscail eastóscacha atá ann cheana, agus i gcás nach féidir iad sin, i dtuairim an tÚdarás Pleanála, a bheith suite go réasúnta feadh bóithre réigiúnacha nó áitiúla neamhliostaithe eile. Tá gach bóthar réigiúnach srianta san áireamh faoin ainmniú Bóithre Rialaithe Aicme 2. Tá Bóithre Réigiúnacha Teoranta liostaithe thíos:

1	Béal Átha na Sluaighe go Teorainn na Cathrach Ó thuaidh ó	R446
2	Órán Mór	R332
3	Tuaim - An Bhearna Dhearg - Baile Átha an Urchair	R336
4	Gaillimh - An Spidéal - Crois Bhaile na hAbhann	R339
5	Gaillimh - An Carn Mór - Muine Mheá	R348
6	Doire Uí Dhónaill - Baile Átha an Rí	R333
7	Áth Cinn - Tuaim	R355
8	Béal Átha na Sluaighe - Port Omna	R358
9	Béal Átha na Sluaighe - An Creagán	R380
10	Gort - Baile Locha Riach	R354
11	Loch Sheirse - Cnoc an Eanaigh	R458
12	Cill Cholgáin - Teorainn Chontae na Gaillimhe / an Chláir Baile Chláir- M6 (Acomhal 19) - Órán Mór	R381

Tábla 15.2 Bóithre Réigiúnacha Teoranta

DM Caighdeán 29: Radhairc a theastaíonn le haghaidh Rochtana ar Bhóithre Náisiúnta, Réigiúnacha, Áitiúla agus Príobháideacha

Ní mór don fhorbróir bealaí isteach feithiclí agus pointí imeachta a dhearadh mar chuid d'iarratas pleanála le soláthar leordhóthanach infheictheachta ionas go mbeidh infheictheacht mhaith ag tiománaithe atá ag teacht amach as an rochtain ar fheithiclí, ar rothaithe agus ar choisithe atá ag teacht. Sa chás go moltar bealach isteach nua, caithfidh an tÚdarás Pleanála coinníollacha tráchta agus na línte radhairc atá ar fáil a mheas. Comhlíonfaidh ceanglais infheictheachta acomhal bóthair *Dearadh Geoiméadrach Acomhal (acomhail tosaíochta, rochtana díreacha, timpealláin, acomhail gráid scartha agus dlúthghráid scartha) (DN-GEO-03060)* do bhóithre tuaithe agus *Lámhleabhar Dearaidh do Bhóithre Uirbeacha agus do Shráideanna* do bhóithre uirbeacha (lena n-áirítear aon doiciméad nuashonraithe / a ghabhann ina n-ionad). I gcás go mbeidh gá le hoibreacha substaintiúla d'fhonn soláthar achair fhairsinge radhairc a éascú beidh tailte laistigh de na triantáin fhad radhairc faoi smacht an iarratasóra agus beidh siad faoi réir comhantaithe fhoirmiúil leis an úinéir talún cóngarach, lena gcinnteofar cinnteacht go bhfuil an t-iarratasóir i seasamh chun an coinníoll agus nó an caighdeán ábhartha a chomhlíonadh.

Seiceáil Infheictheachta do Bhealach Amach

Tomhaisfear leathadh infheictheachta ósfhad 2.4m ó imeall an charrbhealaigh (fad 'x') nó de réir mar a chinnfidh Comhairle Chontae na Gaillimhe. I gcásanna teoranta féadfar é seo a laghdú go 2.4m agus go 2.0m in imthosca deacra ar bhóithre uirbeacha.

Soláthrófar ceanglais infheictheachta láithreáin laistigh de theorainn forbartha an láithreáin nó ar thailte atá faoi rialú an iarratasóra nó tailte faoi úinéireacht phoiblí

Beidh litir thoilithe ag teastáil ó úinéirí réadmhaoine tadhlacha d'fhonn línte radhairc a bhaint mach, agus beidh na hoibreacha seo le déanamh sula dtosófar ar an tógáil

Seiceáil Infheictheachta Iontrála

Beidh feithicil ag dul isteach san fhorbairt bheartaithe infheicthe ag feithicil atá ag druidim le fad Y d'fhonn imbhuiladh cúil a sheachaint.

Beidh infheictheacht ar aghaidh ag feithicil ag casadh ar dheis isteach san fhorbairt atá beartaithe go lár an lána os a comhair ar feadh achair Y lena chinntiú go bhféadann sí treo na feithicle atá ag teacht a thrasnú go sábháilte.

Tá na faid radhairc atá riachtanach le haghaidh Rochtana ar Bhóithre Náisiúnta Réigiúnacha agus Áitiúla leagtha amach thíos:

Luas Dearaidh agus Faid Radhairc	Faid Radhairc a theastaíonn don Luas Dearaidh seo a leanas ar an bPríomhbhóthar i kpu						
Luas Dearaidh	100	85	70	60	50	42	30
Fad Y ar an bPríomhbhóthar	215	160	120	90	70	50	35

Tábla 15.3: Na radhairc is gá do Rochtain ar Bhóithre Náisiúnta, Réigiúnacha agus Áitiúla

Ar Bhóithre Áitiúla cúnga le droch-aillíniú cothrománach agus ingearach agus i gcás ina bhfuil an luasteorainn 80 km/u i bhfeidhm, ba cheart gurb é an luas dearaidh a chuirtear i bhfeidhm maidir le riachtanais infheictheachta rochtana ná an luas (km/u) a fhéadtar duine ar an mbóthar a thiomáint ar bhealach sábháilte. Is féidir é seo a mheas de réir mar an 85^ú peircintíl luais a thaistealaíonn tiománaithe ar an mbóthar. Ansin déanfar an infheictheacht a mheas ar an 85^ú peircintíl luais don bhóthar sin.

Go ginearálta, má mheastar gur neamhleor é toilleadh, leithead, riocht dromchla nó ailíniú an bhóthair, ní bheifear i bhfabhar na forbartha.

DM Caighdeán 30: Línte Foirgneamh

Teastaíonn slánachar d'fhoirgnimh ar mhaithe le taitneamhacht chónaithe, taitneamhacht tuaithe, sábháilteacht an phobail agus chun aon leathnú nó athailíniú bóithre sa todhchaí a cheadú. Go ginearálta, tá na híoslínte tógála seo a leanas riachtanach do na bealaí éagsúla:

a) Mótarbhealaí / Acomhail

90 méadar ó imeall dromchla an charrbhealaigh athailínithe atá ann cheana nó atá beartaithe.

b) Príomhbhealaí Náisiúnta agus Bealaí Tánaisteacha

35 méadar ó imeall dromchla an charrbhealaigh athailínithe atá ann cheana nó atá beartaithe agus bealaí ar bhealaí náisiúnta a bhí iontu ach atá aicmithe anois mar bhealaí réigiúnacha.

c) Bealaí Réigiúnacha

25 méadar ó imeall dromchla an charrbhealaigh athailínithe atá ann cheana nó atá beartaithe.

d) Bóithre Áitiúla

15 méadar ó imeall dromchla an charrbhealaigh athailínithe atá ann cheana nó atá beartaithe.

e) Bóithre agus Sráideanna Uirbeacha

Beidh baint ag línte tógála le suíomh an fhoirgnimh sa bhaile nó sa sráidbhaile, ie sráideanna an tsráidbhaile, eastát tithíochta, forbairt bhraisle.

DM Caighdeán 31: Forbairtí ar Bhóithre Príobháideacha

Beidh feidhm ag an méid seo a leanas maidir le forbairt ar bhóthar príobháideach:

- a) I gcás ina moltar forbairt ar bhóthar príobháideach, breithneoidh an t-údarás pleanála sábháilteacht agus acmhainn acomhal an bhóthair phríobháidigh leis an mbóthar poiblí. Ba cheart don iarratasóir a thaispeáint go gcomhlíonann na línte radhairc DM Caighdeán 31 den GCDP 2022-2028 ag acomhal an bhóthair phríobháidigh agus an bhóthair áitiúil, ina iarratas pleanála.
- b) I gcás ina molfaidh iarratasóir forbairt ar bhóthar príobháideach, taispeánfaidh siad go sásúil don Údarás Pleanála fianaise chuimsitheach trí dhoiciméadú dlíthiúil agus léarscáileanna gaolmhara de chomhaontú ceart slí agus toiliú riachtanach na bpáirtithe ábhartha chun an bonneagar atá ann agus/nó oibreacha a chur in iúl feadh an bhealaigh rochtana atá beartaithe chun bonneagar a shuiteáil, a dheisiú agus/nó a uasghrádú ionas go mbeidh an láithreán forbartha sách feistithe chun freastal ar an bhforbairt atá beartaithe.
- c) Go ginearálta, má mheastar gur neamhleor é toilleadh, leithead, riocht dromchla nó ailíniú an bhóthair, ní bheifear i bhfabhar na forbartha.

DM Caighdeán 32: Caighdeáin Pháirceála

Cé go gcuirtear chun cinn sa Phlean seo aistriú módúil ón gcarr príobháideach go modhanna iompair níos inbhuanaithe, leanfaidh an carr de bheith ina mhodh tábhachtach iompair, agus dá bhrí sin de ghnáth beidh gá le páirceáil a sholáthar mar chuid d'fhorbairt. Ba chóir go mbeadh páirceáil suite ar chúl línte tógála nuair is féidir. Ba chóir go mbeadh plean tírdhreacha ag gabháil le réimsí móra páirceála chun an tionchar amhairc a mhaolú. Agus iarratais ar athrú úsáide nó ar fhoirgnimh athsholáthair laistigh de bhailte agus sráidbhailte á meas, ceadófar d'iar-úsáid láithreáin chun na riachtanais pháirceála a ghineann an fhorbairt nua a ríomh. Maidir le láithreáin inlíonta agus láithreáin in aice le conairí iompair phoiblí nó saoráid pháirceála cathartha, breithneofar cur i bhfeidhm solúbtha caighdeán. Chomh maith le carrchlós, beidh go leor spáis ag teastáil laistigh de láithreán forbartha do gach feithicil seirbhíse atá riachtanach chun an gnó nó an foirgneamh a oibriú, lena n-áirítear limistéir fhágála, limistéir luchtaithe / díluchtaithe srl. Maidir le Toisí Dearaidh Páirceála Caighdeánacha, déan tagairt d'Alt 16 de Threoirlínte Bainistíochta Tráchtá RCORÁ / RI agus don Lámhleabhar Méadrach Sonraí Pleanála agus Dearaidh (3ú hEagrán) agus don Lámhleabhar Dearaidh Bóithre agus Sráideanna DMURS (arna leasú).

Toisí na Spásanna Páirceála

Is iad seo a leanas toisí na spásanna páirceála agus luchtaithe:

Spás Páirceála	Toisí
Spás Páirceála - ingearach le colbha	5.0m x 2.5m
Spás Páirceála - in aice le balla nó in aice le bac eile	5.0m x 2.75m
Spás Páirceála - comhthreomhar leis an gcolbha	6.0m x 2.5m
Bá Páirceála Inrochtana	5.0m x 2.5m móide 1.2m ar thaobh agus ar chúl gach spáis
Bá Luchtaithe	6.0m x 3.0m
Limistéir chúrsaíochta	6.0m ar leithead

Tábla 15.4: Toisí Spáis Páirceála

Cuirfear na riachtanais pháirceála seo a leanas i bhfeidhm maidir le cineálacha éagsúla forbartha:

a) Forbairtí Páirceála Dé-úsáide agus Úsáide Measctha

Spreagfaidh an Chomhairle soláthar limistéar páirceála dé-úsáide i gcás nach mbíonn buaicuaireanta na n-úsáideoirí i gcomhthráth. Dá bhrí sin, b'fhéidir nach mbeidh sé riachtanach caighdeáin iomlána páirceála a chomhlíonadh nuair is féidir a thaispeáint go bhfuil páirceáil roinnte inmharthana.

b) Páirceáil Scoile

Ceanglófar tosaíocht a thabhairt do gach iarratas ar scoileanna nua agus, más féidir, síneadh ar scoileanna chun rochtain a fháil ar bhealach sábháilte agus léireoidh sé rochtain agus bealach amach sábháilte don scoil do dhaltaí, do thuismitheoirí agus do mhic léinn. Beidh gá le hlniúchadh Sábháilteachta ar Bhóithre ar chóir dó an comhéadan poiblí-príobháideach a chlúdach i roinnt cásanna. Teastóidh saoráidí fágála de réir Threoirlínte na Roinne Oideachais agus Scileanna. Léireofar páirceáil easbhóthair do mhúinteoirí agus bailiú bus/carr i ngach cás chomh maith le háiseanna páirceála rothar slána.

c) Páirceáil i gCeantair Chónaithe

Go ginearálta, níor cheart go mbeadh carrchlós ar bhóithre rochtana do leagan amach cónaithe. Ba cheart go gcuirfeadh na forbairtí cónaithe nua na critéir seo a leanas san áireamh:

- Na caighdeáin agus an treoir dhearaidh atá leagtha amach sa Lámhleabhar Dearaidh Bóithre agus Sráideanna DMURS (arna leasú).
- De ghnáth ba chóir go mbeadh páirceáil do thithíocht scoite agus leathscote laistigh de chúirtealáiste láithreán an tí aonair.
- Ba chóir go mbeadh páirceáil d'árasáin agus do thithíocht sraithe nuair is iomchuí, ag leibhéal an íoslaigh de ghnáth. Nuair nach féidir é sin a dhéanamh, ba chóir go mbeadh páirceáil d'árasáin agus do thithíocht sraithe i ngrúpaí neamhfhoirmiúla ar scála beag agus aonaid chónaithe ag breathnú síos orthu;

d) Caighdeáin Pháirceála

Léiríonn Tábla 15.5 na caighdeáin pháirceála do chineálacha éagsúla forbartha: (Ba chóir a thabhairt faoi deara go bhféadfar cur chuige solúbtha maidir leis na caighdeáin seo a chur i bhfeidhm i gcás ina bhfuil cás den sórt sin dearbhaithe, nach bhfuil aon saincheist sábháilteachta tráchta ann, agus go léirítear go soiléir é don Údarás Pleanála ar mhaithe le pleanáil agus forbairt cheart, gur cheart an caighdeán a choigeartú chun an comhthéacs sainiúil don láithreán a éascú).

Forbairt	d) Caighdeáin Pháirceála
Áitribh / Árasáin (1-3 seomra leapa)	1.5 Áit in aghaidh an Áitribh
Áitribh / Árasáin (4 + seomra leapa)	2 Áit in aghaidh an Aonaid
Siopaí (<250 méadar cearnach comhlán)	1 áit pháirceála in aghaidh an 24m2 den oll-spás urláir
Siopaí (250 -1000 méadar cearnach comhlán)	1 áit pháirceála in aghaidh an 18m2 den oll-spás urláir
Siopaí Móra (> comhlán 1000 méadar cearnach)	1 áit pháirceála in aghaidh an 12m2 den oll-spás urláir
Bainc, Institiúidí Airgeadais	1 áit pháirceála in aghaidh an 14m2 den oll-spás urláir
Oifigí (Lár an Bhaile)	1 áit pháirceála in aghaidh an 25m2 den oll-spás urláir
Páirc na hOifige	1 áit pháirceála in aghaidh an 20m2 den oll-spás urláir
Tionscal / Déantúsaíochta / Tionscal Éadrom	1 áit pháirceála in aghaidh an 33m2 den oll-spás urláir
Ionad Sonraí 1 in aghaidh an oll-achair urláir 100m2	1 áit in aghaidh an oll-achair urláir 100m2
Trádstóráil	1 áit pháirceála in aghaidh an 100m2 den oll-spás urláir
Garáistí	1 áit pháirceála in aghaidh an 50m2 den oll-spás urláir
Stáisiún Peitрил	4 n-áit in aghaidh an chaidéil breosla
Asraonta miondíola laistigh de stáisiún pheitрил	Teastaíonn 1 áit in aghaidh gach 10m2 d'achar glan urláir & 1 áit HGV in aghaidh an achair urláir ghlan 30sqm2 nuair a dhéantar bia a sheirbheáil ar an áitreabh.
Seomraí Taispeána Carranna	1 áit pháirceála in aghaidh an 50m2 den oll-spás urláir
Íoc is Iompair	1 áit pháirceála in aghaidh an 100m2
Amharclann / Pictiúrlann / Eaglais / Staidiam	1 áit pháirceála in aghaidh 3 shuíochán
Óstáin / Tithe Aíochta (Gan Seomraí Feidhme a áireamh)	1 áit pháirceála in aghaidh an tseomra leapa
Brú / Motel	1 áit pháirceála in aghaidh an tseomra leapa nó 1 charr spásáilte in aghaidh an Suanlios le 10 Sheomra Leapa.
Cóiríocht Shealadach (Carbháin / Yurts / Glampáil / Tithe Soghluaiste)	1 áit in aghaidh an aonaid
Beár/Teach Tabhairne	1 áit pháirceála in aghaidh 10m2 nó spás urláir poiblí
Bialanna	1 áit pháirceála in aghaidh 10m2 nó spás urláir poiblí
Ionad Fóillíochta	1 áit pháirceála in aghaidh an 50m2 den achar urláir comhlán
Caifé	1 áit in aghaidh gach limistéar itheacháin 10m2 +

Beir leat	1 áit pháirceála in aghaidh an oll-achair urláir 18m ²
Ionaid Chomhdhála	1 áit pháirceála in aghaidh an 25m ²
Seomra Ócáide/Hallai/Clubanna Damhsa	1 áit pháirceála in aghaidh an 3m ²
Páirceanna Imeartha / Clubanna Spóirt	20 áit pháirceála in aghaidh na páirce / 2 spás in aghaidh na cúirte
Linnte Snámha	5 áit pháirceála in aghaidh an 100m ²
Ionad Spóirt	1 áit pháirceála in aghaidh an 10m ²
Ionad Pobail	1 áit pháirceála in aghaidh an 10m ²
Bunscoileanna	1 áit pháirceála in aghaidh an tseomra ranga
Meánscoileanna	2 áit pháirceála in aghaidh an tseomra ranga
Tithe Altranais	1 áit pháirceála in aghaidh dhá sheomra leapa
Ospidéal	Le comhaontú leis an gComhairle
Teach Tórraimh	1 áit pháirceála in aghaidh 6m ²
* Áiseanna Cúraim Leanaí	1 áit pháirceála do gach ball foirne + 1 áit pháirceála do gach 4 leanbh
Clinicí agus Cleachtais Mhíochaine Grúpa	2 áit pháirceála in aghaidh an chomhairleora
Eaglaisí / Foirgnimh Reiligiúnacha	1 áit pháirceála in aghaidh 6 shuíochán
Cuibhreann	1 áit pháirceála in aghaidh an phlota

Tábla 15.5: Caighdeáin Pháirceála

* D'fhéadfadh go mbeadh limistéar tarraingthe oiriúnach i gcúinsí áirithe.

e) Páirceáil Inrochtana

Soláthrófar soláthar páirceála do dhaoine faoi mhíchumas agus lagú soghluaisteachta i ngach forbairt pháirceála agus ba chóir go mbeadh sí lonnaithe sna suíomhanna is áisiúla chun go n-úsáidfí go héasca iad. Tá na híoschritéir maidir le forálacha páirceála den sórt sin mionsonraithe i dTreoirínite an Údarás Náisiúnta Míchumais, Ag Tógáil do Chách, a foilsíodh in 2012 (lena n-áirítear aon doiciméad nuashonraithe / a ghabhann ina n-ionad).

Ceithre áit a sholáthar i ngach 100, agus áit amháin do gach 100 ina dhiaidh sin d'fhoirgnimh nach dtugann an pobal cuairt orthu de ghnáth. Ba cheart go mbeadh feidhm ag na caighdeáin seo a leanas maidir le foirgnimh ar dóigh dóibh cuairt a thabhairt orthu:

- 1 áit laistigh de 5 - 25 áit
- 3 áit laistigh de 25 - 50 áit
- 4 áit laistigh de 50 - 75 áit
- 5 áit laistigh de 75 - 100 áit
- 3 áit in aghaidh an 100 áit ina dhiaidh sin

De ghnáth ba chóir áiteanna páirceála a oireann d'Aois a sholáthar, nuair is féidir, i ngach forbairt agus i bpríomhbhailte, gar do cheantair straitéiseacha m.sh. Oifig an Phoist, comhar creidmheasa, clinic dochtúirí, foirgnimh chathartha, srl.

f) Caighdeáin Pháirceála Rothar

I gcomhréir le Beartais Taistil Níos Cliste, cuirfear saoráidí páirceála rothar sábháilte ar fáil i bhforbairt nua oifige, chónaithe, mhiondíola agus fhostaíochta. Ba cheart go gcuirfeadh forbairtí níos mó raon leathan áiseanna ar fáil do rothaithe chun úsáid mhéadaithe rothar a spreagadh, lena n-áirítear saoráidí páirceála rothar, taisceadán, seomraí feistis agus saoráidí cithfholcadáin.

Beidh páirceáil rothair suite in áit fheiceálach laistigh de 30m ón áis a ndéantar freastal air. Beidh bá páirceála rothair 0.8m ar leithead agus 1.8m ar fhad. Ba chóir go mbeadh foscadh sa pháirc rothair agus go mbeadh comharthaí ann. Ní mór foráil a dhéanamh san fhorbairt do spásanna páirceála rothar

de réir na gcaighdeán atá leagtha amach sa *Lámhleabhar Rothaíochta Náisiúnta, ag an Údarás Náisiúnta Iompair*, go háirithe Alt 5.5.7 a dhéileálann le leithdháileadh páirceála rothar d'fhorbairtí agus áireofar ann an méid seo a leanas:

- Forbairtí Tithíochta 1 spás príobháideach rothar sábháilte in aghaidh an spáis leapa (nóta - níor cheart go mbeadh rochtain rothair ag teastáil ón dearadh trí limistéar maireachtála), 2 spás ar a laghad 1 spás rothair do chuirteoirí in aghaidh gach dhá aonad tithíochta
- Oifigí: 10% de líon na bhfostaithe, (faoi réir 10 n-áit stórála rothair nó spás rothair amháin do gach áit pháirceála, cibé acu is mó)
- Scoileanna: 10% de líon na ndaltaí cláraithe, 10 n-áit ar a laghad.
- Forbairtí Eile: 1 áit stórála rothar do gach spás cairr
- Siopaí 1 áit stórála in aghaidh an 100 méadar cearnach.
- Pointí bailithe Iompair Phoiblí (Iarnród, tram, céimeanna tacsáí agus QBCanna) 2.5% de líon na gcónaitheoirí laethúla ag an bpointe/stáisiún sin, faoi réir 10 n-áit stórála rothar ar a laghad.

g) Spásanna Pointí Luchtaithe Leictreacha

- Ba cheart go gcuirfí ar fáil i ngach forbairt, saoráidí chun gluasteáin arna oibriú le ceallraí a luchtú, ag ráta suas le 20% de na háiteanna páirceála iomlána. Ba cheart an chuid eile de na spásanna páirceála a thógáil ionas go mbeidh siad in ann freastal ar phointí luchtaithe sa todhchaí, de réir mar is gá.
- Ba cheart go bhfreastalódh forbairt chónaithe nua ar spás páirceála amháin ar a laghad atá feistithe le pointí luchtaithe EV do gach cúig áit pháirceála a sholáthraítear don fhorbairt ghaolmhar.
- Ba cheart spásanna luchtaithe gluasteán leictreacha a theorannú go soiléir le comharthaíocht chuí.
- Pointí Mear-Luchtaithe: Ba cheart iad a sholáthar laistigh d'ionaid ghníomhaíochta tráchtála agus iad a theorannú go soiléir le comharthaíocht chuí, i gcomhar le líonraí BSL.

h) Páirceáil Tacsáí

- Ceanglófar ar iarratais phleanála d'fhorbairt shuntasach tráchtála, thionsclaíoch nó d'fhorbairt eile soláthar sásúil limistéar fágála do sheirbhísí tacsáí a thaispeáint.
- Soláthrófar saoráidí tacsáí i dtograí forbartha ollmhargaí agus comharsanachta.

i) Tionchar amhairc na páirceála.

Ba cheart limistéir mhóra páirceála fairsinge a sheachaint i radharc an phobail. Ba chóir go mbeadh páirceáil suite ar chúl de na foirgnimh agus seirbhísí. Ba cheart tionchar amhairc na limistéar mór páirceála a laghdú trí phlandáil scáileáin, ballaí ísle agus uigeachtaí éagsúla nó pábháil daite a úsáid le haghaidh bána páirceála.

D'fhéadfadh sé go mbeadh laghdú ar an riachtanas páirceála inghlactha má tá an tÚdarás Pleanála sásta:

- Go bhfuil sách páirceála ar fáil i gcomharsanacht na forbartha chun freastal ar aon easnamh.

- Go bhfuil nádúr na forbartha chomh mór sin go bhféadfadh na spásanna páirceála atá ann cheana féin sa chomharsanacht dé-úsáid spásanna páirceála a éascú, go háirithe dá n-oibreodh an fhorbairt ag amanna seachbhuaice. Beidh cáipéisíocht tacaíochta ag teastáil chun a thaispeáint conas a oibreoidh an dé-úsáid.
- Go laghdófaí an t-éileamh ar pháirceáil leis na naisc iompair phoiblí atá ar fáil.
- Go bhfuil suíomh na forbartha lárnach sa chaoi is gur dócha go mbeadh custaiméirí / cónaitheoirí / úsáideoirí na forbartha ábalta súil chuige nó dul ar rothar.

Áireofar Plean Bainistíochta Soghluaisteachta Iompair a thacaíonn le haon laghdú ar pháirceáil le haon iarratas sa chás go bhfuil candam na páirceála i bhfad níos ísle ná an méid atá leagtha amach sna Caighdeáin Pháirceála. Soláthrófar ríomhanna éilimh pháirceála ina sonrúfar an t-éileamh i rith an lae ó bhunachar sonraí de chineálacha forbartha comhchosúla in imthosca comhchosúla.

DM Caighdeán 33: Rialuithe maidir le Comharthaíocht feadh Bóithre Poiblí

Cuirfear na ceanglais seo a leanas i bhfeidhm maidir le comharthaíocht feadh bóithre poiblí:

a) Córas Ceadúnaithe

Feidhmeoidh an tÚdarás Pleanála córas ceadúnaithe do gach comhartha agus struchtúr ar bhóithre poiblí.

b) Ceantair Thuaithe

Ní cheadófar comharthaí fógraíochta feadh bóithre i gceantair thuaithe lasmuigh de theorainneacha bailte agus

sráidbhailte ach amháin do líon teoranta, a bhaineann le díol spéise oidhreachta nó turasóireachta agus a bhfuil spéis náisiúnta iontu.

c) Bailte, Sráidbhailte & Ceantair Lonnaíochta

I mbailte, sráidbhailte agus ceantair lonnaithe, ní cheadófar aon chomharthaíocht i gcás go bhféadfadh sé a bheith ina ghuais nó ina chonstaic do choisithe nó d'úsáideoirí bóithre nó i gcás ina bhféadfadh suíomh na comharthaíochta sin bheith ina chúis le fad radhairc doiléir ag acomhail nó a bheith ina chúis le cur isteach míchuí nó riachtanach d'úsáideoirí bóithre. Seachnófar iomadú comharthaíochta tráchta neamhbhóthair ar gach bóthar agus cóngarach dó lasmuigh den limistéar luasteorainn 50-60km ar mhaithe le sábháilteacht tráchta agus taitneamhacht amhairc, de réir na *dTreoirlínte um Pleanáil Spásúlachta agus Bóithre Náisiúnta d'Údaráis Phleanála 2012*. (nó aon doiciméad nuashonraithe / a ghabhann ina n-ionad). Níor cheart go gcuirfeadh comharthaí isteach ar shuíomh aon láithreáin seandálaíochta nó staire ná aon fhoirgnimh nó déanmhas beartaithe nó cosanta laistigh de Limistéar Caomhantais Ailtireachta (ACA).

d) Comharthaí Méarloirg

Beidh an córas le haghaidh comharthaí méarloirg, a bhaineann le háitribh, agus atá suite i bhfad ó mhórbhealaí i bhfeidhm ar bhonn aon doiciméid bheartais amach anseo a ullmhóidh Comhairle Chontae na Gaillimhe maidir le comharthaí méarloirg. Is i nGaeilge amháin a bheidh an chomharthaíocht sa Ghaeltacht.

DM Caighdeán 34: Measúnú Tionchair Tráchta, Measúnú Tráchta & Iompair, Iniúchadh Sábháilteachta ar Bhóithre & Measúnú Torainn

Ba chóir gach leagan amach bóthair nua a dhearadh de réir an Lámhleabhair Dearaidh do Bhóithre agus Sráideanna Uirbeacha (DMURS) agus don Lámhleabhar Dearaidh do Bhóithre agus Droichid (DMRB). Ba cheart go n-áireofaí i dtograí forbartha freisin soláthar do dhoirteadh módúil inbhuanaithe, agus go n-aithneofar saoráidí do choisithe agus saoráidí rothaíochta mar ghné thábhachtach de mholtaí dearaidh nua.

Beidh iniúchtaí sábháilteachta ar bhóithre, measúnuithe tionchair sábháilteachta ar bhóithre agus measúnuithe iompair agus tráchta ag gabháil le gach togra forbartha suntasach, nó iad siúd a mheasann an tÚdarás Pleanála a mbeadh riosca sábháilteachta nó tionchar tráchta ag baint leo. Áireofar orthu seo breithniú ar thionchar carnach na forbartha ar an ngréasán bóithre. Beidh sé seo faoi threoir na nithe seo a leanas:

a) Measúnú Tráchta agus Iompair (TTA), Iniúchadh Sábháilteachta ar Bhóithre (RSA) & Measúnuithe Tionchair Sábháilteachta ar Bhóithre (RSIA)

A cheangal go mbeidh TTA, RSA agus RSIA arna dhéanamh ag sainchomhairleoir atá iniúil go hoiriúnach in éineacht le gach iarratas pleanála ar mholtaí forbartha suntasacha, a dhéantar a mheas i gcomhar lena dtionchar carnach le forbairtí comharsanacha ar an ngréasán bóithre.

Soláthraítear treoirlínte maidir leis an TTA sna *Treoirlínte um Bainistíocht Tráchta* mar atá foilsithe ag Oifig Iompair Bhaile Átha Cliath (DTO) na Roinne Comhshaoil, Oidhreacht & Rialtais Áitiúil (RCORÁ) agus an Roinn Iompair (RI). Treoir mar a fhoráiltear i bhfoilseachán TII - '*Treoirlínte um Measúnú Tráchta agus Iompair (PE-PDV-02045)*' (agus aon doiciméid nuashonraithe / a ghabhann ina n-ionad).

Maidir le hIniúchadh Sábháilteachta ar Bhóithre soláthraítear treoir sna *TIIanna - 'Iniúchadh Sábháilteachta ar Bhóithre (GE-STY-01024)'*. Cuimsítear sna Treoirlínte moltaí freisin maidir leis an gceanglas i dtaca le measúnuithe tráchta agus iompair fo-thairseach. (Féach suíomh gréasáin Bonneagar Iompair Éireann www.tii.ie).

Déantar cur síos ar Mheasúnú Tionchair ar Shábháilteacht ar Bhóithre i dTreoir an Aontais Eorpaigh maidir le Bainistíocht Sábháilteachta Bonneagair Bóthair (RISM an AE) 2008/96/CE mar anailís chomparáideach straitéiseach ar thionchar bóthair nua, nó ar mhodhuithe suntasacha ar bhóthar atá ann cheana, ar an bhfeidhmíocht sábháilteachta den ghréasán bóithre. Tugtar treoir maidir le RSIAanna i bhfoilseachán TII - '*Measúnú Tionchair Sábháilteachta ar Bhóithre (TII PE-PMG-02001)*'.

b) Measúnú Torainn

A cheangal ar gach forbairt nua atá beartaithe, laistigh de 300m de bhóithre le méideanna tráchta níos mó ná 8,220 AADT bearta measúnaithe torainn agus maolaithe a áireamh más gá lena ndoiciméadú iarratais phleanála.

DM Caighdeán 35: Pleananna Bainistíochta Soghluaisteachta

Ba cheart go ndéanfaidh gach forbairt nua agus gach síneadh beartaithe ar fhorbairtí atá ann machnamh ar ghiniúint tráchta a theorannú a mhéid is féidir. Sa chás go moltar forbairtí cónaithe, tráchtála, úsáide measctha, gnó / fiontair nó tionsclaíocha ar scála meánmhéide go mór, beidh Plean Bainistíochta Soghluaisteachta ag teastáil agus ba cheart go gcuimseodh sé tograí maidir le hiompar poiblí, rothaíocht, siúlóid, comhroinnt gluaisteán, comhthiomsú carranna srl. a úsáid mar is cuí.

Ba cheart go n-áireofaí i bPleananna Bainistíochta Soghluaisteachta bearta indéanta chun spleáchas ar úsáid gluaisteán príobháideach a laghdú le haghaidh comaitéireachta laethúla agus a ionchorprú nuair is féidir; - Bearta chun úsáid iompair phoiblí, rothaíocht agus siúlóid a chur chun cinn; - Comhroinnt gluaisteán; - Táillí as páirceáil; - Uaireanta oibre/gnó tuislithe. Tugtar treoir maidir le Pleananna Bainistíochta Soghluaisteachta i bhfoilseachán NTA - '*Pleananna Taistil san Ionad Oibre: Treoir d'Fheidhmeoirí*'.

Ba cheart an fhaisnéis seo a leanas a sholáthar le haon Phleananna Bainistíochta Soghluaisteachta :

- Sonraí faoin soláthar páirceála d'fheithiclí páirceála agus do rothaithe;

- Naisc idir an fhorbairt agus iompar poiblí;
- Áiseanna rothaithe agus coisithe;
- Conas a fhreastalófar ar riachtanais daoine le soghluaisteacht lagaithe; agus
- An chaoi a spreagar daoine chun modhanna inbhuanaithe iompair a úsáid.

DM Caighdeán 36: Críochnú Pábháil Dromchla atá in aice le Bóthar Poiblí

Chun damáiste do struchtúr bóthair phoiblí a chosc, éilíonn Comhairle Chontae na Gaillimhe ar fhorbróir bonn bóthair leordhóthanach a sholáthar le bailchríoch biotúman sa chás go gceanglaíonn an rochtain phríobháideach le dromchla an bhóthair phoiblí. D'fhéadfadh go mbeadh ceadúnas oscailt bóthair ag teastáil ó na hoibreacha seo.

15.6 Bonneagar, Fóntais agus Cosaint an Chomhshaoil

15.6.1 Uisce agus Fuíolluisce

DM Caighdeán 37: Soláthar Uisce Phoiblí agus Bailiúchán Fuíolluisce

Ceanglófar ar gach forbairt nua an líonra poiblí uisce agus fuíolluisce a úsáid agus a nascadh, nuair is féidir. Ní mór d'iarratasóirí ar gá dóibh nasc nua nó modhnaithe a dhéanamh le soláthar uisce phoiblí nó bonneagar bailithe fuíolluisce teagmháil a dhéanamh le hUisce Éireann.

Sa chás go bhfuil imní ar an iarratasóir faoi indéantacht nascadh leis an líonra poiblí, ba cheart dó fiosrúchán réamhnascadh a dhéanamh le hUisce Éireann d'fhonn féidearthacht naisc a shuíomh sula bhfaighidh sé cead pleanála.

DM Caighdeán 38: Grúpscéim Uisce agus Toibreacha Príobháideacha

Is riachtanas forbartha é soláthar uisce sábháilte iontaofa a sholáthar. Más grúpscéim uisce é a sholáthraíonn an t-uisce, caithfear litir toilithe le ceangal ó rúnaí na scéime a bheith in éineacht le haon iarratas pleanála agus in imthosca áirithe; d'fhéadfadh sé go n-iarrfaí ar an bhforbróir an príomhlíonra a leathnú go dtí an láithreán. I gcás go bhfuil gá le tobar leamh nó go bhfuil sé níos indéanta, beidh sonraí na n-achar scartha ó chórais chóireála i gcomhréir leis na caighdeáin sa *Chód Cleachtais um Ghníomhaireacht Cóireála Fuíolluisce don Chóras Cóireála Fuíolluisce don Ghníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil (GCC)*.

Ba cheart go gcomhlíonfadh Tollphoill Phríobháideacha na Treoirínte ó fhoilseachán Institiúid Geolaí na hÉireann 'Water Well Construction' www.igi.ie

Ba chóir an méid seo a leanas a chur faoi bhráid an Údaráis Phleanála:

- Taifead ar thástáil iomchuí ar thoradh inbhuanaithe an tobair;
- Doiciméadú ar thógáil an tobair, a thoradh agus a cháilíocht uisce lena n-áirítear liosta de pharaiméadair cheimiceacha agus baictéareolaíochta a ndearnadh tástáil orthu;
- Cuntas mionsonraithe ar an gcóras cóireála uisce a shuiteálfar más gá.

DM Caighdeán 39: Gléasraí Cóireála Eisiltigh

Cinnfear oiriúnacht láithreáin chun fuíolluisce a chóireáil, de réir na gcritéar atá leagtha síos i Lámhleabhair Cóireála Fuíolluisce an GCC (1999, 2009) nó maidir le haon athbhreithniú nó athsholáthar ar na lámhleabhair seo nó aon treoirlínte arna n-eisiúint ag an CCG maidir le hábhar na lámhleabhair seo.

- Maidir le tithe aonair beidh feidhm ag Lámhleabhar Cóireála Fuíolluisce-Córais Cóireála an CCG do Thithe Aonair 2009 (lena n-áirítear aon doiciméad nuashonraithe nó in ionad);
- Maidir le forbairtí níos mó (nuair is iomchuí) beidh feidhm ag Lámhleabhar Cóireála Fuíolluisce-Córais Cóireála an CCG do Phobail Bheaga, Gnó, Ionaid Fóillíochta agus Óstáin.

Beidh feidhm ag na ceanglais seo a leanas maidir le saoráidí cóireála eisiltigh:

a) Tithe Aonair

Freastalóidh a umar seipteach nó a ionad cóireála féin ar gach teach cónaithe agus ní roinnfidh sé an tsaoir seo le haon teaghais eile seachas in imthosca eisceachtúla.

b) Tithíocht Bhraislithe

I gcás scéimeanna tithíochta cnuasaithe, spreagtar nasc fuíolluisce poiblí (Uisce Éireann). I gcás sráidbhailte gan seirbhís, ceadófar gléasraí cóireála fuíolluisce príobháideacha do gach teaghais i gcás go gcomhlíonann na córais chóireála na caighdeáin sa *Cód Cleachtais do Chórais Chóireála Fuíolluisce le haghaidh Áitribh Aonair* leis an nGníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil (GCC)

c) Deimhniúcháin

Beidh gá le deimhniúchán a dhéanamh ar umair sheipteacha a rinneadh a dhísodú de réir Threoirlínte an CCG. Beidh an méid seo a leanas ina riachtanas de Chead Pleanála:

- Sonraí Dearaidh - Ríomhaireachtaí dearaidh a thacaíonn le cineál agus méid áirithe córais a roghnú;
- Cothabháil - Comhaontú cothabhála ina sonraítear téarmaí agus coinníollacha gaolmhara;
- Deimhniú - Deimhniú go ndearnadh umair sheipteacha a dhísodú de réir Threoirlínte an GCC.

15.6.2 Bainistíocht Dramhaíola

DM Caighdeán 40: Dramhaíl Tógála agus Scartála

I gcás ina mbeartaítear dramhaíl shuntasach tógála agus scartála a eascróidh as forbairt bheartaithe, féachfaidh an Chomhairle le plan bainistíochta dramhaíola a chur isteach don chéim thógála den fhorbairt le haghaidh comhaontú i scríbhinn ón gComhairle, a chomhlíonfaidh na *Treoirlínte Dea-Chleachtais. maidir le hullmhú Pleananna Bainistíochta Dramhaíola do Thionscadail Tógála & Scartála*, leis an ROCRÁ. Ní mór do gach conraitheoir dramhaíola atá ceadúnaithe go cuí gach ábhar dramhaíola a ghintear le linn na gcéimeanna tógála agus oibríochta den fhorbairt a bhailiú agus a dhiúscairt i saoráidí dramhaíola ceadúnaithe.

Dramhaíl Tógála agus Scartála

Beidh gá le Pleananna Bainistíochta mar chuid d'aon iarratas pleanála a sháraíonn na tairseacha seo a leanas;

- Forbairt chónaithe nua de 10 dteach nó níos mó;
- Forbairtí lena n-áirítear áiseanna institiúideacha, oideachais, sláinte agus poiblí eile, le hachar urláir comhiomlán os cionn 1,250 m²;
- Tionscadail scartála / athnuachana / athchóirithe a ghineann dramhaíl Tógála agus Scartála os cionn 100 m³;

- Tionscadail innealtóireachta sibhialta a tháirgeann níos mó ná 500 m³ de dhramhaíl, seachas ábhair dhramhaíola a úsáidtear le haghaidh oibreacha forbartha ar an láithreán.

DM Caighdeán 41: Láithreáin Diúscartha/Aisghabháil Dramhaíola

In iarratais phleanála ar shaoráidí a bhaineann le dramhaíl, déanfar an méid seo a leanas:

- A chinntiú nach mbeidh tionchar suntasach ag an bhforbairt a bheartaítear ar Limistéir Speisialta Caomhantais (SACanna), Limistéir Chosanta Speisialta (SPANna), Limistéir Oidhreachta Nádúrtha (NHAnna), limistéir tírdhreacha íogaire, taitneamhacht amhairc, geolaíocht, oidhrecht nó luach cultúrtha, nó ceantair ag baol tuilte;
- Cineál, foinse agus méid an ábhair dramhaíola atá le próiseáil agus a mhodh próiseála a shonrú, lena n-áirítear uaireanta oibríochta agus fad an cheada atá á lorg;
- Clár céimnithe a thaispeánann an forbairt i líníochtaí leagan amach agus líníochtaí rannacha láithreáin do gach céim den forbairt lena n-áirítear athchóiriú ar an láithreán;
- A taispeáint trí Mheasúnacht Tráchtá agus Iompair a chur isteach ag taispeáint sonraí faoi rochtain ar bhóithre, línte radhairc/infheictheacht, ionramháil ag casadh feithiclí, limistéir pháirceála, limistéir coiscithe, líon agus cineálacha na bhfeithiclí a thiocfaidh go minic ar an láithreán, ualaí a iompraíonn feithiclí, agus bealaí tarraingthe agus gur féidir leis an mbonneagar bóithre sa cheantar freastal ar an bhforbairt atá beartaithe;
- Fianaise a chur isteach go bhfuil an forbairt atá beartaithe de réir cheanglais Chreat-Treoir Uisce an Aontais Eorpaigh agus na Pleananna Bainistíochta Abhantraí gaolmhara;
- A chinntiú go ndéantar astaíochtaí comhshaoil amhail torann, múch, boladh, deannach, grean, tonnchrith agus soilsiú, mar aon le rialuithe agus monatóireacht orthu, a mhaolú go leordhóthanach agus nach mbíonn tionchar suntasach acu ar áitribh atá cóngarach don forbairt atá beartaithe;
- Soláthar a dhéanamh do sciathadh leordhóthanach ar an bhforbairt atá beartaithe trí phleananna tírdhreachaithe mionsonraithe agus tograí cóireála teorann a chur isteach; agus
- A chinntiú go gcuirtear isteach i ndóthain sonraí maidir le bearta athchóirithe agus feabhais tar éis don forbairt atá beartaithe a bheith críochnaithe, lena n-áirítear fráma ama le haghaidh cur chun feidhme agus an tírghné críochnaithe a bhfuiltear ag súil leis.

15.6.3 Leictreachas agus Teicneolaíocht Faisnéise agus Cumarsáide

DM Caighdeán 42: Línte Tarchurtha Leictreachais

Is gné riachtanach dosheachanta línte tarchurtha leictreachais chun an fuinneamh riachtanach a sholáthar le haghaidh dul chun cinn eacnamaíoch agus sóisialta. Beidh forbairt línte tarchuir leictreachais faoi réir na nithe seo a leanas:

a) Íogaireacht Tírdhreacha

Iarracht a dhéanamh línte tarchuir leictreachais a lonnú i gceantair thaitneamhachta neamh-radhairc nuair is féidir, ag féachaint don Mheasúnú Rátála Íogaireachta Tírdhreacha sa Chontae. I gcásanna ina bhfuil sé riachtanach a suíomh i limistéar tírdhreacha Aicme 3 (Speisialta) nó 4 (Íocónach) nó gar do Shéadchomhartha Náisiúnta, Struchtúr Cosanta, Limistéar Caomhantais Ailtireachta (LCA) nó laistigh de bhealach radhairc/radharc cosanta, beidh sé riachtanach a mbacóireacht a íoslaghú a mhéid is féidir. Ceanglófar Measúnú Tionchair Amhairc (VIA) a chur isteach le hiarratais phleanála do na suíomhanna seo.

b) Tionchair Thaitneamhachta

Ba cheart go dtabharfadh línte tarchuir nua aird ar ainmniúcháin taitneamhachta cónaithe agus comhshaoil atá ann cheana agus ba cheart go maolódís i gcoinne aon laghdú suntasach ar radhairc ar luach taitneamhachta speisialta.

c) Iarratais

Beidh ráiteas fírinne ag gabháil le hiarratais ar línte tarchuir nua ar thábhacht réigiúnach na forbartha beartaithe, agus an gá atá leis, chun an líonra leictreachais sa réigiún a neartú.

DM Caighdeán 43: Crainn Teileachumarsáide

D'fhonn meastóireacht a dhéanamh ar thograí forbartha chun aeróga agus struchtúr tacaíochta a thógáil maidir leis an RCORÁ, Treoirlínte Pleanála d'Aeróga agus Tacaíocht Teileachumarsáide (1996 lena n-áirítear aon doiciméad nuashonraithe/a ghabhann ina n-ionad) agus Ciorclán PI 07/12 RPORÁ maidir leis na Treoirlínte Pleanála 1996. Cé go n-éilíonn staid reatha na teicneolaíochta crainn agus aeróga a thógáil faoin tuath beidh na caighdeáin seo a leanas i bhfeidhm:

a) Íogaireacht Tírdhreacha

I gcásanna ina mbíonn gá go bunúsach le crainn Teileachumarsáide in íogaireacht tírdhreacha Aicme 3 (Speisialta) nó Aicme 4 (Íocónach), beidh Measúnú Tionchair Amhairc ag teastáil le gach iarratas pleanála do na suíomhanna seo.

b) Tionchair Thaitneamhachta

Ba chóir go mbeadh crainn agus saoráidí stáisiúin bonn gaolmhar suite amach ó áiteanna cónaithe agus scoileanna atá ann cheana.

c) Tionchair Thírdhreacha

Ba chóir crainn a dhearadh agus a lonnú ionas go mbeidh an tionchar is lú acu ar an tírdhreach. Más féidir, ba cheart suíomhanna a lonnú laistigh de phlandálacha foraoise. Ní cheadófar bóithre rochtana ach nuair is gá. Nuair a chuirtear ar fáil iad, níor chóir dóibh damáiste a dhéanamh don tírdhreach ina bhfuil siad suite. Ba cheart go leanfadh bóithre comhrianta nádúrtha an láithreáin d'fhonn a n-ionradh amhairc a íoslaghdú, agus ba chóir go gcuirfí toir timpeall orthu tar éis na tógála. Ba chóir crainn a shuíomh chun suíomh na struchtúr sin a sheachaint i dtírdhreacha íogaire, i limistéir chaomhantais dúlra, i dtírdhreacha an-íogair agus in áiteanna ina bhfuil radhairc le caomhnú.

d) Comhlonnú

Ceanglófar ar cheadúnaithe a gcuid seirbhísí a chomhlonnú trí chrann amháin a roinnt nó, más gá, crainn bhreise a aimsiú i bhfoirm bhraisle. Comhaontuithe comhlonnaithe le soláthar nuair is féidir. Sa chás go moltar saoráidí nua iarrfar ar iarratasóirí an Chomhairle a shásamh go ndearna siad iarracht réasúnach saoráidí a roinnt nó saoráidí a shuiteáil i mbrailí.

e) Slándáil

Ba cheart go mbeadh feistí slándála agus feistí frith-dreapadóireachta ag campúin chrann atá deartha de réir riachtanais aeistéitiúla agus sábháilteachta áitiúla.

f) Iomarcaíocht

Má scoireann le haon suiteáil chrann a úsáid, bainfear an crann agus a threalamh den láithreán agus déanfar an talamh a chur ar ais.

Ceanglófar ar gach iarratas pleanála ráiteas comhlíonta le Treoirínte an Chumainn Idirnáisiúnta um Chosaint Radaíochta (IRPA) nó an Réamhchaighdeán Eorpach 50166-2 coibhéiseach a sholáthar ar mhaithe le sláinte agus sábháilteacht.

15.7 Turasóireacht agus Tírdhreach

15.7.1 Forbairtí a Bhaineann le Turasóireacht

DM Caighdeán 44: Bonneagar Turasóireachta agus Forbairtí Dírithe ar Shaoire

Agus í ag iarraidh a chinntiú go lonnóidh mórchuid na forbartha turasóireachta i mbailte agus sráidbhailte nó gar dóibh, aithníonn an Chomhairle go bhféadfadh suíomhanna eile a bheith ag teastáil ó roinnt forbartha turasóireachta. I measc na bhforbairtí a d'fhéadfadh a bheith oscailte le breithniú taobh amuigh d'ionaid lonnaíochta tá: saoráidí áineasa laistigh agus lasmuigh, cúrsaí gailf, snámh, slatiascaireacht, seoltóireacht / bádóireacht, forbairt cé / muiríne, bealaí fálróid eachaíochta agus capaillíní, ionaid eachtraíochta / léirmhíniúcháin agus úsáidí coimhdeacha gaolmhara, áiseanna fóillíochta turasóireachta lena n-áirítear siúlóid agus rothaíocht.

Sna himthosca seo cuirfidh an Chomhairle athúsáid foirgneamh atá ann cheana a chur chun cinn lasmuigh de lonnaíochtaí le haghaidh tithe saoire / cóiríocht aoi áit ar féidir a thaispeáint go bhfuil an obair athfhorbartha bona fide (macasamhlú agus/nó cosúil le scála agus dearadh leis an bhfoirgneamh atá ann cheana) agus ní bheidh drochthionchar suntasach aige ar an gcomhshaol.

a) Forbairt Bonneagair Turasóireachta

Aithníonn an Chomhairle go bhféadfadh go mbeadh gá maidir le cúrsaí gailf agus saoráidí bonneagair turasóireachta áirithe eile le saoráidí coimhdeacha (m.sh. tithe club, óstán, cóiríocht saoire nó ligin ghearrthearmaigh / forbairt chónaithe agus saoráidí gaolmhara eile a bhaineann le turasóireacht) chun inmhathanacht fhadtéarmach a chinntiú. Sa chás go gcomhlíonann soláthar na saoráidí sin ceanglais eile an Phlean Forbartha Contae mar atá leagtha amach agus na ceanglais maidir le pleanáil cheart agus forbairt inbhuanaithe, breithneoidh an Chomhairle an t-ábhar céanna a sholáthar faoi réir na nithe seo a leanas a chur isteach:

- Fírinniú cuimsitheach ar riachtanas na saoráide;
- Máistirphlean foriomlán na saoráide;
- Fianaise dhoiciméadach ar chomhlíonadh ceanglais eile an Phlean Forbartha.

b) Forbairtí Dírithe ar Shaoire

Tabharfaidh sráidbhailte saoire aird ar na nithe seo a leanas:

- Ba cheart go mbeadh scála na forbartha ar chomhréireanna measartha agus ba cheart go mbainfeadh sé le méid na lonnaíochta;
- Ba cheart go mbeadh dearadh na scéime ar ardchaighdeán agus ba cheart go gcuimseodh sé caomhnú tréithe teorann agus gnéithe suntasacha láithreáin chomh maith le soláthar páirceála, limistéar stórála dramhaíola deighilte, soilsiú poiblí;
- Go ginearálta, ní cheadófar faoin tuath oscailte scéimeanna forbartha neamhspleácha atá dírithe ar shaoire nó saoráidí nua turasóireachta nach féidir leo nascacht le lonnaíochtaí atá ann cheana a thaispeáint. I gcásanna eisceachtúla, nuair is féidir a thaispeáint go bhfuil an tsaoráid ag brath ar shrianta fisiciúla nó suímh atá sainiúil don láithreán, féadfar machnamh a dhéanamh ar na saoráidí sin;

- Caithfidh gach forbairt nua aird a thabhairt ar *Threoirlínte Dearaidh na Gaillimhe don Teach Tuaithe Aonair*.

DM Caighdeán 45: Láithreáin Champála agus Carbhán

Maidir le forbairtí carbháin, glampála agus campála, tabharfar aghaidh ar an méid seo a leanas;

- Dearadh agus leagan amach comhtháite ar ardchaighdeán a nascann páirceanna imeartha le ceantair phobail atá suite go maith agus le háiseanna agus taitneamhachtaí ar an láithreán;
- Comhlíonadh na Rialachán maidir le Páirceanna Carbhán agus Campála (Bord Fáilte 2009);
- Plean tírdhrechtaithe chrua agus bog mionsonraithe don láithreán iomlán;
- Pleananna maolaithe maidir le torann agus bruscar; agus
- Sonraí faoi dhiúscairt fuíolluisce don láithreán.

DM Caighdeán 46: Forbairtí Féinfhrestail

Tabharfaidh forbairtí Féinfhrestail aghaidh ar an méid seo a leanas

- Beidh leagan amach na forbartha ar ardchaighdeán, ina n-ionchorprófar spásanna oscailte comhchoiteanna le dea-leagan amach, tírdhrechtú suntasach agus iomchuí ag cothabháil gnéithe láithreacha cosúil le fál sceach agus crainn, soláthar páirceála do charranna, stóráil dramhaíola deighilte agus soilsiú poiblí.
- Ba cheart go mbeadh dearadh na n-aonad ar ardchaighdeán agus meas a bheith aige ar charachtar an cheantair ina bhfuil siad lonnaithe. Ní thabharfar tús áite d'fhorbairtí de chineál bruachbhailte. Spreagfar forbairtí den chineál clóis go háirithe.

15.7.2 Íogaireacht Tírdhreacha

DM Caighdeán 47: Comhlíonadh le hAinmniúcháin Íogaireachta Tírdhreacha

Faoi réir fhorálacha an phlean ach go háirithe beartais socraíochta Chaibidlí 2, 3 & 4 agus an srian iarmhartach ar fhorbairt i gceantair thuaithe, beidh rialú na forbartha incheadaithe de réir na mbeartas mar a bhaineann siad leis na ceithre aicme íogaireachta den tírdhreach i gCuid 8.13.2 den phlean seo. Measfar go bhfuil na cineálacha forbartha seo a leanas inghlactha go ginearálta sna réimsí éagsúla íogaireachta mar seo a leanas:

Aicme 1 - Íogaireacht Íseal	Gach forbairt ar scála agus dearadh iomchuí agus atá ag teacht le beartais lonnaíochta.
Aicme 2 - Íogaireacht Ard	Is beag forbairt a bheidh ann, lena n-áirítear iad siúd a bhfuil cásanna dearbhaithe acu maidir le suíomh chomh sonrath agus atá i gcomhréir le beartais socraíochta.
Aicme 3 - Speisialta	Teoranta do riachtanais chónaithe riachtanacha teaghlach áitiúil, gnó feirme teaghlach agus fiontar a úsáideann acmhainní áitiúla.

Tábla 15.6: Ainmnithe Íogaireachta Tírdhreacha

Déanfaidh an Chomhairle foráil maidir le bonneagar straitéiseach a bhreithniú i ngach Aicme.

Glactar leis go bhfuil na hOileáin timpeall ár gcósta speisialta agus go dteastaíonn cosaint uathu agus freastal ar riachtanais áitiúla ag an am céanna. Faoi láthair tá an rátáil íogaireachta tírdhreacha d'Oileáin Árann Aicme 4 - Íocónach. Breithneofar, áfach, freastal ar riachtanais áitiúla tithíochta, áit a mbeadh an fhorbairt i gcomhréir le forálacha an phlean.

DM Caighdeán 48: Patrúin na nGarraí, Claíocha, Crainn agus Fálta Sceach

Is cuid thábhachtach de cháilíocht amhairc agus chomhshaoil na gceantar tuaithe iad patrúin pháirce agus claíocha, crainn agus fálta sceach lena mbaineann agus tá gnéithe uirbeacha i dtimpeallacht tuaithe mar thoradh orthu a bhaint agus a athsholáthar le blocbhallaí agus fálú. Is féidir leis tionchar a bheith aige freisin ar fhiadhúlra agus féadfaidh sé fálta sceach luachmhara a bhfuil fiadhúlra ag brath orthu a bhaint. Dá réir sin beidh forbairtí nua faoi réir na gceanglas seo a leanas maidir leis seo:

a) Gnéithe atá ann cheana

Coinnigh agus ionchorpraigh na patrúin pháirce atá ann cheana agus na claíocha, na crainn agus na fálta sceach lena mbaineann i leagan amach nua forbartha nuair is féidir.

b) Idirghabháil

Go ginearálta, ní cheadófar ach an cur isteach is lú ar phatrúin pháirce, claíocha, crainn agus fálta atá ann cheana.

c) Plandáil

Spreagfaidh an Chomhairle freisin crainn dhúchasacha agus fálta sceach a phlandáil feadh na dteorainneacha go léir.

d) Fálta sceach

Cuir san áireamh breithniú ar fhál sceach dúchasach le fálú poist agus ráille feadh éadain cois bóthair nuair atá fál sceach á bhaint. Na modhanna bainistíochta iomchuí a úsáid chun gnáthóga cois bóthair a chothabháil chun damáiste a íoslaghdú (go háirithe fálta) agus an séasúr um ghearradh fálta a urramú.

15.8 Bainistíocht Mhara agus Chósta

DM Caighdeán 49: Bainistíocht agus Cosaint Chósta

Breithneofar agus cuirfear na ceanglais seo a leanas i bhfeidhm nuair is iomchuí maidir le bainistíocht agus cosaint chósta

a) Próisis Nádúrtha

Nuair is féidir, áiritheoidh forbairtí go n-aistreofar gnéithe cósta ar an talamh, mar shampla éascófar dumhcha agus riasca toisc go bhfuil na gnéithe seo ina gcuid dhílis den chóras cósta - go fisiceach agus go héiceolaíoch - agus go soláthraíonn siad cosaint i gcoinne fuinneamh tonnta trí dhiomailt.

b) Athrú ar Leibhéal na Mara agus Tuilte

De ghnáth comhlíonfaidh forbairtí nua an cur chuige seo a leanas maidir le bainistíocht cósta don athrú ar leibhéal na farraige:

- Gan aon fhoirgneamh nua nó forbairt nua laistigh de 100m ón gcladach 'bog';
- Gan aon mhíntíriú breise a dhéanamh ar thalamh inbhir;
- Gan dumhcha gainimh, gaineamh nó gairbhéal trá a bhaint;
- Gach beart cosanta cósta le meas ó thaobh thionchar ar an gcomhshaol.

c) Imeall Cósta

Chomh maith leis an méid thuas, cruthaítear cúlú cothrománach íosta ginearálta de 30m ó líne teorann na páirce urthrá, d'fhorbairt nua, nó feadh na líne comhrian nádúrtha 3m, cibé acu is mó. Ní mór d'aon iarratais phleanála laistigh den shlánachar seo a thaispeáint nach mbeadh aon fhorbairt faoi réir ardú féideartha ar leibhéal na farraige mar thoradh ar athrú aeráide lena n-áirítear téamh domhanda, agus caithfidh sí aghaidh a thabhairt ar aon saincheist maidir le leibhéal na farraige atá ag ardú, maidir le suíomh aon fhorbartha. Níor cheart go gcuirfeadh forbairtí nua srian ar dheiseanna chun rochtain phoiblí ar an urthrá a sholáthar. Cosnófar imeall an chósta agus gnáthóga cósta ó scriosadh agus díghrádú lena chinntiú go gcoinnítear agus go bhfeabhsaítear a róil mar chonairí éiceolaíocha, tuilte cósta agus maoláin borrrha stoirme, agus iarrfar ar fhorbróirí atá ag moladh forbairtí i gcomharsanacht an cheantair seo plean éiceolaíocht a dhéanamh ina chuimsítear fásra nádúrtha agus topagrafaíocht an cheantair.

Beidh aird ag gach plean agus tionscadal ar fhorálacha an Chreata Náisiúnta um Pleanáil Mara agus beidh siad i gcomhréir leis.

DM Caighdeán 50: Muirshaothrú

Éileofar na sonraí seo a leanas mar chuid d'iarratas pleanála nuair is iomchuí maidir le bainistíocht agus cosaint chósta;

- Cumas an chladaigh a saoráidí ar an gcladach a ionsú;
- Bóithre rochtana;
- Páirceáil;
- Scála tráchta agus méid na feithicle a úsáideann an tsaoráid;
- Áit chasta cairr atá riachtanach;
- Tionchar an tráchta ar bhóthar poiblí;
- Díúscairt dramhaíola i.e. táirgí diúltaithe;
- Sleamhnáin;
- Feistiú;
- Soilsiú;
- Craenacha;
- Áiseanna sa cheantar; agus
- Aon áiseanna amhairc is gá chun an tionchar a thomhas.

Caithfidh forbairt a théann i bhfeidhm ar an gcósta na Cuspóirí Beartais atá leagtha amach i *gCaibidil 9 Bainistíocht Mara agus Cósta a chomhlíonadh*.

15.9 Oidhreacht Nádúrtha, Bithéagsúlacht agus Bonneagar Glas

DM Caighdeán 51: Measúnuithe Comhshaoil

Cuirfear na bearta seo a leanas i bhfeidhm maidir le láithreáin ainmnithe comhshaoil:

a) Measúnacht Chúí:

Beidh gá le Scagadh le haghaidh Measúnachta Cuí agus / nó Measúnacht Chúí do gach iarratas i gcás go meastar go bhféadfadh tionchar a bheith ag an bhforbairt bheartaithe (go díreach agus go hindíreach), nó i gcomhcheangal le tionscadail eile, ar shuíomh ainmnithe Natura 2000 i.e. Limistéar Caomhantais Speisialta (SAC) nó Limistéar Cosanta Speisialta (SPA), chun bonn eolais a chur faoi chinnteoireacht. Déanfar an measúnú iomchuí de réir Airteagal 6 den Treoir maidir le Gnáthóga, *Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Éin agus Gnáthóga Nádúrtha) 2011 (arna leasú), de réir mar is ábhartha.*

b) Measúnacht Éiceolaíoch

D'fhéadfadh go mbeadh Measúnacht Éiceolaíoch ag teastáil le haghaidh tionscadal ar scála beag i limistéir eile m.sh. Limistéir Oidhreachta Nádúrtha (beartaithe), Láithreáin Ramsar, Tearmainn Dúlra, Páirceanna Náisiúnta) a d'fhéadfaí a mheas mar limistéir atá íogair ó thaobh an chomhshaoil de agus a bhféadfadh iarmhairtí díreacha / indíreacha a bheith acu ar luach oidhreachta nádúrtha an limistéir. Ba chóir an gá le measúnú éiceolaíoch a phlé leis an Rannóg Phleanála sula gcuirtear iarratas isteach. Ba cheart go n-áireofaí sa mheasúnú breithniú ar thionchair i ndáil le bithéagsúlacht, naisc éiceolaíochta, cáilíocht uisce agus draenáil.

c) Ráiteas / Measúnacht Tionchair Timpeallachta

Faoi Threoir an GCC, beidh measúnacht ar éifeachtaí tionscadal poiblí agus príobháideach áirithe ar an timpeallacht ag teastáil. Tá na tairseacha do mheasúnachtaí den sórt sin liostaithe i *Rialacháin Phleanála agus Forbartha 2001* (arna leasú). D'fhéadfadh go mbeadh RTT ag teastáil freisin le haghaidh tograí forbartha faoi bhun na dtairseach reachtúil; *Tá Treoir EIA d'Údarás Toilithe ar Fhorbairt Fo-Thairseach (2003)* ar fáil maidir leis seo. Féadfaidh an tÚdarás Pleanála a cheangal go ndéanfar Ráiteas Tionchair Timpeallachta (RTT) a thíolacadh de réir fhorálacha Chuid 10 den *Mheasúnú ar na Rialacháin Phleanála agus Forbartha 2001 (arna leasú).*

DM Caighdeán 52: Bonneagar Glas

Ba cheart seirbhísí Bonneagair Ghlais atá ann cheana (lena n-áirítear conairí glasa) agus seirbhísí éiceachórais a shainnithint ag céimeanna tosaigh an phróisis phleanála d'fhorbairt bheartaithe agus ba cheart go dtreoródís dearadh leagan amach láithreáin iomchuí. D'fhéadfadh spásanna oscailte líneacha a bheith iontu seo feadh cosáin, cúrsaí uisce, plandáil nó gnéithe nádúrtha eile, agus deiseanna a sholáthar le haghaidh siúlóide agus rothaíochta, áineasa neamhfhoirmiúla, agus bithéagsúlachta agus imirce fiadhúlra. Ba chóir go léireodh an plean tírdhrechtaithe a cuireadh isteach le hiarratas go soiléir conas ar úsáideadh an bonneagar glas atá ann, agus deiseanna chun níos mó nasc a chruthú lasmuigh den láithreán, chun bonn eolais a thabhairt don leagan amach forbartha agus conas ar ionchorpraíodh é. Ní mheastar go bhfuil conairí glasa mar chuid den soláthar spáis oscailte poiblí d'fhorbairt. Spreagfaidh an tÚdarás Pleanála cosaint gach crann agus fála sceach aibí, atá ar fáil ar láithreáin forbartha agus ar bhóithre. Nuair is féidir, sainnithneofar gach iarratas ar chrainn, fála sceach agus tírdhreach atá le coinneáil sna hiarratais phleanála.

15.10 Forbairt Phobail agus Bonneagar Sóisialta

Féachfaidh an Chomhairle lena chinntiú go gcuirtear áiseanna pobail ar fáil i dteannta le forbairtí tithíochta chomh maith lena chinntiú go bhfuil gaireacht leordhóthanach ann do gach seirbhís riachtanach ar nós siopaí.

DM Caighdeán 53: Scoileanna

Comhlíonfaidh iarratais ar sholáthar oideachais ceanglais na ndoiciméad teorach teicniúla arna bhfoilsíú ag an Roinn Oideachais agus Scileanna (féach www.education.ie) agus ag an Údarás Áitiúil lena n-áirítear ' *Soláthar Scoileanna agus an Córas Pleanála: Cód Cleachtais d'Údaráis Phleanála (ROS, RCORÁ, 2008)*.

Agus áiseanna oideachais á ndearadh, ba cheart machnamh a dhéanamh ar eilimint ilchamps agus ilúsáide a sholáthar le cur chuige solúbtha léirithe chun ligean d'úsáideoirí éagsúla ag amanna éagsúla den lá agus i rith na bliana féilire.

Níl an liosta seo uileghabhálach agus féadfaidh an Chomhairle riachtanais eile atá sa chaibidil a mheas ar bhonn cás ar chás le hiarratais phleanála má thagann an gá sin chun cinn.

Láithreáin Oideachais Reatha

Ba cheart tailte in aice le scoileanna atá ann cheana a chosaint, más féidir, le haghaidh úsáide oideachasúla a d'fhéadfadh a bheith ann amach anseo d'fhonn síneadh na scoileanna seo a cheadú, más gá, faoi réir oiriúnacht láithreáin agus comhaontú na bpáirtithe leasmhara éagsúla.

DM Caighdeán 54: Áiseanna Pobail

Agus iarratais phleanála á meas, mar shampla saoráidí fóillíochta, páirceanna spóirt, páirceanna imeartha, áiteanna súgartha, hallaí pobail, saoráidí cruinnithe eagrúcháin, saoráidí míochaine, áiseanna cúram leanaí agus forbairtí eile atá dírithe ar an bpobal, tabharfar aird ar chúinsí amhail:

- Riachtanas foriomlán i dtéarmaí an easnaimh bhonneagair atá ann agus an deis chun gnóthachan pobail;
- Cleachtais maidir le suíomh an láithreáin maidir le húsáidí, tionchar ar thaitneamhachtaí áitiúla, inmhianaitheacht agus inrochtaineacht;
- An úsáid ilfheidhmeach a d'fhéadfadh a bheith ag áiseanna pobail;
- Comhréireacht le riachtanais na dtreoirlínte reachtacha iomchuí m.sh. saoráidí cúraim leanaí;
- Tacaíonn an tÚdarás Pleanála le suíomhanna scoile atá ann cheana a choinneáil lena n-úsáid ag an bpobal a luaithe a athlonnaítear an scoil atá ann cheana chuig láithreán oiriúnach. D'fhéadfaí an láithreán atá ann a athfhorbairt mar ionad pobail ilchuspóireach ag soláthar réimse áiseanna don phobal áitiúil, lena n-áirítear seomraí cruinnithe pobail, áiseanna óige, seomraí cluichí, áiseanna do sheanóirí, áiseanna spóirt agus cultúrtha. Ba cheart go mbeadh rochtain shábháilte ag an áis ar fheithiclí, ar choisithe agus ar rothaithe. Ba chóir páirceáil phoiblí / stad bus sábháilte a sholáthar gar dó mar is cuí.

DM Caighdeán 55: Teach Altranais / Áiseanna Cúraim & Tithíocht Speisialtóra

Go ginearálta, ba cheart saoráidí tí altranais agus cúraim a chomhtháthú nuair is féidir sna ceantair chónaithe bhunaithe, áit a bhfuil toilleadh fuíolluisce leordhóthanach ann agus nuair is féidir le cónaitheoirí a bheith ag súil le rochtain réasúnta ar sheirbhísí áitiúla.

Agus iarratais phleanála á bhforbairt ar fhorbairtí tí altranais agus chun úsáid teaghaise cónaithe nó foirgneamh eile a athrú go teach cúraim altranais / seanóirí, breithneofar raon fachtóirí lena n-áirítear:

- Ailíniú le tailte atá seirbhísithe agus criosaithe go cuí agus/nó nascacht leis an mbonneagar agus na taitneamhachtaí poiblí atá ann cheana;
- Comhlíonadh na gCaighdeán Náisiúnta um Shocruithe Cúraim Chónaithe do Dhaoine Scothaosta in Éirinn (2016)
- An éifeacht ar thaitneamhachtaí réadmhaoine tadhlacha;
- Páirceáil eas-sráide leordhóthanach lasmuigh;
- Soláthar oiriúnach agus leordhóthanach spáis oscailte phríobháidigh;
- Cóngaracht do sheirbhísí agus áiseanna áitiúla;
- Méid agus scála na saoráide atá beartaithe – ní mór don scála a bheith oiriúnach don limistéar;

DM Caighdeán 56: Áiteanna Adhartha

Beidh sonraí maidir le hacmhainn suíocháin na saoráide, uaireanta oibríochta agus measúnú tráchta (lena n-áirítear sonraí faoin soláthar páirceála beartaithe) in iarratais phleanála.

Beidh áiteanna adhartha nua nó méadaithe suite in áiteanna nach gcruthóidh siad (i) plódú tráchta do-ghlactha, (ii) deacrachtaí páirceála do charranna a chruthú, (iii) a bheith ina gcúis le nús nó ag baint de thaitneamhachtaí na gcónaitheoirí nó na ngnóthaí atá ann cheana.

DM Caighdeán 57: Ionaid / Seirbhísí Sláinte, Ionaid Sláinte Príomhúla, Comhairleoirí Leighis agus Clinicí Tréidliachta

Ba cheart go mbeadh sonraí faoi ghníomhaíochtaí míochaine gairmiúla agus líon na gcleachtóirí agus na mball foirne tacaíochta atá beartaithe, chomh maith leis an soláthar páirceála agus na huaireanta oibríochta beartaithe, san áireamh in iarratais phleanála.

Is fearr áit na nIonaid / seirbhísí Sláinte Nua, Ionaid Sláinte Príomhúla, Comhairleoirí Leighis agus Máinliacht Tréidliachta a bheith suite i mbailte, sráidbhailte agus ionaid áitiúla, le hinrochtaineacht mhaith, ach mar sin féin, measfar áiseanna nua in áiteanna eile nó athrú úsáide ó shaoráidí cónaithe go saoráidí sláinte, i gcás ina ndéantar príobháideacht agus taitneamhacht áititheoirí cóngaracha a chaomhnú agus nach bhfuil éifeacht dhíobhálach ag an togra ar thaitneamhacht áitiúil trí phlódú tráchta nó torann. Beidh údar iomlán le tograí lasmuigh de bhailte agus sráidbhailte. Ní mór i ndóthain páirceála / limistéir pháirceála a bheith sainaitheanta sna tograí sin.

DM Caighdeán 58: Reiligí agus Créamatóiriam

Beidh gá le tograí chun riachtanas na forbartha a léiriú agus nach gcruthóidh an togra (i) plódú tráchta do-ghlactha, (ii) deacrachtaí páirceála, (iii) nó a bheith ina chúis le nús nó baint ó thaitneamhachtaí na gcónaitheoirí nó na ngnóthaí atá ann cheana.

Ba cheart go léireodh gach togra a bhaineann le créamatóiriam agus / nó créamatóir comhlíonadh na dtreoiríní reachtacha iomchuí agus sonraí a sholáthar maidir le tírdhreach, stóráil, dramhaíl agus screamhuisce.

D'fhéadfadh go mbeadh gá le suirbhéanna hidrigeolaíochta agus monatóireacht ar an screamhuisce do reiligí.

15.11 Ailtireacht, Seandálaíocht agus Cultúr

DM Caighdeán 59: Struchtúir Chosanta nó Struchtúir a Mholtar iad a Chosaint

Mar íosriachtanas, éileoidh an tÚdarás Pleanála go dtabharfar aird ar an méid seo a leanas in iarratais pheanála ar oibreacha ar struchtúir chosanta nó ar struchtúir chosanta beartaithe:

- *Treoir Dea-Chleachtais Suirbhé Ailtireachta agus Measúnaithe* Chomhairle Chontae na Gaillimhe;
- *Treoirlínte um Chosaint Oidhreachta Ailtireachta d'Údaráis Pheanála 2011 DAHG*;

Ní choisctear úsáid nó forbairt chuí struchtúr de bharr go bhfuil an struchtúr san áireamh sa Taifead ar Struchtúir Chosanta. Mar sin féin, ní féidir aon oibreacha a dhéanfadh difear do charachtar an déanmhais, nó d'aon ghné de, a chuireann lena spéis speisialta oidhreachta ailtireachta a dhéanamh chuig struchtúr cosanta gan cead pleanála.

Cuirfear na ceanglais seo a leanas i bhfeidhm maidir le struchtúir chosanta nó struchtúir atá beartaithe iad a chosaint, de réir mar is iomchuí:

a) Bearta Caomhnaithe

Ceanglófar ar thograí le haghaidh forbartha, lena n-áirítear struchtúr cosanta, bearta a ionchorprú chun carachtar agus cuma an déanmhais a chosaint, a chaomhnú agus a fheabhsú.

b) Oibreacha Forbartha

Beidh gá le cead pleanála do thograí le haghaidh forbartha lena mbaineann athrú ábhartha nó breisithe ar struchtúr cosanta agus beidh orthu a thaispeáint:

- Go bhfuil sé comhoiriúnach le carachtar speisialta an déanmhais agus a shuíomh agus ní bhainfidh sé den shaincharachtar sin;
- Go gcomhlánaíonn sé agus go léiríonn sé dearadh agus carachtar na bhfoirgneamh agus an cheantair máguaird;
- Go gcoinnítear gnéithe a bhfuil spéis ailtireachta nó stairiúil ag baint leo agus foirm stairiúil agus sláine struchtúrach an déanmhais;
- Go mbeidh gnéithe ailtireachta comhoiriúnach leo siúd nó ag teacht le mionsonraí traidisiúnta an déanmhais;
- Nach gceadófar tograí le haghaidh forbartha a chuireann isteach ar leagan amach struchtúir chosanta nó a mbeidh athrú ábhartha nó scartáil struchtúir mar thoradh orthu;
- Nach bhféadtar an struchtúr a dheisiú.
- Nach bhfuil aon úsáid mhalartach chomhoiriúnach nó inmharthana don struchtúr.

c) Forbairt in aice láimhe

Beidh gá le forbairt ar shuíomhanna atá tadhlach le struchtúr cosanta a thaispeáint:

- Nach mbeidh aon drochthionchar aige ar charachtar ná ar shláine an déanmhais chosanta ná ar na radhairc air agus uaidh;
- Gur cheart d'úinéirí agus úinéirí ionchasacha struchtúir chosanta nó struchtúir a bheartaítear iad a chosaint nó struchtúir atá lonnaithe i Limistéir Chaomhantais Ailtireachta dul i gcomhairle leis an Údarás Pleanála in am trátha maidir le hoiriúnacht na n-oibreacha beartaithe nó forbairtí eile, agus comhairle inniúil a lorg maidir leis an dea-chleachtas chun a leithéid oibreacha a dhéanamh.

DM Caighdeán 60: Tuarascáil ar Mheasúnacht Oidhreachta Ailtireachta

Nuair a mheastar go bhfuil gá leis, féadfaidh an tÚdarás Pleanála tuarascáil um Measúnacht Oidhreachta Ailtireachta a éileamh, arna hullmhú ag ailtire caomhnaithe cáilithe agus taithí mar a thuairiscítear in Aguisín B de Threoirlínte um Chosaint Oidhreachta Ailtireachta RCORÁ, Treoirlínte d'Údarás Pleanála (2004 arna atheisiúint ag DAHG, 2011) a bheidh ag gabháil le hiarratais phleanála ar oibreacha ar struchtúir chosanta. Áireofar sa tuarascáil seo an méid seo a leanas:

- Breac-chuntas ar thábhacht an fhoirgnimh;
- Suirbhé mionsonraithe ar an bhfoirgneamh, lena n-áirítear suirbhé grianghrafadóireachta;
- Sonraí maidir leis na hoibreacha beartaithe a dhéanfar; agus
- Measúnacht iomlán ar na hábhair agus ar an modh atá beartaithe chun na hoibreacha seo a dhéanamh, a dtionchar ar charachtar an déanmhais agus inchúlaitheacht na n-oibreacha beartaithe.

Braithfidh na sonraí a chaithfear a chur isteach ar thábhacht an fhoirgnimh agus ar chineál na n-oibreacha atá beartaithe. Déanfar gach obair ar struchtúir chosanta de réir dea-chleachtais chaomhantais.

DM Caighdeán 61: Limistéir Chaomhantais Ailtireachta

Ba cheart d'úinéirí agus úinéirí ionchasacha de struchtúir chosanta nó de struchtúir a bheartaítear iad a chosaint nó struchtúir atá lonnaithe i Limistéir Chaomhantais Ailtireachta dul i gcomhairle leis an Údarás Pleanála in am trátha maidir le hoiriúnacht na n-oibreacha beartaithe nó forbairtí eile, agus comhairle inniúil a lorg maidir leis an dea-chleachtas chun a leithéid oibreacha a dhéanamh.

Beidh feidhm ag na ceanglais seo a leanas maidir le Limistéir Chaomhantais Ailtireachta (LCAanna):

a) Oibreacha Forbartha

Ceanglófar an méid seo a leanas do mholtaí le haghaidh forbartha in LCA ina mbeidh foirgneamh nua, athúsáid nó athrú úsáide agus síntí i gceist:

- Carachtar agus cuma an LCA a chaomhnú agus a fheabhsú;
- Meas ar scála, mais, comhréireanna, dearadh agus ábhair na struchtúr atá ann cheana;
- Gnéithe ailtireachta tábhachtacha seachtracha a chuireann le carachtar agus cuma an LCA a choinneáil.

b) Scartáil

Cuirfear srian ar scartáil foirgnimh laistigh de LCA mura bhfuil an Chomhairle sásta nach gcuireann an struchtúr nó an foirgneamh go dearfach le carachtar nó cuma an LCA, nó nach bhféadtar an foirgneamh nó an struchtúr a dheisiú lena athúsáid.

c) Aghaidheanna siopaí stairiúla

Ba chóir aghaidheanna siopaí stairiúla a choinneáil agus a athchóiriú, nuair is féidir. Ba cheart gnéithe den sórt sin ar nós áirsí, sreangchúrsaí, mionsonraí plástair nó éadan agus lúibíní atá ann cheana a mheas sa dearadh nua agus de ghnáth níor cheart go gcuirfeadh athruithe inmheánacha nua nó fógraíocht beartaithe isteach ar na sonraí sin. De ghnáth ní mholtar aistriú mórdhíola a dhéanamh ar rindreáil ar shráid-dreach.

DM Caighdeán 62: Caomhnú agus Caomhnú Seandálaíochta (Ceantair Uirbeacha & Tuaithe)

Foráiltear leis na hAchtanna um Shéadchomharthaí Náisiúnta 1930-2004 do chosaint na hoidhreacht seandálaíochta, lena n-áirítear Taifead Séadchomharthaí agus Áiteanna (RMP) a bhunú, ar fhardal náisiúnta de shuíomhanna agus séadchomharthaí seandálaíochta é. D'fhéadfadh go mbeadh luach suntasach oidhreacht ailtireachta ag roinnt suíomhanna agus séadchomharthaí seandálaíochta agus go dtabharfaí cosaint dhúbailte dóibh mar Shéadchomharthaí Taifeadta / Náisiúnta faoi na hAchtanna Séadchomharthaí Náisiúnta agus mar struchtúr cosanta faoi na hAchtanna um Pleanáil agus Forbairt.

Is féidir teacht ar bhunachar sonraí iomlán séadchomharthaí seandálaíochta na Roinne Ealaíon, Oidhreacht agus na Gaeltachta ar www.archaeology.ie

Agus tograí forbartha á mbreithniú, moltar d'iarratasóirí dul i gcomhairle leis na Léarscáileanna um Shrianta Seandálaíochta (atá ar fáil le breathnú orthu sa Roinn Phleanála) d'fhonn a fháil amach an bhfuil a bhforbairt suite i limistéar a bhfuil acmhainneacht seandálaíochta ann. Moltar go láidir d'fhorbróirí díospóireachtaí réamhiarratais a bheith acu má tá a suíomh suite i gceantar den sórt sin. Cuirfear san áireamh i ngach iarratas pleanála ar fhorbairt nua, ar athfhorbairt, ar aon bhunobair, ar athchóiriú agus ar athfheistiú, srl. laistigh de cheantair a bhfuil acmhainneacht seandálaíochta iontu nó atá cóngarach do Shéadchomharthaí Taifeadta nó laistigh de bhailte stairiúla Chontae na Gaillimhe (Ard Raithin, Baile Átha an Rí, Dún Mór, Dún an Uchta, Baile Locha Riach agus Tuaim) oidhreacht seandálaíochta an cheantair agus an gá atá le maolú seandálaíochta. Ní mór d'aon duine a bheartaíonn oibreacha a dhéanamh ag séadchomharthaí taifeadta nó i ndáil leis séadchomharthaí taifeadta fógra i scríbhinn de 2 mhí a thabhairt don Aire Ealaíon, Oidhreacht agus Gaeltachta (REOG).

Ba cheart d'fhorbróirí machnamh cuí a dhéanamh ar na nithe seo a leanas:

- *Seandálaíocht & Forbairt: Treoirlínte maidir le Dea-chleachtas d'fhorbróirí;*
- Creat agus Prionsabail um Oidhreacht Seandálaíochta a Chosaint, REOG (1999).

15.12 Athrú Aeráide, Fuinneamh agus Fuinneamh In-athnuaite

15.12.1 Athrú Aeráide

DM Caighdeán 63: Éifeachtúlacht Fuinnimh i bhFoirgnimh

Tograí le haghaidh forbairt chónaithe agus tráchtála le sonrú ag céim an iarratais phleanála, tograí le haghaidh sprioc-chéatadáin d'úsáid leictreachais i bhforbairtí nua a dhíorthú ó acmhainní fuinnimh in-athnuaite.

A cheangal ar sprioc Rátáil Fuinnimh Foirgníochta (BER) bunaithe ar fheidhmíocht do gach forbairt foirgnimh nua níos mó ná 10 n-áitreabh nó níos mó ná achar urláir 1,000m² d'fhorbairtí neamhchónaithe agus measctha.

Dá réir sin, beidh sé ina riachtanas go ndéanfar gach iarratas pleanála a chuirtear faoi bhráid an Údaráis Phleanála áireofar ann ráiteas ó dhuine inniúil agus cáilithe ag deimhniú go gcomhlíonann an fhorbairt atá beartaithe an rátáil fuinnimh a leagtar amach thuas.

DM Caighdeán 64: Dearadh Inbhuanaithe agus Gníomh Aeráide

Ní mór do leagan amach agus dearadh foirgneamh cloí leis na caighdeáin éifeachtúlachta fuinnimh is airde. Ba cheart foirgnimh a dhearadh chun ídiú acmhainní a íoslaghdú, agus dramhaíl, uisce agus úsáid fuinnimh a laghdú. Déanfaidh an dearadh aeráil nádúrtha a bharrfheabhsú agus an dallrú agus

an barrachas gnóthachan gréine a íoslaghdú, ag seachaint réimsí móra gloinithe agus ag soláthar cothromaíochta iomchuí idir gnéithe soladacha agus neamhní.

Ionchorprófar painéil ghréine dín, fuinneamh geoiteirmeach agus i gcásanna áirithe, painéil ghréine suite ar bhallaí, ag céim dhearaidh na bhforbairtí nuair is féidir. Úsáidfear ábhair le foinsí inbhuanaithe agus ábhair athúsáidte / athchúrsáilte atá ann cheana nuair is féidir. Cuirtear bearta chun cinn a ligfidh d'áititheoirí oiriúnú d'éifeachtaí an athraithe aeráide a chur chun cinn laistigh d'fhorbairtí agus ina measc tá aeráil nádúrtha, scáthú samhraidh, fuinneoga in-oscailte, ionchorprú díonta agus ballaí glasa beo, plandáil agus crainn, chomh maith le córais draenála uirbeacha inbhuanaithe a áireamh (SuDS) agus dromchlaí tréscailte i spásanna tadhla. Beidh bearta chun tionchair an athraithe aeráide a mhaolú agus oiriúnú dóibh oiriúnach do thírdhreach agus do charachtar ailtireachta ceantair.

DM Caighdeán 65: Ráiteas Dearaidh um Oiriúnú Fuinnimh Chónaithe agus Athrú Aeráide.

Ba cheart go mbeadh Ráiteas Dearaidh um Oiriúnú Fuinnimh agus Athrú Aeráide ag gabháil le tograí forbartha le haghaidh cónaithe meánmhéide nó mórsála os cionn 10 n-aonad cónaithe.

Ba cheart go dtabharfadh an ráiteas mionsonraí ar an gcaoi a ndéanfar freastal ar aon scartáil, tógáil agus bainistíocht fhadtéarmach ar an bhforbairt agus an chaoi ar tugadh aghaidh go bunúsach ar chúinsí oiriúnaithe fuinnimh agus athrú aeráide i ndearadh agus i bpleanáil na scéime. Beidh aird ag forbairtí cónaithe ar;

- ceanglais na Rialachán Foirgníochta reatha Cuid L - Breosla agus Fuinneamh a Chaomhnú (2008 agus 2011), agus aon doiciméid treorach fhorlíontacha nó ionadacha eile.
- doiciméad treorach RCORÁ 'I dTreo Foirgneamh atá Beagnach Neodrach ó thaobh Fuinnimh in Éirinn - Pleanáil do 2020 agus Thairis ', a chuireann chun cinn an méadú ar Fhoirgnimh atá Neodrach ó thaobh Fuinnimh de (nZEB);
- Critéir 5 agus 9 de Dhearadh Uirbeach RCORÁ - Treoir Dea-Chleachtais (2009) a bhaineann le héifeachtúlacht agus inoiriúnaitheacht,

nó aon athbhreithniú a dhéanfar ina dhiaidh sin ar na Treoirínte nó na Rialacháin seo ina dhiaidh sin. Cinnteoidh forbróirí go bhfuil bearta chun éifeachtúlacht fuinnimh Struchtúir Chosanta agus foirgneamh stairiúil a uasghrádú íogair do mhodhanna agus ábhair thógála thraidisiúnta agus nach mbeidh tionchar díobhálach fisiceach, aeistéitiúil nó amhairc acu ar an struchtúr. Ba cheart dóibh na prionsabail agus an treoir a thugtar i bhfoilseachán na Roinne Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta Fuinneamh Éifeachtúlacht i bhFoirgnimh Thraidisiúnta a leanúint.

Ba cheart go mbeadh na cáilíochtaí agus nó hinniúlachtaí cuí ag an údar den Ráiteas Dearaidh um Oiriúnú Fuinnimh agus Athrú Aeráide cuí agus soláthróidh sé sonraí faoina gcáilíochtaí agus a dtaithe in éineacht leis an ráiteas.

DM Caighdeán 66: Miondíol Mór - Éifeachtúlacht Fuinnimh agus Ráiteas Dearaidh Oiriúnaithe don Athrú Aeráide.

Ba cheart go mbeadh Ráiteas Dearaidh um Oiriúnú Fuinnimh agus Oiriúnú don Athrú Aeráide ag gabháil le tograí forbartha do gach forbairt mhiondíola os cionn 1,000 m² d'achar urláir tráchtála.

Ba cheart go dtabharfar sa ráiteas mionsonraí ar an gcaoi a ndéanfar freastal ar aon scartáil, tógáil agus bainistíocht fhadtéarmach ar an bhforbairt agus an chaoi ar tugadh aghaidh go bunúsach ar chúinsí oiriúnaithe fuinnimh agus athrú aeráide i ndearadh agus i bpleanáil na scéime.

Beidh aird ag forbairtí den sórt sin ar;

- ceanglais na Rialachán Foirgníochta reatha Cuid L - Breosla agus Fuinneamh a Chaomhnú (2008 agus 2011), agus aon Rialacháin nó doiciméid threorach fhorlíontacha eile nó leasúcháin orthu
- doiciméad treorach RCORÁ 'I dTreo Foirgneamh atá Beagnach Neodrach ó thaobh Fuinnimh in Éirinn - Pleanáil do 2020 agus Thairis ', a chuireann chun cinn an méadú ar Fhoirgnimh atá Neodrach ó thaobh Fuinnimh de (nZEB);

Taispeánfaidh tograí forbartha nua go mbaintear amach éifeachtúlacht fuinnimh trí shuíomh, leagan amach, dearadh agus ionchorprú dea-chleachtais i dteicneolaíochtaí fuinnimh, caomhnú agus teicneolaíocht chliste.

Ba cheart go mbeadh na cáilíochtaí agus nó hinniúlachtaí cuí ag an údar den Ráiteas Dearaidh um Oiriúnú Fuinnimh agus Athrú Aeráide cuí agus soláthróidh sé sonraí faoina gcáilíochtaí agus a dtaitní in éineacht leis an ráiteas.

DM Caighdeán 67: Aonaid stórála taisce / sealadaí, bainc éadaí agus meaisíní níocháin tráchtála

Déanfar gach iarratas den chineál seo a mheas ar bhonn cás ar chás agus aird á tabhairt ar an méid seo a leanas;

- Cóngaracht do cheantair chónaithe;
- Soláthar de limistéar de 10 méadar faoi 4 mhéadar ar a laghad;
- Rochtain trucail agus airde glanspáis;
- Limistéar cruu agus siúlbealach sábháilte do choisithe;
- Limistéar tuirlingthe gan aon soláthar páirceála buan aici;
- Soilsiú oiriúnach agus monatóireacht ar CCTV; agus
- Maolú torainn, scagadh agus/nó tírdhrechtú de réir mar a mheasann an chomhairle a bheith riachtanach.

15.13.2 Draenáil Uisce Dromchla agus Tuilte

DM Caighdeán 68: Córais Draenála Inbhuanaithe '(SuDS)

Ceanglófar ar gach forbairt nua (lena n-áirítear leasuithe/síntí ar fhorbairtí atá ann cheana) 'Córais Draenála Uirbeacha Inbhuanaithe' (SuDS) a ionchorprú mar chuid de na tograí forbartha/dearaidh. Is teicneolaíochtaí éifeachtacha iad SuDS, a bhfuil sé mar aidhm acu riosca tuile a laghdú, cáilíocht uisce a fheabhsú agus bithéagsúlacht agus taitneamhacht a fheabhsú. Ba cheart go mbeadh sé mar aidhm ag na córais aithris a dhéanamh ar dhraenáil nádúrtha an láithreáin chun éifeacht na forbartha ar thuilte agus ar thruaillí na n-uiscebhealaí atá ann a íoslaghdú.

Cuimsítear in SuDS gairis ar nós claiseanna, cosáin thréscailteacha, draenacha scagtha, linnte stórála, bogaigh thógtha, sáithithe agus díonta glasa. I roinnt cásanna eisceachtúla, agus de réir rogha na Comhairle, i gcás ina léirítear nach bhfuil feistí SuDS indéanta, féadfar cead a thabhairt umair tanúcháin faoi thalamh nó píopaí méadaithe a shuiteáil i gcomhar le gairis eile chun an cháilíocht uisce riachtanach a bhaint amach. Ní mheasfar bearta malartacha den sórt sin ach mar rogha deiridh. Ba

cheart go mbeadh tograí agus nósanna imeachta cothabhála san áireamh i dtograí le haghaidh córais tanúcháin uisce dromchla.

Ceanglófar ar mholtaí forbartha a bheith in éineacht le measúnú cuimsitheach SuDS a thabharfaidh aghaidh ar ráta rith chun srutha, cáilíocht rith chun srutha agus a thionchar ar an ngnáthóg agus ar cháilíocht uisce atá ann cheana. Leis an gcur chuige seo trí SuDS a úsáid tugtar réiteach iomlán ar bhainistíocht uisce báistí agus tá sé infheidhmithe i gcásanna uirbeacha agus tuaithe. Tá treoir reatha dea-chleachtais ar SuDS ar fáil ó na Doiciméid Treorach arna dtáirgeadh ag *Staidéar Draenála Straitéiseach Mórcheantar Bhaile Átha Cliath* (GSDSDS).

DM Caighdeán 69: Tuilte

Criosanna Tuilte agus Úsáidí Cuí

Taispeántar sa tábla thíos na cineálacha úsáidí talún atá oiriúnach i ngach ceann de na Criosanna Tuilte a shainnítear laistigh de limistéar an Phlean, de réir Threoirlínte Bainistíochta Riosca Tuilte 2009 d'Údarás Phleanála agus do Chiorclán Roinne PL2/2014 (nó aon reachtaíocht nuashonraithe/leasúcháin nó treoir bheartais).

Sa chás go moltar forbairtí/úsáidí talún a mheastar a bheith mí-oiriúnach don Chrios Tuilte, ansin beidh Tástáil Fírinniú Bainistíochta Forbartha agus Measúnú Riosca Tuilte sainiúil don láithreán de réir an Chórais Phleanála agus Threoirlínte Bainistíochta Riosca Tuilte 2009 (agus arna nuashonrú).

Criosanna Tuilte	Dóchúlacht fhoriomlán	Impleachtaí pleanála d'úsáid talún		
		Forbairt an-Leochaileach	Forbairt ní chomh-Leochaileacha	Forbairt Chomhoiriúnach le hUisce
Crios Tuilte A	Is airde	Míchuí - má mholtar beidh gá le Tástáil Fírinnithe agus Measúnú Riosca Tuilte mionsonraithe	Míchuí - má mholtar beidh gá le Tástáil Fírinnithe agus Measúnú Riosca Tuilte mionsonraithe	Cuí - scagadh le haghaidh riosca tuile
Crios Tuilte B	Measartha	Míchuí - má mholtar beidh gá le Tástáil Fírinnithe agus Measúnú Riosca Tuilte mionsonraithe	Míchuí mar gheall ar athrú aeráide - má mholtar é beidh gá le Tástáil Fírinnithe agus Measúnú Riosca Tuilte mionsonraithe	Cuí - scagadh le haghaidh riosca tuile
Crios Tuilte C	Is Ísle	Iomchuí - D'fhéadfadh go mbeadh gá le Measúnú Riosca Tuilte mionsonraithe	Iomchuí - D'fhéadfadh go mbeadh gá le Measúnú Riosca Tuilte mionsonraithe	Iomchuí - scagadh le haghaidh riosca tuile

Tábla 15.7: Impleachtaí Pleanála Criosanna Tuilte

Nóta (féach Treoirlínte Bainistíochta Riosca Tuilte 2009 agus 'SFRA do Phlean Forbartha Contae na Gaillimhe 2022-2028' le haghaidh sonraí breise):

- Forbairt an-Leochaileach - Tithe, scoileanna, ospidéal, institiúidí cónaithe, seirbhísí éigeandála, bonneagar riachtanach, srl.
- Forbairt ní chomh Leochaileach - Úsáidí eacnamaíocha (miondíol, fóillíocht, trádstóráil, institiúidí tráchtála, tionsclaíocha, neamhchónaithe, srl.), Talamh agus foirgnimh a úsáidtear le haghaidh talmhaíochta nó foraoiseachta, bonneagar iompair áitiúil, srl.
- Forbairt Chomhoiriúnach le Uisce - Dugaí, muiríní, caladh, caitheamh aimsire agus turasóireacht uiscebhunaithe (seachas cóiríocht codlata), spás oscailte taitneamhachta, spóirt agus áineasa, bonneagar rialaithe tuile, srl.

Bearta Bainistíochta Riosca Struchtúracha agus Neamhstruchtúrtha i gCriosanna atá Leochaileach ó thaobh Tuilte

Soláthróidh iarratais ar fhorbairt i gcriosanna atá leochaileach ó thaobh tuilte demionsonraí faoi bhearta bainistíochta riosca struchtúrtha agus neamhstruchtúrtha chun sonraíochtaí na nithe seo a leanas a áireamh, ach gan a bheith teoranta dóibh:

Leibhéil Urlár

I gceantair le doimhneacht tuile teoranta, ardófar sonraíocht na tairsí agus leibhéil urláir struchtúir nua os cionn na leibhéil tuile a bhfuil súil leo chun an riosca go gcaillfear tuile i bhfoirgneamh a laghdú, trí airde urláir a ardú laistigh de struchtúr an fhoirgnimh ag úsáid socrú urláir ar fionraí nó ardáin inmheánacha coincreíte ardaíthe.

Agus síneadh nó modhnú ar fhoirgneamh atá ann cheana á dhearadh, sonrúfar beart iomchuí chun riosca tuile a laghdú chun a chinntiú go bhfuil na leibhéil tairsí isteach san fhoirgneamh os cionn leibhéil tuile an dearaidh. Mar sin féin, caitheamh a bheith cúramach freisin chun a chinntiú go gcuirtear rochtain ar fáil do chách i gcomhréir le Cuid M de na Rialacháin Foirgníochta.

I gcás nach féidir leibhéil tairsí a ardú ar an tsráid ar chúiseanna sráid-dreacha, caomhnaithe nó ar chúiseanna eile, sonrúidh an dearadh meascadh úsáidí go hingearach i bhfoirgnimh - le húsáidí níos leochailí suite ag leibhéil an urláir talún, mar aon le bearta eile chun déileáil le riosca iarmharach tuile.

Leagan Amach Inmheánach

Déanfar leagan amach inmheánach an spáis inmheánaigh a dhearadh agus a shonrú chun tionchar na tuile a laghdú [mar shampla, ceapfar cóiríocht mhaireachtála, seirbhísí riachtanacha, spás stórála le haghaidh soláthairtí agus trealaimh le bheith suite os cionn leibhéil na tuile réamh-mheasta]. Ina theannta sin, áiritheoidh dearáil agus sonraíochtaí, nuair is indéanta le réasún, go mbeidh suíomh na cóiríochta mairachtála (go háirithe áiteanna codlata) os cionn leibhéil na tuile.

Cé is moite de shíntí aon stóir ar áitribh atá ann cheana, ní mheasfar go bhfuil cóiríocht aon stóir nua oiriúnach i gcás go bhfuil na leibhéil tuile tuartha os cionn leibhéil urláir an dearaidh. I ngach cás, ionchorprófar sonraíochtaí maidir le rochtain shábháilte, tearmann agus aslonnú i ndearadh na forbartha.

Tógáil atá Frithsheasmhach ó thaobh Thuilte

Sonróidh forbairtí i gcriosanna atá leochaileach ó thuilte an úsáid de thógáil atá frithsheasmhach ó thaobh tuilte de atá dírithe ar uisce a chosc ó dhul isteach i bhfoirgnimh - chun an damáiste a dhéanann uisce tuile d'fhoirgnimh a mhaolú.

Sonróidh forbairtí an úsáid de thógáil atá frithsheasmhach ó thaobh tuilte atá ullmhaithe ag úsáid ionchur teicniúil speisialaithe i ndearadh agus i sonraíocht an chlúdaigh foirgnimh sheachtraigh - le

beartha chun seasamh in aghaidh brú hidreastatach (dá ngairtear “tancáil” go coitianta) a shonraítear don taobh amuigh den fhabraic tógála.

Sonrófar i ndearadh na tógála atá frithsheasmhach ó thaobh tuilte de an gá atá leis na príomhphointí iontrála le haghaidh uisce tuile a chosaint i bhfoirgnimh - lena n-áirítear doirse agus fuinneoga (lena n-áirítear bearnaí sna frámaí séalaithe timpeall), gaothairí, brící aeir agus bearnaí timpeall seoladán nó píopaí a théann trí fhabraic sheachtrach an fhoirgnimh.

Sonrófar i ndearadh na tógála atá frithsheasmhach ó thaobh tuilte de an gá atá le cosaint i gcoinne iontrála uisce tuile trí fhearais sláintíochta mar thoradh ar shreabhadh siar tríd an gcóras draenála.

Tógáil atá Athléimneach ó thaobh Tuilte

Ionchorpróidh forbairtí i gciosanna leochaileacha ó thaobh tuilte de atá i mbaol tuilte ó am go chéile dearadh agus sonraíocht le haghaidh tógála athléimní ó thaobh tuilte de a ghlacann go rachaidh uisce tuile isteach i bhfoirgnimh agus a sholáthraíonn dó seo i ndearadh agus i sonraíocht seirbhísí agus bailchríocha tógála inmheánacha. Leis na bearta seo cuirtear teorainn ar an damáiste a dhéanann uisce tuile agus ceadaítear do théarnamh réasúnta tapa.

Is féidir é seo a bhaint amach trí ábhair bhalla agus urláir a shonrú cosúil le tiliú ceirmeach ar féidir iad a ghlanadh agus a thriomú go réasúnta éasca, ar an gcoinníoll go bhfuil ábhair an tsubstráit (m.sh. blocobair) athléimneach freisin. Sonrófar go ndéanfar leictreachas, fearais agus feistis cistine a ardú os cionn leibhéal an urláir, agus ionchorprófar comhláí aon-bhealach i bpíopaí draenála.

Pleanáil Freagartha Éigeandála

Chomh maith le saincheistanna dearaidh fhisiciúla a bhreithniú d’fhorbairtí i gciosanna atá leochaileach ó thaobh tuilte, sonróidh an forbróir go gcuireann pleanáil na forbartha nua san áireamh an gá atá le pleanáil éifeachtach freagartha éigeandála d’imeachtaí tuile i limistéir d’fhorbairt nua.

Soláthrófar in iarratais ar fhorbairtí i gciosanna atá leochaileach ó thaobh tuile de sonraí go gcuirfear na bearta seo a leanas i bhfeidhm agus go gcoinneofar iad:

- Rabhadh tuile, pleananna aslonnaithe a sholáthar agus feasacht an phobail ar rioscaí tuile a chinntiú do dhaoine ina bhfuil siad ina gcónaí agus ag obair;
- Comhordú na bhfreagraí agus an phlé leis na seirbhísí éigeandála ábhartha i.e. Údarás Áitiúla, Dóiteáin agus Tarrtháil, Cosaint Shibhialta agus An Garda Síochána tríd an SFRA; agus
- Feasacht ar rioscaí agus nósanna imeachta aslonnaithe agus an gá atá le pleananna tuile teaghlaigh.

Teacht Isteach agus Dul Amach le linn Imeachtaí Tuilte

Cuimseofar in iarratais ar fhorbairtí i gciosanna atá leochaileach ó thuilte mionsonraí faoi shocruithe teacht isteach agus dul amach le linn imeachtaí tuile. Sonrófar i sonraí den sórt sin: • gur coinníodh bealaí éalaithe ó thuilte chuig talamh atá inrochtana go poiblí; • go mbeidh comharthaíocht agus bearta feasachta tuile eile i bhfeidhm ar bhealaí den sórt sin, chun pobail áitiúla a chur ar an eolas faoi cad ba cheart a dhéanamh i gcás tuile; agus cuirfear an fhaisnéis seo ar fáil i bpacáiste fáiltithe d’áititheoirí nua.

Tuilleadh eolais

Is féidir tuilleadh teorach agus comhairle níos mionsonraithe a fháil ar <http://www.flooding.ie> agus sna Rialacháin Foirgníochta.

15.13.3 Tograí Fuinnimh In-athnuaite

DM Caighdeán 70: Fuinneamh Gaoithe

Agus iarratais phleanála le haghaidh forbairtí fuinnimh gaoithe á meas aici, tabharfaidh an Chomhairle aird ar;

- na Treoirínte um Fhorbairt Fuinnimh Gaoithe d'Údaráis Phleanála, RCORÁ, (2006) agus aon leasuithe ar na Treoirínte a fhéadfar a dhéanamh; agus
- Straitéis Fuinnimh In-athnuaite na nÚdarás Áitiúil;

Chomh maith leis an méid thuas, cuirfidh an Chomhairle na breithnithe áitiúla seo a leanas san áireamh maidir le haon iarratas phleanála;

- Tionchar ar thaitneamhachtaí amhairc an cheantair;
- Tionchar ar thaitneamhachtaí cónaithe an cheantair;
- Scála agus leagan amach an tionscadail, aon éifeachtaí carnacha mar gheall ar thionscadail eile agus a mhéid atá na tionchair le feiceáil ar fud an tírdhreacha áitiúil;
- Tionchar amhairc an togra maidir le radhairc chosanta, bealaí radhairc agus tírdhreacha íogaire (Aicme 2, 3 agus 4);
- Tionchar ar chaomhnú an dúlra, éiceolaíocht, ithir, hidreolaíocht, screamhuisce, seandálaíocht, oidhreacht thógtha agus cearta slí poiblí;
- Tionchar ar dhálaí talún agus ar gheolaíocht;
- Breithniú ar an achar atá ag titim móide achar breise trasplaince ó thuirbíní gaoithe go línte tarchuir lasnairde;
- Tionchar na forbartha ar an ngréasán bóithre sa cheantar; agus
- Tionchar ar shláinte an duine maidir le suaitheadh torainn (lena n-áirítear comhsheasmhacht le Treoirínte Torann Comhshaoil 2018 do Réigiún na hEorpa de chuid an Eagraíochtaí Sláinte Domhanda), scáthchruth agus cáilíocht an aeir.

Níl an liosta seo uileghabhálach agus féadfaidh an Chomhairle riachtanais eile atá sa chaibidil a mheas ar bhonn cás ar chás le hiarratais phleanála má thagann an gá sin chun cinn.

DM Caighdeán 71: Fuinneamh Gréine

Breithneoidh an Chomhairle na tosca seo a leanas maidir le hiarratas phleanála ar fheirm ghréine a mheas;

- Athúsáid talún a forbraíodh roimhe seo amhail talamh athfhorbraíochta, talamh éillithe nó talamh tionsclaíoch agus talamh talmhaíochta neamhtháirgiúil de rogha ar thalamh talmhaíochta táirgiúil;
- Cóngarachtaí an togra don bhonneagar leictreachais amhail fostáisiúin agus tograí táscacha chun nascadh le naisc eangaí atá ann cheana nó atá beartaithe;
- Éifeacht de loinnir agus dalladh ar thírdhreacha, ar thrácht agus ar shábháilteacht aerárthaí;
- A mhéid a d'fhéadfadh iarmhairtí breise a bheith ann má leanann eagair ghréine gluaiseacht laethúil na gréine;
- An gá le bearta slándála, mar shampla soilse agus fálú, agus tionchar na mbearta sin;
- Tionchar amhairc an togra ar shócmhainní oidhreachta, láithreáin ainmnithe agus tírdhreacha íogaire;

- An tionchar a d'fhéadfadh a bheith aige ar shaintréithe agus ar ghnéithe éiceolaíocha an láithreáin agus ar a íogaireacht leis na hathruithe atá beartaithe a eascróidh as céimeanna tógála, oibríochta agus díchoimisiúnaithe na forbartha. Ar shuíomh beartaithe ina bhfuil leibhéal suntasach tionchair éiceolaíoch tuartha féadfar Plean Bainistíochta Éiceolaíoch a úsáid chun an tionchar tuartha agus/nó Ráiteas Tionchair Natura a mhaolú más infheidhme;
- An poitéinseal tionchair tírdhreacha agus amhairc a mhaolú trí shuíomh, dearadh agus scagadh iomchuí le fáilta dúchasacha;
- Tionchar carnach an togra le painéil ghréine eile suite ar an talamh agus tuirbíní gaoithe sa cheantar;
- Ba cheart breithmheas a dhéanamh ar an mbonneagar bóithre atá ann agus an tionchar a d'fhéadfadh a bheith ag an bhforbairt bheartaithe, lena n-áirítear líon agus gluaiseachtaí tráchta le linn na gcéimeanna tógála, oibríochta agus díchoimisiúnaithe den togra. Soláthrófar fianaise freisin ar línte radhairc iomchuí ag an mbealach isteach chuig an bhforbairt ó bhóithre poiblí;
- Draenáil leordhóthanach, rith chun srutha uisce dromchla agus maolú tuile. Nuair is gá rianta rochtana a sholáthar, ba cheart rianta tréscailte a úsáid, agus ba cheart SUDanna áitiúla, mar shampla claiseanna agus trinsí insíothlaithe a úsáid chun aon rith chun srutha a rialú. Ba cheart suíomhanna a roghnú agus a chumrú chun an gá le tionchar ar chórais draenála agus sruthchúrsaí atá ann cheana a sheachaint. Ba cheart na sruthchúrsaí / díoga draenála atá ann cheana a sheachaint mura léirítear nach bhfuil aon roghanna réasúnacha ann agus nuair is gá ach amháin ar bhonn sealadach don tréimhse tógála. D'fhéadfadh sé go mbeadh gá le hullmhú Plean Bainistíochta Comhshaoil Tógála imlíne ina leagtar amach príomh-rialuithe bainistíochta comhshaoil do gach céim den fhorbairt chun na tionchair ar chórais draenála agus sruthchúrsaí atá ann cheana a íoslaghdú.